

שבוע פרשת וישלח

(04 - 10 December 2022)

י' - ט"ז כסלו תשפ"ג

מפרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספות כמפורט בתוכן עניינים

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להנחת תפילין במשך כל היום כולו (מנין החמה או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמנחים תפילין ומתפללים בהם.

משיחת י"א שבט תשכ"ח

בְּכֹל לְבַבְכֶם וּבְכֹל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִטַר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דַגְגָּה וְתִירֹשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶךָ, וְאִכְלֹת וּשְׁבַעְתָּ: הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וּעִבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְהָרָה אִפֵּי יְיָ בְכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטַר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבֵּה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם: וּשְׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם: וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְךָ, וּבְקוּמְךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתֵּיכֶם לְתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כַּנְפֵי בְגָדֵיהֶם לְדַרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכַּנֵּף פִּתֵּיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהִייתֶם קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן:

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבַּל עָלַי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ בְּמוֹד: מַעֲוָה לְהַתְּפַלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שְׁמַתְחֵל לִימֵי הַחֹדֶשׁ. יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרְתְךָ: אַךְ צְדִיקִים יִדְּרוּ לְשִׁמְךָ, וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֶיךָ:

טוב להרגיל עצמנו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נַשְׁמַתִּי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף!

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִילִין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של יד לשל ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִילִין:

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיכרך.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר פָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכֹל לְבַבְךָ, וּבְכֹל נַפְשְׁךָ, וּבְכֹל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם, עַל לְבַבְךָ: וְשָׁנַתְּם לְבַנְיָד וּדְבַרְתֶּם בָּם, בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְךָ, וּבְקוּמְךָ: וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמַעוּ אֵל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ,

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמישה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס . . . שכן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו היו ברשותו ואחריותו ויניחם בהדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו יהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מזמורי תהלים

קכב

מספר המשורר מושב ירושלים
והניסים שנעשו בירושלים:

א שיר המעלות לְדָוִד שִׁמְחָתִי בְּאֵמְרִים לִי בַּיּוֹם
יְיָ יִגְדֶּךָ: ב עַמְדוֹתַי, הֵיוּ רִגְלֵינוּ בְּשַׁעְרֵיךָ יְרוּשָׁלָּם:
ג יְרוּשָׁלַם הִבְנִינָה כְּעִיר, שֶׁחִבְּרָה־לָּהּ יְחִדּוֹ:
ד שָׁשִׂים עָלוּ שְׂבָטִים שִׁבְטֵי־יִשְׂרָאֵל עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל
לְהַדוֹת, לְשֵׁם יְיָ: ה כִּי שָׁמָּה, יָשְׁבוּ כִסְאוֹת לְמִשְׁפַּט
כִּסְאוֹת, לְבֵית דָּוִד: ו שְׁאֵלוּ, שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַם יִשְׁלֹוּ
אֲהַבְּכֶנּוּ: ז יְהִי־שְׁלוֹם בְּחִילְךָ שְׁלוֹהָ, בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ:
ח לְמַעַן, אַחֵי וְרַעֵי אֲדַבְּרָה־נָּא שְׁלוֹם בְּךָ ט לְמַעַן,
בֵּית־יְיָ אֲלַהֵינוּ אֲבַקֶּשָׁה טוֹב לְךָ:

קכא

היאך יש מעלה בגן עדן התחתון ומשם עולה
לגן עדן העליון והיאך הקב"ה משגיח:

א שיר למעלות אִשָּׁא עֵינַי אֶל־הַהַרִים
מֵאֵינֹן יָבֵא עֲזָרִי: ב עֲזָרִי מֵעַם יְיָ עֲשֵׂה
שְׁמִים וְאַרְצִי: ג אֲלֵי־תֵן לְמוֹט רִגְלֶךָ
אֲלֵי־נוֹם שְׁמֶרְךָ: ד הִנֵּה לֹא־יָנוּם וְלֹא
יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל: ה יְיָ שְׁמֶרְךָ יְיָ צִלְּךָ
עַל־יַד יְמִינְךָ: ו יוֹמָם הִשְׁמַשׁ לֹא־יִכְבֶּה
וְיָרַח בַּלְיָלָה: ז יְיָ יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל־רָע
יִשְׁמַר אֶת־נַפְשֶׁךָ: ח יְיָ, יִשְׁמַר־צִיאֹתֶךָ
וּבֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם.

סוף זמן קידוש לבנה
יום רביעי בערב, י"ג כסלו

אגרות קודש

ב"ה, י"א כסלו, תשי"ד
ברוקלין.

שלום וברכה!

זה עתה קבלתי מכתבו מאי וישלח, בו כותב אודות מצב בריאותו, וכשאהי על הציון
הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אזכירו לרפואה ולבריאות הנכונה, ובדאי
יעורר ר"ר להמצטרך לו.

...ובקשר עם חג הגאולה והנסים הוא י"ט כסלו הבע"ל אשר כלשון כ"ק אדמו"ר
מוהרש"ב נ"ע (נדפס בלוח היום יום בתחלתו) הנה זהו יום המסוגל שפנימיות ועצמות אי"ס
יאיר בפנימיות נפשנו אשר כל עצמותנו העצם וההתפשטות יהיו אליו ית' לבד, הרי מעצמו
מובן שכיון שזהו גילוי מהשלם בתכלית במילא מביא ג"כ שלימות בהגוף וכמאמר הכתוב
תמים תהי - עם ה' אלקיך, שזהו ע"י נשמה תמימה וגוף תמים, והשי"ת יזכה לבשר טובות
בכל הני"ל.

בברכה.

תוכן עניינים

מתורת רבותינו נשיאי הב"ד

אדמו"ר הזקן

- שולחן ערוך עם ביאורי הלכה וציונים 196
 שולחן ערוך לפי לוח 'רב יומי' 198
 תורה אור 200

אדמו"ר האמצעי

- תורת חיים 204

אדמו"ר ה'צמח צדק'

- דרך מצוותיך 205

אדמו"ר מוהר"ש

- תורת שמואל תרל"ג 206

אדמו"ר מוהרש"ב

- ספר המאמרים - המשך תער"ב 206

אדמו"ר מוהרי"צ

- ספר המאמרים - תרפ"ט 208
 ספר השיחות ה'תש"ה - בלה"ק 208
 אגרות קודש - כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ 210

הוספות

- ילקוט לוי יצחק על התורה 37
 ילקוט גאולה ומשיח על הפרשה 38
 נביאים וכתובים 155
 עין יעקב - מסכת יומא 165
 חומש לקריאה בציבור 212
 קריאת התורה למנחה בשבת קודש 221
 לוח זמנים 222
 סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש 223

מאמרי ושיחות הרבי

מאמר דא"ח

- ד"ה מרגלא בפומיה דרבא, שבת פרשת וישלח,
 ט"ז כסלו, ה'תשכ"ט 5

התועדות

- ר"ד אור ליום ועש"ק פ' וישלח, ט"ו כסלו, ה'תשי"ב 12
 שיחת ש"פ וישלח, ט"ז כסלו, ה'תשכ"ט 15

לקוטי שיחות

- וישלח, כרך טו, ד 28
 וישלח, כרך טו, ה 32

שיעורים יומיים ע"פ תקנת רבותינו נשיאנו

- חומש יומי, פרשת וישלח 39
 לוח לתהלים היומי 67
 תניא יומי 68
 לוח 'היום יום' 80

רמב"ם

- הלכה יומית לעיון ברמב"ם 83
 שלושה פרקים ליום 87
 פרק אחד ליום 135
 ספר המצוות 153

לימוד מוהולק לפי ימים

- משניות עם ביאור קהתי - מסכת שבת 157
 גמרא עם ביאור - מסכת נדרים 166
 שולחן ערוך הרב - לפי לוח 'רב יומי' 198

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות המוציאים לאור,
 שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

מאמר דא"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מְרַגְלָא בְּפוּמָה דְרַבָּא, האמורא רבא היה רגיל לומר תְּכִלִּית חֲכָמָה
2 (עֲקָרָה שְׁל תוֹרָה שהיא חכמה – פְּרוּשׁ רַש"י) תְּשׁוּבָה
3 וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כּוֹי שְׁנַאֲמְרֵי¹ בתהילים רִאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת
4 ה', שְׁכָל טוֹב לְכָל עוֹשֵׂיהֶם, "לְלוּמְדֵיהֶם" לֹא נֶאֱמַר אֲלֵא
5 "לְעוֹשֵׂיהֶם"² מאחר שהכתוב
6 מדבר על התורה שהיא חכמה וישכל
7 טוב, לכאורה היה צריך לומר 'שכל
8 טוב ללומדיהם' וכיון שלא נאמר כך
9 אלא 'לעושיהם' לומדים מכאן את
10 חשיבות המעשה, 'תשובה ומעשים
11 טובים'.
12 וּמִבְּאֵר כ"ק מו"ח כב' קדושת
13 מורי וחמי אֲדַמּו"ר הרבי הרי"צ
14 בַּמֶּאֱמָר הַיְדוּעַ בְּדִבְרוֹ הַמְּתַחִיל
15 הַזֶּה שְׁאֵמְרוּ בְּשֶׁבֶת פְּרִשְׁת
16 וַיִּשְׁלַח לְפָנָי אַרְבַּעִים שָׁנָה³
17 בשנת תרפ"ט, ארבעים שנה לפני
18 אמירת מאמר זה על ידי הרבי בשנת
19 תשכ"ט (וּנְדַפְּסָה הַמֶּאֱמָר שֶׁל הַרְבֵּי
20 בְּקִנְטְרֵס 'דְּרוּשֵׁי
21 חֲתָנָה'⁴ קובץ המאמרים שאמר
22 לרגל נישואי הרבי עם הרבנית, בת
23 הרבי הרי"צ), דְּלִכְאוּרָה אֵינּוּ
24 מוּבָרָךְ⁵ בדברי המדרש, שְׁהָרִי
25 "חֲכָמָה" (תוֹרָה) וּ"תְּשׁוּבָה
26 וּמַעֲשִׂים טוֹבִים" הֵם חֲלוּקִים
27 בְּעִנְיָנֵיהֶם, דברים שונים במהותם
28 כִּי "חֲכָמָה" עִנְיָנָהּ הַמְהוּת
29 וְהַתּוֹכֵן שֶׁל "חֲכָמָה" הִיא הַבְּנָה
30 וְהַשְׁגָּה שְׁכִלִית, וְאֵלּוּ "תְּשׁוּבָה
31 וּמַעֲשִׂים טוֹבִים" הוּא עִנְיָן
32 יִרְאֵת שְׁמִים וּפְרוּמְקִיט יִרְאֵת-
33 שְׁמִים ואדיקות, וּכְפִי שְׁמִבְּאֵי
34 בַּמֶּאֱמָר שְׁ"חֲכָמָה" נִקְרָאת
35 בְּלִשׁוֹן הָעוֹלָם "קְלוּג" חכמה
36 וּפִקְחוּת, וּ"תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים
37 טוֹבִים" נִקְרָאִים בְּלִשׁוֹן
- 1 הָעוֹלָם "פְּרוּם" יִרְאֵת-שְׁמִים ואדיקות. וְלֹא זֶה בְּלִבְד שְׁ"חֲכָמָה"
2 וּ"תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים" חֲלוּקִים בְּעִנְיָנֵיהֶם וְהֵם שְׁנֵי דְבָרִים
3 שׁוּנִים, אֲלֵא עוֹד זֹאת, שְׁהֵם מְבַדְּלִים זֶה מִזֶּה לְגַמְרֵי וְהַהֲבִדֵל
4 בֵּינֵיהֶם הוּא גְדוֹל מְאֹד, וּכְפִי שְׁרוּאִים בְּמוּחַשׁ שְׁיִשְׁנָם אֲנָשִׁים
5 פְּשׁוּטִים שְׁאוּמְרִים תְּהִלִּים
6 בְּהַרְגֵּשׁ פְּנִימִי וּכְלָב נִשְׁבֵּר,
7 וְעוֹסְקִים בְּ"מַעֲשִׂים טוֹבִים"
8 בִּירְאֵת שְׁמִים, אִף שְׁאֵינָם
9 בְּעֵלֵי יְדִיעָה וְהַשְׁכָּלָה כְּלָל, וְהֵינּוּ, שְׁיִכּוֹל
10 וְחֲכִמְתָּה כְּלָל, וְהֵינּוּ, שְׁיִכּוֹל
11 לְהִיּוֹת עִנְיָן הַ"תְּשׁוּבָה
12 וּמַעֲשִׂים טוֹבִים" גַּם לֹא
13 עִנְיָן הַ"חֲכָמָה". וְאֵם-כֵּן,
14 מֵאַחַר שֶׁלְמַעֲשֵׂה 'תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים
15 טוֹבִים' יִכּוֹלִים לְהִיּוֹת גַּם לֹא חֲכִמְתָּה
16 הַתּוֹרָה, מֵהוּ אוּמְרוּ מֵהַמְשַׁמְעוֹת
17 שֶׁל דְּבָרֵי הַמְדַרְשׁ שְׁתְּכִלִּית וְעָקָר
18 עִנְיָן הַ"חֲכָמָה" הוּא
19 "תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים"?
20 (ב) וַיּוֹבֵן בְּהַקְדָּים מֵאֱמָר
21 הַזֶּהר "לִיּוֹת מִחֲשָׁבָה תְּפִסָּא
22 בִּיהַ כְּלָל"⁶, אֲכָל נִתְפָּס אִיהוּ
23 בְּרַעוּתָא דְּלִבָּא"⁷ אין מחשבה
24 חוּפְסָת (מְסוּגֹלַת תְּפִסָּא וְלַהֲבִין) בּו
25 (בְּקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא) כְּלָל, אֲבָל נִתְפָּס
26 הוּא בְּרוּצֵן הַלֵּב. וְהֵינּוּ,⁸ כַּמְבוּאֵר
27 בַּחֲסִידוּת, שְׁתְּבַת "בִּיהַ" הַמִּילָה
- 16 וּ"תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים" חֲלוּקִים בְּעִנְיָנֵיהֶם, אֲלֵא עוֹד זֹאת, שְׁהֵם מְבַדְּלִים
17 זֶה מִזֶּה לְגַמְרֵי, וּכְפִי שְׁרוּאִים בְּמוּחַשׁ שְׁיִשְׁנָם אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים שְׁאוּמְרִים
18 תְּהִלִּים בְּהַרְגֵּשׁ פְּנִימִי וּכְלָב נִשְׁבֵּר, וְעוֹסְקִים בְּ"מַעֲשִׂים טוֹבִים" בִּירְאֵת שְׁמִים,
19 אִף שְׁאֵינָם בְּעֵלֵי יְדִיעָה וְהַשְׁכָּלָה כְּלָל, וְהֵינּוּ, שְׁיִכּוֹל לְהִיּוֹת עִנְיָן הַ"תְּשׁוּבָה
20 וּמַעֲשִׂים טוֹבִים" גַּם לֹא עִנְיָן הַ"חֲכָמָה". וְאֵם-כֵּן, מֵהוּ אוּמְרוּ שְׁתְּכִלִּית וְעָקָר
21 עִנְיָן הַ"חֲכָמָה" הוּא "תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים".
- 22 (ב) וַיּוֹבֵן בְּהַקְדָּים מֵאֱמָר הַזֶּהר "לִיּוֹת מִחֲשָׁבָה תְּפִסָּא בִּיהַ כְּלָל", אֲכָל נִתְפָּס
23 אִיהוּ בְּרַעוּתָא דְּלִבָּא"⁷. וְהֵינּוּ,⁸ שְׁתְּבַת "בִּיהַ" קָאֵי עַל עֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ,

(1) תהלים קיא, יו"ד. (2) ברכות יז, א. (3) ש"פ וישלח תרפ"ט, בסעודת שבע ברכות. (4) קונטרס ב – בסה"מ קונטרסים ח"א כח, סע"ב ואילך. סה"מ תרפ"ט ע' 104 ואילך. (5) ראה גם סה"ש תורת שלום ע' 158. (6) תקו"ז בהקדמה (יז, א). (7) ראה זח"ג (אד"ז) רפט, ב. סה"מ תרפ"ט שם. וש"נ. (8) בהבא לקמן ראה גם המשך תרס"ו ע' נז ואילך.

ביאור בדרך אפשר

1 'בו' שבדברי הוזהר קאי' מכוונת על עצמותו יתברך עצמות ומהות
 2 האלוקות עצמה (ולא רק הארה מסוימת מהעצמיות), ועל זה על עצמותו
 3 נאמר "לית מחשבה תפיסא ביה כלל", שעצמותו יתברך
 4 אינו נתפס כלל על ידי מחשבה, שכללותה של המחשבה היא
 5 ענין השכל כלומר, השכל האנושי
 6 אינו אמצעי ראוי לתפוס' (להבין) את
 7 עצמות האלוקות, וכפי שממשיך
 8 ומבאר.
 9 והענין בזה, דהנה בענין
 10 השכל (מחשבה) יש שתי
 11 בחינות מהן מורכב השכל, חכמה
 12 ובינה, שהם אין היא בחינת
 13 החכמה ויש⁹ היא בחינת הבינה, פי
 14 'בינה' הוא ענין ההבנה
 15 וההשגה הבנה וקליטה של הרעיון
 16 השכלי, והינו שתופס הדבר-
 17 שכל הרעיון על ידי הקצוות
 18 שלו, שהוא ענין המדידה
 19 וההגבלה, השכל האנושי תופס
 20 דברים ברורים ומוגדרים שיש להם קץ
 21 וגבול (ולא דברים אינסופיים ולא
 22 מוגבלים) ולכן הדרך שבה השכל מבין
 23 רעיון שכלי היא בכוח הבינה
 24 באמצעות הקצוות והגבולות של
 25 הרעיון ולכן כיוון שהבינה מבינה
 26 וקולטת באמצעות ההגבלה היא
 27 בבחינת 'יש' שמשמעו מציאות
 28 מוגדרת ומוגבלת. ו'חכמה' היא
 29 נקודת ההשכלה הגרעין הראשון
 30 של הרעיון לפני שיש בו פרטים שונים,
 31 ברורים ומוגדרים, שהוא כמו נקודה
 32 שאין בה אורך ורוחב שלמעלה
 33 מהבנה והשגה, החכמה נעלית
 34 מכדי להיות נקלטת ונתפסת בשכל
 35 ולכן היא בבחינת 'אין',
 36 נקודה בלבד.
 37 ועל שתי הבחינות שבשכל (חכמה שהיא 'אין' ובינה שהיא
 38 'יש') נאמר "לית מחשבה תפיסא ביה כלל" כלומר, לא רק
 39 הבינה שהיא 'יש' איננה מסוגלת לקלוט ולהבין את עצמיות האלוקות אלא
 40 אפילו החכמה שהיא 'אין' איננה 'תופסת' את עצמיות האלוקות וכפי
 41 שממשיך ומבאר.
 42 ומן הקל אל הקבד תחילה יוסבר מדוע הבינה שהיא 'יש' לא 'תופסת'

ביאור בדרך אפשר

43 ולא קולטת את עצמות האלוקות שזה דבר קל וכמעט מובן מאליו, ולאחר
 44 מכן יוסבר מדוע גם החכמה למרות שהיא 'אין' איננה 'תופסת' את עצמיות
 45 האלוקות. דבחינת בינה, מין שענינה הבנה והשגה שכלית
 46 שהיא במדידה והגבלה לפי אפן השגתו, מוגבלת לפי הצורה
 47 והמידה של הבנת האדם לכן אינה
 48 תופסת כלל ואינה קולטת ואינה
 49 מבינה כלל בעצמותו יתברך,
 50 שהוא במהותו ולמעלה מהשגה
 51 ולא ברה-הבנה באמצעות השכל האנושי
 52 ולמעלה מכל מדידות
 53 והגבלות מכל סוג שהוא. ואפילו
 54 בחינת החכמה שהיא נקודת
 55 ההשכלה שלמעלה מהבנה
 56 והשגה, והיא עצמה לא מוגדרת
 57 בגדרי ההבנה המוגבלת הרי גם
 58 נקודת החכמה באה אחר-כך
 59 בשלבים הבאים של התפתחות הרעיון
 60 השכלי בהבנה והשגה ד'בינה',
 61 כי הבינה היא התפתחות והסתעפות
 62 של החכמה והינו, שנקודת
 63 החכמה עצמה באה ב'בינה'
 64 בבאור ובפרטיות, שזהו ענין
 65 נקודה בהיכלא¹⁰, וכמבואר
 66 ב'לקוטי תורה' אדמו"ר הזקן:
 67 "החכמה תחיה, ונקרא נקודה
 68 בהיכליה... שהנקודה [החכמה] מחיה
 69 את ההיכל [הבינה] שאם אין נקודה
 70 אין ההיכל משמש כלום וגם אם יהיה
 71 לו בחינת נקודה זו אם אין היכל אינו
 72 כלום ולפיכך צריך להיות שתייהן כאחד
 73 והם [חכמה ובינה] תרין ריעין דלא
 74 מתפרשין [שני חברים שלא נפרדים]"
 75 ואם-כן, מאחר שהחכמה באה
 76 ומאירה בבינה, כי החכמה והבינה
 77 קשורות ודבוקות זו בזו, גם נקודת
 78 החכמה למרות שהיא למעלה
 79 מהבנה והשגה הוא ענין שכלי, ולכן גם היא החכמה אינה
 80 תופסת כלל בעצמותו יתברך.
 81 ועוד זאת, לא זו בלבד שהחכמה, שהיא ההתחלה של רעיון שכלי, אינה
 82 'תופסת' בעצמות האלוקות, אלא יתר על כן שאפילו ההנחה השכלית
 83 שלמעלה מנקודת החכמה, הינו, שגן הונח אצלו אצל האדם
 84 באפן שלמעלה מטעם-ודעת [שלקן], באשר ישאלו אותו את

(9) ראה המשך תער"ב ח"א ע' עא ואילך. (10) ראה זה"א ו, רע"א. תקו"ז ריש תיקון ה (יט, א). תיקון כח (עב, ב). תניא אגה"ק ס"ה (קז, א). לקו"ת ר"פ ראה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אֶת טַעַם הַדָּבָר מְדוּעַ הַהוֹנָח אֲצִלוּ בְּצוּרָה מְסוּיִמֶת וְלֹא אַחֲרָת, לֹא יֵדַע
 2 לְהַשִּׁיב, מֵאַחַר שֶׁאֵין זֶה בְּאִפְסוֹן שֶׁל הַשְּׂגָה בַּחֲבִנָה שְׂכֵלִית,
 3 כִּי-אִם שֶׁפֶן הַהוֹנָח אֲצִלוּ, אֲזוּי לִיגֵט זִיף בַּאִים כֶּךָ 'מוֹחַ'
 4 וּמִתְקַבֵּל אֲצִלוּ, וְלֹא יֵדָךְ גִּיסָא, מִצַּד שְׁנֵי אֵי הַחֲבִנָה וְהַטַּעַם הַשְּׂכֵלִי אֵינָה
 5 חֲסוּרֹן כִּי אֵינֹו זְקוּק לְהַסְבְּרָה
 6 וְהִדְבֵּר לֹא חֲסֹר לוֹ, לְפִי שֶׁהֶעֱנִין 1 טַעַם הַדָּבָר, לֹא יֵדַע לְהַשִּׁיב, מֵאַחַר שֶׁאֵין זֶה
 7 הַהוֹנָח אֲצִלוּ], מְפֹל-מְקוֹם הָרִי 2 בְּאִפְסוֹן שֶׁל הַשְּׂגָה, כִּי-אִם שֶׁפֶן הַהוֹנָח אֲצִלוּ, אֲזוּי
 8 גַּם הַנְּחָה זֹו שֶׁאֵין בָּהּ כָּל חֲבִנָה 3 לִיגֵט זִיף בַּאִים, וְלֹא יֵדָךְ גִּיסָא, אֵינֹו זְקוּק
 9 וְהַסְבֵּר עַל-פִּי טַעַם וְדַעַת וְעַל אִף שֶׁהִיא 4 לְהַסְבְּרָה, לְפִי שֶׁהֶעֱנִין הַהוֹנָח אֲצִלוּ], מְפֹל-מְקוֹם
 10 לַמַּעֲלָה גַם מִהַחֲכֵמָה, מְכַל-מְקוֹם הִיא 5 הָרִי גַּם הַנְּחָה זֹו הִיא הַנְּחָה שְׂכֵלִית, וְלִכֵּן יֵשׁ לָהּ
 11 הַנְּחָה שְׂכֵלִית, וְלִכֵּן יֵשׁ לָהּ 6 לָהּ שְׂכֵחוֹת לְהַכְנִה וְהַשְּׂגָה ד'בִּינָה', וְלִכֵּן גַּם הִיא
 12 כִּמוֹ לַחֲכֵמָה שְׂכֵחוֹת לְהַכְנִה 7 אֵינָה תּוֹפְסֶת כָּלֵל בְּעֲצָמוֹתָו יִתְבָּרָךְ.
 13 וְהַשְּׂגָה ד'בִּינָה', וְלִכֵּן גַּם 8
 14 הִיא 'הַנְּחָה' זֹו אֵינָה תּוֹפְסֶת כָּלֵל 9
 15 בְּעֲצָמוֹתָו יִתְבָּרָךְ.
 16 אַחֲרַי שֶׁהַתְּבָאָר כִּי בְּאִפְסוֹן כְּלָלִי כָּל
 17 מְרִיכִיבֵי הַשְּׂכֵל (חֲכֵמָה וְבִינָה, וְגַם
 18 הַ'הַנְּחָה' הַשְּׂכֵלִית שֶׁלַּמַּעֲלָה מִהַחֲכֵמָה)
 19 נִכְלָלִים בַּהֲגֵדָרָה שֶׁל 'לִית מַחֲשָׁבָה
 20 תְּפִיסָא בִּיה' וְאֵין בְּכּוּחַם 'לְתוֹפְס'
 21 וְלִהְבִּין אֶת עֲצָמֵי הָאֱלוּקוֹת, מִמְשִׁין
 22 וַיִּפְרֹט שֶׁחֲלָל אִמּוֹר בְּמִיחֹד לְגַבִּי
 23 הַחֲכֵמָה, כִּדְלַהֲלֵן.
 24 וּבְפִרְטֵיּוֹת יוֹתֵר, הִנֵּה הַמוֹשֵׁג
 25 מִ'מַּחֲשָׁבָה (הָאִמּוֹר בְּדַבְרֵי הַזּוֹהַר
 26 הַנוֹכְרִים "לִית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא
 27 בִּיה כָּלֵל") קָאִי מְכוּוֹן עַל
 28 מְדַרְגַּת הַחֲכֵמָה בְּלִבְדּוּ, וְלֹא עַל
 29 יֵתֵר רִיכִיבֵי הַשְּׂכֵל, כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב
 30 בְּזֵהָרָא 11 "מַחֲשָׁבָה יוֹבְלָא לֹא
 31 אַתְּפָרֵשׁ לְעַלְמִין", ד'יּוֹבְלָא"
 32 הוּא בְּחִינַת 'בִּינָה',
 33 ו'מַחֲשָׁבָה' הוּא בְּחִינַת
 34 'חֲכֵמָה' סְפִירַת הַחֲכֵמָה (הַנְּקִרָא
 35 'מַחֲשָׁבָה') וְסְפִירַת הַבִּינָה (הַנְּקִרָא
 36 'יּוֹבֵל' כִּי יֵשׁ בָּהּ 'חֲמִישִׁים שְׁעָרֵי בִינָה'
 37 כִּמְסַפֵּר שְׁנוֹת הַיּוֹבֵל) לֹא נִתְפָּרֵשׁ, הֵינֵנו לֹא נִתְגַּלּוּ, לְעוֹלָמוֹת, כִּי הַמוֹחִין
 38 שֶׁלַּמַּעֲלָה הֵן לַמַּעֲלָה מִהַעוֹלָמוֹת, וְרַק הַמִּידוֹת יוֹרְדוֹת לַהוֹת וְלַחַיִּית עוֹלָמוֹת
 39 (כְּמוֹ בְּכַתּוּב 'עוֹלָם חֲסֵד יִבְנֵה'. וְהַחֲסֵד, עֵנִין הַגִּילּוּי וְהַהֲשַׁפְעָה, הוּא עֵיקֵר
 40 הַמִּידוֹת).
 41 וְהִנֵּה, מַחֲשָׁבָה הוּא אוֹתִיוֹת חֲש"ב מ"ה¹², חֲש"ב אוֹתִיוֹת
 42 הַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁל הַמוֹשֵׁג 'מַחֲשָׁבָה' הוּא הַנְּחָה הַשְּׂכֵלִית שֶׁבְּעֵצֶם הִיא

(11) ח"א קכג, א. 12) ראה זח"א כד, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 "אדם קדמון", היא הארת האין-סוף שקרמה לגמרי להתחלת התהוות
 2 הספירות (בה ישנן בחינות המקבילות לספירות – בבחינת "צורת אדם" –
 3 אלא שהן בחינות אין-סופיות שלמעלה לגמרי מגדרי העולמות). דְּכִינֵן
 4 שְׁנִקְרָאת בְּשֵׁם 'מַחְשְׁבָה', שְׂיֵכֶת הִיא לְהַכְנִה וְהַשְׁגָּה, וְלִכְן
 5 גַּם הִיא לְמִרוֹת מַעְלָה הַגְּדוּלָה
 6 מאד אֵינָה תּוֹפְסֶת בְּעֲצָמוֹתוֹ 1 שְׁנִקְרָאת בְּשֵׁם 'מַחְשְׁבָה', שְׂיֵכֶת הִיא לְהַכְנִה
 7 וְהַשְׁגָּה, וְלִכְן גַּם הִיא אֵינָה תּוֹפְסֶת בְּעֲצָמוֹתוֹ 2
 8 וְהַשְׁגָּה לֹא שִׁיךְ כֻּלָּ. 3
 9 (ג) וְכֵן הוּא גַּם בְּעֲבוּדָה 3
 10 בעבודת ה' הרוחנית (כְּפִדּוּעַ שְׁפָל 4
 11 עֲנִין וְעֲנִין לַמַּעַל בְּרוּחָנוֹת יֵשׁ 5
 12 דְּגַמְתוֹ בְּעֲבוּדָה), הֵינּוּ, בְּעֲנִין 6
 13 הָאֲהָבָה, הַעֲבוּדָה הִרוּחָנִית שֶׁל 7
 14 אֲהַבַת ה' שֶׁעַל כֵּךְ נֹאמְרוּ בְּוֹהֵר 8
 15 דְ"לִית פּוֹלְחָנָא כְּפּוֹלְחָנָא 9
 16 דְרַחֲמֵימִיתָא"13, אֵין עֲבוּדָה 10
 17 (גְּדוּלָה וְחֻשְׁבָּה) כְּמוֹ עֲבוּרַת הָאֲהַבָּה 11
 18 שְׁלֵשׁ בְּזָה כְּמָה אֹפְנִים כִּיעַד 12
 19 הִיא עֲבוּרַת הָאֲהַבָּה.
 20 דְהַנְּהָ, יֵשׁ אֲהָבָה לְאֵלוֹקוֹת
 21 שְׁבָאָה עַל-יְדֵי הַהֲתַבּוֹנָנוֹת
 22 בְּגִדְלַת ה' שְׁנִקְרָאִית בְּהַתְּהוּוֹת
 23 הַנִּבְרָאִים, כְּמוֹ שְׂכַתוֹב
 24 בְּתַהֲלִים "מָה רַבּוֹ מַעֲשֵׂיךְ"14
 25 ו"מָה גְּדָלוֹ מַעֲשֵׂיךְ"15, הֵן
 26 רִיבּוֹ כְּכַמוֹת וְהֵן גְּדוּלָה בְּאֵיכוֹת
 27 (כְּמַבְאָר ב'תּוֹרָה אֹר"16).
 28 וְכִינֵן שְׁהַהֲתַבּוֹנָנוֹת בְּעֲנִין
 29 הַרְּבּוּי וְהַגְּדָלוֹת הוּא עֲנִין
 30 שְׁל טַעַם-וְדַעַת, שְׁהִי הַכְּנָה
 31 בְּגִדְלוֹת ה' מִתּוֹךְ הִרְבּוּי וְהַגְּדוּלָה
 32 שֶׁכְּבִרְיָאָה הִיא דְבַר מוֹכֵן וּמִתְקַבֵּל
 33 בְּשִׁכְל הַרִי מוֹכֵן שְׁגַם הָאֲהָבָה
 34 שֶׁל הָאָדָם אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 35 שְׁבָאָה עַל-יְדֵי הַתְּבּוֹנָנוֹת זֹו
 36 אֵינָה תּוֹפְסֶת בְּעֲצָמוֹתוֹ
 37 וְתִבְרָךְ וְלֹא עַל אֲהַבָּה זֹו נֹאמְרוּ
 38 שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא 'נִתְפַס' עַל יְדֵי
 39 רַצּוֹן הַלֵב, כִּינן שְׁאֲהַבָּה זֹו מִיוֹסְדַת עַל
 40 הַתְּבּוֹנָנוֹת שְׁכֵלִית מוֹגְבֵלַת. וְאֵילוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינוֹ מוֹגְבֵל כֻּלָּ כֵךְ
 41 שְׁדַרְבַּר שִׁיטוֹרוֹ בְּהַתְּבּוֹנָנוֹת שֶׁעַל פִּי הַשִּׁכְל, אֵינוֹ 'תּוֹפַס' בּוֹ.

(13) ראה זהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א. לקו"ת שלח מב, ג. קונטרס העבודה פ"א. פ"ג ואילך. (14) תהלים קד, כד. (15) שם צב, ו. (16) וראה נו, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ד) אָמַנְם אֶף-עַל-פִּי שְׁלִית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בֵּיה כָּלִל, וְעַמּוּת אֶת עֲצֵמִיּוֹת הָאֱלֹקוֹת עַל יַד הַשְּׂכָל וְהַמַּחֲשָׁבָה, כֻּכַּל
2 וְאִי אִפְשָׁר 'לְתַפּוֹס' אֶת עֲצֵמִיּוֹת הָאֱלֹקוֹת עַל יַד הַשְּׂכָל וְהַמַּחֲשָׁבָה, כֻּכַּל
3 הָאוּפְנִים וּבְכָל הַדְּרוֹגוֹת שֶׁל שְׂכָל וּמַחֲשָׁבָה, כַּמְבוּאָר לְעִיל בְּאִרְיוֹנוֹת, מִכָּל-
4 מְקוֹם "נִתְּפַס אִיהוּ בְּרַעוּתָא דְלָבָא" כֵּן אִפְשָׁר 'לְתַפּוֹס' אֶת עֲצֵמִיּוֹת
5 הָאֱלֹקוֹת בְּרַצוֹן הַלֵּב.
6 וְהַעֲנִין בְּזָה, שְׁרַעוּתָא (ד) אָמַנְם אֶף-עַל-פִּי שְׁלִית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא
7 דְלָבָא" (רַצוֹן הַלֵּב) הוּא 2 בֵּיה כָּלִל, מִכָּל-מְקוֹם "נִתְּפַס אִיהוּ
8 לְמַעְלָה מֵאַהֲבָה שֶׁל הָאָדָם 3 בְּרַעוּתָא דְלָבָא". וְהַעֲנִין בְּזָה, שְׁרַעוּתָא
9 לְאֱלֹקוֹת שְׂבָאָה עַל-יְדֵי 4 דְלָבָא" (רַצוֹן הַלֵּב) הוּא לְמַעְלָה מֵאַהֲבָה
10 הַתְּבוֹנְנוֹת שְׂכֵלִית בְּגִדּוּלַת ה', דְעַם 5 שְׂבָאָה עַל-יְדֵי הַתְּבוֹנְנוֹת, דְעַם הִיּוֹת שְׁגָם
11 הִיּוֹת שְׁגָם אַהֲבָה הוּא עֲנִין 6 אַהֲבָה הוּא עֲנִין הַרְצוֹן, וְכֵן הִיא הַמְּצִיאוֹת שְׂכָאֲשֶׁר
12 הַרְצוֹן, וְכֵן הִיא הַמְּצִיאוֹת שְׂכָאֲשֶׁר 7 מְלִשׁוֹן "אַבָּה", שֶׁהוּא עֲנִין הַרְצוֹן, וְלָכֵן אַהֲבָה
13 אָדָם אוֹהֵב אָדָם אוֹ דָבָר מִסּוּיָם הִרִי 8 הוּא רֹצֵחַ אוֹתוֹ וּמַעֲנִין לְהַתְּקַרֵּב אֵלָיו
14 שְׁהָרִי אַהֲבָה הִיא מְלִשׁוֹן 9 הַרְצוֹן, אֲבָל מִכָּל-מְקוֹם אֵין זֶה "רַעוּתָא
15 "אַבָּה", שֶׁהוּא עֲנִין הַרְצוֹן. 10 דְלָבָא", שֶׁעֲנִינָהּ הוּא רַצוֹן עֲצָמִי שְׁלִמְעָלָה
16 וְלָכֵן אַהֲבָה מְבִיאָה וּמַעֲוֹרֶרֶת 11 מִטַּעַם-וְדַעַת. וְהַמְשָׁל לְזֶה הוּא מֵאַהֲבַת הַבֵּן
12 אֶל הָאָב (וְאַהֲבַת הָאָב אֶל הַבֵּן), שְׂזוּהִי אַהֲבָה 12 עֲצָמִית שְׂאִינָה בָּאָה עַל-יְדֵי הַתְּבוֹנְנוֹת כּו',
13 הַדְּבָרִים הַפּוֹךְ, הֵינּוּ שֶׁהַרְצוֹן לְדָבָר 13 וְעַל-יְדֵיהָ נַעֲשִׂית הַהֲתַקְּשׁוּת בְּעֲצָמוֹת הָאָב
21 מַעֲוֹרֵר אֶת אַהֲבָה אֵלָיו, אֲבָל מִכָּל- 14 דּוֹקָא. וְאֵין זֶה דּוֹמָה לְאַהֲבַת אוֹהֵב וְאוֹהֵב,
22 מְקוֹם אַהֲבָה כֻּכַּל הָאוּפְנִים שֶׁלָּה 15 דְעַם הִיּוֹת שְׁיָכוֹל לְהִיּוֹת בְּזָה גַם-כֵּן תִּקְרָה
23 אַמְרוּרִים לְעִיל אֵין זֶה "רַעוּתָא 16 הָאֲהֲבָה וְהַהֲתַקְּשׁוּת, מִכָּל-מְקוֹם הָרִי יֵשׁ אֵיזָה
24 דְלָבָא", שֶׁעֲנִינָהּ הוּא רַצוֹן 17 סְבוּת אֶל הָאֲהֲבָה וְהַהֲתַקְּשׁוּת, אִם מִפְּנֵי
25 עֲצָמִי שְׁלִמְעָלָה מִטַּעַם-וְדַעַת 18 שְׂמֵטִיב עִמּוֹ (שְׂזָהוּ הַרְגָשׁ שְׁהַדְבָר הוּא טוֹב
26 עַל-שְׂכָלִי. 19 אוֹ מִצַּד הָעֵלְוִי וְהַמְעָלָה שְׂבוּ שֶׁהוּא אִישׁ
27 וְהַמְשָׁל לְזֶה לְרַצוֹן עֲצָמִי עַל- 20 לוּ), אוֹ מִצַּד הָעֵלְוִי וְהַמְעָלָה שְׂבוּ שֶׁהוּא אִישׁ
28 שְׂכָלִי הוּא מֵאַהֲבַת הַבֵּן אֶל 21 מַעְלָה (שְׂזָהוּ הַרְגָשׁ שְׁהַדְבָר הוּא טוֹב בְּעֲצָמִים),
29 הָאָב שֶׁהִיא הַמְשָׁל לְאַהֲבַת בְּנֵי 22 וְלָכֵן צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּזָה אֵיזָה הַתְּבוֹנְנוֹת וְהַשְּׁגַת
30 יִשְׂרָאֵל אֶל הַקְּדוּשָׁת-בְּרוּךְ-הוּא 23 הַשְּׂכָל, אֵיךְ שֶׁהוּא אִישׁ הַטּוֹב שְׂמֵטִיב עִמּוֹ, אוֹ
31 (וְאַהֲבַת הָאָב אֶל הַבֵּן שֶׁהִיא 24 שִׁבְיָן בְּשָׂכְלוֹ אֶת הַטּוֹב וְהָעֵלְוִי בְּמָה שֶׁהוּא
32 הַמְשָׁל מֵאַהֲבַת הַקְּדוּשָׁת-בְּרוּךְ-הוּא לְבִנֵי 25 מַעְלָה, וְכֹאֲשֶׁר יָבִין אֶפְן הָעֵלְוִי הָרִי הוּא נַעֲשֶׂה
33 יִשְׂרָאֵל), שְׂזוּהִי אַהֲבָה עֲצָמִית 26 מְקַשֵּׁר אֵלָיו וּמְסוֹר אֵלָיו. מֵה-שְׂאִין-כֵּן אַהֲבַת
34 שְׂקִימַת בְּגַלל עֵצֶם הַעוֹבְדָה שֶׁהֵבֵן הוּא 27 הַבֵּן אֶל הָאָב אֵינָה מִצַּד הַהֲשַׁפְּעָה שְׂמִשְׁפִּיעַ
35 בְּנוֹ שֶׁל הָאָב (וְהָאָב הוּא אָבִיו שֶׁל 28 לוֹ (כְּמִבְּאָר בְּסִפְרֵי מוֹסֵר¹⁷ שְׂכִינֵן שֶׁהָאָב
36 הַבֵּן) שְׂאִינָה בָּאָה עַל-יְדֵי 29 אַהֲבָה הַעֲצָמִית נַעֲשִׂית הַהֲתַקְּשׁוּת שֶׁל הַבֵּן בְּעֲצָמוֹת הָאָב דּוֹקָא
37 הַתְּבוֹנְנוֹת כּו', אֵלָּא קִיַּמַת גַּם לֵאלֹא 30 וְלֹא כַּחֲלָקִים הַחִיצוֹנִיִּים שֶׁל הָאָב. וְאֵין זֶה אַהֲבַת הַבֵּן אֶל הָאָב (וְכֵן אַהֲבַת
38 כֻּל הַתְּבוֹנְנוֹת, וְעַל-יְדֵיהָ כַּאֲמַצְעוֹת 31 הָאָב אֶת בְּנוֹ) דּוֹמָה לְאַהֲבַת אוֹהֵב וְאוֹהֵב רִגְלִים שְׂאִינִים אֵב וְכֵן,
39 אַהֲבָה הַעֲצָמִית נַעֲשִׂית הַהֲתַקְּשׁוּת שֶׁל הַבֵּן בְּעֲצָמוֹת הָאָב דּוֹקָא
40 וְלֹא כַּחֲלָקִים הַחִיצוֹנִיִּים שֶׁל הָאָב. וְאֵין זֶה אַהֲבַת הַבֵּן אֶל הָאָב (וְכֵן אַהֲבַת
41 הָאָב אֶת בְּנוֹ) דּוֹמָה לְאַהֲבַת אוֹהֵב וְאוֹהֵב רִגְלִים שְׂאִינִים אֵב וְכֵן,

17) ראה ילקוט יצחק (ווארשא תרנ"ה) פ' יתרו מצוה לג אות א (בשם ס' אלה המצוות). וראה גם חובת הלבבות פתח השער לשער עבודת האלקים. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 לְאָהֵב אוֹתוֹ וּלְכַבְּדוֹ כּו'), אוּ מִפְּנֵי שְׂמִיכֵי בְּמַעֲלַת הָאֵב
 2 ואהבת הבן לאביו לא נובעת גם מהכרה במעלות של האב, אֶלֶּא הָאֵהֵבָה
 3 של הבן לאביו היא מצד זה שֶׁהֵבֵן הוּא עֵצֶם אֶחָד עִם הָאֵב
 4 בגלל העובדה שהאב והבן הם לאמיתו של דבר מציאות אחת.
 5 וְזֶהוּ עֲנִינְךָ "רְעוּתָא דְּלִבָּא",
 6 רצון הלב, שבאמצעותו אפשר 'לתפוס'
 7 בעצמות האלוקות, שְׁהִיא
 8 הַהֲתַקְשְׁרוּת הָעֵצְמִית של כל
 9 יהודי לאלוקות שְׂמִיכֵי עֵצֶם
 10 הַנְּשָׂמָה, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה
 11 תּוֹפְסִים בְּבַחֲנֵינָה הָעֵצְמוֹת של
 12 האלוקות, וּכְהִלְשׁוֹן הַיְדוּעֵ:
 13 "עֵצֶם נַעֲמֵט עֵצֶם", עצם לוקח
 14 – 'תופס' - עצם.
 15 ה) וְהִנֵּה עַל-דֶּרֶךְ מֵאֲמַר
 16 הַזֶּהר "לִית מַחְשְׁבָה תְּפִיסָא
 17 בִּיהַ כְּלָל, אֶבְל נִתְּפַס אִיהוּ
 18 בְּרַעוּתָא דְּלִבָּא", כמבואר לעיל
 19 בהרחבה, אִיתָא מוּבָא גַם
 20 בַּתְּנַיָא¹⁸ שְׁ לִית מַחְשְׁבָה
 21 תְּפִיסָא בִּיהַ בְּקוּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 22 כְּלָל, כִּי-אִם אֵלֵא כְּאֲשֶׁר
 23 מחשבתו של האדם תְּפִיסָא
 24 וּמִתְלַבֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ,
 25 אֲזִי הִיא תְּפִיסָא" ומתקשרת
 26 בעצמות האלוקות כו'.
 27 וְעֲנִינְךָ זֶה שְׁעַל-יְדֵי הַתּוֹרָה
 28 וּמִצְוֹת נַעֲשִׂית ה' תְּפִיסָא
 29 בִּיהַ", ההתקשרות והחיבור של
 30 האדם בעצמיות האלוקות אֶף
 31 שְׁ לִית מַחְשְׁבָה תְּפִיסָא בִּיהַ
 32 כְּלָל", למרות שבעצם אין המחשבה
 33 של האדם (וכל המציאות שלו שהיא
 34 מציאות מוגבלת) יכולה 'לתפוס' את
 35 האלוקות הוּא (לֹא מִצַּד הַשְּׂכָל
 36 הינוני, אין זה רק חיבור של שכל האדם
 37 עם השכל האלוקי שבתורה ומצוות,
 38 אֶלֶּא) מִצַּד עֲנִינְךָ הָעֵצֶם של
 39 האלוקות שִׁישׁ בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת,
 40 שהוא למעלה מהשכל ולא 'נתפס'
 41 בהבנה והשגה וְהִרִי "עֵצֶם לֹקַח עֵצֶם", כְּפִי ל' והחיבור
 42 וההתקשרות הוא של עצמיות היהודי ועצמיות האלוקות.
- וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי בְּדַבְרֵי רַבָּא שְׂבַחָה נִפְתַּח הַמַּאמֵר "תְּכַלִּית חֲכָמָה",
 תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים", שְׂתַכְלִית וְעַקֵּר ה' חֲכָמָה" התורה
 שְׂבַחָה וִירֵדָה לַמַּטָּה הוּא "תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים" לְהִיּוֹת
 נִתְּפַס בְּזֶה עֵצְמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ כְּדִי שְׂבִינֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲסֻקוּ בַתּוֹרָה וּמִצְוֹת
 'תשובה ומעשים טובים', כְּפִי
 שְׂמִיכָאָר כ"ק מו"ח אֲדַמּו"ר
 בַּמַּאמֵר הַנִּזְכָּר¹⁹ ב'דרושי חתונה'
 תּרפ"ט בְּקִצּוֹר עַל-כָּל-פְּנִים וְזֶה
 לַשּׁוֹנֵי שֵׁם: "נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
 בַּהֲתַקְשְׁרוֹת עֵצְמִית שְׂלֵהֶם הִרִי הֵם
 תּוֹפְסִים בְּבַחֲנֵינָה הָעֵצְמוֹת מִה שְׂלִית
 מַחְשְׁבָה תְּפִיסָא בִּי" כָּלל כִּי בַחֲנֵינָה
 מַחְשְׁבָה וְהַשְׁגָּה תּוֹפַס בְּבַחֲנֵינָה גִילוּיִים
 לְכַד לֹא בְּבַחֲנֵינָה הָעֵצְמוֹת כִּי-אִם בַּחֲנֵינָה
 רַעוּתָא דְּלִיבָא לְהִיּוֹתוֹ אַחַז וְקִשּׁוֹר
 בְּבַחֲנֵינָה הָעֵצְמִית עַל כֵּן בּוֹה דּוּקָא
 נִתְּפַס בַּחֲנֵינָה הָעֵצְמוֹת, וְלִכֵּן הִנֵּה
 הַתְּכַלִּית וְהַעֲיָקֵר דַּחְכְּמָה הוּא תְּשׁוּבָה
 וּמַעֲשִׂים טוֹבִים לְהִיּוֹת בּוֹה נִתְּפַס
 הָעֵצְמוֹת בְּרוּךְ-הוּא".
 וּמוּבָן עַל-פִּי הַמְּבַאָר
 בְּאֲרוּכָה יוֹתֵר בְּמָקוֹם אַחֵר,
 בְּדַבְרוֹ-הַמְּתַחִיל בַּמַּאמֵר חֲסִידוֹת
 הַתּוֹרָה בַּפּוּסֵק "יְבִיאוּ לְבוּשׁ
 מְלָכוֹת" שְׂבִיתוֹרָה אור²⁰
 לַאֲדַמּו"ר הַזֶּקֶן, בְּעֲנִינְךָ מַעֲלַת
 הַמִּצְוֹת עַל לְמוּד הַתּוֹרָה, שֵׁם
 מְבֹאֵר בְּאֲרִיכוֹת שֶׁהָאָרָה הָאֲלוּקִית
 שְׂבִיתוֹרָה, הַנְּקִרָא 'חֲכָמָה' נִמְשַׁכֵּת
 בַּהֲשַׁתְּלֻשׁוֹת מְדוּגָה לְדְרוּגָה, וְאֵילו
 הָאָרָה הָאֲלוּקִית שְׂבִיתוֹת הִיא מְאֹר
 אֵין-סוּף שְׂלֵמֵלָה מִהַשְׁתַּלְּשׁוֹת
 שְׂזוּהִי גַם מַעֲלַת "מַעֲשִׂים
 טוֹבִים" (בְּהַקְדָּמַת
 ה'תְּשׁוּבָה" שְׁעַל-יְדֵה
 ה'מַעֲשִׂים" הֵם "טוֹבִים"²¹
 כְּמְבֹאֵר בַּחֲסִידוֹת שְׂלֵכֵן נִאמֵר כֵּאֵן
 'תשובה' לְפָנֵי 'מַעֲשִׂים טוֹבִים' כִּי
 מַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת שְׂקִדְמָה לֵהֶם עֲבוּדַת
 הַתְּשׁוּבָה הֵם מַעֲשִׂים 'טוֹבִים'
 ר'מַאֲרִים' בְּמִיּוּדָה) לְגַבִּי "חֲכָמָה", וּמִזֶּה מוּבָן שְׂדוּקָא עַל-יְדֵי
 "תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים" וְלֹא עַל יְדֵי 'חֲכָמָה' "לֹקַחִים אֶת

(18 ספ"ד. 19 בסופו. 20 מג"א צ, א ואילך. 21) ראה לקו"ת מטות פב, א. דרושים לשמע"צ פה, א. שה"ש יז, ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הַעֲצָם "ותופסים" בעצמיות האלוקות כמו על-ידי "רעותא
 2 דְּלָבָא" רצון הלב שענינו מבואר לעיל.
 3 וְעַל-פִּי־זֶה יוֹכֵן גַּם מַה שֶּׁפָּרַשׁ רַש"י כמובא בתחילת המאמר
 4 "תְּכַלִּית חֲכָמָה, עֲקָרָה שֶׁל תּוֹרָה", דְּלָכְאוּרָה מַה מוֹסִיף
 5 בַּפְּרוּשׁוֹ שֶׁ"חֲכָמָה" הִיא
 6 תּוֹרָה וְהִיא לְכַאוּרָה הִרְבֵּר כְּכֹר יְדוּעַ
 7 וּמִיּוֹבֵן?
 8 אֵךְ הָעֲנִין הוּא, שֶׁגַּם בַּתּוֹרָה
 9 וְלֹא רַק בַּמַּצּוֹת וּבִרְעוּתָא דְּלִיבָא
 10 יִשְׁנוּ עֲנִין הָעֲצָם, אֲלֹא שֶׁזָּהוּ
 11 עֲקָרָה שֶׁל תּוֹרָה. וְכִפִּי
 12 שֶׁמְבָאֵר כ"ק אֲדָמוּר
 13 (מְהוֹרֵשׁ"ב) נִשְׁמַתוּ-עֲדָן
 14 בְּשִׂיחָה הַיְדוּעָה דְּשִׁמְחַת-
 15 תּוֹרָה שֶׁבִּתּוֹרַת שְׁלוֹם²²,
 16 שֶׁעָקֵר עֲנִין הַחֲכָמָה הוּא עֲנִין
 17 הַבְּטוּל, וְהִינוּ, שֶׁבַחֲכָמָה גּוֹפָא יִשְׁנוּ צִיּוּר
 18 גּוֹפָא עֲצָמָה, עַל אֵךְ שְׁהִיא 'עֲקוּדָה'
 19 יִשְׁנוּ צִיּוּר קוּמָה וְלֹאמִיתוֹ שֶׁל
 20 דְּבַר, גַּם הַחֲכָמָה מוֹרַכְבַּת מִפְּרָטִים
 21 שׁוֹנִים שִׁיחַד יוֹצְרִים אֶת הַיְדוּמֹת'
 22 הַשְּׁלִימָה שְׁלָה, שִׁישׁ בְּהַ פְּמָה
 23 עֲנִינִים, כּוֹלָל גַּם עֲנִין הַהֲבָנָה
 24 וְהַשְּׁגָה שִׁיכּוֹל לְהִיּוֹת רַק כַּאֲשֶׁר
 25 הִרְעִין מִקְבַּל הַגְּדוּרֹת וְקִצּוּת (כְּמוֹבֵא)
 26 לְעִיל), אֲבָל מְכַל-מְקוֹם עָקֵר עֲנִין
 27 הַחֲכָמָה הוּא הַפְּשֻׁטָּה כֹּל
 28 הַצִּיּוּרִים שֶׁבָּהּ אוֹתָהּ בְּחִינָה
 29 בַּחֲכָמָה שְׁלֵמָה מְכַל הַהַגְּדוּרֹת,
 30 שֶׁזָּהוּ עֲנִין הַבְּטוּל, וְכִפִּי

1 הַעֲצָם" כְּמוֹ עַל-יְדֵי "רְעוּתָא דְּלָבָא". וְעַל-פִּי־זֶה
 2 יוֹכֵן גַּם מַה שֶּׁפָּרַשׁ רַש"י "תְּכַלִּית חֲכָמָה, עֲקָרָה
 3 שֶׁל תּוֹרָה", דְּלָכְאוּרָה מַה מוֹסִיף בַּפְּרוּשׁוֹ
 4 שֶׁ"חֲכָמָה" הִיא תּוֹרָה. אֵךְ הָעֲנִין הוּא, שֶׁגַּם
 5 בַּתּוֹרָה יִשְׁנוּ עֲנִין הָעֲצָם, אֲלֹא שֶׁזָּהוּ עֲקָרָה שֶׁל
 6 תּוֹרָה. וְכִפִּי שֶׁמְבָאֵר כ"ק אֲדָמוּר (מְהוֹרֵשׁ"ב)
 7 נִשְׁמַתוּ-עֲדָן בְּשִׂיחָה הַיְדוּעָה דְּשִׁמְחַת-תּוֹרָה
 8 שֶׁבִּתּוֹרַת שְׁלוֹם²², שֶׁעָקֵר עֲנִין הַחֲכָמָה הוּא
 9 עֲנִין הַבְּטוּל, וְהִינוּ, שֶׁבַחֲכָמָה גּוֹפָא יִשְׁנוּ צִיּוּר
 10 קוּמָה, שִׁישׁ בְּהַ פְּמָה עֲנִינִים, כּוֹלָל גַּם עֲנִין
 11 הַהֲבָנָה וְהַשְּׁגָה, אֲבָל עָקֵר עֲנִין הַחֲכָמָה הוּא
 12 הַפְּשֻׁטָּה כֹּל הַצִּיּוּרִים שֶׁבָּהּ, שֶׁזָּהוּ עֲנִין הַבְּטוּל,
 13 וְכִפִּי שֶׁמוֹסִיף וּמְפָרֵשׁ בְּשִׂיחָה הַנִּלְכָּד²³ גַּם
 14 בְּזִשְׁאֲרָגָן: אֵיבְעֵרְגֵּעְגֵּבְנִיקֵיט. וְעֲנִין זֶה הוּא
 15 "עֲקָרָה שֶׁל תּוֹרָה", הִינוּ, עֲנִין הָעֲצָם שֶׁבַּתּוֹרָה,
 16 שֶׁעַל-יְדֵי 'לֹאֲקָחִים' אֶת עֲצָמוֹתָו יִתְבַּרֵךְ. וְזֶהוּ
 17 "תְּכַלִּית חֲכָמָה, תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים",
 18 שֶׁ"עֲקָרָה שֶׁל תּוֹרָה" הוּא שֶׁעַל-יְדֵי "לֹאֲקָחִים אֶת הָעֲצָם", כְּמוֹ עַל-יְדֵי
 19 "תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים". וְעַל-יְדֵי־זֶה מְגִיעִים לְהַתְגַּלּוֹת הָעֲצָם שִׂיחָה
 20 לְעֵתִיד-לְבָא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב²⁴ וְנִגְלָה כְּבוֹד הַנֵּי וְרָאוּ כֹל־בְּשֵׁר יַחְדָּו כִּי פִי הַנֵּי
 דְּבַר.

(22) ע' 159 ואילך. (23) שם ע' 161 ואילך. (24) ישעי' מ, ה.

ההוראה בעבודתנו, שהנהגה צריכה להיות באופן של שפלות רוח למטה מטה, ולא באופן של גבהות וגסות כו' ממאמר שבת פרשת וישלח ה'תשכ"ח

התוועדות

בס"ד. ר"ד אור ליום ועש"ק פ' וישלח, ט"ו כסלו ה'תשי"ב.

– לקבוצת סטודנטים*, בחדרו הק' –

בלתי מוגה

- 1 [בהפתקא שמסרו הסטודנטים אל כ"ק אדמו"ר שליט"א – בירכו אותו שיצליח בעבודתו הק' בהפצת
2 היהדות וכו'. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]
- 3 נתינת ברכה, כוללת, כמובן, גם את ההתחייבות לעשות כל האפשרי להבטיח את קיומה של הברכה,
4 היינו, שכל אחד המשתתף בנתינת הברכה מתחייב לעשות את התלוי בו ואת הנדרש ממנו כדי שהברכה
5 תקויים בפועל.
- 6 ואם הדברים אמורים בכל ברכה, הרי בודאי שכן הוא, ובמדה גדולה יותר, בברכה הנתינת ע"י יהודי,
7 ועוד זאת, שגם המתברך הוא יהודי – שכל אחד המשתתף בנתינת הברכה מקבל על עצמו את האחריות
8 לעזור ולסייע במימוש הברכה.
- 9 ובנוגע לעניננו:
- 10 כשנותנים ליהודי ברכה לפעול ולהשפיע על אחרים – צריך ליתן לו גם את היכולת והאפשריות למלאות
11 את הברכה.
- 12 ובהתאם לכך – מכיון שבירכתם אותי להצליח בעבודתי לקרב את בני" עוד יותר אל היהדות, הרי,
13 בכדי שאוכל לבצע עבודה זו – צריך כל אחד מכם לעשות את מה שבאפשרותו להאיר את הסביבה
14 שלו.
- 15 ונתינת כח מיוחדת בכלל זה – כאשר המברכים הם רבים מישראל, אשר, אע"פ שכל אחד מהמברכים
16 אינו אלא יחיד, מ"מ, השתתפותם של כל המברכים יחדיו יוצרת אחזקות נפלאה, ובפרט ע"פ מאמר חז"ל:¹
17 "כל בי עשרה שכינתא שריא", כבנדו"ד, שנתאספו כאן יותר מעשרה מישראל.
- 18 ויש להוסיף ולהדגיש, אשר עי"ז שכל אחד יאיר את הסביבה שלו – יומשך אור גם בכל העולם כולו,
19 שכן, אור הוא דבר המדבק² ומתפשט ממקום למקום³, ולכן, כאשר מאירים פינה אחת – מתמעטת
20 מציאות החושך שבכל העולם כולו.
- 21 וטעם הדבר – לפי שכל העולם הוא מציאות מאוחדת, דכיון שהעולם נברא על ידי הקב"ה שהוא
22 יחיד ומיוחד, הרי גם מציאות העולם, היא, לאמיתתו של דבר, דבר מאוחד. ולפיכך, כאשר כל אחד
23 מכניס אור לתוך מקומו הפרטי – נעשה מואר לא רק מקום זה בלבד, אלא האור מתפשט גם בריחוק
24 מקום של עשרת אלפים מילין ("מ"יל"), כיון שכל בני-האדם וכל הדברים שבעולם קשורים זל"ז.

מחלה מידבקת ("אָנשטעקעדיקע קרענק").
3) ראה המשך תרס"ז ע' תעו. לקו"ש חכ"ה ע' 239 הערה

.41

(* המשתתפים בשיעורי יהדות של הרה"ת שלמה קארליבאך.

1) סנהדרין לט, א.

2) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר (בבת-שחוק) שזהו בדוגמת

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א):

אני מודה לכם על הברכה שבירכתם אותי, וכיון שהבאים על החתום (על ברכה זו) הם יותר מ"מניין" (כאמור) – הנני סומך על הבטחתכם ("האֵלט איך אֵייך ביים וואָרט") האמורה לעיל, אשר באם אתבע אצלכם לסייעני בקיום הברכה – תעשו כל הדרוש לפעול את הדבר.

* * *

עומדים אנו בחודש כסלו, שבו חוגגים אנו את היו"ט דחנוכה ע"י הדלקת נרות.

בכלל ישנם שלשה מצוות של הדלקת נרות: (א) נרות המנורה בבית המקדש בלבד. (ב) בכל ערב שבת וערב יו"ט – בכל בית. (ג) נרות חנוכה.

והחילוק ביניהם⁴:

נרות ביהמ"ק הדליקו רק בזמן שביהמ"ק הי' קיים, אבל לאחר החורבן בטלה המצוה. נר שבת ישנו גם עתה, אבל ענינו הוא רק להאיר את הבית. ואילו נרות חנוכה ענינם להאיר גם בחוץ, ברחוב, שלכן, "נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ"⁵ (אלא שעכשיו, בגלל המניעה מצד הרוחות והקור, מדליקים בתוך הבית, אבל בסמיכות לדלת הקרובה אל הרחוב⁶), וגם זמן ההדלקה הוא "משתשקע החמה"⁵, כשבחוץ שורר חושך, ועוד זאת, שזהו באופן שבליילה הראשון מדליקים נר אחד, בלילה השני שתי נרות, ובלילה השלישי שלש נרות – "מוסיף והולך"⁵.

וענין זה מהוה הוראה עבורנו על כל השנה כולה – שאע"פ שברחוב שורר חושך, רוח וקור, השמש והירח אינם מאירים, וגם נשמתו אינה מאירה, אעפ"כ מורים לכל אחד להדליק ולהאיר את הנר שלו, וגם כשנדמה לו שבכחו להדליק רק נר אחד, עליו לדעת שע"ז שמדליק נר אחד, נותן לו הקב"ה כח להדליק למחרת נר נוסף, וכן הלאה; וע"ז שממשיכים ופועלים את האור בתוך הבית, שיהי' בית יהודי חם ומואר – מאירים גם את הרחוב והסביבה כולה.

והדרך לזה היא – לא ע"י חשבונות אם אכן ישנה האפשרות והכחות כו', אלא כפי שלמדים מנס חנוכה, שאז היתה ההנהגה ללא חשבונות, שכן, אילו היו הולכים ע"פ חשבון, אזי לא היתה תקוה שיהודים מעטים כ"כ יוכלו לנצח יוונים רבים כ"כ, אלא הם הלכו ללא חשבון, כי אם מתוך בטחון חזק בהשי"ת שיתן להם הכחות לזה. וכן עתה יכול להיות הנצחון רק מתוך אמונה חזקה בהשי"ת, שע"ז שקומץ יהודים יתאחדו לעשות כל אחד מה שביכלתו, יאירו את הרחוב והסביבה כולה, ועד שמבטלים את חשכת הלילה ("עס זאָל ווערן אויס נאַכט"), בביאת המשיח⁷.

*

יתן השי"ת, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"⁸, שלכל לראש יפעל כל אחד בעצמו להדליק בעצמו את נר נשמתו⁹, ולאח"ז יאיר גם את סביבתו, מבלי להתיירא מחשכת הלילה שמבחוץ, שכן, כשידליק את הנר שלו, אזי יתן לו הקב"ה את הכחות להאיר גם בחוץ.

וע"ז תבוא הגאולה האמיתית – גאולת כל בניי בכלל וכל אחד בפרט,

(4) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 813 ואילך. חל"ה ע' 318 ואילך.
 (5) שבת כא, ב.
 (6) ראה ערוך השלחן או"ח סתרע"א ס"ד. וראה גם בהנסמן באנציק' תלמודית (כרך טז) ערך חנוכה ס"ז (ריש ע' רצז).
 (7) ברשימה שתח"י נרשם כאן: ביאור ענין הקטורת – חסר (המו"ל).
 (8) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.
 (9) ראה משלי כ, כז.

- 1 שהרי מלבד הגלות אצל הגויים, נמצא כל אחד בגלות פנימי, בגלל הלא-טוב שיש בקרבו, מצד הגוף,
 2 מדות ותאוות בלתי-רצויות, כך, שהגאולה שתהי' ע"י משיח תהי' כפולה: גאולה מהגלות החיצונית וגם
 3 מהגלות הפנימית,
 4 ולכן, עבודתו של כל אחד תסייע לפעול ביאת המשיח בהקדם האפשרי, בקרוב ממש, אמנ"ק.

(10) פרטי תשובות כ"ק אדמו"ר שליט"א לשאלות שונות של הסטונדטים לאחר השיחה – לא הגיעו לידינו לע"ע (המור"2).

אגרות קודש

ב"ה, י"ג כסלו, תשי"ד
 ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
 מוה"ר יהושע ברוך שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל פ"ש ממנו ע"י כתיבתו בשולי המכתב דכ"ז תשרי העבר.

ובמענה על בקשתו ברכה, הנה כבר ברכתו אמורה בכתוב רצון יראיו יעשה בלי הגבלה במה שיהי' הרצון ובלבד שזהו רצון ירא ה' וכיון אשר עסקו של כת"ר הוא בהמשכת יראה לבני ישראל ע"י ענין המקואות וכמבואר ברמב"ם סוף הל' מקואות וכן הטבילה כו' גזירת הכתוב הוא כו' ואעפ"כ רמז יש בדבר כו' המכוון לבו לטהר נפשו כו' והביא נפשו במי הדעת טהור כו', כי כמו שענין הטבילה בגשמיות צריך שיטבול ראשו וכל גופו במים, היינו שכל גופו אפי' הטפל לגופו יכוסו במים פשוטים, הנה גם ברוחניות כן הוא, אשר המטהר מטומאה שנגרמה ע"י חטא עה"ד הוא כשמבטלים את כל עצמותו מתחיל מהשכל שבראש ומסיים בהכח היותר פשוט שבנפש הוא כח ההליכה שברגל, במים פשוטים, היינו עניות (יעויין תענית ז' ע"א) ועניות פשוטה בלי התחכמות זהו מטהר מטומאת הדיעות שע"ז בא לירא את ה' כי ענוה מביאה לידי יראה (סוף סוטה) שלכן אמרו חכמי האמת אשר טבילה הוא אותיות הביטל ועאכו"כ שזה מביא לידי חיזוק בהעבודה המביאה לידי יראה. ובל"נ כשאהי' על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע, אזכירו כבקשתו.

בפ"ש להרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ באמונה כו' מוה"ר אפרים זלמן שי' ובברכת הצלחה בעבודתם בקדש.

התוועדות

בס"ד. שיחת *ש"פ וישלח, ט"ז כסלו, ה'תשכ"ט**.

- 1 א. המברך¹ את איש הישראלי, הרי הוא מובטח מהקב"ה (כפי שנאמר בתורה שבכתב² ונפסק להלכה בתורה שבע"פ³) אשר הקב"ה הוא בעצמו⁴ יברך אותו, ובברכתו של הקב"ה – "תוספתו מרובה על העיקר" (כמובא במדרש⁵).
- 2
- 3
- 4 אעפ"כ, הרי זו חובה (וזכות) נעימה [וכמנהגם של ישראל, אשר מנהג ישראל תורה היא⁶] להודות

באידיש – לקו"ש שם ע' 422 ואילך). במהדורה זו ניתוספו איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.
(2) לך לך יב, ג ("ואברכה מברכיך"). תולדות כז, כט ("מברכיך ברוך").

(3) ברכות נה, א. סוטה לח, ב. ירושלמי ברכות ספ"ח*. ועוד. וראה ג"כ שר"ע אדה"א אר"ח סוסר"א. ומה שאדה"ז מוסיף שם: "שהוא מזרע אברהם שנא' בו" – הוא לבאר, דכפשוטו, "ואברכה מברכיך" (וכפי' הרמב"ן ועוד) קאי על אברהם (ולא על עם ישראל), משא"כ "מברכיך ברוך" שבהמשך ל"יעבודך עמים גוי", דקאי על בניי.

(4) וי"ל דזהו החילוק בין ב' הכתובים: בתולדות שם: "מברכיך ברוך" – (אפשר גם) ע"י אחרים (ע"ד מחז"ל בב"ר פל"ט, יב). יתרה מזו בלך לך שם: "ואברכה מברכיך". ועפ"ז יובן זה שבנוגע לבניי (בברכות וסוטה שם) מובא הכתוב ד"ואברכה מברכיך", אבל בנוגע לגוי (ירושלמי שם) – הכתוב ד"מברכיך ברוך" (** (אבל קשה מתוס' סד"ה ואברכה – חולין מט, א).

(5) ב"ר פס"א, ד. ילקו"ש ח"ש רמז קט (ובדב"ר פ"א, יג***) – בשינוי קצת***).

(6) ראה תוד"ה נפסל (מנחות כ, ב). ירושלמי פסחים פ"ד ה"א (תורת מנחם חנ"ד ע' 199. וש"נ).

* שיחה זו (מלבד ס"י), הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה בלקו"ש בכ"מ, כמצויין להלן. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

** בקשר עם י"ד כסלו תשכ"ט, שבו מלאו ארבעים שנה לחתונת כ"ק אדמו"ר שליט"א עם הרבנית חי' מושקא שתליט"א – י"ד כסלו תרפ"ט – הנה רבים מאנ"ש והתמימים שיחיו הביעו ברכותיהם לכ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית שתליט"א, ובה בשעה מסרו לכ"ק אדמו"ר שליט"א סכומים של ארבעים, וחלקם גם קיבלו על עצמם הוספה בלימוד התורה (ראה גם מכתב טו"ב כסלו שנה זו – אג"ק חכ"ו ע' מא ואילך).

בהתוועדות דש"פ וישלח, ט"ז כסלו, ברך כ"ק אדמו"ר שליט"א את כל המברכים, בהדגישו את הנחיצות לחזק ולאשר את הברכה ע"י שני הרברים, הן צדקה (מעשה) והן לימוד (נגלה וחסידות), כמבואר בפרטיות בהשיחה (בהתוועדות ד"ט כסלו (סל"ה ואילך – תורת מנחם חנ"ה ע' 53 ואילך), הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א לבאר שהנהגה זו שייכת גם לנשי ובנות ישראל שתליט"א). המו"ל.

1) סעיפים א"ב – הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסו בהוספות ללקו"ש ח"ה ס"ע 426 ואילך – העתק ללה"ק ע"י אחד השומעים (נוסף על המהדורה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א

*) ולהעיר שבירושלמי שם מדובר אודות ברכתו של גוי: "אם ברכת גוי ענה אחריו אמן, שנאמר (עקב ו. יד) ברוך תהי' מכל העמים". וראה ד"ה ברוך תהי' מכל העמים תרכ"ט (שנאמר לפני מאה שנה (סה"מ תרכ"ט ס"ע תג)): "נמצא שמפרש שהברכה הוא מכל העמים דוקא, שהעמים יברכו את ישראל".

ואם הדברים אמורים בנוגע לברכתו של גוי, אף שלכאורה אינה פועלת מאומה למעלה – עאכ"כ בנוגע לברכתו של יהודי, שבדאי פועלת כו', ועד שכשם שאצל הקב"ה דיבורו חשיב מעשה (ב"ר פמ"ד, כב. ועוד), כן הוא גם אצל איש ישראל (מהנחה בלתי מוגה).

** וחילוק נוסף – שבכתוב שהובא בירושלמי בנוגע לגוי, נאמר תחילה: "אוריך ארור", ואילו בכתוב שהובא בברכות וסוטה בנוגע לבניי נאמר תחילה: "ואברכה מברכיך" (ראה גם לקוטי לוי"צ הערות לזח"ג ע' שעב). – מהנחה בלתי מוגה.

***) ועם, בפירושו הפסוק (דברים א, יא) "יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים": "ד"א למה ברכן בלשון תוספת, שתוספתו של הקב"ה יתירה מן העיקר וכ"ו".

ולהעיר שבין הדוגמאות שהובאו במדרשים הנ"ל בנוגע להעילוי שב"תוספתו של הקב"ה" – "כיצד, יצחק ה' עיקר לאברהם, ומה שהוסיף לו יותר מן העיקר, שנאמר (חיי שרה כה, א) ויוסף אברהם ויקח אשה וגו'. יוסף ה' עיקר לאמו, בנימין שהי' תוספת .. שנאמר (ויצא ל, כד) יוסף ה' לי בן אחר .. ובני בנימין בלע ובכר ואשבל וגו' (ויגש מו, כא), הרי יותר מיוסף" [וכן "עיקר שניו של איוב לא היו אלא ע' שנה, ניתוסף לו מאה וארבעים שנה, דכתיב (איוב מב, טז) ויחי איוב אחרי זאת מאה וארבעים שנה" (ב"ר שס)] – הובאה גם הדוגמא מחזקי, ש"עיקר מלכותו י"ד שנה, ומה שהוסיף לו הקב"ה יותר מן העיקר .. שנאמר (ישעי' לח, ה) הנני יוסיף על ימיך חמש עשרה שנה".

וענין זה קשור במיוחד עם י"ט כסלו, כי, בנוגע לחזקי' אמרו חז"ל (סנהדרין צד, א) ש"ביקש הקב"ה לעשרות חזקי' משיח, וכיון ש"ביקש הקב"ה", הרי בודאי נפעל כן ב"עלמין סתימין", וסוכ"ס יומשך ויתגלה גם ב"עלמין דאתגליין", שלכן יש דעה (שם צח, ב) שמש"ח "חזקי' שמו" (מהנחה בלתי מוגה).

****) ראה לקמן הערה 18.

1 ולברך את המברך, וע"ד "וכן למר"⁷, שיש בזה עוד ענין⁸, ובפרט שעיי"ז שמברכים באה תוספת
2 בהברכה,

3 [וננוסף על זה שבשעה שמברכים בדיבור הרי זה בא בגילוי⁹, והברכה פועלת גם על ה"ואברכה
4 מברכין" כפי שהוא מצד עצמו, כמשי"ת לקמן].

5 תודתי נתונה בזה וברכתי לכל המברכים (ובקשתי רבה למסור זה גם ל"את אשר איננו פה"¹⁰)
6 שליט"א – שתקויים בהם ברכתו של הקב"ה, ובתוספתו, שתוספתו מרובה על העיקר, לכאו"א, בכל
7 המצטרך לו מנפש ועד בשר.

8 ב. בחסידות מבואר ההבדל בין ברכה ותפלה, שהברכה בכחה להמשיך רק מהשורש ומקור, משא"כ
9 תפלה גורמת להתהוות רצון חדש, וכפי שאומרים "יהי רצון" – רצון וענין חדש שלא הי' נמצא בשורש
10 ומקור.

11 הגבלה זו אמורה רק לגבי ברכתו של בשר ודם, משא"כ לגבי ברכתו של הקב"ה, מאחר והקב"ה
12 אינו קשור ח"ו במדידות והגבלות שישנם בשורשו של הנברא המתברך, יש לברכתו של הקב"ה גם
13 המעלה שיש בתפלה, ואף היא בכחה להביא ענין חדש הגבוה משרשו ומקורו של הנברא המתברך.

14 וזוהי גם המעלה שיש בברכת כהנים¹¹ (לא כמו בשאר הברכות). מאחר וברכת כהנים הרי היא מצוה,
15 והכהנים המברכים עושים זאת בשליחותו של הקב"ה, ו"שלוחו של אדם [העליון]¹² כמותו"¹³, ובמילא,
16 ע"י ברכתם נמשכת ברכתו של המשלח – ברכתו של הקב"ה¹⁴, שהיא נעלית מהשורש ומקורו¹⁵, כמבואר
17 בארוכה בכ"מ¹⁶.

18 ומזה מוכן בהנוגע לעניננו:

19 מאחר, וכאמור לעיל, מנהגם של ישראל לברך את המברך "וכן למר", ומנהג ישראל תורה היא, ודבר
20 הנעשה ע"פ ציווי התורה¹⁷ הרי זה בשליחותו של הקב"ה, נמצא, שע"י הברכה של המברך, נמשכת

זו – לפעול המושגת וגילוי הברכה. אלא שבנוגע לעכו"ם, הסתפק
באמירת "כבר מילתך אמורה", מבלי לפרט הברכה, או לומר
"וכן".

(10) נצבים כט, יד.

(11) בענין זה נזכר גם העילוי ד"עד מהרה ירוץ דברו"
(תהלים קמו, טו), כמבואר בדרושי חסידות (לקו"ת ס"פ קרח)
בענין מקל שקד (מהנחה בלתי מוגה).

(12) ראה לקו"ת ויקרא א, ג.

(13) ברכות לד, ב (במשנה). וש"נ.

(14) קונטרס "הנוהג לנער" ס"ע 48.

(15) משא"כ הברכה ד"ואברכה מברכין" מצד עצמה, היא רק
מבחי' השתל', כמבואר בד"ה אריב"ל תרכ"ט* (שנאמר לפני
מאה שנה).

(16) ראה ד"ה הנ"ל תרכ"ט, ד"ה כה תברכו באוה"ת נשא (ע'
ער ואילך) ותרכ"ו (סה"מ תרכ"ו ס"ע קל ואילך). ועוד.

(17) נוסף לכך שהנהגה זו היא מצד טבע נפשות בני",
כמבואר בתניא אגה"ק (סי"ב) ש"ישראל בטבעם הם רחמנים

(7) מגילה כז, סע"ב. וברש"י שם: "שמא הי' עת רצון". וי"ל
דזה עצמו שבני" מברכים זא"ז גורם נח"ד למעלה, והוי "שמא"
קרוב לודאי (ובזה יומתק מה דאיכפיד רב – דלא הוי שמא
שקול).

(8) שאמירת "וכן למר" וכיו"ב – מחדשת ומוסיפה על
"ואברכה מברכין" גרידא; ודוחק גדול לומר דהקפדת רב הייתה
רק על "וכן" – היינו שתהא ברכה כברכתו דוקא.

(9) עיין מאה שערים אמרי קודש ס"ט מאדה"ז (מאמרי אדה"ז
הקצרים ע' תסד. וש"נ): "מורי כו' אומרה בפה אף שלא יבינו
כו' בכדי להמשיך כו' בזה העולם". וכמובן גם ממחז"ל בנוגע
להיפך הברכה: "אל יפתח אדם פיו כו'" (ברכות יט, א). והחידוש
דאדה"ז הוא – שאפילו ברבור ד"ת כן הוא.

ובזה יוכן מה שאמר ר' ישמעאל לגוי שבירכו "כבר מילתך
אמורה" (ירושלמי ברכות שם) – דלכאורה, למה הוצרך לומר לו
זאת, והרי כבר מילתי' אמורה גם כשר"י לא יאמר לו זאת. ובפרט
שהגוי מסתמא לא הבין למה נתכוון (במכ"ש מתלמידיו
ששאלוהו "כמה דאמרת להדין כו'") – אלא רצה ר"י ע"י אמרתו

(* המאמר הראשון שבספר המאמרים תרכ"ט. – ולהעיר, שאף שלא נתפרש זמן אמירת המאמר. הרי זה בודאי לפני חנוכה (כי המאמר שלאחריו
שייך לחנוכה), ולאחר שמד"ת (כי מאמרי חודש תשרי נדפסו בסוף סה"מ תרכ"ח, כפי שמצינו כמ"פ (ראה גם "פתח דבר" מכ"ק אדמו"ר
שליט"א לסה"מ תרכ"ו, ובהערה 2 שם) שרבותינו נשיאינו היו מצרפים את מאמרי חודש תשרי לשנה הקודמת, ומאמרי השנה החדשה היו
מתחילים ב'פ' בראשית), כך, שזהו מאמר ששייך לזמן זה, ובפרט לי"ט כסלו, שהרי מובא שם (ע' ב) הענין ד"פדה בשלום נפשי" (מהנחה בלתי
מוגה).

1 ברכתו של הקב"ה, ויה"ר – בהוספה ותוספתו מרובה על העיקר¹⁸, אשר זהו נעלה לגמרי מהעיקר, שורש
2 ומקור.

3 והיות שיאריך הזמן ביותר באם יישלח מכתב ברכה לכל אחד בנפרד, אביע תודתי וברכתי עתה
4 כרבים¹⁹, במעמד של כמה וכמה עשיריות מישראל²⁰, לכל אחד ואחת ולכולם יחד – אשר בשעה שזהו
5 באופן ד"כולנו כאחד" אזי זה גופא כלי ל"ברכנו אבינו"²¹ – שלכל אחד ואחת תושפע ברכתו של
6 הקב"ה, ובתוספת מרובה על העיקר, בבני, חיי ומזוני רויח²².

ת"ר"ז ח"ב ס"ע טזו ואילך), נקראת היא בשם עיקר כביכול גם לגבי ברכתו של הקב"ה.

19 ובפרט ביום השבת, ובאופן של התועדות, שיש בה המעלה ד"גדולה לגימיה שמקרב" (ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך) – לא רק "לגימיה" ברוחניות, אלא גם "לגימיה" כפשוטה (מהנחה בלתי מוגה).

20 עיין תניא אגה"ק סכ"ג – דמשמע שם דבכל מצוה איזו שתה"י יש מעלה כשנעשית במעמד עשרה מישראל כיון דאז שכניתא שרייא עליהו (אלא שבדבר דקדושה – תנאי הוא). וא"כ הוא – ה"ז חידוש גדול. ולא אשתמיטתי להזכיר זה במק"א וכו'.
21 תניא פרק לב. ובנוגע לעניינינו – ברכת הקב"ה שלמעלה מהשתל', הרי ודאי שנוגע שם ה"כולנו כאחד", שהרי בבחינה זו היא תכלית האחדות (הפשטיות).

ובזה יובן מה שמבואר בד"ה אריב"ל שם (ע' ו) שהמעלה דברכה (נשא ו, כז) "ואני אברכס" (על "ואברכה מברכך") הוא, כי "תיבת אני היינו אוא"ס עצומ"ה", בחי" ברכת הקב"ה – דלכאורה, מהי שייכותו של ביאור זה למ"ש בגמרא (חולין מט, סע"א) "דמוקי לה לברכת כהנים במקום ברכה דישאל"*** (ובפרט שבמאמר זה עצמו מביא דברי הגמרא) – והביאור, כי הכלי לברכתו של הקב"ה – "ואני אברכס" – הוא מה שהכהנים מתברכים יחד עם ישראל*** – "כולנו כאחד"****. (ע' 22) ועד שימושך קיום היעוד הפנימי והעיקרי – "יעלה

וגומלי חסדים מפני היות נפשותיהם נמשכות ממדותיו ית' אשר החסד גובר בהן .. מדת החסד והרחמנות הוטבעה בנפשות כל בית ישראל מכבר מעת בריאותן והשתלשלותן ממדותיו ית' (מהנחה בלתי מוגה).

18 הדייק "על העיקר" (כ"ר שם) – ולא "מן העיקר" (דב"ר שם): מפשטות הלשון משמע שהתואר "עיקר", הוא שהוא עיקר גם לגבי התוספות. ולכאורה*, מכיון שהתוספות הוא מרובה מן העיקר, למה נקרא בשם עיקר גם לגבי התוספות המרובה ממנו (הו"ל: שרש, התחלה, או כיו"ב)? ולכן יש לפרש, שבה"עיקר" נכלל בהעלם גם התוספות, ופירושו "תוספתו מרובה מן העיקר" הוא שגם התוספות בא ונמשך מן העיקר (וע"ד המבואר במ"א (ראה תורת מנחם חמ"ו ריש ע' 90. וש"נ) בענין "יפה כח הבן מכת האב" (שבוועות מח, סע"א. וש"נ), שגם כח הבן, כשהוא יפה וגדול מכת האב – נמשך הוא מכת האב). יתירה מזו "על העיקר", שהתוספות הוא נעלה מהעיקר, ואינו כלול בהעיקר גם בהעלם. ובכ"ז קוראו "עיקר" – אשיגרי" דלישני ד"מן העיקר". ודוחק. ו"ל (ועיקר) דמה שגם בזה נקרא בשם "עיקר" הוא לפי שהוא המעורר ותנאי עיקרי שתבוא התוספות. וכמו בנדודי, שהמעורר ברכתו של הקב"ה הוא ברכת האדם, שמברך בשליחותו של הקב"ה. ומכיון שברכת האדם היא המעוררת את ברכתו של הקב"ה (ודבר המעורר ענין (סיבה ומסוכב) יש לו יתרון בזה על הדבר הבא על ידו – המשך וככה ת"ר"ז סיפיים ט"טז – סה"מ

(* בנגע לשאלה זו, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכיון שאף אחד אינו שואל אותה, הרי הוא מוכרח לשאול זאת בעצמו... ואין זה דבר חידוש. שררי ישנו הלשון ירדוע: "הוא מותיב לה והוא מפרק לה"... (מהנחה בלתי מוגה).
(** ובפרטיות יותר:

בגמרא שם (ובפרש"י): "ישמעאל כהנא מסייע כהני .. דתניא כה תברכו את בני ישראל, רבי ישמעאל אומר, למדנו ברכה לישראל מפי כהנים, לכהנים עצמן לא למדנו, כשהוא אומר ואני אברכס, הוי אומר, כהנים מברכין לישראל, והקב"ה מברך לכהנים. רבי עקיבא אומר, למדנו ברכה לישראל מפי כהנים, מפי גבורה לא למדנו, כשהוא אומר ואני אברכס, הוי אומר כהנים מברכין לישראל, והקב"ה מסכים על ידם. אלא רבי עקיבא ברכה לכהנים מנא ל' .. מואברכה מברכך. ומאי מסייע כהני (הואיל ורבי עקיבא נמי אית ל' ברכה לכהנים מקרא אחוינא). דמוקי לה לברכת כהנים במקום ברכה דישאל" (אצל ברכת ישראל, דהכי עדיפא. דמשמע שמתברכין הן עם השאר).

ויש לומר, שנטפס לכך שהברכה לכהנים היא ביחד עם הברכה שמברכים הכהנים את בני"י, יש גם המעלה של "ברכת כהנים", והיינו, שגם ברכתו של הקב"ה לכהנים היא בדוגמת ברכת כהנים (שהרי "אלאקס כהן הוא" (סנהדרין לפ, סע"א)). למעלה מהמורש ומקור כ" – מבחי" העצמות, שזוהו המבואר בד"ה אריב"ל בפירוש "ואני אברכס", ש"תיבת אני היינו אוא"ס עצומ"ה" (משא"כ כאשר הברכה לכהנים היא מהפוסק "ואברכה מברכך", הנה אע"פ שגם אברכה ה" כהן (ראה הנסמן בלקו"ש ח"ה ע' 68 הערה 9), להיותו איש החסד, הרי זו ברכה הקשורה עם בשר ודם, ואז ההמשכה היא רק מהמורש ומקור כ").

וענין זה גופא (שגם בברכה לכהנים ישנו העילוי של ברכת כהנים שלמעלה מהמורש ומקור) קשור עם העילוי המפורש בגמרא "דמוקי לה לברכת כהנים במקום (אצל) ברכה דישאל" (שמתברכין הן עם השאר) – כי, כדי שתה"י ההמשכה מבחי" העצמות, הרי זה ע"י האחדות וההתכללות עם כל בני"י (מהנחה בלתי מוגה).

(*** והיינו, שאע"פ שהכהנים הובדלו מכל שאר בני"י, כמ"ש (דברי הימים"א כג, יג) "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים", מ"מ, כדי שתנומשך להם הברכה מבחי" העצמות, הרי זה דוקא ע"י שמתאחדים עם כל בני"י (מהנחה בלתי מוגה).

(**** וכידוע גדול מעלת האחדות, כמ"ש (הושע ד, יז) "חבור עצבים אפרים הנח לו", וכמאר"ל (ב"ד פל"ח. ו) שגם כאשר ה" חסר אצל בני"י בקיום התומ"צ בשלימות, היו נצחין במלחמה בגלל מעלת האחדות (מהנחה בלתי מוגה).

* * *

ג. ביאור הצורך בברכת משה "יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים", אע"פ שישנה ברכתו של הקב"ה "כאשר דיבר לכם"²³, ללא קצבה²⁴ – בהקדם ביאור ענין המדידה וההגבלה שבמצוות, שכיון שאין זה מדידה מדבר שחוץ ממנו ח"ו, אלא זוהי מדידה והגבלה עצמית שהקב"ה מודד ומגביל את עצמו²⁵, הרי לאמיתו של דבר אין זו הגבלה, ולכן נמשך בהם ועל ידם הבלי גבול, אלא שזהו כפי שהבל"ג נמשך ומתחבר עם הגבול, ע"י כח העצמות שלמעלה משניהם. וכן הוא בענין הברכה, שבברכה המוגבלת ד"אלף פעמים" נמשכת ברכתו של הקב"ה שאין לה קצבה, ושלימותה היא כשבאה ע"י עבודת האדם, שהיא ה"עיקר" והסיבה להמשכת "תוספתו של הקב"ה" – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"ט ע' 24 ואילך.

*

ד. הכלי²⁶ והדרך להמשכת ברכות והשפעות, הלא הוא ע"י לימוד התורה וקיום המצוות – הרבה מהמברכים קישרו את ברכותיהם יחד עם הוספה בלימוד התורה [ובפרט – לימוד אגרת התשובה, שזהו מתאים להענין, כדלהלן ס"ו] ובנתינת צדקה²⁷ (שצדקה היא עיקר המצוות מעשיות, ונקראת בשם מצוה סתם²⁸).

ואע"פ שבנ"י נחלקים לשני סוגים²⁹: יושבי אוהל, אשר עיקר ענינם הוא לימוד התורה, ובעלי עסקים, אשר עיקר ענינם הוא קו הצדקה וגמ"ח, אולם מאחר ובקדושה הרי כל הענינים הם בהתכללות³⁰, הרי מהראוי והנכון³¹, שגם יושבי אוהל שלע"ע עשו זאת בהוספה בלימוד התורה בלבד, יצרפו לזה גם את ענין הצדקה (ובפרט שזה נוגע גם ללימוד התורה, כמארז"ל³² "כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו"), וכן גם לאידך גיסא, בעלי עסקים שלעת-עתה עשו זאת בנתינת הצדקה בלבד, יצרפו לזה גם הוספה בלימוד התורה³³.

דלעת"ל תלויים במעשינו ועבודתנו במשך זמן הגלות (תניא רפ"ז), צ"ל שגם בזמן הזה ישנו החיבור של בל"ג עם גבול. וענין זה מתבטא במצות הצדקה, שהיא ממוצע בין גבול ובל"ג, כיון שיש בה שני הענינים (כמו כל ממוצע שיש בו שני הענינים שהוא ממוצע ביניהם): גבול – ככל המצוות שיש להם שיעור מוגבל, וכן צדקה "יש לה שיעור קצוב, חומש למצוה מן המובחר, ומעשר למדה בינונית"; ובלי גבול – שבשביל לתקן נפשו "יוכל לפזר בלי גבול", "דלא גרעה רפואת הנפש מרפואת הגוף, שאין כסף נחשב, וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו כתיב, כמבואר בתניא אגה"ק (ס"י), וכפי שממשיך בביאור מ"ש (איכה ג, כב) "חסדי ה' כי לא תמנו", "פי' לפי שלא תמנו, שאין אנו תמימים ושלמים בלי שום חטא כו', ע"כ צריכין אנו להתנהג בחסדי ה' שהם בלי גבול כו'" (מהנחה בלתי מוגה).

- (28) תניא פל"ז (מת, ב).
- (29) ראה גם תניא אגה"ק ס"ה (קט, א).
- (30) עיין תניא אגה"ק ס"ג.
- (31) כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף (בבתי-שחוק): ככל פרטי הלשונות שאומרים ב"אמת ויציב" (מהנחה בלתי מוגה).
- (32) יבמות קט, ב ("האומר אין לו"). ובלקו"ת ויקרא ה, א (והביאור – ראה סה"מ תש"ח ע' 266 בהערה) מסיים: "אלא תורה וגמ"ח". וי"ל מקורו מע"ז יז, ב. וראה ג"כ יבמות קה, א.
- (33) במדה מועטת יותר בכמות, אבל – כהוראת המשנה (אבות פ"א מט"ו) "עשה תורתך קבע" (ראה גם תורת מנחם תנ"ד ע' 145). – מהנחה בלתי מוגה.

הפורץ לפנייהם" (ע"פ מיכה ב, יג), פריצה שלמעלה מהשורש ומקור, "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה" (ויצא כח, יד), עד ל"נחלה בלי מצרים" (שבת ק"ח, סע"א), שמבטלת את כל ההגבלות כו' (מהנחה בלתי מוגה).

(23) דברים א, יא.
 (24) והרי דבר גבולי אין לו ערך כלל לגבי בלי גבול, שלכן הנה מריבוי גבולים לא יתהווה בלי גבול, מאחר שכל חלק הוא גבולי, "שהרי לגבי כבע"ג מוכרחים אנו לומר ששורה רבוא רבבות עם א' ממש, שלא תמצא בו חלקים רבוא רבבות פחות ממה שתמצא בו חלקים של א', שא"כ ה" גבולי כו'" (סהמ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות פ"א (ג), א). ספר החקירה ח"ג פ"ו (לה, ב).

(25) ודוגמתו בהלכה – כפי שמצינו לענין כיסוי הראש, שאינו מועיל מה שמכסה בידו על הראש (ראה שו"ע אור"ח סצ"א ס"ד. וש"נ), אא"כ ירו מכוסה בשרוול הבגד, ולכאורה, הרי השרוול טפל אל היד, ולמה מועיל הכיסוי רק ע"י השרוול, ולא ע"י היד עצמה? אך הענין הוא – לפי שעצם אינו מסתיר על עצם (ראה סה"מ תרנ"ז ע' מח), והחידוש בזה – שאף שבגלוי הרי זה מסתיר ומכסה, מ"מ, כיון שהוא בעצמו מסתיר ומכסה, והיינו, שהוא מגביל את עצמו, אין זו הגבלה אמיתית, ולכן אין זה הסתר וכיסוי. (26) מכאן עד סוס"ח – המשך השיחה המוגהת בלקו"ש שבערה 1.

(27) ומעלה היתרה בענין הצדקה – בשייכות להאמור לעיל (ס"ג) ע"ד החיבור של בל"ג עם גבול:
 ובהקדמה – שאף שהחיבור של בל"ג עם גבול בגילוי יהי לעתיד לבוא, ועכשיו הוא רק בהעלם, מ"מ, כיון שכל הגילויים

ומאחר והברכות שבירכו (וכן גם ההוספה בתורה ובנתינת הצדקה) באו מציבור³⁴ ובתור ציבור³⁵ (לא¹ בתור יחידים³⁶ בפני עצמם), הרי יש בזה ענין של "המתפלל עם הציבור". ובשעה שכל אחד מהמברכים יצרף לזה גם תורה וגמ"ח³⁷, יהי' בזה כל השלשה דברים, ואמרו חז"ל³⁸: "כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הציבור", גורמים עי"ז ה"פדאני³⁹ לי ולכני מבין אומות העולם", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

ה. מאמר (כעין שיחה) ד"ה מרגלא בפומי' דרבא כו'.

* * *

ו. בנוגע⁴⁰ להברכות וכו' שניתנו בקשר עם יובל הארבעים⁴¹, יש להעיר שמספר ארבעים קשור במיוחד עם ג' ענינים הנ"ל (ס"ד) – תורה [לימוד אגרת ה]תשובה ו"מתפלל עם הציבור"⁴², שיש להם שייכות מיוחדת לארבעים⁴³.

ענין זה רואים בג"פ ארבעים יום⁴⁴ שהי' משה רבינו בהר, שבארבעים יום הראשונים קיבל תורה, וכהלשון במדרז"ל⁴⁵: תורה שניתנה למ' יום (וזהו גם הרמז בתיבת תרומה: תורה מ'⁴⁶), בארבעים יום השניים התפלל, כמ"ש⁴⁷ "ואתפלל גו'", ובארבעים יום השלישיים פעל "סלחתי כדברך"⁴⁸ – ענין התשובה⁴⁹.

מצד ענין זה שייכים הם למ"ם, כי במ"ם – שני ענינים: מ"ם פתוחה – דיבור, ומ"ם סתומה – מחשבה.

גם יש לומר, שב' הענינים דמ"ם פתוחה וסתומה, ישנם גם במחשבה עצמה: בתורה – גליא דתורה ופנימיות התורה (שבת קד, א. פירש"י שם). בתפלה – כוונה השייכת לכאו"א (כוונה הכללית ד"דע לפני מי אתה עומד" (ראה ברכות כח, ב) ופירוש המלות ע"ד הפשט) והכוונות שעפ"י סוד. בתשובה – עצם התשובה שבה הכל שוים (עזיבת החטא, הגמר בלב שלא ישוב עוד לכסלה) והפרטים שבה (מיראה ומאהבה; תתאה ועילאה; ועוד).

(44) והיינו, שמספר הימים הוא – לא ק"כ יום, או ב"פ ששים יום, אלא דוקא ג"פ ארבעים יום, ראשונים אמצעיים ואחרונים (מהנחה בלתי מוגה).

(45) מנחות צט, ב. ועד"ז בכ"מ.

(46) זח"ג קעט, א. תקו"ז תי"ז (לא, ריש ע"ב).

(47) עקב ט, כ. שם, כו (ראה פירש"י שם, כה).

(48) ראה פירש"י שם, יח. ובפרש"י (תשא לג, יא) דאז "נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם".

(49) ולהעיר, דשניהם (מ' יום השניים והשלישיים) הם תפלה (תפלה על דבר המוכרח, שלא "להשמיד אתכם" "אל תשחת עמך" – תפלה דמ' יום השניים; תפלה שתהי' סליחה נעלית – וכמ"ש⁵⁰: "סלחתי כדברך" – מ' יום השלישיים) ותשובה (תשובה תתאה – מ' יום השניים; תשובה עילאה, מרוצה בלב שלם (כנ"ל) – מ' יום השלישיים).

ותיירה מזו י"ל, שכל תפלה כדבעי ותשובה כדבעי – כל אחת מהן כוללת הן תפלה (כמובן המצומצם, דרגא תתאה דתפלה, מילוי ההכרח – תשו"ת) הן תשובה (עלי' אמרו גדולה תשובה שמקרכת כו' (רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"רז), ושיהי' כל ימיו בתשובה (תניא אגה"ת ספ"א וח"א פ"א. לקו"ת ר"פ האזינו), דרגא עילאה דתשובה, לא על חטא (חסרון) – תפלה על טוב ותענוג, יותר נכון – תפלת ש"ק).

ולהעיר מרמב"ם הל' תפלה בתחלתן תפלה – "שואל צרכי שהוא צריך להם בבקשה כו' ואח"כ נותן שבח כו' על הטובה כו'".

(34) "שזכות אבותם מסייעתן" (שם פ"ב מ"ב).

(35) וכנוסח הרגיל "הנני מצטרף להמברכים וכיו"ב. להעיר ממחז"ל "אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללין" (ברכות ח, רע"א ובשו"ע שם).

(36) וע"ד קרבן פסח שכל הציבור מביאו (ולכן נקרא בירושלמי פסחים רפ"ו: "קרבן ציבור") אבל – בתור חבורות מנויות כאו"א בפ"ע, שלכן גדרו "אתי בכנופיא", אבל אינו קרבן ציבור (יומא נא, א). וראה תו"ש בא (יב, ד). וראה גם תורת מנחם חל"ט ריש ע' 273. וש"נ.

(37) להעיר, שתורה וגמ"ח הם מהענינים שעליהם אמרו רז"ל (פאה פ"א מ"א) ש"אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה" (נוסף לכך ש"הקרן קיימת לו לעולם הבא"), אע"פ שבדרך כלל אמרו רז"ל (קידושין לט, ב. וש"נ) ש"שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" – מהנחה בלתי מוגה.

(38) ברכות שם, עה"פ (תהלים נה, יט) "פדה בשלום נפשי" – והרי ימים אלו הם בסמיכות לחג הגאולה יט כסלו.

(39) ובאופן ד"פדה בשלום", שבוה נכלל גם כפיית והפיכת הקליפה לקדושה, כמובן ממ"ש בירושלמי (סוטה פ"א סה"ח) שגם אנשי אבשלום היו מתפללים לנצחונם של דוד (מהנחה בלתי מוגה).

(40) בסעיף זה – שולבו כמה פרטים מהוספות ללקו"ש חל"ט ע' 187-186.

(41) ולהעיר, שגם כללות ענין הנישואין שייך למספר ארבעים, כמרז"ל (סוטה ב, א. סנהדרין כב, סע"א) שארבעים יום קודם יצירת הולד מכריזין בת פלוני לפלוני.

(42) ולהעיר, שתפלה ענינה "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (נסמן בתורת מנחם חנ"ד ע' 273 הערה 57), שעל ידה מתעלים הענינים הגשמיים שבהם מקיימים התומ"צ – "מעשים טובים" שנעשים ע"י התשובה (ראה לקו"ת מטות פב, א. דרושי שמע"צ פה, א. שה"ש יד, ג).

(43) להעיר מהמבואר במ"א (ראה תורת מנחם חנ"ג ע' 371. וש"נ) שבכ"א מג' דברים אלו – ב' ענינים: מחשבה ודיבור. וגם

- 1 ומג' הפעמים ארבעים יום שהיו אצל משה רבינו, מז' הרועים וכללות כולם⁵⁰ – נקבע המספר ארבעים
 2 בג' ענינים אלו (תורה תפלה ותשובה) גם אצל כל בני":
- 3 תורה – קשורה עם ארבעים שנה, כדאיתא בגמרא⁵¹ "לא קאי איניש אדעת' דרבי' עד ארבעין שנין"
 4 [ומזה בא גם הפסק-דין⁵² ש"אין לאדם להורות עד ארבעים שנה"], שזהו בדוגמת הארבעים יום שבהם
 5 קיבל משה התורה, כיון ש"יום שלמעלה חשוב ודאי כשנה"⁵³. ובפשטות – התורה ניתנה במשך מ' שנים
 6 שהיו במדבר.
- 7 תפלה – כמסופר בגמרא⁵⁴ שכאשר אמרו לר' אליעזר אודות תלמיד שמאריך בתפלתו יותר מדאי,
 8 ענה ר"א: "כלום מאריך יותר ממה רבינו דכתיב ביי⁵⁵ את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה וגו'".
 9 ונמצא, שמארבעים יום השניים שבהם התפלל משה, נעשה (אצל תלמידו של ר"א) אריכות התפלה (עד
 10 ל)ארבעים יום.
- 11 ותשובה – שמצד ארבעים יום השלישיים שבהם פעל משה רבינו הענין ד"סלחתי כדברך"⁵⁶, נקבעו
 12 עבור כל בני" בכל הדורות הימים שמר"ח אלול עד יו"כ בתור ארבעים ימי תשובה⁵⁷.
- 13 [ולהעיר, שמספר ארבעים מצינו הן בענין התשובה עצמה, כנ"ל בענין הארבעים יום שמר"ח אלול
 14 ועד יוה"כ, הן בנוגע לזידי⁵⁸, והן בנוגע לתעניות של תשובה שמספרם בכלל הוא ארבעים יום⁵⁹].
- 15 וכן גם בענין הספירות, שענין התשובה הוא בספירת הבינה⁶⁰, ו"בן ארבעים לבניה"⁶¹.

דחה"ס סכ"א (תורת מנחם חני"ד ע' 124 ואילך)) שהתשובה הכי
 תחתונה קשורה עם התשובה היותר נעלית, שזהו מצד נקודת
 התשובה שישנה בכל המדרגות שבתשובה החל מ"עזיבת החטא
 בלבד" – "בלבד" דייקא, שמורה על אמיתית ענין האחדות
 דלמעלה, "הי' הוא ושמו בלבד" (פרדר"א רפ"ג), שמתבטאת
 ב"עזיבת החטא"*** (וזהו הטעם ש"עזיבת החטא בלבד" פועלת
 ענין התשובה).

- (57) ראה או"ח סתקפ"א. ובב"ח שם ד"ה והעבירו.
 (58) כל בו סימן ע.
 (59) ראה אג"ק ח"ב ע' סג הערה ה. לקו"ש שם ע' 222 הערה 5.
 (60) ראה תורת מנחם חני"ד ריש ע' 74. וש"נ. – וגם מצד זה,
 שייכות מיוחדת דתשובה לנשואין (ראה גם לקמן הערה 115
 ובשורה ג), כי חופה הוא בחי' (ת"ת ד)בינה המקפת לזו"ן (חתן
 וכלה) – לקו"ת שה"ש מזו, ד. ולהעיר, שגם אגה"ת הוא חלק
 השלישי של ספר התניא, הכולל את ב' החלקים שלפניו: שער
 היחוד והאמונה (מלכות), וספר של בינונים המבאר פרטי הענינים
 דארו"ד (ד"א)*** (ראה לקו"ש שם ע' 161. וראה גם תורת
 מנחם חני"ד ע' 90 הערה 197).
 (61) אבות פ"ה מכ"ב. וראה אוה"ת ר"פ תולדות (עה"פ ויהי
 יצחק בן מ' שנה). וש"נ.

(50) ראה תניא רפמ"ב: "כל נפש ונפש מבית ישראל כו'".

(51) ע"ז ה, ריש ע"ב.

(52) סוטה כב, ריש ע"ב (ובתוס'). יו"ד סרמ"ב סל"א.

(53) אוה"ת דברים ע' יח.

(54) ברכות לד, א.

(55) עקב ט, כה.

(56) ולהעיר, שאע"פ שהענין ד"סלחתי כדברך" נפעל רק
 בטו"ף ארבעים יום השלישיים, הרי גם התחלות הארבעים יום היתה
 כבר ברצון, כמארו"ל (פרש"י תשא שם) "מה הראשונים ברצון
 אף האחרונים ברצון", היינו, שכל ארבעים יום האחרונים (כמו
 כל ארבעים יום הראשונים) היו ברצון.
 ובהקדמה – שמוכן בפשטות שבמשך הארבעים יום לא עמד
 משה באותה דרגא, אלא הוסיף להתעלות מדרגא לדרגא בענין
 בקשת הסליחה כו' – מאז שהתחיל כבר בארבעים יום האמצעיים
 (מיד לאחרי התשובה ע"י "עזיבת החטא בלבד"*) , ומזה מוכן
 גודל העילוי שנפעל במשך ארבעים יום האמצעיים, ועאכו"כ
 במשך ארבעים יום האחרונים עד לסיומם שאז נפעל הענין
 ד"סלחתי כדברך"; וזעפ"כ, התחלת ארבעים יום האחרונים היתה
 כבר "ברצון".

ולהעיר גם מהמדובר בהתועדות קודמת (שיחת יום ב'

(* כדברי רבינו הזקן (אגה"ת פ"א) שזוהי "מצות התשובה מן התורה".

(** נתבאר בארוכה בשיחת ש"פ חיי שרה ט"ד (תורת מנחם חני"ד ע' 269).

(*** ובפרטיות יותר: בשער היחוד והאמונה – העיקר הוא ענין האמונה (מלכות). וענין היחוד הוא שעל ידו באים לענין האמונה (וכאשר מובא
 שם ענין בנוגע להמדות ארו"ד, או בנוגע לענין התשובה, הרי זה רק בדרך אגב); ובספר של בינונים – העיקר הוא בנוגע לעניני ארו"ד, ואילו
 ענין היחוד – נתבאר בדרך אגב, בפרק כ' – הקשור עם בחי' הכתר (ענין התשובה).
 ועפ"ז מוכן שאין להקשות על המבואר באגה"ת מחלק ראשון שבתניא (גם אם מבוואר שם באופן אחר), כי, באגה"ת העיקר הוא ענין התשובה,
 והוא השורש ומקור לכל ענין התשובה, ואילו עניני התשובה שנזכרו בחלק ראשון הם רק בדרך אגב – רק מה שנוגע להמדובר אודות עניני
 ארו"ד (מהנחה בלתי מוגה).

1 וי"ל רמז בזה שכל ג' הענינים (תורה תפלה ותשובה) מתחילים⁶² בתי"ו – עשר פעמים ארבעים (מ' מ'
 2 פועל בעשר כחות, בע"ס וכו'), ארבעים (בשלימות – היינו) כל אחד כלול מיו"ד.
 3 ז. באות מ"ם יש מ"ם פתוחה ומ"ם סתומה, שזהו מאמר פתוח – גליא דתורה, ומאמר סתום –
 4 פנימיות התורה⁶³.
 5 ולכן מהראוי, שההוספה בלימוד התורה הקשורה עם מ"ם שנה, תהי' הן בגליא דתורה, והן בסתים
 6 דאורייתא⁶⁴, שבדורותינו אלה נתגלה בתורת החסידות.
 7 ואע"פ שבאגה"ת גופא ישנם שני החלקים, שהרי בפרקים הראשונים שבאגה"ת מבאר עניני תשובה
 8 הלכה למעשה, בעיקר – ע"פ נגלה⁶⁵, ובשאר הפרקים ע"פ חסידות⁶⁶ – מ"מ, כיון שזהו חלק בתניא,
 9 שהוא בעיקרו פנימיות התורה, לכן, מהראוי שההוספה בגליא דתורה תהי' נוסף על לימוד אגה"ת.
 10 ח. מ' פתוח ומ' סתום קשור גם עם גלות וגאולה⁶⁷ –
 11 יברך ויתן השי"ת שנזכה בקרוב לקיום היעוד⁶⁸ "לסרבה (שהמ"ם סתומה⁶⁹) המשרה ולשלום⁷⁰ אין
 12 קץ", דקאי על משיח⁷¹ (והרי גם "משיח" מתחיל במ"ם⁷²), יבוא ויגאלנו בקרוב ממש, בעגלא דידין.
 13 ותקיים ההבטחה בסיום וחזותם ההפטורה (וגם בהסדרה שקראנו זה עתה בתורה: "אבוא אל אדוני
 14 שעירי⁷³", ומפרש רש"י (שענינו הוא – פשוטו של מקרא⁷⁴) שזה יהי' בימי המשיח, שנאמר) "ועלו⁷⁵
 15 מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה"⁷⁶.

* * *

17 ט. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁷⁷ "ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אותם מפני מקניהם",
 18 – שאין הכוונה ב"מקניהם" ל"כל קנינו"⁷⁸, אלא "להספיק מרעה לבהמות שלהם", שעפ"ז מובן
 19 מדוע עזב עשו את ארץ כנען (שהיתה מקום מגורו), ולא יעקב, כי יעקב רכש מספר עצום של צאן, ולכן
 20 הי' לו דין קדימה בנוגע למרעה הארץ.
 21 אך טעם זה אינו מספיק, כי, לא מסתבר שעשו יעזוב את ארץ כנען רק בגלל יושר לבו. ולכן מוסיף
 22 רש"י מ"מדרש אגדה" שהסיבה להליכת עשו "מפני יעקב אחיו"⁷⁸ (ולא להיפך), היא בגלל שבלאה"כ

הוא ע"י המ"ם סתומה באמצע התיבה ב"לסרבה המשרה" (ראה בארוכה ספר הערכים חב"ד מערכת אותיות התורה – מ"ם (ב) פתוחה וסתומה (ע' קפו ואילך). וש"ג). – מהנחה בלתי מוגה.
 70 ראה ד"ה ביום השני תרכ"ט קרוב לסופו (סה"מ תרכ"ט ע' רלג), שע"י ב' הממ"ץ שבשיתא סדרי משנה – מ' פתוח [גליא דתורה] שבתחלת המשניות, ומ' סתום [פנימיות התורה] שבסוף המשניות – באים לריבוי השלום (סיום המשניות), "עד גם שאפילו בחיות ובהמות יהי' ג"כ השלום" – היעוד דגאולה העתידה.

71 ישע"י שם. סנהדרין צד, א.
 72 וענינו הו"ע התשובה, כמאמר (ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ) משיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא (מהנחה בלתי מוגה).
 73 פרשתנו לג, יד.
 74 פרש"י בראשית ג, ח. ובכ"מ. ובמפורש כאן – שלאחרי שפרש"י כנ"ל (בפנים) מסיים: "ומו"א יש לפ' זו רבים".
 75 עובדי' א, כא.
 76 לשלימות הענין – ראה שיחת ש"פ מקץ ס"ח (תורת מנחם חני"ה ע' 100).
 77 פרשתנו לו, ז.
 78 שם, ו.

62 אות הראשונה, "והיא העיקר כו' והשאר טפילות אלי" (תניא שעיהו"א פ"ב).
 63 ראה תורת מנחם חני"ד הערה 43.
 64 וכמדובר בהתוועדות הקודמת (ש"פ ויצא, ט' כסלו ס"ב (תורת מנחם חני"ד ע' 292)) שהגילוי דפנימיות התורה התחיל ע"י רשב"י, שענינו הי' לחבר פנימיות התורה עם נגלה דתורה. ואף שבזמנו הי' הגילוי ליחיד סגולה בלבד, הרי כבר אז צוה לכתוב את הדברים שגילה, והרי ענין הכתיבה הוא למען יעמדו ימים רבים, ויבואו לידי גילוי כו' (מהנחה בלתי מוגה).
 65 ראה גם תורת מנחם חני"ד ע' 305.
 66 בפרטיות יותר י"ל: ג"פ הראשונים – בעיקר ע"פ נגלה, ה"פ האמצעים – ע"פ חסידות, ד"פ האחרונים – חיבור שניהם.
 67 ראה בחיי ר"פ ויחי (בשם מדרש). רד"ק לישע"י ט, ו.
 68 ישע"י שם.
 69 מ"ם סתומה באמצע תיבה – אף שגם אם היתה פתוחה, לא שייך שהי' ממנה יניקת החיצונים, להיותה באמצע (התיבה) עניני קדושה.
 ועי"ז מתקנים את הפירצה בחומות ירושלים שבזמן הגלות, כמ"ש (נחמ"י ב, יג) "חומות ירושלים אשר המ פרוצים", מ"ם פתוחה בסוף התיבה, דאף שהוצרכה להיות סתומה, כדי שלא תהי' יניקה לחיצונים, הנה "מפני חטאינו גלינו כו'", והתיקון לזה

1 היו לעשו טעמים לעזוב את ארץ כנען (ולכן, כאשר א' האחים הוצרך לעקור מארץ זו, עשה זאת עשו):
 2 (א) "מפני שטר חוב של גזירת כי גר יהי' זרעך"⁷⁹, המוטל על זרעו של יצחק, אמר, אלך לי מכאן, אין
 3 לי חלק לא במתנה שנתנה לו הארץ הזאת ולא בפרעון השטר", (ב) "ומפני הבושה שמכר בכורתו"
 4 (שלכן לא התחשב בבושה שבעזיבת הארץ).
 5 וההוראה, שכל זמן פרעון השטר חוב ד"גר יהי' זרעך" בזמן הגלות, צריך יהודי להרגיש שהוא "גר"
 6 בארץ לא לו, ולא להתיישב⁸⁰ ח"ו בגלות –
 7 הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"י ע' 109 ואילך.

* * *

9 י. נהוג בזמן האחרון ללמוד ענין באגרת התשובה, ובפרט ביום הש"ק זה ששייך למספר הארבעים,
 10 והרי גם ענין התשובה קשור עם מספר ארבעים (כנ"ל ס"ו).
 11 ולכל לראש, בהמשך למש"נ בהתוועדות הקודמת⁸¹ בנוגע ל"מ"ש בזה"ק . . שאין תשובה מועלת
 12 לפוגם בריתו ומוציא ז"ל, והוא דבר תמוה מאד, שאין לך דבר עומד בפני התשובה כו"⁸² – שנוסף על
 13 פרטי הדיוקים שנתבאר לעיל, עדיין דרוש ביאור בכללות הענין, ולעת-עתה לא ראיתי שיתעכבו על זה:
 14 רבינו הזקן מביא אמנם ש"פי בר"ח⁸³ שכוונת הזהר שאין מועלת תשובה תתאה כ"א תשובה עילאה",
 15 אבל עדיין אין זה תירוץ על התמיהה – "דבר תמוה מאד" – בנוגע לגודל חומר הענין ד"פוגם בריתו"
 16 עד כדי כך ש"אין מועלת תשובה תתאה כ"א תשובה עילאה", ולא כמו בשאר הענינים שמועלת גם
 17 תשובה תתאה.
 18 ויש לבאר זה ע"פ מ"ש רבינו הזקן באגה"ת פ"ט: "לפי שפגם הברית . . פוגם במוח לכן תיקונו
 19 דיתעסק באורייתא ומחכמה⁸⁴ נפקת", והיינו, שהחומר דפגם הברית הוא לפי ש"פוגם במוח", ולכן
 20 התיקון לזה הוא ע"י תשובה עילאה דוקא ("אין מועלת תשובה תתאה כ"א תשובה עילאה"), שזהו ענין
 21 לימוד התורה (כמבואר שם).
 22 אבל עדיין אינו מובן⁸⁵:
 23 בפ"ט כותב רבינו הזקן ש"פגם הברית בהוצאת ז"ל ואצ"ל בעריות או שאר איסורי ביאה דאורייתא
 24 או דרבנן פוגם במוח". ואם נאמר שהחומר ד"פוגם בריתו ומוציא ז"ל" (עד כדי כך ש"אין מועלת תשובה
 25 תתאה כ"א תשובה עילאה") הוא בגלל ש"פוגם במוח" – למה נאמר בזהר "שאין תשובה (תתאה) מועלת
 26 לפוגם בריתו ומוציא ז"ל" דוקא, ולא בנוגע לשאר איסורי ביאה?
 27 זאת ועוד:
 28 כיון ש"אורייתא מחכמה נפקת", הרי מובן שע"י ביטול תורה ה"ה "פוגם במוח". וא"כ, הרי גם
 29 בנוגע לביטול תורה הוצרכו לומר "שאין מועלת תשובה תתאה כ"א תשובה עילאה"?
 30 וכיון שביטול תורה הוא מהדברים ש"אין אדם ניצול מהם בכל יום"⁸⁶, נמצא, שבכל יום זקוק כל
 31 אדם לתשובה עילאה דוקא!
 32 ואעפ"כ, הענין ש"אין תשובה (תתאה) מועלת" נאמר בזהר רק בנוגע לפוגם בריתו ומוציא ז"ל, ולא
 33 בנוגע לשאר איסורי ביאה, ועאכו"כ לא בנוגע לביטול תורה!

(79) לך לך טו, יג. שער הקדושה פי"ז (ד"ה עם היות).

(80) זח"ב סב, א. פה, א. קכא, א. ועוד.

(81) בהבא לקמן – ראה גם שיחת יו"ד שבט שנה זו סמ"ה

(תורת מנחם חנ"ה ע' 218 ואילך).

(82) תניא פכ"ה (לב, סע"א). וראה בהנסמן ב"מ"מ, הגהות

והערות קצרות לתניא" פ"א (ריש ע' כו).

(83) לך לך טו, יג.

(84) זח"ב סב, א. פה, א. קכא, א. ועוד.

(85) עליו רוגזו של יוסף" (פרש"י ר"פ וישב).

(86) שיחת ש"פ ויצא סט"ז ואילך (תורת מנחם חנ"ד ע' 305

ואילך).

(87) רפ"ד.

ולהעיר, שבחלק ראשון של ספר התניא⁸⁷ מבאר רבינו חומר עון זרע לבטלה "בבחי' הגדלות וריבוי הטומאה והקליפות שמוליד ומרבה מאד מאד . . יותר מביאות אסורות", אבל אעפ"כ, לא מסתבר לומר שבאגרת התשובה – המקום העיקרי לביאור עניני התשובה – סומך רבינו על מ"ש במ"א שאינו המקום העיקרי. וצריך לומר, שהביאור בענין זה נרמז באגה"ת עצמה.

*

יא. כמו"כ יש להתעכב על כמה ענינים באגה"ת פ"ב:

כאשר⁸⁸ רבינו הזקן מביא דוגמאות מ"כמה תנאים ואמוראים שעל דבר קל היו מתענים תעניות הרבה מאד"⁸⁹, מביא בכל דוגמא הן המאורע שבגללו התענו – בכדי להדגיש שהתעניות היו על "דבר קל", והן ריבוי התעניות (בב' דוגמאות הראשונות: "והושחרו שיניו מפני הצומות", ובדוגמא הג': "התענה מ' צומות") – בכדי להדגיש שהתענו "תעניות הרבה מאד" (כי גם מ' צומות – אף שאין זה מספר גדול כ"כ – נקרא "תעניות הרבה מאד", כדלקמן (סי"ד ואילך)), ששניהם נוגעים בענין הדוגמא.

אבל, בדוגמא הראשונה – "כמו ראב"ע שהי' מתיר כו" – הנה לאחרי שמביא את כל הענין (מירושלמי⁹⁰), מוסיף: "על שלא קיים דברי חבריו". ולכאורה: כיון שכבר אמר לפני' "שהי' מתיר כו", וחכמים אסורים כו' ולא מיחה בה", הרי כבר מובן שזה "הושחרו שיניו מפני הצומות" הוא בגלל שלא קיים דברי חבריו, ולמה צריך רבינו הזקן לומר זאת בפירושו?

ואם יש צורך לפרש שהצומות היו בגלל הענינים שנזכרו לעיל – הי' צריך לסיים גם בדוגמא הב' והג' "על שאמר בושני מדבריכם" ו"על שנתהפכה לו רצועה של תפילין"?

יב. והביאור בזה:

בפשטות לומדים שראב"ע התענה בגלל שלא מיחה – "מי שיש בידו למחות כו"⁹¹, ערבות, מצות "הוכח תוכיח"⁹² וכו' (ועיין לשון הבבלי והירושלמי והמפרשים בזה). ורבינו הזקן מחדש – שהתענה (לא על שלא מיחה, אלא) "על שלא קיים דברי חבריו".

ויש להאריך בביאור הענין וישוב הלשון בהנ"ל עפ"ז. ואכ"מ.

יג. אך מה זה נוגע לעניננו, שלכן מדגיש רבינו הזקן באגה"ת שהתענית היתה "על שלא קיים דברי חבריו", ולא על שלא מיחה וכיו"ב?

ויוכן בהקדם מה שמצינו בנוגע לכמה ענינים שישנם בריבוי מצוות, כמו חצי שיעור, למשל, שישנו בכל האיסורים⁹³, שיש חקירה⁹⁴ אם זהו ענין בפני עצמו, היינו, שבכל ענין של איסור (אכילת חלב, דם,

(87) ספ"ז.

88) מכאן עד סוסי"ח – נדפס בהוספות ללקו"ש שם ע' 183 ואילך.

89) וכמשנ"ת בהתוועדות קודמת הצורך בדוגמאות אלו (שיחת ש"פ בראשית סי"ז ואילך (תורת מנחם חנ"ד ע' 250 ואילך)).

90) שבת ספ"ה (כפי שמציין הצ"צ – בקיצורים והערות (לשם)).

91) שבת נד, ב.

92) קדושים יט, יז.

93) יש אומרים (שו"ת חכם צבי ספ"ו) שאיסור חצי שיעור מן התורה הוא רק במידי דאכילה. אבל אדה"ז בשלחנו (סי' שמ ס"ד. הל' גזילה וגניבה ס"א) סובר שהוא כנ"ל האיסורים.

ומ"ש בקו"א סתמ"ב סי"ז טעמו של הח"צ על מה שאין ח"ש אסור מה"ת בכל יראה ובי' – בהכרח לפרש שכוונתו הוא לטעם השני שבח"צ שם, שאיסור ח"ש מה"ת הוא היכא דאחשבי' דוקא.

(רצ"ע בשו"ת הצ"צ יו"ד סט"ז ס"י ובשער המילואים סס"ג ס"ו). וראה שרי חמד כללים מערכת חצי שיעור. ושו"י. – וראה גם לקו"ש ח"ז ע' 110 הערה 36 ובשוה"ג.

94) צפנת פננח – להרצובי – על הרמב"ם הל' אסו"ב פ"א ה"ח. ומבאר שם מאי בינייהו.

"באם נאמר שיש לימוד מיוחד לח"ש בחמץ (ראה רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"א ה"ו ובמפרשיו), מסתבר שגם בשאר האיסורים הוא פרט בכל ענין בפ"ע (וע"ד הבערה לחלק יצאת (שבת ע, א. וש"ג) – אף שאינו דומה לגמרי).

ועד"ז בנוגע איסור לפני עיור (קדושים שם, יד) – אם הוא איסור כללי, או שהוא פרט בכל ענין בפ"ע – יש לומר, שתלוי בהדיות (ראה מנ"ח מצוה רלב ובהגהות הרי"ף פערלא לשם. וכבר העירו מזה"ג פה, א. רמב"ם הל' ת"ת פ"ו הי"ד וראב"ד שם) אם הנותן מכשול לפני עיור – כפשוטו – עובר בלאו זה. שלפי שיטה זו (שחזקן הכתוב ופ"י – עפ"י הכלל ד"אין מקרא

1 מלאכת שבת ועוד) האיסור הוא – חצי שיעור, או שחצי השיעור שבכל איסור נכלל באיסור הפרטי:
2 אכילת חצי שיעור חלב – הרי זה איסור חלב, ועשיית חצי שיעור מלאכה בשבת – איסור שבת.

3 וחקירה זו מצינו גם בנוגע ל"לפני עור לא תתן מכשול"⁹⁵, ועוד.

4 בנוגע ל"הוכח תוכיח את עמיתך"⁹², משמע⁹⁶, שאין זה ענין בפני עצמו, אלא בכל ענין וענין נכלל
5 הציווי "הוכח תוכיח" באיסור הפרטי – כדברי הגמרא⁹¹ ש"כל מי שאפשר למחות .. ולא מיחה נתפס"
6 על אותן עבירות שנעשו – "עבירות שבידן"⁹⁷. וכדברי הגמרא⁹⁸ בנוגע לראב"ע גופא: "מתוך שלא מיחה
7 בה נקראת על שמו".

8 ולכן נוגע כאן להדגיש ולהביא הביאור שראב"ע התענה "על שלא קיים דברי חבריו":

9 אם הי' מתענה על שלא מיחה, לא הי' מזה ראוי' בנוגע לתענית "על דבר קל", כיון שהענין שעליו
10 לא מיחה (ומצד זה נקרא על שמו) הי' איסור שבת, שהוא איסור חמור, ועד שמומר לשבת הוא כמומר
11 לע"ד (כפי שמביא רבינו הזקן לעיל⁹⁹).

12 [ואף שבשבת גופא, יציאת פרה ברצועה שבין קרני' אפילו לדברי חכמים היא רק ענין דרבנן, ובנוגע
13 לשביתת בהמתו – הרי כללות ענין השבת הוא דבר חמור, ובאגה"ת רוצה להוכיח דאפילו קל הוא
14 בכללותו, ג"כ מתענים כו].

15 ולכן מדייק רבינו הזקן שהתענה "על שלא קיים דברי חבריו"¹⁰⁰, שזהו דבר קל.

16 *

17 יד. וכן יש לבאר מ"ש בדוגמא הג' "והתענה מ' צומות" (ולא כבדוגמאות שלפנ"ז: "והושחרו שיניו
18 מפני הצומות") – דלכאורה, מ' צומות אינם ריבוי גדול כ"כ שיקרא (לא רק "תעניות הרבה", אלא)
19 "תעניות הרבה מאד" (ובפרט שמספרי הצומות על עבירות שמביא בהמשך פרק זה ובתחלת פ"ג הם
20 יותר מארבעים)?

21 ואין לומר שלגבי הענין ד"נתהפכה לו רצועה של תפילין", כיון שהי' שלא בידיעתו (ולא ככב'
22 הדוגמאות שלפנ"ז, "לא קיים דברי חבריו" ו"אמר בושני מדבריכם", שזה בידיעה ובכוונה) נחשבים גם
23 מ' צומות "הרבה מאד" – כי, מהלשון "שעל דבר קל היו מתענים תעניות הרבה מאד", משמע, ש"הרבה
24 מאד" אינו רק בערך ה"דבר קל" שעליו התענו, אלא זהו "הרבה מאד" גם בעצם. ובהכרח לומר, שגם
25 מ' צומות – אף שזה הרבה פחות מריבוי התעניות שעל ידם "הושחרו שיניו" – נחשב "תעניות הרבה
26 מאד".

מפני שכולם שמעון בן טרפון אמרם): לא רק שכדאי בכלל "קרב
לגבי דהינא", אלא שגם "ואידתו".

ועפ"ז יומתק גם הלשון שם "באהלו של מקום" (דלכאורה
הול"ל (וכן בקרא) אהלו בלא בי"ת) או: את אהלו) – כי ע"י
שגיגה את הארץ גינו גם את ה"מקום" שנמצא באהלו. ויומתק
דיק הוספת רש"י: "תרתם את הארץ וגיניתם את המקום שהשכין
כו" (נוסף על וגיניתם את הארץ בכלל) (ממכתב כ"ק אדמו"ר
שליט"א). – וראה גם תורת מנחם שם ריש ע' 80. וש"נ.

96 ראה גם תורת מנחם חמ"ז ע' 98. וש"נ.

97 פרש"י שם (שבת נד, ב).

98 שם. וכ"ה גם בירושלמי שם.

99 ח"א פכ"ד.

100 וגם מדגיש "חבריו" – ראה שיחת ש"פ בראשית הנ"ל
ס"כ (תורת מנחם חמ"ד ע' 253).

יוצא מידי פשוטו" (שבת סג, א. וש"נ) – אופן אחד דהאיסור)
לחלק יצא בכל האיסורין (אף שמחולק מהבערה לחלק יצאת –
דכאן הוא לפרט ולא לחלק), וה"ז פרט בכל ענין בפ"ע,
[וי"ל גם להיפך: כיון שייחדו הכתוב בפ"ע – ה"ז הוכחה
שהוא ענין בפ"ע. ומושיט יין לנזיר ה"ז פרט בלפני עיור ולא
בנזיר]

משא"כ להדיעה שאינו עובר באופן זה – איסור כללי הוא
(ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א). – וראה גם תורת מנחם חמ"ג
ס"ע 79. וש"נ.

95 שו"ת צנפת פענח ירושלים תשכ"ה סי' ה'. וש"נ.

עפ"י הביאור (ראה שו"ת צפע"נ שם) שדרוז"ל (שבועות מז,
ב) "אזהרה לעוקב כו" שוללת דלא נאמר שרק הענין כללי דלפני
עיור יש בזה כ"א גם ענין מיוחד נוסף ועיקרי – תומתק שייכות
המאמרים שהובאו בברייתא שם (שהיא גם – בתוכנם – לא רק

טו. ויובן בהקדם המבואר לעיל (ס"ו) אודות המספר ארבעים, שזהו א' הענינים שבו משתווים
הענינים דתורה תפלה ותשובה, שכולם הם במספר ארבעים.

אך צריך להבין:

משך הזמן בג' ענינים דתורה תפלה ותשובה תלוי לכאורה (א) בהענין [הנלמד; אודותיו מתפללים; עליו שבים בתשובה (וכפי שרואים בנוגע למספר הצומות שהובאו באגה"ת, שעל כל עבירה ישנו מספר שונה)] (ב) באדם [הלומד; המתפלל והשב. מי שיש לו כשרונות טובים יותר, יכול להשיג במשך זמן קצר יותר¹⁰¹; ועד"ז בתפלה, שכאשר יש לו מנוחת הנפש יותר או זכויות יותר, מתקבלת תפלתו מהר יותר; וכן הוא בתשובה, שתלוי בקשיות העורף וכו' של האדם החוטא]. וא"כ, איך שייך לקבוע שיעור אחד בנוגע לכל סוגי בני האדם וכל סוגי הענינים?

ועכצ"ל, שבכל ג' ענינים אלו ישנו ענין עצמי שאינו נמדד לפי סוג האדם או הענין, וענין עצמי זה בא ע"י מספר ארבעים.

והענין בזה¹⁰²:

הנקודה שבכל ג' הענינים דתורה תפלה ותשובה היא – שעל ידם נעשה האדם מציאות חדשה: בתורה – "המלמד את בן חברו תורה .. כאילו ילדו"¹⁰³. בתפלה (שעומד כעבד לפני רבו¹⁰⁴) – שמתבטל ממציאותו, כמו עבד שכל מציאותו היא מציאות האדון¹⁰⁵. ובתשובה – שנהפך מרשע גמור לצדיק גמור.

[ובפרטיות: שינוי המהות שבתורה הוא באופן שהאדם נעשה מציאות חדשה; שינוי המהות שבתפלה הוא באופן של ביטול מציאותו הקודמת; ושינוי המהות שבתשובה הוא בשניהם].

ואע"פ שמציאות חדשה זו נעשית ברגעא חדא, ואריכות הזמן של ארבעים יום (שלאחרי רגע זה) היא בנוגע להגדלת ושכלול המציאות החדשה – הרי גם השכלול של מציאות חדשה (שהנקודה שנתחדשה מצטיירת באופן כללי (בערך הפרטיות שלאח"ז)) נקבע במשך זמן של מספר ארבעים.

אלא כיון שבארבעים יום נעשה רק ציור כללי, לכן צ"ל בכל ג' ענינים הנ"ל אריכות זמן יותר מארבעים, ועד שאין להם שיעור, וצריכים להיות במשך כל ימי חי האדם (בתורה – "לא פסיק פומי מגירסא"¹⁰⁶, בתפלה – "ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו"¹⁰⁷, ובתשובה – "כ"ל ימיו בתשובה"¹⁰⁸) – כדי שהנקודה תחדור בכל הפרטים של האדם.

וכפי שמצינו ג' ענינים אלו בהולדת הולד: נקודת הולד (התחדשות מציאותו) נעשית ברגע אחד¹⁰⁹ כללי של הנקודה; זכר או נקבה – במשך ארבעים יום¹¹⁰; והציור הפרטי בכל אבריו וגידיו עד לשערות וצפרנים – תשעה חדשים או שבעה, או עד י"ב חודש¹¹¹.

וענין זה ששכלול של ענין נעשה במשך זמן של ארבעים, מצינו הן בנוגע לגמר ושכלול ביטול מציאות קודמת – כדברי הגמרא¹¹² שר' זירא התענה ארבעים תעניות¹¹³ בכדי לשכוח תלמוד בבלי, והן בנוגע לגמר ושכלול מציאות חדשה – כנ"ל הדוגמא מעובר שבמשך ארבעים יום מקבל את הציור הכללי שלו.

(106) שבת ל, ב.

(107) ברכות כא, א. וש"נ.

(108) שבת קנג, א.

(109) ראה סנהדרין קי, סע"ב: "משעה שנורע".

(110) ברכות ס, א. שו"ע או"ח רסר"ל.

(111) ראה יבמות פ, ב.

(112) ב"מ פה, א.

(113) כ"ה גירסת המהרש"ל שם. ולפי הגירסא מאה תעניתא

– השייכות של מאה לביטול הוא ע"ד מרז"ל (אבות שם) "בן

מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם".

(101) ואף שכל הענינים שבאבות ספ"ה תלויים הם בגיל, במספר שנות האדם – הרי שם המדובר בהענינים כמו שהם בכח מוכנים לפעול, ולא בהכפ"מ. ועפ"ז יתורץ שלא יוקשה מבן מ' לבניה על התוספות (ראה להלן הערה 116), דהא דלא קאי אדעת' דרבי' עד ארבעין שנין אינו תלוי בהגיל, כ"א, ארבעים שנה משמע מרב.

(102) בהבא לקמן – ראה גם שיחת י"ט כסלו סל"ב (תורת מנחם חנ"ה ס"ע 48 ואילך).

(103) סנהדרין יט, ב. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת במדבר ג, א.

(104) שבת י"ד, רע"א.

(105) ראה צפע"נ מהד"ת ע' 84 ואילך.

1 וכמו בעובר, כן הוא גם לאחרי שנולד, ששכלול כח הבינה שבו [ששייך במיוחד לתורה¹¹⁴, וגם¹¹⁵
2 לתשובה שהיא בספירת הבינה (כנ"ל ס"ו)] הוא במשך ארבעים שנה, כמרז"ל⁶¹ "בן ארבעים לבינה":
3 עצם כח הבינה בא מיד כשנולד, אבל שכלול הכח הוא רק כשנעשה בן ארבעים, שלכן¹¹⁶ "לא קאי
4 איניש אדעתי דרבי' עד ארבעין שניין"⁵¹.

5 טז. ע"פ הנ"ל נמצא ש"מ' צומות" הם הכלל של כל מספרי הצומות של כל העבירות, כיון שעל
6 ידם נעשה כללות ענין השינוי אצל האדם המתענה, והצומות שהם יותר מארבעים ענינם להביא את
7 השינוי בפרטיות ובפרטי האדם (ובדוגמת העובר, שכללות הציור שלו נעשה במשך ארבעים יום, ואעפ"כ
8 יש צורך בט' חדשים בשביל הציור הפרטי).

9 ועפ"ז יש לומר הטעם שמ' צומות נקראים "תעניות הרבה מאד" – דכיון שהם משנים (בכללות) את
10 כל האדם מן הקצה אל הקצה, הרי זה נחשב בנוגע לאדם "הרבה מאד", כיון שהם כוללים את כל מהותו.

*

12 יז. ויש לבאר מ"ש רבינו הזקן "ועל יסוד זה לימד האריז"ל לתלמידיו עפ"י חכמת האמת מספר
13 הצומות כו" – דלכאורה אינו מובן:

14 (א) מה נוגע להבנת ענינו ש"לימד .. לתלמידיו עפ"י חכמת האמת"?

15 (ב) רגיל בתניא בכיו"ב – כשמוסיף פרט על "האריז"ל" – לציין הספר¹¹⁷. וכן בנוגע להרח"ו¹¹⁸ ועוד.

16 (ג) אדרבה, זהו סותר, לכאורה, לנדו"ד – שהרי אגה"ת נכתבה לכל בני, גם עבור אלו שמצד
17 מדריגתם אינם מתנהגים עפ"י קבלה, וכפי שכבר דובר¹¹⁹ ש"מ"ש ב"דף-השער" של התניא "מיוסד על
18 פסוק¹²⁰ כי קרוב אליך הדבר מאד" קאי גם על שעהיוה"א ואגה"ת. וא"כ, מדוע נכללו באגה"ת הוראות
19 שלימד האריז"ל לתלמידיו עפ"י חכמת האמת?

20 אפילו אם רבינו הזקן לא הי' מוסיף את התיבות "עפ"י חכמת האמת", היתה קושיא למה נאמרו
21 באגה"ת – שמיועדת לכל בני – הוראות ששייכים לתלמידי האריז"ל. ובפרט כשמוסיף שהנהגה זו
22 שלימד האריז"ל לתלמידיו היא [לא עפ"י נגלה (וכידוע שהאריז"ל למד עם תלמידיו גם נגלה¹²¹), אלא
23 "עפ"י חכמת האמת", אזי מתחזקת יותר הקושיא: וכי הוראות למקובלים הם הוראות לכל בני"?

ארבעים מששמע מרבו, הוא לפי שבדברי הרב ישנו כל הענין,
אלא שהוא בהעלם בדברים קצרים ובדקדוקי התיבות (ראה
בארוכה ד"ה וידעת תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' נ ואילך)), ושכלול
הנקודה שקיבל מרבו הוא במשך ארבעים שנה (וראה גם לקו"ש
חל"ד ע' 160 ואילך (גם מהתוועדות זו)).
(117) תניא ספ"ב.
(118) שם פ"א.
(119) שיחת ש"פ האזינו סל"ז (תורת מנחם חנ"ד ע' 90).
וראה גם תורת מנחם חנ"ד ע' 281. וש"נ.
(120) נצבים ל, יד.
(121) ראה שער המצות פ' ואתחנן ד"ה גם בענין עסק
ההלכה, ל"ת להאריז"ל (טהמ"צ פ' ואתחנן). פע"ח שער הנהגת
הלימוד ועוד. – וראה גם תורת מנחם חל"ז ע' 137. וש"נ.

(114) באוה"ת תצא ע' תתריא, שגם מ' יום דתורה הוא כנגד
יצירת הולד לארבעים יום "כי זאת התורה אדם, ושייך הריון כו".
עיי"ש.
(115) ראה גם אוה"ת תולדות קלז, א שענין "בן ארבעים
שנה" דיצחק שייך לענין "קאי אדעתי דרבי" – תורה (הוראה*),
ולענין מ' יום שמר"ח אלול ועד יו"כ – תשובה.
ועפ"ז תומתק השייכות ד"וכל טוב אדוניו בידו" (חיי שרה
כד, יו"ד. וראה כ"ר פנ"ט, יא. פירש"י עה"פ) לנשואי יצחק –
כי ענין "וכל טוב אדוניו בידו", הוא מה שקאי אדעתי דרבי' –
אברהם (ראה בכ"ז לקו"ש ח"א ע' 55. תורת מנחם ח"ז ע' 187).
(116) פירש"י לאבות שם. שלכן מפרש (ע"ז יט, ב. וכ"ה דעת
הר"ן – הובאו בש"ך יו"ד סרמ"ב – ותוספות שאנן סוטה כב,
ב) שהשיעור דהוראה הוא מ' שנה משנולד.
וגם לדעת התוספות (סוטה שם – הובא בש"ך שם), שהוא

(* באוה"ת שם (וראה בארוכה שם ויצא רז. ב ואילך) שנשואי יצחק ורבקה – יחוד מ"ה וב"ן – הוא ע"י גילוי בחי' בינה – מ"ם. עיי"ש ואולי
זהו ג"כ מהטעמים למנהג בית הרב לקבל "סמיכה" להוראה קודם הנשואין (ראה גם לקו"ש ותורת מנחם שבפנים ההערה ע' 53 ואילך; ע'
185 ואילך).

יח. והביאור בזה:

1
2 נתבאר לעיל בפרק זה שבכדי "שיהי' לרצון לפני ה' כו' הי' צריך להביא קרבן עולה", "ועכשיו שאין
3 לנו קרבן להפיק רצון מה', התענית הוא במקום קרבן".
4 ועל זה מתעוררת מיד קושיא: כיון שבכדי "שיהי' לרצון לפני ה'" זקוקים עתה (בזמן הגלות)
5 לתעניות, ע"ד קרבן עולה בזמן הבית – הי' צריך להיות כתוב בגמרא, ברמב"ם ושו"ע וכו' (שנכתבו
6 לאחרי החורבן), ובדרך פס"ד – בדוגמת קרבנות הנ"ל, שצריך להתענות על כל העונות והחטאים¹²²,
7 ומספר הצומות על כל חטא (כשם שישנו הדין (בתושב"כ ובגמרא) שבזמן הבית היו צריכים להקריב
8 קרבן עולה)?
9 ולכן כותב רבינו הזקן "ועל יסוד זה לימד האריז"ל לתלמידיו עפ"י חכמת האמת מספר הצומות כו'"
10 – שענינים אלו הם עפ"י חכמת האמת, ולכן לא נאמרו בגמרא וכו', כיון שקודם זמנו של האריז"ל הי'
11 אסור לגלות חכמה זו, שהיתה "נסתרה בימיהם כו' כ"א ליחידי סגולה ואף גם זאת בהצנע לכת כו'"¹²³.
12 יסוד הענין נאמר אמנם בגמרא – כפי שמביא לפנינו: "כמ"ש בגמרא¹²⁴ שיהא מיעוט חלבי ודמי
13 שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך"; אבל שם נאמר רק יסוד הענין, ו"על יסוד זה לימד האריז"ל לתלמידיו
14 .. מספר הצומות", כיון שבזמנו, "בדורות אלו", הגיע הזמן ש"מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"¹²³.
15 אמנם, גם בזמנו של האריז"ל הי' זה לימוד (והוראות) שלימד רק "לתלמידיו"; אבל לאח"ז, בזמנו
16 של הבעש"ט ואדמו"ר הזקן, כשהגיע הזמן ונתגלה ונתפרסם מענה מלכא משיחא "יפוצו מעינותיך
17 חוצה"¹²⁵, והתחילו לגלות "זאת החכמה" בפירסום, ולהמשיכה בחכמה בינה ודעת של כל אחד מישראל
18 – קבע רבינו הזקן באגה"ת מה ש"לימד האריז"ל לתלמידיו", והמשיך זאת לכולם, כיון שעכשיו הרי
19 זה שייך לכל אחד מישראל, ובאופן ש"קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו".
20 [טרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "ואני אבטח בך"].

123) תניא אגה"ק סכ"ו (קמב, ב).
124) ברכות יז, א.
125) כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

122) בשו"ע (או"ח סשל"ד, יו"ד סקפ"ה) נאמר ענין התעניות, אבל רק באיסור שבת ונדה וגי'ז – בהגהת הרמ"א ולא בסגנון פס"ד גמור וכו'. וראה אחרונים לשו"ע או"ח סו"ס תר"ג.

המשך ביאור למס' נדרים ליום ראשון עמ' א'

11 דְּשִׁמוּאֵל – רב חולק בכך על דברי שמואל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, נִהְיָא
12 מְכִיפִיהּ מִתְּקַרֵּיךְ – הנהר ממקורו מתברך, כלומר, ממקום נביעת
13 מימיו, מתברך הנהר ומתרבים מימיו. שלדעת שמואל כשיררדים
14 גשמים הנהר מתרבה מעצמו יותר ממה שהוא מתרבה ממי
15 הגשמים, וכמבואר במסכת תענית (כד.) שעל כל טפח של גשמים
16 עולים כנגדו טפחיים מן הקרקע, ואם כן לדבריו אין לחוש שמה
17 ירבו נוטפין על הזוחלין. ופְּלִיגָא דְּשִׁמוּאֵל אֲדִשְׁמוּאֵל – דברי שמואל
18 אלו שאמר שהנהר מתברך מעצמו, חולקים על דברי שמואל
19 במקום אחר, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, אֵין תַּפִּים מְטַהְרִין בְּזוּחְלִין, אין הנהרות
20 מטהרים כשהם זוחלים,

1 והמבקר יושב גבוה מעל הקרקע, נמצא שיושב למעלה ממקום
2 השכינה שנמצאת מעל מיטת החולה.
3 וְאָמַר רַבִּין אָמַר רַב, מְטַהְרָא כְּמַעְרְבָא – כשיררד מטר בארץ ישראל,
4 סְהָרָא רַבָּה פְּרַת – נהר פרת מעיד על כך עדות גדולה, משום
5 שבשיררדים הגשמים בארץ ישראל מתרבה נהר פרת ממי
6 הגשמים וניכר הדבר בבבל. וסובר רב שכיון שהנהר מתרבה על
7 ידי הגשמים אסור לטבול בו, שיש לחוש שמה נתרבו מי הגשמים
8 [הקרויין נוטפין] על מי הנהר [הקרויין זוחלין] ואין מי גשמים
9 מטהרים אלא כשהן באשבורן, כלומר, שהם נקיים ועומדים
10 במקום אחד, אבל לא כשהם זוחלים. אומרת הגמרא, ופְּלִיגָא

לקוטי שיחות

פרשת וישלח

כרך טו שיחה ד

מתורגם ללשון הקודש

17 עדיין רחוק מן ההכרה והתחושה האמיתית של מבוגר.
 18 וכך גם בכיוון ההפוך, לגבי "שפלות ודלות", שלמרות
 19 שהוא מבין במגרעתן, אין זה כתחושת המבוגר
 20 "מרגיש היטב חסרון השפלות והדלות..."
 21 ולכן אין הוא אחראי למעשיו ולהתנהגותו, ואי-
 22 אפשר להטיל עליו את חובת קיום המצוות.

ב.

הקשר בין "אדם" לבין בר-מצוה

23 רבותינו נשיאינו אמרו פעמים רבות¹¹ בחגיגות
 24 בר-מצוה מאמר שהתבסס על הפסוק¹² "נעשה
 25 אדם"¹³. מזה מובן, שיש קשר בין בר-מצוה לבין דרגת
 26 "אדם", שהיא דרגה נעלית יותר מאשר "איש"¹⁴ – כפי
 27 שמוסבר במספר מקומות¹⁵ לגבי ארבעת השמות שאדם
 28 נקרא בהם (אדם, איש, גבר, אנוש), שהנעלה ביותר
 29 מביניהם הוא התואר "אדם", המורה על שלימותו.
 30 וצריך להבין: אם כדי לחייב במצוות מספיק שיגיע
 31 בן שלוש-עשרה לדרגה של "איש", מדוע מקשרים את
 32 הענין של בר-מצוה לדרגה של "אדם"?

א.

"בן שלש-עשרה למצוות"

1 על הפסוק¹ "ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי
 2 דינה איש חרבו..."² ואומרים חז"ל, שהם היו אז בני
 3 שלוש-עשרה שנים², ומכאן לומדים³ את ההלכה של
 4 "בן שלש-עשרה למצוות"⁴: כיוון שבגיל שלוש-עשרה
 5 כבר נקראים איש⁵, כינוי המורה על גדלות⁶ – [ככתוב⁷
 6 "מי שמך לאיש...", "וחזקת והיית לאיש" – זאת
 7 אומרת, שבגיל שלוש-עשרה מגיעים לדרגה של גדול
 8 בדעה⁸, ולכן חייבים בכל המצוות.
 9 אמנם, ייתכן⁹ שנער יהיה בר-שכל גם לפני גיל
 10 שלש-עשרה, אך למרות זאת חסרה לו שלימות הדעת
 11 והרגש – חסרה לו ההכרה והתחושה הן של חשיבות
 12 קיום המצוות והן של המחסור באי-קיומן,
 13 [כפי שמביאים לכך¹⁰ דוגמא ב"מילי דעלמא",
 14 שאף כאשר ילד קטן – לפני גיל שלש-עשרה – מבין
 15 היטב את החשיבות של ממון וגדולה, בכל זאת
 16 "אמיתת הענין של ממון וגדולה רחוק ממנו" – הוא

(10) קונטרס התפלה שם ע' 16. סה"מ עת"ר שם. המשך תער"ב שם.

(11) לדוגמא – נעשה אדם תר"ם.

(12) בראשית א, כו.

(13) סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר "די בר-מצוה מאמרים פלעגט מען (אצל הנשיאים) אנהויבן (=שמאמרי "בר-מצוה" היו (רבותינו נשיאינו) מתחילים ב"ה) נעשה אדם" (וכשניתן המאמר להעתיק השמיטו לפעמים את ההתחלה).

(14) להעיר שמצינו אצל רבותינו נשיאינו שאמרו מאמר ד"ה וחזקת והיית לאיש, ביום חינוך תפלין – י"א אייר תרנ"ג (לקו"ד ח"א קו, ב), ב' הדנוכה תרצ"ו.

ולהעיר מסה"מ תיש"א (ע' 246. חנוך לנער ע' 10) – בנוגע לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע: דאמאלס איז ער געווארן א איש. ווען ער איז געווארן בעל מצוה האט אים הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש געבענשטט ער זאל זיין א אדם. (=אז נהיה איש. כשנהיה בעל מצוה ברכו הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש שיהיה אדם).

(15) ראה זח"ג מח, א. לקו"ת שה"ש כה, א. ד"ה ואיש כי ימרט תרכ"ט. קונטרס תורת החסידות פ"ו. ועוד (ראה ספר הערכים-חב"ד ע' אדם ס"ח-ט).

(1) פרשתנו לד, כה.

(2) ב"ר פ"פ, יוד. מדרש לקח טוב ושכל טוב כאן (ע"פ החשבון – ובאופן שונה זמ"ז). בהנסמן בהערה הבאה.

(3) רש"י נזיר (כט, ב) ד"ה ור' יוסי. רש"י ורע"ב אבות פ"ה מכ"א (לגירסת אדה"ז בסידורו – מכ"ב). מחזור ויטרי שם. – וידועה הקושיא (שו"ת מהרי"ל סנ"א): מנלן דפחות מ"ג לא הוי איש, ועוד דדורות הראשונות ילדו בח'. – וראה לקמן הערה 24.

(4) אבות שם. רמב"ם ה' שביתת עשור פ"ב הי"א. ובכ"מ (ראה אנציקלופדי' תלמודית ע' גדול ע' קלח, וש"ל).

(5) בלשון הרמב"ם ה' אישות פ"ב הי"א: נקרא גדול ונקרא איש. (6) ברש"י ורע"ב לאבות שם: דכתיב איש או אשה אשר יעשו.. ואינו קרוי איש עד שהוא בן י"ג כו' – וא"כ זה שדוקא "איש" מחוייב במצות הוא לימוד מקרא. אבל אין הכרח כלל לומר שהוא גזירת הכתוב בלי טעם.

(7) שמות ב, יד (וכפרש"י ורבינו בחיי שם – והוא דלא כמ"ש בשמו"ר שם). מ"א ב, ב. וראה ספר השרשים להרד"ק ע' איש.

(8) ראה אנציקלופדי' תלמודית ע' הנ"ל בתחילתו, וש"ל.

(9) ראה בכ"ז קונטרס התפלה פ"ה ע' 15 ואילך. סה"מ עת"ר ע' קטו. המשך תער"ב ח"ג ע' א"רכו.

28 היותו "איש"), אלא שמוכרחים להגיע למעלה הרמוזה
 29 במילים "ויקחו..."
 30 בכך מובן גם מדוע אמרו רבותינו בחגיגת ברא-
 31 מצוה מאמר המתחיל בפסוק "נעשה אדם" – כי אמנם
 32 הענין הכללי של בן שלוש-עשרה למצוות הוא היותו
 33 לאיש ולבר דעת, אך בכל זאת, אין להסתפק בכך
 34 בלבד, והכרחי להגיע להשפעה מדרך העבודה
 35 הרוחנית של "אדם", הדומה לעבודה של "ויקחו..."
 36 כפי שיוסבר להלן.

ה.

ההבדלים בין שתי הדעות למקור הענין!

37 ההסבר לכך הוא:
 38 לגבי מקור ההלכה של בן שלוש-עשרה למצוות
 39 ישנן שתי דיעות: א) כדלעיל שהענין נלמד מפסוקנו.
 40 ב) ענין זה הוא אחד מן "השיעורים" שהם הלכה
 41 למשה מסיני²⁰.

42 ההבדל בין שתיהן הוא: לפי הדיעה הראשונה נובע
 43 הענין משינוי טבעי, כיוון שבאופן טבעי נעשים רוב
 44 בני האדם בהגיעם לגיל שלוש-עשרה לגדולים בשכל
 45 ובדעה, ואילו לפי הדעה השנייה ענין זה הוא הלכה,
 46 ואינו תלוי בשינוי טבעי²¹.

47 מהבדל זה נובע גם נפקא-מינה להלכה – לגבי
 48 הזמן שבו מתחייבים בני-נח בקיום המצוות שהם
 49 חייבים בהן²²:

50 לפי הדעה הראשונה, שהסיבה ל"בן שלוש-עשרה
 51 למצוות" היא טבעית, יוצא, שגם בני נח מתחייבים
 52 במצוותיהן בגיל שלוש-עשרה;

53 ואילו לפי הדיעה השנייה, שכלל זה הוא הלכה
 54 למשה מסיני, מובן, שאצל בני נח, שלהם "לא ניתנו
 55 השיעורים"²³, תלויה ההתבגרות לפי שכלו ודעתו של
 56 כל אחד²⁴ בהתאם לטבעו שלו²⁵.

ג.

ההבדל בין "איש" לבין "אדם"

1 ההבדל בין "איש" לבין "אדם" הוא: התואר "איש"
 2 מופנה כלפי דרגת השכל הקשור ל"מדות" (רגשות)¹⁶,
 3 ואף בכך ישנן דרגות רבות ביותר, אשר המושלמת
 4 שבהן מושגת בגיל עשרים¹⁷, ואילו התואר "אדם"
 5 מורה על מעלת השכל שמעבר להשתייכות למידות¹⁸.
 6 לפי זה תמוה יותר הקשר בין "נעשה אדם" לבין
 7 ברא-מצוה: כיצד אפשר לשייך את המעלה "אדם" למי
 8 שזה עתה מלאו לו שלוש-עשרה שנים?

9 הכרחי אפוא לומר, שהכוונה היא, שאמנם בהיותו
 10 ברא-מצוה נעשה הנער ל"איש", כדלעיל, אך למרות
 11 זאת, בקיום המצוות מחובתו להגיע לתחושה בהשפעה
 12 של דרגת "אדם".

ד.

אין להסתפק בדרגת "איש"

13 המקור לכך שאין להסתפק בדרגה "איש" הוא
 14 הפסוק "ויקחו... איש חרבו" עצמו, שהרי לכאורה
 15 תמוה: כאשר מגיעים לגיל שלוש-עשרה מתחייבים
 16 במצוות בעקבות החידוש שמתרחש בשכל ובדעת
 17 (הקשורים למדות) ולא ברגש, החידוש הוא היותו של
 18 הנער לבר-דעת המסוגל להבין ולקבל על עצמו את
 19 האחריות של תורה ומצוות –

20 ואם כך, כיצד נלמד ענין זה מן הפסוק "ויקחו...
 21 איש חרבו... ויהרגו כל זכר", המספר על פעולה
 22 הנובעת מהתגברות הרגש¹⁹?

23 מזה מובן, שהפסוק "ויקחו... ויהרגו..." מכיל
 24 במשמעותו מעלה שאינה מושגת בדרגת "איש", אלא
 25 שבאמצעותה היא נעשית מושלמת, ולפיכך ניתן ללמוד
 26 מן הפסוק שאין להסתפק בדרגת "איש" (שבהיות
 27 הנער בן שלוש-עשרה הוא מתחייב במצוות רק מפני

¹⁶ "עושים" גדלות (ולא דהוי ראי' על גדלות) – עיין צפע"נ לרמב"ם הל' אישות פ"ב ה"ט.

²² ראה ג"כ לקו"ש ח"ה ע' 421. לקו"ש ח"י ע' 70 ואילך.

²³ רמב"ם הל' מלכים פ"ט ה"י.

²⁴ להעיר מתורה בידוע (סנהדרין ס"ט, א) ד"בדורות הראשונים שהיו ממחרים להביא שערות ה' זמן גדלות מקודם הרבה".

²⁵ "כ"כ בשו"ת חת"ס יו"ד סשי"ז (בישית הרמב"ם – שם ושם פ"י ה"ב).

¹⁶ פירוש המילות (לאדהאמ"צ) פ"ב. וראה בארוכה לקו"ש (המתורגם) ח"ד ע' 97 ואילך.

¹⁷ פירוש המלות שם.

¹⁸ ראה בארוכה לקו"ש שם (והערה 24 שם).

¹⁹ ראה פרשתנו לר', ז: ויחר להם מאד. פרש"י ויחי (מט, ו) ד"ה כי באפם.

²⁰ שו"ת הרא"ש ריש כלל טו. שו"ת מהרי"ל סנ"א. פי' הב' ברש"י אבות שם.

²¹ ואולי יש להסביר טעם שיטה זו, כי ס"ל דסימנים (ושנים)

29 תורה ומצוות, נאמר³⁰ "ראה נתתי לפניך היום את
30 החיים ואת הטוב... ובחרת בחיים". לכאורה, "וראה"
31 האדם בעיני שכלו שדרך התורה והמצוות היא "חיים
32 וטוב", ולשם מה יש צורך להזכירו שיבחר בחיים?
33 אלא, ההסבר לכך הוא: אם בחירת האדם בתורה
34 ובמצוות תתבסס רק על הבנתו השכלית שהם החיים
35 והטוב, הוא לא יהא עדיין עובד ה'. כי עבודת ה' היא
36 כעבודת העבד לאדונו³¹: כל מה שהעבד עושה הוא
37 מפני העול שהטיל עליו אדונו. ולכן צריכה להתבסס
38 בחירת האדם בתורה ובמצוות על ציווי הקדוש-ברוך-
39 הוא "ובחרת בחיים".
40 אך לפני כן מקדים הפסוק ואומר "ראה נתתי..." –
41 וגם בציווי "ובחרת" מודגש בפסוק "ובחרת בחיים" –
42 כי הקדוש-ברוך-הוא רוצה, שהתורה והמצוות יחדרו
43 את כל מציאותו של האדם וכוחותיו, ולפיכך צריך גם
44 השכל להבין ולחוש שהתורה והמצוות הם החיים
45 והטוב.

ט.

שני העניינים ב"אדם"

46 לפי כל האמור לעיל מובן הקשר שבין בר-מצוה
47 לבין "נעשה אדם":
48 בתואר "אדם" נכללים שני עניינים: א) שיא
49 השלימות של השכל, כמוסבר לעיל. ב) "אדם אותיות
50 מאד"³² – דרגה של "בלי גבול", שמעל לשכל³³.
51 [דרגה זו מתבטאת בהיותו של האדם מדבר, כי כח
52 הדיבור שבו נובע מן ה"בלי גבול" שבנפשו, הנעלה
53 מן השכל³⁴].
54 וכיוון ששני העניינים רמוזים באותו תואר –
55 "אדם", נראה, שיש ביניהם קשר.
56 ובעבודת האדם, יש להסביר זאת כך: גם כאשר
57 מגיע האדם לשיא השלימות השכלית, לדרגת השכל
58 של "אדם", הנעלית מדרגת השכל של "איש", נזקק
59 הוא למסירות הנפש שמעל לשכל³⁵;

ו.

המשמעות בעבודת האדם

1 שתי הדעות המוזכרות לעיל מהוות בעבודה
2 הרוחנית של האדם שתי דרכים לסדר שבהתחלת קיום
3 התורה והמצוות על-ידי יהודי:
4 לפי הדיעה הראשונה צריכה הדרך להיות של עבודה
5 לפי השכל. כלומר, כיוון שחובתו לקיים תורה ומצוות
6 תלויה בהתבגרות שכלית טבעית, שבהגיעו²⁶ להכרה
7 ולתחושה בענין המצוות מוטלת עליו חובת קיומן, הרי
8 מובן, שתחילת עבודתו צריכה להיות בדרך השכלית;
9 ואילו לפי הדיעה השנייה, חייב בן השלש-עשרה
10 לקבל על עצמו את עול המצוות מצד הלכה למשה
11 מסיני, מפני שזהו ציווי הקדוש-ברוך-הוא, ויוצא אפוא,
12 שתחילת דרכו בקיום תורה ומצוות צריכה להיות מתוך
13 קבלת עול²⁷.

ז.

לפי הדעה הראשונה יש צורך בשני האופנים

14 אבל גם לפי הדעה הראשונה, שמן הפסוק
15 "ויקחו... איש חרבו..." לומדים שתחילת העבודה (בן
16 שלש עשרה למצוות) צריכה להיות שכלית, על-פי
17 טעם ודעת, הרי לומדים²⁸ מפסוק זה עצמו, שבכל
18 זאת, גם לפי דעה זו קשור קיום המצוות לעבודה של
19 מסירות נפש, שמעל לשכל, כפי שנאמר "ויקחו... איש
20 חרבו..." – פעולה של מסירות נפש.
21 עובדה זאת אינה סותרת למוסבר לעיל, שלפי דעה
22 זו הכוונה היא לעבודה מתוך הכרה שכלית, כי גם
23 כאשר העבודה צריכה להיות מתוך הכרה והבנה
24 בתורה ובמצוות, בכל זאת, יסוד העבודה הוא הענין
25 של קבלת עול, שלמעלה מטעם ודעת, כי רק כאשר
26 קיים יסוד זה, יכולה העבודה, הנובעת מהכרה שכלית,
27 להתבצע כראוי²⁹.

ח.

ההוכחה שיש צורך בשני האופנים

28 מן ההוכחות לכך: באזהרות הכלליות על קיום

(31) ראה תניא פמ"א.
(32) ב"ר פ"ח, ה ובפרש"י לבי"ר שם. תו"א מו, ד. לקו"ת שה"ש כט,
ב. המשך וככה תרל"ז פכ"ב.
(33) לקו"ת שם. ועוד.
(34) וככה תרל"ז שם.
(35) הענין בשכל – השכל עצמו מכריח שיש למעלה מן השכל. וראה
המשך תער"ב ח"א פ"ק. ועוד.

(26) ואע"פ שאפשר יוצא מן הכלל שגם אז לא תהי' דעתו בשלימות
– הרי התורה על הרוב תדבר. וראה מו"נ ח"ג פל"ד.
(27) וכמחז"ל (יבמות עו, ב) דאם הלכה נקבל א"ע"פ – ש(ב)אם
לדין" יש תשובה.
(28) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 162 הערה 74. שם ע' 421.
(29) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ב ע' 128. ח"ד ע' 190 ואל"ך. ועוד.
(30) נציבים, ל, טו"ט.

- 1 ומצד שני: גם כאשר בולט אצלו כח מסירות הנפש
 2 שמעל לשכל, אל לו להסתפק בכך, אלא עליו
 3 להשתדל, שכח זה יחדור לכל כחות נפשו הפנימיים,
 4 שראשיתם הוא כח השכל.
 5 וזהו אחד מהרמזים לכך שאמרו בחגיגות בר־מצוה
 6 את המאמר "נעשה אדם" – כדי להראות, שגם כאשר
- 7 מגיעים לשלימות השכל (הקשור למדות), שאז מכונים
 8 "איש", אין די בכך, וצריך להגיע לעבודה של "איש
 9 חרבו..." עבודה של מסירות נפש שמעל לשכל³⁶,
 10 הקשורה לדרגת "אדם" – אותיות מאד.
 (משיחת תמוז תשי"א בחגיגת בר־מצוה)

וס"ט), שגם הענין דמסנ"פ (מאד אותיות אדם) שלמעלה מהשכל שצ"ל
 בכך י"ג נכלל בזה שנעשה איש ובר דיענה.

36) עפ"י המבואר בסה"מ עת"ר (ע' קכב ואילך) ועוד, בענין הרעת,
 שנמשך בה מבחי' הרצון ופנימיות הרצון – יומתק הנ"ל בפנים (ס"א

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז כסלו, תשי"ד
 ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ כו' מוה"ר יצחק יעקב שי

שלום וברכה!

מאשר הנני בזה קבלת מכתבו מיו"ד כסלו ונהניתי לקרות בו שהוטב מצב בריאותו ושמח
 בחלקו, והשי"ת יצליחו שיתגדל החלק ותתגדל השמחה.

מה שכותב אודות הדבור בשעת התפלה, וכו'. הנה ידוע עד כמה צווחו קמאי בזה זה משך
 כמה דורות, אבל לאחר כל זה בטח שמע מסיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר
 בילדותו שאל את אביו כ"ק אדמו"ר מפני מה נברא האדם בשתי עינים, ויענהו אביו אשר בעין
 דימין צריך להביט על הזולת בעין יפה, ובעין שמאל על התאוות דעולם הזה.

ובהביא בחשבון שאצלם הנה כל תפלה היא באמצע העסק ועיני עולם הזה ובכל זה
 מפסיקים ונותנים משך זמן להתפלל לפני הקב"ה הנה זה גופא יגביר אצלם צד הטוב על הצד
 השני ובמילא יתקרבו להדרכת תורתנו הק' גם בחיי היום יומיים.

מובן לא תמיד צריך להכריז ע"ד ענין זה שלא ישתמשו בו מעין הכשר על הנהגה הנ"ל.
 אבל לעצמו צריך לדעת החשבון להביט בעין ימין עין יפה, ורעיון הנ"ל מקיל בדבר.

מוסגי"פ הנדפס לחג הגאולה י"ט כסלו הבע"ל, ואשר באמת תוכנו כל השנה זמנו הוא.

בברכה לבריאות הנכונה.

לקוטי שיחות

פרשת וישלח

כרך טו שיחה ה

24 מזה מובן שבדרך הפשט אין קושי מלכתחילה, כי דרך
25 התורה להוסיף סימנים ופרטים¹⁰. ואם כך, מדוע מפרש
26 רש"י דוקא את הפרט "מבצרה".

ב.

**עשו באופן אישי – עבד ליעקב; לגבי הממלכות – זה
קם וזה נופל**

27 כדי להבין זאת יש להקדים ולהסביר את הפסוק שבו
28 מדובר על גדרות אדום וישראל¹¹ "שני גוים בבטן ושני
29 לאומים ממעיך יפרדו, ולאום מלאום יאמץ ורב יעבוד
30 צעיר" –

31 על המילים "מלאום יאמץ" מפרש רש"י "לא ישוו
32 בגדולה. כשזה קם זה נופל...", אך את סוף הפסוק "ורב
33 יעבוד צעיר" אין רש"י מפרש. וצריך להבין: אם "כשזה
34 קם זה נופל" כיצד תיתכן הקביעה הסתמית "ורב יעבוד
35 צעיר" שמשמעותה תמידית, ללא תנאי?

36 ואמנם, במדרש¹² נאמר על כך: זכה יעבוד, ואם לאו
37 – ייעבד, אך רש"י אינו מצטט זאת¹³.

38 ההסבר לכך הוא: על "שני גוים בבטן" מפרש רש"י
39 "גיים כתיב... אלו אנטונינוס ורבי...", ואילו על "ושני
40 לאומים" הוא מפרש "אין לאום אלא מלכות". כלומר,
41 "שני גוים... ושני לאומים..." אינם כפל לשון, אלא
42 משמעותם שונה: במילים "שני גוים בבטן" הכוונה היא
43 ליעקב ועשו וליוצאי חלציהם כאישים פרטיים. ובמילים
44 "שני לאומים..." הכוונה היא ליעקב ועשו כממלכות –
45 "מלכות".

א.

פירוש רש"י על "מבצרה", והקשיים על כך

1 אחד מן המלכים "אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך
2 מלך לבני ישראל"¹ היה "יובב בן זרח מבצרה"². רש"י
3 מתעכב על מילים אלו, ומפרש: בצרה מערי מואב היא
4 שנאמר³: ועל קריות ועל בצרה וגו'. ולפי שהעמידה מלך
5 לאדום עתידה ללקות עמהם שנאמר⁴: כי זבח לה' בבצרה.
6 מדוע חשובה להבנת הפשט העובדה ש"בצרה" היא
7 "מערי מואב"?

8 יש המסבירים⁵, שבכך עונה רש"י לשאלה מדוע
9 מספרת התורה מנין הוא היה ("מבצרה"), ומסביר שזאת
10 כדי לציין ש"עתידה ללקות עמהם" מפני ש"העמידה מלך
11 לאדום".

12 אך הסבר זה אינו מובן דיו, לכאורה⁶, כי:

13 (א) על סיבה זו עצמה קשה – מדוע חשוב הפרט
14 ש"עתידה ללקות עמהם"? במיוחד כאשר אין מדובר כאן
15 כלל על התקופה שאדום תלקח, לעתיד לבוא.

16 (ב) וניקוד: התורה מציינת לגבי כל אחד ממלכי אדום
17 המנויים, חוץ מאחד, את מקום מוצאו, ואצל אף אחד אין
18 רש"י מסביר את הסיבה לכך. יותר מכך: לגבי המלך
19 האחרון אומרת התורה⁷ "ושם עירו פעו", ואף מוסיפה
20 "ושם אשתו מהיטבאל" ועוד פרטים "בת מטרד בת מי
21 זהב", ורש"י אינו מסביר לשם מה מפורטים סימנים רבים
22 כל-כך לגבי מלך אחד⁸ (והוא מסביר רק את פירוש
23 המילים "מי זהב"⁹).

(9) והטעם י"ל שהוא רק כדי להסביר מה שאיש אחד נקרא ב' שמות. ואכ"מ.

(10) שע"י סימנים אלה ברור יותר ע"ד מי המדובר. ועל איש שאינו מפורסם כ"כ או שיש עוד אחד בשם וסימן אחד זה – מוסיף הכתוב עוד סימן כו'. או כדי להרבות בשבחו וכיו"ב. ראה בראשית ב, יא"ב. ובכ"מ.
(11) תולדות כה, כג.

(12) ב"ר עה"פ. תיב"ע עה"פ. ועוד.

(13) וראה גם ריב"א ופענח רוא שם (ושל"ה קנו, א), דורב יעבוד צעיר הו"ע תמיד, ברכה הקיימת לעולם. וראה גם חת"ס עה"ת שם.

(1) פרשתנו לו, לא.

(2) שם, לג.

(3) ירמי' מח, כד.

(4) ישע"י לר, ו.

(5) דברי דוד (להט"ז). וראה גם שפ"ח.

(6) י"ל כן אף אם קאי הכי במסקנא (שד"ח ח"ט ע' 3670. ושו"ת).

(7) פסוק לט.

(8) אף שבב"ר עה"פ דריש כולם – ומזה מוכח שלא נחית רש"י לפרש טעם התוארים כו', ודלא כמ"ש בדברי דוד שם ד"כל היכא דנוכל לפרש מפרשין".

26 ופרקת...", ואם כך כיצד ייתכן שלבני עשו היו מלכים
27 בזמנם בדיוק כבני ישראל בזמנם, ללא שום הבדל שבו
28 יתבטא "היה גביר לאחיך" בכל הזמנים, והרי כאמור
29 "והיה כאשר תריד" הרי אז רק "ופרקת עולו" בפועל, אך
30 לא ייתכן שאצל עשו יהיה "גביר" ומלך?
31 ההסבר לכך מובן על-ידי-זה שהתורה מציינת אצל כל
32 אחד ממלכי אדום את מקום מוצאו, וכל המקומות הללו
33 אינם בארץ אדום²⁰. בכך מדגישה התורה שמלכי אדום לא
34 היו מצאצאי עשו, אלא ממדינות ומאומות אחרות.

ד.

"יובב בן זרח" - מבני מואב

35 להסבר זה סותר "יובב בן זרח מבצרה", שממנו נראה
36 שהמלך יובב אמנם היה מבני עשו, כי: (א) "זרח"²¹ הוא
37 אחד מ"אלופי בני עשו" (ראשי המשפחות)²², (ב) "בצרה"
38 מוזכרת במספר מקומות בתנ"ך²³ בקשר לארץ אדום, ומכך
39 נראה ש"בצרה" היא עיר בארץ אדום²⁴?
40 לפיכך מוכרח רש"י לציין ש"בצרה מערי מואב היא",
41 ומביא לכך הוכחה - "שנאמר ועל קריות ועל
42 בצרה..."²⁵, שכל הערים המנויות שם הן מארץ מואב²⁵, כפי
43 שמסיימת שם התורה "ועל כל ערי ארץ מואב...",
44 ומזה מובן שזרח (אבי יובב) איננו מבני עשו, כי
45 מוצאו מארץ מואב.
46 רש"י גם מסביר בהמשך פירושו, שבצרה מוזכרת
47 מספר פעמים בתנ"ך ביחד עם אדום, "לפי שהעמידה מלך
48 לאדום עתידה ללקות ענחה...". ולפיכך, במקומות שבהם
49 מדובר אודות פורענות שיביא הקדוש-ברוך-הוא על אדום,
50 מוזכרת גם "בצרה", כיון שהיא "עתידה ללקות עמהם".

1 מזה מובן, ששני הפרטים שבהמשך הפסוק, מהווים
2 המשך לשני הסוגים המוזכרים: במילים "ולאום מלאום
3 יאמץ" מדובר אודות מלכות ישראל (יעקב) ומלכות אדום
4 (עשו), ובענין זה לעתים "זה קם וזה נופל" ולעתים
5 להיפך. ואילו במילים "ורב יעבוד צעיר" מדובר על יעקב
6 ועשו וילדיהם כאישים פרטיים, ובענין זה "ורב יעבוד
7 צעיר" - תמיד.
8 כך מוצאים גם מאוחר יותר, בברכות יצחק ליעקב,
9 שהוא ברכו "היה גביר לאחיך..."¹⁴, ללא שום תנאי
10 והגבלה¹⁵,

11 ועד כד"כ, שמסיבה זו אמר יצחק לעשו "מה תועלת
12 לך בברכה? אם תקנה נכסים שלו הם... ומה שקנה עבד
13 קנה רבו"¹⁶ - ורק אם "והיה כאשר תריד" (כשיעברו
14 ישראל על התורה) אז "ופרקת עולו מעל צוארך"¹⁷.
15 כלומר, גם "כאשר תריד" הוא לא יזכה בברכות, בהיותו
16 גם אז עבד ליעקב, אלא שאז הוא יוכל להסיר מעליו את
17 עול העבדות¹⁸.

ה.

מלכי אדום - מעמים אחרים

18 אבל לפי זה קשה הפסוק¹ "ואלה המלכים אשר מלכו
19 בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל", שבו מספרת
20 התורה כיצד קויים הענין של "ולאום מלאום יאמץ..."
21 כשזה קם זה נופל...², על-ידי-זה שמלכי אדום "מלכו לפני
22 מלך מלך לישראל", ואחר-כך, כאשר "מלך מלך לבני
23 ישראל" - "ביטל מלכות עשו בימיהם"³.
24 הרי "ורב יעבוד צעיר" ו"היה גביר לאחיך" זהו ענין
25 נצחי לגבי אישים פרטיים, אפילו "כאשר תריד..."

"משאר מקומות היו ומשאר אומות".
21 ע"פ המבואר בפנים מתורץ זה שהעתיק רש"י כדיבור-המתחיל
גם התיבות "יובב בן זרח" - אף שמפרש רק תיבת "מבצרה" - כי
הקושיא בהכתוב היא גם מ"יובב בן זרח", כפנים. וגם "יובב" (ל' עושה
יבבה) מרמז לעשו שהי' אדמוני - שופך דמים (פרש"י תולדות כה, כה).
22 פרשתנו שם - יג. טו (וברש"י). יז.
23 פרשתנו שם, א. ירמ' מט, יג. שם, כב. עמוס א, יב. - וראה רש"י
(ברוב) הג"ל שהוא שם עיר (ולא מלשון מבצר).
24 כמ"ש הרמב"ן ובחיי עה"פ ואלה המלכים. במדב"ר שם. וראה
מפרשי ב"ר כאן.
25 שכל הקאפיטל (ירמ' מח) מדבר ע"ד מואב, עיי"ש.

14 שם כז, כט.
15 וי"ל שגם לה"רש"י ישן" עה"פ (שם, כח) מטל השמים - "אם
ראוי כו" - ה"ז רק טעם שלא יתן לך (ליעקב), אבל אין זה טעם לעשות
עשו "גביר" כו'. ולהעיר מכלי יקר ואוה"ח תולדות שם, מ.
16 פרש"י שם, לו.
17 שם, מ וברש"י.
18 ומתורץ ע"ז מה שהקשה השפ"ח שם "שלא נמצא שנתן יצחק
ליעקב הברכות על תנאי".
19 רש"י עה"פ שם. וראה מפרשי רש"י.
20 ראה ב"ר, רד"ק וספורנו* עה"פ ואלה המלכים. שמו"ר פל"ז,
א. מו"נ ח"ג פ"ג. ודלא כברמב"ן, בחיי ועוד שם. ובמדב"ר (פי"ד, י.
וראה אברבנאל פרשתנו שם) מחלק דג' מהם היו מבני אדום והשאר -

(* בכמה דפוסי הספורנו - ליתא.

ה.

"וגו" - דוקא בהוכחה הראשונה, ולא בשניה

27 העונש של הטפל "זבח לה' בבצרה", ורק אחר-כך מוסיפים
28 את העיקר והסיבה - "וטבח גדול בארץ אדום".
29 אפשר לתרץ זאת, לפחות ברוחק - והכרחי לפרש כך
30 לפי רש"י - שה"וא"ו של "וטבח גדול..." איננה וא"ו
31 החיבור, לתוספת, אלא "וא"ו" להפסקה³¹. אך כיון
32 שמהמשך הפסוק מתעורר, בפשטות, קושי על רש"י, אין
33 רש"י מציין את ההמשך אפילו ברמז של "וגו".

ו.

התנהגות יעקב כלפי עשו - ההיפך מ"ורב יעבוד צעיר

34 על האמור לעיל, שלפי רש"י ההבטחה "ורב יעבוד
35 צעיר" אמורה על כל התקופות, מתעורר קושי על התחלת
36 הפרשה:

37 מסופר שם שיעקב שלח מלאכים אל עשו והורה להם
38 "כה תאמרון לאדוני לעשו כה אמר עבדך יעקב... להגיד
39 לאדוני למצוא חן בעיניך"³². ואף, כמסופר בהמשך
40 הפרשה, שיעקב שלח "דורון" לעשו, השתחוה לפניו
41 "שבע פעמים"³³, וכינה אותו מספר פעמים בתואר
42 "אדוני"³⁴, ואת עצמו - "עבדך"³⁵. והרי כל זה הוא,
43 לכאורה, ההיפך מ"ורב יעבוד צעיר"³⁶?

44 בדרך הפשט אין זה קושי, שהרי יעקב חשש
45 שההבטחה המפורשת של הקדוש-ברוך-הוא אליו - "ואתה
46 אמרת היטב איטיב עמך"³⁷ - לא תקויים מטעם "שמא
47 נתלכלכתי בחטא"³⁸, ועל-אחת-כמה-יוכמה הוא עשוי
48 לחשוש שלא תקויים הנבואה "ורב יעבוד צעיר" שנאמרה
49 לאמו (באמצעות שם³⁹).

50 אך בכל זאת אין הענין "חלק"⁴⁰: הנבואה והברכה
51 "הוה גביר לאחיק" אינה תלויה בתנאי של "והיה כאשר
52 תריד..."⁴¹, כי גם "כשיעברו ישראל על התורה" יהיה רק

1 לפי האמור לעיל, שבמילים "ולפי שהעמידה... עתידה
2 ללקות עמהם" אין רש"י מתכוון רק לספר על הקשר שבין
3 בצרה לאדום, אלא הוא רוצה להסביר שהיא מוזכרת
4 במספר מקומות ביחד עם אדום, למרות היותה מארץ
5 מואב, מפני ש"עתידה ללקות עמהם", מובן דיוק נוסף
6 בפירוש רש"י זה:

7 כהוכחה לכך ש"בצרה מערי מואב היא" מצטט רש"י
8 את המילים מהפסוק "ועל קריות ועל בצרה" ומוסיף
9 "וגו", ואילו בהוכחה השניה (לכך ש"עתידה ללקות
10 עמהם") הוא מצטט את המילים "כי זבח לה' בבצרה"
11 בלבד, בלי "וגו", ולכאורה נראה שצריך להיות ההיפך:

12 כדי להוכיח ש"בצרה מערי מואב היא" די במילים
13 "ועל קריות ועל בצרה" בלבד²⁶ - שכשם ש"קריות" היא
14 מערי מואב²⁷, כך²⁸ גם "ועל" בצרה" היא מערי מואב,
15 והמשך הפסוק "ועל כל ערי ארץ מואב", שעליו רומז
16 רש"י בביטוי "וגו" הוא רק תוספת להוכחה.

17 לעומת זאת, ההוכחה שבצרה "עתידה ללקות עמהם"
18 (עם אדום) איננה רק מן המילים "כי זבח לה' בבצרה",
19 ששם אדום אינה מוזכרת, אלא דוקא מן ההמשך של
20 הפסוק "וטבח גדול בארץ אדום"²⁹ - ודוקא כאן אין
21 רש"י מוסיף את הביטוי "וגו"³⁰!

22 יש לומר, שההסבר לכך הוא:

23 מהמשך הפסוק "זבח לה' בבצרה וטבח גדול בארץ
24 אדום" אפשר לכאורה להסיק הוכחה לסתירת פירוש רש"י,
25 שבצרה היא "מערי מואב" והיא מוזכרת כאן רק משום
26 ש"עתידה ללקות" עם אדום - כי אין מציינים קודם את

ולהעיר מבר"ר שם: אין לי עסק כו' א"ר ברכי"א אעפ"כ כו'.

(32) לב, ה. ו.

(33) לג, ג.

(34) שם, ח. יג. יד. טו.

(35) שם, ה. יד.

(36) וראה פרש"י לב, ה: הוה גביר לאחיק .. לא נתיקמה בי. וראה

זח"א קמה, א. ראב"ע (ועוד) תולדות כז, מ.

(37) שם, יג.

(38) פרש"י לב, יא.

(39) פרש"י תולדות כה, כג.

(40) ולהעיר מהקדמת הרמב"ם לפיה"מ (ד"ה והחלק השני): אבל

שיאמר הקב"ה לנביא להבטיח לבני אדם בבשורה טובה במאמר מוחלט

בלא תנאי ואחר כן לא יתיקם כו' זה בטל ואי אפשר להיות כו'.

(26) ובדפוס א' וב' ורוב כת"י רש"י ליתא "וגו". וכ"ה בפרש"י ישע"י

שם.

(27) כמפורש בירמ"י מח, מא (לרש"י שם. פי' הבי' ברד"ק). עמוס ב,

ב.

(28) ומתורץ מה שהעתיק רש"י גם התיבות "ועל קריות".

אבל אין להקשות דעדיפא הו"ל לרש"י להעתיק התיבות שלאח"ז

"ועל בצרה" ועל כל ערי ארץ מואב" שבהן מפורש דאירי ע"ד "ערי

ארץ מואב" (ולא רק לרמז ב"וגו") - כי אז הי' מקום לטעות ד"ועל כל

ערי ארץ מואב" הו"ע בפ"נ, ו"על בצרה" לא נכלל ב"כל ערי ארץ מואב".

(29) ובדפוס ב' דרש"י מוסיף "וגו". ובכמה כת"י רש"י מביא

בפירוש סיום הכתוב "וטבח גדול בארץ אדום".

(30) ובפרט שבב"ר ע"פ מוסיף "וגו" - אף שהלשון בב"ר שם הוא

[לא (כלשון רש"י)] "ללקות עמהם", כ"א] "אין לי עסק אלא עם בצרה".

(31) אלא שמי"מ יש רא"י ש"עתידה ללקות עמהם" מזה שנכתבו יחד.

ה.

שני אופנים בזיכרון הרע

ההסבר לכך הוא:

26 ב"בירור" הרע ובנצחון עליו יש, באופן כללי, שני
27 אופנים:
28 אופן אחד הוא "גילוי אור": ה"מברר" מאיר על
29 ה"מתברר" אור גדול ונעלה של קדושה, וכך נדחה הרע
30 והחושך, ומתעלים ניצוצות הקדושה שבו.
31 האופן השני הוא "בדרך התלבשות": ה"מברר" יורד
32 "למקום המתברר", ואף "מתלבש בלבושי המתברר",
33 ועל-ידי ההתעסקות בו הוא הופך את הרע לטוב.
34 ככל אחד מן האופנים הללו יש מעלה על פני האחר:
35 לגבי המברר – יש יתרון בדרך הראשונה, כי הוא אינו
36 יורד, ונשאר מובדל מהמתברר, בעוד אשר בדרך השניה
37 הוא "מתאבק עם..."⁴⁷ – הוא יורד בדרגתו, ועד שהדבר
38 יכול לגרום בו פגם.
39 אבל לגבי המתברר, להיפך: בדרך הראשונה נעשה
40 הברור רק על-ידי "גילוי אור" ולא בתוך המתברר עצמו,
41 ולכן הוא באופן של דחיה והתבטלות. לעומת זאת, בדרך
42 השניה, כאשר ה"מברר" מטפל ומתעסק, בדרך התלבשות,
43 במתברר עצמו כפי שהוא במצבו ובדרגתו, משפיע הזיכרון
44 עליו, כך שהמתברר עצמו במציאותו יפסיק להתנגד
45 ולהסתיר את הקדושה.
46

ט.

התכלית – הפיכת הרע לטוב גם על-ידי ירידה

47 תכלית העבודה של תורה ומצוות היא "לעשות שלום
48 בעולם"⁴⁸. שלום אמיתי הוא, כאשר האויב מתהפך

1 "ופרקה עולו..."⁴¹, כדלעיל, ואם כך, כיצד נקט יעקב
2 פעולות שהן ההיפך מן הנבואה והברכה, ועד כדי כינוי
3 עשו בתואר "אדוני", וכינוי עצמו בתואר "עבדך"?
4 אכן, במדרש⁴¹ נאמר שיעקב נענש על כך ששלח
5 מלאכים לעשו וקרא לו "אדוני" וכו'. אבל, כאמור פעמים
6 רבות⁴², היו האבות "מרכבה" לרצון הקדוש-ברוך-הוא
7 "כל ימיהם"⁴³, ולא תיתכן אצלם מציאות של רע ח"ו או
8 חטא ח"ו, ומעשים מסויימים שלהם שמכונים "חטאים"
9 אינם חטאים במשמעות הפשוטה, ח"ו.
10 וכפי שאמנם רואים בענין זה עצמו: למרות שיעקב
11 נענש על התנהגותו זו כלפי עשו, כדברי חז"ל, בכל זאת
12 לומדים⁴⁴ מהתנהגות זו עצמה, ש"מחניפין לרשעים בעולם
13 הזה מפני דרכי שלום".

ז.

בשורש, נעלה עשו מיעקב

14 בחסידות⁴⁵ מבואר, שבשורש נעלה עשו מיעקב (ולכן
15 הוא היה בכור בלידתו), ועל-ידי שיעקב "בירר" את עשו
16 האיר ביעקב אור נעלה משרשו של עשו.
17 בכך מובן מדוע שלח יעקב "מלאכים לפניו אל עשו..."
18 ואמר "כה תאמרון לאדוני... כה אמר עבדך יעקב...",
19 ומדוע הוא שלח לו "דורון" וכדומה – כי בכך התכוון
20 יעקב לשורש של עשו, הנעלה משרשו של יעקב.
21 אך כיון שבמדרש נאמר שבכך השפיל יעקב את עצמו
22 כלפי עשו שלמטה – בעולם – ונענש על כך, צריך
23 לומר, שגם פירוש זה, שיעקב שלח את המלאכים
24 והדורון לעשו שלמטה – בעולם – מתקבל ומתאים
25 לפנימיות הענינים⁴⁶.

המלאכים ה' לשורש עשו – שא"ז רק (כפי הנראה משטחיות הלשון
(שם) מפני שה' סבור שעשו נתברר כבר, ולפ"ז לאחרי שאמרו המלאכים
שעדיין לא נתברר (כמבואר בתו"א ותו"ח שם) שוב אין מקום להעלאת
מ"ן לתהו כו' – כי מכיון שהאבות הן הן המרכבה הרי אין שייך טעות
אצלם וכל פעולותיהם הן אמיתיות כו' – אלא שהוא עבודה וענין בפ"ע.
וראה תו"ח שם (סעיף ח'), שב"הולך לקראתך" יש ב' הענינים
(ופירושים): א' שעשו בתקפו וחזקו (מתאים לפירוש הפשוט), ב'
שנתעורר שורש עשו העליון כו'.
(47) תניא פכ"ח.
(48) לשון הרמב"ם סוף הל' תנוכה.

(41) ב"ר פעה, א"ג. שם, יא. ועוד.
(42) ראה לקו"ש ח"ה [המתורגם] ס"ע 64 ואילך.
(43) תניא פכ"ג (כח, ב).
(44) יל"ש פרשתנו רמז קלג. פדר"א פל"ז* (הובא באוה"ת פרשתנו
כרך ה' תתעב, ב).
(45) תו"א ותו"ח פרשתנו.
(46) וכב' הפירושים בתו"ח שם (סעיף יא) בהשתחווה של יעקב
לעשו. א' ממה למעלה לשורש עשו, וב' מלמעלה למטה שהשפיל א"ע
למטה מטה למקום המתברר בחי' עשו למטה לברר ולהעלות כל הטוב
כו', ע"ש באורך.
יש לומר, שעד"ז הוא בנוגע להמבואר בתו"א ותו"ח שם, דשילוח

(* בהוצאה עם פ' הרד"ל נשטמ).

י.

ירידת יעקב – לצורך הפיכת עשו

זהו ההסבר לכך שיעקב השפיל את עצמו כלפי עשו
 למטוה, ולא רק כלפי שורש עשו, למרות שצריך להיות "ורב
 יעבוד צעיר":
 הבירור המושלם של עשו הוא, כאשר עשו מעצמו
 "מודה" שצריך להיות "ורב יעבוד צעיר", ולשם כך לא
 היה די בבירור באופן של "גילוי אור", אלא היה צורך
 בהתלבשות המברר בלבושי המתברר – דבר הכרוך
 בירידת המברר עד כדי פגימה בו.
 זה התבטא בעניינו בהשפלת יעקב כלפי עשו⁵⁶, וכך
 הוא גרם לאמירת עשו "יהי לך אשר לך, כאן הודה לו על
 הברכות"⁵⁷, כולל על הברכה "הוה גביר לאחיך"⁵⁸,
 ועד לבירור עשו שיהיה לעתיד לבוא – "אשר אבוא
 אל אדוני שעירי"⁵⁹ – כאשר "ועלו מושיעים בהר ציון
 לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה"⁶⁰.
 (משיחת ש"פ וישלח תשל"ז,
 ד"ה וישלח יעקב תשל"א)

ומשלים עמו. כך גם לגבי "שלוש בעולם": העולם מעלים
 על האלקות, וצריך להשכיך "שלוש בעולם" – להפכו
 לקדושה.
 לכן, כשם שהתורה "נסעה וירדה"⁴⁹ למטה,
 והתלבשה⁵⁰ בענינים של "אילנא דטוב ורע", כדי שעל-
 ידי-כך אפשר יהיה לברר את הטוב מן הרע⁵¹,
 עד-כדי-כך שישנו ענין של "וכל מלבושי אגאלתי"⁵²:
 כדי שתתבצע המשמעות הפנימית והעמוקה של "אגאלתי"
 – מלשון גאולה – בירור הקליפה הטמאה, כנאמר⁵³ "מי
 זה בא מאדום... מבצרה...", צריך להתקיים הענין של
 "אגאלתי" מלשון לכוון, כביכול, ירידת השכינה למקום
 הקליפות.
 כך גם הצדיקים (שדומין לבוראין⁵⁴) יורדים לפעמים
 מדרגתם ומתלבשים בלבושי המתברר (עד אשר הם
 זקוקים אחר-כך לתיקון על הירידה), כדי לבצע את כוונת
 הקדוש-ברוך-הוא "לעשות שלום בעולם"⁵⁵.

הבירורים דומן הגלות דוקא (וראה בקיצור שם).
 ובזה יובן ג"כ מה שמביא שם ממדרש "אומרים להם אומות העולם
 לישראל עד מתי אתם נהרגים ומתים על אלקיכם כו' בואו אלינו כו'
 מושיבין להן ישראל לאר"ה מה תחוו בשולמית כו' כלום יש בכם כח
 לתת לנו מאותה המעלה שבסיני כו'"
 – דלכאורה: מכיון שהמדובר בבניי כמו"ש בתכלית העילוי
 ש"נהרגים ומתים על אלקיכם" [וכמו שממשיך בהמאמר שם, שבניי נק'
 שולמית "לפי שהם משלימים נפשו על קדושת שמו ית" – למה צריכים
 הם בכלל להשיב לאר"ה כו' ? –
 כי המסנ"פ דומן הגלות צ"ל באופן כזה שמברר הגלות עצמו, ולכן
 צריכים להשיב לאר"ה כו', שעי"ז גם האו"ה "מסכימים" למסנ"פ דבניי.
 (56) ראה תו"ח שם סוף יא.
 (57) לג, ט וברש"י.
 (58) ראה זהר ריש פרשתנו (קסו, ב): יעקב דמאיך רוחי לגבי דעשו
 בגין דלבתר ליהוי עבד לו וישלוט עלוי ויתקיים בי' יעבדוך עמים ..
 לאומים וגו'.
 (59) שם, יד וברש"י.
 (60) עובדי' בספור.

(* וי"ל שעד"ז הוא ההפרש בין הבירור דלבן ובירור דעשו (שהוא בחי' גבורות קשות יותר מלבן – ראה תו"ח שם פ"ה. אה"ת פרשתנו רלא, א). וראה לקו"ת ראה
 (א, ב) בפי' "ורב שלום" – "ורב הוא עשו" ש.מ.בחי' ויביי ופירוד דעשו ויכלל.. בחי' היחוד האלקי'.
 (** לפני חמישים שנה. ולהניי שיוכל נקרא עולם (קדושין טו, טע"א. סד"א"ר פ"ז. פרש"י משפטים כא, ו). וראה זח"ב קמ. ב.

(* השיחה נדפסה בפעם הא' בשנת תשל"ט. המו"ל.

ילקוט לוי יצחק על התורה

חודש כסלו (ד)

טעם ההגאולה הי' ב"יט כסלו" דרומז על ז"נ – הוי' אדני",
 "כסלו" נוט' "כס" לאות ו' – יהוד ז"א ומלכות

כסלו רומז על יחוד ז"נ, כי הוא כס' לוי, אות ו' הוא ז"א, והכס להו' דז"א הוא מלכות³, ומלכות היא בחי' כנוי ולבוש לגבי ז"א, ע"ד שם אלקים שהוא בחי' כנוי גימט' הטבע, ולבוש, לגבי שם הוי' דז"א כידוע בענין' שמש ומגן הוי' אלקים, וע"ד ששם אדני"ה הוא היכל לגבי שם הוי' כמ"ש

והוי' בהיכל קדשו, והוא חול לגבי קדש, ע"ד כמו שמלכות נק' לפעמים עין הדעת², וז"א הוא עין החיים, שמובן שעין הדעת אתר דמשתני הוא חול לגבי עין החיים.

גם, ו' מדות דז"א כ"א כלול מו' עולה מספר ל"ו. והכס להם הוא מלכות, שזהו כסלו כס לו יחוד ז"א ונוקבא.

וזהו שהגאולה הי' ב"יט כסלו דוקא, היינו כי כסלו רומז על יחוד ז"נ כנ"ל, והמספר די"ט עולה⁴ חוה רומז ג"כ על מלכות.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד רכב

(1) כס לוי, היינו כס לאות ו'.

(2) תניא – אגרת התשובה פרק ד.

(3) ראה תורת מנחם התועדויות ה'תשנ"ב ח"א ע' 312 וז"ל: שמו של החודש – כסלו – שכולל ב' התיבות "כס" "לוי": כס – מורה על העלם וכיסוי, ו"לוי" – שמספרו ל"ו, הגימ' ד"אלה" מורה על הגילוי עד לשלימות הגילוי בכל פרטי הענינים דששה מדות כפי שכלולות כל אחת משישה מדות מספר ל"ו (ו' פעמים ו'). עיי"ש.

(4) תניא – שער היחוד והאמונה פרק ד. ראה תורת מנחם – הדרנים על הרמב"ם וש"ס ע' קמג.

(5) אדני"ה בגי' היכל. ראה אור התורה שבת שובה (דברים כרך ג) עמוד א'תעד וז"ל: הנה כתני' בחבקוק ססי' ב', וה' בהיכל קדשו הם מפניו וגומר ובת"י וברבות שמות ר"פ ב' דהיינו היכל שבבהמ"ק ובוז"ב ס"פ תרומה קע"ח א' פ' היכל היינו ש' אד' שהוא היכל לה' כמ"ש זה שמי וזה זכרי שנכתב בשם הוי' ונק' בשם אד' וכן פ' בת"ז סוף ההקדמה ובתיקון ג' בתחילתו ושני הפירושים עולה בקנה א' כי בהמ"ק זהו ג"כ שם אד', כמ"ש מקדש אד' כונוני דידך, ולכן הי' ג"כ מאה אדנים* במשכן שהם כלים לקבל מאה ברכות הנמשכי' משם הוי' כי שם אד' הוא היכל וכלי לגילוי ש' הוי', עיי"ש.

ועיין לקוטי תורה פקודי ד, א. ספר המאמרים – בשעה שהקדימו ה'תער"ב חלק ב' ע' תתקלב. ועוד.

(* ראה לעיל סי' לב הערה 8.

(6) חבקוק ב, כ.

(7) ראה תניא – אגרת הקדש סי' כו. אור התורה פ' נח (בראשית כרך

ג) תקצו, ב ואילך. ועוד.

(8) י"ט חו"ה. פירוש: אדם בגי' מ"ה, והוא י"ט בגי' מ"ה במילוי אלפי"ן כוה: יו"ד ה"א ואו"ה"א (45), וכשחושבין רק אותיות ה"מילוי" (1) וד (ה) א (ו) א (ה) א = יט (19), כמספר חוה.

ראה סידור עם דא"ח קטו, ב וז"ל: כידוע דאדם בגי' מ"ה, והגי' דמ"ה הוא בד' אותיות דשם הוי"ה עם המילוי שלו דוקא, כי גי' דהוי"ה כ"ו, והמילוי שלו יו"ד הא ואו הא הוא גי' י"ט והוא גי' דחוה כידוע, ואין מספר מ"ה רק בצירוף המילוי דשם הוי"ה שהוא מספר י"ט בגי' דחוה אשת אדם, והוא בחי' המלכות שנק' אם כל חי בחי' כח הפועל בנפעל והוא בחי' אלקים ואדני כידוע דז"נ הן בחי' אדם וחוה כמ"ש בזהר בפ' יועש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור.

וא"כ הרי מובן מכל זה דעיקר בחי' אדם שם מ"ה אינו אלא בחי' הנוק' שלו שהוא בחינת המילוי דשם הוי"ה ואם לאו לא נק' אדם בגי' מ"ה ולא עוד אלא שהמ"ל יותר עיקר שהרי נעשית בחי' עטרת לבעלה מטעם הנ"ל...

וכך יובן למעלה בבחי' המלכות שהוא בחי' המילוי דשם הוי' בגי' חוה כי היא היתה אם כל חי (בבחינת העלם ועיבור תחלה באותיות דהוי"ה עצמו) שהוא בחי' גילוי ההעלם דהוי"ה להאיר למטה והוא בחי' דבור העליון ב"י מאמרות להיות אם כל חי מאין ליש כידוע, ע"ש כל הביאור. וראה רשימות כ"ק אדמו"ר ז"ע חוברת א' קטע ד"ה י"ט.

לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי הוי' [=שבחם] יחיה האדם,
 דאף שגם באדם עצמו ישנו מוצא פי הוי', מכל-מקום מוצא פי הוי' שבחם הוא
 נעלה יותר, להיותו מבחינת האורות דתוהו שהם אורות מרובים (לא רק בכמות)

גם באיכות

ממאמר שבת פרשת וישלח ה'תשכ"ח

ילקוט גאולה ומשיח

עה"ד טו"ר והוא אתר דמשתני ומתהפך כמבואר בזה"א פ' ויחי דרכ"א ע"ב ובפ' אמור דק"ז, אבל הדעת עליון זהו בחי' אני הוי' לא שניתי כו' וכמ"כ בנפש היא אה"ר מבחי' עה"ח שנאמר בו וחי לעולם. ועיין בת"א בד"ה חכלילי עינים . . . וזהו ענין הגלות שנא' היינו כחולמים כמ"ש בת"א פ' וישב.

והנה נש"י שבעקבים מצד התלבשותן בנה"ב שמק"נ נק' ג"כ כלה חגרת כו', והיינו ואתם בני' לא כליתם שאין לכם הכלות הנפש דבחי' כלה נאה כו', רק שק"נ הוא עד"מ חגר בב' רגליו, משא"כ נש"י נק' רק חגר ברגלו א' היינו מצד נה"ב שבו שמק"נ כו', משא"כ מצד נה"א. וע"ז נאמר והוא צולע על ירכו שבבחי' ירכו הא' אין לו העמדה נכונה שפעם נוטה הירך לתאות נה"ב כו', ועיין מענין והוא צולע בזה"א בראשית דק"א ע"ב ודק"ו ע"ב. וכ"ז נמשך עד עלות השחר לע"ל.

אך לע"ל ויזרח לו השמש כו' שמש צדקה ומרפא, והיינו הקב"ה מוציא חמה מנרתקה מבחי' שמש ומגן כו' ששם אלקים מסתיר שיהי' נראה היש דבר נפרד כו' כנזכר בד"ה תקעו בחודש שזהו ענין עלה במחשבה לברוא במדה"ד כו' ומחמת הנרתק דשם אלקים נמשך ריבוי המסכים ונעשה ק"נ בחי' נפרד לגמרי, והוא הנק' מחלה כמו החולה שטועם מתוק למר ומר למתוק וכו' כך הם תאוות נה"ב.

אבל לע"ל בצאת חמה מנרתקה אזי גם ק"נ תצא מחלאתה וטומאתה. וזהו ענין ומרפא להסיר שרש המחלה, וע"ז נאמר במיכה ס' ד' ו' ביום ההוא נאום ה' אוספה הצולעה כו', היינו בחי' כלה חגרת הנ"ל, עד שתהי' לבי ובשרי ירננו אל אל חי, כמ"ש בד"ה וארשתוך לי שע"י התבוננות במהו"ע ית' אזי אף הצולעה והחגרת כו', וכמו במעשה דאליהו ויאמרו ה' הוא האלקים ב"ה. וזהו ענין במקום שבע"ת עומדין כו'. וזהו וה' יגי' חשכי כמ"ש בתורה אור סד"ה כי אתה נרי שזהו בחינת הוי' העליונה יותר, וה"ע ויזרח לו השמש כו' מוציא חמה מנרתקה להיות מרפא מבחי' והוא צולע כו' אוספה הצולעה וכמ"ש אם יהי' נדחך בקצה השמים משם יקבצך כו'.

אור התורה, וישלח, עמוד 486 ואילך

וישלח לב, לב - ויזרח-לו השמש, כאשר עבר את-פנואל והוא צולע על-ירכו

[תוכן: ביאור ענין והוא צולע על ירכו - ומבאר היעוד דלע"ל (מיכה ד, 1) ביום ההוא נאום ד' אוספה הצולעה - דקאי על הגשמות הנמוכות דלעתידי לבוא לא יהי' עוד תאוות נה"ב וכו'.]

כתיב והוא צולע על ירכו, דהיינו שהגם כי לא יכול לו זהו בבחי' גופו, אבל בחי' ירכין דלבר מגופו שם נגע והוא כמ"ש בתורה אור סד"ה כי אתה נרי שיש ב' בחי' נשמות, ונשמות הנמוכות אין כח בהם לשלוט על הרע שבנה"ב וכמ"ש ג"כ בד"ה בחדש השלישי גבי ואתם בני יעקב לא כליתם, וכמ"ש מזה סד"ה מי אל כמוך, ובני יעקב היינו יוצאי ירך יעקב הנמשכים מבחי' נה"י שבו.

כי הנה דרך כלל יש ב' בחי' ישראל ויעקב כנזכר בד"ה לא הביט און ביעקב כו', שבבחי' ישראל לא שייך אפי' עמל רק אז תתענג כו'. אבל בבחי' יעקב שייך עמל ועבודה, אך עכ"ז לא הביט האיש און ביעקב היינו כי לא יכול לו אבל בבחי' ירך יעקב שם ויגע בבחי' נשמות נמוכות כנ"ל. וזהו והוא צולע פי' כמ"ש בד"ה וארשתוך לי שיש ב' בחי' כלה, הא' כלה נאה כו' בחי' כלתה נפשי כו' הב' כלה כמו שהיא ואפילו חגרת מצד התלבשותה בנה"ב...

אך בחי' חגר שיש לו רגלים אבל אינן עומדים ביושר, וזהו ענין קליפת נוגה שכלולה מטו"ר. דהנה כתיב עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים, ופירש"י שתי המחשבות שאינכם מבינים להכריע כו', והרלב"ג כ' הנה הפסח יטה פעם על רגלו הא' ופעם אל רגלו הב' וכן היו ישראל נוטים על שתי המחשבות פעם יאמינו כי ה' לבדו הוא האלקים כו'. והרד"ק שם כ' כמו הפסח שהוא פסח בשתי רגליו כי מי שפסח רגלו א' נוטה על הרגל האחת ומי שפסח בב' רגליו אינו יודע באיזה רגל יעמוד כן אתם פוסחים על שתי הסעיפים והם המחשבות כו' שאין אתם יודעים לברור בדעתכם מי האלקים כו' עכ"ל...

וז"ש וידעת היום והשבות כו'. וע"ז הוכיחם אליהו שאינכם מבינים להכריע ע"י שאין בהם הדעת ולכן הם פוסחים על ב' הסעיפים והיינו ענין ק"נ הכלולה מטו"ר ונק' להט החרב המתהפכת מטוב לרע ומרע לטוב ונק'

חומש יומי

פרשת וישלח

~ יום ראשון י' כסלו ~

לב (ה) וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לִפְנֵי אֱלֹהֵי עֲשׂוֹ אָחִיו אֶרְצָה שְׂעִיר שָׂדֵה אַדְוֹם:
ד וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב אֲזַגְדִּין קְדַמוּהֵי לְנֹת עֲשׂוֹ אָחוּהֵי לְאֶרְצָא דְשְׂעִיר לְחַקֵּל אַדְוֹם:

כ"ט - וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים • מַלְאָכִים מִמֶּשׁ (כ"ח) • אֶרְצָה שְׂעִיר • לְאֶרֶץ שְׂעִיר, כָּל תְּבָה שֶׁצָּרִיכָה לְמַד
בתחלתה, הטיל לה הכתוב ה"א בסופה.

~ נקודות משיחות קודש ~

<p>את המצב שבו מצוי עשו, אם יוכל (וכיצד) לבררו - בן גם בְּמִינּוּ:</p> <p>כשמוצעת לאדם הצעה בדבר תפקיד חדש, עליו לבדוק תחילה אם הצעה חדשה זו המוצעת לו, לא תגרום לו ירידה ורדנות. עליו לשלוח תחילה 'מלאכים' - היגו כוחות השכל והרגש שלו, שייחקרו ויסיקו אם יוכל להתמודד עם עסק חדש זה שהוצע לו, אם לאו. האם יוכל להעלותו לקדושה, או חס־ושלום להיפך (פי העסק אינו רק כלי לפרנסה, אלא גם דבר שזומן לו מן השמים, שבאמצעותו ימלא את תפקידו בעבודת הברורים).</p> <p>ועל־פי תוצאות החישוב הנזה - יסיק את מסקנותיו. (על פי לקוטי שיחות כרך ה, עמ' 293 - מתוך 'התקשרות')</p>	<p>לאחר שגמר יעקב את עבודת ה' ברורים' שלו (ברור ניצוצות הקדושה מן ה'קליפה' והעלאהם למקורם) בבית לָבָן, ביקש 'לברר' את עשו. קודם שהתחיל בעבודה זו שלח מלאכים אל עשו, לבדוק אם זה יהיה 'ברור' קל יחסית או מתוך קשיים ומלחמה (תוצאות הבדיקה אכן הוכיחו כי צדין מוקדם לברר את עשו, והדבר יוכל להתבצע רק לעתיד־לבא, כַּאֲשֶׁר "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו". ולכן אמר יעקב (להלן לג, יד) "ואנכי אתנהלה לאטי... עד אשר אבוא אל אדוני שעיר").</p> <p>ומעשה אבות סימן לבנים:</p> <p>קדם שיעקב, ברצותו לבוא אל עשו ולבררו, לא סמך על הצלחתו בעבר בבית לָבָן, אלא שלח מלאכים לחקור ולבדוק</p>
--	---

אמר עבדך יעקב עם־לבן גרתי ואחר ער־עתה:
ה וַיִּצַו אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֲדֹנָי לְעֲשׂוֹ כֹּה

כ"ט - גְּרָתִי • לא נעשיתי שר וחסוב אלא גר, אינד
כדאי לשנא אותי על ברכות אביך שברכני: "הנה גביר לאחיך", שהרי לא נתקמה בי. דבר אחר:

אכן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

ד וַיִּשְׁלַח. הנה ידענו כי ארץ אדום בין חנו ויבין ארץ ישראל, וזאת תשובה על הגאון שאמר כי סיני ושעיר ופארן סמוכים הם. ואלה המלאכים הם העבדיו: תורה ה

ה) כה תאמרו לְאֲדֹנָי. אמר בן להם עד שיתברר אצלם שהוא אדוניו, וידברו עמו בדרך מוסר העבד: וְאַחַר עַד עֵתָה. האל"ף סימן המדבר, והגת

הנעלם שהוא אחיו תחת אל"ף השרש. וכן אני אהבי אהב. כי כבוד על הלשון להוציא ב' אלפיון, והוא מהבנין הקל: תורה ו

~ נקודות משיחות קודש ~

"גרות" בעניני עולם הזה

עם-לבן גרתי ואחר עד-עמתי:

עם לבן גרתי ותרג"ג מצות שמרתי. (לב, ה. ובפירוש רש"י)
הפרוש הפשוט ב"גרותי" הוא מלשון "גר" (הפוכו של
"תושב"), שמתגורר שם רק באפן ארעי.
וזהו עמק הפשט ב"עם לבן גרתי", שאף שיעקב התגורר ביחד
עם "לבן הארמי", והיה לו כל עניני עולם הזה ב"שור וחמור,
צאן ועבד ושפתה", עם-כל-זה היו ענינים אלו פרכרים זרים

אצלו, "גרתי" מלשון גרות ולא הנה שקוע בהם, וביתו - דירת
הקבע שלו, היו הנשמה ועניני תורה ומצוות.
וזהו הקשר בין הפרוש הפשוט, ד"גרתי" מלשון גרות, לדרוש
ד"גרתי בגימטריא תרני"ג" - "תרני"ג מצות שמרתי":
כי רק על-ידי-זה שעניני עולם הזה היו אצלו בכחינת "גרות",
הנה גם בבית לבן הארמי הצליח ש"תרני"ג מצות שמרתי",
ולא בלבדו אותו עניניו הגשמיים מעבודת ה'.

(על-פי לקוטי שיחות כרך א, עמוד 68 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

(1) וַיְהִי-לִי שׁוֹר וְחֲמוֹר צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה וְאֲשֵׁלְחָה
לְהַגִּיד לְאֲדֹנָי לְמִצְרָאֵתֶן בְּעִינֵיךָ:

ויהיה לי תורני וחמרני ען ועבדי ואמתי
ושלחתי להוציא לרבוני לאשפתא וחמין
בעיניך:

התרגוגול', ואינו אומר: 'קראו התרגוגולים'.
ואשלחה להגיד לאדני. להודיע שאני בא אליך.
למצא-תן בעיניך. שאני שלם עמך, ומבקש
אהבתך.

כ"י ויהי-לי שור וחמור. אבא אמר לי: "מטל
השמים ומשמגי הארץ", זו אינה לא מן השמים
ולא מן הארץ. שור וחמור. דרך ארץ' לומר על
שורים הרבה: שור. אדם אומר לתברו: 'בלילה קרא

~ נקודות משיחות קודש ~

נרתיע את עשו מלכצע את מזימתו הרעה.

לבן הודיעו יעקב בתחילה: "ויהי לי שור" - המורה על
תקיפות וחזק, ולאחר מכן הוסיף גם צאן - לרמז שיש לו גם
התבטלות לה', וממילא תוקפו אינו תוקף פרטי, אלא תוקף
דקדושה.

אולם, הקדמת 'שור' ל'צאן' היא רק פלפי עשו כדי להרתיעו,
אף יעקב בשהוא לעצמו - עיקר ענינו הוא "צאן רבות",
התבטלות להקב"ה.

(לקוטי שיחות' כרך טו, עמ' 552 ועמ' 752 - מתוך 'התקשרות')

עיקר וכושו של יעקב הנה צאן, כפי שלמדנו בפרשה הקודמת
(ל, מג) ו'ויפרוץ האיטש מאוד מאוד ויהי לו צאן רבות',
וממכירת צאנו קנה גם "שפחות ועבדים וגמלים וחמורים"
(ראה פירוש רש"י שם). אם-כן, מדוע לא נכתב "צאן" לפני
"שור וחמור"?

והביאור:
צאן - רומז להתבטלות, שפלות והכנעה. שור - רומז לתוקף,
גדלות וחזק.

באמרו "ויהי לי שור וחמור וגו'" התפון יעקב להודיע לעשו
את הנכויות והכוחות הצעלים שיש לו, מתוך תקנה שמידע זה

(1) וַיֵּשְׁבוּ הַמְּלָאכִים אֶל-יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל-אַחִיךָ
אֶל-עֶשָׂו וְגַם הִלְךְ לְקִרְאָתְךָ וְאַרְבַּע-מֵאוֹת אִישׁ
עִמּוֹ:

ותבו אנגדיא לות יעקב למימר אמינא
לות אחיך לות עשו ואף אמי לקדמיתך
וארבע מאה גברא עמה:

כ"י באנו אל-אחיך אל-עשו. שהיית אומר: 'אחי הוא', אבל הוא נוהג עמך כעשו הרשע, ערדנו בשנאתו

(בר' פ' ע"א)

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

(1) שור וחמור. שם המין: ואשלחה להגיד. כי רצוני לעשות כל אשר יצוה. וזה טעם למצא חן: תורה ז
(2) וגם הולך לקראתך. שהגד לו שאתה בא: תורה ח

ח וידחיל יעקב לחדא ועקת לה ופליג ית עמא די עמה וית ענא וית תורי וגמליא לתרין משרגן:

(ח) וַיֵּירָא יַעֲקֹב מֵאֵד וַיֵּיצֵר לוֹ וַיַּחֲזֵן אֶת־הָעַם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וְאֶת־הַצֹּאֵן וְאֶת־הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לְשָׁנֵי מַחֲנֹת:

כ"ט - וַיֵּירָא וַיֵּיצֵר • "וַיֵּירָא" שְׁמָא יְהִרְגַּ (ב"ד ותנחומא), "וַיֵּיצֵר לוֹ" אִם יְהִרְגַּ הוּא אֶת אַחֲרִים.

ט ויאמר אם ייתי עשו למשריתא חדא וימחנה ויהי (י"י וימחנה ויהי) משריתא דתשתאר לשיזבא:

(ט) וַיֹּאמֶר אִם־יָבוֹא עֲשׂוֹ אֶל־הַמַּחֲנֶה הָאֶחָד וְהִפְהוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לְפִלִּיטָה:

גדולה וחק ומפרק הרים, הרי לשון זכר ונקבה. וכן 'אש' (במדרב טז) 'ואש יצאה מאת ה', לשון נקבה, (תהלים קד) 'אש לוהט', לשון זכר. והיה המחנה הנשאר לפליטה. על-כרחו, כי אלחם עמו. התקין עצמו לשלשה דברים: לדורון, לתפלה ולמלחמה. לדורון: "ותעבר המחנה על פניו", לתפלה: "אלהי אבי אברהם", למלחמה: "והיה המחנה הנשאר לפליטה".

כ"ט - המחנה האחת והפיהו • 'מחנה' משמש לשון זכר ולשון נקבה. (תהלים כז) "אם תחנה עלי מחנה" הרי לשון נקבה, (לקמן לג) "המחנה הזה" לשון זכר. וכן יש שאר דברים משמשים לשון זכר ולשון נקבה: (לעיל ט) "השמש יצא על הארץ", (תהלים ט) "מקצה השמים מוצאו", הרי לשון זכר, (מלכים ב ג) "והשמש זרחה על המים", הרי לשון נקבה. וכן רוח (איוב א) "והנה רוח גדולה באה", הרי לשון נקבה, "ויגע בארבע פנות הבית", הרי לשון זכר. (מלכים א ט) "ורוח

י ויאמר יעקב אלהה דאבא אברהם ואלהה דאבא יצחק יי די אמר לי תוב לארעה ולגלדותרף ואוטיב עמך:

(י) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי אָבִי יִצְחָק יְהוָה הֵאמֵר אֵלַי שׁוּב לְאַרְצְךָ וּלְמוֹלְדֹתֶיךָ וְאִיטִיבָה עִמָּךְ:

יצחק, ושם אמרת לי: "ושמרתיה בכל אשר תלך", ובבית לכן אמרת לי: "שוב אל ארץ אבותיה ולמולדתה ואהיה עמך", ושם נגלית אלי בשם המיוחד לבדו, שנאמר: "ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיה וגו'", בשתי הבטחות האלו אני בא לפגיה.

כ"ט - ואלהי אבי יצחק • ולהלן הוא אומר: "ופחד יצחק". ועוד, מהו שחזר והזכיר שם המיוחד, היה לו לכתב "האומר אלי שוב לארץך" וגו' ? אלא כן אמר יעקב לפני הקדוש-ברוך-הוא: שתי הבטחות הבטחתי: אחת, בצאתי מבית אבי מבאר שבע, שאמרת לי: "אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

עמך. גם זה פרוש ואיטיבה עמך. שיתכן שימלט הוא לבדו. ועוד ידענו כי כל עון קטן וגדול פנגד העושה על פן העון הקל לגדול יקרא גדול. ויעקב פחד שמא חטא או שגג במחשבתו, ובעבור זה לא יהיה השם עמו. ואל תתמה, כי הנה משה שאין למעלה ממנו והוא שלחו להוציא את ישראל מצרים, בעבור שגגתו שלח מלאך להמיתו: תורה י

שאמר ובנו שלמה שיהיה לפליטה בעל כרחו, הוא דרך דרש. ואם השם אמר לו והיה ורעה כעפר הארץ, לא ידע אם על אלה או על אחרים. כי הנה יוסף כאשר נמכר היה יעקב חי, והוא לא ידע, כי אין הנביא יודע הנסתרות אם לא יגלה לו השם. ואלישע אמר וה' העלים ממני. גם זאת תשובה לשואלים איך פחד יעקב, והשם הבטיחו. והוא אומר ואהיה

ח ויצר לו. זה הדבר מהפגין הפכד, כמו ויצר לך: ויחזן. נפתח היו"ד בעבור אות הגרון הבא אחריו, כמו ויעל משה: תורה ט
ט מחנה. זכר ונקבה. כבית ומקום: והיה המחנה הנשאר לפליטה. אולי יהיה שיכרחו. או תשוף חמת אחיו בהפכות המחנה האחת או יבא להם ריח והצלה מהשם. וכמוהו אם תחזק אדם ממני והיית לי לישועה. ומה

(יא) קָטַנְתִּי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל-הָאֱמֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת-עַבְדְּךָ כִּי בְמַקְלִי עָבַרְתִּי אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה הִיְתִי לְשָׁנִי מַחְנוֹת:

יא זַעֲרֹן זְכוּתִי מִכָּל חֲסָדֶיךָ וּמִכָּל טַבְּוֹן דֵּי עַבְדְּךָ עִם עַבְדְּךָ אֲרִי יְחִידִי עֲבָרִית יְתִי יִרְדְּנָא הַדִּין וּבְעֵצוֹ תְּהִי לְתַרְזִין (ג"י לְתַרְזִין) מִשְׁרָזוֹ:

כ"ט - קָטַנְתִּי מִכָּל הַחֲסָדִים • (שבת לג) נִתְמַעְטוּ זְכוּתִי עַל-יְדֵי הַחֲסָדִים וְהָאֱמֹת שֶׁעָשִׂיתָ עִמִּי. לְכֹף אֲנִי גָרָא, שְׂמָא מִשְׁהַבְּטַחְתָּנִי נִתְלַכְלַכְתִּי בַחֲטָא, וְיִגְרַם לִי לְהַמְסָר בִּיד עֵשׂוֹ. וּמִכָּל-הָאֱמֹת • אֲמַתְתָּ דְבְרִיךָ,

שְׁשַׁמְרַת לִי כָּל הַהֲבָטָחוֹת שֶׁהֲבָטַחְתָּנִי. כִּי בְמַקְלִי • לֹא הִזָּה עִמִּי: לֹא כֶּסֶף, וְלֹא זָהָב וְלֹא מְקַנָּה, אֲלֵא מַקְלִי לְבַדּוֹ. וּמִדְרַשׁ אַגְרָה: נִתַּן מַקְלוֹ בַּיַּרְדֵּן, וּנְבַקַע הַיַּרְדֵּן.

~ נקודות משיחות קודש ~

יִתְרֵי, וְאִם יִקְרִיב אֶת הַמִּצְוֹת בְּאוֹתָהּ הַתְּלַבְבוֹת וְכוּנְהָ כְּפִי שְׂקִימָן קוֹדֵם לְכֹן - לֹא יִהְיֶה אֵלֶּה מִצְוֹת שְׁלֵמוֹת. אֲלֵא עוֹד זֹאת, אִף הַמִּצְוֹת שֶׁכָּבֵר קִיָּם עַד כַּה - נִגְרָעוֹת עִתָּה מִשְׁלִימוֹתָן וְנִעְשׂוֹת חֲסוֹרוֹת ('חֲטָאִים') לְגַבֵּי דַרְגָּתוֹ הַנוֹכַחִית.

וְזֵהוּ שֶׁאֲמַר יַעֲקֹב: מִפִּינֵן שֶׁהֲקַבֵּ"ה הַשְּׂפִיעַ לִי רוּב חֲסָדִים, גָּרָא אֲנִי שְׂמָא עִתָּה, בְּדַרְגָּתִי הַנְּעֻלִית יוֹתֵר ("מִשְׁהַבְּטַחְתָּנִי") - מִעֲשֵׂי הַקּוֹדְמִים הֵם בְּכַחֲשֵׁת חֲטָא, "נִתְלַכְלַכְתִּי בַחֲטָא".

(לקוטי שיחות' כרך ה עמ' 693 - מתוך 'התקשרות')

שְׂמָא מִשְׁהַבְּטַחְתָּנִי נִתְלַכְלַכְתִּי בַחֲטָא וְיִגְרַם לִי לְהִמְסָר בִּיד עֵשׂוֹ (רש"י) כִּי צַדִּיק יַעֲקֹב אָבִינוּ, בַּחֲרִיר הָאֲבוֹת, חֲשַׁשׁ שְׂמָא נִתְלַכְלַךְ בַּחֲטָא חֲסוֹדְשָׁלוֹם? אֲלֵא שֶׁכָּבֵל פַּעַם שֶׁאָדָם מִתְעַלֶּה בְּרוֹחַנִיית, נִחְשָׁבֵת דַּרְגָּתוֹ הַקּוֹדֶמֶת לַחֲטָא (בְּמוֹכָן שֶׁל חֲסָרוֹן, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב "וְהִיְתִי אֲנִי וּבְנֵי שְׁלֵמָה חֲטָאִים").

'חֲטָא' זֶה הוּא לֹא רַק מִפְּנֵי שֶׁפָּעַת נִדְרָשׁת מִמֶּנּוּ עֲבוּדָה שְׁלֵמָה

(יב) הַצִּילְנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשׂוֹ כִּי-יָרָא אָנֹכִי אֹתוֹ פָּן-יָבוֹא וְהַפְּנִי אִם עַל-בָּנָיִם:

יב שְׁזַבְנִי כְּעַן מִיַּד דְּאָחִי מִיַּד דְּעֵשׂוֹ אֲרִי דְחַל אֲנָא מִגָּה דִּילְמָא יִתִּי וְיִמְחַנְנִי אֲמָא עַל בְּנֵינָא:

כ"ט - מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשׂוֹ • מִיַּד אָחִי, שְׂאִין נוֹהֵג עִמִּי כְּאָח, אֲלֵא כְּעֵשׂוֹ הַרְשָׁע.

(יג) וְאֵתָה אֲמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עֲמָךְ וְשִׁמְתִי אֶת-זַרְעֲךָ בְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא-יִפְּרָר מִרֵב:

יג וְאֵתָה אֲמַרְתָּ אוֹטִיב אוֹטִיב עֲמָךְ וְאֵשׁוּי יְתִי בְּנִיךָ סִגְיָאִין כְּחֵלָא דְנִמָּא דֵּי לֹא יִתְמַנּוּן מִסְּגִי:

כ"ט - הֵיטֵב אֵיטִיב • "הֵיטֵב" בְּזִכְוֹתֶךָ, "אֵיטִיב" בְּזִכְוֹת אֲבוֹתֶיךָ (ב"ר). וְשִׁמְתִי אֶת-זַרְעֲךָ בְּחוֹל הַיָּם • וְהִיכָן אֲמַר לוֹ בֶּן? וְהֵלֵא לֹא אֲמַר לוֹ אֲלֵא (לעיל כח) "וְהִיָּה זַרְעֲךָ כְּעַפְרָה הָאֲרָץ"? אֲלֵא, שְׂאֲמַר לוֹ (שם) "כִּי

לֹא אֲעֻזְבֶּךָ עַד אֲשֶׁר אִם-עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לְךָ", וְלֹא-בְרָרְהֶם אֲמַר: (לעיל כב) "הַרְבָּה אַרְבָּה אֶת זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכֵחֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת-הַיָּם".

~ יום שני י"א כסלו ~

(יד) וַיִּלְן שָׁם בְּלִילָה הַהוּא וַיִּקַּח מִן-הַבָּא בִּידוֹ מִנְחָה לַעֲשׂוֹ אָחִיו:

יד וַיִּבֶת תַּמָּן בְּלִילָא הַהוּא וַיִּסְיֵב מִן דְּאִתִּי בִידָה תַקְרַבְתָּא לַעֲשׂוֹ אָחוּהִי:

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

יא) קָטַנְתִּי. כְּמוֹ גַם יְכַלְתִּי. וְהַטַּעַם, פָּחוֹת אֲנִי וְקָטָן עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה עִמִּי כָּל הַחֲסָדִים. וְכָבֵר פְּרָשְׁתִּי חֲסֵד וְאֲמַת: תוֹרָה יב (יב) וְהַפְּנִי. מִשְׁרַת עֲצָמוֹ וְאַחַר עֲמוֹ כְּמוֹ וְשָׁנִי שְׂרִי גְדוּדִים, וְכֵן הוּא וְהַפְּנִי וְהִפָּה אִם עַל בְּנָיִם: תוֹרָה יג

מג שיעור יומי ליום שני י"א כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום - לב - פרשת וישלח

בְּיָדוֹ. דָּבָר אַחֵר: "מִן־הַבָּא בְּיָדוֹ", מִן הַחֲלִין, שְׁנִטְלָה מֵעֵשָׂר, כְּמָה דְאֵת אָמַר: (לעיל כח) "עֵשָׂר אַעֲשֶׂרנוּ לָךְ", וְהָדָר לָקַח "מִנְחָה".

כ"י «הַבָּא בְּיָדוֹ • בְּרִשׁוֹתוֹ, וְכֵן (במדרב כא) "וַיִּקַּח אֶת כָּל־אֲרָצוֹ מִיָּדוֹ". וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה: "מִן־הַבָּא בְּיָדוֹ", אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת, שְׂאֵדָם צָר בְּצִוּוֹר וְנוֹשְׂאָם

(טו) עֲזִים מְאֹתִים וּתְיָשִׁים עֲשָׂרִים רַחֲלִים מְאֹתִים וְאֵילִים עֲשָׂרִים: טו עֲזֵי מְאֹתָן וּתְיָשִׁא עֲסָרִין רַחֲלִין מְאֹתָן וְדַכְרִין עֲסָרִין:

לְפִי טַרַח הַמְּטָל עֲלָיו, שְׂמַצִּינוּ כְּאֵן שְׂמַסֵּר לְכָל תִּישׁ עֲשָׂר עֲזִים וְכֵן לְכָל אֵיל. לְפִי שְׁהֵם פְּנוּיִים מִמְּלֶאכָה דְרַכְּן לְהַרְבוֹת תְּשֻׁמִּישׁ לְעֵבֵר עֲשָׂר נְקֻבוֹת, וּבְהִמָּה מְשֻׁנְתַּעֲבָרָה אֵינָה מְקַבֶּלֶת זָכָר. וּפְרִים, שְׂעוֹסָקִין בְּמִלְאכָה, לֹא מַסֵּר לְזָכָר אֶלָּא אֲרַבַּע נְקֻבוֹת. וְלְגַמְלוֹר, שְׁהוֹלֵף בְּדָרְךָ רַחֲוֹקָה - שְׁתֵּי נְקֻבוֹת לְזָכָר. וְלְגַמְלִים, שְׁהוֹלְכִים דְרָךְ יוֹתֵר רַחֲוֹקָה - נְקֻבָּה אַחַת לְזָכָר.

כ"י «עֲזִים מְאֹתִים וּתְיָשִׁים עֲשָׂרִים • מְאֹתִים עֲזִים צְרִיכוֹת עֲשָׂרִים תְּיָשִׁים. וְכֵן כָּלֵם, הַזְכָּרִים כְּדֵי צְרָף הַנְּקֻבוֹת. וּבִבְרָאשִׁית רַבְּהוּ דוֹרַשׁ מִכָּאֵן לְעוֹנָה הָאֲמוּרָה בַּתוֹרָה: הַטְּיָלִים, כְּכֹל יוֹם. הַפּוֹעֲלִים, שְׁתֵּים בְּשֶׁבֶת. הַחֲמֻרִים, אַחַת בְּשֶׁבֶת. הַגַּמְלִים, אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם. הַסְּפִינִים, אַחַת לְשֵׁשֶׁה חֳדָשִׁים. וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְכֹנֵן הַמְּדַרְשׁ הַזֶּה כְּכוּוֹן, אֶף נִרְאָה בְּעֵינֵי שְׁלַמְדָנוּ מִכָּאֵן, שְׂאִין הָעוֹנָה שׁוֹה בְּכָל אָדָם, אֶלָּא

טז גַּמְלֵי מְנַקְתָּא וּבְגִיחוֹן תְּלַתִּין תּוֹרְתָא אֲרַבְעִין וְתוֹרֵי עֲסָרָא אֲתַנּוּ עֲסָרִין וְעִירֵי עֲסָרָא:

(טז) גַּמְלִים מִיִּנְיֻקוֹת וּבְגִיחָם שְׁלֹשִׁים פְּרוֹת אֲרַבְעִים וּפְרִים עֲשָׂרָה אֲתַנַּת עֲשָׂרִים וְעִירִים עֲשָׂרָה:

נְקֻבָּה, לְפִי שְׂצָנוּעַ בְּתִשְׁמִישׁ לֹא פְרָסְמוּ הַכְּתוּב (כ"ה). וְעִירִים • חֲמוּרִים זָכָרִים.

כ"י «גַּמְלִים מִיִּנְיֻקוֹת וּבְגִיחָם שְׁלֹשִׁים • וּבְגִיחָם עֲמָהֶם, וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה: וּבְגִיחָם - בְּנְאִיחָם, זָכָר כְּנַגְדַּךְ

יז וַיְהִי בְיַד עֲבֻדוּהִי עֲדָרָא עֲדָרָא בְּלַחֲוֹדוּהִי וְאָמַר לְעֲבֻדוּהִי עֲבָרִי קְדָמִי וַיְרוּחָא תְּשׁוּוֹן בֵּין עֲדָרָא וּבֵין עֲדָרָא:

(יז) וַיִּתֵּן בְּיַד־עֲבָדָיו עֲדָר עֲדָר לְבָדוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדָיו עֲבָרוּ לִפְנֵי וַיְרוּחַ תְּשִׁימוּ בֵּין עֲדָר וּבֵין עֲדָר:

תְּשִׁימוּ • עֲדָר לְפָנֵי חֲבָרוּ מְלֵא עֵין כְּדֵי לְהַשְׁבִּיעַ עֵינֵי שֶׁל אוֹתוֹ רְשָׁע, וְלַתְּוֹהוּ עַל רַבּוּי הַדּוֹרוֹן.

כ"י «עֲדָר עֲדָר לְבָדוֹ • כָּל מִין וּמִין לְעַצְמוֹ. עֲבָרוּ לְפָנֵי • דְרָךְ יוֹם, אוֹ פְּחוֹת, וְאֵנִי אָבֵא אַחֲרֵיכֶם. וַיְרוּחַ

יח וּפְקִידַת גֵּת קְדָמָא לְמִימְרֵי אָרִי לְעֲרַעְרָךְ עֲשׂוּ אַחִי וּשְׂאֵלְךָ לְמִימְרֵי לְמִן אֵת וּלְאֵן אֵת אֶזְל וּלְמִן אֵלִין דְּקַדְמָךְ:

(יח) וַיֵּצֵא אֶת־הָרֵאשׁוֹן לֵאמֹר כִּי יִפְגַּשְׁךָ עֲשׂוּ אַחִי וּשְׂאֵלְךָ לֵאמֹר לְמִי־אַתָּה וְאֵנָה תִּלְךָ וּלְמִי אַלְהָ לְפָנֶיךָ:

בְּרֵאשׁ הַתְּכָה בְּמִקוֹם 'שָׁל', כְּמוֹ (לעיל לא) "וְכָל אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה לִי הוּא", שְׁלֵי הוּא, (תהלים כד) "לֵה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ", שֶׁל ה'.

כ"י «לְמִי־אַתָּה • שֶׁל מִי אַתָּה, מִי שׁוֹלְחֶךָ, וְתַרְגּוּמוֹ: 'לְמִן אֵת'. וּלְמִי אַלְהָ לְפָנֶיךָ • וְאֵלָה שְׁלַפְנֶיךָ, שֶׁל מִי הֵם, לְמִי הַמְּנַחֶה הַזֶּה שְׁלוּחָה? לְמִ"ד מִשְׁמַשֶּׁת

יט וַתִּימַר לְעֲבָדְךָ לְיַעֲקֹב מִנְחָה הוּא שְׁלוּחָה דְּמִשְׁלִחָא לְרַבּוּנֵי לְעֲשׂוּ וְהָא אֶף הוּא אֲתִי בְּתַרְנָא:

(יט) וַאֲמַרְתָּ לְעֲבָדְךָ לְיַעֲקֹב מִנְחָה הוּא שְׁלוּחָה: לְאֲדָנִי לְעֲשׂוּ וְהִנֵּה גַם־הוּא אַחֲרֵינוּ:

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

(טו) עֲזִים מְאֹתִים. בְּצֵאן שֶׁם הַנְּקֻבוֹת עֲשָׂר לְזָכָר. וּלְפְרִים ד', וְלְעִירִים שְׁנַיִם. כִּי יָדַע תּוֹלְדוֹתָם: תּוֹרָה טו (יז) וַיְרוּחַ תְּשִׁימוּ. הַפְּרֵשׁ. וְקָרוֹב מִמֶּנּוּ, כִּי הִיְתָה הַרוּחָה. הַפְּרָשָׁה בֵּין מִכָּה לְמִכָּה. כְּמוֹ וַיְרוּחַ לְשִׂאוֹל: תּוֹרָה יח (יח) וּשְׂאֵלְךָ לֵאמֹר. כְּמוֹ כִּי דְּמִשְׁלִחָא תְּקַרְבָּתָא הִיא אַהֲבָךְ: תּוֹרָה יט

כ"י - וְאָמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב • עַל רֵאשׁוֹן - רֵאשׁוֹן, וְעַל אַחֲרוֹן - אַחֲרוֹן. שִׁשָּׁאֲלֶתָ: 'לְמִי אֲתָה?' לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב אָנִי, וְתַרְגּוּמוֹ: 'לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב, וְשִׁשָּׁאֲלֶתָ: 'לְמִי אֲתָה?' מִנְחָה הִיא שְׁלוּחָה וְגו'. וְהִנֵּה גַם-הוּא • יַעֲקֹב.

כ ופסקיד אף ית תנניא אף ית תליתא אף ית כל דאזלין בטר עדריא למימר כפתגמא הדין תמלליו עם עשו פד משכחון יתה:

(כ) וַיֵּצֵא גַם אֶת־הַשְּׂנִי גַם אֶת־הַשְּׁלִישִׁי גַם אֶת־כָּל־הַהֲלָכִים אַחֲרֵי הַעֲדָרִים לֵאמֹר בְּדַבַּר הַזֶּה תִּדְבְּרוּן אֶל־עֵשׂו בְּמִצְאָכֶם אַתּוּ:

כא ותימרון אף הא עבדך יעקב אתי בתרנא ארי אמר אנחנה לרוגזה בתקרבמא דאזלת לקדמי ובתר כן אחזי אפוהי מאים יסב אפי:

(כא) וְאָמַרְתֶּם גַּם הִנֵּה עַבְדְּךָ יַעֲקֹב אַחֲרֵינוּ כִּי־אָמַר אֶכְפְּרָה פָּנָיו בְּמִנְחָה הַהֲלָכָת לְפָנָי וְאַחֲרֵי־כֵן אֲרֹאֶה פָּנָיו אוֹלִי יִשָּׂא פָּנָי:

בגמרא: 'וכפר ידיה, בעי לכפורי ידיה בההוא גברא', וגם בלשון המקרא נקראים המזרקים של קדש: "כפורי זקב", על שם שהכהן מקנח ידיו בהן בשפת המזרק.

כ"י - אֶכְפְּרָה פָּנָיו • אֲבִטֵּל רְגִזוֹ, וְכֵן (ישעיה כח) "וְכַפַּר בְּרִיתְכֶם אֶת מוֹת", (שם מז) "לֹא תוֹכְלִי כִפְרָה". וְנִרְאֶה בְּעֵינַי שְׂכַל כִפְרָה שֶׁאֲצַל עוֹן וְחֲטָא וְאֲצַל פָּנִים, בְּלֵן לְשׁוֹן קְנוּיָה וְהַעֲבָרָה הֵן וְלְשׁוֹן אֲרַמִי הוּא, וְהַרְבֵּה

כב ובעברת תקרבמא על אפוהי והוא כת בליליא ההוא במשריתא:

(כב) וְתַעֲבֹר הַמִּנְחָה עַל־פָּנָיו וְהוּא לֵן בְּלִילֵיה־הָהוּא בְּמִחְנָה:

כג וקם בליליא הוא ודבר ית תרתינ נשוהי וית תרתינ לחינתה ונת חד עסר כנוהי ועבר ית מעבר יובקא:

כ"י - עַל־פָּנָיו • כְּמוֹ לְפָנָיו, וְכֵן (ירמיה ו) "חֲמַס וְשׂוֹד יִשְׁמַע בָּה עַל־פָּנָי תְּמִיד", וְכֵן (ישעיה סח) "הַמְּכַעֲסִים

(כג) וַיִּקָּם בְּלִילֵיה הוּא וַיִּקַּח אֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת־שְׁתֵּי שְׂפָחָתָיו וְאֶת־אֶחָד עֶשֶׂר יְלָדָיו וַיַּעֲבֹר אֶת מַעְבַּר יַבֵּק:

ולכך נענש יעקב שמנעה מאחיו, שמא תחזירנו למוטב, ונפלה ביד שכם. יבק • שם הנקה.

כ"י - וְאֶת־אֶחָד עֶשֶׂר יְלָדָיו • וְדִינָה הִיכָן הִיָּתָה? נִתְּנָה בְּתֻבָּה וְנַעַל בְּפָנֶיהָ, שְׁלֹא יִתֵּן בָּה עֵשׂו עֵינָיו,

~ נקודות משיחות קודש ~

הפסוק "ותלך את קנן", שהמלה "את" באה לרבות שתאומה נולדה עם קנן. ואף קנן: "ואת" אחד עשר ילדיו, באה לרבות את התאומות, ולכן הקשיא היא רק על דינה.

ודינה היכן הייתה (רש"י לב, כג) יש לשאל, מדוע לא הקשה לו היכן היו התאומות שנוולדו עם כל השבטים (רש"י פרשתנו לה, יז). ויש לתרץ על פי מה שכתב רש"י (בראשית ד, א-ב) על

(לקוטי שיחות כרך ה עמ' 263)

אכן עורא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

(כ) גַּם אֶת כָּל הַהוֹלְכִים. כִּי חֲמַשׁ הָיוּ שָׁם: בְּמִצְאָכֶם. נִפְתַּח הַצֵּדִי בְּעַבּוּר אוֹת הַגְּרוֹן, וְאִין כְּמוֹהוּ: תוֹרָה כֹּא (כא) כִּי אָמַר. יַעֲקֹב בְּלָבוֹ, אֵלֶּה דְבָרֵי מִשָּׁה: וּפְרוּשׁ אֶכְפְּרָה פָּנָיו. אֲכַסָּה וְאַסְתִּיר. וּפָנָיו, כְּעֶסוֹ. וְכֵן וּפָנֶיהָ לֹא הָיוּ לָהּ: תוֹרָה כֹּב (כג) וַיַּעֲבֹר אֶת מַעְבַּר יַבֵּק. הוּא עֲבַר

שיעור יומי ליום שני י"א כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום - לב - פרשת וישלח

כד וַיִּקְרָא אֶת־הַנַּחַל וַיִּעֲבַר אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ: כד וַיִּדְבְּרֵנוּ וַעֲבַדְנוּ יְת נחלא ואעבר ית דילה:

כ"י - אַת־אֲשֶׁר־לוֹ • הַבְּהֵמָה וְהַמַּטְטָלְטַיִם. עֲשֵׂה עִצְמוּ כַּגֶּשֶׁר, נוֹטֵל מִכָּאן וּמִנִּיחַ כָּאן.

כה) וַיִּוְתַר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר: כה וַאֲשַׁתָּאָר יַעֲקֹב בַּלְחֹדוּהִי וַאֲשַׁתְּדֵל בְּקָרָא עֲמָה עַד דְּסִלַּק צַפְרָא:

כ"י - וַיִּוְתַר יַעֲקֹב • שָׁכַח פָּכִים קִטְנִים וְחֹזֵר עֲלֵיהֶם (חולין א"ב). וַיֹּאבֶק אִישׁ • מִנְחָם פָּרֵשׁ: וַיִּתְעַפֵּר אִישׁ, מְלֻשׁוֹן אָבֶק, שֶׁהָיוּ מַעֲלִים עִפְרוּ בְּרַגְלֵיהֶם עַל־יְדֵי נַעֲנוּעָם. וְלִי נִרְאָה שֶׁהוּא לְשׁוֹן 'וַיִּתְקַשֵּׁר', וְלִשׁוֹן

כו) וַיִּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף־יָרְכוֹ וַתִּקַּע כַּף־יָרְךָ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ: כו וַיִּחַזַּא אָרִי לֹא יָכִיל לֵה וְקָרִיב בְּפָתֵי נַרְפָּה זָע פְּתֵי נַרְפָּא דַּיַעֲקֹב בְּאַשְׁתְּדֵלֻתָהָ עֲמָה:

כ"י - וַיִּגַע בְּכַף־יָרְכוֹ • קוּלִית הַיָּרֵךְ הַתְּקוּעַ בְּקַלְבֶּסֶת, קָרִיב כַּף, עַל שֵׁם שֶׁהַבָּשָׂר שֶׁעָלְיָהּ כָּמִין כַּף שֶׁל קַדְרָה. וַתִּקַּע • נִתְקַעְקַע מִמָּקוֹם חֲבֻרְתָּהּ, וְדוּמָה לוֹ

כז) וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלַּחְךָ כִּי אִם־בְּרַכְתָּנִי: כז וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי אָרִי סִלִּיק צַפְרָא וַאֲמַר לֹא אֲשַׁלַּחְנָךְ אֶלְהִין בְּרַכְתָּנִי:

כ"י - כִּי עָלָה הַשָּׁחַר • וְצָרִיךְ אֲנִי לוֹמַר שִׁירָה בַּיּוֹם (ב"ר, חולין א"ב). בְּרַכְתָּנִי • הוֹדָה לִי עַל הַבְּרָכוֹת שֶׁבְּרַכְּנִי

כח) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה־שָּׂמֶךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: כח וַאֲמַר לֵה מַה שָּׂמֶךְ וַאֲמַר יַעֲקֹב:

כט) וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֹאמֶר עוֹד שָׂמֶךְ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׂרִית עַם־אֱלֹהִים וְעַם־אֲנָשִׁים וְתוֹכֵל: כט וַאֲמַר לֹא יַעֲקֹב יִתְאַמֵּר עוֹד שָׂמֶךְ אֶלְהִין יִשְׂרָאֵל אָרִי בְּרַכְּבַת קָדָם יְיָ וְעַם גּוֹבְרֵיָא וַיִּקְלָתָא:

כ"י - לֹא יַעֲקֹב • לֹא יֹאמֶר עוֹד שֶׁהַבְּרָכוֹת בָּאוּ לְךָ בְּעֶקְבָּהּ וְרַמְיָהּ, כִּי־אִם בְּשִׁרְרָה וְגַלּוּי פָּנִים, וְסוּפֵךְ שֶׁהַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נִגְלָה עֲלֶיךָ בְּבֵית־אֵל וּמִחֲלִיף שָׂמֶךְ, וְשֵׁם הוּא מְבָרְכֶךָ, וְאֲנִי שֵׁם אֱהִיָּה וְאוֹדָה לְךָ עֲלֵיךְ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב: "וַיִּשֶׁר אֶל מִלְּאָךְ וַיִּכְּל, בְּכָה וַיִּתְחַנֵּן־לוֹ", בְּכָה הַמִּלְּאָךְ וַיִּתְחַנֵּן לוֹ. וַיִּמָּה נִתְחַנֵּן

ל) וַיִּשְׂאֵל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּידָה־נָא שְׂמֶךְ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה תִּשְׂאֵל לְשָׂמִי וַיַּבְרֶךְ אֹתוֹ שֵׁם: ל) וַיִּשְׂאֵל יַעֲקֹב וַאֲמַר חַי קָדָם שְׂמֶךְ וַאֲמַר לָמָּה דָּנָן אֶת שְׂאֵל לְשָׂמִי וַיַּבְרֶיךָ יְתָהּ תִּמְנָן:

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

כה) וַיֹּאבֶק. מְגוּזֵרַת אָבֶק, עַד שֶׁעָלָה אָבֶק בִּינֵיהֶם: עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר. עַד סוּר שְׁחֻרֹת הַלְּלָהּ. וַיִּשׂ אֲמָרִים כִּי שָׁחַר דְּמֹת אֹר, וְהוּא הַנִּרְאָה בְּעֵבִים

כ"ט ◀ לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל • (ב"ר) אֵין לָנוּ שֵׁם קְבוּעַ, מִשְׁתַּנֵּין שְׁמוֹתֵינוּ, (הכל) לְפִי מִצְוֹת עֲבוֹדַת הַשְּׁלִיחוֹת שְׂאָנוּ מִשְׁתַּלְחִים.

~ יום שלישי י"ב כסלו ~

לא ויקרא יעקב שְׁמָא דְאַתְרָא פְּנִיאל אַרְי חזיתי מְלַאכְיָא דְיָי אֶפִּין בְּאֶפִּין וְאַשְׁתַּזְבַּח נַפְשִׁי:

(א) וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאל כִּי־רָאִיתִי אֱלֹהִים פָּנִים אֶל־פָּנִים וַתִּנָּצַל נַפְשִׁי:

לב וידנח לה שְׁמָשׂא כְּמָא דִּי עֵבֶר יָת פְּנוּאַל וְהוּא מְטַלַע עַל יַרְכֵּה:

(ב) וַיִּזְרַח־לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ פֶּאֶשֶׁר עֵבֶר אֶת־פְּנוּאַל וְהוּא צֹלַע עַל־יַרְכֵּוֹ:

ומרפא בכנפיה, ואותן שעות שמהרה לשקע בשבילו כְּשִׁיזָא מִבְּאָר שָׁבַע, מִהֲרָה לְזַרַח בְּשִׁבְלוֹ. וְהוּא צוֹלַע • הִיָּה צֹלַע כְּשִׁזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ.

כ"ט ◀ וַיִּזְרַח־לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ • לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, הוּא: 'כְּשִׁהֲגַעְנוּ לְמָקוֹם פְּלוּנֵי הָאִיר לָנוּ הַשְּׁחַר', זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה: "וַיִּזְרַח לוֹ", לְצַרְכּוֹ, לְרַפְּאוֹת אֶת צֹלְעוֹ, כְּמָה דְתִימָא (מלאכי א) "שֶׁמֶשׁ צָדָקָה

לג על פן לא ייכלון בני ישראל ית גידא דנשׂיא די על פתי ירכא עד יומא הדין ארי קריב כפתי ירכא דיעקב בגידא דנשׂיא:

(ג) עַל־פֶּן לֹא־יֵאָכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנֶּשֶׂה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנֶּשֶׂה:

את־כַּל־עַמְלִי: (עַל־כַּף הַיָּרֵךְ • פּוֹלֵפ־א בְּלַע־זו, כָּל בְּשׂוֹר גְּבוּה וְחִלּוּל וְעַגְל, קְרוּי: 'כַּף', כְּמוֹ: "עַד שִׁתְּמַרְךָ הַכַּף" בְּסִמְנֵי בְּגָרוֹת).

כ"ט ◀ גִּיד הַנֶּשֶׂה • וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ "גִּיד הַנֶּשֶׂה"? לְפִי שֶׁנֶּשֶׂה מִמְּקוֹמוֹ וְעָלָה, וְהוּא לְשׁוֹן קְפִיצָה, וְכֵן (ירמיה נא) "נִשְׁתָּה גְבוּרָתָם", וְכֵן (לקמן מא) "כִּי נִשְׁנִי אֱלֹהִים

א ויקרא יעקב עֵינוֹהי וְחָזָא וְהָא עָשׂוּ אֶתְּא וְעָמָה אַרְבַּע מָאָה גְּבָרִין וּפְלִיג יָת בְּנֵיָא עַל לָאָה וְעַל רַחֵל וְעַל תְּרֵמִין לְחֵינְמָא:

(א) וַיֵּשֶׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה עָשׂוּ בָּא וְעָמָו אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיַּחֲזֵן אֶת־הַיְלָדִים עַל־לֵאָה וְעַל־רַחֵל וְעַל שְׁתֵּי הַשִּׁפְחוֹת:

ב ונשי וית לחינמא וית בניהו קדמאין וית לָאָה וּבְנֵהָא בְּתָרַיִן וְיָת רַחֵל וְיָת יוֹסֵף בְּתָרַיִן:

(ב) וַיֵּשֶׂם אֶת־הַשִּׁפְחוֹת וְאֶת־יְלָדֵיהֶן רֵאשֵׁנָה וְאֶת־ לֵאָה וַיְלַדְיָהּ אַחֲרָנִים וְאֶת־רַחֵל וְאֶת־יוֹסֵף אַחֲרָנִים:

כ"ט ◀ וְאֶת־לֵאָה וַיְלַדְיָהּ אַחֲרָנִים • אַחְרוֹן אַחְרוֹן חִבִּיב.

ג והוא עבר קדמיהו ויסגיד על ארעא שבע זמנין עד מקרבה עד (נ"י לנות) אַחוּהִי:

(ג) וְהוּא עֵבֶר לְפָנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוּ אֶרְצָה שְׁבַע פְּעָמִים עַד־גִּשְׁתּוֹ עַד־אַחֲיוֹ:

כ"ט ◀ עֵבֶר לְפָנֵיהֶם • אָמַר: 'אִם יָבֵא אוֹתוֹ רִשָּׁע לְהִלָּחֵם, יִלָּחֵם בִּי תַחְלָה'.

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

לכך בפרשת כי שמי בקרבך: תורה א
(ב) ושם רחל ויוסף באחרונה, אולי
מילטו בעבור אהבתו אותם: תורה ג

האבר, ויפרשו הנשה מגזרת נשים.
לדעת זה המלאך שנגרף ליעקב שהוא
גוף, יתבאר לך, אם השם יפקח את

כאשר העתיקו
קדמונינו ז"ל ואין בו ספק כי אם לחסרי
הדעת. ותולדת שמפרשים שהוא

(ד) וַיִּרְץ עֲשׂוֹ לְקִרְאָתוֹ וַיַּחֲבֹקְהוּ וַיַּפֵּל עַל-צוּאָרָיו וַיִּשְׁקָהוּ וַיִּבְכּוּ:

רבי שמעון בן יוחאי: 'הִלְכָה היא, בְּדוּעַ שְׁעֵשׂו שׁוֹנֵא לַיַּעֲקֹב, אֲלֵא שִׁנְכִמְרוּ רַחֲמֵי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה וַנִּשְׁקוּ בְּכָל לְבוֹ' (בראשית רבה).

כ"י - וַיַּחֲבֹקְהוּ • נִתְגַּלְגְּלוּ רַחֲמֵי שְׂרָאָהּ מִשְׁתַּחֲוֶה כָּל הַשְּׁתַּחֲוֹאוֹת הַלָּלוּ. וַיִּשְׁקָהוּ • נָקוּד עָלָיו, וַיִּשׁ חוֹלְקִין בְּדָבָר הַזֶּה בְּכַרְיָתָא ד'סְפָרַי: יֵשׁ שְׁדָרְשׁוּ נִקְדָּה זו, לוֹמֵר שְׁלֵא נִשְׁקוּ בְּכָל לְבוֹ (ב"ה). אָמַר

~ נקודות משיחות קודש ~

מתאים להמשך הספור (ו'יבכו', "אחי יהי לך אשר לך", "אציגה נא עמך מן העם אשר אתי"). והקשי בפרוש השני הוא שאינו מתאים לתחלת הספור ("ואהרגה את יעקב אחי", "עודנו בשנאתו").

ויש חולקין בדבר הזה (רש"י לג, ד) רש"י נקט לשון זו כדי ללמדנו ששני הפרושים 'שקולים' מבחינת כבוד הקשי שישנו בכל אחד מהם; אין כאן 'פרוש ראשון' ו'פרוש שני', אלא שני פרושים שקולים. שכן, הקשי בפרוש הראשון הוא שאינו

(לקוטי שיחות כ עמ' 144)

ה וַיִּזְקַף יָדָא עֵינָיו וַיִּזְזַא יָדָא נְשִׂיאָ וְיָת בְּנֵיָא וַיֹּאמֶר מִן אֵלִין לָךְ וַיֹּאמֶר בְּנֵיָא דִּי חֵס יֵי יָת עֲבָדָךְ:

(ה) וַיִּשָּׂא אֶת-עֵינָיו וַיִּרְא אֶת-הַנָּשִׁים וְאֶת-הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי-אֵלֶּה לָּךְ וַיֹּאמְרוּ הַיְלָדִים אֲשֶׁר-חָנַן אֱלֹהִים אֶת-עַבְדְּךָ:

כ"י - מִי-אֵלֶּה לָּךְ • מִי אֵלֶּה לְהִיּוֹת שְׁלָךְ?.

~ יום רביעי י"ג כסלו ~

ו יִקְרִיבֵת לְחֵינְתָא אַנְיָן וּבְנֵיהֶן וּסְגִידָא:

(i) וַתִּגְשֵׁן הַשְּׁפָחוֹת הַגָּה וַיְלַדְיָן וַתִּשְׁתַּחֲוּיָן:

ז יִקְרִיבָא אָף לָאָה וּבְנֵיהָ וּסְגִידוּ וּבְתֵר כֹּן קְרִיב יוֹסֵף וְרַחֵל וּסְגִידוּ:

(ii) וַתִּגְשֵׁן גַּם-לָאָה וַיְלַדְיָהּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ וְאַחַר נָגַשׁ יוֹסֵף וְרַחֵל וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:

כִּנְגְדָהּ וַאֲעַכְבָּנוּ מְלַהֲסֵתְכֵל בְּה'. מִכָּאן זָכָה יוֹסֵף לְבִרְכַת "עָלֵי עֵינַי".

כ"י - נָגַשׁ יוֹסֵף וְרַחֵל • בְּכֵלֶן, הַאֲמָהוֹת נָגַשׁוֹת לְפָנָי הַבָּנִים. אֲבָל בְּרַחֵל, יוֹסֵף נָגַשׁ לְפָנֶיהָ, אָמַר: 'אֲמִי פֶת תֹּאֵר, שְׂמָא יִתְלָה בְּה עֵינָיו אוֹתוֹ רְשַׁע, אֲעַמַּד

ח וַיֹּאמֶר מִן לָךְ כָּל מְשִׁרְיָתָא הַדִּין דִּי עֲרַעִית וַיֹּאמֶר לְאִשְׁכַּחַא רַחֲמִין בְּעֵינֵי רַבּוּנֵי:

(iii) וַיֹּאמֶר מִי לָךְ כָּל-הַמַּחְנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי וַיֹּאמֶר לְמִצְרַיִם בְּעֵינֵי אֲדָנִי:

אכן עורא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

(ח) מִי לָךְ. מִי, לְעוֹלָם יִמְצָא עַל אָדָם. וּפְרוּשׁ מִי הוּא זֶה שְׁשֹׁרֶת לוֹ כָּל הַמַּנְחָה הַזֶּה. אוֹ מִי בְּמַחְשַׁבְתְּךָ: תוֹרַה ט

עם אָחִיו: תוֹרָה ה (ה) מִי אֵלֶּה לָךְ. מִי אֵלֶּה עִמָּךְ, אוֹ מִי אֵלֶּה שְׁלָךְ הֵם: חֲנָן. כְּמוֹ נְתָן, וְכַמוֹהוּ חֲנוּנֵי אוֹתָם. גַּם חֲנָם כְּמוֹ הֵם: תוֹרָה ו

(ד) הַדְּרָשׁ עַל נְקוּדוֹת וַיִּשְׁקָהוּ. טוֹב הוּא לְעִתִּיקֵי מְשֻׁדִּים, כִּי עַל דְּרָךְ הַפֶּשֶׁט לֹא חֲשַׁב עֲשׂוֹ לַעֲשׂוֹת רַע לְאִחִיו. וְהַעֲד, וַיִּבְכּוּ, כַּאֲשֶׁר עֲשָׂה יוֹסֵף

ש' של עשו', והן אומרים: 'הכו, הכו', ואלו אומרים: 'הניחו, בנו של יצחק הוא', ולא היו משגיחים עליו, כן בנו של אברהם הוא', ולא היו משגיחים עליו, אחיו של יעקב הוא', אומרים להם: 'אם כן, משלנו אתם'.

כ"ט מי לך פל-המחנה. מי פל המחנה אשר פגשתי, שהוא שלך, כלומר: למה הוא לך? ופשוטו של מקרא: על מוליכי המחנה. ומדרשו: כמות של מלאכים פגע, שהיו דוחפין אותו ואת אנשיו ואומרים להם: 'של מי אתם? והם אומרים להם:

ט ואמר עשו אית לי סגי אחי אצלח כדילך:

(ט) ויאמר עשו ישלי רב אחי יהי לך אשר-לך:

כ"ט מי לך אשר-לך. כאן הודה לו על הברכות (כ"ט).

י ואמר יעקב כבעו אם כען אשפחית רחמין כענין ותקבל תקרבתי מן ידי ארי על כן תזמנן לאפיד כחיוז אפי ברבכיא ואתרעית לי:

(י) ויאמר יעקב אל-נא אם-נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על-כן ראיתי פניך בראת פני אלהים ותרגני:

הימנו ויאמר: 'רצה המלאכים ונצול, איני זל כל לו מעתה'. ותרגני. נתפסת לי, וכן כל רצון שבמקרא לשון פיוס, אפיצומנט בלע"ז. (ויקרא כב) "כי לא רצון יהיה לכם", הקרבנות באות לפיסי ולרצות, וכן (משלי י) "שפתי צדיק ידעון רצון", יודעים לפיסי ולרצות.

כ"ט אל-נא. אל נא תאמר לי כן. אם-נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על-כן ראיתי פניך וגו'. כי כדאי והגון לך שתקבל מנחתי, על אשר ראיתי פניך, והן חשובין לי כראית פני המלאך, שראיתי שר שלך. ועוד, על שנתרצית למחל לי על סרנני. ולמה הזכיר לו ראית המלאך? כדי שיתנרא

יא קבל כען ית תקרבתי דאתותיאת לך ארי רחים עלי (קדם) יי וארי אית לי כלא ואתקף בה וקביל:

(יא) קח-נא את-ברכתי אשר הבאת לך פירחני אלהים וכי ישל-כל ויפצר-בו ויקח:

לך. לא טרחת בה, ואני יגעתי להגיעה עד שבאה לידך (בראשית רבא). חנני. נו"ן ראשונה מדגשת לפי שהיא משמשת במקום שתי נוני"ן, שהיה לו לומר: 'חנני', שאין 'חנן' בלא שתי נוני"ן, והשלישית לשמוש, כמו: 'עשני', 'זכדני'. יש-לי-כל. כל ספוקי. ועשו דבר בלשון גאונה: 'יש לי רב', יותר ויותר מפדי צרכי.

כ"ט ברכתי. מנחתי, מנחה זו הבאה על ראית פנים, ולפרקים אינה באה אלא לשאלת שלום, וכל ברכה שהיא לראית פנים, כגון: "ויברך יעקב את-פרעה", (מלכים ב יח) "עשו אתי ברכה" דסנחריב, וכן (שמואל ב ח) "לשאל לו לשלום ולברכו" דתועי מלך חמת, כלם לשון ברפת שלום הן, שקורין בלע"ז שלודא"ר. אף זו ברכתי, מו"ן שלו"ד. אשר הבאת

יב ואמר נטל וניהף ואיהף לקבלך:

(יב) ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדה:

יג נסע מפאן ונלך. ואלכה לנגדה. בשנה לך, טובה זו אעשה לך, שאאריך ימי מהלכתי ללכת לאט כאשר אתה צריך, וזהו "לנגדה", בשנה לך.

כ"ט נסעה. כמו 'שמעה, סלחה', שהוא כמו: שמע, סלח. אף כאן, 'נסעה' כמו: נסע, והנו"ן יסוד בתבה. ותרגום של אונקלוס: 'נטל וניהף', עשו אמר ליעקב:

אכן עורא על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

י אל נא. אל יאמר אדוני כן. ויכרך הודעתיך דקדוק הנגיד: בראות פני אלהים. מלאך. ורבי המפרשים אומרים כי בא המלאך ליעקב לחזק את לבו שלא יירא מאחיו, כי הגה המלאך לא יכול לו אף כי בן אדם. ואין מלת שרית עם אלהים כמו וישר

אבימלך על ישראל, כי אין עם כמו על. רק פרושו, שר תחשב עם המלאכים ועם אנשי שרים. ושואלים ישאלו מה טעם ויזרח לו השמש, והלא ברגע אחד זורחת בכל העולם. ושאלתם תהו, כי עת זרוח השמש, בכל מקום ישפנה. והנה בין רישלים

ובין זאת המדינה שחברתי בה זה הפרוש, ושמה לוק"א, שעה ושליש שעה, וברחב י"ב מעלות. וזה הדבר ברור בלא ספק. ופרוש והוא צולע שהיה הולך על צלעו האחת. וטעם על כן זכר לדבר: תורה יא

(יב) נסעה. יש אומרים שהוא לשון

שיעור יומי ליום רביעי י"ג כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום - לג - פרשת וישלח מט

יג ויאמר לה רבוני ידע ארי נקניא רפיכי
וענא ותורי מינקתא עלי ודחוקנן יומא חד
וימותון כל ענא :
(יג) ויאמר אליו אדני ידע פיהילדים רפים והצאן
והפקר עלות עלי ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן :

יום אחד • (ואם דפקום יום אחד) לנגעם בדרך במרוצה
"ומתו כל הצאן". ודפקום • כמו : (שיר השירים ה) "קול
דודי דופק", נוקש בדלת.

כ"ט < עלות עלי • הצאן והפקר שהן עלות, מטלות
עלי לנהלן לאט. עלות • מגדלות עולליהן, לשון :
(איכה ב) "עולל ויונק", (ישעיה סח) "עול ימים", (שמואל א ו)
"שתי פרות עלות", בלע"ז אנפטי"ש. ודפקום

יד יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאפי
לרגל המלאכה אשר לפני ורגל הילדים עד
עד די אעול לנת רבוני לשעיר :

יד) יעברנא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאפי
לרגל המלאכה אשר לפני ורגל הילדים עד
אשר-אבא אל-אדני שעירה :

הילדים • לפי רגליהם, שהם יכולים לילך. עד
אשר-אבא אל-אדני שעירה • הרחיב לו הדרך,
שלא היה דעתו ללכת אלא עד סכות, אמר : 'אם
דעתו לעשות לי רעה, ימתין עד בואי אצלו', והוא
לא הלך. (ב"ר) ואימתי ילך? בימי המשית, שנאמר
(עובדיה א כ"א) : "ועלו מושיעים בהר ציון לשפט את הר
עשור". ומדושי אגדה, יש לפרשה זו - רבים.

כ"ט < יעברנא אדני • אל תאריך ימי הליכתך, עבר
כפי דרךך ואף אם תתרחק. אתנהלה • אתנהל, ה"א
תרה, כמו : ארדה, אשמעה. לאטי • לאט שלי,
לשון נחת, (ישעיה ח) "ההולכים לאט", (שמואל ב יח) "לאט
לי לצער". "לאטי", הלפ"ד מן הסוד ואינה משמשת,
'אתנהל נחת שלי'. לרגל המלאכה • לפי צורך
הליכת רגלי המלאכה המטלת עלי להוליך. ורגל

~ נקודות משיחות קודש ~

מדוע יקרא לעשו "אדוני" לעתיד-לבא?

לקוטי תורה אמור לד, ג. שלח לו, א. ובכמה מקומות) אלא שבזמן
הגלות, הניצוץ מוסתר ונגעלם במקום התחזון ואינו גלוי לכל.
אף בימות המשית, כאשר "ואת רוח הטומאה אעביר מן
הארץ" (זכריה יג, ב), ויבטלו כל ההעלמות וההסתרים, אזי
יתגלו כל ניצוצות הקדושה.
ועל-פי הנ"ל, שכל שהדבר נמצא למטה יותר, הרי הניצוץ
שבו נעלה יותר, נמצא שהניצוץ שבעשו הרשע - גבוה הוא
ביותר.
ולכן, ורקא "בימי המשית" יקראו לעשו "אדוני" מפני שאז
יתגלה הניצוץ שבו, שנעלה הוא ביותר.
(על-פי 'תורת מנחם - התועודיות' תשד"ח מ"א עמ' 955 ואילך)

על הפסוק "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה" (לג, יד), פירש
רש"י "ואמתי ילך, בימי המשית. שנאמר, ועלו מושיעים בהר
ציון לשפוט את הר עשור".
ויש לענו, הרי ענינו זה יקונים רק לעתיד-לבא, ואם-כן מדוע
נקרא כאן עשו בשם "אדוני", הרי בימות המשית לא היה
עשו "אדון" ליצחק?
ויש לומר הביאור בזה:
כל דבר שבעולם, גם דברים גשמיים ופחותים ביותר, יש בהם
ניצוץ של קדושה. ואדרבה, ככל שהדבר נמצא למטה מטה
יותר, הרי זה מורה שניצוץ הקדושה שבו הוא במקום עליון
יותר. כהקבל הנדוע "כל הגבוה ביותר יורד למטה יותר" (ראה

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

לעשות בכחו וכרשותו. גם המזון
יקרא כף. כמו אם לא שלח קדו
במלאכת רעהו. ומזאת הגננה מלת
מלאך בעבור שהוא תחת רשות
השולח. ויהיה לרגלי, כמו ויברך ה'
אותך לרגלי. ויתכן להיות לרגל
כמשמעו, שהולכים על
רגליהם: תורה טו

עלות: וטעם עלי. עלי לשמרם שלא
יבואו לידי גזק: ודפקום. ואם דפקום
המנהיגים אז ימותו כל הצאן: תורה יד
יד) אתנהלה. כמו אתנהל עמם:
לאטי. הי"ד נוסף. או יהיה לשון
יחיד מדבר: לרגל המלאכה. בעבור
המקנה שהוא מלאכתי. והקרוב אלי,
כי פרוש המלאכה מה שיוכל אדם

צווי כמו שלחה הנער, וכן (הושע י
ח) נפלו עלינו: ובלכה. כלנו, ושאני
אלך לנגדך, לא אזון מפך. ויתכן
להיותו כמו נסעך מנקה ההוא, נסע
כלנו ואני אלך לנגדך: תורה יג
יג) פי הילדים רפים. פי הגדול
שבהם, י"ב שנה יש לו וימים מספר:
עלות. כמו עלות ינהל. הגה החרות
שעלו עליהם העתדים, על בן נקראו

(טו) וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֲצִיגָהּ נָא עִמָּךְ מִן־הָעַם אֲשֶׁר אֲתִי וַיֹּאמֶר לְמַה זֶה אֲמַצְאֶחֶן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי:

טו וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֲשֶׁבּוּק פְּעַן עִמָּךְ מִן עַמָּא דְעַמֵי וַאֲמַר לְמַא דְנָן אֲשֶׁפַח רַחֲמִין בְּעֵינֵי רַבּוּנֵי:

כ"ט וַיֹּאמֶר לְמַה זֶה • תַעֲשֶׂה לִי טוֹבָה זו שְׂאִינִי צְרִיף לָהּ? אֲמַצְאֶחֶן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי • וְלֹא תִשְׁלַם לִי עֵתָה שׁוּם גְּמוּלָה •

(טז) וַיֵּשֶׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֲשׂו לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה:

טז וְתַב בְּיוֹמָא הַהוּא עֲשׂו לְאַרְחָה לְשַׁעִיר:

כ"י וַיֵּשֶׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֲשׂו לְדַרְכּוֹ • (כ"ה) עֲשׂו לְבַדּוֹ • וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ שֶׁהִלְכוּ עִמּוֹ, נִשְׁמְטוּ מֵאֲצִלוֹ אַחַד אַחֶד • וְהִיכֵן פָּרַע לָהֶם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא? בִּימֵי

דָּוִד, שְׁנֵאָמַר (שְׁמוּאֵל א ל) "כִּי אִם אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ נַעַר אֲשֶׁר רָכְבוּ עַל הַגְּמָלִים".

(יז) וַיַּעֲקֹב נֶסַע סִכְתָּה וַיִּבֶן לָוּ בֵּית וַלְמִקְנֵהוּ עֲשֶׂה סִכְתַּת עַל־פְּנֵי קְרַא שְׁמֵי-הַמְּקוֹם סִכּוֹת:

יז וַיַּעֲקֹב נָטַל לְסִכּוֹת וּבָנָא לָהּ בֵּיתָא וְלִבְעִירָהּ עֲבַד מְטִלָן עַל פְּנֵי קְרַא שְׁמָא דְאַתְרָא סִכּוֹת:

כ"י וַיִּבֶן לָוּ בֵּיתָה • (מגילה יז) שְׁהָה שֵׁם י"ח תַּדְּשׁ: קִיץ, וְתַרְךָ וְקִיץ, סִכּוֹת - קִיץ, בֵּית - תַּרְךָ, סִכּוֹת - קִיץ.

(יח) וַיָּבֵאוּ יַעֲקֹב שְׁלָם עִיר שָׁכָם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בָּבֹאוּ מִפְּדַן אֲרָם וַיַּחֲזִק אֶת־פְּנֵי הָעִיר:

יח וַיָּבֵאוּ יַעֲקֹב שְׁלָם קְרַתָּא דְשָׁכָם דִּי בְּאַרְעָא דְכְּנָעַן כְּמִיתָהּ מִפְּדַן דְאַרְם וַיִּשְׂרָא לְקַבֵּל (אַפִּי) קְרַתָּא:

כ"י וַיָּבֵאוּ שְׁלָם • שְׁלָם בְּגוֹפּוֹ, שְׁנֵתְרַפָּא מִצְלַעְתּוֹ • (שבת לג) שְׁלָם בְּמִמּוֹנּוֹ, שְׁלָא חֶסֶר כְּלוּם מִכָּל אוֹתוֹ דְדוֹרוֹן • שְׁלָם בְּתוֹרָתוֹ, שְׁלָא שָׁכָח תַּלְמוּדוֹ בְּבֵית לְבָן • עִיר שָׁכָם • כְּמוֹ לְעִיר, וְכַמּוֹהוּ (רות א) "עַד בּוֹאָנָה בֵּית

לְחָם". כְּבֹאוֹ מִפְּדַן אֲרָם • כְּאָדָם הַאוֹמֵר לְחֻבְרוֹ: 'יָצֵא פְּלוּנִי מִבֵּין שְׁנֵי אַרְיֹת וּבֵא שְׁלָם', אַף כָּאֵן: וּבֵא שְׁלָם מִפְּדַן אֲרָם, מַלְבָּן וּמַעֲשׂוֹ שְׁנֵדוּגוֹ לֹו בְּדַרְךָ •

(יט) וַיִּקַּן אֶת־חֶלְקַת הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר נָטָה-שָׁם אֶהְלוֹ מִיַּד בְּנֵי־חַמּוֹר אָבִי שָׁכָם בְּמֵאָה קִשִּׁיטָה:

יט וַיִּזְבֵּן יְת אַחְסָנַת חַקְלָא דִּי פְרַס תַּמָּן מִשְׁכָּנָה מִיַּדָּא דְבְנֵי חַמּוֹר אָבוּהִי דְשָׁכָם בְּמֵאָה חוּרְפָן:

כ"י קִשִּׁיטָה • מְעָה, אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: 'כִּשְׁהֶלְכְתִי לְכַרְכֵי הַיָּם הָיִו קוֹרִין לְמְעָה, קִשִּׁיטָה'. (תרגומי: 'חורפן', טובים, תרפים בכל מקום, כגון: "עובר לסוחר").

(כ) וַיִּצְבֹּשֶׁם מִזִּבְחַ וַיִּקְרָא־לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

כ וַאֲנָם תַּמָּן מִדְּבַחָא וּפְלַח עֲלוּהֵי קְדָם אֵל אֱלֹהָא דִּישְׂרָאֵל:

כ"י וַיִּקְרָא־לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל • לֹא שֶׁהַמְּזִבֵּחַ קְרוִי "אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל", אֲלֹא עַל שֵׁם שֶׁהָיָה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עִמּוֹ וְהִצִּילוֹ, קְרַא שֵׁם הַמְּזִבֵּחַ עַל שֵׁם

הַגָּס, לְהִיּוֹת שְׁבָחוֹ שֶׁל מְקוֹם נִזְכָּר בְּקְרִיאַת הַשֵּׁם, כְּלוּמַר: מִי שֶׁהוּא אֵל, הוּא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הוּא לְאֱלֹהִים לִי שְׁשֵׁמִי יִשְׂרָאֵל. וְכֵן מְצִינוּ בַּמִּשְׁנָה (שְׁמוֹת יז)

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

(טו) וְטַעַם לְמַה זֶה. אֵין לִי צִרְף: תורה טו

(יח) וַיָּבֵאוּ יַעֲקֹב שְׁלָם. שֵׁם הַתְּאֵר. וְהַטַּעַם, שְׁבָא בְּשִׁלּוּם שְׁלָא אֲרַע לֹו שׁוּם מֵאַרְעָה, כִּי עֵתָה יַחֲלִיל לְסַפֵּר מֵאַרְעָה דִּינָה: תורה יט

(יט) חֶלְקַת הַשְּׂדֵה. חֶלֶק בְּשִׁדְהָ. וְהַזְכִּיר זֶה הַפְּתוּב לְהוֹדִיעַ כִּי מַעֲלָה גְדוּלָה יֵשׁ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל. מִי שֵׁשׁ לוֹ כֶּה חֶלֶק, חֲשׁוּב הוּא כְּחֶלֶק עוֹלָם הַבָּא: תורה כ

(כ) וַיִּקְרָא הַגְּאוֹן כִּי וַיִּקְרָא לֹו אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. בֵּן פְּרוּשׁוֹ שְׁקָרָא אֵל, אֵל הַשֵּׁם. וְהַנְּכֹוֹן הוּא שְׁכֵן הוּא שֵׁם הַמְּזִבֵּחַ. וְכֵן מִזְבַּח מִשְׁהָ, קְרַא שְׁמוֹ ה' נְסִי, בְּעֵבֹר הַגָּס שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם בְּמִקְוֵם הַהוּא. וְכֵן בְּשׁוּב הַשְׁכִּינָה אֵל יְרוּשָׁלַיִם, תְּהִי נְקִרָאֵת ה' שְׁמָהּ. וְכֵן

שיעור יומי ליום חמישי י"ד כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום - לד - פרשת וישלח נא
 "וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נָסִי", לא שְׁהַמְזַבֵּחַ קְרוֹי ה', אֲלֵא
 עַל שֵׁם הַנֶּסֶס קָרָא שֵׁם הַמְזַבֵּחַ, לְהַזְכִּיר שֶׁבָחָו שֶׁל
 הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: 'ה' הוּא נָסִי'. וְרַבּוֹתֵינוּ דְרָשׁוּ
 שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא קָרָא לְיַעֲקֹב 'אֵל' (מגילה יח), וְדַבְּרֵי
 תּוֹרָה "וּכְפֹטִישׁ יַפְצִץ סֶלַע", מִתְחַלְּקִים לְכַמָּה
 טַעֲמִים, וְאֵנִי לִישָׁב פְּשוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא בְּאִתִּי.

~ יום חמישי י"ד כסלו ~

לד (א) וַתֵּצֵא דִינָה בַת-לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב
 לְרֵאוֹת בְּבָנוֹת הָאָרֶץ:
 א וַנִּפְקֹת דִּינָה בַת לֵאָה דִּי לְיָלִידַת לְיַעֲקֹב
 לְמַחְזֵי בְּבָנַת אַרְעָא:

כ"ט • בַת-לֵאָה • וְלֹא בַת יַעֲקֹב, אֲלֵא עַל שֵׁם יְצִיאָתָה
 וְקָרָאת: "בַת-לֵאָה", שְׂאָף הִיא יְצִיאֵי הַיָּתֵה, (כ"ד)
 שְׁנֵאָמַר: (לעיל ל) "וַתֵּצֵא לֵאָה לְקָרְאָתוֹ". (ועלֵיהּ מְשַׁלּוּ הַמְּשַׁל: בְּאִמָּהּ, בְּבַתָּה) •

~ נקודות משיחות קודש ~

שְׁלַכְנָן מְנַע אוֹתָהּ מַעֲשׂוֹ, אִף שֶׁהֵיטָב וְיִכְוֵלָה לְהַחְזִירוֹ לְמוֹטָב
 (רש"י לעיל לב, כג). וּמִטְרָה זֶה הַתְּבַצְעָה בְּסוֹפוֹ שֶׁל דְּבַר: בְּנֵי
 יַעֲקֹב שָׁבוּ אֶת בְּנוֹת שָׂכָם וְנַעֲשׂוּ שְׁפָחוֹת בְּבֵית בְּנֵי יַעֲקֹב, וְאָבְנָן
 חֲזָרוּ לְמוֹטָב.
 שְׁנֵאָמַר וַתֵּצֵא לֵאָה לְקָרְאָתוֹ (רש"י לד, א) יְצִיאָה זֶה שֶׁל לֵאָה
 הֵיטָב דְּבַר חַיִּיבֵי, "שֶׁהֵיטָב מִתְּאַוָּה וּמִחֲזוֹרָת לְהַרְבוֹת שְׂבִיטִים"
 (רש"י פס). וְנִישׁ לֹמַר, שְׂאָף יְצִיאַת דִּינָה הֵיטָב לְשֵׁם מִטְרָה
 חַיִּיבֵית: קְרוֹב בְּנוֹת הָאָרֶץ וְהַחֲזוֹרָת לְמוֹטָב. וְתַכּוּנָה זֶה יְרָשָׁה
 מִלֵּאָה וְלֹא מִיַּעֲקֹב, שֶׁהֵי יַעֲקֹב לֹא רָצָה שֶׁתַּעֲסֹק בְּפַעֲלוֹת בְּאֵלוֹ,

(ב) וַיֵּרָא אֹתָהּ שָׂכָם בֶּן-חַמּוֹר הַחִוִּי נָשִׂיא הָאָרֶץ
 וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ וַיַּעֲנֶה:
 ב וַחֲזָא יְתֵה שָׂכָם בֶּר חַמּוֹר חִיוָּה רַבָּא
 דְּאַרְעָא וְדַבֵּר יְתֵה וַיִּשְׁכִּיב יְתֵה וַיַּעֲנֶה:

כ"י • וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ • בְּדַרְכָּהּ • וַיַּעֲנֶה • שְׂלֵא בְּדַרְכָּהּ (יובא ע"ז) •

(ג) וַתִּדְבַק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה בַת-יַעֲקֹב וַיֵּאָהֵב אֶת-הַנַּעֲרָה
 וַיְדַבֵּר עַל-לֵב הַנַּעֲרָה:
 ג וַאֲתַרְעִיאַת נַפְשָׁה בְּדִינָה בַת יַעֲקֹב וַרְחִים
 יַת עוֹלָמְתָא וּמְלִיל עַל לְבָא דְעוֹלָמְתָא:

כ"י • עַל-לֵב הַנַּעֲרָה • דְּבָרִים הַמְתִּישְׁבִּין עַל הַלֵּב: רָאִי אֲבִיךָ בְּחֻלְקַת שְׂדֵה קַטְנָה, כַּמָּה מְמוֹן בְּזָבוּ, אֲנִי
 אֲשִׂיאָךְ וְתַקְנָה הָעִיר וְכָל שְׂדוֹתֶיהָ •

(ד) וַיֹּאמֶר שָׂכָם אֶל-חַמּוֹר אָבִיו לֵאמֹר קַח-לִי
 אֶת-הַיְלָדָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה:
 ד וַיֹּאמֶר שָׂכָם לְחַמּוֹר אָבוּהִי לְמִימַר סַב לִי
 יַת עוֹלָמְתָא הַדָּא לְאַנְתּוּ:

(ה) וַיַּעֲקֹב שָׁמַע כִּי טָמְאָ אֶת-דִּינָה בְּתוֹ וּבָנָיו הָיוּ
 אֶת-מִקְנֵהוּ בַשָּׂדֶה וַהֲחָרַשׁ יַעֲקֹב עַד-בְּאֵם:
 ה וַיַּעֲקֹב שָׁמַע אֲרִי סָאִיב יַת דִּינָה בְּרַתָּה
 וּבְנֵיהִי הָיוּ עִם גִּיתוּהִי בְּחֻלְקָא וְשִׁתִּיק יַעֲקֹב
 עַד מִיתִיהוּן:

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

בְּעַבּוֹר שְׁעוֹר הַשֵּׁם אֶת יַעֲקֹב קָרָא
 שֵׁם הַמְזַבֵּחַ שְׂעֻבָד שֵׁם הַשֵּׁם, אֵל
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וְהַטַּעַם שֶׁהוּא חֲזוֹק
 וְתַקִּיף: אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁהַצִּלּוֹ בְּדַרְכָּךְ
 וְכֹא שְׁלָם אֵל אֲרָץ כְּנַעַן, כִּי שֵׁם שָׂכָם
 וּסְבוֹת. וּלְפִי דַעֲתִי יִתְכַן שֶׁהַתַּעֲבָב
 בְּעִיר שָׂכָם שְׁנַיִם רַבּוֹת, כִּי דִינָה לֹא
 הֵיטָבָה בַת שָׂבַע שְׁנַיִם, גַּם שָׁמַעוֹן וְלוֹוִי
 קַטְנִים הָיוּ: תּוֹרָה א
 (א) וַתֵּצֵא דִינָה. מַעֲצָמָה: תּוֹרָה ב
 (ב) וַיַּעֲנֶה. בְּדַרְכָּהּ, בְּעַבּוֹר הֵיטָבָה
 בְּתוֹלָה: תּוֹרָה ג
 (ג) וַיְדַבֵּר עַל לֵב. שֶׁדַּבֵּר לָהּ דְּבַרֵי
 רַבִּים וְנַחֲוִימִים: תּוֹרָה ד
 (ה) כִּי טָמְאָ. שָׂכָם: תּוֹרָה ו

(ו) וַיֵּצֵא חֲמוֹר אָבִי-שָׁכֶם אֶל-יַעֲקֹב לְדַבֵּר אֵתָו: וַיִּנְפֹק חֲמוֹר אָבוּהִי דְשָׁכֶם לְוֹת יַעֲקֹב לְמַלְלָא עִמָּה:

(ז) וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן-הַשְּׂדֵה פִשְׁמֵעַם וַיִּתְעַצְבוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּחַר לָהֶם מְאֹד כִּי נָבְלָה עֲשֵׂה בְיִשְׂרָאֵל לְשֹׁכֵב אֶת-בְּתֵי-יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה:

כ"ט - וכן לא יעשה • לענות את הבתולות, שהאמות גדרו עצמן מן העריות על-ידי המבול (כ"ח).

(ח) וַיְדַבֵּר חֲמוֹר אֵתָם לֵאמֹר שָׁכֶם בְּנֵי חַשְׁקָה נִפְשׁוּ בְּבִתְכֶם תָּלוּ נָא אֶתָה לֹו לְאִשָּׁה:

כ"ט - חשקה • חפצה:

(ט) וְהִתְחַתְּנוּ אִתָּנוּ בְּנֵי-כֶסֶם תִּתְּנוּ-לָנוּ וְאֶת-בְּנֹתֵינוּ תִקְחוּ לָכֶם:

(י) וְאִתָּנוּ תֵשָׁבוּ וְהָאָרֶץ תְּהִיָה לְפָנֵיכֶם שְׂבוּ וּסְחָרוּהָ וְהִיאֲחִיזוּ בָהּ:

(יא) וַיֹּאמֶר שָׁכֶם אֶל-אָבִיָה וְאֶל-אֲחִיָה אֲמַצְאֲחֵן בְּעֵינֵיכֶם וְאֲשֶׁר תֹאמְרוּ אֵלַי אֲתֵן:

(יב) הֲרַבּוּ עָלַי מְאֹד מְהֵר וּמִתֵּן וְאִתָּנָה פֶּאֶשֶׁר תֹאמְרוּ אֵלַי וְתִנּוּ-לִי אֶת-הַנְּעִרָה לְאִשָּׁה:

כ"ט - מהר • כתבה (בראשית רבה).

(יג) וַיַּעֲנוּ בְנֵי-יַעֲקֹב אֶת-שָׁכֶם וְאֶת-חֲמוֹר אָבִיו בְּמַרְמָה וַיְדַבְּרוּ אֲשֶׁר טָמְא אֶת דִּינָה אַחֲתָם:

כ"ט - במרמה • בחכמה. אשר טמא • הכתוב אומר שלא הייתה רמיה, שהרי טמא את דינה אחותם (כ"ח).

(יד) וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֹא נוּכַל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר הַזֶּה לְתֵת אֶת-אֲחֹתָנוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר-לוֹ עָרְלָה כִּי-חֲרָפָה הוּא לָנוּ:

כ"ט - חרפה הוא • שמץ פסול הוא אצלנו, הבא לתרוף חברו הוא אומר לו: 'ערל אתה', או 'בן ערל'. "חרפה", בכל מקום, גדוף.

אכן עורא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

(יד) חרפה. לדורות. וזה טעם כי נבלה עשה בישראל: וטעם ונדברו אשר טמא. ונדברו את שכם אשר טמא אחותם,

(טו) אַדְבָּזָאת נְאוֹת לָכֶם אִם תִּהְיוּ כְּמֹנוּ לְהַמּוֹל לָכֶם פְּלִזְכָּר: טו בְּרַם בְּדָא נְתַפְס לְכוּן אִם תִּהְיוּן פְּתֻנָא לְמַגְזֵר לְכוּן כָּל דְּכוּרָא:

כ"ט - נאות לָכֶם • נתרצה לָכֶם, לשון: (מלכים ב יב) "ויאיתו הפתנים" (ביהודע). לְהַמּוֹל • להיות נמול, אינו לשון לפעל, אלא לשון להפעל.

(טז) וְנִתְּנוּ אֶת־בְּנֵיתֵינוּ לָכֶם וְאֶת־בְּנֵיתֵיכֶם נִקְחָהְלָנוּ וְיִשְׁבְּנוּ אִתְּכֶם וְהִיְינוּ לְעַם אֶחָד: טז וְנִתְּנוּ יָת בְּנִתְּנָא לְכוּן וְיָת בְּנִתְּיִכוֹן נִסְב לְנָא וְנִתְּוִב עִמְכוֹן וְנִהִי לְעַמָּא חָד:

כ"י - וְנִתְּנוּ • נו"ן שְׁנֵיהּ מְדַגְּשָׁת, לפי שהיא משמשת במקום שתי נוני"ן: וְנִתְּנֵנוּ • וְאֶת־בְּנֵיתֵיכֶם נִקְחָהְלָנוּ • אֶתְהּ מוֹצֵא בְּתַנְאִי שְׁאֵמֵר חֲמוֹר לְיַעֲקֹב וּבִתְשׁוּבַת בְּנֵי יַעֲקֹב לְחֲמוֹר, שְׁתָּלוּ הַחֲשִׁיבוֹת בְּבָנֵי יַעֲקֹב לִיקַח בְּנוֹת שָׁכֵם אֶת שְׂיִבְחֵרוּ לָהֶם, וּבְנֵיתֵיהֶם יִתְּנוּ לָהֶם, לְפִי דַעְתָּם, דְּכָתִיב: "וְנִתְּנוּ אֶת בְּנֹתֵינוּ", לְפִי דַעְתָּנוּ, "וְאֶת בְּנֹתֵיכֶם נִקַּח לָנוּ", כָּל אֲשֶׁר נִחְפְּץ. וּכְשֶׁדָּבְרוּ חֲמוֹר וּשְׁכֵם בְּנוֹ אֶל יוֹשְׁבֵי עִירֵם הִפְּכוּ הַדְּבָרִים: "אֶת בְּנוֹתֵם נִקַּח לָנוּ לְנָשִׁים, וְאֶת בְּנֹתֵינוּ נָתַן לָהֶם", כַּדִּי לְרַצּוֹתֵם, שְׂאִיתוּ לְהַמּוֹל.

(יז) וְאִם־לֹא תִשְׁמָעוּ אֵלֵינוּ לְהַמּוֹל וְלִקְחָנוּ אֶת־בְּתוּנוֹ וְהִלְכָנוּ: יז וְאִם לֹא תִקְבְּלוּן מִנְּנָא לְמַגְזֵר וְנִדְבַר יָת בְּרַתְּנָא וְנִגִּיל:

(יח) וַיִּיטְבוּ דְבָרֵיהֶם בְּעֵינֵי חֲמוֹר וּבְעֵינֵי שָׁכֵם בֶּן־חֲמוֹר: יח וּשְׁפֵרוּ פִתְגָמֵיהוֹן בְּעֵינֵי חֲמוֹר וּבְעֵינֵי שָׁכֵם בֶּן חֲמוֹר:

(יט) וְלֹא־אָחַר הִנְעַר לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר כִּי חָפֵץ בָּבֵת יַעֲקֹב וְהוּא נִכְפָּד מִפֶּל בֵּית אָבִיו: יט וְלֹא אִחַר עוֹלִימָא לְמַעַבְד פִּתְגָמָא אַרִי אִתְרַעֵי בָבֵת יַעֲקֹב וְהוּא יְקִיר מִפֶּל בֵּית אָבוּהִי:

(כ) וַיָּבֵא חֲמוֹר וּשְׁכֵם בְּנוֹ אֶל־שַׁעַר עִירֵם וַיְדַבְּרוּ אֶל־אֲנָשֵׁי עִירֵם לֵאמֹר: כו וְאֵתָא חֲמוֹר וּשְׁכֵם בְּרֵה לְתַרְע קְרִתְהוֹן וּמִלִּילוֹ עִם אַנְשֵׁי קְרִתְהוֹן לְמִימֵר:

(כא) הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם אִתְּנוּ וַיֵּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ וַיִּסְחָרוּ אֹתָהּ וְהָאֶרֶץ הֵנָּה רַחֲבַת־יָדַיִם לְפָנֵיהֶם אֶת־בְּנֵיתֶם נִקְחָהְלָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת־בְּנֵיתֵינוּ נָתַן לָהֶם: כא גְּבֵרָא הָאֵלִין שְׁלָמִין אֲנוּן עִמְנָא וַיִּתְּבוּן בְּאַרְעָא וַיַּעֲבְדוּן בֵּה סְחוֹרְתָא וְאַרְעָא הָא פְתִיחַת יָדַיִן גְּדַמִּיהוֹן יָת בְּנִתְּיָהוֹן נִסְב לְנָא לְנָשִׁין וְיָת בְּנִתְּנָא נָתַן לְהוֹן:

כ"ט - שְׁלָמִים • בְּשָׁלוֹם וּבְלֵב שָׁלֵם. וְהָאֶרֶץ הֵנָּה רַחֲבַת־יָדַיִם • כְּאֵדָם שְׂדוֹ רַחֲבָה וְתַרְנִית, כְּלוֹמֵר: אַל תִּפְסְדוּ כְּלוֹם, פְּרַקְמִטָא הַרְבָּה בְּאֵה לְכָאן וְאִין לָהּ קוֹנִים.

אכן עזרא על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

כִּי מִצְאָנוּ דְבָרוֹ לְשָׁלוֹם, כְּמוֹ דְבַר לוֹ. תְּמִים, וּבְהַמּוֹלוֹ הֵנָּה הוּא חֲסֵר. הַדְּבָר אוֹ טַעַם אֲשֶׁר כִּי עָנּוּ בְּמַרְמָה, בְּעֵבּוֹר אֲשֶׁר טָמֵא: אֲשֶׁר לוֹ עֲרָלָה. עֲרֻלַת בְּשָׂר. וְטַעַמוֹ דְּבַר שְׂיִכְבּוּד. וְכֵן עֲרַל שְׂפָתַיִם. כִּי עֲרָלָה אֲזָנִים. בְּעֵבּוֹר הַנוֹסֵף. וְהָאוֹמְרִים שֶׁהִשֵּׂם אָמַר לְאַבְרָהָם וְהִנֵּה אַבְרָהָם יוֹכִיחֵהוּ: תוֹרָה טו אֶת בְּתוּנוֹ. בְּעֵבּוֹר הַיּוֹתֵהָ קִטְנָה. וְהֵם הָיוּ מְדַבְּרִים בְּעֵבּוֹר אַבְרָהָם: תוֹרָה כ

כב בַּרְם בְּדָא יתְפָסוּן לְנָא גּוּבְרִיא לְמַתְב
עֲמָנָא לְמַהוּי לְעַמָּא חַד לְמַגְזֵר לְנָא כֹּל
דְּכוּרָא כְּמָא דִּי אַנּוּן גְּזִירִין :

(כב) אַדְ-בְּזֹאת יֵאָתוּ לָנוּ הָאֲנָשִׁים לְשֹׁבֵת אֶתְנוּ
לְהִיּוֹת לָעַם אַחַד בְּהַמּוֹל לָנוּ כְּלִזְכֹּר כְּאִשֶּׁר הֵם
נִמְלִים :

כ"ט" - בְּהַמּוֹל • בְּהִיּוֹת נְמוֹל .

כג גִּיתִיהוֹן וְקַנְנִהוֹן וְכָל בְּעִירְהוֹן חֵלָא
דִּילְנָא אַנּוּן בַּרְם נַתְפֵּס לְהוֹן וַיִּתִּיבוּן עֲמָנָא :

(כג) מִקְנֵהֶם וְקַנְיָנָם וְכָל-בְּהֵמָתָם הֲלוֹא לָנוּ הֵם אֶף
נֵאֻזְתָּה לָהֶם וַיֵּשְׁבוּ אֶתְנוּ :

כ"ט" - אֶף נֵאֻזְתָּה לָהֶם • לְדַבֵּר זֶה, וְעַל-יְדֵי-כֵן יֵשְׁבוּ אֶתְנוּ .

כד וְקַבִּילוּ מִן חֲמוֹר וּמִן שְׂכָם בְּרַה כֹּל נַפְקִי
תְּרַע קַרְתָּה וּגְזִירוּ כֹּל דְּכוּרָא כֹּל נַפְקִי תְּרַע
קַרְתָּה :

(כד) וַיִּשְׁמְעוּ אֶל-חֲמוֹר וְאֶל-שְׂכָם בְּנוֹ כְּלִי-יִצְחָי שְׁעַר
עִירוֹ וַיִּמְלוּ כְּלִזְכֹּר כְּלִי-יִצְחָי שְׁעַר עִירוֹ :

כה וַהֲיָה כִּימָא תְּלִיתָאָה כַּד תְּקִיפוּ עֲלֵיהוֹן
כַּאֲבִייהוֹן וַיִּנְסִיבוּ תְּרִין בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁמַעוֹן וְלוֹי
אָחִי דִינָה גְּבַר חֲרָבָה וְעָלוּ עַל קַרְתָּא
דִּיתְבִּיּוֹן לְרַחֲצוֹן וַיִּקְטְלוּ כֹּל דְּכוּרָא :

(כה) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיּוֹתָם פְּאֻכִים וַיִּקְחוּ
שְׁנֵי-בְנֵי-יַעֲקֹב שְׁמַעוֹן וְלוֹי אָחִי דִינָה אִישׁ חֲרָבוֹ
וַיָּבֵאוּ עַל-הָעִיר בֶּטַח וַיַּהֲרֹגוּ כְּלִזְכֹּר :

שְׁמַסְרוּ עֲצָמָן עֲלֵיהָ, נִקְרְאוּ אָחֵיהָ • בְּטַח • שְׁהִיו
כּוֹאֲבִים. וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה: בְּטוּחִים הָיוּ עַל כַּחוֹ שֶׁל
זֶקֶן (כ"ח) •

כ"ט" - שְׁנֵי-בְנֵי-יַעֲקֹב • בְּנֵי הָיוּ, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן
נִהְגוּ עֲצָמָן שְׁמַעוֹן וְלוֹי כְּשֶׁאָר אֲנָשִׁים שְׂאִינָם בְּנֵי,
שְׁלָא נְטְלוּ עֲצָה הֵימְנוּ (כ"ח) • אָחִי דִינָה • לְפִי

~ נקודות משיחות קודש ~

קיום המצות באופן דלמעלה מהדעת

הדעת, ורק גדל בעסם על מה שעשה שכם גרם למעשה זה?
וגש לומר דבזה רמזו הוראה יסודית בעבודת האדם לקונו:
אף ש"ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה לידע סוף
ענינם כפי פחו" (לשון הרמב"ם סוף הלכות מעילה), הינו שצריך
להבין במוחו ושכלו את מצות התורה, ולכן למדו זמן חיוב
המצות מלשון "איש" המורה על גדלות השכל, מכל-מקום יסוד
ושרש עבודת ה' אינו הבנת השכל, אלא קבלת על מלכות שמים.
דאף אם אינו מבין את משפטי התורה, עליו לקיים מפני צווי
הבורא ותפירו. וזהו שלמדו זמן חיוב המצות מ"ויקחו איש
חרבו", דכשהגיעו שמעון ולווי לחיוב מצות, התחילו מיד
בעבודת ה' באופן של מסירות נפש שלמעלה מהדעת.
(על-פי לקוטי שיחות כרך טו, עמוד 289 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

ויקחו שני-בני-יעקב שמעון ולווי . . איש חרבו (לד, כה)
בני י"ג שנה היו (בראשית רבה פרשה פ)
מזה שנקראו שמעון ולווי כשהיו בני י"ג שנה בשם "איש"
שהוא לשון גדלות, וכמו שכתוב (שמות ב, יד) "מי שמך
לאיש", למדו ש"כן שלש עשרה למצות". דבגיל שלש-עשרה
נחשב האדם ל"גדול" בשכלו ותכונותיו ומחזק במצות (עין
רש"י נזיר כט, ב'דבור המתחיל ורבי יוסי רש"י ורבי עובדיה
מברסנורא, אבות פרק ה משנה כא. ועוד).
וגש לתמה, דלכאורה הרי זה ענין תרתי דסתרי, דמצד אחד
למדו מפסוק זה שבגיל י"ג שנה מתחייבים במצות, והינו
שבגיל זה נחשב האדם לבר-חיובא. ומצד שני, זה
ש"ויקחו איש חרבו.. ויהרגו כל זכר" מורה שלא פעלו על-פי

אכן עורא על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

כא) שְׁלָמִים הֵם. בְּשָׁלוֹם: רַחֲבַת
זְדִים. מְקוּמוֹת. כְּמוֹ וְיָד תִּהְיֶה
לְךָ: תוֹרָה כב
חֲשָׁבוּ רָצָה עַל יַעֲקֹב וּבְנָיו שְׂאֵמְרוּ
מִקְנֵיהֶם וְקַנְיָנָם: תוֹרָה כג
כה) בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. שְׁלִישִׁי לְעוֹלָם

שיעור יומי ליום חמישי י"ד כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום - לה - פרשת וישלח

נה
כו) וְאֶת־חֲמֹר וְאֶת־שֶׁבֶם בְּנֵוֹ הָרְגוּ לְפִי־חֶרֶב וַיִּקְחוּ
אֶת־דִּינָה מִבֵּית שָׁכֶם וַיֵּצְאוּ:
כו) וְאֶת־חֲמֹר וְאֶת־שֶׁבֶם בְּנֵוֹ הָרְגוּ לְפִי־חֶרֶב וַיִּקְחוּ
אֶת־דִּינָה מִבֵּית שָׁכֶם וַיֵּצְאוּ:

כז) בְּנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ עַל־הַחֲלָלִים וַיִּבְזוּ הָעִיר אֲשֶׁר
טָמְאוּ אַחֲתָם:
כז) בְּנֵי יַעֲקֹב עָלוּ לְחַלְצָא קְטִילָא וּבְזוּ
קְרָתָא דִּי סְאִיבוּ אַחְתְּהוֹן:

כ"ט) «עַל־הַחֲלָלִים • לַפְּשֵׁט הַחֲלָלִים, וְכֵן תִּרְגַּם אוּנְקְלוֹס: 'לְחַלְצָא קְטִילָא'.

כח) אֶת־צֹאנֶם וְאֶת־בְּקָרְם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם וְאֶת
אֲשֶׁר־בְּעִיר וְאֶת־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לְקַחוּ:
כח) אֶת־צֹאנֶם וְאֶת־בְּקָרְם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם וְאֶת
אֲשֶׁר־בְּעִיר וְאֶת־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לְקַחוּ:

כט) וְאֶת־כָּל־חֵילָם וְאֶת־כָּל־טָפְם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם שָׁבוּ
וַיִּבְזוּ וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵית:
כט) וְאֶת־כָּל־חֵילָם וְאֶת־כָּל־טָפְם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם שָׁבוּ
וַיִּבְזוּ וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵית:

כ"ט) ח"י) חילים • ממונם, וכן: (דברים ח) "עֲשֵׂה לִי אֵת הַחֵיל
הַזֶּה", (במדבר כד) "וַיִּשְׂרָאֵל עֲשֵׂה חֵיל", (תהלים מט) "וַיַּעֲזֹבוּ
לְאַחֲרֵים חֵילָם". שָׁבוּ • לְשׁוֹן שְׁבָיָה. לְפִיכָךְ, טָעְמוֹ
מְלָרַע.

ל) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־שִׁמְעוֹן וְאֶל־לוֹי עֲכַרְתֶּם אֹתִי
לְהַבְאִישְׁנִי בִישָׁב הָאָרֶץ בַּפְּנֵעֵנִי וּבַפְּרוֹי וְאֲנִי מִתִּי
מִסָּפֶר וְנֹאסְפוֹ עָלַי וְהַבּוֹנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי:
ל) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־שִׁמְעוֹן וְאֶל־לוֹי עֲכַרְתֶּם אֹתִי
לְהַבְאִישְׁנִי בִישָׁב הָאָרֶץ בַּפְּנֵעֵנִי וּבַפְּרוֹי וְאֲנִי מִתִּי
מִסָּפֶר וְנֹאסְפוֹ עָלַי וְהַבּוֹנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי:

כ"ט) עֲכַרְתֶּם • לְשׁוֹן מִים עֲכוּרִים, אֵין דַּעֲתִי צְלוּלָה
עֲכָשׁוּ. וְאֶגְדָּה: צְלוּלָה הִיְתָה הַחֲבִית, וְעֲכַרְתֶּם אוֹתָהּ
(תנחומא). מִסֵּרֶת הִיְתָה בְּיַד כְּנַעֲנִים שִׁיפְלוּ בְּיַד בְּנֵי
יַעֲקֹב, אֶלֶּא שֶׁהִיוּ אוֹמְרִים: 'עַד אֲשֶׁר תִּפְרָה וְנִחַלְתְּ
אֶת הָאָרֶץ'. לְפִיכָךְ, הִיוּ שׁוֹתְקִין. מִתִּי מִסָּפֶר • אֲנָשִׁים
מוֹעֲטִים.

לא) וַיֹּאמְרוּ הַכּוֹזֵנָה יַעֲשֵׂה אֶת־אֲחֹתָנוּ:
לא) וַיֹּאמְרוּ הַכּוֹזֵנָה יַעֲשֵׂה אֶת־אֲחֹתָנוּ:

כ"ט) ח"י) הַכּוֹזֵנָה • הַפָּקֶר. אֶת־אֲחֹתָנוּ • יַת אַחְתָּנָא (חביא
התרגום על מילת אחותינו שהוא נראה מתוך הסוסק בלשון רבים מדקדקב כאן אחותינו
מלא ביו"ד (ובכל הספרים שלנו קמ"ב חסר יו"ד) מה שאין בן גברי רבקה אחותינו את
הי' ז'אלפי רבקה. שם חסר יו"ד ולכן מפרש שקאן הוא לשון רבים וקאי על כל נשי
ישראל אחותיהם הכוזנה יעשה, ולכן חביא רש"י התרגום שקמרגם ית אַחְתָּנָא כאן כמו
הנלן להורות שהוא לשון יחיד ודו"ק) ♦

לא) וַיֹּאמֶר יְיָ לַיַּעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית־אֵל
וְשִׁב־שָׁם וַעֲשֵׂה־שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הַנְּרָאָה אֲלֵיךָ
בְּבִרְחֶךָ מִפְּנֵי עֲשׂוֹ אַחִיךָ:
לא) וַיֹּאמֶר יְיָ לַיַּעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית־אֵל
וְשִׁב־שָׁם וַעֲשֵׂה־שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הַנְּרָאָה אֲלֵיךָ
בְּבִרְחֶךָ מִפְּנֵי עֲשׂוֹ אַחִיךָ:

כ"ט) ח"י) קוּם עֲלֵה • (תנחומא): לְפִי שְׂאחֲרַת בְּדִרְךָ, נַעֲנֶשֶׁת וּבָא לְךָ זֹאת מִבְּתֶרְךָ.

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

קָשָׁה, שֶׁהוּא חֲצִי הַמְרַבֵּעַ. וְזֶה הַמַּעֲשֵׂה
אֲשֶׁר עָשׂוּ שִׁמְעוֹן וְלוֹי, לְדַעַת אַחֲיהֶם
עָשׂוּ. דְּכַתִּיב בְּמִרְמָה, וּבְנֵי יַעֲקֹב הֵם
כָּלֶם. וְתָרָה אִף יַעֲקֹב עַל שִׁמְעוֹן וְלוֹי,
בְּעִבּוֹר שֶׁהֵם הָרְגוּ אֲנָשִׁי
שָׁכֶם: תורה כו

וַיְהִי מִתִּיּוֹ מִסָּפֶר כְּמִשְׁמַעוֹ:
לְהַבְאִישְׁנִי. שִׁיִּשְׁנָאוּ אוֹתִי, כְּאֲשֶׁר
יִשְׁנָא אִישׁ דְּבָר שִׁיבָאֵשׁ: תורה לא
לא) וַיֹּאמְרוּ. שִׁמְעוֹן וְלוֹי: הַכּוֹזֵנָה
יַעֲשֵׂה. שָׁכֶם אֶת אֲחֹתֵינוּ: תורה א

כט) וְאֶת כָּל־חֵילָם וְאֶת־כָּל־טָפְם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם שָׁבוּ
וַיִּבְזוּ וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵית:
ל) מִתִּי מִסָּפֶר. מִתִּי כְּמוֹ אֲנָשִׁים,
וְדָבָר שִׁיִּסְפֹר הוּא מַעֲט. עַל כֵּן טָעָה
רַבִּי אֶהְרֶן הַכֹּהֵן רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה שִׁפְרַשׁ

(ב) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-בֵּיתוֹ וְאֵל כָּל-אֲשֶׁר עִמּוֹ הָסְרוּ אֶת-אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם וְהַטְּהָרוּ וְהַחֲלִיפוּ שְׂמֹלְתֵיכֶם:

ב וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאָנָּשׁ בֵּיתָהּ וְלִכְל כִּי עֲמָה אֲעִדוּ יָת טַעוֹת עֲמָמְיָא דִּי בִינִיכּוֹן וְאֲדַכּוּ וְשִׁנּוּ כְּסוּתְכוּן:

כט"ו ◀ הַנֶּכֶר • שֵׁשׁ בְּיָדְכֶם מִשָּׁלַל שֶׁל שְׂכָם. וְהַטְּהָרוּ • מִעֲבֹדַת כּוֹכְבִּים. וְהַחֲלִיפוּ שְׂמֹלְתֵיכֶם • שְׂמָא יֵשׁ בְּיָדְכֶם כְּסוֹת שֶׁל עֲבֹדַת כּוֹכְבִּים.

(ג) וְנִקְוָמָה וְנַעֲלָה בֵּית-אֵל וְאֶעֱשֶׂה-שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הָעֵנָה אֹתִי בַּיּוֹם צָרְתִּי וַיְהִי עִמּוֹדֵי בְּדַרְדָּר אֲשֶׁר הִלְכְתִּי:

ג וְנִקְוָמָה וְנַעֲסַק לְבֵית אֵל וְאֶעֱבֵד תַּמָּן מִדְּבַחָא לְאֱלֹהָא דְקַבֵּל צְלוֹתֵי בְיוֹמָא דְעַקְתִּי וְהִנֵּה מִימְרָה בְּסַעֲדֵי בְּאַרְחָא דִּי אֲזִלִּית:

(ד) וַיִּתְּנוּ אֶל-יַעֲקֹב אֶת כָּל-אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת-הַנּוֹזְמִים אֲשֶׁר בְּאֲזִנֵיהֶם וַיִּטְמְנוּ אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת הָאֲלֹהִים אֲשֶׁר עִם-שְׂכָם:

ד וַיִּקְבּוּ לְיַעֲקֹב יָת כָּל טַעוֹת עֲמָמְיָא דִּי בִינִיחּוֹן וְיָת קְדָשִׁיא דִּי בְּאֲדִנְיָהוֹן וְשִׁמְר וְתַהוֹן יַעֲקֹב תַּחוֹת כְּטָמָא דִּי עִם שְׂכָם:

כט"ו ◀ הָאֲלֹהִים • מִין אֵילָן סָרְק. עִם-שְׂכָם • אֲצֵל שְׂכָם:

(ה) וַיִּסְעוּ וַיְהִי חַתַּת אֱלֹהִים עַל-הָעֵרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרָי בְּנֵי יַעֲקֹב:

ה וְנִטְּלוּ וְהוֹת דְּחֵלָא דִּינִי עַל עֲמָמְיָא דִּי בְּקַרְוֵי סַתְרִינְיָהוֹן וְלֹא רָדְפוּ בְּתֵר בְּנֵי יַעֲקֹב:

כט"ו ◀ חַתַּת • פַּחַד.

~ נקודות משיחות קודש ~

<p>אמר לה הבעל-שם-טוב: בגוף בקי בהמשה חומשי תורה, בתהלים ובתנ"ך בעל-פה באותיותיהם. כתיב "וַיְהִי חַתַּת אֱלֹהִים וְגו'" - "חַתַּת" ראשי-תיבות חומש, תהלים, תנ"ך - והבקי באותיותיהם שובר את כל ההצלמות וההסתרים...</p> <p>(קיצורים והערות לתנאי, עמ' כז)</p>	<p>כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק ספר: בשנת תר"ג, כשנאמרה לאספת הרבנים בפטרבורג, הייתי על ציון אמי הרבנית הצדקנית (ברת דבורה-לאה) בליאונזה. היא ספרה לי, שבגלל מסירות-נפש שהטובת החסידים והחסידות, זכתה להיות גם בהיכל הבעל-שם-טוב ולעורר רחמים עבורי. היא בקשה מהבעל-שם-טוב שיתן לה סגולה בעבורי, שאוכל לעמוד כנגד המתנגדים לתורת החסידות.</p>
---	--

(ו) וַיָּבֵא יַעֲקֹב לְוִזָּה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן הוּא בֵּית-אֵל הוּא וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-עִמּוֹ:

ו וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְלוֹזֵי דִּי בְּאַרְעָא דְכְּנַעַן הִיא בֵּית אֵל הוּא וְכָל עַמָּא דִּי עִמָּה:

אכן עורא על התורה - מהדורות בלום, אברמוביץ

(ב) הסיור את אלהי הנכר. חלילה חלילה שישכב הנביא עם עובדי אלהי נכר. ופרושו ומצאנו בפרשת וילך משה: והטהרו. שייחצו הגוף

וְהַחֲלִיפוּ שְׂמֹלְתֵיכֶם. מִהַמְקוֹם הַזֶּה נִלְמַד שְׂחֵיב כָּל יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר יִלָּךְ לְהַתְפַּלֵּל לְמָקוֹם קָבוֹעַ, לְהִיּוֹת גּוֹפּו

נָקִי וּמְלֻבְשֵׁי נְקִיּוֹת: תורה ג
ה) דגשות תי"ו חַתַּת. לְהַתְפַּלֵּעַ הַתִּי"ו: תורה ו

(ז) וַיִּבְנֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם אֵל בֵּית־אֵל כִּי שָׁם נִגְלָו אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַחִיו:

במקומות הרבה יש שם אלהות ואדנות בלשון רבים, כמו: (לקמן לט) "אדני יוסף", (שמות כב) "אם בעליו עמו", ולא נאמר: 'בעלו', וכן אלהות שהוא לשון שופט ומרות נזכר בלשון רבים, אבל אחד מקל שאר השמות לא תמצא בלשון רבים.

כ"ט - אל בית-אל. הקדוש-ברוך-הוא, בבית-אל, גלוי שכינתו בבית אל. יש תבה חסרה ב"ת המשמשת בראשה, כמו: (שמואל ב ט) "הנה-הוא בית מכיר בן-עמיאל", כמו בבית מכיר. (לעיל כד) "בית אביך", כמו בבית אביך. נגלו אליו האלהים.

ח ומיתת דבורה מנקתא דרבקה ואתקברת מלרע לבית אל בשפולי מישרא וקרא שמה מישר בכיתא:

(ח) וַתָּמַת דְּבִרָה מִיִּנְקַת רַבֶּקָה וַתִּקְבֹּר וַתַּחַת הָאֵל תַּחַת הָאֱלֹן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ אֱלֹן בְּכוֹת:

של בית-אל היו קורין לו "אלון". ואגדה: נתבשר שם באבל שני, שהגד לו על אמו שמתה (כ"ח). ואלון בלשון יוני אבל. (צ"ל אחר. וכן איתא ברש"י תהלים ק"ט) ולפיכך, (ספרים אחרים: ולפי ש) העלימו את יום מותה, שלא יקללו הבריות הפרס שיצא ממנו עשו, אף הכתוב לא פִּרְסָמָה.

כ"ט - וַתָּמַת דְּבִרָה. מה ענין דבורה בבית יעקב? אלא לפי שאמרה רבקה ליעקב: "ושלחתי ולקחתיך משם", שלחה דבורה אצלו לפדן ארם לצאת משם, ומתה בדרך. מדברי רבי משה הדרשן למדתיה. מתחת לבית-אל. העיר יושבת בהר ונקברה בגלילי החר. תחת האלון. בשפולי מישרא, שהיה מישור מלמעלה בשפוע החר, והקבורה מלמטה, ומישור

ט ואתגלי יי ליעקב עוד במיתוהי מפדן ארם ובריק יתה:

(ט) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל־יעֶקֶב עוֹד בְּבֹאוֹ מִפְּדֵן אֲרָם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ:

כ"ט - עוד. פעם שני במקום הזה, אחד בלכתו ואחד בשובו. ויברך אתו. ברפת אבלים (כ"ד).

י ואמר לה יי שמך יעקב לא יתקרי שמך עוד יעקב אלהין ישראל יהא שמך וקרא ית שמה ישראל:

(י) וַיֹּאמֶר־לוֹ אֱלֹהִים שְׁמֶךָ יַעֲקֹב לֹא־יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל:

כ"ט - לא-יקרא שמך עוד יעקב. לשון אדם הבא במארב ועקבה, אלא לשון שר ונגיד.

יא ואמר לה יי אנה אל שדי פוש וסגי עם וקנשת שבטין זהא מנה ומלכין דשליטין בעממא מנה ופקון:

(יא) וַיֹּאמֶר־לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שְׁדֵי פְרָה וְרִבָּה גוֹי וְקָהַל גוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּנָּךְ וּמְלָכִים מִחַלְצֶיךָ וַיֵּצְאוּ:

והם במנין השבטים. ומלכים. (כ"ה) שאול ואיש בשת, שהיו משבט בנימין שעדין לא נולד. (ופסוק זה נרשו אבנר קשהמליך איש-בשת ואף השבטים דרשוהו וקרבו בנימין. דכתיב: (שופטים כא) "איש מננו לא ימן את בתו לבנימין לאשה". וסורו ואמרו:

כ"ט - אֲנִי אֵל שְׁדֵי. שאני כדאי לברך, שהברכות שלי. פרה ורבה. על שם שעדין לא נולד בנימין, ואף-על-פי שפבר נתעברה ממנו. גוי. בנימין. גוים. (כ"ד) מנשה ואפרים, שעתידים לצאת מיוסף

אכן עורא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

(ז) וטעם פי שם נגלו אליו האלהים. (י) לא יקרא שמך עוד יעקב. לבדו (יא) פרה ורבה. ברכה כמעשה המלאכים, כמו והנה מלאכי פי גם ישראל: תורה יא בראשית: תורה יב אלהים: תורה ח

הסנהדרין שבעים. דבר אחר: שעתידים בניו להקריב בשעת אסור הכמות כגוים עובדי כוכבים, בימי אליהו (ברשי"י ש"ז).

אלמלא הנה עולה מן השבטים, לא הנה הקדוש־ברוך־הוא אומר ליעקב: "ומלכים מחלידך בצאר". גוי וקהל גוים • שגוים עתידים בניו ליעשות, כמנזן הגוים שהם שבעים אמות, וכן כל

~ יום שישי ט"ו כסלו ~

יב וית ארעא די יהבית לאברהם וליצחק לך אנתנה ולבניך בתרף אמן ית ארעא:

(יב) ואת־הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אנתנה ולזרעך אחר־ך אתן את־הארץ:

יג ואסתלק מעלויי יקרא דניי באתרא די מליל עמה:

(יג) ויעל מעליו אלהים במקום אשר־דבר אתו: כש"י • במקום אשר־דבר אתו • איני יודע מה מלמדנו.

יד ובאים יעקב קמתא באתרא די מליל עמה קמת אבנא ואסיף עלה נסוכין ואריק עלה משחא:

(יד) ויצב יעקב מצבה במקום אשר־דבר אתו מצבת אבן ויסד עליה נסד ויצק עליה שמן:

טו ויקרא יעקב ית שמא דאתרא די מליל עמה תפן יי בית אל:

(טו) ויקרא יעקב את־שם המקום אשר דבר אתו שם אלהים בית־אל:

טז ונטלו מבית אל והנה עוד כרוכת ארעא למיעל לאפרת וילידת רחל וקשיאת במילדה:

(טז) ויסעו מבית אל והיעוד כברת־הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל ותקש בלדתה:

אני, שהוא שם מדת קרקע, כמו מהלך פרסה או יותר, כמו שאתה אומר: 'צמד כרם', 'חלקת שדה', כך במהלך אדם ניתן שם מדה (קרקע כמו: 'מהלך מיל') כברת ארץ.

כש"י • כברת־הארץ • מנחם פרש לשון כביר, רבוי, מהלך רב. ואגדה: בזמן שהארץ חלולה ומגנבת ככברה, (כ"ד) שהנזיר מצוי, הסתו עבר והשרב עדן לא בא. ואין זה פשוטו של מקרא, שהרי בנצמן מצינו: (מלכים ב ה) "וילך מאתו כברת ארץ". ואומר

יז והנה בקשיותה במילדה ואמרת לה יקמתא לא תחלי ארי אף דין ליה בר:

(יז) ויהי בהקשתה בלדתה ותאמר לה המילדת אל־תיראי כי־גם־זה לך בן:

כש"י • כי־גם־זה • נוסף לך על יוסף. ורבותינו דרשו: עם כל שבט נולדה תאומה, ועם בנימין נולדה תאומה יתרה.

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

רע לו במקרא: תורה יז. (יז) בהקשותה. מהבגן הפכד הנוסף. והשעם, שהקשתה הלידה על נפשה. וכן ותקש. רק הוא מהבגן הפכד הדגוש. וכמו ותכל להקשותו: תורה יח

אל שלם נדרו ונתן מעשר מהונו לכבוד השם, למי שהנה בדור ראוי לקמתו: תורה טו (טז) כברת הארץ. יסכן להיות הפ"ף לדמות. ויהנה ברת מדת המלך. ואין

(יד) ויתכן להיות פרוש ויצב. וכבר הציב בפעם הראשונה. או עשה פן פעם שנית. והראשון קרוב אלי: ויסף עליה נסד. מים או יין. והשעם שרמץ אותה. ואחר פן צק עליה שמן. ובבית

יח) וַיְהִי בְצֵאת נִפְשָׁהּ כִּי מָתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶן־אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא־לוֹ בְּנִימִין:

וְנִסְוֶע הַנְּגִבָה. • בְּנִימִין • בֶּן זִמִּין, לְשׁוֹן (תהלים פט) "צִפּוֹן וְזִמִּין אֶתָּה בְּרֵאתָם", לְפִיכָף הוּא מְלֵא (דְּבָר אחר: בְּנִימִין, בֶּן זִמִּים, שְׁנוֹלֵד לַעַת זְקֵנָהוּ, וְנִקְתָּב בְּנִי, כְּמוֹ: (דניאל יב) "לִקְצֵן הַיָּמִין").

כ"ט • בֶּן־אוֹנִי • בֶּן צַעֲרִי. בְּנִימִין • נִרְאָה בְּעֵינַי, לְפִי שֶׁהוּא לְבָדוֹ נוֹלֵד בְּאַרְץ כְּנָעַן שֶׁהִיא בְּנִגְב, כְּשֶׁאָדָם בָּא מֵאֶרֶם נְהָרִים, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר: "בְּנִגְב בְּאַרְץ כְּנָעַן", "הַלּוֹךְ

יט) וַתִּמָּת רַחֵל וַתִּקָּבֵל בְּדֶרֶךְ אַפְרָתָה הוּא בֵּית לָחֶם:

כ) וַיֵּצֵב וַיַּעֲקֵב מִצְבָּה עַל־קִבְרֹתֶיהָ הוּא מִצְבַּת קִבְרַת־רַחֵל עַד־הַיּוֹם:

כא) וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וַיֵּט אֶהְלֵה מֵהַלָּאָה לְמַגְדֵּל־עַדְרִי:

כב) וַיְהִי בְשָׁפֵן יִשְׂרָאֵל בְּאַרְץ הַהוּא וַיִּלְךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת־בְּלֵהָה פִּילְגֵשׁ אִבּוֹ וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל פ וַיִּהְיוּ בְנֵי־יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר:

כ"ט • בְּשָׁפֵן יִשְׂרָאֵל בְּאַרְץ הַהוּא • עַד שְׁלֵא בָא לְחִבְרוֹן אֶצֶל יַצְחָק, אֲרַעוּהוּ כֹּל אֱלֹהִים. וַיִּשְׁכַּב • (שבת טז) מִתּוֹךְ שֶׁבְלֵבֵל מִשְׁכָּבוֹ, מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאֵלוֹ שְׁכָבָהּ. וְלָמָּה בְּלֵבֵל וְחָלַל יָצוּעִיו? שֶׁכְּשֶׁמָּתָה רַחֵל, נָטַל יַעֲקֹב מִשְׁתּוֹ שֶׁהִיָּתָה נְתוּנָה תְּדִיר בְּאֶהֱל רַחֵל וְלֹא בְּשֶׁאֵר אֱהֵלִים, וְנִתְּנָה בְּאֶהֱל בְּלֵהָה. בָּא רְאוּבֵן

כג) בְּנֵי לֵאָה בְּכוֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלוֹוִי וַיהוּדָה וַיִּשְׁשֹׁכֶר וּזְבֻלוֹן:

כ"ט • בְּכוֹר יַעֲקֹב • אֶפְלוּ בְּשַׁעַת הַקְּלָקְלָה, קָרָאוּ בְּכוֹר. בְּכוֹר יַעֲקֹב • בְּכוֹר לְנַחֲלָה, בְּכוֹר לְעַבְדוּדָה,

כד) בְּנֵי רַחֵל יוֹסֵף וּבְנִימִין:

כה) וּבְנֵי בְּלֵהָה שְׁפָחַת רַחֵל דִּן וּנְפֹתָלַי:

כו) וּבְנֵי זְלֶפְהָ שְׁפָחַת לֵאָה גֵּד וְאִשֶּׁר אֱלֹהֵ בְּנֵי יַעֲקֹב אִשֶּׁר יִלְדֻלוֹ בְּפִדְן אֶרֶם:

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

יח) בֶּן אוֹנִי. בֶּן אֲבִלִי. וְכֵן לָחֶם אוֹנִים. לֹא אֲכַלְתִּי בְּאֵנִי: תורה ט
כ) קִבְרֹתֶיהָ. וְקִבְרָה שְׁוִים: תורה כא
כב) וַיִּלְךְ רְאוּבֵן. יָפָה פָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל. וְכִפָּה קְלוֹן עָרוּם: תורה כג
כג) אִשֶּׁר יִלְד לוֹ בְּפִדְן אֶרֶם. עֲשֵׂתִי
כד) בְּנֵי רַחֵל יוֹסֵף. כִּי בְּנִימִין נוֹלֵד בְּאַרְץ כְּנָעַן. וְהַכְּתוּב כְּתִב עַל הָרֹב. וְרַבִּים אֲרָאָה לָךְ עוֹד כְּמוֹהוּ: תורה כו

(כו) וַיָּבֵא יַעֲקֹב אֶל-יִצְחָק אָבִיו מִמְּרָא קְרִית הָאֲרָבֶעַ
 הוּא חֲבֵרוֹן אֲשֶׁר-גֵּר-שָׁם אֲבֵרָהִם וַיִּצְחָק:

זֶה וּכְגוֹן בֵּית לָחֶסֶם, אָבִי עֲזָרִי, בֵּית אֵל, אִם הַצָּרָף
 לְהַטִּיל בּוֹ ה' א", נֹתֵנָה בְּרֹאשׁ הַתְּכָה הַשְּׁנִיָּה: (שמאל
 א טז) "בֵּית הַלְחָמִי", (שופטים ו) "בַּעֲפֹרֶת אָבִי הָעֲזָרִי",
 (מלכים א טז) "בְּנֵה חֵיאל בֵּית הָאֱלִי".

ט"ו - מִמְּרָא • שָׁם הַמִּישׁוֹר. קְרִית הָאֲרָבֶעַ • שָׁם
 הָעִיר. מִמְּרָא קְרִית הָאֲרָבֶעַ • אֵיל מִישׁוֹר שֶׁל קְרִית
 אֲרָבֶעַ, וְאִם תֹּאמַר: 'הִיזָה לֹא לְכַתֵּב מִמְּרָא הַקְּרִית
 אֲרָבֶעַ', כֵּן דִּרְךָ הַמִּקְרָא בְּכָל דְּבַר שֶׁשָּׁמוֹ כְּפוּל, כְּגוֹן

כח וַיְהִי יוֹמִי יִצְחָק מֵאֵת שָׁנָה וְשָׁמֹנִים שָׁנָה: כח וַיְהִי יוֹמִי יִצְחָק מֵאֵה וַתִּמְנָן שָׁנִין:

כט וַאֲתַנְגִּיד יִצְחָק וּמִית וְאֶתְכַנִּישׁ לְעַמָּה
 סִיב וְשָׁבַע יוֹמִין וּקְבָרוֹ יָתָה עֲשׂוֹ וַיַּעֲקֹב
 בְּנוֹהִי:

(כט) וַיִּגְוַע יִצְחָק וַיָּמָת וַיֵּאֱסֹף אֶל-עַמְּיוֹ זָקֵן
 יָמִים וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עֲשׂוֹ וַיַּעֲקֹב בְּנוֹ:

שָׁבַעִים וְשָׁבַע, וְאֲרָבַע עֶשְׂרֵה עֶבֶד בְּאִשָּׁה, וּכְסוּף
 אֲרָבַע עֶשְׂרֵה נוֹלָד יוֹסֵף, שְׁנָאֵמָר: (לעיל ל) "וַיְהִי בְּאִשֶּׁר
 יִלְדָה רַחֵל אֶת יוֹסֵף וְגו'", הֵרִי תִשְׁעִים וְאַחַת, וַיִּזֹּ
 עַד שֶׁלֹּא נִמְכַר יוֹסֵף, הֵרִי מֵאֵה וְשִׁמְנָה. (עוד מְפָרֵשׁ מִן
 הַמִּקְרָא, מִשְׁנַמְכַר יוֹסֵף עַד שֶׁבָּא יַעֲקֹב מִצְרַיִמָה כ"ב שָׁנָה, שְׁנָאֵמָר: (לְקַמֵּן מֵא)
 "יוֹסֵף בֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְגו'", וְשָׁבַע שָׁנִים שָׁבַע וְשִׁנְתִּים רַעַב, הֵרִי כ"ב, וְכַתִּיב: "וַיִּמֵּי
 שְׁנֵי מִגְדַּרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה". נִמְצָא, יַעֲקֹב מִכְּבִירוֹ שֶׁל יוֹסֵף ק"ח) •

ט"ו - וַיִּגְוַע יִצְחָק • אֵין מְקַדֵּם וּמֵאַחֵר בַּתּוֹרָה:
 מְכִירָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף קִדְמָה לְמִיתוֹתוֹ שֶׁל יִצְחָק י"ב שָׁנָה,
 שְׁהֵרִי כְּשֶׁנוֹלָד יַעֲקֹב הִיזָה יִצְחָק בֶּן ס' שָׁנָה, שְׁנָאֵמָר:
 (לעיל כח) "וַיִּצְחָק בֶּן שְׁשִׁים שָׁנָה וְגו'", וַיִּצְחָק מֵת
 בְּשֵׁנַת ק"כ לַיַּעֲקֹב, אִם תּוֹצִיא שְׁשִׁים מִק"פ שָׁנָה,
 נִשְׁאָרוֹ ק"כ, וַיִּוֹסֵף נִמְכַר בֶּן י"ז שָׁנָה, וְאוֹתָהּ שָׁנָה,
 שְׁנַת מֵאֵה וְשִׁמְנָה לַיַּעֲקֹב, כִּי צֶדֶד? בֶּן שְׁשִׁים וְשִׁלֵּשׁ
 נִתְבָּרָר, וְאֲרָבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה נִטְמָן בְּבֵית עֶבֶר, הֵרִי

א וְאֵלִין תּוֹלְדַת עֲשׂוֹ הוּא אָדוֹם: לו (א) וְאֵלֵה תְּלִדוֹת עֲשׂוֹ הוּא אָדוֹם:

ב עֲשׂוֹ נְסִיב יָת נְשׁוּהִי מִבְּנַת כְּנַעַן יָת עֵדָה
 בַּת אֵילוֹן חַתָּאָה וַיָּת אֶהְלִיבְמָה בַּת עֵנָה בַּת
 צְבַעוֹן חַוָּאָה:

(ב) עֲשׂוֹ לָקַח אֶת-נְשָׁיו מִבְּנוֹת כְּנַעַן אֶת-עֵדָה
 בַּת-אֵילוֹן חַתָּי וְאֶת-אֶהְלִיבְמָה בַּת-עֵנָה בַּת-
 צְבַעוֹן חַוָּי:

בת צְבַעוֹן? ! עֵנָה בְּנוֹ שֶׁל צְבַעוֹן, שְׁנָאֵמָר: "וְאֵלֵה
 בְּנֵי צְבַעוֹן וְאֵיהּ וְעֵנָה". מְלַמֵּד שֶׁבָּא צְבַעוֹן עַל כְּלָתוֹ
 אֲשֶׁת עֵנָה, וַיִּצְאֵת אֶהְלִיבְמָה מִבֵּין שְׁנֵיהֶם, וְהוֹדִיעַף
 הַכְּתוּב שֶׁכֵּלָן בְּנֵי מִזְרֹת הָיוּ.

ט"ו - עֵדָה בַּת-אֵילוֹן • הִיא בְּשֵׁמַת בַּת אֵילוֹן, וְנִקְרָאת
 בְּשֵׁמַת עַל שֶׁהִיָּתָה מְקַטְרֶת בְּשָׁמִים לְעִבּוֹדַת כּוֹכְבִים.
 אֶהְלִיבְמָה • הִיא יְהוּדִית, וְהוּא כְּנָה שְׁמָה יְהוּדִית,
 לוֹמַר שֶׁהִיא כּוֹפֶרֶת בְּעִבּוֹדַת כּוֹכְבִים, כְּדִי לְהַטְעוֹת
 אֶת אָבִיו. בַּת-עֵנָה בַּת-צְבַעוֹן • אִם בַּת עֵנָה, לֹא

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

בן צְבַעוֹן, וַיִּחַסֶּה הַכְּתוּב לְשֵׁם אָבִיהּ
 וְאָבִי אָבִיהּ לְהַפְרִישׁ בֵּין עֵנָה וּבֵין
 עֵנָה. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים כִּי יֵשׁ קִרְח בֶּן
 עֵדָה, וַיֵּשׂ קִרְח בֶּן אֶהְלִיבְמָה. וְהַקְּרוֹב
 אֵלֵי שֶׁהוּא בֶּן אֶהְלִיבְמָה וְהוּא אָחִד,
 וְהַזְכִּירוֹ הַכְּתוּב עִם אֱלוֹפִי אֱלִיפֹז
 שֶׁהִיָּה דָר עִמָּהֶם. גַּם יִתְכַּן שְׁמֵתָה
 אִמּוֹ, כִּי הוּא הַקָּטָן מִבְּנֵי אֶהְלִיבְמָה,
 וְגִדְלָה עֵדָה אֶת קִרְח עִם בְּנֵיהּ, וְנִקְתַּב

מְלָכִים, כִּי שְׁנֵי שְׁמוֹת הָיוּ לָהּ, גַּם
 לְאָבִיהּ: וְטַעַם וְאֵלֵה שְׁמוֹת בְּנֵי עֲשׂוֹ,
 עַל בְּנֵי בְּנוֹ: תּוֹרָה ב
 (ב) בַּת עֵנָה בַּת צְבַעוֹן. וְהִנֵּה מִצְּאֵנוּ
 כִּי יֵשׁ עֵנָה אָחִי צְבַעוֹן. גַּם שֵׁם בְּנוֹ
 עֵנָה. עַל כֵּן יֹאמַר כִּי הָאֵב וְהַבֵּן אוֹ
 שְׁנֵי הָאֲחִים שָׁכְבוּ אִשָּׁה אַחַת,
 וְהַנוֹלָדִים לֹא נוֹדְעוּ בֶּן מִי הֵם. וַיִּתְכַּן
 לְהִיּוֹת זֹאת אֶהְלִיבְמָה בַּת עֵנָה שֶׁהוּא

(ג) וְאֶת־בְּשֵׁמֶת בַּת־יִשְׁמָעֵאל אַחֹת נְבִיּוֹת: ג וְיָת בְּשֵׁמֶת בַּת יִשְׁמָעֵאל אַחֹתָה דְנְבִיּוֹת:

כ"ט - בְּשֵׁמֶת בַּת־יִשְׁמָעֵאל - וְלִהְיוֹן קוֹרָא לָהּ מְחֻלָּת, מְצִינּוּ בְּאַגְדַּת מְדְרָשׁ סִפְר שְׁמוּאֵל: שְׁלִישָׁה מוֹחֲלִין לָהּ עוֹנוֹתֶיהֶם: גַּר שְׁתַּגְּיִר, וְהָעוֹלָה לְגַדְלָהּ וְהַנוֹשֵׂא אִשָּׁה, וְלִמְד הַטַּעַם מִכָּאן, לְכַף נִקְרָאת מְחֻלָּת, שְׂנֵמְחֻלוּ עוֹנוֹתֶיהוּ. אַחֹת נְבִיּוֹת - עַל שֵׁם שֶׁהוּא הִשְׂיָאָה לוֹ מִשְׁמַת יִשְׁמָעֵאל, נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ.

(ד) וַתֵּלֶד עֲדָה לְעִשׂוֹ אֶת־אֵלִיפֹז וּבְשֵׁמֶת יֵלְדָה אֶת־רְעוּאֵל: ד וילידת עדה לעשו ות אליפז ובשמת לילדת את רעואל:

(ה) וְאַחֲלִיבְמָה יֵלְדָה אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־קַרְח אֵלָהּ בְּנֵי עִשׂוֹ אֲשֶׁר יֵלְדוּ־לוֹ בְּאֶרֶץ פְּנָעוֹן: ה וְאַחֲלִיבְמָה יֵלְדָה יַעֲקֹב וְאֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־קַרְח אֵלָהּ בְּנֵי עִשׂוֹ דִי אַתִּילידוּ לָהּ בְּאַרְעָא דְכְנָעַן:

כ"ט - וְאַחֲלִיבְמָה יֵלְדָה יַעֲקֹב - קַרְח זֶה, מִמְזֻר הָיָה, וְכֵן אֵלִיפֹז הָיָה שָׂבָא עַל אִשְׁתּוֹ אָבִיו, אֵל אַחֲלִיבְמָה אֶשְׁתּוֹ עִשׂוֹ, שְׁהָרִי הוּא מְנוּי עִם אֱלֹפִי אֵלִיפֹז בְּסוּף הַעֲנָנִין (כ"ה).

(ו) וַיִּקַּח עִשׂוֹ אֶת־נְשָׁיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בְּנֹתָיו וְאֶת־כָּל־נַפְשֹׁת בֵּיתוֹ וְאֶת־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־בְּהֵמָתוֹ וְאֶת־כָּל־קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ פְּנָעוֹן וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶץ מִצְרַיִם יַעֲקֹב אָחִיו: ו ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנותיו ואת כל נפשות ביתו ואת מקנהו ואת כל בהמתו ואת כל קנינו אשר רכש בארץ פנעון וילך אל ארץ מצריים יעקב אחיו:

כ"ט - וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶץ - לְגוֹר בְּאֶשֶׁר יִמְצָא.

~ נקודות משיחות קודש ~

פרעון גזרת "גר יהיה ורעה"

גו' בְּאֶרֶץ לֹא לְהֵם. הַיִּינוּ, שְׂנֵמְצָא בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי כ"ג"ר וְלֹא כְתוּשָׁב, וְעִשׂוֹ לֹא רָצָה בְּחַיִּים ד"ג"ר, אֵלָא דוֹקָא וְיִשְׁבַּע עִשׂוֹ בְּהַר שְׁעִיר; וְלִכְּן אִין זֶה נְחֻשָׁב כְּפָרִיעַת ה"שְׁטֵר חוֹב", וּמְמִילָא אִינוּ זֹכְרָה גַם בְּמִתְנַת "הָאֶרֶץ הַזֹּאת". מִזֶּה הוֹרָאָה בְּעִבְרוֹת כֹּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת. כֹּל זְמַן הָיִיתֵנוּ בְּגָלוּת, עַד בִּיאַת מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ, עַל הָאֲדָם לְדַעַת וְלִהְרַגִּישׁ שֶׁהוּא "גַּר" בְּאֶרֶץ לֹא לוֹ, שְׁלֹא יִתְיַשֵּׁב חֲסִי־וְשְׁלוֹם בְּזִמְנֵי וְסָדֵר הַגְּלוּת, אֵלָא יִהְיֶה "גַּר" וְזֶר לְכָל עֲנִיֵי הַגְּלוּת, וְיִסְכָּה כָּכָל עַת וְנִגַּע לְגֹאֲלָהּ.

(על-פי לקוטי־שיחות כרך י, עמוד 109 - מתוך 'לקראת שבת')

וַיִּקַּח עִשׂוֹ אֶת־נְשָׁיו . . וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶץ מִצְרַיִם יַעֲקֹב אָחִיו: מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו - מִפְּנֵי שְׁטֵר חוֹב שֶׁל גְּזֵרַת כִּי גַר יִהְיֶה וְרָעָף הַמוּטָל עַל זְרַעוֹ שֶׁל יִצְחָק. אָמַר, אֵלָף לִי מִכָּאן, אִין לִי חֵלֶק לֹא בְּמִתְנָה שְׂנֵתְנָה לוֹ הָאֶרֶץ הַזֹּאת, וְלֹא בְּפָרְעוֹן הַשְּׁטֵר (לו, ו. ובפירוש רש"י) וְצָרִיף לְהִבְיִן, הֵלֵא הַגְּזֵרָה ד"ג"ר יִהְיֶה וְרָעָף" הַמְטַלֵּת עַל זְרַעוֹ שֶׁל יִצְחָק, הִיא - שְׁהִיּוּ גָרִים "בְּאֶרֶץ לֹא לְהֵם", וְלֹא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם דוֹקָא (וּכְמוֹ שְׁפִירַשׁ רש"י שם); אִם־כֵּן הָרִי בְּנָה שְׁעִשׂוֹ הָעִתִּיק עֲצָמוֹ לְהַר שְׁעִיר שְׂמֻחוּץ לְאֶרֶץ כְּנָעַן, הָרִי בְּנָה גּוֹפָא כְּרַע אֶת שְׁטֵר הַחוֹב? וַיֵּשׁ לְבָאָר: הַגְּזֵרָה הַמְטַלֵּת עַל זְרַעוֹ שֶׁל יִצְחָק הִיא לְהִיּוֹת "גַּר

(י) כִּי־הָיָה רְכוּשָׁם רַב מִשְׁבֵּת יַחְדוֹ וְלֹא יָכְלָה אֶרֶץ מְגוּרֵיהֶם לְשִׂאת אֹתָם מִפְּנֵי מִקְנֵיהֶם: י כי־היה רכושם רב משבת יחדו ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אותם מפני מקניהם:

אָבִן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה - מַהדוֹרַת בְּלוּם, אַבְרַמּוֹבִיץ עֲלֵיו שֶׁהוּא מְבַנְיָה. כְּמוֹ בְּנֵי מִיכַל. בְּעֵלָה. וּפְרוּשׁ אֱלֹוֹף נָשִׂיא וְגָדוּל. וְאִינוּ וְיָהּ לָהּ לְבֵן. וְכֵן נִכְתָּב עַל עַמְלָק כֵּן, כְּכַשׁ אֱלֹוֹף, רַק הַכ"ף יִשְׁרַת מִפְּנֵי עֲדָה, בְּעִבּוּר שֶׁהוּא כֵּן שְׁפַחַת עֲצָמוֹ וְאַחַר עֲמוֹ. וְכֵן הוּא כְּכַשׁ כֵּן, כְּמוֹ כְּרַע כְּאֵח לִי: תוֹרָה ג

כ"ג - וְלֹא יִכְלֶה אֶרֶץ מְגוֹרֵיהֶם • לְהַסְפִּיק מֵרֵעָה | לְבַהֲמֹת שְׁלֵהֶם. וּמִדְּרֹשׁ אֲגָדָה: "מִפְּנֵי יַעֲקֹב אַחִיר",
 אֵין לִי חֵלֶק לֹא בַמִּתְנָה, שֶׁנִּתְּנָה לוֹ הָאֶרֶץ הַזֹּאת,
 מִפְּנֵי שֶׁטָר חוֹב שֶׁל גְּזֵרַת: "כִּי גֵר יִהְיֶה וַרְעֵד",
 וְלֹא בְּפִרְעוֹן הַשֹּׁטֵר, וּמִפְּנֵי הַבוּשָׁה שֶׁמְכַבֵּר בְּכוֹרְתּוֹ.

ה ויִשָּׁב עֲשׂו בְּהַר שְׁעִיר עֲשׂו הוּא אֲדוֹם: | ה הִיְתִיב עֲשׂו בְּטוֹרָא דְשַׁעִיר עֲשׂו הוּא אֲדוֹם:

ו וְאֵלֶּה תְּלֻדֹת עֲשׂו אָבִי אֲדוֹם בְּהַר שְׁעִיר: | כ"ג - וְאֵלֶּה • הַתְּלֻדֹת שֶׁהוֹלִידוּ בְּנָיו מִשְׁהֶלֶף לְשַׁעִיר.
 ט וְאֵלֶּיךָ תִּלְדֹת עֲשׂו אֲבֹהוֹן דְּאֲדוֹמָאֵי בְּטוֹרָא דְשַׁעִיר:

י אֵלֶּה שְׁמֹת בְּנֵי-עֲשׂו אֵלִיפֹז בְּנֵי-עֲדָה אִשֶׁת עֲשׂו | י אֵלֶּיךָ תִּלְדֹת עֲשׂו אֲבֹהוֹן דְּאֲדוֹמָאֵי בְּטוֹרָא דְשַׁעִיר:
 רַעוּאֵל בְּנֵי-בְשֶׁמֶת אִשֶׁת עֲשׂו:

יא וַיְהִי בְּנֵי אֵלִיפֹז תִּימֹן אוֹמֵר צָפוֹ וְגַעְתָּם וְקִנְזוֹ: | יא וְהָיוּ בְּנֵי אֵלִיפֹז תִּימֹן אוֹמֵר צָפוֹ וְגַעְתָּם וְקִנְזוֹ:

יב וְתִמְנַע | הִיְתָה פִּילֶגֶשׁ לְאֵלִיפֹז בְּנֵי-עֲשׂו וְתִלְדַּ | יב וְתִמְנַע הִיְתָה פִּילֶגֶשׁ לְאֵלִיפֹז בְּנֵי-עֲשׂו וְתִלְדַּ
 לְאֵלִיפֹז אֶת-עַמְלֹק אֵלֶּה בְּנֵי עֲדָה אִשֶׁת עֲשׂו:

כ"ג - וְתִמְנַע הִיְתָה פִּילֶגֶשׁ • לְהוֹדִיעַ גְּדֻלְתּוֹ שֶׁל | כ"ג - וְהָיָה פִּילֶגֶשׁ, וּבְדַבְרֵי הַיָּמִים מוֹנֶה אוֹתָהּ בְּבָנָיו
 אֲבָרְהָם, כַּמָּה הָיוּ תַאבִּים לִידְבַק בְּזִרְעוֹ: תִּמְנַע זו,
 בַּת אֱלוֹפִים הִיְתָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאַחֹת לוֹטָן תִּמְנַע",
 וְלוֹטָן מֵאֱלוֹפֵי יוֹשְׁבֵי שַׁעִיר הָיָה, מִן הַחֹזְרִים שֶׁיָּשִׁיבוּ
 בָּהּ לְפָנִים. אֲמָרָה: 'אֵינִי זוֹכָה לְהַנְשֵׂא לָךְ, הַלְוֵאִי

יג וְאֵלֶּה בְּנֵי רַעוּאֵל נַחַת וְזֵרַח שְׁמָה וּמִזָּה אֵלֶּה | יג וְהָיוּ בְּנֵי רַעוּאֵל נַחַת וְזֵרַח שְׁמָה וּמִזָּה אֵלֶּה
 הָיוּ בְּנֵי בְשֶׁמֶת אִשֶׁת עֲשׂו:

יד וְאֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי אֶהֱלִיבְמָה בַת-עֵנָה בַת-צִבְעוֹן | יד וְהָיוּ בְּנֵי אֶהֱלִיבְמָה בַת-עֵנָה בַת-צִבְעוֹן
 אִשֶׁת עֲשׂו וְתִלְדַּ לְעֲשׂו אֶת-יַעֲוֹשׁ וְאֶת-יַעֲלָם
 וְאֶת-קִרְחָ:

טו אֵלֶּה אֱלוֹפֵי בְּנֵי-עֲשׂו בְּנֵי אֵלִיפֹז בְּכוֹר עֲשׂו | טו אֵלֶּיךָ תִּלְדֹת עֲשׂו אֲבֹהוֹן דְּאֲדוֹמָאֵי בְּטוֹרָא דְשַׁעִיר:
 אֵלֶּה תִּימֹן אֱלוֹפֵי אוֹמֵר אֱלוֹפֵי צָפוֹ אֱלוֹפֵי קִנְזוֹ:

כ"ג - אֵלֶּה אֱלוֹפֵי בְּנֵי-עֲשׂו • רֵאשֵׁי מִשְׁפָּחוֹת.

טז אֱלוֹפֵי קִרְחָ אֱלוֹפֵי גַעְתָּם אֱלוֹפֵי עַמְלֹק אֵלֶּה | טז וְרַבָּא קִרְחָ רַבָּא גַעְתָּם רַבָּא עַמְלֹק אֵלֶּיךָ תִּלְדֹת עֲשׂו אֲבֹהוֹן דְּאֲדוֹמָאֵי בְּטוֹרָא דְשַׁעִיר:
 אֱלוֹפֵי אֵלִיפֹז בְּאֶרֶץ אֲדוֹם בְּנֵי עֲדָה:

יז וְאֵלֶּה בְּנֵי רַעוּאֵל בְּנֵי-עֲשׂו אֱלוֹפֵי נַחַת אֱלוֹפֵי זֵרַח | יז וְהָיוּ בְּנֵי רַעוּאֵל בְּנֵי-עֲשׂו אֱלוֹפֵי נַחַת וְזֵרַח שְׁמָה וּמִזָּה אֵלֶּיךָ תִּלְדֹת עֲשׂו אֲבֹהוֹן דְּאֲדוֹמָאֵי בְּטוֹרָא דְשַׁעִיר:
 אֱלוֹפֵי שְׁמָה אֱלוֹפֵי מִזָּה אֵלֶּה אֱלוֹפֵי רַעוּאֵל בְּאֶרֶץ
 אֲדוֹם אֵלֶּה בְּנֵי בְשֶׁמֶת אִשֶׁת עֲשׂו:

שיעור יומי לשבת קודש ט"ז כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום - לו - פרשת וישלח סג

יח ואליו בני אהליבמה אמת עשו רבא יעוש רבא יעלם רבא קרח אליו רב רבא אהליבמה בת ענה אמת עשו:

(יח) ואלה בני אהליבמה אשת עשו אלוף יעוש אלוף יעלם אלוף קרח אלה אלוף אהליבמה בת ענה אשת עשו:

יט אליו בני עשו ואליו רב רבניהון הוא אדום:

(יט) אלה בני עשו ואלה אלופיהם הוא אדום:

~ שבת קודש ט"ז כסלו ~

כ אליו בני שעיר חוראה יתבי דארעא לוטן ושבל וצבעון וענה:

(כ) אלה בני שעיר החרי יתבי הארץ לוטן ושבל וצבעון וענה:

של ארץ: מלא קנה זה לזיתים, מלא קנה זה לגפנים, שהיו טועמין העפר וידעין אי זו נטיעה ראויה לה.

כט"א לשבי הארץ. שהיו יושביה קדם שבא עשו לשם. ורבותינו דרשו (שבת פה) שהיו בקיאים בלשונם

כא ודשון ואצר ודישן אליו רב רבני חוראי בני שעיר בארעא דאדום:

(כא) ודשון ואצר ודישן אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ אדום:

כב והיו בני לוטן חורי והימם ואחתה דלוטן תמנע:

(כב) והיו בני לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע:

כג ואליו בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפן ואונם:

(כג) ואלה בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפן ואונם:

כד ואליו בני צבעון ואיה וענה הוא ענה די אשפת ת גברא במדברא פד הנה רעי ית חמריא לצבעון אביהי:

(כד) ואלה בני צבעון ואיה וענה הוא ענה אשר מצא את הימם במדבר ברעתו את החמרים לצבעון אביו:

לעולם (פסחים נד). ולמה נקרא שמם "ימם"? שאימתן מטלת על הבירות, דאמר רבי חנינא: מימי לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה וחייה (חולין ז) והא קא חזינו דחיה? אל חקרי חיה, אלא וחייה, כי המכה לא תתפא לעולם, ברשי"י (שז). ולא הזקק לכתב לנו משפחות החורי, אלא מפני תמנע ולהודיע גדלת אברהם, כמו שפרשתי למעלה.

כט"ב ואיה וענה. וי"ו יתרה, והוא כמו איה וענה, והרבה יש במקרא: (דניאל ח) "תת וקדש וצבא מרמס", (תהלים עז) "נרדם ורכב וסוס". הוא ענה. האמור למעלה, שהוא אחיו של צבעון, וכאן הוא קורא אותו בנו, מלמד שבא צבעון על אמו והוליד את ענה. את הימם. פרדים, הרביע חמור על סוס נקבה וילדה פרד, והוא היה ממזר והביא פסולין

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

כז שעיר. לא ידענו חוסו. והזפירם הכתוב להפריש יחסי שעיר ועשו. פי ישראל יצוה על בני עשו: החורי. כמו חורי יהודה. וטעמו גדולה. וימנע להיות מגזרת וארגים חורי. שהוא

לכן. וכן אמר התרגום. ונמשלו הסגנים בלבן בעבור שאין בעינים קמיהו, והוא פאור. והפך זה כל יתיצב לפני חשוכים: תורה כא (כד) ואיה וענה. פירוש הי"ו כפ"א

כז שעיר. לא ידענו חוסו. והזפירם הכתוב להפריש יחסי שעיר ועשו. פי ישראל יצוה על בני עשו: החורי. כמו חורי יהודה. וטעמו גדולה. וימנע להיות מגזרת וארגים חורי. שהוא

כה) וְאֵלֶּה בְּנֵי־עֵנָה דִּישָׁן וְאֶהְיֶיבָמָה בַת־עֵנָה: כה וְאֵלֶּיךָ דִּישָׁן וְאֶהְיֶיבָמָה בַת עֵנָה:

כו) וְאֵלֶּה בְּנֵי דִישָׁן חֲמֹדָן וְאַשְׁבֵּן וְיִתְרוֹן וְכָרְן: כו וְאֵלֶּיךָ בְּנֵי דִישָׁן חֲמֹדָן וְאַשְׁבֵּן וְיִתְרוֹן וְכָרְן:

כז) אֵלֶּה בְּנֵי־אֶצֶר בְּלָחַן וְזַעֲזָן וְעָקֹן: כז אֵלֶּיךָ בְּנֵי אֶצֶר בְּלָחַן וְזַעֲזָן וְעָקֹן:

כח) אֵלֶּה בְּנֵי־דִישָׁן עֹיִן וְאַרְן: כח אֵלֶּיךָ בְּנֵי דִישָׁן עֹיִן וְאַרְן:

כט) אֵלֶּה אֱלוֹפֵי הַחַרִי אֱלוֹף לֹטָן אֱלוֹף שׁוֹבַל אֱלוֹף צִבְעוֹן אֱלוֹף עֵנָה: כט אֵלֶּיךָ רִבְרֵי חוֹרָה רִבָּא לֹטָן רִבָּא שׁוֹבַל רִבָּא צִבְעוֹן רִבָּא עֵנָה:

ל) אֱלוֹף דִישָׁן אֶצֶר אֱלוֹף דִישָׁן אֵלֶּה אֱלוֹפֵי הַחַרִי לְאַלְפֵיהֶם בְּאַרְצֵי שַׁעִיר: ל) לְרִבָּא דִישָׁן רִבָּא אֶצֶר רִבָּא דִישָׁן אֵלֶּיךָ רִבְרֵי חוֹרָה לְרִבְרֵיכֶן הוֹיִן בְּאַרְעָא דְשַׁעִיר:

לא) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאַרְצֵי אֲדוֹם לְפָנֵי מֶלֶךְ־מֶלֶךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל: לא) לֹא וְאֵלֶּיךָ מְלָכֵי דֵי מְלִיכֵי בְּאַרְעָא דְאֲדוֹם קְדָם דֵי מֶלֶךְ מְלָכָא לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל:

כט"ו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים וְגו' • שְׁמוֹנֵה הָיוּ, וּכְנָגְדָן הָעַמִּיד יַעֲקֹב וּבִטַל מְלָכוֹת עֲשׂוּ בִימֵיהֶם, וְאֵלֹהֵי הַן: שְׁאוֹל וְאִישׁ בִּשְׁת, דָּוִד וְשִׁלְמֹה, רְחַבְעָם, אַבְיָה, אֶסָא, יְהוֹשֻׁפָט, וּבִימֵי יוֹרָם בְּנוֹ כְּתִיב: (מְלָכִים ב ח) "בְּיָמָיו פָּשַׁע אֲדוֹם מִתַּחַת יַד הַהוֹדָה וַיִּמְלִיכֵוּ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ", וּבִימֵי שְׁאוֹל כְּתִיב: "אֵין מֶלֶךְ בְּאֲדוֹם נֹצֵב מֶלֶךְ".

נקודות משיחות קודש ~

שְׁמוֹנֵה הָיוּ, וּכְנָגְדָן הָעַמִּיד יַעֲקֹב וּבִטַל מְלָכוֹת עֲשׂוּ בִימֵיהֶם (רש"י לו, לא) לְרִש"י הִקְשָׁה: תְּרֵי יִצְחָק בְּרַף אֶת יַעֲקֹב בְּכַרְפַּת "הִנֵּה גִבִיר לְאַחִיד", וְלַעֲשׂוֹ אָמַר "וְאֶת אַחִיד תַּעֲבֹד", וְאֵלֹהֵי כָּאן מְסַפֵּר שְׁאֲדוֹם קִימָה מְלָכוֹת בְּפָנֵי עֲצָמָה (בְּמָקוֹם לַעֲבֹד אֶת יַעֲקֹב), וְאֵף קָדְמָה לְמְלָכוֹת יִשְׂרָאֵל. וּמִתְרַץ, שְׁבִסְף־הַכֵּל הָיוּ

רַק שְׁמוֹנֵה, וְכֹאֲשֶׁר הָעַמִּיד יַעֲקֹב אֶת שְׁמוֹנֵת הַמְּלָכִים שְׁלוֹ בִטַל מְלָכוֹת עֲשׂוּ - אֲדוֹם הָיָה מִשְׁעָבֵד לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שְׁדַחַק אֶת הַכְּתִיב "לְפָנֵי מֶלֶךְ מֶלֶךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל", שְׁתְּרֵי מִיָּד כְּשֶׁהָעַמִּיד יַעֲקֹב אֶת מְלָכֵי בִטַל אֶת מְלָכוֹת עֲשׂוּ. (ספר השיחות תשמ"א ח עמ' 153)

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

הַרְפִּיב. וַיִּתְכַּן לְהִיּוֹת מִצָּא שֶׁהוּא מִצָּא בַתְּחִלָּה זֹאת הַקְּמָה, כִּי מִיִּן אֶחָד עִם מִיִּן אַחֵר לֹא יוֹלִידוּ. וַיִּחְזִיק זֶה הַפְּרוּשׁ שְׁאָמַר הַפְּתוּב בְּרַעְתּוֹ אֶת הַתְּמוּרִים, וְאֵלֹהֵי הָיוּ הֵימָם צְמֻחִים כְּאֲשֶׁר פָּרְשׁוּ רַבִּים, מֵה טַעַם לְהַזְכִּיר הַתְּמוּרִים: תוֹרָה כה
כה) וְאֵלֶּה בְּנֵי עֵנָה דִישָׁן וְאֶהְיֶיבָמָה בַת עֵנָה: אֵין זֶה עֵנָה הַנִּזְכָּר בְּרֵאשׁ הַפְּסוּק, כִּי אֵלֹהֵי הָיָה הוּא, מֵה צִרְף לְהַזְכִּירוֹ. רַק הוּא עֵנָה הַנִּזְכָּר בְּפְסוּק רֵאשׁוֹן: תוֹרָה כו
לא) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים. יֵשׁ אוֹמְרִים כִּי בְּדִרְךָ נְבוּאָה נִקְתְּבָה זֹאת הַפְּרֻשָּׁה. וַיִּצְחָקֵי אָמַר בְּסִפְרוֹ כִּי בִימֵי יְהוֹשֻׁפָט נִקְתְּבָה זֹאת הַפְּרֻשָּׁה. וּפְרֻשׁ הַדּוֹרוֹת פְּרָצוֹנוֹ, הִכִּי קָרָא שְׁמוֹ יִצְחָק כֹּל הַשׁוֹמֵעַ יִצְחָק לוֹ. כִּי אָמַר כִּי הָיָה הוּא הַדָּר הָאֲדוּמִי. וְאָמַר כִּי מֵהִיטְבָאֵל אַחוֹת תַּחֲפִנְתָּם. וְחִלִּילָהּ חִלִּילָהּ

שיעור יומי לשבת קודש ט"ז כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום - לו - פרשת וישלח סה

(לב) וַיִּמְלֹךְ בְּאֲדָוִם בְּלַע בֶּן-בְּעֹזַר וְשֵׁם עִירוֹ דְּנַהֲבָה:
 לב ומלך באדום בלע בן בעוזר ושם עירו דנהבה:
 דנהבה:

(לג) וַיִּמַּת בְּלַע וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו יוֹכָב בֶּן-זֶרַח מִבְּצֻרָה:
 לג ומית בלע ומלך תחתיו יוכב בן זרח ממצורה:
 מבצורה:

כ"ט יוכב בן-זרח מבצורה • בצורה מערי מואב היא, | שְׁהַעֲמִידָה מֶלֶךְ לְאֲדָוִם, עֲתִידָה לְלָקוֹת עִמָּהֶם,
 שְׁנָאֲמַר: (ירמיה מו) "וְעַל-קְרִיּוֹת וְעַל-בְּצֻרָה וְגו'". וּלְפִי
 שְׁנָאֲמַר: (ישעיה לו) "כִּי זָבַח לֵה' בְּבְצֻרָה".

(לד) וַיִּמַּת יוֹכָב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו חֲשָׁם מֵאֲרִיז הַתִּימָנִי:
 לד ומית יוכב ומלך תחתיו חשם מאריז התימני:
 דרומא:

(לה) וַיִּמַּת חֲשָׁם וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדַד בֶּן-בְּרָד הַמִּכָּה
 את-מדין בשדה מואב ושם עירו עוית:
 אַת־מִדְיָן בְּשָׂדֵה מוֹאָב וְשֵׁם עִירוֹ עֹוִית:

כ"ט המכה את-מדין בשדה מואב • שָׂא מִדְיָן | וּמִכָּאֵן אָנוּ לְמַדִּים שֶׁהָיוּ מִדְיָן וּמוֹאָב מְרִיבִים זֶה עִם
 עַל מוֹאָב לְמַלְחָמָה, וְהֵלֶךְ מֶלֶךְ אֲדָוִם לְעֹזֵר אֶת מוֹאָב,
 זֶה, וּבִימֵי בְלַעִם עָשׂוּ שְׁלוֹם לְהַתְקַשֵּׁר עַל יִשְׂרָאֵל.

(לו) וַיִּמַּת הֲדַד וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שְׂמֵלָה מִבְּשָׂרְקָה:
 לו ומית הדד ומלך תחתיו שמלה מבשארקה:
 ממשארקה:

(לז) וַיִּמַּת שְׂמֵלָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שָׂאוּל מִרַחֲבֹת
 הנהר:
 מִרַחֲבֹת הַנָּהָר:

(לח) וַיִּמַּת שָׂאוּל וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו בַּעַל חֲנָן בֶּן-עֲכָבֹר:
 לח ומית שאול ומלך תחתיו בעל חנן בן עכבור:
 עכבור:

(לט) וַיִּמַּת בַּעַל חֲנָן בֶּן-עֲכָבֹר וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הָדָר
 ושם עירו פעו ושם אשתו מהיטבאל בת-מטרד
 בַּת מִי זָהָב:

כ"ט • בת מי זהב • מהו זהב? עשיר זהב, ואין זהב חשוב בעיניו לכלום.

(מ) וַאֲלֵה שְׂמֹת אֱלוֹפֵי עֹשׂוֹ לְמִשְׁפַּחְתָּם לְמִקְמֹתָם
 בשמתם אלוף תמנע אלוף עלוה אלוף יתת:
 מְאֲלִין שְׂמֹתַת רַבְרָבִי עֹשׂוֹ לְזַרְעֵינֵהוּן
 לְאַתְרֵיהוֹן בְּשִׁמְהֵהוּן רַבָּא תִּמְנַע רַבָּא
 עֲלוּהָ רַבָּא יִתַּת:

כ"ט • ואלה שמות אלופי עשו • שְׁנִקְרְאוּ עַל שֵׁם
 מְדִינוֹתֵיהֶם לְאַחַר שְׂמַת הַדָּר וּפְסָקָה מִהֶם מְלָכּוֹת.
 וְהָרֵאשׁוֹנִים, הַנּוֹזְכִּים לְמַעַלָּה, הֵם שְׂמֹת תּוֹלְדוֹתָם,
 וְכֵן מִפְּרֵשׁ בְּרַבְרָבִי הֵימִים: "וַיִּמַּת הַדָּר, וַיְהִיו אֱלוֹפֵי
 אֲדָוִם אֱלוֹף תִּמְנַע וְגו'".

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

(לב) בְּלַע בֶּן בְּעֹזַר. אֵינָנו בְּלַעִם. גַּם
 בְּלַעִם אֵינָנו בֶּן לְבָן הָאֲרָמִי. וַיִּמְכֵּן
 שְׁדָרָף הַדָּרָשׁ בְּעִבּוּר הָיוּתוֹ מִנְחַשׁ
 כְּמוֹהוּ. כִּי לֹא יִפֵּל מִדְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ
 ז"ל אֲרֻצָּה. גַּם בְּלַע אֲרָמִי הָיָה, וְזֶה
 בְּלַעִם אֲדוּמִי. גַּם יוֹכָב בֶּן זֶרַח אֵינָנו
 אִיּוֹב, כְּאֲשֶׁר אָמַר הַיִּצְחָקִי
 הַמִּהְבִּיל: תּוֹרָה לג
 (לט) מְהִיטְבָּאֵל בַּת מִטְרַד. כְּשַׁעִם
 בַּת עֲנָה בַת צְבֻעוֹן. אוּ הַזְכִּיר הַפְּתוּב
 שֵׁם אָבִיהָ וְשֵׁם אִמָּהּ: מִי זָהָב. בֶּן
 שְׁמוֹ. וְהִגָּאוֹן אָמַר, צוּרָף זָהָב. וְאַחֲרֵים

(מא) אֱלֹהִים אֶהְיֶיכֶם אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי פִינָן:

מא רבא אהליבמה רבא אלה רבא פינן:

(מב) אֱלֹהֵי קִנְיָ אֱלֹהֵי תִימָן אֱלֹהֵי מִבְצָר:

מב רבא קני רבא תימן רבא מבצר:

(מג) אֱלֹהֵי מִגְדֵיאל אֱלֹהֵי עֵירָם אֱלֹהֵי אֱדוֹם
לְמִשְׁבַּתְּכֶם בְּאֶרֶץ אַחֲזַתְּם הוּא עֲשׂוּ אִבְי אֱדוֹם:

מג רבא מגדיאל רבא עירם אלן רבא רבא
אדום למוהבנהון בארעא אחסנתהון הוא
עשו אבוהון דאדומאי: פ פ פ

ש"י מגדיאל • היא רומי:

פפפ קנ"ד פסוקים. קליטה סימן. חסלת פרשת וישלח

ההפטרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים ריח - רכ

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

לְמַעַלְהָ, וְלֹא הִזְכִּיר כִּי אִם מִי שֵׁשׁ לוֹ מְקוֹם. תִּמְנַעַ. בְּמָקוֹם הַזֶּה זָכַר, כִּי יֵשׁ לָנוּ שְׁמוֹת רַבִּים לְזָכַר וְלִנְקָבָה שׁוּיִם, וְכֵן אֶהְיֶיכֶם. אוֹ יִהְיֶה הַפְּרוּשׁ	לְהִיזוֹת אֱלֹהֵי נוֹסֶף, וְיִהְיֶה אֱלֹהֵי תִמְנַעַ שֶׁהִיָּתָה פִּילְגָשׁ אֱלִיפִזוּ, אֱלֹהֵי הֵם אֱלֹהִים עַלְהָ גַם יָתָה. וְהִנֵּה אֱלֹהֵי נְשִׂאֵי עַמְלָק. וְאֱלֹהֵי אֶהְיֶיכֶם הֵיוּ	שְׂבַעַה בִּימֵי מוֹשֶׁה אֲנָשִׁי מְקוֹמוֹת, עַל כֵּן הוֹסִיף לְבָאֵר בְּמוֹשְׁבוֹתְכֶם: תוֹרָה מֵא חֶסֶלֶת פְּרִשְׁת וַיִּשְׁלַח
--	---	---

המשך ביאור למס' נדרים ליום שני עמ' ב'

- 1 החמה משום ימות הגשמים. וכן רוחץ - מותר לו לרחוץ עמו
- 2 באבובי גדולה, שאינו מעלה עליו המים, ואין חוששים שמא
- 3 יבואו לרחוץ גם בקטנה. וכן מיע עמו בקטנה - מותר למודר
- 4 להכנס יחד עם המדיר, אפילו לאמבטי קטנה כדי להזיע, כיון
- 5 שאין שם חום אלא זיעה לבד, ואין תוספת חום על ידי שגם המדיר
- 6 נמצא שם.
- 7 שנינו במשנה, אבל מיכב עמו על המטה, ואוכל עמו על השולחן,
- 8 אבל לא יאכל עמו מן התמחוי, אבל אוכל הוא עמו מן התמחוי
- 9 החזיר.
- 10 מבאר הגמרא מזהו תמחוי החזיר, אמר רבי יוסי בר חנינא, מן
- 11 התמחוי החזיר היינו מן התמחוי החזיר לבעל הבית - שהקערה
- 12 גדולה ויש בה די מזון כדי שיאכלו שניהם ויתירו ויחזירו הנותר
- 13 לבעל הבית. ובזה אין המודר נהנה ממיעות אכילת המדיר כפי
- 14 שנתבאר במשנה.
- 15 **משנה**
- 16 המשנה מונה דברים נוספים האסורים במודר הנאה:
- 17 לא יאכל עמו - אסור למודר לאכול עם המדיר מן האבוס - קערה
- 18 גדולה וארוכה הדומה לאבוס של בהמה, שנותנים לפני הפועלים
- 19 לאכול ממנה. כי מתוך שהפועלים טורחים הרבה במלאכה הרי
- 20 רעבונם גדול ואכילתם מרובה, ואף שיש מזון הרבה בכלי אין הוא
- 21 יתר על צרכם, ונמצא המודר נהנה מהמדיר אם ימעט הלה
- 22 באכילתו, שעל ידי זה יגדל חלקו של המודר ויוכל להוסיף
- 23 ולאכול.
- 24 ואם נשכרו המדיר והמודר אצל בעל הבית אחד לחפירת קרקע,
- 25 לא יעשה עמו - אסור למודר לחפור עם המדיר, באומן - בשורה
- 26 אחת שבכרם, משום שעל ידי שהמדיר חופר בקרקע שאצלו, הרי
- 27 הוא מרכך גם את הקרקע הסמוכה לה שיהיה נוה לחפור בה, והרי
- 28 הוא מזהה את המודר שתהיה מלאכתו קלה יותר, אלו דברי רבי
- 29 מאיר. וחקמים אומרים, עושה - מותר למודר לחפור עם המדיר,
- 30 והוא - ודין זה הוא דווקא באופן שהמדיר חופר פרחוק ממנו,
- 31 שבאופן זה אין המודר נהנה מחפירת המדיר.
- 32 **גמרא**
- 33 הגמרא מבאר באיזה אופן נחלקו רבי מאיר וחקמים:
- 34 בקרוב - אם מקום חפירת המדיר קרובה לשל המודר, לא פליגי -
- 35 לא נחלקו רבי מאיר וחקמים, ושניהם מודים דאסור - שאסור
- 36 למודר לחפור, משום שהמדיר מרפה את הקרקע לפני המודר
- 37 ומיקל עליו לחפור. כי פליגי - אימתי נחלקו רבי מאיר וחקמים,
- 38 פרחוק - כשהמודר חופר בריחוק מקום מהמדיר, שבאופן זה אין
- 39 חפירת המדיר מרככת את הקרקע שהמודר חופר בה. וטעם
- 40 מחלוקתם, שרבי מאיר סבר, גרידן שלא יעבוד במקום רחוק משום
- 41 שחוששים שמא יבוא לעבוד גם במקום קרוב שזה אסור משום
- 42 דקא מרפי לה לארעא קמייה - שהמדיר מרפה ומרכך את הקרקע
- 43 לפני המודר. ורגנן סברי לא גרידן רחוק משום קרוב.

לוח תהלים

יום ראשון, י' כסלו < פרק כ. מפרק נה עד סוף פרק נט

יום שני, י"א כסלו < מפרק ס עד סוף פרק סה

יום שלישי, י"ב כסלו < מפרק סו עד סוף פרק סח

יום רביעי, י"ג כסלו < מפרק סט עד סוף פרק עא

יום חמישי, י"ד כסלו < מפרק עב עד סוף פרק עו

יום שישי, ט"ו כסלו < מפרק עז עד סוף פרק עח

שבת קודש, ט"ז כסלו < פרק כ. מפרק עט עד סוף פב

ממכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם
היה המנהג שכל אחד היה
אומר בכל יום את הקאפיטל
[פרק] תהלים לפי שנות חייו.
למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס
לשנת הכ"א היה אומר פרק
כ"א בתהילים וכן היו אומרים
גם את התהילים לפי שנות בניו
ובנותיו שזוהי סגולה שלא ייצאו
לתרבות רעה...

(תמוז תרס"ו)

...בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה
לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-
הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין
מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו
שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש
כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות
הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת,
כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו
בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות
בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר...

(ט"ו סיון, תרפ"ח)

תניא יומי

~ יום ראשון י' כסלו ~

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קנח, משא"כ ההלכות... עד עמ' 316, אלקות.

ה"חכמה עילאה", ואף שגשמיית עולם תהא ודאי מסתיר לגמרי אפלו - על תחסד דעשיה, - ובודאי שהיא מסתירה על הארת ה"חכמה עילאה", כלומר, שהדבר הגשמי אודותיו דנה התורה, כפי שיוכיר להלן, למשל הפרה והחמור הגשמיים אודותם דנה ההלכה של "המחליף פרה בחמור",

הרי הפרה והחמור הגשמיים (של בעל הפרה ובעל החמור הבאים לדין תורה בגין ענין של "מחליף פרה בחמור") מסתירים בודאי על ענין של חסד ד"עשיה", מפל"מקום התלכה עצמה אינה גשמיית ממש, שהיא - ההלכה והפסק, כחינת רצון הנמשך מתקמה עלאה להקל או להחמיר, -

שכן מחייבת חכמתו של הקדוש-ברוך-הוא שיהיה רצונו יתברך ופסק ההלכה להקל או להחמיר, רק ש - הרצון יורד ומאיר בכחינת גלוי פגשמיית, - הרצון העליון מתבטא בהתגלות בענין גשמי, כמים תיורדים ממקום גבוה כו', - שאותם המים שהיו בתחלה במקום הגבוה נמצאים עתה במקום הנמוך, ותדבר הנשמי עצמו שבו מדברת התלכה, באמת הוא מסתיר לגמרי, כמו - ההלכה של "המחליף פרה בחמור", וכן - ההלכה של בשר הפגול או לא פגול וקשר. - שהפרה והחמור הגשמיים והבשר הגשמי אודותיו דנים אם הוא פיגול או לא - מסתירים באמת לגמרי על הארת ה"חכמה עילאה". מה שרבינו אומר שהדבר הגשמי עצמו אודותו דנה ההלכה, מסתיר בודאי לגמרי - למרות שלעיל (קנו, ב) אמר לגבי מצוות שבאחיות האתרוג הגשמי של מצוה, תופסים מהות האלקות ד"אצילות" - הרי זה, מפני שלגבי מצוה, הרי האתרוג הגשמי הוא חלק מן המצוה, לכן אין גשמיית האתרוג מסתירה, אלא זה בטל לגמרי באלקות, ואילו כאן לגבי ההלכה הרי הפרה הגשמיית או החמור הגשמי אינם חלק של ההלכה, לכן הם מסתירים, אך השכל הגשמי בו התלכשה ההלכה, כיוון שהוא חלק מן ההלכה, שההלכה התלכשה בשכל גשמי זה - אכן אינו מסתיר. רק התלכה

מהשאינו בהן ההלכות, הרי הארת התקמה מאירה בהן בגלוי, - הן אינן מעלימות על הארת ה"חכמה" שבהן, ולבוש העשיה - שההלכות הרי באו בענינים של עולם הזה ויש עליהן לבוש מעולם ה"עשיה", אך הלוש של "עשיה", הוא

דרך מעבר לבר, - הן רק עוברות דרך לבוש ה"עשיה", אך אין זה אומר שלבוש ה"עשיה" פועל שינוי במהותן, כפי שהדבר בדרך של התלכשות, שהמלביש פועל על המלוכב להיות כמו המהות של המלביש. כמו ביום טוב, שחסד דאצילות המלכש לגמרי תחסד דבריאה מחיה עולם תהא הנשמי - וזאת - על ידי מעבר חסד דיצירה

ועשיה, הנקרא גם בהן התלכשות⁴⁹, - שחסד ד"בריאה" מתלבש בחסד ד"יצירה" ובחסד ד"עשיה", למרות שאין זו התלכשות ממש, שאם לא כן, לא תהא פועל פגשמיית עולם תהא. - הרבי הרשב"ב נשמתו-עדן, מסביר בקונטרס "ומעין"⁵⁰ דיוק לשון רבנו הזקן כאן, שהכוונה היא שכדי שתהיה פעולה של גשמיית ממש בעולם הזה, לא מספיק ה"יש" של עולם ה"בריאה" הנקרא "יש" לגבי "אצילות" (אך לגבי "יצירה" זה עדיין רוחני), ואף כשאור החסד ד"בריאה" יעבור "דרך מעבר" הספירות של "יצירה" ו"עשיה" - לא תהיה עדיין השפעה גשמיית ממש, אלא זה צריך להיות על ידי התלכשות בכלים ובלבושים של "יצירה" המסתירים במדה מרובה יותר על האור האלקי של החסד העליון, והוא נעשה על-ידי-זה בבחינה של מציאות, ולאחר מכן הוא מתלבש בכלים ובלבושים של "עשיה" המסתירים עוד יותר מאשר הכלים והלבושים של "יצירה", ואור זה נעשה יותר בבחינה של "יש", ובכוחו לבוא בהשפעה גשמיית של עולם הזה. על-כל-פנים, כשם שהדבר ביום-טוב, שמבלי הבט על ענין ההתלכשות ב"יצירה" ו"עשיה", נחשב האור המאיר ביום-טוב כאור של חסד ד"בריאה", כך גם בהלכות, שההתלכשות בהלכות היא רק באופן של "מעבר" והיא נשאת הארה של

49. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה אוה"ת שמיני תע ואילך". 50. עמוד 123. 51. ב"מ ק, א. וש"נ.

העליונה יותר שהיא מתלבשת בה - או שהיא מהות אחרת מהמדריגה העליונה. כלומר, בשעה שהאור האלקי מתלבש במדריגה שאיננה אלקות, מתעלם ומסתתר האור האלקי בהתלבשות זו, ואילו בשעה שגם המלביש הוא אלקות (אלא במדריגה קטנה יותר) -

אין המדריגה העליונה מתעלמת ומסתתרת, אלא המהות ממש של המדריגה העליונה - מאירה במדריגה התחתונה. זהו ההפרש בין התלבשות אור הנשמה של בריאה יצירה עשיה שהוא אלקות בג' ראשונות (חכמה-בינה-דעת) של "בי"ע" (בריאה-יצירה-עשיה) שהם נבראים, שאור הנשמה הוא בהעלם והסתתרות מהם כמו ההעלם וההסתתרות שבאור מתעלם ומסתתר מנברא, כלומר, שלא מאירה מהות אור הנשמה, כ"אם מציא אותו בלבד - לבין התלבשות בחינת "חכמה עילאה" (עליונה) באור הנשמה ד"בי"ע" שבהלכות, שכיוון שאור הנשמה הוא הרי גם אלקות, לכן מאירה מהות "חכמה עילאה" ממש בגילוי באור הנשמה, ואור הנשמה אינו מסתתר ומתעלם. ולכן, למרות שמה שמאיר בגילוי בהלכות הערוכות לפנינו, הוא בחינת אור הנשמה של "מלכות דבריאה ויצירה", אף-על-פי-כן מלובשת בו (באור הנשמה של "מלכות דבריאה ויצירה") מהות "חכמה עילאה" דאצילות", שאינה מסתתרת ומתעלמת. כלומר, שאור ה"אצילות" מאיר בגילוי ממש לגבי אור הנשמה, ולכן בהלכות שאנו לומדים, הרי למרות שלא מאירה בגילוי ממש בחינת "חכמה עילאה", אף-על-פי-כן אין זה בבחינת העלם והסתתרות, כ"אם בבחינת מיעוט בלבד, שביכלתה לבוא לבחינה של גילוי ממש.

בַּעֲצֻמָּה - הפסק עם הטעם הנגלה, - מדוע הפסק הוא כך וכך, ה"א מִבְּחִינַת מַלְכוּת דְּבְרִיָּאָה - חלק השכל והטעם של הגמרא, ויצירה - חלק פסק ההלכה של המשנה, דְּבְחִינַת נְשָׁמָה, שְׁהוּא אֱלֻקוּת, הַמְחִיחַ וּמְהַיֵּה נַפְשׁ רִוַח דְּבְרִיָּאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה, - שנפש-רוח הן ענין של נברא, שְׁהֵן דְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ - יראה ואהבה, שְׁל הַמְּלָאכִים וְהַנְּשָׁמוֹת וְחֻקָּהּ בִּינָה דְעַת שְׁלָהֶם, - ההשגה וההתבוננות בגדלות ה' המביאות לאהבה וליראה. כל זה מתהווה ומקבל

חיות מֵאִין לְיֵשׁ. - כפי שכל נברא מתהווה מ"אין" ל"יש", וְלָבֵן - ההארה מ"חכמה" הבאה על-ידי מלכות ד"בריאה" ו"יצירה", שהיא הענין של תורה כפי שהיא ב"בריאה" ו"יצירה" לפני שהיא באה למטה בעולם, כמו המים היורדים ממקום גבוה לנמוך, ה"א מְרִוּה צְמָאוֹנֵם - של המלאכים והנשמות שבעולם ה"בריאה" ו"יצירה" קִדְּם שְׁיִרְדָּה לְעוֹלָם הוּוּ, כְּמִים הַיּוֹרְדִים - ממקום גבוה לנמוך כו'⁵². וְגַם אַחַר שְׁ - ההארה מ"חכמה עילאה", יְרַדָּה לְעֲשִׂיָּה, ה"א לְמַעְלָה מְעַלָּה מִבְּחִינַת חֻקָּהּ-בִּינָה-דְעַת דְּעֲשִׂיָּה, אֶפְלוּ דְבְחִינַת נְשָׁמָה שְׁהוּא אֱלֻקוּת. - שכן, זה אלקות של "עשיה", ואילו ההארה של "חכמה עילאה" שבהלכות היא האלקות של "אצילות". למדנו לעיל, שבמלכות ד"בריאה" ו"יצירה" של נשמה, מלובשת מהות "חכמה עילאה" דאצילות", ואור הנשמה של "מלכות דבריאה ויצירה" אינו מעלים על אור ה"חכמה עילאה" שבה, שכן (כפי שהרבי רש"ב נ"ע מסביר במאמר דיבור-המתחיל "כה אמר ה'") תרס"ז⁵³) בהתלבשות קיים הבדל אם ההתלבשות היא במדריגה שהיא כמו המהות של המדריגה

קונטרס אחרון

בַּעֲצֻמָּה עִם הַטַּעַם הַנִּגְלָה ה"א מִבְּחִי' מַלְכוּת דְּבְרִיָּאָה וְיֵצִי' דְּבִחִי' נְשָׁמָה שְׁהוּא אֱלֻקוּת הַמְחִיחַ וּמְהַיֵּה נַפְשׁ רִוַח דְּבִי' ע' שְׁהֵן דְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ שֶׁל הַמְּלָאכִים וְהַנְּשָׁמוֹת וְחֻב"ד שֶׁלָּהֶם מֵאִין לְיֵשׁ וְלֹכֵן ה"א מְרוּה צְמָאוֹנֵם קוֹדֵם שִׁירְדָּה לְעוֹה"ז כְּמִים הַיּוֹרְדִים כו' וְגַם אַחַר שִׁירְדָּה לְעֲשִׂיָּה ה"א לְמַעְלָה מְעַלָּה מִבְּחִי' חֻב"ד דְּעֲשִׂיָּה אֶפְלוּ דְּבִחִי' נְשָׁמָה שְׁהוּא אֱלֻקוּת

~ יום שני י"א כסלו ~

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 316, והטעם משום דחב"ד... עד עמ' 316, וגמרא.

וְהַטַּעַם, - מדוע גם אחרי שהארת "חכמה עילאה" ירדה ב"עשיה", היא עדיין למעלה גם מ"חב"ד דעשיה" של בחינת הנשמה? - מְשׁוּם דְּחֻקָּהּ-בִּינָה-דְעַת דְּנַפְשׁ רִוַח וְתוֹלְדוּתִיהּ, - של נפש רוח, וְהַתְּחוּוּתָן מֵאִין לְיֵשׁ עִם תוֹלְדוּתִיהּ, עַד סוּף הַעֲשִׂיָּה, ה"א הָאָרֶץ וְכָל צְבָאָה. - הרי, ש"חב"ד דעשיה" של הנשמה, היא מקור לנבראים. אֶבְל חֻקָּהּ בִּינָה דְעַת

וְהַטַּעַם מְשׁוּם דְּחֻב"ד דְּעֲשִׂי' דְּבִחִי' נְשָׁמָה הוּא מְקוֹר הַחַיּוּת דְּחֻב"ד דְּנַפְשׁ רִוַח וְתוֹלְדוּתִיהּ וְהַתְּחוּוּתָן מֵאִין לְיֵשׁ עִם תוֹלְדוּתִיהּ עַד סוּף הַעֲשִׂיָּה ה"א הָאָרֶץ וְכָל צְבָאָה. אֶבְל חֻב"ד

קונטרס אחרון

וְהַטַּעַם מְשׁוּם דְּחֻב"ד דְּעֲשִׂי' דְּבִחִי' נְשָׁמָה הוּא מְקוֹר הַחַיּוּת דְּחֻב"ד דְּנַפְשׁ רִוַח וְתוֹלְדוּתִיהּ וְהַתְּחוּוּתָן מֵאִין לְיֵשׁ עִם תוֹלְדוּתִיהּ עַד סוּף הַעֲשִׂיָּה ה"א הָאָרֶץ וְכָל צְבָאָה. אֶבְל חֻב"ד

52. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: תענית ז, א. 53. המשך תרס"ו ע' תכד ואילך.

ל"מלכות דבריאה יצירה" דנשמה, להיות מקור לנבראים - בשעה ש"חב"ד דבריאה יצירה" דנשמה, שהיא למעלה מעלה ממנה, היא מקור לנבראים? לא קשה מידי, - לא קשה כלל, דבאמת המלאכים והנשמות - המתהווים מ"חב"ד דבריאה יצירה", אינן אלא מטיפה הנמשכת

קונטרס אחרון

מחכמה בינה דעת דנשמה ל"יסוד ועיר אנפין", ונתן - ונמשך ל"נוקבא", - ל"מלכות", ומשם יצאו - המלאכים והנשמות, בבחינת "לידה". - שנולדה מציאות חדשה, הרי שאין זה התפשטות של חב"ד כפי שהדבר הוא בהלכות, שמהתפשטות כזו אי אפשר באמת שיהיה מקור לנבראים, כ"י"אם באופן של טיפה ולידה, יכול להיות מחב"ד דבריאה

דהלכות במעמיהן שבמל' דבריאה ויצי' ענין החכמה היא בתיקון פרצופי האצי' שבהן תלוין כל מעמי המצות מ"ע בה' חסדים ומל"ת בה"ג ומשו"ה נמי כשירדו להתלבש בנבראים הן במל' דבריאה ויצי' דבחי' נשמה דוקא שהוא מכלים דאצי' ולא בבחי' נפש רוח. ואף דחב"ד דבריאה יצירה דבחי' נשמה שגבהה מאד מעלתן על בחי' מלכות דבריאה יצירה דנשמה ואעפ"כ הן מקור לחב"ד דבריאה יצירה של בחי' נפש רוח שהן המלאכים. לק"מ דבאמת המלאכים והנשמות אינן אלא מטפה הנמשכת מחב"ד דנשמה ליסוד ז"א וניתן לנוק' ומשם יצאו בבחי' לידה כי אף את"ל שנבראו מהארת הכלים דנוק' דאצי' הרי הם היורדים ונעשים נשמה. אבל עצמות חב"ד דנשמה מתפשט בו"ק דזו"ן ושם הם שיתא סדרי משנה וגמרא

דהלכות במעמיהן שבמלכות דבריאה ויצירה, - המקום והמדריגה של ההלכות וטעמיהן - שם אין "חב"ד" אלו מקור לנבראים, כ"י"אם - ענין החכמה - שבהן, היא בתיקון פרצופי האצילות, שבהן - בפרצופים של "אצילות", תלוין כל מעמי המצות, מצות עשה בה' חסדים, - של "ז"א דאצילות", ומצות לא תעשה בה' גבורות. - של "ז"א דאצילות", ומשום הכי - ולכן, נמי, - גם כשירדו להתלבש בנבראים, - כשטעמי ההלכות, שבעצם הם הפרצופים של "אצילות" - ירדו להיות טעמים של הלכות לנבראים, הן במלכות דבריאה ויצירה בבחינת נשמה דנקא, - שנשמה היא אלקות, שהוא - הנשמה

יצירה, אפילו של נשמה, ענין של נבראים, כי אף אם תמציי לומר שנבראו מהארת הכלים דנוקבא - "מלכות" דאצילות, הרי הם היורדים - דבריאה יצירה עשיה, ונעשים נשמה. - דבריאה יצירה עשיה. אבל עצמות החכמה בינה דעת דנשמה מתפשט בו' קצות דועיר אנפין ונוקבא, ושם הם שיתא - ששה סדרי משנה וגמרא. - ענין ההלכות של תורה, הרי, שעצמות חב"ד באה דוקא בהלכות של תורה שהיא אלקות, ותורה באה בבחינת נשמה. שהיא אלקות.

היא מכלים דאצילות, - ל' הכלים של "זו"ן דאצילות" נעשים נשמה ל"בי"ע", ולא בבחינת נפש רוח. - והן לא התלבשו בבחינת רוח ונפש שהן "נברא". ואף דחכמה בינה דעת דבריאה יצירה דבחינת נשמה, שגבהה מאד מעלתן על בחינת מלכות דבריאה יצירה דנשמה, - שכן, זו חב"ד, העליונות בספירות עולם זה, וזו מלכות, התחתונה בספירות עולם זה, ואף על פי כן - "חב"ד דבריאה יצירה", הן מקור לחכמה בינה דעת דבריאה יצירה של בחינת נפש רוח שהן המלאכים - ואם כן, כיצד אנו אומרים לעיל, שאי אפשר

~ יום שלישי י"ב כסלו ~

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 316, ומ"ש בע"ח... עד עמ' קנט, וכו' וד"ל:

נברא? יש לומר דהיינו דוקא על ידי תורת האדם - שהוא לומר, פעולם הוה העולה למעלה, - נעשה אז לכוש של תורה, כיוון שזה בא מהאדם שהוא נברא. אבל התלמוד עצמו שנתן בסיני - כפי שהתורה ניתנה מלמעלה למטה, הוא פנשמה, - שהיא אלקות, ולכן הוא - לימוד ה"תלמוד", מברר הרוח, וכן במשנה דיצירה. - שכפי

ומה שכתוב ב'עין חיים'⁵⁴ (ושער היחודים)⁵⁵ שעל ידי הפונה נעשה לכוש נשמה, ועל ידי התורה - נעשה לכוש רוח דרוח דיצירה על ידי משנה, - על ידי לימוד המשנה שהיא ב"יצירה" נעשה לכוש רוח דרוח, ורוח דנשמה דבריאה על ידי הנקרא - שגמרא היא ב"בריאה". הרי, שעל ידי תורה נעשה לכוש של "רוח", שהיא הרי

קונטרס אחרון

ומ"ש בע"ח (ושער היחודים) שע"י הכוונה נעשה לכוש נשמה וע"י התורה לכוש רוח דרוח ע"י משנה דיצי' ורוח דנשמה דבריאה ע"י הנב' י"ל דהיינו דוקא ע"י תורת האדם בעוה"ז העולה למעלה. אבל התלמוד עצמו שניתן בסיני הוא בנשמה ולכן הוא מברר

54. שמ"ט פ"ה. 55. פ"ב.

שהיא ניתנת מלמעלה מסיני, היא בבחינת נשמה. וְאִם אֵם תִּמְצֵי לֹמֵר, שְׁנֵם הַתַּנּוּן מִסִּינִי - מלמעלה למטה, הוּא בְרוּחַ דְּבְרִיאָה יְצִירָה - אבל הרי זה באופן כזה שאין זה שום מציאות של נברא, אלא באופן של "שליח" שאיננו מציאות

לעצמו, אלא מציאותו היא כוח המשלח, כך שאין זה כמו מציאות הנברא של נבראים אחרים, ובלשון רבנו הזקן: הַרִי נִדְרַע שְׁבֵל מְלֶאךָ שְׁהוּא שְׁלִיחַ מְלִמְעָלָה, אִזִּי - בשעת השליחות, נִקְרָא פְּשֵׁם ה' מִמֶּשׁ הַשּׁוֹכֵן פְּקָרְבוֹ, מִהַשְּׂאִיזֵן פְּשִׂאִינוּ שְׁלִיחַ יֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחַר כְּפִי עֲבוֹדָתוֹ, - שמו נגזר מתוכן העבודה שעליו לבצע, שאז הוא מציאות של מלאך ופועל לפי אופן עבודתו, וְאִזִּי קוֹרָא "קְדוּשׁ קְדוּשׁ קְדוּשׁ ה' כּוֹ", פְּלוֹמֵר שְׁשֵׁם ה' - קדוש ו - מְבַדֵּל מִמֶּנּוּ, - הרי, שיכול להיות נברא שאינו שום מציאות של נברא אלא נקרא בשם הוי' שהוא אלקות, וְכֵן הוּא מִמֶּשׁ הַתְּלַבְּשׁוֹת הַתְּלַמּוּד בְּבַחֲיַת רוּחַ דְּבְרִיאָה, - ורוח היא הרי ענין של

קונטרס אחרון

הרוח וכן במשנה דיצי' ואף את"ל שגם הניתן מסיני הוא ברוח דבריאה יצירה הרי נודע שכל מלאך שהוא שליח מלמעלה אזי נק' בשם ה' ממש השוכן בקרבו משא"כ כשאינו שליח יש לו שם אחר כפי עבודתו ואזי קורא קדוש ק' ה' כו' כלומר ששם ה' מובדל ממנו וכן הוא ממש בבחי' התלבשות התלמוד בבחי' רוח דבריאה והמשנה ברוח דיצי' הם שלוחי ה' דהיינו כלים דנוק' ראצי' החיצונים בתלמוד והאמצעי' במשנה אשר המשנה והתלמוד שבהם נמשכים מיסוד אבא המקבל מח"ס דא"א שבו מלוכב אור א"ס ב"ה ונמצא שאור א"ס הוא שם ה' שוכן ברוח דבי"ע במקרא ומשנה ותלמוד וכשהאדם לומד ממשך אור א"ס ב"ה בעוה"ז להיות נכלל ובטל באורו ית' כי זה כל האדם וזאת היתה עבודת רשב"י וכל התנאים ואמוראים בנגלה להמשך אורו ית' ולברר בירורי נוגה כל משך זמן הגלות דשלטא אילנא דמו"ר כמ"ש עת אשר שלט האדם באדם כו' כי זהו תכלית ההשתלשלות שירד העליון למטה ויהיה לו דירה בתחתונים כדי להעלותו למהו אחד באחד. משא"כ עבודת המלאכים דו"ר שכליים אינה בבחי' המשכה כלל וכלל רק הסתלקות כו'. ובוה יובן מה שנבראים מלאכים מאין ליש ע"י עסק התורה אפי' שלא בכוונה שהוא בחי' רוח בלבד שאינה אלקות כלל אלא לפי שאעפ"כ שם ה' שוכן וכו' וד"ל:

את העולם להיות נכלל ובטל באורו יתברך, דבר הנעשה על-ידי לימוד התורה, וְזֹאת הִיְתָה עֲבוֹדַת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי וְכָל הַתַּנָּאִים וְאִמּוֹרָאִים - שעסקו פְּנִינָתָה, - דתורה, לְהַמְשִׁיךְ אֹרֹו יִתְבָּרַךְ, - בעולם, וְלְבַרֵּר בְּיִרְוֵי - קליפת נגה כָּל מִשְׁךְ זְמַן הַגְּלוּת דְּשִׁלְטָא אִילְנָא - כששולט האילן דְּטוֹב וְרַע, - חיות העולם היא מקליפת "נוגה" המעורבת טוב ורע, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב⁵⁷: "עַת אֲשֶׁר שִׁלַּט הָאָדָם - בלעיל של קליפה, בְּאָדָם - של קדושה, כּוֹ", - שזה כפי סיום הפסוק "לרע לו", כדי לברר ולהעלות ניצוצות הקדושה הנמצאים ב"אדם בלעיל" - בקליפת "נוגה", כִּי זֶהוּ תְּכַלִּית הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת - של העולמות, שִׁירַד הָעֲלִיּוֹן לְמַטָּה - שהקב"ה ירד ויתגלה בעולם, וְיִהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתְּחַתּוֹנִים, כְּדִי לְהַעֲלוֹתוֹ לְמַתְּוִי - להיות אֶחָד בְּאֶחָד. - שה"אחד" של "יחודא תתאה", של עולמות בריאה יצירה עשיה, יהיה כמו ה"אחד" של "יחודא עילאה". מה" שְׂאִיזֵן כֵּן עֲבוֹדַת הַמְּלָאכִים דְּחִילוֹ וְדְחִימוֹ - יראה ואהבה שְׁכָלִיִּים, אִינְה בְּבַחֲיַת הַמְּשֻׁכָה כָּלֵל וְכָלֵל, - שעל-ידי זה יומשך אלקות בעולם, רַק הַסְּתַלְקוֹת כּוֹ. - שהם עומדים ב"רצוא" ובביטול לאלקות. הרי, שאין זה אמיתת הכוונה העליונה בהשתלשלות, שהכוונה היא המשכה ולא הסתלקות. וְכֵן יוֹבֵן מַה שְׁנִבְרָאִים מְלָאכִים מֵאִין לִישׁ עַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה אִפְלוּ שְׁלֹא בְּכוּנָה, שְׁהוּא - לימוד התורה שלא בכוונה, בְּחִינַת רוּחַ בְּלֶבֶד שְׂאִינְה אֱלֻקוֹת כָּלֵל, - שכן הכוונה היא ענין של נשמה שהיא אלקות, אך בלי כוונה - כשזה בחינה של רוח בלבד - כיצד נבראים מ"אין" ל"יש"; הרי הבריאה מ"אין" ל"יש" היא דוקא רק מאלקות? אֵלָא לְפִי שְׂאֵף-עַל-פִּי-כֵן - למרות שזה שלא בכוונה, שֵׁם ה' שׁוֹכֵן וְכוֹ, - בדברי תורה,

נברא, וְהַמְּשֻׁנָה בְרוּחַ דִּיצִירָה, הם שְׁלֹחֵי ה', דְּהֵינּוּ בָלִים דְּנוֹקְבָא - "מלכות" דְּאֵצִילוֹת, תְּחִיצוֹנִים - הכלים החיצונים, פְּתַלְמוֹד, ו - הכלים הַאֲמֻצְעִים בְּמִשְׁנָה, אֲשֶׁר הַמְּשֻׁנָה וְהַתְּלַמּוּד שְׁפָהִים - ב"רוח דבריאה ויצירה", נִמְשָׁכִים מִ"יִסוּד אַבָּא", - מ"יסוד" שבחכמה, הַמְּקַבֵּל מִ"תְּקִמָה סְתִימָא" - חכמה 'סתומה', ד'אֲרִיךְ אֲנִפִּין", - מ"חכמה" שבכתר, שְׁבוּ - ב"אריך אנפין" מְלַבֵּשׁ אֹר אִיזְסוֹף בְּרוּךְ הוּא, וְנִמְצָא שְׂאֹר אִיזְסוֹף, הוּא שֵׁם ה', שׁוֹכֵן בְרוּחַ דְּבְרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיהַ, כְּמִקְרָא וּמִשְׁנָה וְתַלְמוּד, וְכַשֶּׁהָאָדָם לֹמֵד - מקרא, או משנה, או תלמוד, מִמֶּשֶׁךְ אֹר אִיזְסוֹף בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָם הַיְהוּת נְכַלֵּל וְכַטַּל בְּאֹרֹו יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם⁵⁸. - כל תכלית האדם היא להביא

56. ל' הכתוב - קהלת יב, יג. 57. שם ח, ט. וראה לעיל סכ"ה.

יְדֵי לְמַבִּין: - כפי שהוסבר לעיל, שאפילו מלאך, נברא, בשעת השליחות, נקרא בשם "ה", מפני ש"ה" שוכן בו", כך גם

בדברי תורה - כיוון שה' שוכן בדברי תורה, לכן יכולה להיות מהם התהוות המלאכים מ"אין" ל"יש".

~ יום רביעי י"ג כסלו ~

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 318, ולהבין פרטי ההלכות... עד עמ' קס, דכלים דו"א:

שאינן שכיחות כלל, ואפשר שלא היו מעולם במציאות, - באופן מעשי לא קרה אף פעם סוג דבר כזה כפי שפרט ההלכה מייצג אותו, מכל-שכן שלא יהיו לעתיד לבא, - שאז בוודאי לא יארעו אירועים לא-מבורכים כאלה, כמו פרטי דיני פגול וכהאי גוונא.

- וכדומה, כיצד שייך, איפוא, בהם הענין של בירור הניצוצות, שעל-ידי מבררים ניצוצות מעולם הנה מודעת זאת, - ידוע הדבר, שכל אסור שבפעולם יש לו שרש ומקור חיים בקליפות, שאם-לא-כן לא היה יכול להיות במציאות פעולם בלתי השפעה עליונה. - בלי השפעה של מקור רוחני, ואפילו המסלסל בשערו וכהאי גוונא - וכדומה, מקבל חיותו ברנע זו מהיכלות הקליפות,

כמו שכתוב בזה"ר. והלכך, - ולכן, גם פרטי האסורים שלא באו לידי מעשה מעולם פעולם הנה הנשמי, מכל-מקום שרשי חיותם הן במציאות בפעל ממש בהיכלות הקליפות. - בהיכלות של הקליפות הרוחניות. וגם הפרטים שיוכל להיות שלא היו ולא יהיו לעולם במציאות, כגון טעות ושגגות, - שעשה טעות או שהיה שוגג, שפעה וקרא לתשיעי - לשה התשיעי, עשירי - בקשר לקביעת העשירי ל"מעשר", כו' וכהאי גוונא, - וכדומה, דלא שייך - שיהיה זה כמזיד - שאז זה מצב של להיות קלפה שורה על זה, ויוכל להיות דכהאי גוונא - שדבר בצורה כזו, אינו במציאות בהיכלות הקליפות - כיצד, איפוא, יש לכך שורש ומקור חיות בקליפה? [הנהגה מאדמו"ר בעל צמח צדק ז"ל נ"ע: נראה לי מה שכתב - רבנו הזקן, "ויוכל להיות", - שיכול להיות (שאינן במציאות מקרה כזה) אלמא דלא ברידא ליה, - הרי, שלא ברור לו הדבר, אלא הוא בספק, היינו משום שהשגגות באות מ - קליפת גנה,

בסימן הקודם ב"קונטרס אחרון", הסביר רבנו הזקן, איך על-ידי מצוות מעשיות נעשה ענין הבירורים, שמבררים הניצוצות של עולם התהו, ונמשכת אלקות בעולם. וכך גם על-ידי לימוד ההלכות של המצוות.

רבנו הזקן הסביר, שאפילו בפרטי ההלכות של מצוות לא-תעשה, שבהן לא שייך - כפי שהדבר במצוות-עשה - הענין של "מעלה עליו כאילו קיים בפועל ממש" (שבלימוד ההלכה של מצוות-עשה נחשב לו הדבר כאילו קיים את המצוה), ויתירה מזו, גם בפרטי דינים של לא-תעשה, שלא שכיח בכלל שהם יהיו במעשה, שבהם לא שייך אפילו הענין של "ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כאילו עשה מצוה", שלימוד הלכות אלו

והידיעה איך להישמר מהן - ייחשב כהימנעות בפועל מלא-תעשה זה, וזאת גם כשלא שייך כלל שזה יהיה למעשה בפועל, שכן זה לא שכיח כלל, וסביר הדבר שלא יצא לו לאדם כלל להימנע ולהישמר מזה, אף-על-פי-כן, כיוון שזו הלכה של תורה, יש בה משום המשכה של "חכמה עילאה" (עליונה) הנמשכת בעולם. בדונו בענינים שאינם שכיחים נקט כדוגמה פרטי דיני פיגול.

בסימן הנוכחי אומר רבנו הזקן, שלמרות שהענין הראשון - ענין הבירורים - אינו שייך לכאורה בלימוד סוג הלכות כאלו (כיוון שזה לא שכיח כלל), אלא רק הענין השני, שהוא המשכות של "חכמה עילאה" - אף-על-פי-כן הרי גם ענין ה"בירורים" נעשה על-ידי עצם לימוד הלכות אלו (למרות שקיום מצוות-העשה או ההימנעות מהלא-תעשה, אינם תוצאה מלימוד זה, ואפילו לא "כאילו", כאילו קיים מצוות-עשה, או השכר על ההימנעות ממצוות הלא-תעשה).

והלכך - כיצד הדבר לגבי, פרטי ההלכות דלא שכיחי -

1. ראה זח"א קסו, ריש ע"ב. 2. בכורות בסופה.

בירור הניצוצות: וְנוֹדַע, כִּי יִנְיֶקֶת הַקְּלִפּוֹת - היא מֵאֲחֻזִּים דְּעֵשֶׁר סְפִירוֹת דְּקִדְשָׁה, וּבִפְרָט - יִנְיֶקֶת היא מִלְבוּשֵׁי דְעֵשֶׁר סְפִירוֹת דְּבְרִיאַת הַיְצִירָה עֲשִׂיהָ, וּבִפְרָט - יִנְיֶקֶת היא מִלְבוּשֵׁי דְהַיְצִירָה וְעֲשִׂיהָ הַמְעַרְבִים

בְּקִלְפּוֹת, - הרע בקליפות שבעולמות "צירה" ו"עשיה" מעורב בטוב, בְּנוֹדַע, שְׂנִינְקָתָם מִבְּחִינַת הַלְבוּשִׁים. וְעַל־יְדֵי עֶסֶק הַהֲלָכוֹת בְּדַבּוּר וּמַחֲשָׁבָה מִתְּפָרְשִׁים - הקליפות וּמִתְּפָרְדִים מִהַקְּדוּשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּתְּקוּנִים וְדַעֲיָא מְהֵמְנָא: לְאִפְרָשָׁא - להפריד הקליפות מהקדושה על־ידי לימוד התורה, [כו']. וְהֵיִינוּ - כיצד נעשה על־ידי לימוד תורה הפרדת ובירור הקליפות, בשעה שההתפשטות מ"חכמה עילאה" שהיתה לכתחילה

בתורה, לא פעלה דבר זה, ובעולמות "צירה" ו"עשיה" היתה תערובת של רע בטוב? בְּנוֹדַע מֵמָה שְׂאֲמָרוּ: - חכמינו ז"ל "עַל שְׂלָא בְּרַכּוּ בַתּוֹרָה תְּחִלָּה" כו', - בהתאם לגמרא³ שלכן "אבדה הארץ", מפני שלא ברכו תחילה, לפני הלימוד, על התורה שלמדו. הפירוש הפנימי בזה הוא, שלא המשיכו "אור אין סוף" בתורה, "ברכה" מלשון המשכה; הרי, שלימוד התורה כראוי הוא כשמשיכים "אור אין סוף" בתורה. זאת יסביר רבנו הזקן להלן, כיצד נעשה על־ידי לימוד התורה שיהודי לומד, ה"פירוש" וה"הפרדה" של הרע, שהרע יופרש ויופרד מהטוב? - הרי זה בכוח "אין סוף" הנמשך בתורה, דוקא על־ידי שיהודי לומד תורה (ולא כפי שהתורה היא מצד עצמה), שְׂהוּא עַל־יְדֵי הַמְשָׁכָה אוֹר־אֵינְסוֹף בְּחֻמְהָ עֲלֵאָה הַמְּלַבֵּשֶׁת בְּהֵן, - בהלכות שבתורה, ו"בְּחֻמְהָ אֲתַבְרִירוּ" - ב"חכמה" הם מתבררים, בְּאִינְסוֹף שֶׁבָה. - שב"חכמה". הרי, שעל־ידי לימוד התורה, שעל־ידי ממשכים "אור אין סוף" ב"חכמה" (בתורה), נעשה על־ידי זה בירור הניצוצות. וזאת - גם כשאין זו הלכה של מצות־עשה או לא־תעשה שיכולות להיות במציאות, אלא אפילו במצוה שאינו שכיח שתהיה אי פעם במציאות - הרי עצם לימוד

אִסְכָּן יֵשׁ לוֹמַר, דִּישׁ לָהֶם - ל"שגגות" שָׂרַשׁ בְּהִיכְלוֹת דְנִגְחָה - מִקְּלִימְקוֹם, עַל־כִּלְפֵינִים יֵשְׁנוּ בְּמִצִּיאוֹת, - לא רק בקליפות, אלא לְהַבְדִּיל, בְּחֻמְהָ עֲלֵאָה, - חכמה עליונה, שְׂנַתְּפִשְׂמָה בְּפָרְט - הלכה זה - כאמור בסימן הקודם שכל

פרט של הלכה הוא התפשטות מ"חכמה עילאה", לְמִשְׁחָה רַבְּנוּ עַל־יְדֵי הַשְּׁלוֹם, בְּסִינֵי, [כְּמֵאֲמָרֵי: מַה] שְׂכַל תְּלִמִּיד וְתִיק עֲתִיד לְחַדֵּשׁ כּו', - הכל נמסר למשה בסיני, וְכָל פְּרָטֵי הָאֲבִיעוֹת דְרַבֵּי יְרֵמְיָה, - ששאל אבעיות (שאלות) בפרטים כאלה, עד ששלחו אותו מבית המדרש, כפי שהגמרא מספרת בבבא בתרא⁴, שבפשטות הרי זה מפני שהיו אלה פרטים כאלה שאינם שכיחים לגמרי שיארעו⁵, וְ - האבעיות של "כְּרַבְּתָנוּ כּו'" -

אודותן דנה הגמרא בִּפְרָק דְּחֻלִּין⁶. - בנוגע ל"בהמה מבכרת" שצריכה הרי להיות "פטר רחם", כדי לקדש בכורה, והשאלה היא כש"כרכתו", היא כרכה אותו - לדעת רש"י הכוונה לאשה המיילדת, ולדעת רבינו תם - שוולד נקבה נולד יחד עם הבכור, והיא כרכה את הבכור, דבר שהוא מציאות רחוקה ביותר שיארע דבר כזה, הרי כל פרטי האבעיות ניתנו למשה בסיני, כִּי הַתְּפִשְׂמוֹת חֻמְהָ עֲלֵאָה - חכמה עליונה, המתפשטת בהלכות התורה, הִיא בְּבְחִינַת "אֵינְסוֹף" הַמְּלַבֵּשׁ בָּהּ בְּפִעֵל מִמֶּשׁ, - ב"חכמה" הרי מלוכב "אור אין סוף", הרי שההתפשטות הבאה מ"חכמה", היא בפועל ממש בבחינה של "אין סוף". וְכָל פְּרָטֵי הַלְבָּה הוּא שְׂעָר - הִנְמִשְׁךְ מִחֻמְהָ עֲלֵאָה, דִּי - שהרי אבא, "חכמה" "סֵד בְּרֵתָא", - ממנה באה "מלכות" הנקראת "ברתא", ובתורה זה "מלכות פה, תורה שבעל־פה קרינן לה"⁷, ענין ההלכות שבתורה, וּמְלַבֵּשׁ בָּהּ, - "חכמה" מלוכשת ב"ברתא", במלכות. ובתורה הרי זה ש"אבא", חכמה, מלוכב ב"ברתא", בתורה שבעל־פה, כפי שהיא בשרשה, ב"מלכות דאצילות". וּמִמְנָה - מ"מלכות" נִמְשָׁךְ וּמִתְּלַבֵּשׁ בְּבְרִיאַת הַיְצִירָה עֲשִׂיהָ. - להלן יסביר רבנו הזקן, איך נעשה על־ידי זה ענין

3. ע"פ מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. ובכ"מ. 4. כג, ב. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אבל ראה גם בתוס'. וראה שם קסה, ב. - ומוכח באחרונים שרוב הבעיות שלו נשארו בתיקו". 6. ע, א. 7. תקו"ז בהקדמה ("פתח אליהו"). 8. בתניא שלפנינו: "מתפרטים", אבל ב"לוח התיקון" תיקן כ"ק אדמו"ר שליט"א שצ"ל "מתפרשים", ככפנים. 9. ראה זח"ג יא, ב. שם כז, ב. 10. נדרים פא, ב.

הלכה של תורה - פועל בירור הניצוצות. והמשכה זו נעשה על-ידי דיוקן העליון - השורש למעלה, של האדם, העוסק גם-כן בהלכות אלו למעלה - בשעה שאדם למטה לומד תורה - גם שרשו למעלה עוסק בהלכות אלו למעלה, בשרשו,

בנוקבא ד'זעיר אנפין' דבריאה-יצירה-עשיה.

זכה יוכן חיובי - המוטל על כל נפש - וית-נשמה להשלים כל התרנג - 613 מצוות במחשבה דבור ומעשה שחן פרטי ההלכות, - לימוד פרטי ההלכות של המצוות, ו - הנפש, רוח ונשמה צריכות לבא בגלגול להשלים התורה ב - ארבע החלקים שבה פשמי רמזי-דרוש-סוד, - שאם בגלגול הקודם לא השלימו אותה - עליהם לבוא בגלגול נוסף כדי

להשלים את התורה על כל חלקיה, כדי לברר כל הפרוין הנוגעים להם - לנפש-רוח-נשמה, מפל הרפ"ח, - 288 הניצוצות, שהיא קומת אדם שלמה, תרנג - 613, בחינות כלליות ופרטיות. - באופן כללי מתחלקת המשכה בתרנג (ב-613), וכך בפרטיות לכל נפש. אבל לעתיד-לבא

בשישלים הפרור - של הניצוצות, יהיה עסק התורה בבחינת "עשה טוב" לבר, - לא שיצטרכו לפעול, על-ידי לימוד תורה, ענין של "סוד מרע", להפריד קליפה מקדושה, אלא יצטרכו לפעול רק הענין של "עשה טוב", ענין חיובי, להעלות הנפש-רוח-

קונטרס אחרון

של האדם העוסק ג"כ בהלכות אלו למעלה בשרשו בנוק' דז"א דבי"ע. ובוזה יוכן חיוב כל נר"ן להשלים כל התרנג במחרו"מ שהן פרטי ההלכות וצריכות לבא בגלגול להשלים התורה בפרד"ם כדי לברר כל הביורוין הנוגעות להם מכל הרפ"ח שהיא קומת אדם שלמה. תרנג בחינות כלליות ופרטיות. אבל לע"ל כשיושלם הביורור יהי עסק התורה בבחי' עשה טוב לבר. להעלות הנר"ן מעלה מעלה עד א"ם וגם בשם"ה ל"ת בשרשן למעלה שהן גבורות קדושות ולהמתיקן בחסדים ברמ"ח מ"ע ולכללן יחד. וע"כ התורה כולה נצחית בכללה ובפרטה. שגם פרטי ההלכות דשם"ה ל"ת הן הן ענפים מהכללות ויש לכולם שרש למעלה בה"ג דקדושה כמו השם"ה ל"ת עצמן שהן למעלה בחי' הדם המחיה האברים דכלים דז"א:

אין סוף, וגם - יתעסקו בלימוד בשם"ה - 365 מצוות לא-תעשה בשרשן למעלה, שחן גבורות קדושות, ולהמתיקן - המתקת הגבורות, בחסדים ברמ"ח - 248 מצוות עשה, ולכללן יחד. - שתהיה התכללות של חסדים וגבורות, ועל כן - ולכן, התורה כלה נצחית בכללה ובפרטה, - גם כל פרטי הדינים, אפילו כאלה שלא יהיו נוגעים למעשה כלל לעתיד לבוא, שגם פרטי ההלכות דשם"ה - 365 לא-תעשה, הן הן ענפים מהכללות, - מכללות התורה, ויש לכלם שרש למעלה בה' גבורות דקדושה, כמו השם"ה לא-תעשה עצמן, שחן למעלה בחינת הדם המחיה האברים דכלים ד'זעיר אנפין':

~ יום חמישי י"ד כסלו ~

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קס, דוד זמירות... עד עמ' 320, בעת צרתו.

בפסוק "זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי". רבנו הזקן מסביר בסימן הנוכחי, מדוע מגיע בכלל עונש על קריאת התורה - "זמירות", ואיזו שייכות יש לעונש השכחה שיש לשאת את הארון בכתף - לקריאת התורה והמצוות - "זמירות".

ביתו פירוט מוסברים ענינים אלה ב"לקוטי תורה", "אור התורה" וב"דרך מצותיך" מצות "משא הארון בכתף".

קונטרס אחרון

דוד זמירות קרית להו כו'. הנה בוהר שבחא דאורייתא ורננה כו' ולהבין מהו השבח להקב"ה

"דוד, זמירות קרית להו כו'". - דוד - זמירות קראת להן? להלכות התורה, ולכן בא העונש להיכשל בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעים אותו. הנה בזה"י: - ישנו ביטוי על התורה, שבחא דאורייתא ורננה כו'. - התורה היא שבה

אחרי שבסימן הקודם ב"קונטרס אחרון" מוסבר, שהמצוות פועלות בעולם גם ענין המשכת אלקות וגם ענין בירור הניצוצות, וכך גם שלימוד הלכות התורה פועל שני הענינים האלה - בא הסימן הנוכחי, בו יוסבר, שבהלכות התורה יש ענין שהוא למעלה לגמרי מהעולם, עד שהעולם לגביו אינו תופס מקום כלל.

הסימן הנוכחי מבוסס על מה שחכמינו ז"ל אומרים, שבשעה שדוד המלך החזיר את הארון מהפלשתים, הביא אותו על עגלה, בשכחו על הציווי של "בכתף ישאו", שצריכים לשאת את הארון על הכתפים, ואשר היה זה עונש על שקרא להלכות התורה "זמירות"

11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עייג"כ לעיל אגה"ק סכ"ט. שו"ע אדה"ז הל' ת"ת פ"א סוף סעיף ד', ושם נסמנו המקורות".
1. סוטה לד, א. 2. ראה זח"ב ח, ב.

לא־תַעֲשֶׂה. - שדקדוק בלא־תעשה נוגע בכל העולמות, והלִבְיָהּ, - ולכן, הַמַּתְבוּנָן מֵה גְדָלוֹ מַעֲשֵׂי ה' שֶׁבְּרִבּוּי הָעוֹלָמוֹת וְכָל צְבָאָם, וְאִיךְ בָּלֵם - כל העולמות, בְּמִצִּיאוֹת לְגַבֵּי דִקְדוּקָא אֶחָד מִדִּקְדוּקֵי תוֹרָה, שֶׁהוּא -

הדקדוק שבתורה, הוא עֵמֶק מִחֲשָׁבָה הַעֲלִיּוֹנָה וְחֻכְמָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, - ובמה מתבטא ביטול העולמות לגבי הדקדוק שבתורה? אֲשֶׁר בְּדִקְדוּקָא קָל - שהוא מקיים את המצוה כפי שנדרש מהדקדוק הקל, עוֹלָיִם כָּל הָעוֹלָמוֹת וּמִקְבָּלִים חַיּוֹתָם וְשֹׁפְעִים, או לְהַפְּךָ חֶסֶד וְשָׁלוֹם, - אם אין הוא מקיים את המצוה כפי שנדרש מהדקדוק הקל, - אין לעולמות העליה שלהם ואין הם מקבלים חיותם. ולגבי לא־תעשה - פועל הדבר ירידה חס־ ושלום בכל העולמות. וּמֵזֶה נִתְבוּנָן גְּדֻלַּת עֵמֶק מִחֲשָׁבָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁהוּא בְּבְחִינַת כְּלֵי גְבוּל וְתַכְלִית, וּמַעֲלָתָהּ - של המחשבה העליונה,

שהיא למעלה לְאֵין קִין וְתַכְלִית עַל מַעְלֵוֹת חַיּוֹת כָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁכָּל חַיּוֹתָם שׁוֹפְעֵי מִדִּקְדוּקָא אֶחָד מִמֶּנֶּה, - מעומק המחשבה העליונה, שֶׁהוּא - הדקדוק האחד, נִמְשָׁךְ מִמְקוֹרָו, הוּא עֵמֶק מִחֲשָׁבָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, - שעומק מחשבתו יתברך מחייב את הדקדוק, כְּמוֹ שֶׁעַר הָאָדָם הַנִּמְשָׁךְ מִמַּחֲוֵי עַל־דִּקְדוּקָא מִשְׁל, וְכַנּוּדֵעַ מִחֲתוּמֵי וְהִ' אֲדָרָא רַבָּא. - שדקדוקי הלכות של תורה הם למשל כמו שערות הנמשכות מהמות. וְזֹאת הֵיחָד שֶׁמַּחֲת דוֹר הַמֶּלֶךְ עֲלִיּוֹהֵי שָׁלוֹם, שְׁחִיָּה מְזַמֵּר וּמְרַגֵּן לְשִׁמְחַת לְבוֹ בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה בְּעַת צָרָתוֹ. - ששירתו היתה ממה שהרגיש וחש, שכל העולם על כל אירועיו אין להם שום ערך לגבי דקדוק אחד של תורה.

ורננה להקדוש ברוך הוא, וְלִהְיוֹת, מֵהוּ הַשֶּׁבַח לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא בְּשֵׁנָה אֲסוּר אוּ מְתַרְּ? - במה מתבטא השבח להקדוש ברוך הוא, להיקרא "שבחא דאורייתא" במה שההלכה שבתורה פוסקת שדבר זה אסור או שדבר זה מותר? הֲנֵה הוּא

עַל־דִּקְדוּקָא: - מה שכתוב: "מֵה גְדָלוֹ מַעֲשֵׂי ה', מֵאֵד מַחֲשָׁבוֹתֶיךָ"⁴. - שלכאורה, הרי בתחילה ישנן המחשבות ולאחר מכן באים המעשים, מדוע, איפוא, כתוב תחילה "מה גדלו מעשיך" ולאחר מכן "מאד עמקו מחשבותיך"? אלא, יסביר רבנו הזקן, שמה"מה גדלו מעשיך" יודעים את ה"מאד עמקו מחשבותיך", כִּי הֵנָּה נוֹדֵעַ, שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת וְחַיּוֹתָם וְחַיּוֹתָם תְּלוּיִם בְּדִקְדוּקָא מִצְוָה אֶחָד, - בדקדוק אחד שהתורה מדקדקת שהמצוה תיעשה באופן זה דוקא, דִּקְדוּקָא מִשְׁל: אִם תִּקְרָב - שמקריבים, כְּשֶׁר - נַעֲשֶׂה יְחִיד עֲלִיּוֹן, - בספירות

קונטרס אחרון

כשזה אסור או מותר הנה הוא ע"ד מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך. כי הנה נודע שכל העולמות עליונים ותחתונים תלויים בדקדוק מצוה א' ד"מ אם הקרבן כשר נעשה יחוד עליון ועולים כל העולמות לקבל חיותם ושפעם. ואם שינה שקיבל הדם בשמאלו ד"מ או שלא בכלי שרת כשר או שהיתה חציצה אזי נתבטלה עליות העולמות וחיותם ושפעם מחיי החיים א"ס ב"ה וכן בתפילין כשרות מתגלים מוחין עליונים דו"ג שהם מקור החיים לכל העולמות ובדקדוק אחד נפסלין ומסתלקין המוחין וכה"ג בדקדוקי מצות ל"ת והלכך המתבונן מה גדלו מעשי ה' שברביו העולמות וכל צבאם ואיך כולם בטלים במציאות לגבי דקדוק א' מדקדוקי תורה שהוא עומק מחשבה עליונה וחכמתו ית' אשר בדקדוק קל עולים כל העולמות ומקבלים חיותם ושפעם או להיפך ח"ו ומוזה נתבונן גדולת עומק מחשבתו ית' שהוא בבחי' בלי גבול ותכלית ומעלתה לאין קץ ותכלית על מעלות חיות כל העולמות שכל חיותם שופע מדקדוק אחד ממנה שהוא נמשך ממקורו הוא עומק מחשבתו ית' כמו שער האדם הנמשך ממוחו עד"מ וכנודע מהתיקונים והאד"ר. וזאת היתה שמחת דהע"ה שהיה מזמר ומרגן לשמוח לכו בעסק התורה בעת צרתו

ובעולמות העליונים, ועולים כָּל הָעוֹלָמוֹת לְקַבֵּל חַיּוֹתָם וְשֹׁפְעִים; וְאִם שֶׁנָּה, - מדקדוק שהתורה דקדקה בהלכות הקרבנות, שֶׁכָּבֵל הָדָם - של ההוא, בְּשִׁמְאָלוֹ דִּקְדוּקָא מִשְׁל, או - שקיבל את הדם שֶׁלֹּא בְּכֵלֵי שֶׁרֶת כְּשֶׁר, או שְׁחִיחָה חֲצִיצָה⁶ - אִזִּי נִתְבַטְּלָה עֲלִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת - שהיתה צריכה להיות על-ידי הקרבן, וְנִתְבַטְּלוּ חַיּוֹתָם וְשֹׁפְעִים - שהיו מקבלים על-ידי הקרבן, מִחַיֵּי חַיִּים אִין־סוּף בְּרוּךְ־הוּא. וְכֵן בְּתַפְלִין כְּשֶׁרֶת, - שיהודי מניח, מִתְגַּלִּים מַחִין עֲלִיּוֹנִים ד'זְעִיר־אֲנָפִין וְנוֹקְבָא, - של זעיר אנפין ומלכות ד'אצילות", שֶׁהֵם מְקוֹר חַיִּים לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וּבְדִקְדוּקָא אֶחָד - שאינו כראוי, נִפְסָלִין - התפילין, וּמִסְתַּלְקִין מִמַּחֲוֵי. וְכַהֲאִי גִּנְנָא - ובדוגמא זו, בְּדִקְדוּקֵי מִצְוֹת

3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בפרט יש' חלוקות מותר כשר טהור (והפטור? תניא ספנ"ב) והפכם כמפורש בכ"מ גם בתניא. - נ"ל דנקט דוקא ב' "אסור או מותר" דזהו ענין השווה ועיקרי בכהנ"ל: אסור (בידי הסט"א) כו', מותר (שלכן נק' כך - כבתניא [פרק ד. וראה גם שם פרק ח'])". 4. תהלים צב, י. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מאגה"ת בסופה. וצע"ק". 6. הרבי מציין כאן, ש"קיבל הדם בשמאל" הוא "שינוי באדם"; "שלא בכלי שרת" - הוא שינוי "בכלי". ועל "או שהיתה חציצה" - מציין הרבי: "ושני

~ יום שישי ט"ו כסלו ~

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 320, אך מה שהי'... עד עמ' קסא, ואחר ע"ש:

פנימיותה - פנימיות התורה, אינה שמחת לבב אנוש ושעשועיו, אלא כביכול שמחת לב ושעשוע המלך הקדוש ברוך הוא שמשתעשע בה, "כי - רק, אלקים הבין דרכה וידע מקומה" ומעלתה¹¹, - שהוא יודע אותה בדיעת עצמו כביכול,

- שבידעת עצמו הוא יודע את התורה שהיא דבר אחד כביכול אתו יתברך, אבל "נעלמה מעיני כל חי"¹², כמו שכתוב: "ופני לא ראו", דהיינו בחינת פנימיותה, - פנימיות התורה, כמו שנתבאר שם - ב"אגרת הקודש" סימן י"ט, בשם האר"ל. וזה שאמר הכתוב: "ואהיה אצלו כו"¹³ שעשועים, "אצלו" דוקא. - תורה שאומרת שהיא "שעשועים", הרי זה "אצלו", אצלו יתברך בלבד, כפי שהפסוק מתחיל "ואהי" אצלו אמון ולאחר מכן הוא אומר "ואהי" שעשועים, כך גם מה שכתוב על

התורה "משחקת לפניו", "לפניו" דוקא, דהיינו בבחינת פנימיותה, - שפנימיות התורה "משחקת לפניו" לפני פנימיות "אין סוף". להלן יסביר רבנו הזקן, שמדריגה גבוהה זו בתורה, כפי שהיא "שעשועים אצלו", באה להיות מזון לנשמות ישראל, שלכן נקראת התורה "אמון" - "אומן", "פדגוג" המפרנס את הילד, כך נקראת התורה ש"אצלו" בשם "אומן" ו"פדגוג" לנשמות. ועל זה - על מדריגה גבוהה זו שבתורה, אמר - הפסוק "ואהיה אצלו אמון" - אל תקרי "אמון" אלא "אומן" כו"¹⁴. - "פדגוג" המפרנס את הילד - מדריגה זו בתורה באה להיות מקור לנשמות כפי שהן למעלה

אך מה שהיה - דוד, משתבח בתהלת התורה במעלתה זו, - שבדקדוק אחד של תורה תלויים כל העולמות, ואמר: "ומירות היו לי כו" - חוקיך¹⁵ - נענש על זה, ואמר לו הקדוש ברוך הוא "ומירות קרית להו"?! - זמירות אתה קורא להם? משום שבאמת מעלתה זו, - של תורה, שכל העולמות במלים לגבי דקדוק אחד ממנה, היא - רק, מבחינת אחרים - החיצוניות, של עמק המחשבה, כמו שכתוב במקום אחר בשם האר"ל על מאמר רז"ל:

"נבילות חכמה שלמעלה - תורה". - שהתורה היא ה"נבילות" (וטפלה) בלבד מחכמה שלמעלה, כלומר, היא בחינת "אחוריים" בלבד, החיצוניות של חכמה שלמעלה. אבל פנימיות שפעמק, - המחשבה העליונה, שהוא פנימיות התורה - היא מיוחדת לגמרי באור אינסוף ב"ה המלוכש בה בתכלית היחוד ולגבי א"ס ב"ה כל העולמות כלא ממש ואין ואפס ממש כי אתה הוא עד שלא נברא העולם וכו' והלכך גם לפנימיות התורה אין לשבחה כלל בתהלת חיות כל העולמות מאחר דלא ממש חשיבי ובבחי' פנימיותה אינה שמחת לבב אנוש ושעשועיו אלא כביכול שמחת לב ושעשוע המלך הקב"ה שמשתעשע בה כי אלקים הבין דרכה וידע מקומה ומעלתה בדיעת עצמו כביכול אבל נעלמה מעיני כל חי כמו"ש ופני לא ראו דהיינו בחי' פנימיותה כמש"ש בשם האר"ל. וזש"ה ואהי' אצלו שעשועים אצלו דוקא. משחקת לפניו לפניו דוקא דהיינו בבחי' פנימיותה וע"ז אמר ואהיה אצלו אמון אל תקרי אמון אלא אמון כו' ועל

בתכלית היחוד, ולגבי אינסוף ברוך הוא - כל העולמות כלא ממש ואין ואפס ממש, כי "אתה הוא עד שלא נברא העולם וכו"¹⁶. - ואתה הוא - אותו הוא - לאחר שנברא העולם; שכן אין לעולמות שום ערך כלל והם כלא נמצאים כלל, ולכן אין הם פועלים שום שינוי ב"אין סוף" ברוך הוא, והלכך, - ולכן, גם לפנימיות התורה - שהיא מאוחדת לגמרי עם "אין סוף" ברוך הוא, אין לשבחקה כלל בתהלת חיות כל העולמות, - אין לשבחה בשבח שהיא חיות כל העולמות, מאחר דלא ממש חשיבי, - כיוון שהעולמות אינם נחשבים כלל לגבי פנימיות התורה, ובבחינת

הנ"ל בלא שינוי. כמה סוגים בחציצה, ביניהם: חציצה בין הכהן לכלי השרת (זבחים כד, א במשנה); חציצה בין הכהן לריצפה (גמרא שם טו, ב) וחציצה בין הכהן לבגדיו, "בגדי כהונה" (זבחים יט, א). 7. תהלים קיט, נד. 8. הערת כ"ק אדמור"ר שליט"א: "ראה אנה"ק סי"ט". 9. הערת כ"ק אדמור"ר שליט"א: (בלקו"ב ח"א ע' תפ"ה): "ב"ר פי"ז, ה. שם פמ"ד, יז. ונתבאר בע"ח שער הכללים ספ"א ובכ"מ". 10. נוסח ברכות השחר - ע"פ תדבאר פכ"א. 11. ל' הכתוב - איוב כח, כג. 12. איוב כח, כא. 13. תשא ל, כג. 14. משל ח, ל. 15. בתניא שלפנינו ליתא לתיבת "וכו", וניתוספה כאן ע"פ "לוח התיקון" לכ"ק אדמור"ר שליט"א. 16. ב"ר בתחלתו.

קונטרס אחרון

מה שהיה משתבח בתהלת התורה במעלתה זו ואמר זמירות היו לי כו' נענש ע"ז וא"ל הקב"ה זמירות קרית להו משום שבאמת מעלתה זו שכל העולמות בטלים לגבי דקדוק אחד ממנה היא מבחי' אחוריים של עומק המחשבה כמו"ש כמ"א בשם האר"ל על מארו"ל נבילות חכמה שלמעלה תורה. אבל פנימיות שבועמק שהוא פנימיות התורה היא מיוחדת לגמרי באור א"ס ב"ה המלוכש בה בתכלית היחוד ולגבי א"ס ב"ה כל העולמות כלא ממש ואין ואפס ממש כי אתה הוא עד שלא נברא העולם וכו' והלכך גם לפנימיות התורה אין לשבחה כלל בתהלת חיות כל העולמות מאחר דלא ממש חשיבי ובבחי' פנימיותה אינה שמחת לבב אנוש ושעשועיו אלא כביכול שמחת לב ושעשוע המלך הקב"ה שמשתעשע בה כי אלקים הבין דרכה וידע מקומה ומעלתה בדיעת עצמו כביכול אבל נעלמה מעיני כל חי כמו"ש ופני לא ראו דהיינו בחי' פנימיותה כמש"ש בשם האר"ל. וזש"ה ואהי' אצלו שעשועים אצלו דוקא. משחקת לפניו לפניו דוקא דהיינו בבחי' פנימיותה וע"ז אמר ואהיה אצלו אמון אל תקרי אמון אלא אמון כו' ועל

אך מה שהיה - דוד, משתבח בתהלת התורה במעלתה זו, - שבדקדוק אחד של תורה תלויים כל העולמות, ואמר: "ומירות היו לי כו" - חוקיך¹⁵ - נענש על זה, ואמר לו הקדוש ברוך הוא "ומירות קרית להו"?! - זמירות אתה קורא להם? משום שבאמת מעלתה זו, - של תורה, שכל העולמות במלים לגבי דקדוק אחד ממנה, היא - רק, מבחינת אחרים - החיצוניות, של עמק המחשבה, כמו שכתוב במקום אחר בשם האר"ל על מאמר רז"ל: "נבילות חכמה שלמעלה - תורה". - שהתורה היא ה"נבילות" (וטפלה) בלבד מחכמה שלמעלה, כלומר, היא בחינת "אחוריים" בלבד, החיצוניות של חכמה שלמעלה. אבל פנימיות שפעמק, - המחשבה העליונה, שהוא פנימיות התורה - היא מיוחדת לגמרי באור אינסוף ברוך הוא המלכש בה בתכלית היחוד, ולגבי אינסוף ברוך הוא - כל העולמות כלא ממש ואין ואפס ממש, כי "אתה הוא עד שלא נברא העולם וכו"¹⁶. - ואתה הוא - אותו הוא - לאחר שנברא העולם; שכן אין לעולמות שום ערך כלל והם כלא נמצאים כלל, ולכן אין הם פועלים שום שינוי ב"אין סוף" ברוך הוא, והלכך, - ולכן, גם לפנימיות התורה - שהיא מאוחדת לגמרי עם "אין סוף" ברוך הוא, אין לשבחקה כלל בתהלת חיות כל העולמות, - אין לשבחה בשבח שהיא חיות כל העולמות, מאחר דלא ממש חשיבי, - כיוון שהעולמות אינם נחשבים כלל לגבי פנימיות התורה, ובבחינת

הנ"ל בלא שינוי. כמה סוגים בחציצה, ביניהם: חציצה בין הכהן לכלי השרת (זבחים כד, א במשנה); חציצה בין הכהן לריצפה (גמרא שם טו, ב) וחציצה בין הכהן לבגדיו, "בגדי כהונה" (זבחים יט, א). 7. תהלים קיט, נד. 8. הערת כ"ק אדמור"ר שליט"א: "ראה אנה"ק סי"ט". 9. הערת כ"ק אדמור"ר שליט"א: (בלקו"ב ח"א ע' תפ"ה): "ב"ר פי"ז, ה. שם פמ"ד, יז. ונתבאר בע"ח שער הכללים ספ"א ובכ"מ". 10. נוסח ברכות השחר - ע"פ תדבאר פכ"א. 11. ל' הכתוב - איוב כח, כג. 12. איוב כח, כא. 13. תשא ל, כג. 14. משל ח, ל. 15. בתניא שלפנינו ליתא לתיבת "וכו", וניתוספה כאן ע"פ "לוח התיקון" לכ"ק אדמור"ר שליט"א. 16. ב"ר בתחלתו.

בו שכחה, כי-אם בדבר שהוא רק בבחינה של "אחוריים" וחיצוניות - שייך בו שכחה, וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ לְפִי שְׁעָה מֵה שְׁכַחְתָּ עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם, בְּכַתְּף יִשְׂאוּ" - שיש לשאת את הארון על הכתפיים ולא בעגלה כפי שעשה דוד,

והכוונה בנשיאת הארון על הכתפיים, היא לְחַבֵּר וּלְיַחַד אֶת הַ"כְּתָפִים", שֶׁהֵן בְּחִינַת אַחֲרָיִם, אֶל "עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ", הֵיא חֲכֵמָה-עֲלֵאָה, "חכמה" נקראת "קדש", בְּבַחֲיַת פְּנִים, שְׁמִשָּׁם - מִ"חֲכֵמָה עֲלֵאָה" שבבחינת "פנים", נִמְשָׁכוּ הַלּוּחֹת שְׁבָאָרוֹן, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב¹⁷: "כְּתוּבִים מִשְׁנֵי עֲבָרֵיהֶם כו",

וְכְמוֹ שְׁכַתּוֹב בִּירוּשָׁלַיִם דְּשִׁקְלִים¹⁸, שְׁלֵא הִיְתָה בְּחֵן - בְּלוּחֹת, בְּחִינַת פְּנִים וְאַחֲזָר, - אלא הם היו "פנים" בלבד. הרי, הכוונה בנשיאת הארון על הכתפיים היתה, לחבר את ה"כתפיים" והחיצוניות, לבחינת "פנים" של הלוחות, עֵצֵן שָׁם - בירושלמי:

מהעולם, אך לא שממדריגה זו בתורה תהיה חיות העולם, שהיא מה"אחוריים" וחיצוניות בלבד ולא מפנימיות. וְעַל בְּחִינַת אַחֲרָיִם - שבתורה, אָמַר¹⁷: - להלן בפסוק שם: "מִשְׁחַקְתָּ כְּתָבִל אֶרְצוֹ, וְשַׁעֲשׂוּעֵי אֶת בְּנֵי אָדָם", - "שה"אחוריים"

והחיצוניות של תורה הוא ענין של שחוק ושעשועים (בעולם) ובבני אדם, פִּי הַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּבַחֲיַת פְּנִים וְאַחֲזָר, - בבחינה של פנימיות ובבחינה של חיצוניות, בְּדַכְתִּיב - כמו שכתוב, בְּמִגִּלָּה עֲפָה דְזִכְרֵיהָ¹⁸: "וְהֵיא כְּתוּבָה פְּנִים וְאַחֲזָר". - בבחינת "פנים" ופנימיות, ובבחינת "אחור"

והחיצוניות. וְלְפִי שְׁתֵּפֶס דְדָר - ושיכח את התורה, בְּבַחֲיַת אַחֲרָיִם, - שהתורה היא "זמירות", שזה מוסב על "אחוריים", החיצוניות של התורה, שיש לה שייכות לעולם והיא חיות העולם, לְכַךְ - לכן, נִעְנַשׁ בְּשִׁבְחָהּ, הַבָּאָה מִן בְּחִינַת אַחֲרָיִם, - דבר שהוא בפנימיות ומתעצם, לא שייכת

קונטרס אחרון

בחי' אחוריים אמר משחקת בתבל ארצו ושעשועי את בני אדם כי התורה ניתנה בבחי' פנים ואחור כדכתיב במגילה עפה זכרי' והיא כתובה פנים ואחור ולפי שתפס דוד בבחי' אחוריים לכך גענש בשכחה הבאה מן בחי' אחוריים ונעלם ממנו לפי שעה מ"ש עבודת הקדש עליהם ככתף ישאו לחבר וליחד את הכתפיים שהן בחי' אחוריים אל עבודת הקדש היא ח"ע בבחי' פנים שמשם נמשכו הלוחות שבארון כמ"ש כתובים משני עבריהם כו' וכמ"ש בירושלמי דשקלים שלא היתה בהן בחי' פנים ואחור ע"ש:

~ שבת קודש ט"ז כסלו ~

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קסא, וצדקה כנחל איתן... עד עמ' 322, א"ם ב"ה:

בסימן זה שב"קונטרס אחרון" מוסברת מעלה נעלית בצדקה, שעושה יהודי כלי שהביטול העצמי של בחינת "חכמה" שבנשמה (שלמעלה לגמרי משכל והשגה) יאיר בפנימיות נקודת הלב שלו.

בהתאם לתוכן זה, היה מתאים יותר מקומו של סימן זה ב"אגרת הקודש", וכפי שכבר הוזכר בפתיחה ללימוד

הרבי מציין עוד, שהענינים הנודנים בסימן זה - מוסברים גם (ביתר פירוט) ב"לקוטי תורה", בתחילת פרשת ראה, ובמאמר דיבור-המתחיל "אמר ר' יהושע בן לוי בכל יום כו" משנת תרפ"ח של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע.

קונטרס אחרון

וצדקה כנחל איתן (בעמוס ססי' ה'). פי' כמו שנחל איתן הוא המשכה הנמשכת מבחי' איתן

"נחל" הוא המשכה, כנחל הנמשך, ומהיכן באה ההמשכה - מ"איתן", מבחינת "חכמה". חכמה נקראת "איתן". וכידוע² ששלשה פירושים ב"איתן": "איתן" מלשון תוקף, "איתן" מלשון קשה ו"איתן" מלשון יושן⁴. ושלשה ענינים אלה ישנם בבחינת "חכמה" שבנשמת יהודי ומרומזים באות יו"ד, שהיא בחינת "חכמה", וביו"ד ישנה הנקודה של היו"ד וקוץ העליון וקוץ התחתון, שְׁהֵיא - בחינת ה"איתן" - חכמה - כפי שהיא

"קונטרס אחרון", מציין אכן הרבי: שצריך עיון כיצד בא סימן זה (וכן מספר סימנים נוספים) בחלק זה (שב"תניא") של "קונטרס אחרון".

הרבי מציין עוד, שהענינים הנודנים בסימן זה - מוסברים גם (ביתר פירוט) ב"לקוטי תורה", בתחילת פרשת ראה, ובמאמר דיבור-המתחיל "אמר ר' יהושע בן לוי בכל יום כו" משנת תרפ"ח של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע.

17. משלי שם, לא. 18. ראה זכרי' ה, ב (יחזקאל ב, ט-י). הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צע"ק שיש לפני זה". 19. נשא ז, ט. וראה סוטה לה, א. 20. תשא לב, טו. 21. פרק ו' הלכה א'. 1. פסוק כד. 2. ס"ה תש"ג ע' 71 ואל"ך. 3. משנה סוטה פ"ט מ"ה. 4. כמ"ש (מ"כה ו, ב) "והאיתנים מוסדי הארץ".

נמשכת בבחינת "נחל", היא, **בְּחִינַת "נִקְדָּה בְּהִיכְלָא"** - בלשון הקבלה, "נקודה בהיכלא" היינו שמנקודת ה"חכמה" נמשך בהיכל ה"בינה", או כפי שמהביטול העצמי שבנשמה מבחינת "חכמה" (שלמעלה מהביטול והאהבה של ההשגה וההתבוננות של "בינה")

נמשך בנקודה הפנימית של הלב, שהיא ה"היכל" להמשכה זו שמ"חכמה", ו"תְּרִין רִיעִין וְכוּ", - "דלא מתפרשין" - כפי שנקראות ו"בינה" של הספירות למעלה, שה"יחוד" שלהן הוא תמידי לשם קיום העולם, לכן הן נקראות "תְּרִין רִיעִין דלא מתפרשין", שני חברים שאינם נפרדים, וְאוֹתִיּוֹת "אִיתָן" מְשַׁמְשׁוֹת לְעֵתִיד, - כשרוצים להשתמש, בלשון הקודש, באות המציינת את המלה לעתיד, משתמשים באחת מארבע האותיות: אל"ף, יו"ד, תי"ו ונו"ן: "אפעל", "פפעל",

ו"נפעל". משמעות הדבר ברוחניות היא, שהמלה "איתן" מורה על גילוי שלעתיד, שלעתיד יתגלה גילוי כזה, פְּרוּשׁ: **אַנָּה עֵתִיד לְאַתְגְּלִיא**, - אני עתיד להתגלות, כעת אני בהלם, ולעתיד זה יתגלה, כְּמוֹ שְׂפָתַיבֹּשֶׁׁ׃ "הִנֵּה יִשְׁכִּיל עֲבָדֵי וְגו'", - "ישכיל" בלשון עתיד, וְהִינֵנוּ שְׁ - בביאת המשיח, שעליו נאמר "ישכיל עבדי", יִתְגַּלֶּה אִו אִוֹר אִוִּיִּסוּף פְּרוּשׁ: הוּא וְיַחְדוֹ יִתְבַּרְךְ תוֹךְ פְּנִימִית נִקְדַּת הַלֵּב, עַל־יְדֵי הַמְּשַׁכֵּת "נְחַל אִיתָן", הוּא הָאֲרֶת חֲכָמָה עֲלֵאָה, - חכמה עליונה, שִׁיאִיר בְּפְנִימִיּוֹת הַלֵּב, לְפִטְל בְּיַחְדוֹ יִתְבַּרְךְ בְּתַכְלִית מַעְמָקָא דְלֵבָא, - מעומק הלב, אַחֲרֵי הַסֵּרֶת הַעֲרָלָה - ערלת הלב, מְתַאֲוֹת הַנְּשָׁמִיּוֹת וְכוּ'. - כשתוסר ה"ערלה" (ככתוב?) - ומלתם את ערלת לבבכם", "ומל ה' אלקיך את לבבך") לא תהיה הסתרה על פנימיות הלב ועל הביטול העצמי של הנשמה להקדוש-ברוך-הוא הבא מבחינת "חכמה" שבנפשו, שבה ישנו ה"תוקף" של

עצם הנשמה, ויש בה ה"קושי" שלא להשתנות. דבר שבא בירושה מהאבות, שבכך מתבטא ענין ה"יושן", כנזכר לעיל שלשה הפירושים ב"איתן", הרי לעתיד יאיר הגילוי של "חכמה" בפנימיות נקודת הלב, שהלב יריגש את הביטול העמוק והעצמי אל

קונטרס אחרון

שהיא בחי' נקודה בהיכלא ותְרִין רִיעִין וכו' ואותיות איתן משמשות לעתיד פי' אנא עתיד לאתגליא כמ"ש הנה ישכיל עבדי וגו' והיינו שיתגלה אז אור א"ס ב"ה ויחודו ית' תוך פנימיות נקודת הלב ע"י המשכת נחל איתן הוא הארת חכמה עילאה שיאיר בפנימיות הלב ליבטל ביחודו ית' בתכלית מעומקא דלכא אחרי הסרת הערלה מתאוות הגשמיות וכו'. והנה עתה בגלות החל הזה יש ג"כ עצה יעוצה להאיר קצת אור ה' מבחי' איתן לתוך נקודה פנימיות הלב כעין לעתיד והיינו ע"י שמעורר על ניצוץ אלקות שבנפשו בחי' רחמים רבים העליונים כי באמת כל זמן שאין האדם זוכה שיתגלה אור ה' מבחי' איתן בנקודת פנימית לבבו ליבטל ביחודו ית' מעומקא דלכא עד כלות הנפש ממש אזי באמת יש רחמנות גדולה על הניצוץ שבנפשו כי הניצוץ נמשך מבחי' חכמה עילאה ממש וכשאינו יכול להאיר מבחינתו לתוך פנימיות הלב ששם מקום גילוי הארה זו ה"ו' בבחי' גלות ממש וע"י רחמים רבים העליונים יוצא מהגלות והשביה ומאיר לתוך נקודה פנימיות הלב בחי' אהבה רבה זו כנודע ממ"ש ליעקב אשר פדה את אברהם וכמ"ש

הקדוש ברוך הוא שמצד חכמה שבנפש ומצד הגילוי של "חכמה" שלמעלה. וְהִנֵּה, - גם עֲתָה בְּגָלוֹת חֲחַל תְּהֵא, - לפי הפסוק בעובדיה¹⁰, והפירוש הוא או "החל" מלשון "חיל", או מלשון "גיא", וְשׁ נִסְרְבֵן עֲצָה יְעוּצָה לְהָאִיר קִצַּת אִוֹר ה' מְבַחֲנִית "אִיתָן" לְתוֹךְ נִקְדַּת פְּנִימִיּוֹת הַלֵּב כְּעִין לְעֵתִיד, וְהִינֵנוּ עַל־יְדֵי שְׁמַעוֹרֵר עַל נִיצוּץ אֲלֵקוֹת שְׁבַנְפִּשׁוֹ בְּחִינַת רַחֲמִים רַבִּים הָעֲלִיּוֹנִים. - הבחי' מוגבלים, פי' בְּאֵמֶת, כֹּל זְמַן שֶׁאִין הָאָדָם זוֹכֵה שִׁיתְגַּלֶּה אִוֹר ה' מְבַחֲנִית "אִיתָן" בְּנִקְדַּת פְּנִימִיּוֹת לְבָבוֹ,

לְפִטְל בְּיַחְדוֹ יִתְבַּרְךְ מַעְמָקָא דְלֵבָא - מעומק הלב, עַד בְּלוֹת הַנְּפֶשׁ מִמֶּשׁ - הרי, כל זמן שאין האדם זוכה לכך - אִוִּי בְּאֵמֶת וְשׁ רַחֲמִנּוֹת גְּדוֹלָה עַל הַנִּיצוּץ שְׁבַנְפִּשׁוֹ. פי' הַנִּיצוּץ נִמְשָׁךְ מְבַחֲנִית חֲכָמָה עֲלֵאָה - חכמה עליונה, מִמֶּשׁ, וְכֵשׁ-הַנִּיצוּץ אִינוֹ יוֹכֵל לְהָאִיר מְבַחֲנִיתוֹ - שהיא בחינת "חכמה" שהיא ביטול מלא להקדוש ברוך הוא, לְתוֹךְ פְּנִימִיּוֹת הַלֵּב, שְׁשֵׁם - בפנימיות הלב, מְקוֹם גְּלוֹי הָאֲרֶה זֶה - של הניצוץ של "חכמה", הרי כל זמן שאינו יכול להאיר מבחינתו במקום שעליו להאיר, הִרִי זֶה בְּבַחֲנִית גְּלוֹת מִמֶּשׁ. - שענין הגלות הוא, שלא יכולים גלות את הכוחות שיש לו. וְעַל־יְדֵי רַחֲמִים רַבִּים הָעֲלִיּוֹנִים - הנמשכים על הנפש, יוֹצֵא מִהַגְּלוֹת וְהַשְׁבִּיחַ, וּמֵאִיר לְתוֹךְ נִקְדַּת פְּנִימִיּוֹת הַלֵּב בְּחִינַת אֲהֶבָה רַבָּה זֶה, - עד כלות הנפש ליחודו יתברך, כְּנֹדַע מִמֶּה שְׂפָתַיבֹּשֶׁׁ׃ "לְיעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם", - בהתאם לפירוש המדרש¹² הכוונה היא, שאברהם

5. ראה זח"א כ, א. 6. זח"ג ד, א. 7. ראה לקו"ת ראה יח, ד. 8. ישעי' נב, יג. 9. עקב י, טז; נצבים ל, ו. 10. א, כ. 11. ישעי' כט, כב. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בכתוב "בית יעקב" אבל בסנה" (יט, סע"ב) ובכ"ר (פס"ג, ב) מפרש בפשטות זה "יעקב פדה את אברהם". וכן הובא הל' בכ"מ. - וכהפירוש תיכף בהמשך כתוב זה עצמו (הובא בסנה" שם וכו') לא עתה ביקש יעקב גו". 12. ראה ב"ר שם.

רבים, בלב - בני ישראל, שהם רחמנים וגומלי חסדים, להשפיע למטה השפעה נשמית - לתת זהב וכסף וכו'. ולכן פעולת הצדקה היא פעולת "נחל איתן" ממש. - שכן, על ידי ה"אתערותא דלתתא" של צדקה נמשכים האהבה והביטול מ"איתן" שבנשמה, שתתגלה על ידי ה"נחל" בפנימיות נקודת הלב. להלן יסביר רבנו הזקן, שאל לה לצדקה להיות מוגבלת ומדודה, אלא בלי גבול, כאדם כשנוגע לו חיי נפשו הרי לא יגביל את עצמו שיתן רק סכום כך

קונטרס אחרון

בלק"א פמ"ה. ומודעת זאת כי אתערותא דלעילא באתעדל"ת דוקא תליא מלתא דהיינו ע"י התעוררות רחמים רבים בלב רחמנים וג"ח להשפיע למטה השפעה גשמיות זהב וכסף וכו' ולכן פעולת הצדקה היא פעולת נחל איתן ממש. והנה מודעת זאת מ"ש כי עור בעד עור וכל אשר לך איש יתן בעד נפשו האלקית להאירה באור החיים א"ס ב"ה:

וכך; אלא אדם במצב כזה מוכן לתת הכל עבור חיי נפשו. כך צריך להיות גם כאשר נוגע לחיי הנפש האלקית, שהצדקה תהיה בלי גבול. ובלשון רבנו הזקן: והנה, מודעת זאת - הרי ידוע, מה שכתוב¹⁵: "כי עור בעד עור" - כלומר, באבר אחד יגן אדם על אבר שני, וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו" - להציל את נפשו, ובענינו הכוונה לנפש האלקית, - שצריך אדם להיות מוכן לתת כל אשר לו עבור הנפש האלקית, להאירה באור החיים אינסוף פרוך הוא¹⁷:

נפדה וניצול בזכותו של יעקב, בזכות שהיה צריך לצאת ממנו יעקב. וברוחניות, בעבודת ה', הכוונה היא¹³, שבשעה שמת אברהם, מדת החסד והאהבה, היא בהעלם, ויש לפדותה ולגלותה (לגלות את האהבה) הרי מי הוא הפודה והמגלה? - הרי זה יעקב, מדת הרחמים. וכמו שנתפאר בלקוטי אמרים - תניא חלק א', פרק מה. - כיוון שמדובר כאן שהרחמים הם רחמים העליונים, הרי צריכה להיות על כך "אתערותא דלתתא" (התעוררות מלמטה), ו"אתערותא

דלתתא" כזו שתמשיך הרחמים העליונים עד למטה - עליה להיות מהענינים שלמטה ממש. רבנו הזקן יסביר להלן, שה"אתערותא דלתתא" על כך היא - ענין הרחמים של אדם הבא בפועל במעשה הצדקה עם ענינים גשמיים. ובלשון רבנו הזקן: ומודעת זאת¹⁴, כי אתערותא דלעילא - התעוררות מלמעלה, באתערותא דלתתא דוקא תליא מלתא, - תלויה דוקא בהתעוררות שלמטה, דהיינו - ה"אתערותא דלתתא" כדי להמשיך הרחמים העליונים מתבטאת על ידי התעוררות רחמים רבים - לא "רחמים" סתם, אלא "רחמים

13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כמ"ש בלקו"א פמ"ה". 14. זח"א, פת, א. ובכ"מ. 15. איוב ב, ד. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "באגה"ק סוסט"ז הובא גם "עור בעד עור" משא"כ בסוס"י. ועד"ז בכ"מ. ואולי י"ל: עור בעד עור - ה"ז צדקה בהגבלה (כפשטות) והובא רק כשמדובר (גם) בצדקה זו". 17. סיום האגרת נדפס באגרות קודש אדה"ז (קה"ת, תשמ"ע) ע' צה.

המשך ביאור למס' נדרים ליום שני עמ' א'

12 יחודה - משום מאמרו של רב יהודה, דאמר רב יהודה, דיבורא קשיא לעינא - הדיבור אינו טוב לחולי העין, ומעלי לאישתא - אך הוא מועיל לחום. ולכן אין מבקרים את חולי העין, כי בעת הביקור משוחחים עם החולה וזרי הדיבור אינו טוב לו, ובן מיוחש הראש גם כן טבעו שהדיבור אינו טוב לו, ולעומת זאת טוב לבקר מי שיש לו חום, שהדיבור יפה לו.
17 הגמרא מביאה מימרא נוספת בענין החום:
18 אמר רבא האי אישתא - החום של חולי, אי לאו - לולא דהוא פרונוקא דמלאכא דמותא - שליח של מלאך המות, משום שעל ידי החום אנשים מתים, מעלי - הוא טוב לחולה

1 משיבה הגמרא שכוונתו לאפקי הא דתניא - למעט את החולים
2 המנויים בברייתא שאין מבקרים אותם, רבי יוסי בן פרטא אומר
3 משום רבי אליעזר, אין מבקרין לא חולי מעיים ולא חולי העין ולא
4 מחושי - כאבין הראש, ולזה נתכוון שמואל באמרו שאין מבקרין
5 רק למי שחלצתו חמה, למעט שאין מבקרין את שלשת החולים
6 הללו.
7 הגמרא מבררת מדוע אין מבקרים את אלו:
8 בשלמא מה שאין מבקרים חולי מעיים טעמו מוכן, משום כיסופא -
9 מפני הבושה, שפעמים הם צריכים לנקביהם, ואם יארע כן בשעה
10 שיהיו המבקרים בביתם יבואו לידי בושה, אלא חולי העין ומחוש
11 הראש מאי מעמא אין מבקרין אותם. מבארת הגמרא, משום דרב

לוח היום יום...

יום ראשון

יום שלישי

י כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: וישלח, שלישי עם פירש"י.
תהלים: נה-נט.

תניא: משא"כ ההלכות . . . 316 אלקות.

אָדְמוּ"ר הָאֲמָצְעִי יָצָא לְחָרוֹת – תַּקֵּפוּ"ז – מִמְּאָסְרוֹ בְּעִיר וְוִיטְעֶפְסֶק. בְּחַל הַמּוֹעֵד סָכוֹת נוֹדַע אֲשֶׁר הִלְשִׁינוּ אֶת אָדְמוּ"ר הָאֲמָצְעִי. בְּיוֹם א' פָּרַשְׁתָּ נַחַ כַּח תִּשְׁרִי נִסְע בְּלוֹיֵת פְּקִידִים מְלִיּוּבְאוּיִטְשׁ, בְּצִהְרִים בָּא לְדַאֲבְרָאֲמִיסְל, אָמַר שָׁם דַּא"ח [=חֲסִידוֹת, דְּבָרֵי אֱלוֹקִים חַיִּים] "מִיָּם רַבִּים גּוּ", יוֹם ב' נִסְע מִשָּׁם עַד לִיאֲזָנָא, אָמַר שָׁם דַּא"ח "רְשָׁפִיָּה רְשָׁפִי גּוּ", יוֹם ג' נִסְע מִשָּׁם לְוִיטְעֶפְסֶק, וַיָּשֵׁב שָׁם תְּפוּס עַד יוֹם א' וַיִּשְׁלַח י' כִּסְלוֹ.

יום שני

יום רביעי

יא כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: וישלח, רביעי עם פירש"י.
תהלים: ס-סה.

תניא: והטעם . . . 316 וגמרא.

מִהֲגָהוֹת אֲדָנִי אָבִי מוֹרֵי וְרַבֵּי [הַרְש"ב] עַל הַסְּדוֹר "סֵדֶר הַתְּפִלָּה" (עַם הַדַּא"ח): חֲלֵק א' דְּבוּרֵי־הַמַּתְחִיל "בְּרוּךְ עוֹשֶׂה בְּרֵאשִׁית" (צ.ט. א): "מֵה־שְּׂאִינ־כֶּן בְּחִינַת רַדְל"א" [=רִישָׁא דְלֵא אֲתִידַע] – גַּתְקֵן: "וַיַּמְצַתָּה יוֹכֵן פְּרוּשׁ וְעִנִּין בְּחִינַת רַדְל"א".
חֲלֵק ב' דְּבוּרֵי־הַמַּתְחִיל "עַד הַגֵּל" (פח, ד): "לְרַבָּנָן וְהִלְכָה כַר"י שְׁבִירָךְ" – גַּתְקֵן: "לְרַבָּנָן אִם בִּירָךְ".

שָׁם: "דַּעַת ר"י וְכֵן הָאֲמַת" – הַעֲבִיר קוֹלְמוֹס עַל "וְכֵן הָאֲמַת".

שָׁם (פ.ט. א): "הִתְהוּ דְנִקּוּדִים" – גַּתְקֵן: "הִתְהוּ דְעִקּוּדִים".

יום שלישי

יום חמישי

יב כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: וישלח, חמישי עם פירש"י.
תהלים: סו-סח.

תניא: ומ"ש בע"ח . . . שוכן וכו' וד"ל.

בְּרַבְתָּ "שְׁפָטְרַנִּי" מְבָרְכִים בְּלֵא שָׁם וּמְלֻכוֹת, וּמְבָרְכִים אוֹתָהּ גַם בְּיוֹם ב', ה', בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ, וְלֵאוּ דוֹקָא בְּשַׁבָּת.

מִקְבֵּל בְּיַדְנֵנוּ בְּשֵׁם מוֹרְנוּ הַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב: כְּשִׁשׁוּמְעִים דְּבַר לֹא טוֹב עַל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, גַּם אִם אֵין מְכִירִים אוֹתוֹ, צָרִיךְ לְהַצְטַעַר צַעַר רַב, כִּי אֶחָד מֵהֶם הוּא בּוֹדָאֵי לֹא טוֹב: אִם אֲמַת הַדְּבַר שְׁמֻסְפָּרִים עַל פְּלוֹנִי, הֲלֵא הוּא לֹא טוֹב; וְאִם אֵינוּ אֲמַת, הֲלֵא הַמְּסַפֵּר נִמְצָא בְּמִצָּב לֹא טוֹב.

יום רביעי

יום ששי

יג כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: וישלח, ששי עם פירש"י.
תהלים: סט-עא.
תניא: ולהבין פרטי . . . דו"א.

אמר אאמו"ר: חסידות משנה את המציאות ומגלה את המהות. והמהות של האיש הישראלי אין להעריך ולשער, כי הוא חלק מן העצם, והתופס במקצתו כאלו תופס ככולו, וכשם שהעצם אין לו שעור כך החלק אין לו שעור, ע"ד הכנף מין כנף – עס איז מעהר ניט וואָס עצמות האָט בורא געווען א נשמה אז זי זאָל זיין א נברא – וחסידות מגלה את המהות.

אָמר אַדני אָבי מורי ורבי [הרש"ב]: חסידות מְשַׁנֶּה אֶת הַמְּצִיאוֹת וּמְגַלֶּה אֶת הַמְּהוּת. וְהַמְּהוּת שֶׁל הָאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי אֵין לְהַעֲרִיךְ וּלְשַׁעַר, כִּי הוּא חֵלֶק מִן הָעֶצֶם, וְהַתּוֹפֵס בְּמִקְצָתוֹ כְּאִלּוּ תּוֹפֵס כְּכֹלּוֹ, וְכִשֶּׁם שֶׁהָעֶצֶם אֵין לוֹ שְׁעוֹר כִּף הַחֵלֶק אֵין לוֹ שְׁעוֹר כִּף הַחֵלֶק אֵין לוֹ שְׁעוֹר, עַל-דֶּרֶךְ הַכֶּנֶף – מִיֵּן כֶּנֶף" – אֵין זֶה אֶלָּא שְׁ"עֲצֻמוֹת" בְּרָא נְשָׁמָה, שֶׁהִיא תְּהִיָּה נִבְרָא – וְחַסִּידוֹת מְגַלֶּה אֶת הַמְּהוּת.

יום חמישי

שבת

יד כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: וישלח, שביעי עם פירש"י.
תהלים: עב-עו.
תניא: דוד . . . 320 בעת צרתו.

מְבַרְכִין בְּרֶכֶת הַמּוֹזֵן בְּכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, אִף שְׂאִין עֲשֶׂרָה.
הכּוֹס – עַל כֶּף הַיָּד, וְהָאֲצָבָעוֹת וְקוֹפּוֹת. אוֹחֻז הַכּוֹס מְאַמֶּרֶת "רְבוּתִי מִיר וּוְעֲלֵעֵן בְּעִנְיֵשׁעוֹן" [רְבוּתִי נִבְרַח] עַד אַחֲרֵי סוּיָם בְּרָכָה שְׁלִישִׁית, שְׂאֵן מְעִמִּידוֹ עַל הַשְּׁלֵחֵן.
בְּאַחַת מְשִׁיחוֹתָיו בְּאֵר אַדני אָבי מורי ורבי [הרש"ב], וְתִכֵּן דְּבָרָיו: יֵשׁ צְדִיק, יֵשׁר, תָּמִים, חָסִיד. צְדִיק עַל שֵׁם קִיּוֹם מְצוֹת-עֲשֵׂה – מְמַשִּׁיף גְּלוּיִים דְּסוֹדֵר הַהִשְׁתַּלְּשָׁלוֹת. יֵשׁר עַל שֵׁם קִיּוֹם לֹא-תַעֲשֵׂה – גְּלוּיִים לְמַעַלָּה מְסוֹדֵר הַהִשְׁתַּלְּשָׁלוֹת. תָּמִים – עָרַנְסְטְקִייט [= "רְצִינּוֹת"] – גְּלוּיִים דְּ"טַעַם עֲצוֹ וּפְרִיָו שׁוּיִם", הַתְּחַבְּרוֹת סוּבְב־כָּל-עֲלָמִין וּמְמַלֵּא-כָּל-עֲלָמִין. לְמַעַלָּה מְכַלֵּם – חָסִיד, וְיֵשׁ בְּזוֹה ג' מְדַרְגּוֹת: (א) שְׁעִנְיָי הָעוֹלָם אֵינָם מְטָרִידִים וּמְבַלְבְּלִים אוֹתוֹ. כָּל אֶחָד וְאֶחָד יְכוּל לְהַגִּיעַ לְזוֹה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מְחִיב לְהַגִּיעַ לְזוֹה. (ב) שְׁכָל עֲנִיָוִי הֵם אֶלְקוֹת. וְאִף שְׁ"לֵא רְחוּקָה הִיא מִמֶּךָ גו'" – מְכַלֵּמְקוֹם אֵין זֶה שִׁיף לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. (ג) מַה שְׁכָתוֹב בְּתַקְנֵי זֶהר: "אֵיזוֹהוֹ חָסִיד הַמִּתְחַסֵּד עִם קוֹנּוֹ עִם קֵן דִּילִיָּה" [=עִם מְקוֹרוֹ; ה'], וּפְרַשׁ בְּסִפּוֹר שֶׁל בִּינוּנִים [=סִפּוֹר הַתְּנִיא] שְׁזוֹהוֹ לִיחְדָּא קוֹדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא וּשְׁכִינְתֵיהּ בְּתַחְתּוּנִים וְלֹא לְרוּחַת נַפְשׁוֹ הַצְּמָאָה בְּלִבְד.

יום
שישי

יום ראשון

טו כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: וישב, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: עז-עח.
תניא: אך מה שהי' . . . ואחור ע"ש.

בתו"א ד"ה וישב: "ואינה יכולה לראות באהבה", צ"ל "ואינה יכולה להיות באהבה".

רבינו הזקן סיפר לבנו אדמו"ר האמצעי: דער זיידע (הבעש"ט) זאָגט אז מ'דאַרף האָבען מסירת נפש אויף אהבת ישראל, אפילו צו א אידען, וועלכען מ'האַט קיינמאָל נישט געזעהן.

ב"תורה אור" דבור המתחיל "וישב": "ואינה יכולה לראות באהבה", צריך להיות: "ואינה יכולה להיות באהבה".

רבנו הזקן ספר לבנו אדמו"ר האמצעי: הסבא (הבעל-שם-טוב) אומר שצריך שתהיה מסירת נפש על אהבת ישראל, גם ליהודי שאף פעם לא ראו.

שבת
קודש

יום שני

טז כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: וישב, שני עם פירש"י.
תהלים: עט-פב.
תניא: וצדקה . . . א"ס ב"ה.

יסוד עקרי בשיטת חב"ד הוא, אשר המוח השליט על הלב בתולדתו, ישעבד את הלב לעבודת ה' יתברך, מתוך השפלה הבנה והעמקת הדעת בגדלת בורא העולם ברוך-הוא.

אגרות קודש

ב"ה, י"ג כסלו, תשי"ד
ברוקלין.

הרה"ג הו"ח אי"א נו"נ מוה"ר אלעזר ארי' שי

שלום וברכה!

לרגלי המלוה מלכה אשר עורך כת"ר שי' הנני בזה להביע ברכתי שתהי' בהצלחה בגשמיות ובהצלחה ברוחניות, אשר אצל איש הישראלי יחדיו ילכו, כי עם אחד הם בארץ וכפירוש רבינו הזקן אשר ממשיכים הם אחדות הוי' ע"י תורה אחת גם בהיות הנשמה בגוף ובכל ענייניהם הארציים היינו הגשמיים ואפי' החומריים.

ותהא סעודת דוד מלכא קדישא זו יסוד חזק והתחלה טובה לסידור כת"ר וכל ב"ב שיחיו באופן המתאים.

בברכה.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם

~ יום ראשון י' כסלו ~

בין גמל לאדם

כמעטפת חיצונית שבתוכה נמצאים האברים הפנימיים, ולכן הוא נחשב כאוהל שיש בו גובה טפח (והאברים הפנימיים הם כדבר נוסף הנמצא בתוך האוהל) והטומאה עוברת על ידו מצד לצד כדין אוהל המעביר את הטומאה. אם כן, מדוע גמל הרובץ על הקרקע אינו נחשב כאוהל?

והביאור:

למרות שחלל גופו של הגמל בוודאי גדול מטפח, אולם צדו התחתון הצמוד לארץ חוצץ בפני הטומאה ושוב אין היא בוקעת ועולה למעלה. ובכך חלוק דין הבהמה מדין האדם, שכן אדם מקבל טומאה בעצמו ולכן אין צדו התחתון המונח על הארץ חוצץ בפניה, וממילא הטומאה אף מתפשטת מצד לצד, מחמת חלקו העליון של הגוף המאהיל עליה, אולם בעל חי אינו מקבל טומאה ולכן צדו התחתון חוצץ בפניה (ראה מהר"י קורקוס, ערוך השולחן טהרות סי' לו ה"ט).

הלכות טומאת מת פרק יט, הלכה ו: גָּמֵל שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּאוֹר - טְמֵאָה תַּחְתּוּי, פְּלִים שֶׁעַל גְּבִי טְהוּרִים; טְמֵאָה עַל גְּבִי, פְּלִים שֶׁתַּחְתּוּי טְהוּרִין. הֲיָה רֹבֵץ וְטְמֵאָה תַּחְתּוּי, הֲרִי זֶה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה וּבּוֹקֵעַת וַיִּוָּרְדַת.

ביאור הדברים: כאשר מעל הטומאה נמצא דבר המסכך עליה (אוהל) – הרי הוא חוצץ בפניה ומונע את התפשטותה למעלה. וזאת בתנאי שהוא גבוה לכל הפחות טפח מעל הקרקע (לעיל פ"ב ה"א). לפיכך, גמל העומד על רגליו חוצץ בפני הטומאה שהרי יש גובה רב מהקרקע ועד כרסו, אולם כאשר הגמל רובץ על הקרקע ואין כרסו גבוהה ממנה טפח, אין הוא חוצץ בפני הטומאה.

אך יש להבין: לעיל (פ"ח ה"ב) כתב הרמב"ם שאדם השוכב על הקרקע נחשב כאוהל המעביר את הטומאה, למרות שאין גובה טפח בינו לבין הקרקע, כי "האדם חלול ויש בו גובה טפח". כלומר: גוף האדם אינו נחשב כיחידה אחת אלא

~ יום שני י"א כסלו ~

מתי אין 'צמיד פתיל' מציל?

פתוח לאהל המת ואינו סתום.

והקשה הראב"ד:

א. אם ה'מניקית' פתוחה לאוהל המת, הרי אין החבית אטומה ונכנסת אליה טומאה דרך חלל ה'מניקית', ומדוע המשקים והחבית טהורים? ב. לאידך, אם ה'מניקית' היא של חרס, מדוע היא טמאה והרי זו שפופרת שאין לה בית קיבול, וכלי חרס שאין לו בית קיבול אינו מקבל טומאה (הל' כלים פ"א ה"ח)?

ומבאר ה'כסף משנה':

קצה ה'מניקית' היוצא מהחבית מתעקם וסותם את החבית שלא תיכנס בה הטומאה, אך ה'מניקית' עצמה מקבלת טומאה כי במקום העיקום נוצר בית קיבול שבו מצטבר מעט משקה.

וה'מים טהורים' (על המשנה בכלים שם) פירש שה'מניקית' היא בדוגמת 'טיטרוס' (הל' כלים פ"ח ה"ו) היינו שפופרת שכאשר סותם באצבע פתח אחד אין המים יוצאים מהפתח השני, וכשמסיר אצבעו המים נוטפים החוצה, וזה בית הקיבול שלה ולכן מקבלת טומאה.

הלכות טומאת מת פרק כב, הלכה ז: חֲבִית שֶׁהִיא מְלֵאָה מִשְׁקִין טְהוּרִין, וּמְנִיקוֹת [שפופרת] שֶׁל חֶרֶשׁ בְּתוֹכָהּ, וְהַחֲבִית מְקַפֶּת צְמִיד פְּתִיל, וְנִתְּנָה בְּאֵהָל הַמֵּת – הַחֲבִית וְהַמִּשְׁקִין טְהוּרִין, וְהַמְנִיקוֹת טְמֵאָה – מִפְּנֵי שֶׁקִּצְתָהּ הָאֲחַת בְּתוֹךְ הַחֲבִית הַמְקַפֶּת, וְהַקֶּצֶה הַשְּׂנִי פְתוּחָה לְאֵהָל הַמֵּת, וְאִינוּ סְתוּם.

מקור ההלכה הוא במשנה (כלים פ"ט מ"ב), ופירושה הר"ש והרא"ש: חבית של חרס הנמצאת באוהל המת ומלאה משקים, ובתוך החבית נמצאת גם שפופרת (מניקית) של מותנת בה שואבים את המשקה מהחבית, והחבית מוקפת 'צמיד פתיל' (מכסה צמוד) – החבית והמשקים טהורים כי ה'צמיד פתיל' מציל מן הטומאה, אבל ה'מניקית' טמאה. ואף שהחבית מוקפת 'צמיד פתיל', אין היא ניצלת כי גזרו חכמים על כלי מתכת שיש להם טהרה במקוה שיקבלו טומאה (ראה להלן פכ"ג ה"א).

אבל הרמב"ם מפרש שה'מניקית' היא של חרס, ואף שכלי חרס כן ניצלים ב'צמיד פתיל' הרי היא טמאה, כי אמנם קצה האחד של השפופרת הוא בתוך החבית, אבל "הקצה השני

~ יום שלישי י"ב כסלו ~

מתי הרי זו 'טומאה רצוצה'?

וה'סדרי טהרות'(אהלות קיג, ב) הוסיף:

בטומאה המונחת באמצע המעזיבה והעומד מלמעלה טמא, כתב הרמב"ם שהטעם הוא כי "אי אפשר לצמצם" (ושמא הטומאה נמצאת מחציה ולמעלה). ואם כן, מדוע כאן ב"כותל שהוא לאויר" והטומאה באמצע הכותל העומד על הכותל מלמעלה טהור, הרי "אי אפשר לצמצם" ושמא הטומאה נמצאת 'מחציו ולחוץ', ו"לא פשטה הטומאה בתוך הבית" וזו 'טומאה רצוצה'?

ותירץ(סד"ט ט) :

מעזיבה שמעל הבית, אף שאין על גבה 'עליה', עדיין ראויה היא לתשמיש. ולכן, כאשר הטומאה באמצע המעזיבה, כיון ש"אי אפשר לצמצם", יש לחשוש שהטומאה נמצאת קרובה יותר 'מחציה ולמעלה' והיא 'טומאה רצוצה'. מה שאין כן בכותל שצידו פתוח לאויר ואינו ראוי לתשמיש, מסתבר שהטומאה קרובה יותר לתוך הבית ו'פשטה הטומאה בתוך הבית' ולכן אין זו 'טומאה רצוצה', ואין לטמא את העומד מעל הכותל.

הלכות טומאת מת פרק כד, הלכה ה: פתל שהוא לאויר... וטמאה רצוצה פתוך פתל... היתה הטמאה מחציה למחצה – הפות טמא, והעומד מלמעלה טהור, שהרי פשטה טמאה בבית

טומאה הנמצאת בתוך כותל הבית, אף שהיא 'טומאה רצוצה' (טומאה במקום שאין שם חלל טפה על טפה) הבוקעת ועולה ומטמאה את כל מה שלמעלה – אדם העומד על גבי הכותל מלמעלה טהור, כי כאשר הטומאה נמצאת באמצע הכותל ("מחצה למחצה") דנים את הטומאה כאילו היא מונחת בבית ("פשטה טומאה בבית") ואם כן, אינה נחשבת כ'טומאה רצוצה'.

והקשה ה'כסף משנה':

כאן, ב"כותל שהוא לאויר" והטומאה מונחת באמצע הכותל, כתב הרמב"ם שהבית טמא אך האדם העומד מלמעלה טהור והטומאה אינה בוקעת ועולה. ואם כן, מדוע לעיל(ה"ד), בטומאה המונחת בתוך המעזיבה (תקרת הבית) שאין על גבה 'עליה' – הבית טמא כי "פשטה הטומאה בכל הבית", ועם זאת גם "העומד מלמעלה כנגד הטומאה – טמא"?

~ יום רביעי י"ג כסלו ~

נצחיות אפר הפרה

ומוצנע... וכן היו מצניעין מאפר כל פרה ופרה ששורפין בחיל" ובהמשך לכך: "ותשע פרות אדומות נעשו..."

כלומר: במשנה נמנים עושי הפרות בהמשך לדין השימוש באפר הפרה (ההזאה על הכהן השורף) ואילו ברמב"ם – בהמשך לדין חלק האפר המוצנע למשמרת, ובכך מגדיר הרמב"ם את יסוד חיוב הנחת חלק מהאפר למשמרת שאין זה רק כדי שיהא מוכן להזאה בפועל, אלא 'למשמרת', היינו שחלק מהמצוה הוא שהאפר יהא מצוי תמיד, אף כאשר אין הוא נצרך להזאה לטהרה מטומאת מת. וליסוד זה מביא הרמב"ם ראייה מכך שהאפר היה קיים 'משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשניה'. ולכן הזכיר רק את משה ועזרא ולא את שאר עושי הפרות, כי בהם מודגש ענין הנצחיות – מעשה ידי משה נצחיים (סוטה ט, א) ואפר הפרה שלו קיים לעולם (במדב"ר חוקת פי"ט, ט) ועזרא שקול כמשה (סנהדרין כא, ב).

(לקוטי שיחות כז, עמ' 131)

הלכות פרה אדומה פרק ג, הלכה ד: ותשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו, עד שחרב הבית בשניה: ראשונה עשה משה רבנו, ושניה עשה עזרא, ושבע מצורא עד חרבן הבית.

מקורו בדברי המשנה (פרה פ"ג מ"ח). אך בעוד שבמשנה מובאים גם דברים שאינם נוגעים להלכה, ספרו של הרמב"ם הוא "הלכות הלכות" (כלשונו בהקדמת הספר) ואילו הלכה נלמדת ממספר הפרות שנעשו במשך הדורות?

ועוד יש לדייק: למה הזכיר הרמב"ם רק את משה ועזרא ולא את שאר עושי הפרות, אף שבמשנה נזכרו כולם? והביאור:

במשנה נימנו עושי הפרות בהמשך לדין הכנת הכהן השורף את הפרה, ש"מזין עליו כל ז' הימים מכל חטאות שהיו שם". אך ברמב"ם הדבר מובא בהמשך לדין "ושלשה חלקים היו חולקין את כל אפרה... זה שניתן בחיל היה מוכן

~ יום המישי י"ד כסלו ~

תשלום בעבור מצוות

והולכתם אינם אלא הכנה למצוה, ועל כך אין איסור ליטול שכר (תוספות ר"י הזקן קידושין שם).

ולפי שיטה זו נראה שבפעולה שהיא עיקר המצוה אין היתר ליטול שכר גם כאשר יש בה טרחה, וכן נראה מדברי אדמו"ר הזקן (הלכות מציאה ופקדון סל"ג) שכתב שצריך לטרוח בכל נוחו כדי להציל את ממון חברו מהפסד משום מצות השבת אבידה, ועם זאת אין היתר ליטול תשלום בעד המצוה (מלבד כיסוי הפסדים שנגרמו לו).

ומכל-מקום התירו הפוסקים ליטול שכר בעבור התקיעות מטעמים אחרים: יש שכתבו שאיסור נטילת שכר נאמר רק במצוות שאין כל אדם יכול לעשותן בעצמו אלא על ידי אחר, ולכן מוטל על מי שיכול לסייע בכך לעשות זאת בחינם, אולם בשופר יכול כל אדם לתקוע בעצמו ולכן אין חברו חייב לעשות זאת בעבורו בחינם. ועוד: איסור נטילת שכר הוא רק במצוות מדאורייתא, אולם על מצוות מדרבנן מותר ליטול שכר, ומאחר וחלק מהתקיעות הן מדרבנן, נטילת השכר היא בעבורן (ראה שדי חמד מערכת ר"ה ב, יז).

הלכות פרה אדומה פרק ז, הלכה ב: השָׁכֵר – פּוֹסֵל בְּקִדּוּשׁ וּבְהִנּוּחַ, וְאִינוּ פּוֹסֵל בְּמִלּוּי. בְּיָצֵד? הַנּוֹמֵל שְׂכָרוֹ לְקַדְּשׁ מִי חֲמָא, אוֹ לְהוֹזִיחַ מִמֶּנּוּ – הָרִי אוֹתָן הַמַּיִם בְּמֵי הַמַּעְרָה, וְהֶאֱפֵר בְּאֶפֶר מְקַלָּה, שְׂאִינוּ בְּלוּם. אֲבָל נוֹמֵל הוּא שְׂכָר לְמִלְאֵת הַמַּיִם אוֹ לְהוֹלִיכֵן.

בטעם החילוק בין קידוש המים (עירוב האפר בתוכם) וההזאה שנאסר ליטול עליהם שכר, למילוי המים שמותר ליטול עליו שכר – נאמר שני ביאורים:

לדעת רש"י (קידושין נח, ב), האיסור לקחת שכר על מצוה הוא רק כאשר אין בעשייתה טרחה, אולם אם יש בה טרחה, מותר ליטול שכר ככל פועל הנוטל שכר על טרחתו, ולכן על עירוב האפר במים וההזאה שאין בהן טרחה, אסור ליטול שכר ואילו על המילוי שיש בו טרחה, מותר ליטול שכר.

ולפי זה יש לבאר את המנהג לשלם לתוקע בעבור התקיעות בראש השנה, שכן יש בכך טרחה ולכן אין בזה איסור תשלום על מצוות (בית מאיר אר"ח סי' תקפה).

ויש שפירשו באופן אחר: הקידוש וההזאה הן עיקר המצוה ולכן אסור ליטול עליהם שכר, אולם מילוי המים

~ יום שישי ט"ו כסלו ~

האם יש שיעור להזאה?

מהמים הכשרים, שהרי הזאה מועלת "כל שנגע בו מן המים כל שהוא"?

ומתרץ המהר"י קורקוס (מובא בכס"מ כאן):
לדעת הרמב"ם ההזאה אינה צריכה שיעור על גוף האדם, היינו שגם כמות קטנה ביותר של מים שיבואו על גופו מטהרת אותו, אך מכל-מקום צריך שיהא שיעור במים כדי לטבול בהם את גבעולי האזוב שבהם מזים, ולכן כאשר המים מעורבים עם מים פסולים ההזאה פסולה, כי אין על האזוב שיעור שלם של מים טהורים.

ויש מתרצים:

אמנם כאשר המים אינם מעורבים הרי הם כשרים בכל שהוא, אך כשהמים מעורבים עם מים אחרים בטלה חשיבותם ושוב אינם כשרים בכל שהוא אלא צריכים שיעור (תפארת ישראל פרה פ"ט מ"א, בועז ב).

הלכות פרה אדומה פרק ט, הלכה ח: מֵיִם מְקַדְּשִׁין שְׁנֵתְעָרֵב בָּהֶם מַיִם אַחֵר כֹּל שֶׁהוּא... הָרִי אֵלוֹ פְּסוּלִין.

בגמרא (זבחים פ, א) נחלקו תנאים בדבר: רבי אליעזר מכשיר וחכמים פוסלים. ובטעמם של חכמים אמרו בגמרא שלדעתם משקה המתערב במשקה אחר נבלל ומתערב עמו לגמרי, וכל טיפה וטיפה מעורבת משני המשקאות (כי יש בילה), וכן לדעתם 'הזאה צריכה שיעור', וממילא כאשר מזים מהמים המעורבים אין שיעור שלם מהמים הכשרים, שהרי מעורבים בהם גם המים הפסולים.

ולפי זה יש סתירה לכאורה בדברי הרמב"ם:

להלן (פ"י ה"ח) פסק שהזאה אינה צריכה שיעור אלא "כל שנגע בו מן המים כל שהוא – טהור", ואם כן מדוע פסק כאן כחכמים שהמים המעורבים פסולים, והרי אע"פ שכל טיפה מעורבת גם מהמים הפסולים, די בכך שיש בה גם

~ שבת קודש ט"ז כסלו ~

הזאה באזוב של תרומה טהורה

שבאגד הלולב (רגילים היו להניח את אגד הלולב בכלי עם מים כדי שלא יבש – רש"י) מכשירה את האתרוג לקבל טומאה ואסור לגרום טומאה לתרומה. ולדעה השניה, הסיבה היא – "מפני שמפסידה", שעל ידי נטילתה "קליפתה החיצונה נמאסת במשמוש הידים" (רש"י) ואסור להפסיד תרומה.

והרמב"ם שפסק באתרוג של תרומה "שלא יטול, שמא יכשירו לטומאה" (הל' לולב פ"ח ה"ב) – פסק כאן שלא יזה באזוב של תרומה טהורה, ולא כתב שהטעם הוא מפני "שמכשירו לטומאה" שהרי כאמור האזוב המדובר כאן הוא פחות מכביצה ואף שמקבל טומאה אינו מקבל 'הכשר' לטומאה (תוד"ה לאימת, פסחים לג, ב). אלא הטעם שלא להזות באזוב של תרומה הוא כמו שכתב ה'כסף משנה' – "שגזרו פחות מכביצה אטו כביצה" ובאזוב שיש בו כביצה האיסור הוא אכן לא יבוא ל'הכשירו' לטומאה (מים טהורים פ"א מ"ז).

הלכות פרה אדומה פרק יא, הלכה ו: אָזוּב... שֶׁל תְּרוּמַת טְמֵאָה – פְּסוּל. שֶׁל תְּרוּמַת טְהוֹרָת, לֹא יָזָה; וְאִם הָזָה, כָּשֵׁר.

הקשה הרמב"ם ב'פירוש המשניות' (פרה פ"א מ"ז): מדוע אם הזה באזוב של תרומה טהורה כשר, והרי מי החטאת נטמאו כשטבל בהם את האזוב כי גם בתרומה טהורה מי החטאת המים טמאים כי "כל האוכלין אפילו אוכל קודש – אינו טהור לחטאת"? ותירץ על פי המבואר במשנה (שם, שם מ"ג) שאין האוכל מטמא אחרים עד שיהיה בו כביצה, וכאן מדובר באזוב פחות מכביצה ולכן המים נשארו בטהרתם.

ומדוע לכתחילה לא יזה באזוב של תרומה טהורה? על כך מביא ה'כסף משנה' בשם הר"ש שני טעמים: א. מפני שמכשירו לקבל טומאה. ב. מפני שמפסיד את התרומה. כלומר, כשם שאין ליטול אתרוג של תרומה טהורה (סוכה לה, ב), לדעה אחת – "מפני שמכשירה", כי נגיעת האתרוג במים

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז כסלו, תשי"ג
ברוקלין.

מחותי הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ וכו' מוהרש"ז שי

שלום וברכה!

מדאיג אותי במקצת, מה שזה זמן רב לא הגיעני ממנו כל ידיעה, בקשתי לצלצל לו פעמים בטלפון, והנומער בסן פרנציסקה לא ענה, ובטח הכל שלום, וכמו שמספרים על הרז"א נייע, להבחל"ח, שהיתה שיטתו שאין צריכים לכתוב מכתבים, ואמר הטעם שאם הכל שלום, הרי מה יש כאן לכתוב, ובכ"ז ירגיעני אם יודיע עדי"ז בפירוש.

מוסג"פ הקונטרס שהו"ל לא כבר, מאת כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נייע חמשים שנה לפני זה, אשר חזרתיו בש"ק, ומכיון שארז"ל דמילתא אלבישיהו יקירא, בטח יעניין אותו.

ולקראת חג הגאולה י"ט כסלו הבע"ל, הנני בזה להביע איחולי לבבי לו ולזוגתו שיחיו לרפואה קרובה לבריאות הנכונה ולהצלחה בעניניהם.

מחותי הדו"ש.

שיעורי רמב"ם - ג' פרקים ליום

~ יום ראשון י' כסלו ~

הִלְכוֹת טְמֵאָת מֵת

פֶּרֶק שְׁמוֹנֶה עָשָׂר

(1) יבאר דין אדם שהאהיל בידו אחת על המת ובידו האחרת על הכלים, אדם שהשקיף בצד החלון והאהיל על הטומאה ואם היה מוטל על האסקופה, נושאי המת שעברו בו תחת אכסדרה והגיף אחד מהם הדלת וסמכו, תנור שעומד בתוך הבית ועינו קמורה לחוץ והאהיל מת על עינו.

א. אָדָם שֶׁהָאֵהִיל בְּיָדוֹ אֶחָת עַל הַמֵּת וְהָאֵהִיל בְּשֵׁנָיִם עַל הַכֵּלִים³, או שֶׁנִּגַּע בְּמֵת וְהָאֵהִיל עַל הַכֵּלִים: אִם יֵשׁ בְּיָדוֹ פּוֹתַח טֶפַח - הַכֵּלִים טְמֵאִין⁴, וְאִם לֹא - טְהוֹרִין⁵. וְכֵן שְׁנֵי פְתִים וּבָהֶם שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים⁶, וּפְשֵׁט יָדוֹ לְבֵית זֶה וְיָדוֹ הַשְּׁנֵי לְבֵית הַשְּׁנֵי: אִם יֵשׁ בְּיָדוֹ פּוֹתַח טֶפַח - עָרַב אֶת הַטְּמֵאָה וְנִעְשָׂה הַכֵּל פְּאֵהֶל אֶחָד, וְנִטְמָא הוּא וְהַפְתִּים⁸; וְאִם לֹא - אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה.

(2) בעורו מאהיל על המת. (3) בעוד ידו נוגעת במת. (4) שהאדם נעשה אוהל והוא מאהיל על המת ועל הכלים. (5) וכן אם האהיל על הכלים אחר שפירש מן המת - הכלים טהורים, אפילו אם יש בידו טפח, מפני שאינו מטמא באוהל אלא המת עצמו, אבל לא אדם וכלים שנטמאו במת, אבל בחיבורים מטמא באוהל. (6) מבשר המת, ושיעורו לטמא - כזית. (7) שהרי הוא מאהיל על כזית שלם. (8) כלומר, הכלים ובני אדם הנמצאים בשני הבתים.

ב. אָדָם שֶׁהִשְׁקִיף בְּעַד הַחֲלוֹן וְהָאֵהִיל עַל הַטְּמֵאָה⁹ - מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה לְבֵית¹⁰ וְנִטְמָא כָּל הַבֵּית. הֵיךְ מְטַל¹¹ עַל הָאֵסְקָפָה וּמְקַצְתוֹ בְּתוֹךְ הַבֵּית וּמְקַצְתוֹ בַּחוּץ, וְהָאֵהִילָה טְמֵאָה עַל מְקַצְתוֹ שֶׁבַחוּץ - הַבֵּית טְמֵא. מִפְּנֵי שֶׁהָאָדָם חָלוּל וְיֵשׁ בּוֹ גְבֵה טֶפַח¹², וְכִיּוֹן שֶׁהָאֵהִילָה טְמֵאָה עָלָיו - הָרִי זֶה כְּמֵאֵהִיל עָלֶיהָ וּמְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. וְכֵן אִם הֵיטָה טְמֵאָה בְּבֵית וְהָאֵהִילוֹ טְהוֹרִין עַל מְקַצְתוֹ¹³ שֶׁבַחוּץ - הָרִי אֵלּוֹ טְמֵאִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא¹⁴ כְּמֵאֵהִיל עַל הַטְּמֵאָה, וְהָאָדָם מְבִיא וְאֵינוֹ חוֹצֵץ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

(9) שהייתה בחוץ סמוך לכותל הבית, והמשקיף כפף את גופו לחוץ דרך החלון. (10) אף על פי שהמשקיף נשען על החלון ונמצא ארץ החלון מפסיק בין הטומאה לבית, והטעם מבואר למטה: "מפני שהאדם חלול וכו'". (11) אדם חי. (12) ונעשה אוהל. (13) של האדם החי המונח על האסקופה. (14) האדם המוטל על האסקופה.

ג. נוֹשְׂאֵי הַמֵּת שֶׁעָבְרוּ בּוֹ¹⁵ תַּחַת הָאֵסְקָפָה¹⁶,

וְהַגִּיף¹⁷ אֶחָד מֵהֶן אֶת הַדֶּלֶת וְסִמְכוּ בְּמִפְתַּח¹⁸ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְמָא הַבֵּית, וְכֵן אִם הָיָה אָדָם מִבְּפָנָיִם¹⁹ אוֹ מִבְּחוּץ סוּמְךְ הַדֶּלֶת: אִם יָכוֹל הַדֶּלֶת לְעֹמֵד בְּפָנָי עֲצֻמוֹ²⁰ - הַבֵּית טְהוֹר, וְאִם לֹא - הַבֵּית טְמֵא; לְפִי שֶׁנִּמְצָא הָאָדָם הוּא שֶׁחֲצֵץ בְּפָנָי הַטְּמֵאָה, וְהָאָדָם וְהַכֵּלִים מְבִיאִין וְאֵינָן חוֹצְצִין, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

(15) כלומר, עימו. (16) שטח מקורה לפני חזית הבית ומשקוף הדלת נכנס תחת גגה (רבינו בפירושו למשנה, ויש מפרשים, שתקרת הבית סוככת על האכסדרה). (17) סגר את הדלת לפני שנכנס המת תחת גג האכסדרה. (18) כדי שלא תיפתח הדלת. המפתחות שלהם היו כמין יתד של עץ. (19) בבית. (20) ולא תיפתח מאליה.

ד. תַּנּוּר שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבֵּית וְעֵינוֹ²¹ קְמוּרָה לְחוּץ²², וְהָאֵהִילוֹ נוֹשְׂאֵי הַמֵּת עַל עֵינוֹ הַקְּמוּרָה - הַתַּנּוּר טְמֵא²³ וְהַבֵּית טְהוֹר²⁴; שֶׁהָרִי אֵין הַתַּנּוּר גְּבוּהָ מֵעַל הָאָרֶץ²⁵ כְּדֵי שֶׁיָּבִיא טְמֵאָה לְבֵית. מְגַדֵּל הַבָּא בְּמִדָּה²⁶ שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַפֶּתַח²⁷ וְנִפְתַּח לְחוּץ²⁸: טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ - הַבֵּית טְהוֹר²⁹, טְמֵאָה בְּבֵית - מַה שֶׁבְּתוֹכוֹ טְמֵא³⁰; שֶׁהָרִי הוּא פְתוּחַ בְּתוֹךְ הַפֶּתַח³¹, וְדֶרֶךְ הַטְּמֵאָה לְצֵאת וְאֵין דְּרָכָה לְהִכְנֵס. הֵיטָה מוּכְנֵי³² שְׁלוֹ מְשׁוּכָה לְאַחֲרֵי³³ וְיוֹצֵאת³⁴ פְּחוֹת מִטְּפַח³⁵ וְאֵינָה נִשְׁמֶטֶת³⁶, וְטְמֵאָה שֶׁם בְּתוֹכָה כְּנֹגֵד הַקְּרוֹת³⁷ - הַבֵּית טְהוֹר; שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁהִיא יוֹצֵאתָ, אֵינָה נִשְׁמֶטֶת³⁸ וְאֵינָה יוֹצֵאת טֶפַח³⁹. הוּא שֶׁהֵיטָה בְּהִי⁴⁰ טֶפַח⁴¹ עַל רוּם טֶפַח חָלוּל; אֲבָל אִם אֵין בְּמוּכְנֵי חָלַל טֶפַח - הָרִי הַטְּמֵאָה רְצוּצָה בְּתוֹךְ הַבֵּית וְהַבֵּית טְמֵא. הֵיךְ הַמְּגַדֵּל עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבֵּית⁴² וְהַטְּמֵאָה בְּתוֹכוֹ אוֹ בְּתוֹךְ הַתְּכָה שְׁלוֹ⁴³, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין בִּיצִיאָתוֹ פּוֹתַח טֶפַח - הַבֵּית טְמֵא⁴⁴. טְמֵאָה בְּבֵית - מַה שֶׁבְּתוֹכוֹ טְהוֹר⁴⁵; שֶׁדֶרֶךְ הַטְּמֵאָה לְצֵאת וְאֵין דְּרָכָה לְהִכְנֵס.

(21) לתנורים המוסקים מבפנים היו חורים שדרכם יוצא העשן ומוציאים את האפר, ונקרא עין התנור. (22) כעין סילון יוצא מהחור לחוץ. ויש מפרשים "קמורה" היינו שעל גבי העין מבחוץ עשוי כעין גג קטן כדי שלא ייכנס הגשם לתנור, והמדובר כשעין התנור שבחוץ פחותה מטפח (הר"ש במשנתנו, ודעת הרא"ש, שהמדובר כשיש בה פותח טפח, ורבינו לא גילה דעתו בפירושו). (23) שהטומאה נכנסת לכלי חרס אפילו דרך נקב קטן ורק "צמיד פתיל" (כיסוי מהודק) חוצץ. (24) כי התנור המחובר לכתלי הבית הרי הוא מן התורה ככית ממש שיש לו דפנות, שאין טומאה נכנסת לו בפחות מפותח טפח, אלא שחכמים גזרו בתנור שבתוך הבית משום חוץ לבית, וסוברים בית הלל במשנתנו,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לאוהל תוך אוהל, וטומאה בפנימי וסוף הטומאה לצאת. (53) שבתוך המגדל עצמו.

ז. **כָּל שְׂפוּעֵי אֱהָלִים - כְּאֵהָלִים. מִצֵּד? אֵהָל שֶׁהוּא שׂוֹפֵעַ וְיִזְרַד⁵⁴ וְכָלֵה⁵⁵ עַד כְּאֶצְבָּע⁵⁶, וְטִמְאָה בְּאֵהָל⁵⁷**
- בְּלִים שֶׁתַּחַת הַשְּׂפוּעֵי⁵⁸ טִמְאִים⁵⁹; טִמְאָה תַּחַת הַשְּׂפוּעֵי⁶⁰ - בְּלִים שֶׁבְּאֵהָל טִמְאִים⁶¹. הַטִּמְאָה⁶² מֵתוֹךְ הַשְּׂפוּעֵי⁶³ - הַנוֹגֵעַ בּוֹ⁶⁴ מֵתוֹכּוֹ⁶⁵ טָמֵא טִמְאָה שֶׁבְּעָה⁶⁶, וְהַנוֹגֵעַ בְּשׂוֹפֵעַ מֵאֲחֵרֵי טָמֵא טִמְאָה עֶרְבִי⁶⁷; נֶעֱשָׂה הַשְּׂפוּעַ מֵאֲחֵרֵי כְּאֵלוֹ הוּא כְּלִי שֶׁנֹּגַע בְּאֵהָל. הֵיְתָה הַטִּמְאָה עַל אֲחֻרֵי הַשְּׂפוּעַ - הַנוֹגֵעַ בּוֹ מֵאֲחֻרֵי טָמֵא טִמְאָה שֶׁבְּעָה, וְהַנוֹגֵעַ בְּשׂוֹפֵעַ בְּתוֹכוֹ טָמֵא טִמְאָה עֶרְבִי. כִּחְצֵי זֵית מֵתוֹכוֹ וְכִחְצֵי זֵית מֵאֲחֻרֵי - הַנוֹגֵעַ בּוֹ בֵּין מֵתוֹכוֹ בֵּין מֵאֲחֻרֵי טָמֵא טִמְאָה עֶרְבִי⁶⁸, וְהָאֵהָל עֲצוּמוֹ⁶⁹ טָמֵא טִמְאָה שֶׁבְּעָה.

(54) שכתליו אינם זקופים אלא משתפעים והולכים ומתוך כך שטח האוהל מתרחב אולם המרחק בין הקרקע ובין יריעות האוהל פוחת והולך. (55) בסמוך לקרקע. (56) כלומר, פחות מטפח. המדובר באוהל שגגו שטוח בטפח על טפח או יותר. (57) תחת הגג לא תחת הכתלים המשופעים. (58) בין במקום הגבוה טפח על הארץ ובין במקום שאין בינו ובין הארץ טפח. (59) משמיענו שני דברים: א. אין אנו דנים את הכתלים כאילו הם זקופים ומסגרות הגג יורדות וסותמות והאוהל מצטמצם לשטח שתחת הגג; ב. שאפילו המקומות שאין בינם ובין הקרקע טפח נידונים כאוהל, והטעם מפני שכל השטח המוקף יריעות הוא אוהל אחד ואם יש בו פותח טפח במקום אחד דין אוהל על כולו ואפילו במקום שאין בו טפח. (60) בכל מקום שהוא אפילו במקום שאין בו רום טפח. (61) שהרי הכל אוהל אחד. (62) עד כאן למדנו דיני השיפוע כמאהיל, ומכאן ואילך דיני נגיעה בשיפוע. (63) כלומר, בין הקרקע ובין היריעה המשופעת בכל מקום שהוא. (64) בשיפוע. (65) בפנים האוהל. (66) אפילו אם פינו המת מתוכו לפני שנגע. (67) המדובר ביריעות המקבלות טומאה אפילו כשהן נטויות כאוהל וחוצצות בפני הטומאה, כגון של פשתן או צמר או עור, ולפיכך שני צדדיהן נידונים כשני כלים, הפנימי מאהיל על המת ומיטמא וגם מטמא אחרים כמת עצמו, והחיצון טמא מפני שנגע בפנימי ודינו ככלים שנגעו בכלים שנגעו במת, שמיטמאים טומאת ערב בלבד. והמדובר כשפינו את המת לפני שנגע, אבל הנוגע בחיצון בעוד המת שם טמא טומאת שבעה. (68) שני החלקים אמנם מצטרפים אף על פי שהאחד מבפנים והשני מבחוץ, אולם, מפני שאין כזית שלם מצד אחד אין שום צד נידון כאילו היה בו בעצמו כזית שלם. (69) תוספתא שם פרק א הלכה א. יריעות האוהל טמאים טומאת שבעה, מפני שלטומאת עצמן אין הברל בין תוכו ובין אחוריו. ולפיכך מצטרפים שני חצאי הזיתים לטמאן טומאת שבעה.

ח. הֵיְתָה כְּנֶפֶס הָאֵהָל מְרֻדֵד⁷⁰ עַל הָאֶרֶץ וְטִמְאָה תַּחַת

שגזרו על התנור בלבד, אבל לא החמירו לטמא את כל הבית. (25) אלא קבוע בקרקע ולפיכך אין עליו דין כלי מן התורה ואינו מביא את הטומאה לבית אפילו מדרבנן, שלא גזרו על הבית. ומכאן, שאם התנור העומד בבית אינו עומד על הקרקע והרי הוא ככלי מן התורה, הטומאה יוצאת ממנו דרך פיו לבית ומטמאהו. (26) כעין ארגו גדול, שמחזיק ארבעים סאה בלח (למעלה פרק ו הלכה ב) ואינו מקבל טומאה וחוצץ בפני הטומאה. (27) וממלא כל רחבו. (28) דלת המגדל. (29) ואף על פי שהמגדל בולט לבית אין הטומאה נכנסת לו מפני שהמגדל הבא במידה חוצץ. (30) המדובר, כשאין לבית פתח אחר להוציא בו את הטומאה ואין לה יציאה אחרת אלא דרך הפתח שהמגדל ממלא אותו. (31) שהטומאה תצא שם. (32) בסיס המגדל העומד על גלגלים. (33) לאחורי המגדל. (34) לתוך חלל הבית. (35) במשנה כתוב "שלוש אצבעות" ומפרש רבינו שלאוו דווקא שלוש אצבעות והכוונה לפחות מטפח (טפח = ארבע אצבעות. בכורות לט עמוד ב). (36) הבסיס מחובר למגדל. (37) במקום מגולה לתקרת הבית. (38) אבל אם היא נשמטת דינה ככלי ואינה חוצצת. (39) ולפיכך אין הטומאה יוצאת ממנה לבית כמו שנתבאר כבר כמה פעמים, שטומאה אינה עוברת דרך פתח שאין בו טפח. (40) בכל המוכני. (41) ובחלק שתחת התקרה אין טפח. (42) כל הדינים שלמעלה נאמרו במגדל העומד בפתח הבית. (43) תיבה קטנה העומדת בתוך המגדל. (44) מפני שסוף הטומאה לצאת דרך הבית. (45) כשאין בפתח המגדל טפח. ואם יש בו טפח נכנסת הטומאה לתוכו מן הבית.

ה. **בְּלִים שֶׁבִּין הַמְּגֵדֵל וּבֵין הָאֶרֶץ⁴⁶, שֶׁבִּינוֹ וּבֵין הַכֶּתֵל, וְשֶׁבִּינוֹ וּבֵין הַקְּדוֹרוֹת⁴⁷: אִם יֵשׁ שָׁם פּוֹתַח טָפַח - טִמְאִים⁴⁸, וְאִם לֹא - טְהוֹרִים; שֶׁהָרִי אָנוּ רֹאִים אֶת הַקְּדוֹרוֹת כְּאֵלוֹ הֵן יוֹרְדוֹת וְסוֹתְמוֹת.**

(46) המגדל עומד על גלגלים ויש מקום פנוי בין שוליו ובין הקרקע. (47) וטומאה בבית. (48) שטומאת הבית נכנסת שם.

ו. **הֵיְתָה הַטִּמְאָה תַּחַת הַמְּגֵדֵל בֵּינוֹ וּבֵין הָאֶרֶץ, אוּ בֵּינוֹ וּבֵין הַקְּדוֹרוֹת, אוּ בֵּינוֹ וּבֵין הַכֶּתֵל, בֵּין שֵׁשׁ שָׁם חָלַל טָפַח בֵּין שְׁאֵין שָׁם - הַבֵּית טָמֵא⁴⁹. הֵיְתָה עוֹמֵד בְּאֻוִיר⁵⁰ וְטִמְאָה בְּתוֹכוֹ - בְּלִים שֶׁבְּעֵבְרֵי⁵¹ טְהוֹרִים⁵²; טִמְאָה בְּעֵבְרֵי - בְּלִים שֶׁבְּתוֹכֵי⁵³ טְהוֹרִים.**

(49) כלל אמרו: צמיד פתיל ואהלים מצילים על הטהורים מליטמא, אבל אינם מצילים על הטמאים מליטמא. לפיכך, אף על פי שהטומאה מונחת באוהל הפנימי, היא מטמאה את הכלים שבאוהל החיצון. (50) במקום מגולה לרקיע. (51) המדובר במגדל שכתליו עשויים לוחות כפולים וביניהם חלול, ובשטח שבין לוח ללוח עומדים או תלויים כלים. (52) שהרי הם מוגנים מכל צד על ידי אוהל. וזה שאמרנו למעלה שאוהל אינו מציל על הטמאים מליטמא הכוונה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

גָּבַהּ - פִּנְגְדוּ עַד לְרִקְיעַ טָמְאָה³⁶. הֵיְתָה מְנַחַת עַל הָאֶרֶץ³⁷ וּפִיָּה לְחוּץ וּכְזֵית מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ³⁸ - פִּנְגְדוּ עַד הַתְּהוֹם טָמְאָה³⁹. הִיָּה עַל גְּבַהּ⁴⁰ - פִּנְגְדוּ עַד הָרְקִיעַ טָמְאָה⁴¹. הֵיְתָה טָמְאָה בְּפִית - אֵין טָמְאָ אֱלָא הַפִּית בְּלִבְד⁴². הֵיְתָה טָמְאָה בְּתוֹכָהּ - אֵין טָמְאָ אֱלָא תוֹכָהּ⁴³.

(2) כל מקום שנאמר בפרק זה "טהור" או "טמא", הכוונה לכלים הנמצאים בשטח שבו דנים. (3) אהלות פ"ט מ"א. (4) ואין בינה ובין הקרקע טפח. (5) ומקצת הכוורת עצמה. (6) על גב המקצת שבחוץ או תחתיה. והמדובר, כשהכוורת מחזיקה ארבעים סאה (רבינו בפירושו למשנה), שאינה מקבלת טומאה. אבל היא מביאה את הטומאה, וגם חוצצת בפני הטומאה (למעלה פי"ג ה"ג). (7) כשהטומאה על גבה. (8) כשהטומאה תחתיה. (9) שטומאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. ואף-על-פי שכלי עץ הבאים במידה (מחזיקים 40 סאה) חוצצים, זה נאמר רק להציל מה שבצידי הטומאה. אבל שכנגד הטומאה, מציל רק אוהל עם דפנות בלבד (ראה 'תוספות יום טוב'). (10) שלא כנגד הטומאה. (11) ואין אנו אומרים מכיוון שהטומאה בקעה ונכנסה לכוורת שהיא אוהל, הרי היא מתפשטת בכל אוירה ומטמאה כל מה שבתוכה, לפי הכלל שכל הבית כאילו מלא טומאה. והטעם, מפני שלא אמרו כלל זה אלא כשעצם הטומאה, היינו הכזית מן המת, נמצא בבית. אבל כאן, כשאין בכוורת אלא כוחה של הטומאה בלבד, אינה מתפשטת לצדדים, אלא ממשיכה ובוקעת כנגד הכזית (כסף-משנה) [ראה משנה אחרונה, שהביא כמה הוכחות לסתור סברא זו, אבל קשה למצוא הסבר אחר לדברי רבינו כאן]. (12) ואין הכוורת מצילה, אף-על-פי שיש בתוכה פותח טפח. והטעם, מפני שגזרו משום אין בה פותח טפח (סדרי טהרות). יוצא מזה, שלהלכה אין כל הבדל בין גבה ובין תוכה. ולמה לא כלל אותם רבינו בבבא אחת? מפני שברין גבה, התכוון להדגיש שכנגד הטומאה טמא, וברין תוכה החידוש הוא שאינה מטמאה שלא כנגד הטומאה. (13) שהרי הטומאה מונחת בחוץ והיא רצוצה. (14) משמע, כל מה שבבית אפילו הכלים שתחת הכוורת בפנים הבית, ואף-על-פי שאין תחתיה פותח טפח. (15) בחלק שמחוץ לבית. (16) תחתיה ועל גבה אין כל סיבה שתפשט לשם הטומאה, וכלים שבתוכה טהורים אפילו בחלק שבתוך הבית, מפני שהכוורת מצילה על מה שבתוכה, ואף-על-פי שאין בה פותח טפח. ומה שאמרו: כלי נעשה אוהל לטמא אבל לא לטהר, הכוונה רק לכלים שמחוצה לו (סדרי טהרות). (17) בתוך הכוורת, אפילו אם היא בחלקה שמחוץ לבית. (18) כשהטומאה בתוכה, כאילו כולה מליאה טומאה (ראה למעלה הערה ח), והדופן העליון מאהיל עליה ומטמא כל מה שבתוכה, בין בחלק שבבית ובין בחלק שמחוצה לו. והבית טמא, מפני שאוהל בתוך אוהל אינו מציל על הטומאה מלטמא (ראה הערות פי"ח ה"ג), וכאילו הטומאה בבית. [בסדרי טהרות מבאר, שאוהל ממש בתוך אוהל מציל, כשיש פתח פתוח לחוץ. אבל כלי

פְּנֵה הָאֱהֶל הַפְּרוּשׁ עַל הָאֶרֶץ אוּ עַל גְּבֵי הַפְּנֵי - טָמְאָה בּוֹקְעַת וְעוֹלָה⁷¹, בּוֹקְעַת וְיוֹרֶדֶת. (70) סרוח ומונח על הארץ ואין אוויר תחתיו מחובר לאוויר האוהל. (71) ככל טומאה רצוצה, מובן שכל האוהל נטמא כנוגע בכלים שנטמאו במת, אבל הכלים שתחת האוהל ולא נגעו בו - טהורים.

פֶּרֶק הַשְּׁעָה עֶשְׂרִי

(1) יבאר דין כוורת שהיא מוטלת בארץ והיא בתוך פתח הבית ופיה לחוץ וכזית ממת נתון תחתיה או על גבה, היתה גבוהה מהארץ טפח וטומאה תחתיה או בבית או בתוכה, כוורת המוטלת בארץ בתוך הפתח ופיה לפנים והיא כלי שלם וחלולה וכזית מת נתון תחתיה וכו', כוורת שהיא בתוך הבית והיא ממלאה את כל גובה הבית ופיה למעלה וכו', כוורת חלולה שהיא כלי שלם והיתה מונחת על צידיה באויר וכזית מת תחתיה וכו', כוורת שהיא כלי שלם והיא יושבת על שוליה לאויר וטומאה תחתיה וכו', גמל העומד באויר וטומאה תחתיו או שהיה רובץ, אם הנזיר מגלח על אלו הטומאות ואם הנכנסים למקדש חייבים עליהן כרת.

2. א. פוֹרֶת³ שֶׁהִיא מְטֹלֶת בְּאֶרֶץ⁴ וְהִיא בְּתוֹךְ פֶּתַח הַבַּיִת וּפִיָּה לְחוּץ, וּכְזֵית מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ אוּ עַל גְּבַהּ מִבְּחוּץ⁶ - כִּל שֶׁהוּא פִּנְגְדוּ הַזֵּית בְּתַחְתֶּיהָ⁷ אוּ בְּגִבְהָ⁸ טָמְאָה⁹, וְכֵל מִה שֶׁבְּאוֹיֵר תוֹכָהּ¹⁰ טְהוֹר¹¹, חוּץ מִכְּלִי שֶׁהוּא פִּנְגְדוּ הַטָּמְאָה¹², וְהַבַּיִת טְהוֹר¹³. הֵיְתָה הַטָּמְאָה בְּפִית - אֵין טָמְאָ אֱלָא הַבַּיִת¹⁴, אֲבָל פְּלִים שֶׁבְּתוֹכָהּ אוּ תַּחְתֶּיהָ אוּ עַל גְּבַהּ¹⁵ טְהוֹרִים¹⁶. הֵיְתָה הַטָּמְאָה בְּתוֹכָהּ¹⁷ - הַכֵּל טָמְאָ, כֵּל שֶׁבְּפִית וְכֵל שֶׁבְּתוֹכָהּ¹⁸ וְכֵל שֶׁעַל גְּבַהּ וְכֵל שֶׁתַּחְתֶּיהָ פִּנְגְדוּ הַטָּמְאָה¹⁹, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנֵנוּ. הֵיְתָה גְבוּהָ מִן הָאֶרֶץ טְפַח וְטָמְאָה תַּחְתֶּיהָ אוּ בְּפִית אוּ עַל גְּבַהּ - הַכֵּל טָמְאָ²⁰, כֵּל שֶׁבְּפִית וְכֵל שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְכֵל שֶׁעַל גְּבַהּ; אֲבָל כֵּל שֶׁבְּאוֹיֵר תוֹכָהּ טְהוֹר²¹, חוּץ מִכְּלִי שֶׁהוּא פִּנְגְדוּ הַטָּמְאָה²². הֵיְתָה הַטָּמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַכֵּל טָמְאָ, כֵּל שֶׁבְּתוֹכָהּ וְכֵל שֶׁבְּפִית וְכֵל שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְכֵל שֶׁעַל גְּבַהּ. שֶׁהַפְּלִים אוּ הָאֲדָם שֶׁנַּעֲשׂוּ אֱהֶל עַל הַטָּמְאָה אוּ שֶׁהֵיְתָה הַטָּמְאָה עַל גְּבִיהֶן - מְבִיאִין וְלֹא חוֹצְצִין²³, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנֵנוּ²⁴. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים²⁵? בְּזֵמַן שֶׁהִיא כְּלִי²⁶ וּמְחַלְחֶלֶת²⁷; אֲבָל אִם הֵיְתָה פְּחוּתָהּ²⁸ וְסִתְּמָה הַמְּקוֹם הַנִּפְתָּח בְּקֶשׁ, שֶׁהִרִי אֵינָה כְּלִי, אוּ שֶׁהֵיְתָה אֲפוּצָה²⁹ עַד שֶׁלֹּא יְהִיָּה בָּהּ חֶלֶל טְפַח אֱלָא אֲטוּמָה כְּדִי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בָּהּ חֶלֶל טְפַח בְּמְקוֹם אֶחָד³⁰. הֵיְתָה³¹ גְבוּהָ מִן הָאֶרֶץ טְפַח וְטָמְאָה תַּחְתֶּיהָ אוּ בְּפִית - הִרִי הַבַּיִת וְכֵל שֶׁתַּחְתֶּיהָ טָמְאִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֱהֶל אֶחָד³², וְתוֹכָהּ וְגִבְהָ טְהוֹר³³, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֱהֶל שֶׁל עֵץ³⁴ וְאֵינוּ כְּלִי. הֵיְתָה טָמְאָה בְּתוֹכָהּ³⁵ - אֵין טָמְאָ אֱלָא תוֹכָהּ. הֵיְתָה עַל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

טהורים, מפני שאין מקום לטומאה להכנס שם, למטה אין פותח טפח ומלמעלה הכוורת חוצצת, מפני שהיא פחותה או אפוצה ויצאה מתורת כלי, כמבואר למעלה. [ואין בזה משום אוהל בתוך אוהל שאינו מציל, מפני שכל דבר שאינו כלי ויש לו פתח לחוץ, אין בו משום אוהל בתוך אוהל]. (43) מבואר ממה שאמרנו למעלה.

ב. פִּוּרְתָּא דְּהַמְּטָלָה בְּאַרְצֵי בְּתוּף הַפְּתַח וְפִיָּה לְפָנִים, וְהִיא כְּפִי שְׁלֹם וְחִלּוּלָה, וְכִזְזִית מִן הַמַּת נְתוּן תַּחְתֵּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה מִבְּחוּץ - כֹּל שֶׁהוּא פִּנְגָד הַזֵּית תַּחְתֵּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה טָמֵא, וְכֹל מֵה שְׂבָאִיר תּוֹכָה טְהוֹר, חוּץ מִפְּנֵי מִפְּנֵי הַטְּמֵאָה, וְהַפִּית טְהוֹר.⁴⁵ הִיתָה טְמֵאָה בְּתוֹכָה אוֹ בְּפִית - הַכֹּל טָמֵא.⁴⁶ הִיתָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפְּחִי⁴⁷ וְטְמֵאָה תַּחְתֵּיהָ⁴⁸ אוֹ בְּתוֹכָה אוֹ עַל גְּבֵה⁴⁹ אוֹ בְּפִית - הַכֹּל טָמֵא; כֹּל שֶׁבְּפִית וְכֹל שֶׁתַּחְתֵּיהָ - מִפְּנֵי שֶׁהִיא וְהַפִּית כְּאֵהָל אֶחָד⁵⁰, וְכֹל שֶׁעַל גְּבֵה וְכֹל שֶׁבְּתוֹכָה טָמֵא - שֶׁהַכֹּל מִבֵּיא אֶת הַטְּמֵאָה וְאִינוֹ חוֹצֵץ⁵¹, כְּמוֹ שְׂנִתְבָּאָר. הִיתָה פְּחוּתָה וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ אוֹ אֶפּוּצָה, וְגְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפְּחִי, וְטְמֵאָה תַּחְתֵּיהָ אוֹ בְּפִית אוֹ בְּתוֹכָה - הַכֹּל טָמֵא⁵², חוּץ מִעַל גְּבֵה⁵³. הִיתָה טְמֵאָה עַל גְּבֵה⁵⁴ - פִּנְגָדוֹ בְּלִבָּד עַד לְרַקִּיעַ טָמֵא, אֲבָל תּוֹכָה טְהוֹר, וְתַחְתֵּיהָ וְהַפִּית כֹּל מֵה שְׂבָהָן טְהוֹר; מִפְּנֵי שֶׁאֵינָה כְּפִי, חוֹצֵצת. הִיתָה מְנוּחַת עַל הָאָרֶץ וְפִיָּה לְפָנִים, וְכִזְזִית מִן הַמַּת נְתוּן תַּחְתֵּיהָ - פִּנְגָדוֹ עַד הַרְקִיעַ טָמֵא. הִיתָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹכָה אוֹ בְּפִית - תּוֹכָה וְהַפִּית טָמֵא⁵⁸.

(44) שם מ"ה. (45) בכל הדינים שנימנו בהלכה זו עד כאן, אין הבדל בין פיה לפנים לבין פיה לחוץ. (46) כשהכוורת פתוחה לפנים, מתחבר אורה עם אור הבית ונעשו אוהל אחד, ולפיכך אם הטומאה באחד מהם - שניהם טמאים. (47) ויש מקום לטומאה להכנס תחתיה ולצאת. (48) אפילו תחת החלק שמחוץ לבית. (49) בפנים או בחוץ. (50) נימוק לטומאת תוכה כשהטומאה בבית, וכן להיפך. (51) נימוק לטומאת גבה שבחלק החוץ, וגם לטומאת תוכה והבית כשהטומאה על גבה מבחוץ. מפני שהכוורת, שהיא כלי, אינה חוצצת, הרי הטומאה כאילו מונחת תחת הכוורת המאחילה עליה, והכלים שעל גבה כאילו מונחים באוהל. (52) אפילו מה שבתוכה, כמבואר למעלה: מפני שהיא כאוהל אחד עם הבית, מה שאין כן בפיה לחוץ, שאמרנו למעלה: "ותוכה וגבה טהור". (53) בחלק שבחוץ, מפני שהכוורת הפחותה או הפקוקה, שאינה כלי כלל - חוצצת. (54) מחוץ לבית. (55) כלי המאחיל עליה בכל גובה שהוא. (56) כדן טומאה רצוצה, ואינה בוקעת ועולה מפני שהכוורת חוצצת. (57) מבחוץ. (58) כללו של דבר: בפיה לפנים נידונים תוכה של הכוורת והבית כאוהל אחד, ודיניהם שווים בכל המקרים.

ג. פִּוּרְתָּא דְּהַמְּטָלָה בְּאַרְצֵי בְּתוּף הַפְּתַח וְפִיָּה לְפָנִים, וְהִיא כְּפִי שְׁלֹם וְחִלּוּלָה, וְכִזְזִית מִן הַמַּת נְתוּן תַּחְתֵּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה מִבְּחוּץ - כֹּל שֶׁהוּא פִּנְגָד הַזֵּית תַּחְתֵּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה טָמֵא, וְכֹל מֵה שְׂבָאִיר תּוֹכָה טְהוֹר, חוּץ מִפְּנֵי מִפְּנֵי הַטְּמֵאָה, וְהַפִּית טְהוֹר.⁴⁵ הִיתָה טְמֵאָה בְּתוֹכָה אוֹ בְּפִית - הַכֹּל טָמֵא.⁴⁶ הִיתָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפְּחִי⁴⁷ וְטְמֵאָה תַּחְתֵּיהָ⁴⁸ אוֹ בְּתוֹכָה אוֹ עַל גְּבֵה⁴⁹ אוֹ בְּפִית - הַכֹּל טָמֵא; כֹּל שֶׁבְּפִית וְכֹל שֶׁתַּחְתֵּיהָ - מִפְּנֵי שֶׁהִיא וְהַפִּית כְּאֵהָל אֶחָד⁵⁰, וְכֹל שֶׁעַל גְּבֵה וְכֹל שֶׁבְּתוֹכָה טָמֵא - שֶׁהַכֹּל מִבֵּיא אֶת הַטְּמֵאָה וְאִינוֹ חוֹצֵץ⁵¹, כְּמוֹ שְׂנִתְבָּאָר. הִיתָה פְּחוּתָה וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ אוֹ אֶפּוּצָה, וְגְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפְּחִי, וְטְמֵאָה תַּחְתֵּיהָ אוֹ בְּפִית אוֹ בְּתוֹכָה - הַכֹּל טָמֵא⁵², חוּץ מִעַל גְּבֵה⁵³. הִיתָה טְמֵאָה עַל גְּבֵה⁵⁴ - פִּנְגָדוֹ בְּלִבָּד עַד לְרַקִּיעַ טָמֵא, אֲבָל תּוֹכָה טְהוֹר, וְתַחְתֵּיהָ וְהַפִּית כֹּל מֵה שְׂבָהָן טְהוֹר; מִפְּנֵי שֶׁאֵינָה כְּפִי, חוֹצֵצת. הִיתָה מְנוּחַת עַל הָאָרֶץ וְפִיָּה לְפָנִים, וְכִזְזִית מִן הַמַּת נְתוּן תַּחְתֵּיהָ - פִּנְגָדוֹ עַד הַרְקִיעַ טָמֵא. הִיתָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹכָה אוֹ בְּפִית - תּוֹכָה וְהַפִּית טָמֵא⁵⁸.

שנעשה אוהל, אינו מציל אפילו עם פתח. הבדל זה משמש יסוד להבנת שיטת רבינו בהלכות הבאות]. (19) זה נמשך גם לעל גבה, ובשניהם מטהר רבינו כלים שמחוץ לבית שאינם כנגד הטומאה. וטעמו, מפני שיש כאן אוהל פותח טפח על הטומאה, הרי הוא גם חוצץ בפני הטומאה, ואף-על-פי-כן מה שכנגד הטומאה טמא, גזירה דרבנן. משום אין בכוורת פותח טפח, שהיא טומאה רצוצה הבוקעת ומטמאה כל מה שכנגדה (סדרי טהרות). (20) מפני שהכוורת מאחילה על הטומאה, נתחברה לאוהל אחד עם כל הבית. ואפילו אם הטומאה על גבה, שהרי הכוורת אינה חוצצת, וכאילו הטומאה תחתיה, כמבואר למעלה. (21) שעל תוכה מצילה, כמבואר למעלה. (22) גזירה משום אין בה פותח טפח, כמבואר למעלה. (23) דבריו אלו נראים סותרים למה שכתב בפרק י"ג ה"ג, שכלים הבאים במידה חוצצים, והרי המדובר כאן בכלי הבא במידה. ובכסף-משנה מבאר, שכלי שאינו מקבל טומאה חוצץ בפתיחה שבין בית לבית, אבל כשהטומאה תחתיו או על גביו, מביא ואינו חוצץ, כמו שנינו (אהלות פ"ו מ"א) "אדם וכלים נעשים אוהל לטמא אבל לא לטהר", ואפילו כלים שאינם מקבלים טומאה. [ראה רא"ש בפירושו לפ"ח מ"א שהקדים את הכסף-משנה בקביעת הבדל זה]. (24) בפ"ג ה"ג. ראה השלמות שם. (25) שם מ"ג ואילך. (26) שלם, לא שבור. (27) שיש בה חלול (רבינו בפירושו למשנה). (28) ניטל חלק מדופנה. (29) תוכה ממולא בקש, ודפנותיה שלמים. (30) הסגנון אינו בהיר, אבל הכוונה ברורה: שיש בה כמה מקומות חלולים, ואין באחת מהם טפח, אבל אם תצרפם יחד יצא לך יותר מטפח. (31) הכוורת הפחותה או האפוצה. (32) כמו במחולחלת. (33) כלים שבתוכה, בין בחלק שבחוץ ובין שבבית. אבל גבה, רק החלק שבחוץ טהור. וזה יתבאר מהנימוקים שנאמרנו למעלה במחולחלת. תוכה טהור, מפני שעל תוכה היא מצילה, ואפילו כנגד הטומאה טהור, שרק במחולחלת שהיא כלי, גזרו משום אין בו טפח (למעלה הערה יט), אבל באוהל שאינו כלי לא גזרו. והכלים שעל גבה בפנים הבית - טמאים מפני שהם נמצאים באויר האוהל. (34) שאינו מקבל טומאה, אבל אוהל של אריג או עור מיטמא (ראה למעלה פ"ה ה"ב), ודבר טמא אינו חוצץ (כסף-משנה). (35) הטומאה היא קבורה באדמה (מפני שהכוורת האטומה אינה כלי, ובטלה לגבי קרקע) ואינה יוצאת לבית (רבינו בפירושו למשנה). (36) כלי שיאחיל למעלה ממנה, בכל גובה שהוא. אבל אינה בוקעת למטה, מפני שאינה רצוצה. (37) הכוורת האטומה. (38) תחת החלק שבחוץ. (39) שהרי היא רצוצה, ואף-על-פי-כן אינה בוקעת ועולה, מפני שהכוורת שבטלה לגמרי מתורת כלי, היא כאוהל וחוצצת. [ראה כסף-משנה שתירץ באופן אחר, ותירוצו נראה דחוק מאוד]. (40) מבחוץ. (41) ולא יותר. ואינה בוקעת למטה, מפני שהאוהל חוצץ. ברור ללא צל של ספק, שהמדובר במונחת על גב החלק שבחוץ, שהרי בפנים נעשה כל הבית אוהל המת. (42) הכלים שבבית עצמו וגם הכלים שעל גבה, אבל אלה שתחתיה אפילו בחלק שבבית -

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

68) שם משנה יא. (69) אינה פחותה. (70) ואין תחתיה פותח טפח. (71) תחת כיפת הרקיע. (72) דינים אלה זהים עם הדינים האמורים בבבא ראשונה של פרק זה, שהרי אין כל נימוק לחלק בין שני המקרים, ונאמרו כאן משום הדינים שבבבות הבאות. (73) כאן משווה רבינו באה במידה לפחותה, כדברי חכמים במשנתנו. וזה סותר לכמה דינים שנאמרו למעלה המנומקים בהבדל שביניהם, היינו, שבאה במידה אף-על-פי שהיא אוהל לא יצאה מתורת כלי, ולפיכך כוח חציצתה מוגבל, ואינה חוצצת בפני מה שעליה ותחתיה, אבל פחותה או אפוצה בטלה מתורת כלי לגמרי, וחוצצת גם בפני מה שעליה ושחתיה, וגם לא חלו עליה כמה גזירות שגזרו על כלי שהוא אוהל. ולא מצאתי יישוב מניח את הדעת לסתירה זו. [בכסף-משנה צמצם את הקושיא, ושאל רק למה כתב רבינו כאן "או שהיתה באה במידה", הלא גם בדינים שלמעלה המדובר בבאה במידה? ותירץ מה שתירץ, אבל אין כוח תירוצו יפה ליישב את הסתירה]. (74) למעלה פי"ג ה"ג.

ה. פִּוּרְתָּא שְׁהִיא כְּלֵי שְׁלָם וְהִיא יוֹשֶׁבֶת עַל שׁוּלְיָהּ⁷⁶ לְאִוִיר⁷⁷, וְטִמְאָה תַּחְתֶּיהָ אוּ בְּתוּכָה אוּ עַל גְּבֻהָ⁷⁸ - טִמְאָה בּוֹקֵצַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵצַת וְיִוִּרְדָתָּ⁷⁹. אֲבָל אִם הִיְתָה גְבוּהָ מִן הָאָרֶץ טִפַּח אוּ מְכֻסָּה⁸⁰ אוּ כְּפוּיָה עַל פִּיהָ, וְטִמְאָה תַּחְתֶּיהָ אוּ בְּתוּכָה אוּ עַל גְּבֻהָ - הַפֶּל טִמְאָה⁸¹, פֶּל שֶׁבְּתוּכָה וְכֹל שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְכֹל שֶׁעַל גְּבֻהָ, אִם הִיְתָה הַטִּמְאָה לְמָטָה; שֶׁהַכְּלֵי הַמְאָהִיל מְבִיא אֶת הַטִּמְאָה וְאִינוּ חוֹצֵץ, כְּמוֹ שֶׁבְּאִרְנוּ. לְפִיכָךְ, אִם הִיְתָה פְּחוּתָה וּפְקוּקָה בְּקֻשָׁה⁸² אוּ בְּאָה בְּמִדָּה⁸³, טִמְאָה תַּחְתֶּיהָ אוּ בְּתוּכָה אוּ עַל גְּבֻהָ - טִמְאָה בּוֹקֵצַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵצַת וְיִוִּרְדָתָּ⁸⁴. וְאִם הִיְתָה גְבוּהָ טִפַּח וְטִמְאָה תַּחְתֶּיהָ - תַּחְתֶּיהָ בְּלֶבֶד טִמְאָה⁸⁵. הִיְתָה טִמְאָה בְּתוּכָה אוּ עַל גְּבֻהָ - כְּנִגְדוֹ עַד לְרַקִּיעַ טִמְאָה, וְכָלִים שֶׁתַּחְתֶּיהָ טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁהִיא אֹהֶל וְחוֹצֵצַת.

75) שם משנה יג. (76) ואין טפח בינה ובין הקרקע. המדובר בהלכה זו, כשפי הכוורת רחב טפח על טפח (סדרי טהרות). (77) שאין על גבה אוהל. (78) הטומאה תלויה נגד תוכה, למעלה מדפנות הכלי, אבל לא באויר תוכה. (79) ומטמאה כל שכנגדה, ואע"פ שהיא תלויה ואינה רצוצה, רואים אותה כאילו היא תחת השולים, מפני שכלי אינו חוצץ, כמו בפיה לחוץ. בראש פרק זה (ראה הערות שם). (80) והכיסוי אינו מחובר בטיט לכוורת. (81) בגבוהה טפח, שוליה מאהילים על הטומאה, ומביאים את הטומאה לכל מה שתחתיה, ותוכה ועל גבה טמא מפני שהשוליים אינם חוצצים כמבואר למעלה. ואם הטומאה בתוכה או על גבה, רואים אותה כאילו היא תחת שוליה, שהרי אינם חוצצים. ובמכוסה אף-על-פי שאינה גבוהה טפח מן הקרקע, גם כן הכול טמא מפני שהטומאה בוקעת לתוכה, והרי היא כקבר סתום וטומאה בו במקום אחד, שרואים אותו כאילו מלא טומאה, ומטמא את כל הנוגע בו

גְּבֻהָ הַבֵּית, וּפִיָּה לְמַעְלָה לְקוֹרוֹת הַבֵּית, וְאִין בֵּינָה לְבֵין הַקּוֹרוֹת פּוֹתַח טִפַּח, וְטִמְאָה בְּתוּכָה - הַבֵּית טִמְאָה⁶¹, טִמְאָה בְּבֵית - מַה שֶׁבְּתוּכָה טְהוֹר⁶²; שֶׁדָּרָךְ הַטִּמְאָה לְצֵאת לְתוֹךְ הַבֵּית בְּפָחוֹת מִטִּפַּח וְאִין דְּרָכָה לְהַפְּנִס. בֵּין שֶׁהִיְתָה⁶³ מְטָה עַל צִדָּה וּפִיָּה לְפֶתֶל וּבֵינוּ וּבֵין הַפֶּתֶל פָּחוֹת מִטִּפַּח, בֵּין שֶׁהִיְתָה פְּוֹרֵת אַחַת בֵּין שְׁהִיּוּ שְׁתֵּימִם זוֹ עַל גְּבִי זוֹ וְאִין בֵּין הַעֲלִיוֹנָה לְקוֹרוֹת אוּ לְפֶתֶל פּוֹתַח טִפַּח⁶⁴. הִיְתָה עוֹמְדָתָּ⁶⁵ בְּתוֹךְ הַפֶּתַח וּפִיָּה לְמַעְלָה וְאִין בֵּינוּ לְבֵין הַמְשַׁקּוֹף פּוֹתַח טִפַּח, וְטִמְאָה בְּתוּכָה - הַבֵּית טְהוֹר⁶⁶, טִמְאָה בְּבֵית - מַה שֶׁבְּתוּכָה טִמְאָה⁶⁷; שֶׁדָּרָךְ טִמְאָה לְצֵאת וְאִין דְּרָכָה לְהַפְּנִס.

59) שם משנה ט. (60) כולה. במקרה זה אין הבדל בין שלימה ופחותה, בין מחולחלת ואפוצה, בין גבוהה מן הארץ טפח או לא. (61) אפילו אוהל ממש עם דפנות אינו מציל, מפני שסופה של הטומאה לצאת דרך הבית (כמו שמסיים רבינו), עוברת היא גם בפחות מפותח טפח. (62) שאין הטומאה נכנסת בפחות מפותח טפח, והכוורת עם הדפנות מצילה. (63) הכוורת שכולה בתוך הבית. (64) כל אלה דינם כאמור למעלה. (65) שם משנה יוד. כאן מתחילה בבא חדשה. (66) שהרי הטומאה יכולה לצאת מבלי להכנס לאויר הבית. (67) מפני שאין מקום לטומאה לצאת אלא דרך הכוורת, אינה מצילה על מה שבתוכה אפילו עם דפנות.

ד. פִּוּרְתָּא חֲלוּלָהּ⁶⁸ שְׁהִיא כְּלֵי שְׁלָם⁶⁹ וְהִיְתָה מְנַחַת⁷⁰ עַל צִדָּיהָ בְּאִוִיר⁷¹, וְכִזְיַת מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ אוּ עַל גְּבֻהָ - פֶּל שֶׁהוּא כְּנִגְדַּת הַיְתָה בְּתַחְתֶּיהָ וּבְגְבֻהָ טִמְאָה, וְכֹל מַה שֶׁבְּאִוִיר תּוּכָה טְהוֹר, אֲלָא כְּנִגְדַּת הַטִּמְאָה, וְכֹל שֶׁאִינוּ כְּנִגְדַּת הַטִּמְאָה בְּתוּכָה טְהוֹר. הִיְתָה טִמְאָה בְּתוּכָה - הַפֶּל טִמְאָה, פֶּל מַה שֶׁבְּתוּכָה וְכֹל שֶׁכְּנִגְדַּת הַטִּמְאָה לְמַעְלָה עַל גְּבֻהָ אוּ לְמָטָה תַּחְתֶּיהָ. הִיְתָה גְבוּהָ מִן הָאָרֶץ טִפַּח וְטִמְאָה תַּחְתֶּיהָ אוּ עַל גְּבֻהָ - פֶּל שֶׁתַּחְתֶּיהָ טִמְאָה, וְכֹל שֶׁעַל גְּבֻהָ טִמְאָה; אֲבָל פֶּל שֶׁבְּתוּכָה טְהוֹר, חוּץ מִכְּלֵי שֶׁהוּא כְּנִגְדַּת הַטִּמְאָה. הִיְתָה טִמְאָה בְּתוּכָה - הַפֶּל טִמְאָה, פֶּל מַה שֶׁבְּתוּכָה וְכֹל שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְכֹל שֶׁלְמַעְלָה עַל גְּבֻהָ; שֶׁהַכְּלֵי מְבִיאִין וְאִין חוֹצֵץ, כְּמוֹ שֶׁבְּאִרְנוּ⁷². לְפִיכָךְ, אִם הִיְתָה פְּוֹרֵת זוֹ הַמְטַלֵּת עַל הָאָרֶץ פְּחוּתָה וּפְקוּקָה בְּקֻשָׁה אוּ שֶׁהִיְתָה בְּאָה בְּמִדָּה⁷³, וְכִזְיַת מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ - כְּנִגְדוֹ עַד הַתְּהוּם טִמְאָה; עַל גְּבֻהָ - כְּנִגְדוֹ עַד לְרַקִּיעַ טִמְאָה; בְּתוּכָה - אִינוּ טִמְאָה אֲלָא תּוּכָה. הִיְתָה גְבוּהָ טִפַּח מֵעַל הָאָרֶץ וְטִמְאָה תַּחְתֶּיהָ - תַּחְתֶּיהָ בְּלֶבֶד טִמְאָה; בְּתוּכָה - תּוּכָה בְּלֶבֶד טִמְאָה; עַל גְּבֻהָ - כְּנִגְדוֹ עַד לְרַקִּיעַ טִמְאָה. שֶׁכְּפָר בְּאִרְנוּ⁷⁴, שֶׁכְּלֵי עֵץ הַבָּא בְּמִדָּה - כְּאֹהֶל הוּא חָשׁוּב, לֹא כְּכָלִים, וְלְפִיכָךְ חוֹצֵץ.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שבתוספתא. (בעקבות החזון-איש). בכסף-משנה הקשה, למה אין אנו אומרים גמל חלול הוא, והצד העליון מאהיל ומטמא כל מה שתחתיו אפילו מה שבצידי הטומאה כמו אדם, למעלה פי"ח ה"א? ודבריו מפליאים, כיצד אפשר לדמות גמל לאדם. הלא אדם אינו חוצץ, ובטן גמל חוצצת? (90) והבטן אינה מאהילה עליה. (91) פ"ז ה"ו. (92) נזיר שנטמא במת, מגלה תוך תקופת נזירותו ומביא קרבנות (תגלחת טומאה וקרבנות טומאה) וסותר את ימי נזרו שעברו בטהרה, ומתחיל למנות מראש. (93) מקובלים איש מפי איש עד משה רבינו מסיני. (94) למעלה פ"ג ה"ג, ופ"ה ה"ה.

פְּרָק עֶשְׂרִים

1) יבאר ששלושה דברים מצילים באוהל המת, ומה בין בלועים לצמיד פתיל ואהלים, אין הבלועים ניצלים אלא בבטן נפש חיה, ודין הבלועים בקרקעיתו של בית או בכתלים, שתי חביות וחצי זית בכל אחת, ומוקפות צמיד פתיל ומונחות בבית.

א. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים² מְצִילִין³ בְּאֵהָל הַמֵּת⁴: צָמִיד פְּתִיל⁵, וְאֵהָלִין, וּבְלוּעִין⁶. הַבְּלוּעִין מְצִילִין עַל הַטְּהוּרִים שֶׁלֹּא יִתְטַמְּאוּ⁷, וּמוֹנְעִין הַטְּמֵאָה שֶׁלֹּא תֵצֵא וְתִטְמָא⁸; אֲבָל צָמִיד פְּתִיל וְאֵהָלִין מְצִילִין עַל הַטְּהוּרִים שֶׁלֹּא יִתְטַמְּאוּ, וְאֵינָן מוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה שֶׁלֹּא תֵצֵא וְתִטְמָא אֶת אֲחֵרִים. פִּיּוּז? בֵּית טְמֵאָה שֵׁישׁ בּוֹ פְּלִי מְקַף צָמִיד פְּתִיל - כֵּן שֶׁבִּתּוֹךְ הַפְּלִי טְהוּרִים. וְכֵן אִם הָיָה שָׁם אֵהָל בְּתוֹךְ הַבֵּית - כֵּן הַפְּלִים שֶׁבִּתּוֹךְ הָאֵהָל טְהוּרִין¹⁰. אֲבָל אִם הָיָה כְּזוֹת מִן הַמֵּת נִתּוֹן בְּכָלִים וּמְקַף עָלָיו בְּצָמִיד פְּתִיל וְהַכְּנִיסוֹ לְבֵית - הַבֵּית טְמֵא. וְכֵן אֵהָל בְּתוֹךְ אֵהָל וְכְזוֹת מִן הַמֵּת בְּאֵהָל הַפְּנִימִי - כֵּן הַפְּלִים שֶׁבְּאֵהָל הַחִיצוֹן טְמֵאִים¹¹.

2) תוספתא, כלים פ"ו ה"ו. (3) מפני הטומאה. (4) דברים הנמצאים באוהל המת אינם מתטמאים אם אחד משלושת הדברים המנויים למטה מגן עליהם. (5) לשון הכתוב (במדבר מט, טו), ופירושו: כיון מהודק ומחובר. (6) יבואר בהלכה ב. (7) טהורים בלועים הנמצאים באוהל המת, לא נטמאו. (8) טומאה בלועה אינה מטמאה. (9) בית שיש בו כזית מן המת וכדומה. (10) ראה למעלה פי"ח דיני מגדל, ופי"ט דיני כוורת. (11) מדובר באוהל פנימי המקבל טומאה, כגון אריגים או עור ואינו חוצץ או כשאין לטומאה מקום לצאת לחוץ אלא דרך האוהל החיצון אפילו כשאינו מקבל טומאה, אבל כשיש בו שני תנאים מועילים אלה, היינו אינו מקבל טומאה ויש לטומאה דרך אחרת - מציל (הראב"ד מפרש כאן את דברי רבינו, ואינו משיג).

ב. אֲבָל הַבְּלוּעִין מְצִילִין עַל הַטְּהוּרִים וּמוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה. פִּיּוּז? כָּלֵב שֶׁאֲכַל בֶּשֶׂר הַמֵּת¹² וְנִכְנַס לְבֵית - הַבֵּית טְהוּר. בָּלַע טַבַּעַת, אֶפְלוֹ אָדָם¹³ שֶׁבָּלַע

מכל צד שהוא (רבינו בפירושו למשנה). אמנם למעלה, בדין מוטלת על צידה ואין טפח בינה ובין הקרקע, אמרנו שרק הטומאה עצמה מתפשטת לצדדים, אבל בקיעתה אינה מתפשטת, אולם שם פי הכוורת פתוח, ולא אמרו בבקיעה "כמלא טומאה" אלא במקום סתום מכל צד. (בסדרי טהרות, כתב הבדל אחר בין שני דינים אלה. ולדעתי הוא דחוק מאוד, ראה שם). ובכפוייה על פיה, מחלק רבינו בין טומאה על גבה לבין טומאה בתוכה: כשהטומאה בתוכה הכול טמא מדין קבר סתום, אבל אם הטומאה על גבה, אינה מטמאה מה שתחתיה, בהתאם לשיטתו (לקמן פכ"א ה"ג), שכלים טהורים הכפויים על פיהם מצילים על כל מה שבתוכם, ואפילו אינם מחוברים בטיט. ולזה התכוון רבינו בסיום דין זה, באמרו: "וכל שעל גבה, אם היתה הטומאה למטה". ולפי זה, ההגבלה נוגעת לדין כפוייה בלבד, ולא לגבוהה טפח ולמכוסה (סדרי טהרות). (82) ויצאה מתורת כלי, כמו שביארנו למעלה. (83) רבינו עומד בשיטתו, שדברים הבאים במידה אינם כלים, ולפיכך חוצצים (ראה בהלכה א הערה ו, ובה"ד הערה ע). (84) וכנגד הטומאה בלבד - טמא, מפני שהכוורת חוצצת בפני התפשטות הטומאה, אבל לא בפני כוח בקיעתה כנגדה ממש. (85) הכלים שתחתיה, אפילו אלה שבצידי הטומאה, טמאים - מפני ששולי הכוורת מאהילים על הטומאה ועל הכלים, ומה שבתוכה ועל גבה טהור, שהשוליים חוצצים.

ו. גִּמְלָה⁸⁶ שְׁהוּא עוֹמֵד בְּאוֹרֵי⁸⁷: טְמֵאָה תַּחְתּוֹ - פְּלִים שֶׁעַל גְּבִי טְהוּרִים⁸⁸; טְמֵאָה עַל גְּבִי - פְּלִים שֶׁתַּחְתּוֹ טְהוּרִין. הֵיךְ רוֹבֵץ וְטְמֵאָה תַּחְתּוֹ - הֲרִי זֶה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה⁸⁹, בּוֹקֵעַת וְיִוֹרֶדֶת. וְכֵן אִם הִיָּתָה טְמֵאָה רְצוּצָה תַּחַת רִגְלוֹ אוֹ עַל גְּבִי רִגְלוֹ⁹⁰ - הֲרִי זֶה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה וּבּוֹקֵעַת וְיִוֹרֶדֶת. כִּבְרַ בְּאֵרְנוּ בְּנִזְרוּת⁹¹, שְׁאִם הָיָה הַנְּזִיר וְכְזוֹת מִן הַמֵּת תַּחַת הַגִּמְלָה אוֹ תַּחַת הַמִּטָּה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ מִשְׁאֵר הַפְּלִים, אָף עַל פִּי שְׁנֵטְמָא טְמֵאָה שְׂבָעָה - אֵינוֹ מְגַלַּח⁹². וּמִשֵּׁם אֵתָה לְמַד, שֶׁכָּל אֵלוֹ הַהֲלָכוֹת הָאֵמוּרוֹת בְּטְמֵאָה אֵהָלִים הַנְּעֻשִׂים מִן הָאָדָם אוֹ מִן הַבְּהֵמָה אוֹ מִן הַפְּלִים - הַכֵּל מְדַבְּרֵי סוּפְרִים, מִהֵן דְּבָרֵי קְבָלָה⁹³ וּמִהֵן גְּזוּרוֹת וְהִרְחָקוֹת. וְלִפְיָכָף אֵין הַנְּזִיר מְגַלַּח עֲלֵיהֶן, וְאֵין חִיבִין עֲלֵיהֶן פְּרִת עַל פִּיאַת מְקַדֵּשׁ אוֹ אֲכִילַת קֶדְשֵׁי; וְאֵין הַדְּבָרִים כֵּלָן אֲמוּרִין אֲלָא לְעֻנְן טְמֵאָה תְרוּמָה וְקֶדְשִׁים בְּלֶבֶד, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרְנוּ⁹⁴.

(86) תוספתא אהלות פי"ג ה"ה. (87) שאין דבר סוכך עליו. (88) שבהמה וחייה טהורה וטמאה חוצצות (למעלה פי"ג ה"ג). מובן שהכלים שתחתיו טמאים, שהרי הגמל מאהיל עליהם ועל הטומאה. (89) דין זה תמוה, למה הטומאה בוקעת ועולה, הלא הצד העליון מציל? וכי בעל-חי גרוע מכוורת פחותה או אפוצה? ובתוספתא שלפנינו הגירסא: "טומאה תחתיו כנגדו עד התהום טמא, ועל גביו כנגדו עד לרקיע טמא". ומפני שבעל-כרחינו עלינו להגיה אחת משתי הגירסאות המנוגדות, רצוי להגיה כאן ולהשוות לגירסא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אינן נצלין. פיצד? פוש³¹ שְׁנִבְלָעָה בו הצנור³² שֶׁל מתכת, ומלמד³³ שְׁנִבְלַע בו הדרבן, ולבנה שהיתה טבעת מבלעת בתוכה, ונכנסו לאהל המת - נטמאו, אף על פי שאין נראין והרי הן מחפין; שאין הבלועין בכלים מצילין אלא בצמיד פתיל³⁴. וכן מחט או טבעת שהיו מבלעין בטפלת התנור³⁵, ונטמא התנור באהל המת או שגפל שרץ לאויר³⁶ - נטמאו הפלים שבתוף הטפלה. ואם היה התנור מקף צמיד פתיל - הואיל והתנור טהור, אף הפלים המבלעין בטיט שעל גבי טהורים³⁷. וכן חבית³⁸ המקפת צמיד פתיל והיתה מחט או טבעת במגופת החבית³⁹ מצדה⁴⁰ - הרי אלו טמאין⁴¹ ואין מצילין באהל המת. היו במגופת החבית פנגד פיה: אם היו נראין לתוף החבית⁴² ואינן יוצאין לאוירה - טהורין⁴³, ואם יצאו לאוירה - טמאין⁴⁴; שאין כלי חרש המקף צמיד פתיל מציל על הפלים שבתוכו, כמו שיתבאר⁴⁵. ואם יש תחתיהן⁴⁶ פקלפת השוים⁴⁷, אף על פי שהן שוקעין לתוף אוירה⁴⁸ - הרי אלו טהורין.

(30 כלים פ"ט מ"ו. 31 פלך של עץ. 32 מחט מעוקמת התקועה בפלך, ונבלעה כולה בתוך העץ. 33 של עץ שמשמים על צואר הבהמה כדי ליישר על ידו את הילוכה. ובמלמד תקוע מסמר של ברזל, והוא הדרבן. 34 שאינו מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס בלבד, וכאן מדובר בכלי מתכת ולפיכך אינם ניצלים כבלועים ולא בצמיד פתיל. ולכן נטמאו. לקמן יתבאר כיצד מציל בצמיד פתיל. 35 בטיט שטחים על התנור, כדי לחזקו. שם מ"א. 36 אף-על-פי שלא נגע בדופני התנור. נתבאר כבר, שכלי חרס מיטמא ומטמא מאוירו בלי נגיעה. 37 שם מ"א. ואע"פ שצמיד פתיל אינו מציל על כלי מתכת, לא נטמאו המחט והטבעת. והטעם, מפני שהטיט עם כל הבלוע בו נעשה חלק מהתנור. רבינו בפירושו שם. 38 של חרס. שם. 39 פקק עשוי מטיט, וסוגרים בו את פי החבית והוא רחב מלמעלה. 40 שלא כנגד פי החבית. 41 העודף ברובח המגופה אינו טפל לתנור, מפני שהתנור אינו צריך לו, ולפיכך אינו כחלק מהתנור, ובלוע בכלים אינו מציל, וגם צמיד פתיל אינו מציל מפני שכלי מתכת אינם ניצלים בצמיד פתיל כמבואר למעלה. 42 שונשאר עליהם שכבה דקה מאד של טיט המגופה. 43 כמו בטפילת התנור. 44 הכלי היוצא מן המגופה אינו בטל לגבה, ודינו ככלי הנמצא בכלי חרס בצמיד פתיל. 45 לקמן פכ"ג, ה"א. 46 תחת המחט והטבעת הבלועות במגופה. 47 שכבה דקה של טיט. 48 בולטות לתוך אויר החבית, אבל אינן גלויות לאוירה. (ראה השגות הראב"ד, וביאורו של הכסף משנה).

ו. כל הבלועין⁴⁹ בקרקעיתו של בית - הרי הן טמאין ואין נצלין; שנקרע אהל פמוהו עד

טבעת¹⁴, ונכנס לאהל המת, אף על פי שנטמא טמאת שבעה - הטבעת טהורה¹⁵. וכן כל הבלועין בקיפה ובהמה ובעופות ובדגים¹⁶ מצילין כל זמן שהן חיים. ואם מתו ובשר המת בתוף מעיהן או הפלים¹⁷ - הרי הן כמו שאינו בלוע¹⁸.

(12 כלים פ"ח מ"ד: "תרגול שבלע את השרץ ונפל לאויר תנור - טהור". (בחולין ע"א, א - למדו זה מן המקרא). (13 שהוא מקבל טומאה. 14 שאינה מתעכלת במעיו. 15 אם יצאה מגופו אחרי שנטהר ע"י הזאת אפר וטבילה, אבל אם יצאה לפני טהרת האדם - נטמאה ע"י נגיעה בגופו בשעת יציאה (מקוואות פ"י מ"ח). 16 משנה, אהלות פ"א, מ"ז. 17 הטהורים הם בתוך מעיהם ונכנסו לאוהל המת. 18 שם. ראה לקמן ה"ד.

ג. נשחט רב אהד בעוף¹⁹ ורב שנים בבהמה, אף על פי שעדין הן מפרכסין - הרי הן כמתים, ואינן מצילין²⁰ על הפלים הבלועים, ולא מונעין את הטמאה שבתוף מעיהן שלא תטמא.

(19 הגרגרת והוושט שבצוארי בהמות חיות ועופות, נקראים בלשון המשנה "סימנים" או סימני שחיטה. בהמה ניתרת לאכילה אחרי חיתוך רובם של שני הסימנים. ובעוף, שהוא חלש, מספיקה שחיטת אחד מהם. 20 אביי, חולין קכ"א, ב.

ד. וכמה תשהה²¹ הטמאה במעיהן ותהיה מטמאה פשימותו²² בכלב - שלשה ימים מעת לעת²³, ובשאר חיה ובהמה ועופות ודגים - יום אחד מעת לעת²⁴. כמה דברים אמורים²⁵ פשןשאר בשר המת בתוף מעיהן; אבל זאב שבלע תינוק²⁶ והקיא דרוך בית הרעי²⁷ - הבשר טהור²⁸, והעצמות בטמאתו²⁹.

(21 שם. 22 ברור, שאם מתו אחר ששהה בשר המת במעיהם כדי עיכול אינו מטמא, ולפיכך שואל עד כמה תשהה הטומאה במעי החי וטמא אחרי מיתתו. 23 ידעו חז"ל שכלי העיכול של הכלב פועלים בקצב איטי, והמזון שבלע אינו מתעכל עד עבור שלושה ימים. 24 כרבי יהודה בן בתירה, שם. במשנה שלפנינו לא נאמר כלל דין שאר בהמה וחיה אלא דין כלב ועופות ודגים, ורבינו סובר שלא אמרו שלושה ימים אלא בכלב בלבד, אבל חיה אחרת ובהמות דינן כעוף. ולמד זה מגמרא שבת קנ"ה, ב: "יודע הקדוש-ברוך-הוא בכלב שמזונותיו מועטים, לפיכך שוהה אכילתו במעיו שלושה ימים". משמע שלא אמרו שלושה ימים אלא בכלב בלבד. 25 שאם לא שהה כשיעורים הקבועים - מטמא. 26 תענית כ"ב, ב. ומנחות ס"ט, ב. 27 דרך החלחולת. 28 אפילו יצא לפני ששהה מעת לעת, מפני שיציאתו מוכיחה שנתעכל. 29 במנחות ס"ט, ב - נימקו, מפני שהעצמות קשות אינן מתעכלות.

ה. אין הבלועין נצלין³⁰ אלא בקטן נפש החיה, פמו שבארנו; אבל הבלועין בגוף הפלים והאבנים -

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הטומאה לצאת ולא להכנס. במה דברים אמורים, כשהפתח הפנימי סגור. אבל אם הוא פתוח, הטומאה מתפשטת דרכו לבית, שהרי גם בו יש פותח טפח (סדרי טהרות).
 60) שהטומאה תצא דרך פתח הבית ולא דרך הביב, ומפני שפתח הביב הפנימי סגור - אין טומאת הבית מתפשטת לביב. (61) כיוון שאין מקום לטומאה לצאת לחוץ, לפי שבפחות מטפח אין טומאה יוצאת, היא נכנסת לבית אף-על-פי שפתחו סגור, שהרי סופו להיפתח ואז תצא הטומאה לבית. (62) כשהפתח לצד הבית הוא סגור. (63) שסוף הטומאה לצאת דרך פתח הבית ולא דרך הביב. (64) ראה הערה מז.

ח. שתי חביות⁶⁵ וכחצי זית ככל אחת ומקפות צמיד פתיל ומנחות בתוך הבית - הן טהורות, שאין חצי שיעור מטמא⁶⁶; והבית טמא, שהרי יש בבית פזית⁶⁷, ואין צמיד פתיל לטמאה⁶⁸. ואינן מטמאות מחמת הבית⁶⁹, שהרי הן מקפות צמיד פתיל⁷⁰. נפתחה אחת מהן - היא והבית טמאין⁷¹, ונבחרתה טהורה. וכן שני חדרים⁷² שהן פתוחים זה לזה ולפזית⁷³, וכחצי זית בפנימי או באמצעי וכחצי זית פחיצון - החיצון⁷⁴ טמא⁷⁵, והפנימי והאמצעי טהורין⁷⁶. פחצי זית בפנימי וכחצי זית באמצעי - הפנימי טהור⁷⁷, והאמצעי והחיצון טמאים⁷⁸; שדרך הטמאה לצאת ואין דרכה להכנס.

65) שם פ"ח מ"ו. (66) ושיעורו לטמא - כזית. (67) שני החצאים מצטרפים. (68) נתבאר למעלה ה"א, שצמיד פתיל אינו מונע את הטומאה מלצאת. (69) כדין כלים הנמצאים באוהל המת. (70) התורה טיהרה כלי חרס שבאוהל המת, אם הוא מוקף צמיד פתיל (ראה לקמן פכ"א ה"א). (71) טומאת הבית נכנסת לאויר החבית הפתוחה. (72) במשנה, הגירסה: "וכן שני חדרים הפתוחים לבית", ורבינו נקט לשון התוספתא (פ"ט ה"). (73) החדר האמצעי פתוח לבית ולחדר הפנימי, ושני החדרים אינם פתוחים לחוץ. (74) כלומר, הבית. (75) מפני שדרכו יעבור כל הכזית. (76) מכיוון שאין בהם כזית שלם, ואין דרכה של הטומאה להכנס אלא לצאת דרך פתח החיצון. ומדובר כשדלתות הפנימי והאמצעי נעולות, אבל אם הן פתוחות - נכנסת לתוכן טומאת החיצון (תפארת ישראל). (77) חצי כזית שבאמצעו לא ייכנס לפנימי. (78) החצי שבפנימי יצא לאמצעי ויצטרף עם חצי הזית שבו ויצא לחיצון, ולפיכך שניהם טמאים.

~ יום שני י"א כסלו ~

פֶּרֶק אַחַד וְעֶשְׂרִים

1) יבאר דין הכלים המצילים מצמיד פתיל, ואם כלי חרס מציל באוהל, כלים המצילים באוהל כמה צריך שיהיה בדופןם, ואם מצילים חוץ לאוהל אם סמכם לאוהל, קורה שיש בה פותח טפח והיא נתונה מכותל לכותל וטומאה תחתיה וקדירה תלויה בקורה, בור שבתוך הבית וטומאה

התהום. מה שאין פן בכתליו, כמו שיתבאר⁵⁰.
 כיצד? הטמאה בבית וכלים טמונים בקרקעיתו, אפלו פחת מאה אמה - טמאים. אם יש במקומן טפח על טפח - טהורין, שהרי הן פחת אהל אחד⁵¹.
 למה זה דומה? לעליה שעל גבי הבית וטמאה בעליה, שהבית טהור⁵². וכן אם חלק הבית⁵³ במחיצה מפלפי ארצו⁵⁴, והיתה הטמאה בין המחיצה והארץ - כלים שבבית למעלה מן המחיצה טמאין; שאין האהלים מונעין הטמאה, כמו שבארנו⁵⁵. היתה הטמאה למעלה מן המחיצה - כלים שבין המחיצה והארץ טהורין; שהאהל מציל⁵⁶. ואם אין בין המחיצה והארץ גבה טפח - הרי הן כטמונים בקרקע הבית וטמאים.

49) ב'ספרי' פרשת חוקת, פיסקה קכו, שנינו: "וכל אשר באוהל יטמא שבעת ימים - (במדבר יט, יד) לעשות קרקעו של בית עד התהום כמוהו. (50) לקמן פכ"א ה"ג. (51) ז"ל: אחת. (52) אף-על-פי שאמרנו למעלה בפ"א, שאוהל אינו מונע את הטומאה מלצאת, כאן חוצץ מפני שהוא כבית אחר ממש עם דפנות הגג. (53) אהלות פט"ו מ"ה. (54) המחיצה היא לרוחב הבית, ומפרידה בין התקרה והרצפה. ומדובר כשיש בחלק התחתון פותח טפח, ופתח הבית נשאר בחלק העליון. (55) בפרק זה ה"א, כדין אוהל בתוך אוהל. ואין זה דומה לבית ועליה, מפני שאין לטומאה מקום לצאת אלא דרך הבית, וגם המחיצה היא אוהל עראי (ראה ראב"ד וכסף משנה). (56) על הטוהרים מלטמא, הואיל והטומאה אין דרכה לצאת דרך המקום שבין הרצפה והמחיצה אלא דרך הבית. (ראה הערה יוד בהלכה א, בד"ק אוהל בתוך אוהל).

ז. ביב⁵⁷ שהוא קמור⁵⁸ פחת הבית, ויש בו פותח טפח ויש בפתחו שהוא חוץ לבית פותח טפח, והיתה טמאה בתוכו - הבית טהור⁵⁹; היתה טמאה בבית - מה שבתוכו טהור⁶⁰. היה בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח, והיתה טמאה בתוכו - הבית טמא⁶¹; טמאה בבית - מה שבתוכו טהור⁶², שאין דרכה של טמאה להכנס⁶³. אין בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח: טמאה בתוכו - הבית טמא קאלו היא בתוך הבית; טמאה בבית - מה שבתוכו טמא, מפני שהן ככלים הטמונים בקרקע, וקרקע הבית כמוהו עד התהום⁶⁴.

57) שם פ"ג ה"ז. (58) מקורה, מכוסה מלמעלה. כעין מרוב חפור ברצפת הבית, ועובר מתחת כותל הבית לרשות הרבים, ודרך מרוב זה מוציאים את השופכים לחוץ, ופתח המרוב שבפנים הוא סגור, כדי שלא יכנס ריח רע לבית, ופתוחים אותו בשעת שפיכת המים המזוהמים (סדרי טהרות). (59) מפני שהטומאה יוצאת לחוץ דרך פתח היציאה שיש בו טפח ואינה מתפשטת לפנים, מכיוון שדרך

צמיד פתיל עליו, ולא צמיד פתיל על גבו. הדביק פיה לכתל ומרחה מן הצדדים¹³ - מצלת¹⁴ על כל מה שבתוכה ועל כל שפגגדה בכתל. ואם לא מרח מן הצדדין - אינה מצלת; שאין כלי חרש מציל משום אהל¹⁵, כמו שפארנו. אבל שאר כל הכלים המצילין בצמיד פתיל שהיו פיותיהן דבוקות בדפני הבית - מצילין בלא צמיד פתיל, מפני שהן מצילין משום אהל. לפיכך¹⁶ צריף שהיה בדפן הפלי¹⁷ טפח¹⁸, שאין הכלים מצילין עם דפנות אהלים עד שהיה להן דפן [טפח]. היה לכלי דפן חצי טפח, והיה יוצא מדפן האהל שפה חצי טפח, והדביק זה לזה¹⁹, אף על פי שיש שם חלל טפח - אינו מציל, עד שהיה טפח ממקום אחד²⁰.

(12) של חרס. (13) סביב כל הפה והידקו לכותל. (14) זה אינו בכלל "על גביו" שנחמטע בספרי. (15) וצמיד פתיל אינו מציל בלי מירוח. (16) מפני שמציל מדין אוהל. (17) גובה הדופן. (18) מראש דופן עד שוליו, כי אין אוהל פחות מטפח. (19) דופן הכלי לשפה ונוצר ריווח טפח בין שולי הכלי לדופן האוהל. (20) בדופן האוהל או בכלי.

ד. כשם שמצילין מפפנים²¹ עם דפנות האהל, כך מצילין חוץ לאהל אם סמך לאהל, שהרי האהל נעשה כסוי מכל מקום. כיצד? כלי מחם²² שיש לו דפן טפח, שהניח²³ על גבי יתדות²⁴ חוץ לאהל וסמך פיו לדפן האהל, והיתה טמאה תחתיו²⁵ - כלים שבתוכו טהורין²⁶. ואם היה סמוך לכתל חצר או לכתל גנה - אינו מציל, לפי שאין כתל אהל²⁷; ולפיכך כלים שבתוך הכלי טמאים, שהרי האהילו על הטמאה²⁸.

(21) בתוך אוהל הטומאה. (22) כלי גדול שמחממים בו מים. (23) על צידו. (24) ומרוחק טפח מן הקרקע. (25) תחת המיחם. (26) אף על פי שדופן התחתון של האוהל מאהיל עליהם מפני שהם מונחים באהל אחר. (27) מפני שאין תקרה על החצר והגינה. (28) שהכלי אינו חוצץ.

ה. קורה שיש בה פותח טפח והיא נתונה מכתל לכתל וטמאה תחתיה, וקדרה תלויה מן הקורה, והיתה הקורה נוגעת בפי הקדרה פלה ומכסה אותה - כלים שבקדרה טהורים²⁹, שהרי הצלו בכסוי האהל להם³⁰. ואם לא היה פי הקדרה מכסה בקורה - אלא ביניהם רוח³¹ - כל מה שבקדרה טמאה³², והקדרה עצמה טמאה.

(29) רבינו קובע שני תנאים לטהר: א. שהקורה נוגעת בפי הקדירה, אבל אם היא מרוחקת אפילו כל שהוא - טמאים; ב. שהיה פי הקדירה כולו מכוסה. (30) לקדירה ומה שבתוכה. (31) כל שהוא. (32) הקורה מאהילה על

בבית וכלי בבור, חדות הבנוי בתוך הבית ומנורה בתוכו והפרח שלו מכסה פי החדות, חדות הבנוי בתוך הבית וכלי המציל נתון על פיו והיתה טומאה בין הבית והחדות, תנור ישן בתוך חדש וסרידה על פי החדש או להיפך, קדירה שכפאה על פי החבית ומרה דפנותיה עם החבית.

א. מניין לצמיד פתיל שמציל באהל המת? שנאמר: וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא. הא יש צמיד פתיל עליו - טהור. ומפי השמועה למדו, שאין הפתוח מדבר אלא בכלי חרש בלבד, כלי שאינו משמא אלא דרך פתחו²; לפיכך, אם היה פתחו סתום ומקף צמיד פתיל - הציל על כל שבתוכו. קל וחמר לכל הכלים שאין מקבלין טמאה³ שצילו בצמיד פתיל. והם: כלי גללים⁴, כלי אבנים, כלי אדמה, וכלי עצמות הדג ועורו ועצמות העוף, וכלי עץ הבא במדה⁵, ונסרים של עץ שהן פשוטין ואינן כלים, וגלמי כלי מתכת. כל אלו מצילין בצמיד פתיל. אם הדברים שבתוך הכלי המקף נצלו, קל וחמר לבלועין ולכלים שפתח האהלים⁷. מה בין אהלים לכלים שמצילין בצמיד פתיל? שהכלים אינן מצילין אלא בצמיד פתיל, והאהלים מצילין בכסוי בלבד.

(2) אבל לא מגבו. הדרשה מסתמכת על המלה "פתוח". ואומר רבינו שאין כאן דרשה גמורה אלא מפי השמועה למדו. (3) לא מתוכם ולא מגבם. (4) עשויים מרפש בקר מיובש. (5) שמחזיק ארבעים סאה. (6) בבדייתא חולין כה, א אמרו: "גולמי כלי עץ טמאין, פשוטיהן טהורין; גולמי כלי מתכת טהורין, פשוטיהן טמאים". גולמי כלים = כלים שלא נגמרה מלאכתם, ואף על פי שיש להם בית קיבול; פשוטים = כלים שאין להם בית קיבול, אבל מלאכתם נגמרה. (7) שאוהל מפסיק בינם ובין הטומאה.

ב. משפך שפפה⁸ - מציל בכסוי⁹. אף על פי שקצתו נקוב נקב קטן¹⁰ - הרי הוא כסתום¹¹.

(8) הניחו ופיו הרחב למטה. (9) הדבר שהמשפך מונח עליו חשוב כמכוסה. (10) הפה הצר. (11) מפני שנקב זה נעשה בכוונה מתחילת יצירת הכלי אין דינו כנקב שנעשה בידי אדם בכלי שלם שמשמא (כלומר, שאינו מציל) בכל שהוא (כסף משנה).

ג. כל הכלים המצילין בצמיד פתיל, אם היו בהן טפח על טפח על רום טפח וכפאן על פיהם על הארץ, אף על פי שלא מרח בצמיד פתיל מן הצדדין - הרי אלו מצילין כל מה שתחתיהן עד התהום, מפני שהן באהל והאהל מציל. אלא אם פן היה הכלי כלי חרש, שאין אהלי כלי חרש מצילין. כיצד? חבית¹² שפפויה על פיה, אף על פי שמרחה בטיט מן הצדדין - כל מה שתחתיה טמא; שנאמר:

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

טמאים⁴⁸. ואם היו כתלי החדות רחבים משל בית⁴⁹ - בין כף ובין כף⁵⁰ טהורים, מפני שאינן מכתלי הבית. וכשם שמציל⁵¹ החדות בתוכו, כף מציל בכתליו. כבר בארנו, שהתנור הישן⁵² הרי הוא ככל הכלים שהן מביאים את הטמאה ואינן נעשין אהל, ומפני זה אינו מציל על מה שבתוכו אלא אם כן היה מקף צמיד פתיל, כשאר כלים המצילים. וכן בארנו, שהתנור החדש⁵³ אינו ככלים לענין זה, אלא נעשה אהל, ולפיכך מציל על מה שבתוכו כפסוי בלבד בלא צמיד פתיל, כאהלים. וקסוי התנור הוא נקרא סרידא.

(47) כמו ביב קמור בפרק כ הלכה ז. והמדובר, כשהמקום שבו הכלים אינו פתוח לחלל הדות ולא לבית ברוחב טפח. (48) כותלי הבור אינם מצילים, שהרי אינם אוהל. (49) כגון שחלל הדות מרחיב והולך עד מחוץ לכתלי הבית ושם בנוי חלק מכתלי הדות, וכלים בכתלים שמחוץ לבית. (50) בין שיש שם פותח טפח ובין שאין שם פותח טפח. (51) פיסקה זו משלימה את הנימוק למה הכלים טהורים אם אין פותח טפח ואינה משמיעה דין חדש. (52) תנור של טיט שהוסק באש אף על פי שטרם השתמשו בו. (53) שנתייבש אבל לא הוסק.

ט. תנור ישן בתוך החדש⁵⁴ וסרידא על פי החדש, והרי הפסוי נשען על פי התנור הישן⁵⁵ - רואין: אם כשינטל הישן תפל הסרידא⁵⁶ - לא הציל, וכל שבתוכו⁵⁷ טמא⁵⁸; ואם לאו - הפל טהור⁵⁹. היה החדש בתוך הישן והסרידא מנחת על פי הישן⁶⁰, אם יש בין החדש והפסוי פחות מטפח - כל שבתוך החדש טהור, וכאלו הסרידא מנחת על פיו⁶¹.

(54) וטומאה בבית. (55) כגון שהתנור הישן בולט קצת מחוץ להחדש. (56) לתוך החדש. (57) בתוך החדש וכל שכן הכלים שבתוך הישן. (58) מפני שהישן מעמיד את הכיסוי, וישן אינו מציל. (59) מפני שהתנור החדש הוא אוהל ומציל אם הוא מכוסה אפילו כשאינו מרוח בטיט (צמיד פתיל). (60) ששפתו גבוהה משפת החדש שבתוכו. (61) נתבאר כבר, שטומאה אינה נכנסת בפתח פחות מטפח.

י. סרידא⁶² של חרס שיש לה שפה⁶³ והיא עורפת על פי התנור ומקפת צמיד פתיל, אפלו היתה טמאה תחתיה או על גבה - הפל טמא⁶⁴; אבל כנגד אורו של תנור טהור⁶⁵. היתה טמאה כנגד אורו של תנור⁶⁶ - מכנגדו⁶⁷ על לרקיע טמא, וכל מה שבתוכו טהור.

(62) בירור מוקדם של דעת רבינו בדיני סרידה יסלול את הדרך להסברה קצרה ונוחה להבנת דבריו בהלכה שלפנינו, ובכך: א. סרידה שאין לה שפה כלל דינה כנסר וחוצצת בפני הטומאה (ראה למעלה פרק י"ב הלכה ג), כמו ששינוי

הטומאה ועל הקדירה ומה שבתוכם ואינה מצילה, מפני הריעות שבינה ובין הקדירה.

ו. בור שבתוך הבית, וטמאה בפית וכלים בבור, אם היה מכסה בנסר חלק או בכלי המציל שיש לו דפן טפח - הרי כל מה שבבור טהור³³. היה לבור בנן סביב לפיו גבוה טפח על הארץ, בין שפסהו בכלי המציל שיש לו דפן בין שלא היתה לו דפן³⁴ - הרי זה מציל, שהרי יש לו דפן טפח ממקום אחר³⁵.

(33) אבל אם כסהו בכלי שדופנו פחות מטפח אינו מציל, כמבואר למעלה בהלכה ג (קירות הבור שבחפירה אינם נחשבים כדפנות). ואם אין לכיסוי דופן כלל - טהור, כמו בנסר חלק. (34) גבוה טפח אלא פחות מזה. (35) דופן הבניין.

ז. החדות³⁶ הבנוי בתוך הבית ומגורה בתוכו, והפרח³⁷ שלה יוצא ומכסה פי החדות³⁸, ונתן פלי המציל באהל המת על פי החדות והרי הוא נשען על פרח המגורה³⁹ - רואין: אם תנטל המגורה והפלי המציל עומד⁴⁰ - הרי זה מציל על כל שבתדות, וכלים שבין שפת הכלי ושפת החדות⁴¹ טהורים⁴² עד התהום⁴³, ואף המגורה טהורה, אף על פי ששפת הפרח נראה⁴⁴ בין הפסוי והחדות; ואם לאו⁴⁵ - הכל טמא⁴⁶.

(36) חדות או דות הוא בור ומסביב לשפתו בנויים כתלים ולפיכך דינו כאוהל עם דפנות. (37) רבינו שם מפרש: "אשר עליו תשים הנר". (38) הפרח הוא רחב ומכסה את עובי דופן הדות אבל אינו בולט לתוך הבית. (39) ונשאר ריווח אורירי בין הכיסוי ובין דופן הדות, וטומאה בבית. (40) ואינו נופל לתוך הדות. (41) פירוש, אפילו הכלים הנמצאים באותו השטח שהוא כנגד עובי פרח המגורה שהיא עצמה כלי ואינה מצלת. (42) מפני שרואים את הכיסוי אילו הוא מונח על שפת הדות. (43) הכלים הנמצאים תחת כותלי הדות בכל עומק שהוא. (44) אבל לא בולט, כמו שביארנו למעלה. והמדובר, כשעובי הפרח פחות מטפח, אבל כשיש בו טפח ועוברת הטומאה מן הבית לדות. ויש מבדילים בין "חדות" ו"דות" ואומרים, שחדות הוא בניין סביב חפירה לא עמוקה ודות בנוי על גבי קרקע חלקה, אולם מפירושו של רבינו משמע שחדות ודות אחד הם. (45) שאם תינטל המגורה יפול הכיסוי לתוך הדות. (46) מפני שכלי טמא מעמיד את האוהל ואוהל שכוה אינו מציל.

ח. החדות הבנוי בתוך הבית וכלי המציל נתון על פיו, והיתה טמאה בין שפת הפלי ושפת החדות או בתוך החדות - הבית טמא; שאין האהל שבתוך הבית מונע הטמאה, כמו שבארנו. היתה טמאה בפית - פלים שבכתלי החדות, אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח - טהורים⁴⁷, ואם לאו -

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

חבית שנתחללה וחבית זפותה שנתקלף החרס מלמעלה והזפת עומד.

א. שוּלֵי הַמְחָצִין² וְשׁוּלֵי קְרָקְעוֹת הַפְּלִים³ וְדַפְנוֹתֵיהֶן מְאֻחָרִיחֶהָ⁴ - אֵין מְצִילִין בְּצִמִּיד פְּתִיל בְּאֵהָל הַמֵּת. קְרָסְמָן⁵ וְשִׁפְן⁶ וְעֶשְׂאָן פְּלִים - מְצִילִין בְּצִמִּיד פְּתִיל. שְׁאִין מְצִיל בְּצִמִּיד פְּתִיל אֶלָּא פְּלִים.

(2) תוספתא כלים פ"ז ה"י. מחץ = כלי חרס גדול שמשתמשים בו לשאוב יין מן הגת, ובקרקעיתו קערונית ונקראת "שולי המחץ" (רבינו בפירושו לפרה פ"ה מ"ה). (3) צ"ל: הכלים, וכן הגירסא בכת"י תימן. פירוש, בית קיבול שבשולי הכלי מבחוץ. [בתוספות נדה מט, א, ד"ה אלא, מובאת תוספתא זו, וגורסים: "שולי המחצים וקרקעות הכלים"]. (4) אם יש שם שקערונית (הגר"א בהגהותיו על התוספתא מוחק המלה "מאחוריהן", ורצוי למוחקק גם כאן, שהרי גם בפנים אין שקערונית שבדפנות מצלת). (5) חתך אותן. (6) החליקן.

ב. פְּלֵי חֲרָשׁ⁷ שֶׁנֶּתַן בּוֹ טֵיט עַד חֲצִי - לֹא בְּטָלוּ⁸, וְאִם הִשְׁקִיעַ בּוֹ אֶת הַפְּלִים - מְצִיל.

(7) תוספתא שם, ה"ז. (8) לא יצא מתורת כלי, ולפיכך מציל בצמיד פתיל, אבל אם הוצא מתורת כלי אינו מציל, כמו טבעת הבלועה בלבינה (למעלה פ"כ ה"ה). ראה כסף-משנה.

ג. פְּלֵי חֲרָשׁ⁹ מְצִיל בְּצִמִּיד פְּתִיל עַד שֶׁיִּנְקַב בְּמוֹצֵיא רְמוֹן¹⁰. וּבְגָדוֹל¹¹ - עַד שֶׁיִּפְחַת רְבוּ¹². פִּינֵצַד? פְּלֵי גָדוֹל שֶׁנֶּפְחַת [חֲצִי]ו¹³, וְהִקְיֵפוּ צִמִּיד פְּתִיל, וְסִתְּמוּ מְקוֹם הַפְּחַת בְּצִמִּיד פְּתִיל - הָרִי זֶה מְצִיל, אֵף עַל פִּי שְׁאִינוֹ חָשׁוּב פְּלֵי לְעִנְיַן טְמֵאָה¹⁴. אֲבָל פְּלֵי¹⁵ הַמְּקַף צִמִּיד פְּתִיל שֶׁהָיָה נִקְוֵב אוֹ סְדוּק וְלֹא סִתְּמוּ¹⁶ הַנְּקֵב - נִטְמָא וְאִינוֹ מְצִיל. וְכִמְהָ יְהִיָּה בְּנִקְבֵ? ¹⁷ אִם הָיָה פְּלֵי הָעֵשׂוֹי לְאֶכְלִים¹⁸ - שְׁעוּרוֹ בְּמוֹצֵיא זֵיתִים; הָיָה עֵשׂוֹי לְמִשְׁקָה - שְׁעוּרוֹ בְּכּוֹנֵס מִשְׁקָה¹⁹. הָעֵשׂוֹי לְקָךְ וְלְקָךְ²⁰ - מְטִילִין אוֹתוֹ לְחִמְרָא²¹, וּמְשִׁינְקֵב בְּכּוֹנֵס מִשְׁקָה אִינוֹ מְצִיל עַד שֶׁיִּסְתְּמוּ הַנְּקֵב אוֹ עַד שֶׁיִּמְעַטְטְנוּ.

(9) שבת צה, ב, וצו, א. (10) שרימון בינוני יעבור דרך הנקב. לכאורה הלכה זו תמוהה מאוד. מתחילה ב"מוציא רימון" ומסיימת ב"מוציא זיתים"; שנית: לפעמים נאמר "סתימה" סתם, ולפעמים סתימת "מקום הפחת בצמיד פתיל". אולם עיון מעמיק בפירוש רבינו למשנה כלים הנ"ל, מגלה לנו הסבר ההלכה הזו. שנינו שם: "העשוי לאכלין שיעורן כזיתים, עשוי למשקין שיעורן כמשקין וכו' ובכונס משקה". ורבינו מעיר על הסתירה בין משנה זו לסוגיית הגמרא שבת הנ"ל, הקובעת שיעור כמוציא רימון או רובו, ומבאר שבפחות ממוציא זית מציל אפילו בלי סתימה [ונסובר כרש"י שבת שם, שלא הקפידה תורה על צמיד פתיל אלא על פי הכלי בלבד, אבל כשניקב שלא בכוונה מן הצד

באהלות פרק ה משנה ו. במה דברים אמורים, כשהיא מכסה תנור חדש שלא הוסק שאינו כלי, אבל אם היא מונחת על תנור ישן (מוסק) אינה חוצצת, מפני שהיא נשענת על כלי. ב. אם התנור מוקף צמיד פתיל, חוצצת אפילו בתנור ישן. והטעם, שתנור סתום מכל צדדיו ומוקף צמיד פתיל נחשב כאבן לעניין טומאה ולא ככלי. ולפיכך אם הסרידה עודפת ברוחבה טפח מן התנור וטומאה תחתיה, טמאים כל הכלים שתחתיה, מפני שהעודף מאהיל עליהם ועל הטומאה, אבל מה שעליה טהור, שהסרידה חוצצת. ג. אם יש לה שפה הרי היא כלי שיש לה בית קיבול, ואם יוצאת חוץ לתנור פחות מטפח וטומאה תחתיה מטמאה כל מה שכנגדה בין תחתיה ובין על גבה (כשהיא רצוצה) שהסרידה אינה חוצצת, אבל מה שבצידה טהור. ד. אם יוצאת לחוץ טפח וטומאה תחתיה או על גבה, טמא כל מה שתחתיה וגם מה שעל גבה בחלק שמחוץ לתנור, שהסרידה עם שפה אינה חוצצת מפני שהיא עצמה כלי. (63) שם במשנה א אנו שונים: "נסר שהוא נתון על פי תנור חדש ועודף מכל צדדיו בפותח טפח". ולפיכך מגיחים אנו, שגם משנתנו שהיא המשכה של משנה א, עוסקת בעודף טפח אף על פי שלא פירשה. ורבינו נקט לשון המשנה, כדרכו. (64) כל מה שתחת העודף ועל גביו. (65) מפני שהוא מוקף צמיד פתיל ומפסיק בין העודף ובין אווירו של תנור וגם אין דבר מאהיל על האוויר הטמא וגם על האוויר שכנגד התנור. והמדובר בתנור ישן אבל תנור חדש דינו כטיט ואינו מציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל. וכל זה נאמר בצמיד פתיל, אבל כשאינו צמיד פתיל טמא גם מה שבתוך התנור, שהרי הסרידה מאהילה עליו ועל הטומאה. (66) על הסרידה. (67) בכתב יד תימן: כנגדו. פירוש, נגד מקום הטומאה.

יא. קְרָחָה⁶⁸ שֶׁפְּקָאָה עַל פִּי הַחֲבִית⁶⁹ וּמֵרַח דְּפִנּוֹתֶיהָ עִם הַחֲבִית - מְצִיל עַל פֶּל מַה שֶׁבְּתוֹכָהּ וְעַל מַה שֶׁבִּינָהּ וּבִין שְׁפֹתוֹת הַחֲבִית⁷⁰. הוֹשִׁיבָה עַל פִּי הַחֲבִית כְּדָרְכָה⁷¹ וּמֵרַח⁷² - אֵינָה מְצִילֵת; מְפִנֵּי שֶׁהִקְדֵּרָה מִתְּטֵמָא מְאוּרָה, וְאֵין פְּלֵי טְמֵא מְצִיל⁷³, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

(68) של חרס. (69) וטומאה בבית. (70) כגון שפי הקדירה עודף על פי החבית או כגון שנתן שכבה עבה של טיט בין שתי השפתות. (71) על שוליה. (72) כלומר, אף על פי שמירח. (73) אבל כשכפאה על פיה לא נטמאה, שכלי חרס אינו מטמא מגבו.

פָּרָק שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים¹

(1) יבאר דין המחצים ושולי קרקעות כלים ודפנותיהם מאחוריהם אם מצילים בצמיד פתיל, כלי חרס שנתן בו טיט עד חציו אם ביטלו, כלי חרס עד כמה יניקב ולא יציל בצמיד פתיל, תנור שהיתה סרידה על פיו ומוקף צמיד פתיל ונתון באוהל המת ונסדק התנור, תנור המוקף צמיד פתיל שניקב נקב בעינו או מגופת חבית שניקבה, חבית מוקפת צמיד פתיל שהיא מליאה משקין טהורים ומניקת של חרס בתוכה ונתונה באוהל המת, חבית שניקבה מצידה וסתמו שמרים את הנקב, ואם אגף חצי הנקב וכמה מקיפים, מגופת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הילוכה. (26) הסדק גדול קצת מעובי המרדע. (27) אפילו הם שווים - טהור. (28) לשון המשנה שם. נלא כל מפרשי המשנה ליישב את התמיהה החמורה: הרי המרדע עגול הוא? והרא"ש גורס: אם הוא ארוך, אין רואים אותו עגול. ראה 'תוספות יום טוב' ומלאכת שלמה.

ה. תנור²⁹ המִקְהָף צְמִיד פְּתִיל שְׁנֵקֵב נֶקֶב בְּעֵינֵי שֵׁל תְּנֹר³⁰ הַטּוֹחָה³¹: אִם הָיָה הַנֶּקֶב מְלֵא פֹשׁ³² נִכְנָס וְיֹצֵא כְּשֶׁהוּא דוֹלֵק³³ - הֲרֵי זֶה נְטָמָא; וְאִם הָיָה הַנֶּקֶב פְּחוֹת מִזֶּה - נִצָּל³⁴.

(29) שם מ"ח. (30) נקב עשוי בגגו של התנור להוציא את העשן, ונקרא עין התנור (ר"ש). (31) שטחו אותה בטיט וסגורה כדי שלא יפוג חומו של התנור. (32) פלך. (33) ואינו כבה כשמוציאים אותו דרך הנקב. (34) כחכמים שם.

ו. נֶקֶב הַתְּנֹר מְצִדוֹ³⁵ - שְׁעוֹרוֹ מְלֵא פֹשׁ נִכְנָס וְיֹצֵא שְׁלֵא דוֹלֵק³⁶. וְכֵן מְגִנַּפְתְּ הַחֲבִית³⁷ שְׁנֵקֵבָהּ - שְׁעוֹרָהּ פְּדֵי שֶׁתִּפְנֵס מִיָּצֵה שְׁנֵיָהּ³⁸ שֵׁל שִׁיפוֹן³⁹ בְּנֶקֶב. וְחֻצְבִּים⁴⁰ גְּדוֹלִים שְׁנֵקֵבוּ - שְׁעוֹרָן פְּדֵי שֶׁתִּפְנֵס מִיָּצֵה שְׁנֵיָהּ שֵׁל קְנָה⁴¹. פְּחוֹת מִכָּאן - טְהוּרִין. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמְן שְׁנַעְשׂוּ לֵינִן; אֲבָל אִם נַעְשׂוּ לְשֶׁאֵר הַמְּשֻׁקֵּין, אֲפֹלוּ נֶקֶבוּ כָּכָל שְׁהֵן⁴² - נְטָמָא, וְאִין הַצְּמִיד פְּתִיל מוֹעִיל לָהֶם עַד שְׁיִסְתָּם הַנֶּקֶב. וְאִף בְּזִמְן שְׁנַעְשׂוּ לֵינִן, לֹא אֲמָרוּ אֲלֵא שְׁנֵקֵבוּ שְׁלֵא בְּיַדִּי אָדָם; אֲבָל אִם נַעְשׂוּ בְּיַדִּי אָדָם, אֲפֹלוּ כָּל שְׁהֵן - טְמָאִים⁴³, וְאִין נִצָּלִין עַד שְׁיִסְתָּם הַנֶּקֶב.

(35) במשנה שם כתוב: "ניקב מצידו". וכל מפרשי המשנה מבארים, מצידו של העין במקום המירווח. (36) שיעור קטן מדולק. (37) פקק של חרס שסותמים בו פי החבית. סתם חבית - של חרס היא. (38) הקשר השני. (39) מין תבואה ממשפחת השעורה (רוגגן בלעז), וקנה שלו דק וחלול ויש בו שלושה קשרים, הקשר שלמטה עבה, האמצעי - בינוני, והעליון דק. (40) כלים גדולים מחביות. (41) קנה סוף הגדל על שפת נהרות ואגמים הם חלולים, ובהם קשרים. והקשר התחתון הוא עבה מכלם. רגילים היו לשאוף יין מן החביות בקנה של שיפון, ומן החצבים בקנה סוף, ושיעורם מותאם להרגל זה. (42) אבל לא פחות מכונס משקה (רבינו בפירושו למשנה). ומה בין יין לשאר משקין? מבאר הגר"א בהגהותיו למשנה, שהאוויר מפיג טעמו של היין, ובעל היין אינו מרוצה מן הנקב, ולפיכך צריך שיעור יותר גדול. אבל שאר משקין האויר יפה להם, והבעלים רוצים בנקב, ולפיכך דינו כאילו עשוהו בעצמם. (43) שהרי נפתחה הסתימה, מפני שהמנקב החשיב את הנקב כפתח.

ז. חֲבִית⁴⁴ שְׁהִיא מְלֵאָה מְשֻׁקֵּין טְהוּרִין וּמְנִיקָתָהּ⁴⁵ שֵׁל חֲרָס⁴⁶ בְּתוֹכָהּ, וְהַחֲבִית מְקַפֶּת צְמִיד פְּתִיל וְנִתְּוָהּ בְּאֵהָל הַמֵּת - הַחֲבִית וְהַמְּשֻׁקֵּין טְהוּרִין⁴⁷, וְהַמְּנִיקָתָהּ טְמָאָה, מְפִנֵּי שֶׁקֶצְתָּהּ הָאֲחַת בְּתוֹךְ הַחֲבִית הַמְּקַפֶּת

מציל אם הפחת הוא פחות מהשיעורים הקבועים בגמרא שם, מפני שנאמר "כלי פתוח", ואם ניקב כמוציא זית וא"כ אינו כלי לקבל טומאה, אינו מציל אלא אם סתם את הנקב בצמיד פתיל, ואם היה הנקב כמוציא רימון (רימון גדול פי כמה מזית) יש הבדל בין כלי גדול לקטן, בכלי קטן אין צמיד פתיל מועיל להציל, ובגדול מציל עד חציו ועד בכלל. ורבינו מסיים ביאורו, וכותב: והבן זה, שהוא עיון דק ומקום הטענה (ראה תוספות שבת שם ד"ה ולענין). לאור בירור זה, מתפרשת ההלכה ללא קשיים וסתירות. בבא ראשונה זו עוסקת בכלי חרס קטן, והנקב הוא למעלה ממוציא זיתים (ואם הוא למטה משיעור זה, יתבאר דינו בסוף ההלכה). (11) כלי גדול. (12) אבל בפחות מרובו, אפילו הנקב כמוציא רימון - מציל. [בגמרא שם אמרו: "הא ברברבי, הא בוותר" (בעברית: כאן בגדולים, ושם בקטנים). ומפרש רבינו (וכן פירש רש"י) בגדולים רוב, ובקטנים כמוציא רימון (ראה תוספות שם, וראב"ד כאן)]. (13) והוא הדין בכלי קטן שנפתח פחות ממוציא רימון. (14) אינו מקבל טומאה. (15) בין גדול בין קטן. כלים פ"ט מ"ח. (16) בצמיד פתיל. (17) כדי שלא יציל בלי סתימה בצמיד פתיל. (18) להניח בו אוכלין. (19) שאם יעמיד שולי הכלי המנוקב על משקה וילחון קצת - ייכנס המשקה. (20) לאוכלין ולמשקין. (21) נותנים עליו שתי החומרות: מקבל טומאה עד שיינקב כמוציא זיתים, ואינו מציל בכונס משקה (רבינו מבאר כאן רק את החומרא השניה, מפני שאין אנו עוסקים כאן בטומאת כלים אלא בדיני הצלה בצמיד פתיל). וכל הדינים הללו אמורים בניקב מעצמו, אבל כשניקבו בכוונה - שיעורם בכל שהוא. [אפשר גם לפרש שיטת רבינו באופן אחר ולומר, שיש הבדל בין כלי קטן כמוציא זית, ובין כלי גדול כמוציא רימון עד חציו. בקטן מספיקה סתימה בלי צמיד פתיל במקום הנקב, אבל בגדול שנפתח חציו צריך צמיד פתיל. כמו שמבאר רבינו כאן בפירושו. ולפי פירוש זה, מה שאמר בבבא הראשונה "מציל בצמיד פתיל", הכוונה הצמיד פתיל שעל פי הכלי ולא של סתימת הנקב, והדוגמא בבבא "כיצד", נאמרה בכלי גדול בלבד. ומה יוצא שהפיסקא "ולא סתם הנקב", פירושה סתימה בלי צמיד פתיל. והראשון נראה לי יותר].

ד. תְּנֹר²² שְׁהִיתָה סְרִידָא²³ עַל פִּיו וּמְקַהֵף צְמִיד פְּתִיל²⁴ וְנִתְּוִן בְּאֵהָל הַמֵּת, וְנִסְדַּק הַתְּנֹר: אִם הָיָה הַסְּדָק מְלֵא פִי מְרִדַע²⁵, שְׁהוּא הִקְהָף טַפַּח - נְטָמָא הַתְּנֹר, וְאִף עַל פִּי שְׁאִין הַמְּרִדַע יְכוֹל לְהִכְנֵס בְּסְדָק אֲלֵא הֲרֵי הוּא כְּמוֹתוֹ בְּשׁוּה; פְּחוֹת מִכָּאן - הַתְּנֹר טְהוּר. נִסְדָּקָה הַסְּרִידָא שְׁעַל פִּיו: כְּמֵלֵא פִי מְרִדַע נִכְנָס²⁶ - הֲרֵי זֶה טְמָא; פְּחוֹת מִכָּאן²⁷ - נִצָּל בְּצְמִיד פְּתִיל. הָיָה הַסְּדָק עֲגֹל - אִין רוֹאִין אוֹתוֹ אֲרָךְ²⁸, אֲלֵא שְׁעוֹרוֹ כְּמֵלֵא פִי מְרִדַע נִכְנָס.

(22) שם מ"ז. (23) כלי חרס גדול שיש לו דפנות, ומכסים בו את התנורים. (24) שהיתה מחוברת לתנור בטיט וכדומה. (25) מלמד שנותנים על צואר הבהמה כדי לכוון

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ט. מגופת החבית⁶⁹ שנתחלחלה⁷⁰, אף על פי שאינה נשמטת⁷¹ - אינה מצלת⁷², שהרי נתרעע הצמיד. הפדור⁷³ והבקעת⁷⁴ של גמי⁷⁵ שנתן על פי החבית ומרח מן הצדדין - לא תציל⁷⁶, עד שימרח על כל הפדור ועל כל הבקעת ממטה למעלה⁷⁷. וכן במטלת של פגד⁷⁸ שקשרה על פי הפלי. היתה של ניר או של עור וקשרה במשיחה⁷⁹, אם מרח מן הצדדין - הציל⁸⁰.

69 שם מ"ג. 70 נתרופפה. 71 אינה יוצאת מפי החבית. 72 כחכמים שם. 73 מטלית שכרכה ככדור (שם מ"ד). ואפילו אם המטלית גדולה משלוש על שלוש והיא מקבלת טומאה, מכיוון שכרכה ככדור והקטינה אינה מקבלת טומאה ומצלת (תפארת ישראל). 74 צ"ל: והפקעת. 75 מין עשב ארוך, וכרכו ועשה כדור. 76 מפני הנקבים שבהם. 77 במשנה כתוב: "מלמעלן ומלמטן". ופירש הרא"ש שם, שימרח מלמטה במקום שהוא נוגע בדופן החבית. ומלמעלה, היינו כל מה שבולט מחוץ לחבית. ונראה שגם רבינו מפרש כך (ראה ר"ש שם). 78 שיש בה נקבים בין החוטים. 79 חבל דק. 80 עור ונייר אינם מנוקבים.

י. חמת⁸¹ של עור הדג⁸² או הניר⁸³ שהלביש בהן את החבית⁸⁴ וצרה⁸⁵ למטה - הרי זו מצלת⁸⁶. ואם לא צרה, אף על פי שמרח מן הצדדין - לא תציל⁸⁷.

81 נאד גדול (תוספתא כלים פ"ז ה"ז). 82 שאינו מקבל טומאה (למעלה פכ"א ה"א). 83 נייר אינו מקבל טומאה. 84 ופי החבית למעלה ומכוסה בשולי החמת. 85 קשרה מלמטה תחת שולי החבית. 86 אם מירחו לשולי החבית (כסף-משנה). ולמה מצלת, הלא אין כאן צמיד פתיל על פי החבית אלא במקום השולים (ראה למעלה פכ"א ה"ג)? מפני שהחבית משמשת צמיד פתיל לנאד, כי היא סותמת את פיו. ואין זה דומה לחבית כפויה שבפכ"א ה"ג, מפני ששם הצמיד פתיל הוא תחת פי הכלי, אבל כאן הוא על פי הכלי. יוצא מזה, שהנאד מציל על החבית הנמצאת בתוכו וסותמת את פיו (על פי פירוש הר"ש במשנה כלים פ"י, ד). 87 מפני שהמירוח יתפרק (ואפשר גם לנמק מפני שפי הנאד נשאר פתוח, שהרי המירוח הוא מן הצדדים).

יא. חבית⁸⁸ זפוחה שנתקלף⁸⁹ החרס למעלה והזפת שלה עומד, ונתן הפסוי על הזפת ודחקו עד שידיבק בזפת, ונמצא הזפת עומד בין הפסוי ובין קרקע החבית - הרי זה מציל. וכן בכלי המורס⁹⁰ וכיוצא בהן מדברים המתמרחין שהיה המתמרח בין הפסוי ובין הפלי כמו זר, הואיל והפל דבוקין - הרי זה מציל⁹¹.

88 שם מ"ה. 89 נשבר חלק מדופנה ונתקלף מעל הזפת.

והקצה השני פתוח לאהל המת ואינו סתום. אף על פי שהיא עקמה - אין העקם פסתום.

44 שם מ"ב. 45 כלי ארוך וחלול שמוצאים על-ידו יין מן החבית. 46 במשנה כתוב "מניקת" סתם, ורבינו מפרש - של חרס (ראה ראב"ד וחסף-משנה). 47 ואף-על-פי שהמינקת פתוחה לחוץ, לא יצאה החבית מידי צמיד פתיל. והטעם, מפני שקנה המינקת עקום, אין פיה שלמעלה נעשה פתח לחבית, אבל לגבי טומאת עצמה מסיים רבינו "אין העקום כסתום", מפני שבמקום העיקום מתעכבים כמה טיפות יין - הרי זה כבית קיבול. פסק כבית-שמאי, מפני שחזרו בית-הלל והורו כמותם.

ח. חבית⁴⁸ המקפת צמיד פתיל שנוקבה מצדה וסתמו שמרים⁴⁹ את הנקב - הציל. אגף⁵⁰ חצי הנקב וסתם חצי⁵¹ - הרי זה ספק⁵² אם הציל אם לא הציל. סתם את הנקב בזמורה⁵³ - עד שימרח⁵⁴ מן הצדדין⁵⁵. סתמו בשני קסמים⁵⁶ - עד שימרח מן הצדדין ובין זמורה לחברתה⁵⁷. וכן נסר⁵⁸ שנתון על פי התנור ומרח מן הצדדין - [הציל. היו שני נסרים - עד שימרח מן הצדדין ובין] נסר לחברו. חבר את שני נסרים במסמרים של עץ⁵⁹ וכיוצא בהן, או שלפף עליהן שוגמין⁶⁰ - אינו צריך למרח מן האמצע. במה מקיפין? בסידי ובחורסית ובגפסין, בזפת ובשערה, בטיט ובצואה ובחמר⁶², ובכל דבר המתמרח. ואין מקיפין לא בבצע⁶³ ולא בעופרת, מפני שהוא פתיל⁶⁴ ואינו צמיד⁶⁵. ומקיפין בדבלה⁶⁶ שמנה שלא הקשרה⁶⁷ ובבצק שגלושה במי פרות⁶⁸, פדי שלא יטמא; ושדבר טמא אינו חוצץ.

48 שם פ"י מ"ו. 49 שמרי היין שבחבית. 50 סתם בטיט וכדומה. 51 השמרים סתמו חצי הנקב השני. 52 בעיא שלא נפשטה, בבא קמא קה, ב, ולפי פירוש התוספות שבת צו, א, ד"ה ולענין. 53 ענף של עץ גפן. 54 בטיט. 55 כדי לסתום את הסדקים הדקים שבין דופן החבית ובין הזמורה, אבל אינו צריך למרוח טיט על הזמורה עצמה למרות סופגיותה. 56 שתי זמורות חתוכות לאורכן, ואפילו הצמיד חתך לחתך. 57 שם. 58 קרש. 59 במשנה, "בסינין". ומפרש שם רבינו יתירות של עץ שתוחבים בנקבים העשויים בנסרים. 60 מין קליפת עץ שעליה לחלוחית מדבקת, והדביק את הקליפה במקום חיבור הנסרים (והר"ש מפרש ששם). 61 מחברים, כדי שיהיה עליו דין צמיד פתיל. 62 מין אדמה המתמרחת יפה בלי גיבול במים. 63 מתכת רכה דומה לעופרת ("ציון" באידיש). 64 כיסוי. 65 מודבק יפה. המדובר בכלי חרס. 66 תאנה מיובשת. 67 לקבל טומאה. אוכלין אינם מקבלים טומאה כל זמן שלא נתלחחו באחד משבעת המשקין (ראה פ"א מה' טומאת אוכלין ה"ב). 68 מיץ פירות שלא נימנה בין שבעת המשקין.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

90) כדים שנותנים בהם שומן דגים מלוח. במשנה: "קבוסים". (91) כחכמים.

פָּרָק שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים

1) יבאר דין כלים המצילים בצמיד פתיל על מה מצילים, כלי חרס שמשמשים בהם באפר פרה או בקדשים אם עמי הארץ נאמנים עליהם, ארוכה שבין בית לעלייה וטומאה בבית וקדירה על פי הארוכה, היתה בה אשה לשה בעריכה של עץ, ואם היה אוהל נטוי בעלייה ומקצתו מרודד על הארוכה.

ב. אָדָם¹³ שֶׁהָיָה נִתּוֹן בְּתוֹךְ הַחֵבֶית וּמִקְפֶּת צָמִיד פְּתִיל - טְהוֹר. וְאִפְלוּ עֲשָׂאָה גּוֹלָל לְקֶבֶר. וְיִרְאֶה לִי, שָׂזָה שְׁלֹא גָזְרוּ עַל כְּלֵי חָרָס שְׁלֹא יֵצֵיל עַל הָאָדָם¹⁴, מִפְּנֵי שֶׁהוּא דָּבָר שְׂאִינּוּ מְצוּי, וְכָל דָּבָר שְׂאִינּוּ מְצוּי לֹא גָזְרוּ בּוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אדם שהיה נתון בתוך החבית ומקפת צמיד פתיל - טהור." ("מפני שלא נזרו על כלי חרס שלא יציל על האדם").

דין זה בא בהמשך לדינים השונים של כלי המוקף צמיד פתיל, שמציל אוכלין ומשקין וכלי חרס אחרים שהיו בתוכו מטומאת אוהל.

ויש לבאר הלכה זו בעבודת ה': עניין החיים בעבודה ורוחנית הוא הדביקות בה' ואתם הדבקים בה' אליכם חיים כולכם היום", כיון שהקב"ה נקרא חיים והוא מקור החיים, וממילא הדביקות בו ית' היא על-ידי קיום התורה והמצוות, שהרי 'מצוה' היא מלשון 'צוותא' וחיבור' שעל-ידיה נעשה חיבור בין יהודי לקב"ה.

גם כאשר יהודי נמצא בעולם הזה במצב של דביקות בה', הרי עצם ירידתו לעולם הזה הגשמי, עולם הקליפות וסט"א אשר הרשעים גוברים בו, היא בדוגמת הכניסה לאוהל המת ר"ל.

והעצה לזה היא להכניס את עצמו לכלי חרס שנעשה מעפר האדמה, ועניינו בעבודת ה' הוא עניין הביטול - "ואנכי עפר ואפר", וכאשר הוא מבטל את כל מציאותו - הופך את עצמו למציאות של קדושה. ובנוסף צריך להקיף עצמו בצמיד פתיל, כי כאשר ישנו פתח לאוהל המת יכול לקבל השפעה, על-דרך שמצינו ש"הלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול, תוכן חול", היינו שכאשר יש אפילו פתח לחול ולטומאה משיע הדבר על "תוכן", ולכן צריך לסתום חבית בצמיד פתיל.

(על-פי "ין מלכות" ספר טהרה סי' קלו מתוך רמב"ם "פרס המלך")

13) בתוספתא, אהלות פט"ו ה"ח. 14) הרי גם באדם יש לחשוש שעם-הארץ שיהיה בתוך כלי חרס יחשוב שלא

א. כָּל הַכְּלִים² הַמְּצִילִים³ בְּצָמִיד פְּתִיל - מְצִילִין עַל כָּל מַה שֶּׁבְּתוֹכָן, בֵּין אֲכָלִין בֵּין מְשָׁקִין, בֵּין בְּגָדִים וְכֵלֵי שְׁטָף⁴. זֶהוּ דִּין תּוֹרָה. אָבָל מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, שְׁכָלֵי חָרָס הַמְּקַף צָמִיד פְּתִיל אֵינּוּ מְצִיל אֲלָא עַל הָאֲכָלִין וְעַל הַמְּשָׁקִין וְעַל כְּלֵי חָרָס אֲחֵרִים שִׁיְהִיו בְּתוֹכּוֹ; אָבָל אִם הָיָה בְּתוֹךְ כְּלֵי חָרָס הַמְּקַף כְּלֵי שְׁטָף אוּ בְּגָדִים - הָרִי אֵלָיו טְמָאִים. וּמִפְּנֵי מַה אָמְרוּ שְׁלֹא יֵצֵיל עַל הַכָּל כְּשֶׁאָר כְּלִים הַמְּצִילִין⁵? מִפְּנֵי שֶׁשְׂאָר הַכְּלִים הַמְּצִילִין אֵין מְקַבְּלִין טְמָאָה, וְכֵלֵי חָרָס מְקַבְּלִין טְמָאָה, וְכֵלֵי טְמָא אֵינּוּ חוֹצְצִין, וְכָל כְּלֵי עֵם הָאָרֶץ בְּחִזְקַת טְמָאָה כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר⁶. וְלָמָּה לֹא אָמְרוּ⁷: כְּלֵי חָרָס שֶׁל עֵם הָאָרֶץ לֹא יֵצֵיל עַל הַכָּל⁸, וְשֶׁל חֵבֶר יֵצֵיל עַל הַכָּל, שֶׁהָרִי הוּא טְהוֹר? מִפְּנֵי שְׂאִין עֵם הָאָרֶץ טְמָא בְּעֵינֵי עֲצָמוֹ, שְׂאוּמֵר: הוֹאִיל וְכֵלֵי חָרָס מְצִיל עַל הַכָּל, אֶחָד אָנִי וְאֶחָד הַחֵבֶר⁹. וְלִפְיָכָּה חֲשׂוֹ¹⁰ וְגָזְרוּ שְׁלֹא יֵצֵיל עַל הַכָּל¹¹. וְלָמָּה אָמְרוּ: מְצִיל עַל הָאֲכָלִין וְעַל הַמְּשָׁקִין וְעַל כְּלֵי חָרָס? מִפְּנֵי שְׂאֵלוֹ הַשְּׁלֹשָׁה טְמָאִים הֵן עַל גַּב עֵם הָאָרֶץ בֵּין קֶדָם שִׁיְהִיו בְּאֵהָל הַמַּת בֵּין אֲחֵר שִׁיְהִיו שָׁם תַּחַת צָמִיד פְּתִיל, וְלַעוֹלָם לֹא יִשְׁאֵל הַחֵבֶר מֵעַם הָאָרֶץ לֹא אוֹכְלִין וְלֹא מְשָׁקִין וְלֹא כְּלֵי חָרָס אֲלָא עַל דַּעַת שֶׁהֵן טְמָאִין, שֶׁהָרִי אֵין לָהֶן טְהוֹרָה לַעוֹלָם¹², וְלֹא יְבוֹא בְּהֵן לִידֵי תְּקֵלָה. אָבָל כְּלֵי שְׁטָף שׂוֹאֵל אוֹתָם הַחֵבֶר מֵעַם הָאָרֶץ וּמִטְבִּילֵן מִפְּנֵי מַגַּע עֵם הָאָרֶץ וּמַעְרִיב שְׁמֻשׁוֹ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן בְּטְהוֹרוֹת, לְפִיכָּה חֲשׂוֹ חֲכָמִים שְׂמָא יִשְׁאֵל מִמֶּנּוּ כְּלֵי שְׁטָף שֶׁכָּבֵר הָיָה תַּחַת צָמִיד פְּתִיל בְּכֵלֵי חָרָס שְׁלוֹ, שֶׁהָרִי עֵם הָאָרֶץ הָיָה מְדַמָּה שְׁנַצֵּל, וְהָרִי הוּא טְמָא טְמָאֵת שְׁבַעָה, וְיִטְבִּיל הַחֵבֶר וְיַעְרִיב שְׁמֻשׁוֹ וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּטְהוֹרוֹת וְיְבוֹא לִידֵי תְּקֵלָה. וּמִפְּנֵי זֶה גָזְרוּ שְׁלֹא יֵצֵיל כְּלֵי חָרָס עַל כְּלֵי שְׁטָף שֶׁבְּתוֹכּוֹ.

2) עדויות פ"א מ"ד. 3) נמנו למעלה פכ"א ה"א. 4) כלים שיש להם טהרה במקווה. 5) כגון כלי אבנים, כלי גללים וכלי אדמה. 6) פ"י מהל' מטמאי משכב ומושב, ה"א. 7) חגיגה כב, א"ב. 8) על שום דבר לא יציל. 9) בין אני ובין החבר. 10) שהרי חבר שואל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי י"ב כסלו - ספר טהרה - הלכות טומאות מת קא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נטמא, ולמעשה נטמא מפני שכליו טמאים וכלי טמא אינו מציל.
ג. כלי חרס¹⁵ שמשמשין בהן באפר הפרה או בקדשים - עמי הארץ נאמנים על טהרתם, מפני שהן נזהרים בהן הרבה, ולפיכך יצילו על הכל בצמיד פתיל אף על פי שהן של חרס.
(15) אהלות פ"ה מ"ה.

ד. ארבה¹⁶ שבין בית לעליה, וטמאה בבית, וקדרה¹⁷ נתונה על פי הארבה¹⁸ ונקובה ככונס משקה¹⁹ - הקדרה טמאה²⁰, והעליה טהורה²¹. היתה שלמה - כל שבועליה מאכלין ומשקין וכלי חרס טהור, אבל אדם וכלי שטף שבועליה טמאים; שאין כלי חרס חוצץ אלא על האכלים ועל המשקין וכלי חרס, וכל שבועליה טהור²² כאלו הוא תחת צמיד פתיל בכלי חרס²³. וטמאו האדם²⁴ שבועליה זו, מפני שהוא דבר המצוי²⁵. לפיכך, אם היה בעליה זו כלי מתכות וכיוצא בו מלא משקין - הכלי טמא טמאת שבעה²⁶, והמשקין טהורין²⁷. היתה בה אשה לשה בערבה של עין²⁸ - האשה והערבה טמאין טמאת שבעה, והבצק טהור כל זמן שעוסקת בו²⁹. פרשה³⁰ וחזרה ונגעה בו - טמאתו. וכן אם פנה הבצק או המשקין לכלי אחר מפלי שטף שבועליה - נטמאו במגע הפלי האחר. היה על פי ארבה זו שאר כלים המצילים בצמיד פתיל³¹, שאין מקבלין טמאה כמו שבארנו³², ולפיכך אין מגע עם הארץ מטמא, או שהיה כלי חרס הטהור לפרה אדמה או לקדש, שהכל נאמנים על טהרתן - הרי זה מציל על כל מה שבועליה. היה אהל נטוי³³ בעליה ומקצתו מרדד³⁴ על הארבה שבין בית לעליה - הרי זה מציל³⁵ ואף על פי שאין גגו³⁶ על הארבה, שהאהל מציל בכסוי כמו שבארנו³⁷.

~ יום שלישי י"ב כסלו ~

פרק ארבעה ועשרים

1) יבאר דין בית שחלקו בקנקנים טהורים או בנסרים ויריעות וטמאה בחציו האחד, בית שהוא מלא תבן ואין בינו לקורות פותח טפח וטמאה בתוכו, כותל שבין שתי בתים וטמאה בתוך הכותל, ודין כותל המשמש את הבית, ודין כותל שחצי עוביו בנין וחציו סלע.

א. בית שחלקו בקנקנים² טהורות מן הארץ ועד הקורה, וטמאה בחציו האחד: אם היה פי הקנקנים כלפי הטהרה - הרי אלו מצילות³, ואם היו כלפי הטמאה - אינן מצילות⁴. טהן בטיט⁵, בין מבפנים⁶ בין מבחוץ⁷ - רואין: אם יכול הטיט לעמד בפני עצמו - מציל, ואם לאו - אינו מציל, והרי הכל אהל אחד.

2) של חרס. 3) שכלי חרס אינו מיטמא מגבו, וכלים טהורים עם דפנות הבית חוצצים. 4) שהרי נטמאו מתוכם וכלי טמא אינו חוצץ אפילו עם דפנות. 5) ופיהם לצד הטמאה. 6) מצד הטהרה. 7) בצד הטמאה.

ב. בית שחלקו בנסרים⁸ או ביריעות⁹, אם חלקו מן הצדדין¹⁰ או מפלפי הקורות¹¹, והיתה הטמאה בבית¹² - כלים שבין המחיצה ובין הכתל או שבין המחיצה והקורות טהורין¹³. היתה הטמאה בין מחיצה לכתל או בין מחיצה לקורות - כלים שבבית טמאין; שאין המחיצה מונעת הטמאה שלא תצא והטמא¹⁴, כמו שבארנו באהל שבתוך הבית. היו הכלים בתוף עבי המחיצה עצמה¹⁵, בין שהיתה הטמאה לפנים מן המחיצה או שהיתה בתוף הבית: אם היה מקום הכלים טפח על טפח - טמאים¹⁶, ואם לאו - טהורין¹⁷. וכבר בארנו כיצד דין הבית אם חלקו מפלפי ארצו¹⁸.

8) שאינם מקבלים טמאה וחוצצים. 9) שקבען לאוהל וחוצצות אף על פי שמקבלות טמאה. 10) העמיד את המחיצה בזקיפה בין כתלי הבית. 11) המחיצה מפרידה בין הבית והקורות, וקמה על גבה כעין עלייה. 12) החלק שבו הפתח לחוץ נקרא בית. 13) שהמחיצה מצילה מפני שאין דרך הטמאה להיכנס לחלק שאחורי המחיצה ולא לעלייה אלא דרך פתח הבית. 14) אם סופה לצאת הרי

(16) שם מ"ב. (17) של חרס. (18) ומכסה את כולה. (19) ראה למעלה פכ"ב ה"ב. (20) אפילו אם גבה למטה, מפני שהטמאה עוברת דרך הנקב הקטן הזה לתוכה ומטמאתה ואת כל מה שבתוכה, ואף-על-פי שטמאה אינה עוברת בפחות מטפח. והטעם, מפני שלטומאת עצמה חודרת גם בנקב קטן (ראה כלים פ"י מ"ח). (21) מפני שאין בנקב פותח טפח. (22) פירוש, וכל מה שבעליה, שאמרנו למעלה שהוא טהור (אין זה דין חדש אלא הרחבת הנימוק). (23) ולפיכך אינו מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס, כמבואר בה"א. (24) אף-על-פי שאמרנו (בהלכה ב), שצמיד פתיל מציל על האדם. (25) שאדם יימצא בעליה, ובהלכה ב יטהרו דבר שאינו מציל בלבד. (26) שהרי נטמא באוהל המת. (27) הקדירה הציילה. (28) להוציא של חרס שניצל בצמיד פתיל. (29) ואינה מטמאה את הבצק בנגיעתה, שאם נאמר שטמאתו - לא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ד. פתל שפיין שגני בתים וטמאה בתוך הפתל - בית הקרוב לטמאה טמא²⁸, והקרוב לטהרה²⁹ טהור³⁰. היתה מחצה למחצה³¹ - שניהן טמאין. היתה הטמאה באחד משני הבתים, והפלים בתוך הפתל: מחציו וכלפי טמאה - טמאים; מחציו וכלפי טהרה - טהורין; מחצה למחצה - טמאין. וכן מעזיבה³² שפיין הבית והעליה, והטמאה בתוך מעזיבה: מחציה ולמטה - הבית טמא והעליה טהורה; מחציה ולמעלה - העליה טמאה והבית טהור; מחצה למחצה - שניהן טמאין. היתה טמאה באחד מהן, וכלים בתוך המעזיבה: מחציה וכלפי טמאה - טמאין; מחציה וכלפי טהרה - טהורין; מחצה למחצה - שניהן טמאין. היתה המעזיבה לאויר³³ וטמאה בתוכה: מחציה ולמטה - הבית טמא, והעומד מלמעלה אפלו פנגד הטמאה טהור³⁴, שהרי פשטה הטמאה בכל הבית³⁵; היתה הטמאה מחציה ולמעלה - הבית טהור³⁶, והעומד מלמעלה פנגד הטמאה טמא³⁷; מחצה למחצה - הבית טמא, והעומד מלמעלה פנגד הטמאה טמא, שהרי אי אפשר לצמצם³⁸.

(28) המדובר כשאינן פותח טמא במקום הטמאה, ואף על פי כן אין עליה דין טמאה רצוצה, משום שחלק זה של הכותל הוא כחלק מן הבית עצמו. ורואים אנו את הטמאה כאילו היא שקועה בטיט, שאין הטיט מציל. ואם יש פותח טמא במקום הטמאה ואינו פתוח לבית, הרי הוא קבד סתום שמטמא מכל צד. (29) פירוש, שהוא רחוק מן הטמאה. (30) משום, שהטמאה נמצאת בחצי הכותל הנגרר אחר הבית השני. (31) באמצע עובי הכותל. (32) תקרה. (33) שאין עליה גג. (34) ואין דנים אותה כטמאה רצוצה הבוקעת עד לרקיע ומטמאה כל מה שכנגדה. (35) והסברנו למעלה שרואים את הטמאה, כאילו היא מונחת בתוך הבית אלא שהיא מכוסה טיט ואם כן אינה כלל רצוצה והמעזיבה חוצצת. (36) כמו בבית ועלייה. (37) שהרי אינה כמונחת בבית ומשום כך היא רצוצה ומטמאה כנגדה, אבל העומד על המעזיבה מן הצד - טהור. (38) מטמאים את האדם שמה הטמאה מונחת משהו למעלה מחצי המעזיבה, ומטמאים את הבית שמה היא מונחת משהו למטה מחציה. [למעלה בכותל בין שני בתים אין אנו צריכים לטעם זה, שהרי הבתים שווים ואי אפשר לטהר אחד ולטמא את השני, אבל כאן המעזיבה מגולה לאויר ואין הדבר נראה מוזר כל כך לחלק בין דין האדם העומד למעלה לדין הבית, ומפני כך מביא רבינו את הנימוק שאי אפשר לצמצם].

ה. וכן פתל המשמש את הבית - ידון מחצה למחצה. פיצד? פתל שהוא לאויר, וגג הבית סמוך לפתל ואינו מרפב על הפתל³⁹, וטמאה רצוצה בתוך הפתל: היתה מחציו ולפנים - הבית טמא, והעומד

היא מטמאה אף לפני שיצאה. (15) במשנה שם בבבא האחרונה כתוב: "כלים שבחציץ" ומפרש רבינו בעובי המחיצה וכגון שהיה במחיצה חור מעבר לעבר והכלים מונחים שם. (16) מפני שהטמאה נכנסת לחור. (17) כדין כל פתח שאין בו טפח על טפח ברום טפח. ואין זה דומה לכותל שבין שני בתים (לקמן הלכה ד), שכלים הנמצאים בחציו שלצד הטמאה טמאים אפילו אין בסדק טפח, מפני שמחיצה זו "אינה משמשת את הבית" (פירוש, ואינה צורך בניין הבית), ולפיכך אין לה דין כותל (במשנה שם פרק ו, ג, כתוב: כותל המשמש את הבית) והרי זו דומה לקיר המגדל (למעלה פרק י"ח הלכה ז) וטמאה בתוך המגדלים שכלים שבעוביו - טהורים. אמנם רבינו שם כתב "היה עומד באוויר" אבל הוא הדין בעומד בתוך הבית (כדעת הרא"ש) ורבינו נקט לשון המשנה. וכשיש בו טפח טמאים גם הכלים המונחים בחצייה שלצד הטהרה מפני שהיא מחיצה עראית אינה נידונית ככותל. (18) בנה מחיצה על פני שטח הבית סמוך לרצפה, ופתח הבית נשאר למעלה מן המחיצה.

ג. בית שהוא מלא תבין¹⁹ ואין בינו לבין הקורות פותח טפח: טמאה בפנים²⁰, בין בתוך התבין בין שהיתה בין תבין לקורות - פל הפלים שפנגד יציאת הטמאה²¹ במלואו של פתח²² טמאים; היתה טמאה חוץ לתבין במלואו של פתח - פלים שבפנים²³, אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח - טהורין²⁴, ואם לאו טמאין²⁵. ואם יש בין תבין לקורות פותח טפח - בין כף ובין כף²⁶ טמאין²⁷; שאין התבין חוצץ, מפני שפתח תבין דעתו לפנותו.

(19) ונשאר פנוי המקום שכנגד הפתח בלבד, עד הכותל הנגדי להיכנס בו ולהוציא דרכו את התבין. (20) בחלק שהתבין בו. (21) כל המקום הפנוי שכנגד הפתח, אפילו החלק הרחוק מהפתח, שהטמאה לא תעבור שם, נקרא "יציאת הטמאה" מפני שהטמאה תצא דרך המקום הזה וכולו שטח אחד הוא (סדרי טהרות). (22) לשון התוספתא, והכוונה: ברוחב כל הפתח, אף על פי שהפתח רחב הרבה יותר מרוחב מיטת המת ונושאה. ונראה שגם הכלים שבתבין טמאים אם אין במקומם טפח על טפח ברום טפח. (23) שבתוך התבין. (24) מפני שהוא אוהל בפני עצמו ואף על פי שדעת בעל הבית להוציא את התבין, מציל הוא על הטהרה מליטמא כמו כל אוהל עראי בתוך אוהל שאף על פי שאינו מציל על הטמאה מלטמא כשדרכה לצאת שם, אבל מציל על הטהורים מליטמא. (25) שהרי אין כאן אוהל שיצילו וגם משום מחיצה אין התבין מציל שבעל הבית עתיד לפנותו (רבינו לשיטתו, שמחיצה שדעתו לפנותה אינה חוצצת, אפילו כשהיא סותמת את כל מקום הטמאה). (26) בין יש במקום הכלים פותח טפח ובין שאין בו. (27) משום שיש כאן אוהל בתוך אוהל ואינו מציל אלא כשאינן דעתו לפנותו, אבל כשאינן פותח טפח בין התבין לקורות אין זה אוהל בתוך אוהל, שהרי אין טמאה מאהילה על התבין.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

תַּחֲתֵיהָ אֵלָא כְּקִלְפַת הַשּׁוֹם - הַבֵּית טְהוֹר⁵³, וְרוֹאֵין אֵת הַטְּמֵאָה פְּאֵלוּ הִיא רְצוּצָה⁵⁴ בְּאַרְצֵן וּמְטֵמְאָה כְּנִגְדָה בְּלִבְד. וְאִם יֵשׁ בְּמִקְוֵמָה טַפַּח עַל טַפַּח - הַכֵּל טְמֵא⁵⁵. וְכֵן אִם הֵיְתָה נִרְאִית בְּתוֹף הַבֵּית⁵⁶ - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף הַבֵּית טְמֵא. שְׁנֵי פְתָחִים זֶה עַל גְּבִי זֶה וְטְמֵאָה בְּפִתֵל שְׁבִינִיָּהּ: אִם נִרְאִית שְׁהִיא⁵⁷ לְתוֹף אַחַת מֵהֶן - הוּא טְמֵא וְחִבְרוּ טְהוֹר, וְאִם לְאוּ - נְדוּנִין מְחֻצָּה לְמְחֻצָּה⁵⁸.

(52) הקורות נתונות מכותל לכותל שכנגדו ועליהן וביניהן המעזיבה מטיט. המדובר כשהטומאה בתוך הקורה עצמה. (53) דין קורה כדין סלע ונידונה כקליפת השום (למעלה הלכה ו), מפני שלא נעשו בה שינויים מכריעים ואפשר להוציאה מבלי לקלקלה (וכעין זה אמרו בבבא קמא סו, א, גבי גזל קורה: "מריש שמו עליו") אין עליה תורת "משמש את הבית", מה שאין כן במעזיבה, שהיא נפרכת כשמורידים אותה. (54) המדובר כשאין במקומה טפח על טפח. במעזיבה (למעלה בהלכה ד) אין דין טומאה רצוצה מפני שהיא נפרכת, מה שאין כן קורות, שאינן עומדות להיבקע (כסף משנה). (55) שהרי היא קביר סתום המטמא מכל צדדיו. (56) פירוש, שאין עליה אפילו כקליפת השום. (57) כל שהוא אפילו כקליפת השום. (58) כשהטומאה במחצית הכותל העליונה, הפתח העליון טמא, וכשהיא בתחתונה התחתון טמא.

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים¹

1) יבאר עמוד העומד בתוך הבית וטומאה רצוצה תחתיו, טומאה שבתוך הכותל ומקומה טפח על טפח על רום טפח, חור גדול שבעובי הכתלים שדרך לעשותו לתשיש וטומאה בתוכו, ודין ב' פרסקים זה בצד זה או למעלה מזה. וכלב שאכל בשר מת תוך שלשה ימים, האשה שמת עוברה בתוך מעיה והאשה שמקשה לילד, האשה שהפילה שליה, ואם ילדה ב' ילדים אחד חי ואחד מת, האשה שמת עוברה בתוך מעיה ונגעה בו המיילדת, והבולע טבעת טמאה.

א. עמוד² העומד בתוך הבית וטומאה רצוצה³ תַּחֲתֵיו - טְמֵאָה בּוֹקְצֵת וְעוֹלָה, בּוֹקְצֵת וְיוֹרְדָת, וְאִינוּ מְטֵמְאָה אֵלָא כְּנִגְדָה הַטְּמֵאָה בְּלִבְד. וְאִם הָיָה פְּרָח⁴ יוֹצֵא מְעֻמּוֹד זֶה וְכֵלִים תַּחַת הַפְּרָח - הַכֵּלִים טְהוֹרִים⁵, שְׁאִינוּ מְטֵמְאָה אֵלָא כְּנִגְדָה הַטְּמֵאָה⁶.

2) אהלות פ"ו מ"ו. 3) שאין במקומה טפח על טפח פנוי. 4) קישוט בולט מן העמוד עשוי בתבנית פרח. 5) שם מ"ו. 6) ולא מצדידה, ומשמיענו שאין אנו דנים את העמוד כשיפוע האוהל של הפרח, ושיפועי אוהלים כאוהלים (ראה למעלה פ"ח ה"ז).

ב. [וְאִם יֵשׁ בְּמִקְוֵם הַטְּמֵאָה] טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוּם טַפַּח - הַרִי הוּא פְּקִיבָה סְתוּם וּמְטֵמְאָה מְכָל סְבִיבָיו, וְהַבֵּית כְּלוּ טְמֵא, שְׁהִרֵי הָאֵהִיל עַל הַקְּבֵר.

מְלַמְעָלָה עַל רֹאשׁ הַפִּתְלָה⁴⁰ טְהוֹר, כְּעוֹמֵד עַל גֵּג הַבֵּית; הֵיְתָה מְחֻצְיוֹ וְלַחוּץ - הַבֵּית טְהוֹר, וְהַעוֹמֵד מְלַמְעָלָה כְּנִגְדָה הַטְּמֵאָה טְמֵא, שְׁהִרֵי לֹא פִּשְׁטָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹף הַבֵּית. הֵיְתָה הַטְּמֵאָה מְחֻצָּה לְמְחֻצָּה - הַבֵּית טְמֵא, וְהַעוֹמֵד מְלַמְעָלָה טְהוֹר, שְׁהִרֵי פִּשְׁטָה הַטְּמֵאָה בְּבֵית. נָטַל מִהַפְתָּל מִבְּפָנִים⁴¹ או שְׁהוֹסִיף בְּפִתֵל מִבְּחוּץ עַד שְׁנִמְצָאת הַטְּמֵאָה מְחֻצֵי פִתֵל וְלְפָנִים - הַבֵּית טְמֵא; נָטַל מִבְּחוּץ⁴² או שְׁהוֹסִיף בְּעֵבֵי הַפִּתְלָה מִבְּפָנִים עַד שְׁנִמְצָאת הַטְּמֵאָה מְחֻצֵי פִתֵל וְלַחוּץ - הַבֵּית טְהוֹר⁴³. הֵיְתָה הַטְּמֵאָה נְתוּנָה עַל גְּבִי הַפִּתְלָה⁴⁴, אֶפְלוּ מְחֻצְיוֹ וְלְפָנִים - הַבֵּית טְהוֹר⁴⁵.

(39) ראש הכותל נשאר מחוץ לגג. (40) בין כנגד הטומאה ובין מן הצדדים. (41) הטומאה היתה מחצייה ולחוץ, וקילף שכבה דקה מהכותל בפנים הבית. (42) והטומאה היתה מחצייה ולפנים. (43) הטהרות שיכניסו לבית אחרי השינוי הזה - טהורים. (44) שהוא מחוץ לגג כאמור בראש הלכה זו. (45) והטעם, משום שהכותל אינו משמש את הבית. ועוד, שהטומאה גלויה לאוויר.

ו. בֵּית הַמְּשֻׁמֵּשׁ אֵת הַפִּתְלָה⁴⁶ - יְדוּן כְּקִלְפַת הַשּׁוֹם⁴⁷. פִּיּוּצָה? הַחוּפֵר שְׁנֵי פּוּכִים⁴⁸ או שְׁתֵּי מְעָרוֹת זֹו בְּצַד זֹו, עַד שְׁנִמְצָאוּ שְׁנֵי בְּתִים⁴⁹ חִפּוּרִים כְּפָרְקַע וְנִנְעָשָׂה בִּינֵיהֶן פִּתֵל הַמְּבֻדֵּל בֵּין שְׁנֵיהֶן, וְהֵיְתָה הַטְּמֵאָה בְּבִתִּים וְכֵלִים בְּפִתֵל, אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶן כְּקִלְפַת הַשּׁוֹם - טְהוֹרִין; הֵיְתָה הַטְּמֵאָה בְּפִתֵל זֶה וְכֵלִים בְּבִתִּים, אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶן כְּקִלְפַת הַשּׁוֹם - טְהוֹרִים. הֵיְתָה לְמִדְתָּהּ, שְׁפִתֵל בְּנִין נְדוּן מְחֻצָּה לְמְחֻצָּה, וְכִתְלָהּ הַסְּלַע⁵⁰ או שְׁנִנְעָשָׂה מְגוּשׁ הָאָרֶץ כְּשִׁחְפָּר מִפָּאן וּמִפָּאן נְדוּן כְּקִלְפַת הַשּׁוֹם.

(46) כותל בנוי נקרא "משמש את הבית" מפני שהכותל עשה את הבית, וכותל שבין שתי מערות מוקם על ידי חפירת המערות, שחפרו מערה מכאן ומערה מכאן ונשאר בין ביניהן מחיצה של עפר או סלע ולפיכך המערה משמשת את הכותל. (47) כלומר, אפילו מחיצה דקה כקליפת השום מפרידה בין הטומאה והטהרות - הכל טהור ואין הבדל בין מחצייה ולפנים ובין מחצייה ולחוץ. (48) קברי מתים שלהם היו חצובים בכתלי מערות בעומק מתאים לאורך הארונות, וחפירה חצובה כזו נקראת כוך. (49) שטחים חלולים. (50) אם חצבו בית וכדומה בסלע ונעשו מחיצות מאליהן.

ז. פִּתֵל שְׁחֻצֵי עֵבִיו בְּנִין וְחֻצְיוֹ סַלַע - נְדוּן מְחֻצָּה לְמְחֻצָּה⁵¹.

(51) ואף על פי שהסלע הנידון כקליפת השום הוא מבפנים - הבית טמא.

ח. טְמֵאָה שְׁהֵיְתָה בֵּין קוֹרוֹת הַבֵּית⁵², אֶפְלוּ אֵין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(19) משנה שם פ"ו, ז. (20) ודלתותיהם נעלות. (21) הדלת נפתחה. (22) הדלת הנעולה חוצצת, כשאינן דרך הטומאה לצאת שם, כמו שנתבאר כמה פעמים. אבל אם גם דלתו פתוחה נכנסת לו הטומאה, מכיוון שיש בו פותח טפה (ראה למעלה פ"כ ה"ז דין ביב קמור). (23) כמו שביארנו בסוף ההלכה הקודמת.

ו. פְּזִיזָה²⁴ מִן הַמֵּת מְדַבֵּק בְּאַסְקֶפֶת הַבֵּית מִבְּחוּץ²⁵ - הַבֵּית טְהוֹר²⁶. הִיָּה רְצוּץ תַּחַת הָאַסְקֶפֶה - יְדוּן מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה²⁷. הִיָּה מְדַבֵּק לְמִשְׁקוּף²⁸ - הַבֵּית טָמֵא²⁹.

(24) שם פ"ב ה"ח. (25) במקום שאין עליו משקוף. (26) כר' יהושע שם, אפילו כשהדלת פתוחה, ואם יש עליו משקוף והדלת פתוחה הבית טמא, מפני שהמשקוף מאהיל על הטומאה ומתחבר עם אוהל הבית, ואם הדלת נעולה טהור אפילו המשקוף מאהיל, מפני שאין דרך הטומאה להכנס, ולכן הדלת חוצצת (תפארת ישראל). (27) כמו במונחת בכותל, מחציה ולפנים - ככפנים, מחציה ולחוץ - כבחוץ. (28) שם. (29) אפילו אם מודבק כחלק שמחוץ לדלת. בזה גם ר' יהושע מודה, מפני שחלקו הפנימי הוא עצמו חלק מאוהל הבית, לכן כולו בטל לגבי הבית. מה שאין כן באסקופה, שהיא נמשכת יותר לקרקע מאשר לבית.

ז. כָּלֵב שְׂאֵכֵל³⁰ בְּשַׁר הַמֵּת וּמֵת³¹ בְּתוֹךְ שְׁלִשָּׁה יָמִים³² וְהָיָה הוּא מְטַל עַל הָאַסְקֶפֶה - רֹאֵין חֲלָל הַטְּמֵאָה מְגוּפוֹ³³: אִם הוּא פִּנְגֵד הַמִּשְׁקוּף וְלִפְנֵים³⁴ - הַבֵּית טָמֵא³⁵, וּמִפְּנֵי הַמִּשְׁקוּף וְלַחוּץ - הַבֵּית טְהוֹר³⁶.

(30) שם פ"א מ"ז. (31) אבל אם הוא חי, אינו מטמא אפילו בתוך שלושה ימים, מפני שהטומאה בלועה בגופו (למעלה פ"כ ה"ב, וה"ה). (32) ולא נתעכל עדיין הבשר (ראה למעלה פ"כ ה"ד). (33) המקום בגופו שהטומאה מונחת שם (בפירושו למשנתנו, כותב רבינו: האיציטומכה, פירוש, קיבה). (34) בין שיש בחללו פותח טפה, ובין אין בו. (35) אם יש בחללו פותח טפה, צידו העליון מאהיל על הטומאה ואינו חוצץ, והמשקוף מאהיל עליו, ולפיכך כל הבית כאוהל הטומאה, ואם אין בו פותח טפה, הרי הטומאה רצוצה ובוקעת ועולה לתוך הבית, ומפני שדלת הבית פתוחה מתפשטת הטומאה לכל הבית (ראה תפארת ישראל "קריית ארבע" דיני טומאה רצוצה אות ב). (36) כר' יוסי במשנתנו, לפי פירוש הרע"ב (ראה 'תוספות יום טוב' וסדרי טהרות). [ויש לעיין בדבר, מהו ההבדל בין זה לדין אדם מוטל על האסקופה בפ"ח ה"ב, ולמה מטהר רבינו כשקיימת הכלב בחוץ, אפילו אם מקצת גופו של הכלב מן המשקוף ולפנים?].

ח. הָאִשָּׁה³⁷ שֶׁמֵּת עֲבָרָה בְּתוֹךְ מְעִיָּה, אִם נִעְשָׂה רֹאשׁ הַגָּפֶל כִּפְקָה³⁸ שָׁל שְׁתֵּי - פִּינּוֹן שֶׁנִּפְתַּח הַרְרָחִים עַד שֶׁנִּרְאָה הָרֹאשׁ נִטְמָא הַבֵּית מִפְּנֵי הָעֶבֶר, אָף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא יִצָּא.

(7) כלומר, במקום הפנוי מחוץ לשטח התפוס ע"י הטומאה (ראה למעלה פ"ז ה"ד).

ג. טְמֵאָה שֶׁבְּתוֹךְ הַכֶּתֶל⁸ וּמִקוּמָה טָפַח עַל טָפַח עַל רוּם טָפַח - כָּל הָעֲלִיּוֹת הַבְּנוּיּוֹת עַל כֶּתֶל זֶה, אֲפִלוּ עֶשְׂרִי⁹, טְמֵאוֹת; שֶׁהָיָה הַכֶּתֶל כְּלוּ קָבֵר סְתוּם עַד סוּפוֹ, וְהוּא כֶּתֶל הָעֲלִיּוֹת, וְכָל עֲלִיָּה מִהֵן מֵאֲהֵלֶת עַל הַקָּבֵר¹⁰. בְּנֵה בֵּית¹¹ בְּצַד הַכֶּתֶל מִפְּאֵן וּבֵית מִפְּאֵן וּבְנֵה עֲלִיָּה עַל גְּבִי שְׁנֵי הַבָּתִּים עַד שֶׁנִּמְצָא רֹאשׁ הַכֶּתֶל הַטְּמֵא הוּא בְּאִמְצַע קִרְקַע הָעֲלִיָּה - הָרִי הָעֲלִיָּה טְמֵאָה, שֶׁהָיָה הָאֲהֵלָה עַל הַקָּבֵר, וְהָעֲלִיָּה הַשְּׁנֵי הַבְּנוּיָה עַל גְּבֵה טְהוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן זֹו עַל גְּבִי זֹו וְאֵין הַכֶּתֶל הַטְּמֵא כֶּתֶלָה¹².

(8) שם פ"ז מ"א. (9) זו על גבי זו, והכותל שהטומאה בה מגיע עד לעליה העליונה. (10) כל זה כשיש במקום הטומאה טפה על טפה. ואם אין בו טפה על טפה, דינו ככותל המשמש את הבית, למעלה בפכ"ד ה"ה, ומטמא את החדר שכנגד הטומאה בלבד ולא את החדרים שתחתיו ושעליו. (11) שם. (12) ותקרת העליה התחתונה חוצצת בפני הטומאה.

ד. חוֹר¹³ גְּדוֹל¹⁴ שֶׁבְּעֵבֵי הַכֶּתֶלִים שֶׁדָּרַךְ בְּגִי אָדָם לְעִשׂוֹתוֹ לְתַשְׁמִישׁ, וְהוּא הַנִּקְרָא פְּרֻדְסָק, שֶׁהֵיָתָה טְמֵאָה מְנַחַת בְּתוֹכוֹ וַיֵּשׁ עָלָיו¹⁵ דְּלָתוֹת סְגוּרוֹת - הַבֵּית טְהוֹר¹⁶. הֵיָתָה הַטְּמֵאָה רְצוּצָה בְּקִרְקַעִיתוֹ אוּ בְּכֶתֶלָיו אוּ בְּגָגוֹ - רֹאֵין אֵת כָּל הַחוּר כְּלוּ פְּאֵלוֹ הוּא אָטוּם¹⁷, וְרֹאֵין¹⁸ מְקוֹם הַטְּמֵאָה: אִם הוּא בְּחֻצֵי עֵבֵי הַכֶּתֶל שְׁלִפְנֵים - הַבֵּית טָמֵא; וְאִם הֵיָתָה טְמֵאָה מִחֻצֵי כֶּתֶל וְלַחוּץ - הַבֵּית טְהוֹר; מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה - הַבֵּית טָמֵא.

(13) תוספתא שם פ"ז ה"א. (14) לא פחות מטפח על טפח ברום טפח. (15) פירוש, אפילו יש עליו (ראה הערה הבאה). (16) הכסף-משנה מגיה: הבית טמא, וכך גירסתנו בתוספתא שם. והטעם, מפני שסוף הטומאה לצאת דרך הדלתות לבית. (17) סתום. (18) דוגמה לטומאה בכתליו: עובי הכותל ששה טפחים, והפרדיסק פתוח לחוץ, ועומקו שלושה, והטומאה בעובי הכותל במרחק שני טפחים מצד הבית, וטפח אחד מחללו של הפרדיסק, אין אנו אומרים שהטומאה מחציו של הכותל ולחוץ, שהרי עוביו במקום זה הוא שלושה טפחים, אלא רואים את החור כאילו הוא אטום. ואם כן, עובי הכותל הוא ששה טפחים, ונמצא שהטומאה המרוחקת לא יותר משני טפחים מן הבית מקומה במחצית הפנימית, והבית טמא.

ה. שְׁנֵי פְּרֻדְסָקִין¹⁹ זֶה בְּצַד זֶה אוּ זֶה עַל גְּבִי זֶה²⁰, וְטְמֵאָה מְנַחַת בְּאֶחָד מֵהֶן, וְנִפְתַּח²¹ - הוּא וְהַבֵּית טָמֵא, וְחִבְרוּ טְהוֹר²². הֵיָתָה טְמֵאָה רְצוּצָה בְּתוֹךְ הַבְּנִין - רֹאֵין אֵת הַפְּרֻדְסָקִין כְּאִלוֹ הֵן אָטוּמִין, וְיְדוּן מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה²³.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי י"ב כסלו - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בְּדָאֵי בְּתוֹף מְעִי - אֵינּוּ מַגְעַ, וְהַטְמָאָה בְּטַמְאָתָהּ⁵⁵
וְטְהוּרָה בְּטְהוּרָתָהּ⁵⁶.

48) משנה חולין עא, א. 49) למעלה פ"ב ה"א.
50) טומאת מת, וטעונה הזאה שלישי ושביעי, שהרי נגע גופה במת (מובן שהיא טמאה גם כיוולדת, ואם הפילה נקבה טמאה ארבעה עשר יום, אבל כאן אנו עוסקים בדניי טומאת מת בלבד, ולפיכך כתב טומאת שבעה). 51) המיילדת.
52) שם עב, א. החלק החיצון של אברי הלידה. 53) מקום מכוסה מטבעו. 54) שם עא, ב. 55) כשתצא מן הגוף.
56) אשריך הלכות טומאת מת, שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה (ראה סיום מסכת כלים).

סליקו להו הלכות טמאת מת

הלכות פרה אדמה

יש בכללן שתי מצות עשה, וזהו פְּרִטָן: (א) דין פרה אדמה. (ב) דין טמאת מי נדה וטהרתן.
ובאור מצות אלו בפְּרִקִים אלו:

פְּרִק רֵאשׁוֹן¹

1) יבאר פרה אדומה בת כמה שנים כשירה, ואם לוקחים עגלה לגדלה, אם היתה זקנה, והמראות שפוסלות בה, ובאי זה מקום, המומים הפוסלים בה, ואם העבודה פוסלת בה, ואי זו עבודה, פרה שנולד בה פיסול, ואם לקחו פרה ומצאו אחרת נאה ממנה, על יד מי נעשית הפרה, וטבולי יום אם כשרים בה.

- נקודות משיחות קודש -

בהמשך להלכות טומאת מת, באות הלכות פרה אדומה. על-דרך המבואר במדרשי חז"ל ש"נתכרכמו פניו של משה" שלא ידע במה תהא טהרתו של זה הנטמא בטומאה הכי חמורה - טומאת מת, ולכן נאמרה לו פרשת פרה אדומה, כך גם הרמב"ם הביא הלכות פרה אדומה תיכף לאחר הלכות טומאת מת, מבלי לסיים הלכות אלו כדרכו בכמה מקומות בספרו, בביאור עניינים של תיקון הדעות.

(על-פי "יין מלכות" ספר טהרה סימן ד מתוך רמב"ם "פרס המלך")

א. מְצוֹת פְּרָה² אֲדָמָה³ שֶׁתְּהִיָּה בֵּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים⁴ או בֵּת אַרְבָּע⁵. וְאִם הִיְתָה זְקֵנָה - כְּשֶׁרָה⁶; אֲלֵא שְׂאִין מִמֵּתִינִין לָהּ, שְׂמָא תִּשְׁחִיר⁷ וְתִפְסֵל. וְאִין לֹקְחִין עֲגֵלָה וּמְגַדְלִין אוֹתָהּ⁸; שְׁנָאֲמַר: וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פְּרָה - וְלֹא עֲגֵלָה. לֹא מְצָאוּ אֲלֵא עֲגֵלָה - פּוֹסְקִין עָלֶיהָ דְּמֵי⁹ וְתִהְיֶה אֲצֵל בְּעֵלֶיהָ עַד שֶׁתְּגַדִּיל וְתַעֲשֶׂה פְּרָה. וְלֹקְחִין אוֹתָהּ מִתְּרוּמַת הַלְּשָׁפָה¹⁰.

2) פרה פ"א מ"א. 3) טמאי מת אינם נטהרים בטבילה במקווה בלבד, אלא צריכים הזאת מים שנתנו עליהם אפר

(37) שם פ"ז, מ"ד. 38) כראש המעוגל של פלך לחוטי האורך (בכורות כב ע"א).

ט. הָאִשָּׁה שֶׁמְקַשָּׁה³⁹ לִילָד וַיִּצְאָה מִבֵּית לְבֵית וְהִפִּילָה נֶפֶל מֵת בְּבֵית שְׁנֵי - הַבֵּית הָרֵאשׁוֹן טָמֵא בְּסִפְקָא, שְׂמָא כְּשֶׁהִיְתָה בּוֹ יִצְאָה רֵאשׁוֹ שֶׁל נֶפֶל הָזֶה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? כְּשֶׁלֹּא הָיָה רֵאשׁ הַנֶּפֶל כְּפִקָּה שֶׁל שְׁתֵּי; אֲבָל אִם הִעֲגִיל רֵאשׁ הַנֶּפֶל כְּפִקָּה - הַבֵּית הָרֵאשׁוֹן טָהוֹר; שְׂאֵלוּ נִפְתַּח רַחֲמָה שָׁם, לֹא הִיְתָה זְכוּלָה לְהִלָּף עַל רַגְלֶיהָ. לְפִיכָּךְ, אִם הִיְתָה נְטִילַת בְּאֲגָפִים⁴⁰ וְהוֹצִיאָהּ מִבֵּית לְבֵית - הַבֵּית הָרֵאשׁוֹן טָמֵא בְּסִפְקָא עַף עַל פִּי שֶׁהִעֲגִיל רֵאשׁ הַנֶּפֶל כְּפִקָּה שֶׁל שְׁתֵּי⁴¹.

39) אהלות שם. 40) בידי חברותיה. 41) מאותו הנימוק שאמרנו: שמא הוציא הנפל ראשו בבית ראשון.

י. הָאִשָּׁה שֶׁהִפִּילָה⁴² שְׁלֵיא⁴³ - הַבֵּית טָמֵא וְדָאֵי חִזְקָה הוּא שְׂאִין שְׁלֵיא בְּלֵא וְלָד.

42) משנה נדה כו, א. 43) כעין שק של עור שהולד מונח בו.

יא. מִי שֶׁיְלָדָה⁴⁴ שְׁנֵי ילָדִים, אֶחָד חַי וְאֶחָד מֵת: אִם הֵמֵת יִצְאָה רֵאשׁוֹן - הַחַי טָהוֹר⁴⁵, שֶׁהָרִי לֹא נִגַּע בּוֹ מִשְׁיִצְאָה לְאוֹרֵי הָעוֹלָם⁴⁶; וְאִם הַחַי יִצְאָה רֵאשׁוֹן - הָרִי הוּא טָמֵא, שֶׁהָרִי אֵי אֶפְשָׁר שְׁלֵא יִגַּע בּוֹ הֵמֵת מִשְׁיִצְאָה לְאוֹרֵי הָעוֹלָם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְּגַלְגֵּל אַחֲרָיו כְּאֶבֶן, שְׂאִין בּוֹ רוּחַ חַיִּים כְּדִי לְהַעֲמִיד עֲצָמוֹ⁴⁷.

44) שם מ"ה. 45) פירוש, אינו טמא טומאת שבעה ואינו צריך הזאה שלישי ושביעי כנוגע במת, אבל טמא טומאת ערב מפני שנגע באמו שנגעה במת ושהיא טמאה גם כיוולדת, שבעה ימים לזכר וארבעה עשר לנקבה. 46) והנגיעה בו בתוך גופה של האשה אינה מטמאה (למעלה פ"כ ה"א). והמדובר כשהוציאו את החי מן הבית לפני שיצא המת. שאם לא כן, נטמא החי טומאת שבעה באוהל המת. 47) כשיצא המת תחילה, אין החי נמשך אחריו, מפני שהוא מתאמץ ומעכב את עצמו מלהתגלגל אחרי המת שיצא, אבל דבר שאין בו רוח חיים מתגלגל מאליו למקום הפתוח (מפירושו של רבינו במשנתנו).

יב. הָאִשָּׁה שֶׁיְלָדָה⁴⁸ וְלָד מֵת, אֶפְלוּ נֶפֶל קָטָן כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ⁴⁹ - הָרִי הִיא טְמָאָה טָמֵאָה שְׁבַע⁵⁰. מֵת עֲבָרָה בְּתוֹף מְעִיָּה וּפְשֻׁטָה הַחַיָּה⁵¹ אֵת יָדָה וְנִגְעָה בּוֹ - הַחַיָּה טְמָאָה שְׁבַע, וְהָאִשָּׁה טְהוּרָה עַד שֶׁיִּצְאָה הַיָּלָד. וְטָמֵאָה הַחַיָּה מִדְּבָרֵיהֶם, גְּזָרָה שְׂמָא תִּגַּע בּוֹ מִשְׁיִצְאָה לְפָרוֹזְדוֹר⁵². אֲבָל מִן הַתּוֹרָה אִין מַגְעַ בֵּית הַסְּתָרִים⁵³ מַגְעַ; הוּאִיל וְהוּא בְּתוֹף הַמְּעִים, הַנוֹגַע בּוֹ טְהוֹר. וְכֵן הַבּוֹלְעֵ⁵⁴ טַבַּעַת טְמָאָה וְחִזָּר וְכָלַע אַחֲרָיהָ טַבַּעַת טְהוּרָה, אֵף עַל פִּי שְׁנִגְעוּ זֶה בְּזֶה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שלא רק בגומא אחת אלא אפילו בכוס אחת פסולה, ואפילו אינן מונחות זו על זו. ומה שאמרו במשנה: "היו בתוך שתי כוסות והן מוכיחות זו את זו - פסולה" דברי הכל הוא. ומובן שכן הדין בכוס אחת לדעת תנא-קמא, ומשום רבי יהודה הפוסל בכוס אחת אפילו אינן מוכיחות, נקט שתי כוסות. ורבינו פסק כתנא-קמא, ונקט לשון המשנה, כדרכו במקומות רבים.

ג. הַיּוֹ בְּהַ 20 שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת 21 עֶקְרָן 22 מְאָדִים וְרֹאשׁוֹ מְשֻׁחֵרִי, עֶקְרָן מְשֻׁחֵרִי וְרֹאשׁוֹ מְאָדִים - הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הָעֶקְרָן 23. וְגִזְזוּ בְּמִסְפְּרֵיהֶם 24 אֶת רֹאשׁוֹן הַמְשֻׁחֵרִי 25 וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם גְּזֵה בְּקִדְשֵׁיהֶם 26, שְׂאִין פְּנֵיתוֹ לְגִזְזוֹ 27.

(20 שם. 21) בגומא אחת או בשתיים ומונחות זו על זו. (22) מקום צמיחתן. (23) כחכמים, שם. (24) תוספתא פרה פ"ב ה"ד. (25) רבינו בפירוש למשנה כותב, שצריך לגזוז, וכל זמן שלא גזז - פסולה. (26) התורה אמרה (דברים טו, יט) "לא תגזז בכור צאנך", והוא-הדין בשאר קדשים הקרבים על המזבח. (27) טעם זה אינו מספיק להתיר גזיזת קדשי מזבח, אבל קדושת פרה אדומה היא כקדושת בדק הבית (דברים שהוקדשו לצרכי תיקונים ושיפוצים בבית-המקדש וכדומה). ורבינו פוסק בהל' מעילה (פי"א ה"ב) שאיסור גזיזתם הוא גזירת חכמים, ולא גזרו בפרה מפני הנימוק האמור כאן.

ד. וְצִרְיָה שִׁישְׁאָר מִן הַמְאָדִים 28 פְּדֵי שֵׁינְטָל בְּזוּג 29; שֶׁכֶּל שְׁעָרָה שְׂאִינָה נִשְׁלַת בְּזוּג 30 - הָרִי הִיא כְּאֵלוֹ אֵינָה 31. לְפִיכֶךָ, אִם הָיָה בָּהּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת לְבָנוֹת או שְׁחֹרוֹת שְׂאִינָן נִלְקָטִין בְּזוּג 32 - הָרִי זֶה לְשְׁעָרָה 33.

(28) אחרי גזיזת העליון השחור. (29) מספריים. (30) שסכיני המספריים אינן תופסות אותן. (31) [במסכת נידה (נב, ב) מחלוקת חכמים כמה הוא שיעורן של שערות בפרה ובנגעים וכו'. ובגמרא שם אמרו: "הלכה כדברי כולן להחמיר". ודעת רבינו (בפירוש שם), ששיעור ניטלות בזוג הוא הקטן שבכולם, ובהתאם לכך פסק בסוף הלכה זו, ששתי שערות לבנות או שחורות הנקלטות בזוג - פוסלות את הפרה. וכן בהל' טומאת צרעת (פ"ב ה"א) ששיעור לבן שניטל בזוג מטמא בבהרת (ראה שם הערה ב). ולכאורה תמוהים דבריו כאן, למה הכשיר אם שיעור המאדים הוא כדי שינטל בזוג, ולא החמיר להצריך כדי לכופר ראשון לעיקרן כדעת רבי ישמעאל שם? ונראה, שדעת רבינו, ששערות הנקלטות בזוג, שם (השין צריחה) שערות עליהן לדברי הכול, ולא אמרו בהן "כאילו אינן", אולם נקבעו שיעורים לכל דבר (מהם הלכה למשה מסיני, ומהם שיעורי חכמים) ולמטה משיעורים הללו אינו מספיק, אבל אין זה אומר שהדבר "כאילו אינו", ולכן בראשון משחיר ועיקרן מאדים, הרי השערות האדומות כשהן לעצמן לא קבעה להן התורה ולא חכמים שיעור מיוחד, שהרי פרה שכל שערותיה קצרות כשירה, אם רק שם שערות עליהן, ומה אנו צריכים כדי להכשירה? הרי אומר, הפסק בין השחורות לבין עור

פרה אדומה, ודיניה מפורשים לקמן. (4) כל זמן שלא הגיעה לגיל זה, נקראת "עגלה" או "עגלת בקר". רבינו בפירושו שם מבאר, שעגל סתם הוא בן שנה, ו"עגלת בקר" היא בת שתיים. (5) כחכמים, שם. (6) שם. משמע שאינה נקראת זקינה אלא אם עברו עליה יותר מארבע שנים. ולכאורה זה מנוגד לדבריו בפ"א מהל' מעשה הקרבנות, שפר למעלה מבן שלוש נקרא זקן. וב'משנה למלך' מבאר: פרה אדומה שתחילתה מבת שלוש, נקראת זקינה אחר עבור שנתיים. ז.א. למעלה מבת ארבע, וכן פר שתחילתו מבן שתיים, נקרא זקן כשתעבורנה עליו שנתיים. (7) טבען של שערות לשנות את גוונן מבהיר לכהה עם עלות הגיל, ושתי שערות שחורות פוסלות את הפרה. (8) 'ספרי' זוטא. (9) קובעים ומשלמים את מחירה (וכן בבבא-מציעא פ"ה מ"ז: אין פוסקים על הפירות). (10) שקלים פ"ד מ"ב. כל גבר מישראל מגיל עשרים ולמעלה מחוייב לתת מחצית השקל (מטבע עתיק) לצרכי בית-המקדש ובעיקר לקניית קרבנות. השקלים ניתנו לידי הכהנים שהכניסום לחדר (לשכה) בבית-המקדש, ושלוש פעמים בשנה - לפני הפסח, לפני שבועות ולפני סוכות - ממלאים שלוש קופות גדולות מאתם השקלים לצרכים השוטפים. המטבעות שבקופות נקראים "תרומת הלשכה".

ב. זֶה שְׁנֵאמַר בְּתוֹרָה 11 'תְּמִימָה' - תְּמִימָת אֲדָמִימוֹת 12, לֹא תְּמִימָת קוֹמָה 13; אֲלֵא אִם הֵיְתָה נִנְסָה 14 - פְּשָׁרָה 15, פְּשָׁאָר הַקִּדְשִׁים. הָיָה בָּהּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת 16 לְבָנוֹת או שְׁחֹרוֹת בְּתוֹךְ גְּמָא 17 אַחַת 18, או בְּתוֹךְ שְׁנֵי כוֹסוֹת 19 וְהָן מְנַחֲתוֹת זֶה עַל זֶה - פְּסוּלָה.

(11) במדבר, שם. (12) שכל שערותיה אדומות. ב'ספרי' חוקת, פיסקה כג, דרשו: תמימה - תמימה באדמות. או (אולי) תמימה במומים (שלא יהיה בה מום)? כשהוא אומר: "אשר אין בה מום" הרי מומים אמורים, הא (אם כן) מה תלמוד-לומר תמימה? שתהא תמימה באדמות. (13) שתהיה קומתה גבוהה. (14) נמוכת קומה. (15) פרה פ"ב, מ"ב. ננסות, מום הוא באדם (בכורו) מה, ב), אבל לא בבהמה. (16) פרה שם מ"ה. (17) שרשי השערות יושבים בשקיעות קטנטנות שבעור, והן נקראות "גומות". (18) [בבבא-בטרא טז, א - אמרו: "כל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה". ואולי שונה עור האדם מעור הבהמה ('תפארת ישראל').] (19) במס' פרה פ"ב מ"ה, שנינו: "היו בה שתי שערות שחורות או לבנות בתוך גומא אחת פוסלות. רבי יהודה אומר אפילו בתוך כוס אחד, היו בתוך שתי כוסות והן מוכיחות זו את זו - פסולה". ופירש שם רבינו: "וכוס הוא עגול מן הגשם יש בו כלל (הרבה) מן השיעור (צ"ל השיער) בשטח אחד". פירוש, השערות מסודרות על גוף הבהמה כעין תלתלים (הגר"א), והם בולטות ביותר כשהן רטובות. ודעת רבינו שנחלקו רבי יהודה ותנא-קמא בדין שתי שערות יוצאות משתי גומות או יותר ואינן כרוכות זו בזו או מונחות זו על זו. תנא-קמא סובר שאינן פוסלות (וכן אמרו בפירוש בתוספתא פרה פ"ב ה"ב: בתוך שתי גומות - כשירה), ורבי יהודה חולק ואומר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עֲבַד בָּהּ לְרִצּוֹנוֹ - הֲרִי זֶה כְּמִי שֶׁעֲבַד בָּהּ⁶¹. לְפִיכָּהּ, אִם שָׁכַן עָלֶיהָ הַעוֹף - כְּשֶׁרָה⁶²; עָלָה עָלֶיהָ זָכָר - פְּסוּלָה⁶³. וְאִין צְרִיף לֹאמַר שֶׁהִמְעַבְרַת פְּסוּלָה. הַכְּנִיסָה⁶⁴ לְרִבְקָה⁶⁵ וְדָשָׁה מֵאֲלֶיהָ⁶⁶ - כְּשֶׁרָה; הַכְּנִיסָה פְּדִי שְׁתֵּינֶק וְתִדּוּשׁ - פְּסוּלָה⁶⁷, שֶׁהֲרִי עָשָׂה לְרִצּוֹנוֹ⁶⁸. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

הפרה, ולזה מספיקות שערות כל שהן אם שם שעררה עליהן (על-פי ה'כסף משנה' בתוספת ביאור). (32) אף-על-פי שכל ארכן לבן או שחור. (33) משמע ששערות אדומות קצרות משיעור זה - פוסלות.

ה. הַיּוֹ³⁴ קָרְנֶיהָ או טְלָפֶיהָ שְׁחוּרִים - יגד³⁵. גִּלְגֹּל הַעֵינִי³⁶ וְהַשְּׂנַיִם וְהַלְשׁוֹן - אִין מְרַאֲיֶיהֶן פּוֹסְלִים בְּפָרָה.

(39) שם מ"ג. (40) לא נולדה באופן טבעי דרך הרחם, אלא פתחו את דופן הבהמה בסכין והוציאוה. (41) נתן כלב, ולקח פרה מחירה. (42) זונה שקיבלה פרה בשכרה. (43) טריפות שאינה עושה מום, כגון איברים הפנימיים שניקבו וכדומה (חולין יא ע"א). (44) בא עליה אדם. (45) שם. כחכמים. (46) דמי פרה אדומה מרובים, ואם יוודע שרבעה - לא יקנוה. (47) תוספתא פרה פ"ב. גמרא סוטה מו, א. (48) כלומר, קיים הברדל בין עול ובין עבודות אחרות. (49) שנתן עליה את העול, אבל לא עשה בה כל עבודה שהיא, כמבואר למטה. (50) משנה, פרה פ"ב, ג. (51) הוא-הדין בנתלה בחלק גוף אחר. (52) החבל הקשור בראש הבהמה נקרא "מוסירה" וקשירתו אינה פוסלת, אבל אם קיפל את החלק התלוי באויר והניחו על הפרה - הרי זה משא ונפסלה. (53) כשהתכוון לשם משא, אבל בנתניה בלבד ובלי כוונה - רק עול פוסל ('תפארת ישראל'). (54) ואפשר שתברח (שבת נב, א). (55) צ"ל: לה. (56) שם. (57) לצורך הפרה בלבד, ולא לצורך האדם כלל. (58) אפילו משא כבד. (59) אף-על-פי שהדבר הוא גם לצרכה (בבא-מציעא ל, א). (60) שם. (61) שם, ל, ב: כתיב עבד (עין קמוצה) וקרינו (אנו קוראים) עובד (עין שרוקה), בעינין (צריכים) עובד דומיא (בדומה) דעבד. (62) שזה שלא ברצון הבעלים. (63) אפילו שלא בידיעתו, מפני שרצוי הדבר לבעליה, כדי שתלד. אמנם, כשאנו פוסלים את הפרה לא נוח לו, שהרי יצא שכרו בהפסדו פי כמה, אבל אם נכשירה ירויח דמי העגל וירצה בכך, ולפיכך אין להכשירה. (64) שם. (65) צמד פרות קשורות יחד, ודשות בפרסותיהן את שיבילי התבואה. (66) והוא לא נתכוון לדישה כלל. (67) בפסחים כו, א. וכן בבבא-מציעא ל, א - מובא דין זה בעגלה ערופה, אולם בתוספתא פרה פ"ב ה"ב נאמר בפרה. (68) ואף-על-פי שהתכוון גם לצורך הפרה.

(34) שם מ"ב. (35) יחתוך כמו "גודו אילנא" (דניאל ד, יא). בבכורות מד, א - מבואר, שמותר לחתוך את הקליפה החיצונה שעל גבי העצם הנקראת "זכרות הקרן", אבל אם חתך את הזכרות עצמה נעשית בעלת מום ופסולה. (36) פרה, שם.

ו. הֵיְתָה בָּהּ³⁷ יִבְלֵת וְחִתְּכָהּ, אָף עַל פִּי שֶׁצִּמְחָה בְּמַקּוּמָה שֶׁעַר אָדָם - פְּסוּלָה³⁸.

(37) שם. (38) כרבי יהודה. הראב"ד מנמק: לפי שאין עולה בו אדמימות גמורה, אלא הוא שיער לקוי.

ז. כָּל הַמוּמִין³⁹ הַפּוֹסְלִין בְּקִדְשִׁים - פּוֹסְלִין בְּפָרָה, שְׁנֵאמַר: אֲשֶׁר אִין בָּהּ מוּם. הֵיְתָה יוֹצֵא דִפְּוֹן⁴⁰ או מְחִיר⁴¹ או אֶתְנָן⁴² או טְרַפָּה⁴³ או שְׁנִרְבַּעָה⁴⁴ - פְּסוּלָה; שְׁכַל הַפּוֹסְלִין אֵת הַקִּדְשִׁים לְמוֹזַבְחָ - פּוֹסְלִין אֵת הַפָּרָה וְאָף עַל פִּי שֶׁהִיא כְּקִדְשֵׁי בֵּדֶק הַבַּיִת, הוֹאִיל וְקִרְאָהּ הַפְּתוּב חֲטָאָתָהּ. וּמִתָּר לְקַח אוֹתָהּ מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים⁴⁵ וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא רַבְעָה הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, שְׂאִינוּ מְפַסֵּד בְּהִמְתּוֹ⁴⁶. יְתָרָה פָּרָה⁴⁷ עַל הַקִּדְשִׁים, שֶׁהַעֲבֹדָה פּוֹסְלַת בָּהּ. שְׁנֵאמַר: אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עַל, וּבַעֲגָלָה עֵרוּפָה אוֹמֵר: אֲשֶׁר לֹא עֲבַד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מְשַׁכָּה בְּעַל; מָה עַל הָאִמּוֹר בַּעֲגָלָה - עָשָׂה שְׂאֵר עֲבוֹדוֹת כְּעַל, אָף עַל הָאִמּוֹר בְּפָרָה - יְפַסֵּל בָּהּ שְׂאֵר עֲבוֹדוֹת כְּעַל. אֶלְא⁴⁸ שֶׁהַעַל פּוֹסֵל בֵּין בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה בֵּין שְׁלֹא בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה⁴⁹, וְשְׂאֵר עֲבוֹדוֹת אִין פּוֹסְלוֹת אֶלְא בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה. כִּיצַד? קָשֶׁר עָלֶיהָ הָעַל, אָף עַל פִּי שְׁלֹא חֲרַשׁ בָּהּ - פְּסוּלָה; הַכְּנִיסָה לְדוּשׁ - אִינְהָ נִפְסְלַת עַד שִׁדּוּשׁ בָּהּ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה. רִכַּב עָלֶיהָ⁵⁰, נִשְׁעַן עָלֶיהָ, נִתְלָה בְּזוֹכְבָה⁵¹ וְעֵבֵר בָּהּ אֵת הַנְּהָר, קִפְּל עָלֶיהָ אֵת הַמוֹסְרָה⁵², נָתַן טְלִיתוֹ עָלֶיהָ, נָתַן עָלֶיהָ כְּסוּת שָׁל שָׁקִים - פְּסוּלָה⁵³. קָשְׂרָה בְּמוֹסְרָה: אִם הֵיְתָה מוֹרְדָתָה⁵⁴ וְצְרִיכָה שְׁמִירָה - כְּשֶׁרָה, וְאִם לֹא - פְּסוּלָה; שְׁכַל שְׁמִירָה שְׂאִינָה צְרִיכָה מִשׁוּי הוּא. עָשָׂה בָּהּ⁵⁵ סִנְדֵּל שְׁלֹא תַחְלִיק, פָּרַשׁ טְלִיתוֹ עָלֶיהָ מִפְּגִי הַזְּכוּבִין - כְּשֶׁרָה. זֶה הַפְּלָל⁵⁶: כָּל שֶׁהוּא לְצְרִיכָה⁵⁷ - כְּשֶׁרָה⁵⁸; לְצְרִיךְ אַחֲרָי⁵⁹ - פְּסוּלָה. נַעֲשִׂית בָּהּ מְלֶאכֶה מֵאֲלֶיהָ⁶⁰ או שֶׁעָלָה עָלֶיהָ עַל מֵאֲלִיו, אִם לְרִצּוֹנוֹ - פְּסוּלָה; שְׁנֵאמַר: אֲשֶׁר לֹא עֲבַד בָּהּ, שְׂאִם

ח. פָּרָה⁶⁹ שְׁנוּלַד בָּהּ פְּסוּל - תְּפָדָה⁷⁰. וְכֵן אִם מָתָה - תְּפָדָה מִפְּנֵי עוֹרָה⁷¹, אֲבָל לֹא לְהַאֲכִיל בְּשֶׁרָה לְכָלְבִים⁷².

(69) ברייתא, שבועות יא, ב. (70) קדשים העומדים להקרב על המזבח אין להם פדיון, אבל פרה אדומה שקדושתה קלה כקדושת בדק הבית - יש לה פדיון. (71) שם. (72) שאין פודים את הקדשים כדי להאכילם לכלבים. בבכורות טו, א - דרשו זה מאן הכתוב בדין קדשים שהוממו ונפדו (דברים יב, טו): "ואכלת" - ולא לכלבך (ראה 'תוספות' שבועות יא, ב, ד"ה משום). (אף-על-פי שרבינו פסק בפ"ה מהל' ערכין, שקדשי בדק הבית צריכים העמדה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הַדְּיוּט, בֵּין שְׁעֵשְׂאָה בֵּין הַדְּיוּט בֵּין שְׁעֵשְׂאָה בֵּין גְּדוּלָּה⁸⁴.

(82 פרה, שם. 83) ארבעה בגדי לבן שכהן הדיוט לובש בשעת עבודתו במקדש. (84) שבעבודות אחרות לובש שמונה בגדים. ב'ספרי' חוקת, פיסקה קכג - למדו זה מ'גזירה-שוה' (אחת המידות שהתורה נדרשת בהן). מלשונו משמע, שכהן גדול עושה אותה באותם הבגדים שכהן הדיוט עושה, וכן שנינו בתוספתא שם פ"ד ה"ד, ואף-על-פי שבעבודות אחרות אבנטו של כהן גדול אינו דומה לאבנטו של כהן הדיוט. וכן כתב רבינו בפ"ח מהל' כלי המקדש ה"ג, שבעשיית פרה לובש כהן גדול אבנט של כהן הדיוט (ראה משנה-למלך כאן).

יג. פֶּל הַעוֹסְקִין⁸⁵ בַּפֶּרָה מִתְחַלֵּה וְעַד סוֹף שְׁהִיּו טְבוּלֵי יוֹם⁸⁶ - פְּשָׁרִים לְמַעֲשֵׂה הַפֶּרָה וְלִקְדָּשׁ⁸⁷ וְלִהְיוֹת מְאֻפְּרָה, וְאֵף עַל פִּי שְׁעֵדִין לֹא הָעָרִיב שְׁמֶשֶׁן. שְׂזָה שְׁנֹאמֵר בְּכָל הַפֶּרָשָׁה 'אִישׁ טָהוֹר' - הוּא הַטָּהוֹר לְמַעֲשֵׂר שְׁנִי⁸⁸; אֵף עַל פִּי שְׂאִינו טָהוֹר לְתַרוּמָה עַד שְׁעָרִיב שְׁמֶשֶׁן - הָרִי זֶה טָהוֹר לְפֶרָה.

(85) ביומא מג, ב - למדו מן הכתוב (במדבר יט, יט): "והזהה טהור על הטמא", שטבול יום כשר בפרה. (86) טמא שטבל נקרא "טבול יום" כל זמן שלא שקעה השמש אחר טבילתו. (87) לתת את אפר הפרה על המים. (88) בכלים פ"א מ"ה שנינו: טבול יום אסור בקודש ובתרומה, ומותר במעשר (שני).

יד. הַצְדוּקִין⁸⁹ הִיוּ אוֹמְרִים, שְׂאִין מַעֲשֵׂה הַפֶּרָה כְּשֶׁר אֵלֶּא בְּמַעֲרְבֵי שְׁמֶשׁ. לְפִיכָף הִיוּ בֵּית דִּין בְּבֵית שְׁנֵי מְטַמְּאִין אֶת הַכֹּהֵן⁹⁰ הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפֶּרָה בְּשָׂרָן⁹¹ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְטוֹבֵל וְאֶחָר כֶּף עוֹסֵק בָּהּ, כְּדִי לְבַטֵּל דְּבָרֵי אֱלוֹ הַזְּדִים שְׁמוֹרִים מִהַעוֹלָה עַל רוּחָם, לֹא מִן הַקְּבֵלָה. וְכֵן כָּל הַפְּלִים שְׁמִכְנִיסִין לְתוֹכָם אֶפְר הַפֶּרָה - כְּלָם טְבוּלֵי יוֹם⁹².

(89) כת דתית בימי בית שני, שכפרה בתורה שבעל-פה. (90) פרה פ"ג מ"ז. (91) (בתוספתא שם ה"ד שטימאווה ע"י סמיכת ידים עליו. ורבינו לשיטתו בהלכה הבאה גבי שפופרת, שפסק כרבי יהושע שהקפידו שיהיה טבול יום דאורייתא (ראה הערה שם), והתוספתא היא לפי שיטת רבי אליעזר. ואולי לא היתה שם אפשרות לטמא את הכהן בשרץ, שהרי המעשה היה בזמן שגברה יד הצדוקים, והכהן הגדול היה מחבריהם, ומובן שלא יתנו להכניס שרץ לחדרו של הכהן, אבל אי אפשר היה לו לכהן זה להשמר מנגיעת ידי אחד מהפרושים. ראה 'תוספות יום-טוב' שם ד"ה ומטמאים). (92) דין זה למד רבינו מדין שפופרת של קנה, במשנה, פרה פ"ה, מ"ד (ראה הלכה הבאה).

טו. הַחוֹתֵף⁹³ שְׁפּוֹפְרֵת שָׁל קְנָה⁹⁴ לְהַנִּיחַ בָּהּ אֶפְר חֲטָאת - יִטְמָא אוֹתָהּ וְיִטְבְּלֶנָה וְאֶחָר כֶּף יַנִּיחַ בָּהּ. וְהַחוֹתֵקָה וְהַמְטְבִּילָה טְעוֹן טְבִילָה⁹⁵, מִפְּנֵי שְׁעֵשְׂאוּהָ

והערכה, ככתוב בתורה (ויקרא כז, יב): "והעמיד את הבהמה לפני הכהן... והעריך", ואי אפשר להעמיד בהמה מתה - פרה אדומה "לב בית-דין מתנה עליהן" (שבועות, שם) פירוש, בית-דין הקונה אותה מקדיש אותה על תנאי שאם לא יצטרכו לה - תצא לחולין).

ט. נִשְׁחַטָּה⁷³ לְשֵׁם חֲלִין⁷⁴ - תְּפָרָה וְאִינָה מְכַפְרֵת⁷⁵. נִשְׁחַטָּה עַל גֵּב מַעֲרַכְתָּה⁷⁶ - אֵין לָהּ פְּדִיוֹן⁷⁷ עוֹלָמִית.

(73) שבועות, שם. (74) בברייתא, נאמר סתם: "נשחטה תפדה". ומפרש רבינו שנשחטה לשם חולין, ולא חילק רבינו בין נשחטה במקומה (על גבי מערכתה) או שלא במקומה, מכיוון שנשחטה לשם חולין מותר לפדותה. (בגמרא שם, אמרו הטעם, מפני שלב בית-דין מתנה עליה בשעה שמקדישים אותה, שאם תיפסל תצא לחולין, ופירשו ב'תוספות' שם ד"ה אי הכי, שעל-ידי תנאי בית-דין זה, דינה כבעל מום מעיקרו (שקדם מומה להקדישה) שהכול מודים שאינה צריכה העמדה והערכה). (75) כלומר, אינה ראויה להזאת אפרה, וצריכים להביא פרה אחרת. מצאנו לשון כפרה בפרה אדומה, במסכת מועד קטן כת, א. (76) המקום המזומן לשחיטת פרה ושריפתה (ראה לקמן פ"ג ה"א). (77) כשנשחטה בהכשר מלא, גנאי הדבר להוציאה לחולין (רש"י שם). ומדובר כשאינו בה פיסול, אבל אם נפסלה - תיפדה אפילו אם נשחטה במקומה. (למעלה בה"ח סתם רבינו ולא חילק בין במקומה ובין שלא במקומה). (ה'חזון איש' פירש בדרך אחרת, אולם פירושו נראה דוחק).

י. לְקַח⁷⁸ פֶּרָה וּמִצָּאוּ אַחֲרֵת נֹאָה מְמַנָּה - הָרִי זֶה תְּפָרָה שְׁלֹא בְּמוֹם.

(78) שם.

יא. אֵף בֵּהֵן הַדְּיוּט⁷⁹ כְּשֶׁר לְשָׂרְפֵת הַפֶּרָה⁸⁰; שְׁנֹאמֵר: וְנִתְּתָם אֵתָה אֶל אֲלֵעָזֵר הַכֹּהֵן, וְעֵדִין אֶתְרֵן הָיָה קָנָם. וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה⁸¹ לְמַדוּ: זֶה נַעֲשִׂית בְּאֲלֵעָזֵר, וְשָׂאֵר כָּל הַפְּרוֹת - בֵּין בְּכֹהֵן גְּדוּל בֵּין בְּכֹהֵן הַדְּיוּט.

(79) כהן מן השורה. (80) שנינו (פרה פ"ד מ"א): "ושלא בכהן גדול - פסולה, ורבי יהודה מכשיר". אמנם דרכו של רבינו לפסוק כתנא-קמא, אולם כאן לא פסק כמותו מפני שב'ספרי' (חוקת קכג) אמרו: "זאת (פרה שנעשתה בימי משה) נעשית באלעזר (בן אהרן, שהיה אז סגנו של כהן גדול) ושאר כל הפרות בכהן גדול, דברי רבי מאיר. רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון ורבי אליעזר בן יעקב אומרים: זאת נעשית באלעזר, ושאר כל הפרות בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט". ומכאן למד רבינו שהתנא-קמא במסכת פרה הוא רבי מאיר, וחולקים עליו ארבעת חבריו, ופסק כרבים (כסף-משנה). (81) איש מפי איש עד משה רבינו.

יב. וְהַעוֹשֵׂה אוֹתָהּ⁸² לּוֹבֵשׁ אֶרְבָּעָה פְּלִים⁸³ שָׁל בֵּהֵן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וממשיך: "הצדוקין היו אומרים שאין מעשה הפרה כשר אלא במעורבי שמש, לפיכך היו בית-דין בבית שני מטמאין את הכהן השורף את הפרה, בשרץ וכיוצא בו וטובל ואח"כ עוסק בה, כדי לבטל דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם, לא מן הקבלה".

וצריך להבין: מצד אחד נזהרים מאוד שמא יבואו לזלזל בפרה אדומה ו"מעלות יתרות" ו"הרחקות גדולות" עשו בה, ומצד שני מטמאין את הכהן כדי שדווקא טבול יום יעסוק בה כדי לבטל דברי הצדוקים, ואין חוששים לזלזול בפרה אדומה ש'טבול יום' יעסוק בה, הגם שעדיין לא העריב שמשו.

והביאור בזה: כאשר קובעים את דרגת קדושתו האמיתית של עניין מסוים, ואומרים שקדושתו קלה מעניין אחר, אין בזה זלזול כלל, כגון הדינים השונים בשעיר המשתלח, הן באופן שילוחו שהיו "מתלשים בשערו ואומרים לו טול וצא, טול וצא כו'". והן בנוגע לעשייתו שהיה "דוחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד", או בקדשי הבית שהן קלים מקדשי המזבח שאין לפדותן וכו', כי אלו הדינים המיוחדים לכל דבר ודבר, ולכן אין לחשוש שמא יבואו לזלזל בהם. אבל זה שפרה אדומה מותרת בטבול יום עלול להביא לידי זלזול, כי יבואו לומר שאין צריכים להיות זריזין בטהרתה, וכשם שמותר בטבול יום כך מותר בלא טבילה כלל, ומשום זה עשו "מעלות יתרות" לפרה אדומה.

(על-פי "יין מלכות" ספר טהרה סימן ה מתוך רמב"ם "פרס המלך")

בְּטָמָא מֵת בְּשִׁבְעֵי שְׁלוֹ. וּלְפִיכָּה⁹⁶ אֵינָה צְרִיכָה הַזָּאָה שְׁלִישֵׁי וּשְׁבִיעֵי, אֲלֵא מְטַמְּאָה⁹⁷ כְּדֵי לְהַרְאֹת לְצִדְדֻקִּין וּמְטַבִּילָה וְנֹתֵן בָּהּ⁹⁸.

93) אפילו אם הוא טהור למעשה פרה. 94) שנינו (פרה פ"ה מ"ד): "שופרת שחתכה לחטאת (סתם) חטאת" בכל מסכת זו משמעותה פרה אדומה, על-פי הכתוב (במדבר יט, ט): חטאת היא), רבי אליעזר אומר יטביל מיד, רבי יהושע אומר יטמא ויטביל". פירוש הדברים: אמרנו (בהלכה הקודמת), שהפרה נעשית בכלים שהם טבולי יום, ומפני שחכמים גזרו על הכלים הנגמרים בטהרה שיהיו טמאים לקודש ולפרה (משנה, חגיגה כ, ב) אומר רבי אליעזר שאין צורך לטמא את השופרת שנגמרה בטהרה (כשטהור הוציא ממנה את התוך הרך ונעשתה כלי) ולהטבילה כדי שתהיה טבולת יום, אלא מטבילה מיד, שהרי היא טמאה לפרה כטומאת מת ביום שביעי שלו (חגיגה כג, א), ולפיכך יש כבר פרסום עובדתי לדעת הפרושים שטבול יום טהור לפרה. ורבי יהושע סובר, מכיוון שאין הצדוקים מודים בגזירות חכמים, אין כאן קביעת הלכה למעשה כחכמים, שהרי גם לדעת הצדוקים מותר להשתמש בכלי זה. ועוד, שהרי גם לדעת הפרושים אינה צריכה הערב שמש לקודש אלא לפרה בלבד, ואין כאן הוכחה שטבול יום הפסול לקודש כשר לפרה, ולכן מטמאים את השופרת טמאה דאורייתא ומטבילים אותה ומשתמשים בה בניגוד לדעת הצדוקים. ופסק רבינו כרבי יהושע. 95) שם. מעלה יתירה בפרה שאינה בקודש. 96) מפני שטומאה כיום שביעי של טמא מת, ולא כסתם טמא מת, שטעון הזאה שלישי ושביעי. 97) טומאה דאורייתא, כמו שביארנו. 98) אפר פרה לפני שקיעת החמה.

~ יום רביעי י"ג כסלו ~

פֶּרֶק שְׁנִי

1) יבאר שמעלות והרחקות יתרות עשו בטהרת פרה אדומה ומה הן.

א. מעלות יתרות עשו בטהרת פרה אדומה והרחקות גדולות הרחיקו מטמאת המת בכל מעשיה; מפני שהיא כשרה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל בה. ומפני זה, כש'מפרישין הפהן השורף אותה - מפרישין אותו ללשכה מוכנת בעזרה. ובית אבן היתה נקראת, מפני שכל פליה פלי אבנים שאין מקבלין טמאה. ובכלי האבן היה משתמש כל שבעת ימי ההפרשה. ולא היו נוגעין בו אחיו הפהנים, כדי להרבות בטהרתו.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מעלות יתרות עשו בטהרת פרה אדומה והרחקות גדולות הרחיקו מטמאת המת בכל מעשיה; מפני שהיא כשרה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל בה כו'".

2) במשנה שם כתוב: "שעל פני הבירה" ורבי יוחנן (ביומא שם) אומר שבירה הוא מקום בהר הבית ולמה כותב רבינו כאן ללשכה מוכנת בעזרה? ונראה, שהלשכות שלא נתקדשו בקדושת המקדש, אף על פי שהן בשטח העזרה, בכלל "בירה" הן, ולשכה זו לא נתקדשה.

ב. שבעת ימים קדם שרפת הפרה מפרישין פהן השורף אותה מביתו, פשם שמפרישין פהן גדול לעבודת יום הכפורים. ודבר זה קבלה ממושה רבנו³. וכן מפרישין אותו מאשתו, שמא תמצא נדה ויהיה טמא שבעת ימים⁴.

3) במסכת יומא ב, א. דרשו מצות הפרשה מן המקרא. ודעת רבינו, שאין זאת דרשה גמורה אלא הדין מקובל ממש רבינו והסמיכוהו על המקרא. 4) "בועל נידה - כנידה".

ג. הלשכה שהיה יושב בה כל שבעה צפונית מזרחית היתה, כדי להזכירו שהיא פתחא הנשחטת בצפון אף על פי שהיא נשחטת בחוץ⁵.

5) חוץ לבית המקדש.

ד. כל יום ויום משבעת ימי ההפרשה מזין עליו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ז. כְּשֶׁמִזִּין עָלָיו בַּיּוֹם הַהֵפְרָשָׁה, אֵין מִזָּה עָלָיו אֶלָּא אֲדָם שְׁלֵא נִטְמָא בְּמַת מַעוֹלָם, שְׁהַמָּזָה צָרִיף שִׁיְהִיָּה טְהוֹר. וְאִם תֹּאמַר: יִזָּה עָלָיו אִישׁ שֶׁנִּטְמָא וְהִזָּה עָלָיו? שְׁמָא זֶה שֶׁהִזָּה עָלָיו לֹא הִיָּה טְהוֹר?¹⁴ מִטְּמֵאתָ מֵת. וְכֵן הַכֹּלִים שֶׁמִּמְלֵאִין בֵּהֶן וּמִקְדָּשֵׁין לְהַזוֹת עַל הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֶף - כֹּלָם כְּלֵי אֲבָנִים הָיוּ שְׁאִין מִקְבְּלִין טְמֵאָה. וְכֵל אֵלּוּ הַדְּבָרִים מַעְלוֹת יִתְרוֹת הֵן שֶׁעָשׂוּ בָּהֶן. וְכִיצַד יִמָּצֵא אִישׁ שְׁלֵא נִטְמָא בְּמַת מַעוֹלָם? חֲצֵרוֹת הָיוּ בִירוּשָׁלַיִם בְּנוֹיוֹת עַל גְּבֵי הַסָּלַע, וְתַחְתֵּיהֶן חֲלוּל, מִפְּנֵי קִבְר הַתְּהוֹם.¹⁵ וּמִבֵּיאִין הָיוּ נְשִׁים עֲבֻרוֹת וְיוֹלְדוֹת שָׁם וּמִגְדְּלוֹת שָׁם אֶת בְּנֵיהֶם.¹⁶ וּכְשֶׁיִּרְצוּ לְהַזוֹת עַל הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֶף, מִבֵּיאִין שְׁנָרִים, מִפְּנֵי שֶׁכִּרְסִיֵּיהֶן נְפוּחוֹת,¹⁷ וּמְנִיחִים עַל גְּבֵיהֶן דְּלִתוֹחַ.¹⁸ וְיוֹשְׁבֵין הַתֵּינוּקוֹת עַל גְּבֵי הַדְּלָתוֹת, כְּדֵי שִׁיְהִיָּה הָאֵהָל¹⁹ מִבְּדִיל בֵּינָם לְבֵין הָאָרֶץ, מִפְּנֵי קִבְר הַתְּהוֹם, וְכוּסוֹת שֶׁל אֶבֶן בְּיָדָם וְהוֹלְכִין לְשִׁילוּחָם.²⁰ הַגִּיעוּ לְשִׁילוּחַ, יוֹרְדִין שָׁם וּמִמְלֵאִין.²¹ שְׁאִין לְחוּשׁ שָׁם מִפְּנֵי קִבְר הַתְּהוֹם, שְׁאִין דֶּרֶךְ בְּנֵי אֲדָם לְקַבֵּר בְּנִירוֹת. וְעוֹלִין וְיוֹשְׁבֵין עַל גְּבֵי הַדְּלָתוֹת וְהוֹלְכִין עַד שֶׁמִּגִּיעִין לְהַר הַבַּיִת. הַגִּיעוּ לְהַר הַבַּיִת, יוֹרְדִין וּמְהַלְכִין עַל רִגְלֵיהֶן. מִפְּנֵי שֶׁכָּל הַר הַבַּיִת וְהַעֲזָרוֹת - תַּחְתֵּיהֶן הִיָּה חֲלוּל, מִפְּנֵי קִבְר הַתְּהוֹם. וּמְהַלְכִין עַד פֶּתַח הָעֲזָרָה.²² וּבִפְתַח הָעֲזָרָה הִיָּה קָלַל שֶׁל אֶפֶר, נוֹטְלִין הָאֶפֶר וְנוֹתְנִין בְּמִים שֶׁבְּפוֹסוֹת וּמִזִּין עַל הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֶף. וּמִטְבִּילִין הָיוּ הַתֵּינוּקוֹת שֶׁמִּמְלֵאִין וּמִקְדָּשֵׁין וּמִזִּין עַל הַשּׁוֹרֶף, אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן טְהוֹרִין מִטְמֵאת הַמַּת, שְׁמָא נִטְמָאוּ בְּטְמֵאָה אַחֲרָת.

(14) והתורה אמרה (במדבר יט, יט): והזהר הטהור על הטמא. (15) שמא יש קבר בעומק רב עד התהום ואי אפשר להגיע שם ולבדוק, וקבר שעפר על גביו אפילו אלף אמה אינו חוצץ בפני הטומאה והיא בוקעת ועולה ומטמאה כל מה שכנגדה, ואם יש למעלה מן הקבר מקום חלול טפח על טפח בגובה טפח הוא מפסיק ואין הטומאה עוברת. (16) בתוספתא שם פרק ג הלכה ב: "עד שיהיו בני שמונה", ולא יותר מזה. ופירש בבבבטנורא הטעם, כדי שלא יראו קרי. (17) רחבות ויפסיקו בין התינוקות היושבים על גביהם ובין הטומאה הנמצאת במקומות שעליהם לעבור. (18) שחוצצות בפני הטומאה. (19) הדלתות נעשות אוהל, שהרי הן מאהלות על הנמצא תחתיהן. (20) נהר שוטף קרוב לירושלים. (21) בסוף הלכה זו כותב רבינו, שהתינוקות מקדשים, ולכאורה זה נוגד את דבריו לקמן בפרק ו הלכה ב: "הכול כשרים למלאות המים חוץ מחרש שוטף וקטן, והכול כשרים לקדש חוץ מחרש שוטף וקטן". בתוספתא יום טוב עמד על סתירה זו במשנתנו וביאר מפני שכל ההזאה על הכהן העושה את הפרה היא מחמת חשש

מִי חֲטָאת, שְׁמָא נִטְמָא לְמַת וְהוּא לֹא יָדַע. חוּץ מִיּוֹם רְבִיעִי לְהַפְרָשָׁה, שְׁאִין צָרִיף הַזָּהָה; לְפִי שְׁאִי אֶפְשָׁר שְׁלֵא יִהְיֶה לֹא שְׁלִישִׁי לְטְמֵאָתוֹ וְלֹא שְׁבִיעִי,⁸ שְׁאִין הַזָּהָה בְּשְׁבִיעִי עוֹלָה מִשּׁוֹם הַזָּהָת שְׁבִיעִי עַד שִׁנְיָה בְּשְׁלִישִׁי מִלְּפָנֶיהָ. וּמִן הַדִּין הִיָּה, שְׁאִין צָרִיף הַזָּהָה אֶלָּא בְּשְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי לְהַפְרָשָׁה בְּלִבָּד; וְזֶה שְׁמִזִּין יוֹם אַחֵר יוֹם, מַעְלָה יִתְרָה עָשׂוּ בְּפָרָה¹⁰.

(6) פרה פרק ג משנה א. מי שנטמא במת צריך הזאת מי פרה אדומה ביום השלישי לטומאתו וביום השביעי. וזה צריך הזאה בכל יום שמא הוא שלישי או שביעי. (7) שהרי לא נטמא בהיותו בלשכה בשמירה קפדנית. (8) אמנם אפשר הדבר, שרביעי להפרשה יהיה שביעי לטומאה, כגון שהופרש ביום רביעי לטומאה, אבל לענין הזאה אין דינו כשביעי מפני שלא קיבל הזאת יום שלישי לטומאתו, כמו שמבאר רבינו. (9) ככל טמא מת שלא הקפידה תורה אלא על הזאת שביעי שתהיה ארבעה ימים אחר ההזאה הראשונה, אבל הזאה ראשונה שנתאחרה אין בכך כלום. (10) שם. והחמירו בה יותר מבעבודת יום הכיפורים, שאין מזים עליו אלא שלישי ושביעי בלבד.

ה. בְּרְבִיעִי בְּשֶׁבַת הָיוּ מְפָרִישִׁין אוֹתוֹ, כְּדֵי שִׁיַּחוּל רְבִיעִי שְׁלוֹ לְהִיּוֹת בְּשֶׁבַת; שֶׁהַזָּהָה אֵינָה דוֹחָה שֶׁבַת, וְהַרְבִּיעִי אֵין צָרִיף הַזָּהָה.¹¹

(11) כמבואר בהלכה הקודמת, ואם יפרישו אותו ביום אחר נפסיד שני ימי הזאה.

ו. בְּכֹל יוֹם וְיוֹם מִיּוֹם הַהֵפְרָשָׁה שְׁמִזִּין עָלָיו בֵּהֶן מִזִּין מֵאֶפֶר פְּרָה מִן הַפְּרוֹת שֶׁנִּשְׂרָפוּ בְּכָר;¹² וְאִם לֹא הִיָּה שָׁם אֶלָּא אֶפֶר פְּרָה אַחַת בְּלִבָּד - מִזִּין מִמֶּנּוּ עָלָיו כֹּל הַשָּׁשָׁה.¹³

~ נקודות משיחות קודש ~

"ואם לא היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד - מוין ממנו עליו כל הששה".

הנה אמרו חז"ל "שכל הפרות בטילות, ושלך קיימת". ועניין זה מדויק בלשון המשנה "לא מצאו משבע, עושין משש, מחמש, מארבע, משלוש, משתים ומאחת, ומי עשאן: הראשונה עשה משה כו'" היינו שאפר פרתו של משה קיים לעד.

(על-פי לקו"ש ח"ג עמוד 127 והערה 3 מתוך רמב"ם "פרדס המלך")

(12) מימות משה ואילך, שלישי מאפר כל פרה שנשרפה היה שמור בבית המקדש בחיל (שם משנה י"א). (13) כל ששת הימים. במשנה אמרו: "ומזין עליו וכו' מכל חטאות שהיו שם", ומפרש שם רבינו שכל יום היו מזים עליו אפר פרה אחרת, ויש מפרשים שכל יום ויום היו מזים מכל החטאות. ורבינו כאן - לשיטתו בפירושו.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מסדרים היו שם: ארזים, אלונים וברושים, ועצי תאנה חלקה¹⁴. ועושים מערכה כמין מגדל¹⁵, ומפתחין בה חלונות¹⁶, כדי שתהיה האור מזלכבת¹⁷ בהן. ומראה¹⁸ המערכה במערב. וכופתין את הפרה בחבל של מגג¹⁹, ונותנין אותה על גבי המערכה, ראשה לדרום ופניה למערב. הפהן עומד במזרח ופניו למערב. שוחט בימינו ומקבל הדם בשמאלו²⁰. ומזה באצבעו הימנית מן הדם שבכפו השמאלית שבע פעמים כנגד בית קדשי הקדשים, על כל הזאה טבילת אצבע בדם. ושירי הדם שבאצבע פסולים להזיה, לפיכך על כל הזאה מקנחם אצבעו בגופה של פרה²¹. גמר מלהזות, מקנח את ידי²² בגופה של פרה ויורד מן המערכה. והצית את האש בעצים קטנים והכניסן תחת עצי המערכה והתחיל האש בה, והפכה עומד ברחוק ומשמר לה עד שיצת האור ברבה²³ ותקרע בטנה. ואחר כך נוטל עץ ארז ואזוב, אין פחות מטפח²⁴, ואמר צבוע בתולעת משקל חמשה סלעים²⁵. ואמר לעומדים שם: עץ ארז זה? עץ ארז זה? שני תולעת זה? שני תולעת זה? שני תולעת זה? שלש פעמים על כל אחד ואחד. והן אומרים לו: הין! הין! הין! שלש פעמים על כל אחד ואחד. וכל כך למה? לפי שמגיני ארזים שבעה הן, ומגיני אזוב ארבעה, והצבוע אדם - יש שצובעין אותו בפואה, ויש שצובעין אותו בלכא, ויש שצובעין אותו בתולעת. והתולעת היא הגרגרים האדמים ביותר הדומים לגרעיני החרובים, והן כמו האוג, ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגיר מהן. ולפיכך מודיע לכל ומגלה להן שאלו הן המגינים האמורים בתורה. והאזוב האמור בתורה הוא האזוב שאוכלין אותו בעלי בתים ומתבלין בו הקדרות. האזוב והארז והתולעת - שלשתן מעכבין זה את זה. וכורך האזוב עם הארז בלשון של שני ומשליף אל תוף בטנה, שגאמר: והשליף אל תוף שרפת הפרה. ואינו משליף קדם שיצת האור ברבה ולא אחר שתעשה אפר²⁶, ואם השליף - פסולה; שגאמר: אל תוף שרפת - לא קדם שיצת האור ברבה ולא אחר שתעשה אפר. בין שהשליף שלשתן כאחת בין שהשליף זה אחר זה, בין שהשליף לתוף גופה או לתוף שרפתה, בין שנקרעה מאליה ואחר כך השליף בין שקרעה בידו או בכלי - כשרה²⁷.

(9) הדינים האמורים בהלכה זו, מקורם במשניות פרה פ"ג, בתוספת פרטים אחדים שיתבאר לקמן. (10) ראה למעלה פ"ב הי"ד. (11) מבאר כיצד מטמאים את הכהן, כשלא היתה אפשרות לטמאו בשרץ. (12) והזקנים לא היו

טומאה ומגירת חכמים, לכן התירו מילוי וגם קידוש על ידי קטן. (22) עזרת נשים הסמוכה לחיל ששם שמור אפר הפרות.

ח. תינוק שטבל למלאת ולהזות - לא ימלא בכליו תינוק אחר, אף על פי שטבל. ותינוק שטבל להזות על פהן זה - אינו מזה על פהן אחר, עד שישטבל לשם מעשה זה הפהן. וכן פלים שטהרום לחטאת זו ויגבי אדם שטהרום לחטאת זו - לא יתעסק בהם בפרה אחרת עד שישטבלו לשמה. וכל הדברים האלו מעלות יתרות בפרה.

פרק שלישי

(1) יבאר באי זה מקום שורפים הפרה וכיצד שורפים אותה, האזוב והארז ושני התולעת אם מעכבים זה את זה, לשלשה חלקים היו חולקים אפר הפרה ומי מתקדש בכל חלק, כמה פרות נעשו משנצטוו במצוה זו ומי עשאים.

א. אין שורפין את הפרה אלא חוץ להר הבית², שגאמר: והוציא אתה אל מחוץ למחנה. ובהר המשקה³ היו שורפין אותה. וכבש⁴ היו עושים מהר הבית להר המשקה, ותחתיו בנוי כפין כפין⁵, וכפה על כל שתי כפין⁶, כדי שיהיו שתי רגלי הכפה על גבי שתי כפין שתחתיה, כדי שתהיה תחת הכל חלול, מפני קבר התהום⁸. אף מקום שרפתה ומקום הטבילה שהיו בהר המשקה - תחתיהן חלול, מפני קבר התהום. והפרה והשורף וכל המסעדין בשרפתה יוצאין מהר הבית להר המשקה על גבי כפש זה.

(2) מפני שבהר הבית היה מקום שריפת קדשים שנפסלו (רבינו פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד), כתב כאן "חוץ להר הבית". כלומר, לא במקום השריפה שבהר הבית אלא במקום השריפה שמחוץ לחומת ירושלים (יומא סח, ב, וזבחים קה, ב). ורבינו עצמו מסיים כאן: ובהר המשחה (שהוא מחוץ לחומה) היו שורפים אותה (ובזה מסולקת תמיהת החזון-איש על רבינו, הלא פרה נשרפת חוץ לחומת ירושלים, ולמה כתב חוץ להר הבית?). (3) למזרח ירושלים. (4) כעין גשר. (5) קשתות. (6) שתי שורות עשו, אחת על גבי חבריתה, וכל כיפה עליונה עמדה על שתי כיפות של השורה התחתונה. (7) שלא כנגד הרגל. (8) כמבואר בפרק ב ה"ז גבי חצירות.

ב. כיצד שורפין אותה? זקני ישראל היו מקדימין ברגליהן להר המשקה. ובית טבילה היה שם. וכהן והמסעדין בשרפתה והפרה יוצאין על הכפש ובאין להר המשקה. ומטמאין את הפהן¹⁰, וסומכין¹¹ הזקנים את ידיהם על הפהן¹² ואומרים לו: טבל אחת. ואם היה פהן גדול, אומרים לו: אישי¹³ פהן גדול, טבל אחת. ירד וטבל, ועלה ונסתפג. ועצים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

~ נקודות משיחות קודש ~

"... וְזֶה שֶׁנֶּטְנָן בְּחֵיל הָיָה מוֹכֵן וּמַצְנֵעַ; שְׁנֵאמַר: וְהִיתָה לְעֵדֶת פְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת."

וההוראה מזה לעבודת ה': יהודי יכול להיות שקוע בעסקנות ציבורית ובהשפעה על יהודי אחר, ולשכוח מענייניו הרוחניים בעצמו, ועל-כך באה ההוראה שגם כאשר "מטהרים" יהודי אחר, צריך לזכור ולהשמר שלא יהיה עניין של טומאת מת בו עצמו, שבגללו יצטרך להגיע לאפר פרה אדומה.

(על-פי לקו"ש חלק ד' עמוד 1060 מתוך רמב"ם "פרס המלך")

29 שם. 30 כל שטח המקדש היה מוקף חומה (חומת הר הבית), לפנים מן החומה היתה גדר מעשה רשת ונקראת סורג, ושטח שלפנים מהסורג בצד מזרח של המקדש ברוחב עשר אמות נקרא "חיל". 31 תוספתא שם. 32 כחכמים במשנה שם פ"ג ו.

פֶּרֶק רְבִיעִי

1 יבאר אם שוחטים ב' פרות אדומות כאחת, ואם לא רצתה לצאת אם מוציאים אחרת עמה, פרה שנשחטה שלא לשמה או על מנת לאכול מבשרה או מקבל דמה בכלי, אם היזו (שבעה) כהנים כאחת או שלא כיוון כנגד ההיכל או חיסר אחת מהמתנות כו', הוציא הדם חוץ ממערכתה או היזה בלילה, ואם שחטה חוץ ממקום שריפתה, שרפה חוץ למערכתה או הפשיטה ואחר-כך שרף ואם חסר או פקע ממנה, אם נפסלת בלינה, ואם שרפה שלא בקידוש ידיים ורגלים, והיכן מקדש, שרפה שלא בעצים, ואם מרבה לה עצים.

א. אין שוחטין² שתי פרות אדומות כאחת, שנאמר: וּשְׁחַט אֹתָהּ.

2 'ספרי' חוקת כג.

ב. לא רצתה³ פרה לצאת - אין מוציאים עמה שחרה⁴, שלא יאמר: שחרה שחטו; ולא אדמה, שלא יאמרו: שתיים שחטו.

3 פרה, פ"ג מ"ז. 4 כשפרה מתעקשת ואינה רוצה לצאת, לוקחים פרה אחרת הנשמעת למוליכה, ועמה הולכת גם המסרבת.

ג. פרה⁵ שנשחטה שלא לשמה⁶, או שקבל⁷ או שהזה⁸ שלא לשמה, או לשמה ושלא לשמה⁹, או שלא לשמה ולשמה, או שנעשית שלא בכהן או במחסר בגדים¹⁰, או שעשאה בבגדי זהב¹¹ או בבגדי חל - פסולה¹². שחטה על מנת לאכל מבשרה או לשנות מדמה - כשרה¹³, לפי שלא נאמר בה ריח ניחוח¹⁴.

טהורים לפרה. 13 תואר לאדם רום המעלה. 14 שאין בה חורים או קשרים. 15 רחב למטה וצר למעלה. 16 מקומות פתוחים. 17 מתלהבת ומתחזקת. 18 החזית, הצד שמדליקים בו את האש. 19 מין גמי. 20 ביד ולא בכלי. בספרי חוקת פיסקה כג, אמרו: מצוותה מצוות יד ולא מצוות רגל. 21 במשנתנו כתוב: גמר מלהזות, מקנח ידו בגופה של פרה. ומפרש אביי (בזבחים צג, ב) שבין הזאה להזאה מקנח אצבעו בשפת מזרק, וכשגמר מקנח ידו בגופה של פרה. ובכסף-משנה מתפלא למה נטה רבינו מדברי אביי. ולא ירדתי לעומק תירוצו. וזורע אברהם מתרץ, שרבינו סובר כו' נתן בספרי פיסקה קכ"ג, שאינו מחלק בין גמר ובין לא גמר. 22 גם השמאלית שקיבל בה את הדם. [ב'שיטה מקובצת' מנחות ז, ב, מביא גירסא לפי כתיב עתיקים: "בפנים" במאי מקנח, פירוש, בקרבנות הנעשים בפנים, ואומר אביי: בשפת מזרק, והשאר נמחק. ונראה שגירסא זו היתה לעיני רבינו]. 23 כו' עקיבא, בספרי חוקת פיסקה ככד. 24 נדה כו, א. 25 ביומא מב, א, אמרו: משקל "עשרה זוז" [בתקופה העתיקה שימשו המטבעות משקלות]. ובהגהה כאן מסתמך על משנה תרומות פ"י מ"ח: "עשרה זוז ביהודה, שהם חמשה סלעים בגליל". אולם כבר הקדימו רבינו עצמו בפירושו למשנתנו. ולא נתבאר למה העדיף רבינו משקל גליל על משקל יהודה, שהסלע היה ארבעה זווים. 26 תוספתא פרה פ"ג ה"ז. 27 תוספתא שם.

ג. נגמרה²⁸ שרפתה - הוֹבְטִין אוֹתָהּ בְּמִקְלוֹת, היא וְכָל עֲצֵי הַמַּעְרְכָה שֶׁנִּשְׂרְפָה בָּהֶן, וְכוּבְרִין אֶת הַכֹּל בְּכַבְרוֹת. וְכָל שְׁחוֹר שֶׁאֶפְשָׁר שִׁיִּפְתֹּשׁ וְיִהְיֶה אֶפֶר, בֵּין מִבְּשָׂרָה בֵּין מִן הָעֵצִים - כּוֹתְשִׁין אוֹתוֹ עַד שִׁיעֲשֶׂה אֶפֶר; וְשֵׁאִין בּוֹ אֶפֶר - מְנִיחִין אוֹתוֹ. וְכָל עֵצִים שֶׁנִּשְׂאָר מִמַּעֲמִיחָה בְּלֹא שְׂרָפָה - בֵּין כֹּף וּבֵין כֹּף הִיא נִכְתָּשׁ.

28 כל הלכה זו מקורה במשנה פ"ג, יא.

ד. אין מכניסין כלום מאפרה להניחו בעזרה, שנאמר: והניח מחוץ למחנה. ושלושה חלקים²⁹ היו חולקין את כל אפרה: אחד נתן בחילו³⁰, ואחד בהר המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות. זה שמתחלק³¹ לכל המשמרות - היו הפהנים מקדשין ממנו. וזה שנתן בהר המשחה - היו ישראל מזין ממנו. וזה שנתן בחיל היה מוכן ומצנע; שנאמר: והיתה לעדת בני ישראל למשמרת - מלמד שמצניעין ממנו. וכן היו מצניעין מאפר כל פרה ופרה ששורפין בחיל. ותשע פרות³² אדמות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשנייה. ראשונה עשה משה רבנו, שנייה עשה עזרא, ושבע מעזרא עד חרבן הבית. והעשירית יעשה המלך המשיח, מהרה יגלה. אמן, בן יהי רצון.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ששית והזה ששית ושביעית²⁷, אף על פי שחזר וטבל אצבעו והזה שביעית - היתו פסולה. הזה מטבילה שביעית [שביעית] ושמינית, אפלו חזר וטבל טבילה שמינית והזה שמינית - פשרה; שפל שמוסיף על השבע אינו פלום. והוא שיהיה זה שהוסיף פהן אחר; אבל הפהן השורף אותה אם הוסיף - פסולה, מפני שנתעסק בדבר שאינו צריך בשעת שרפתה.

25) משנה, מנחות כז, א: "שבע הזאות שבפרה מעכבות זו את זו". ב'ספרי' חוקת, פיסקה קכד, למדו מן הכתוב (במדבר יט, י) "חטאת היא" שאם שינה אחד מכל מעשה, פסולה. ובגמרא שם מנמק רבא, משום שכתוב בפרה (שם): "חוקת עולם", וכל מקום שנאמר בו לשון חוקה - מעכב. 26) תוספתא, פרה פ"ד, ה"א. ב'קריית ספר' להמבי"ט מנמק, מפני שהתורה קבעה טבילה אחת לכל הזאה ולא שתי טבילות. ודעתו, שבכל הדינים האמורים כאן נפסלה הפרה ולא אותה הזאה בלבד, והטעם מפני שעשה פעולה שלא לצורך הזאה כשירה. 27) במשנה, שם: "הזה מששית שביעית". ומפרש רבינו, מטבילה ששית הזוה גם את השביעית בלי טבילת אצבע בינתיים, והתורה אמרה טבילה לכל הזאה. כל שינוי במעשה פרה מעכב (פוסל אפילו בדיעבד). ראה למעלה הערה כד. במשנתנו מפרש רבינו: ואף-על-פי שהוא שב אחר זה וטבל טבילה שביעית, והזה ממנה הזאה שביעית, הנה זה לא יספיק לפי שהוא כבר פסלה.

ח. הוציא²⁸ את הדם חוץ ממערכתה והזה²⁹ - פסולה³⁰.

28) תוספתא, שם פ"ג ה"ו. 29) חוץ למערכתה. 30) הפרה נפסלה. ולכתחילה לא יחזיר את הדם לשטח מערכתה על מנת להזות, אבל אם החזיר את הדם למערכתה והזה - כשירה. (בתוספתא זו ישנן כמה גירסאות, וקשה לקבוע את גירסת רבינו).

ט. הזה³¹ מדמה בלילה, אפלו הזה שש הזיות ביום ואחת בלילה - פסולה³².

31) תוספתא, שם פ"ד ה"א. 32) כמו בקרבנות, שהתורה קראה לפרה 'חטאת' (במדבר, שם).

י. שחטה³³ חוץ ממקום שרפתה, אפלו שחטה לפנים מן החומה³⁴ - פסולה.

33) זבחים קיב, א. 34) חומת ירושלים. בגמרא שם ק"ג, א - אמרו, שאפשר להעלות על הדעת, שאם הקריב את הפרה למקום מקודש יותר - היא כשירה.

יא. שרפה³⁵ חוץ ממערכתה ששנחטה עליה, או שחלקה לשנים ושרפה בשתי מערכות, או ששרף שתיים ממערכתה אחת - פסולה³⁶. ואם אחר שנעשית אפר מביא אחרת - שורף על גבה³⁷ ואינו חושש.

5) שם פ"ד ה"א. 6) בשעת שחיטה אמר שהוא שוחטה לשם אחד הקרבנות, כגון עולה או חטאת. 7) דמה. 8) ראה פ"ג ה"ב. 9) כגון לשם פרה אדומה ולשם עולה. 10) שלא לבש כל ארבעת הבגדים. 11) של כהן גדול. 12) שלא לשמה פסולה, מפני שנקראה חטאת, שנאמר (במדבר יט, יט): "חטאת היא" וחטאת פסולה שלא לשמה. ומחוסר בגדים, בגדי זהב ובגדי חול, למדנו גם כן ב'ספרי' שם פיסקה קכד מפסוק זה, אולם רבינו בפירושו למשנה כתב שכל זה למדנו ב'גזירה-שוה' מעבודת יום הכיפורים. 13) שם מ"ג. ויש גורסים שם "פסולה". 14) כלומר, שדמה ובשרה אינם קרבים לגבי מזבח. (תמהו רבים, שהרי גם בקרבנות שנאמר בהם "ריח ניחוח" אין מחשבה כזו פוסלת לדעת חכמים - שהלכה כמותם - במשנה זבחים לה, א. ונראה שרבינו מוסיף נימוק זה שכוחו יפה גם לפי דעת רבי אליעזר במשנה שם, שמחשבה כזו פוסלת בקרבנות).

ד. קבל דמה בקלי - פסולה; שנאמר: ולקח אלעזר הפהן מדמה באצבעו - מצותה מצות יד ולא מצות פלי¹⁵.

15) 'ספרי' שם, פיסקה קכג.

ה. הזה בקלי¹⁶ אפלו אחת מהן - הוצאתו פסולה. הזה אחת מהן בשמאלו - פסולה. הו שבעה פהנים¹⁷ היתן באחד¹⁸ - היתן פסולה; זה אחר זה - פשרה¹⁹. הזה ולא פון כנגד ההיכל - פסולה²⁰; שנאמר: אל נכח פני אהל מועד - עד שיכון כנגד ההיכל ויהיה רואהו²¹. וכן אם שחטה או שרפה שלא כנגד ההיכל - פסולה; שנאמר: ושחט אתה לפניו²².

16) תוספתא, שם פ"ד ה"א. 17) כל אחד הזוה הזאה אחת. 18) בבת אחת. 19) שם. 20) פרה פ"ד מ"ב. 21) הכהן יראה את ההיכל בשעה שהוא מזה. 22) לא נתבאר כיצד נלמד ממקרא זה שצריך לשחוט ולשרוף כנגד ההיכל (בגמרא זבחים ק"ג, א - למדו דינים אלה מהיקש מן הזאה).

ו. במה דברים אמורים²³? שהזה או שרף או שחט כנגד הדרום או כנגד צפון או שהיה אחריו למקדש; אבל אם עמד בין מזרח ומערב ופניו כנגד ההיכל, אף על פי שלא פון כנגד [ההיכל] בדקדוק - פשרה²⁴.

23) שלא כנגד ההיכל, פסולה. 24) כרבא, מנחות כח, א - בפירושה של הברייתא, וכן מתפרשת לדעתו גם משנתנו (פ"ד, ג).

ז. חסר²⁵ אחת מן המתנות - פסולה. טבל שתיים והזה אחת - הוצאתו פסולה. טבל אחת והזה שתיים, אף על פי שלא חשב הזאה שניה אלא טבל והזה אחרת - היתו פסולה²⁶. פיצד? טבל אצבעו טבילה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שטומאתם קלה מטומאת טבול-יום ('תוספות' שם ד"ה שרפה).

טו. שרפה⁵⁰ שלא בקדוש⁵¹ ידים ורגלים - פסולה, מפני שמעשיה כעין עבודה⁵². והיכן מקדש⁵³ ידיו ורגליו? בכלי שרת⁵⁴ בפנים⁵⁵. ואם קדש בחוץ ומפלי חל, אפלו במקדה⁵⁶ של חרס - פשר, הואיל וכל מעשיה בחוץ. וכן פשטבילין את הפהן השורף אחר שטמאין אותו, כמו שבארנו⁵⁷ - אינו צריך לחזור ולקדש⁵⁸, הואיל וכל מעשיה בטבולי יום⁵⁹.

(50 פרה פ"ד מ"א. 51) כהן מחויב לרחוץ ידיו ורגליו לפני שהוא מתחיל בעבודה, ורחיצה זו נקראת "קידוש". (52 עבודת קרבנות. 53) זבחים ב, ב. 54) כלי שנתקדש לצרכי המקדש. 55) בעזרה. 56) כוס קטנה. (בסוף מס' שבת, מפרש רבינו: לוח קטן. מובן שכאן אין לפרש כך). 57) למעלה פ"ג ה"ב. 58) כהן שנטמא וטבל, צריך לקדש. 59) שם כ, א.

טז. שרפה⁶⁰ שלא בעצים⁶¹ או בכל עצים⁶², אפלו בקש או בגבבא⁶³ - פשרה. ומצותה⁶⁴ שלא ימעט לה עצים מן הראוי לה, אכל מרבה הוא לה חבילי אזוב⁶⁵ ואזוב יון בזמן שרפה כדי להרבות את האפר. ויש לו⁶⁶ להרבות עצים בשרפתה עד שתעשה אפר; אכל משתעשה אפר, אם הוסיף בה אפלו עץ אחד - הרי זה כמערב אפר מקלה⁶⁷ באפר הפרה.

(60 פרה פ"ד מ"ג. 61) אלא הצית את גוף הפרה. (62) בכל עצים שהם, אפילו לא מסוגים שנמנו למעלה (פ"ג ה"ב). (63) בהל' שבת תחילת פ"ג, מפרש רבינו: "זבל שדות", ונראה שהתכוון למה שנשאר בקרקע אחר קצירת התבואה. (64) שם מ"ד. 65) בתוספתא, פרה פ"ד ה"ו: "לעולם מרבה לה עצים. אמר רבי יהודה, אף כשהיו מרבין לה לא היו מרבין אלא חבילי אזוב מפני שאפרו יפה ומרובה". ודעת רבינו שרבי יהודה אינו חולק על תנא-קמא אלא מפרש דבריו, ולפיכך פסק כמותו (כסף-משנה). 66) כלומר, מותר לו עד שתעשה אפר. 67) אפר מעצים שנשרפו לצרכי חולין.

יז. כל מעשה הפרה⁶⁸ מתחלה ועד סוף אינו אלא ביום, ובזכרי פהנה⁶⁹, והמלאכה פוסלת בה⁷⁰, עד שתעשה אפר. אכל משתעשה אפר⁷¹, אם פגס אפרה בלילה או שפגסותו אשה או שעשה מלאכה אחרת בשעת פגיסתו - הרי זו פשרה⁷². ומנין שאסיפת האפר בכל אדם⁷³ מישראל חוץ מחרש שוטה וקטן⁷⁴? שפגסותו⁷⁵: ואסף איש טהור. מפלל⁷⁶ שאינה צריכה להן. וכאלו אמר: אדם⁷⁷ טהור, בין איש בין אשה. ומנין שהמלאכה פוסלת

(35) פרה פ"ד מ"ב. שם שנינו: "שרפה חוץ מגיתה". ודעת רבינו שגת ומערכה היינו הך (כסף-משנה), ובפירושו למשנה זבחים קיב, א - מפרש: "עצים מסודרים כעין גת במקום שזבחים אותה בהר המשחה". ונראה שמדובר כשרפה שלא כנגד פתח ההיכל, ופסק כרבי יוחנן (שם קיג, א). וכן פירש הברטנורא במשנתנו. (ויש מפרשים, שאפילו נגד פתח ההיכל - פסולה, מפני שצריך לשורפה במקום שחיטתה. על דעתם יתפרש שינוי לשון רבינו מלשון המשנה שבה להשיענו ש"חוץ מגיתה" שאמרו, הוא לא דווקא, אלא אפילו חוץ ממערכתה - פסולה). (36) כמו בשחיטה, למעלה ה"א, מפני שנאמר "אותה" ודרשו: אותה - לבדה. (37) על גבי הראשונה. תוספתא, שם פ"ד ה"ה.

יב. הפשיטה ונתחה³⁸ ואחר כך שרף בלה - פשרה³⁹; ואם חסר ממנה כלום, אפלו מפרשה⁴⁰ - פסולה⁴¹. פקע⁴² מעורה או מפשרה, אפלו משערה, פזות - יחזיר⁴³; ואם לא החזיר - פסולה. פקע חוץ למערכתה - מרבה עליו ושורפו במקומו. פקע מקרניה, מטלפיה או מפרשה - אינו צריך להחזיר⁴⁴.

(38) שם מ"ג. (39) לכתחילה צריך לשרפה כשהיא שלימה (חולין יא, א) אבל בדיעבד לא נפסלה אם נותחה לפני שריפתה. (40) האוכל המעוכל שבמעיה. (41) כתוב בתורה (שם יט, ה): "את עורה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ישרוף". (42) תוספתא, פרה פ"ג ה"ז. (43) בתוספתא שנינו: "פקע מעורה משערה ומבשרה חוץ לגיתה יחזיר, ואם לא החזיר פסול, חוץ ממערכתה הרי זה מרבה עליו ושורפו במקומו". כאן על-כרחנו עלינו לפרש שגת היא חפירה בקרקע, ובה מסדרים מערכת עצים לשרוף עליה את הפרה, והמערכה אינה ממלאה את כל החפירה. ואם פקע ונפל חוץ לגת צריך להחזיר ואם לא החזיר פסול, אבל אם פקע ונפל בתוך הגת רחוק מן המערכה מרבה עצים ומרחיב את המערכה עד מקומו ושורפו במקום שנפל. וכן יש להבין גם דברי רבינו כאן. (44) תוספתא, שם.

יג. הפרה⁴⁵ אינה נפסלת בלינה. לפיכך, אם נשחטה היום והזה דמה פהלכתו ונשרפה למחר - פשרה. (45) תוספתא, שם פ"ד ה"א.

יד. שרפה⁴⁶ אונן⁴⁷ או מחסר כפרה⁴⁸ - פשרה⁴⁹.

(46) זבחים יז, ב. (47) אבל ביום מיתת קרוביו (רבינו בפ"ב מהל' ביאת מקדש ה"ט). ויש אומרים שלפני הקבורה בלבד נקרא אונן. בפ"ב מהל' אבל ה"א, מונה רבינו את הקרובים שאוננים על מיתתם. (48) מצורע, זב וזבה ויולדת מביאים קרבנות אחרי שטבלו והעריב שמשם, ולפני הקרבנות נקראים "מחוסרי כיפורים", (49) ואף-על-פי שהם פסולים בקרבנות, והתורה קראה לפרה - חטאת. והטעם, לפי שאמרה תורה טבול יום כשר בפרה (למעלה פ"א הי"ג) יש ללמוד מזה קל-וחומר להכשיר אונן ומחוסר כיפורים,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ד כסלו - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קטו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

83) לפי הגירסה שלפנינו בדברי רבא שם, תלויים שני הדינים זה בזה, אם שחיטת בהמת חולין אינה צריכה כוונה – הפרה פסולה, מהדרשה "ושחט אותה" ולא אותה ואת חברתה, ואם שחיטת בהמת החולין פסולה – הפרה כשירה, ומתפלא ה'כסף משנה' על רבינו כאן שמכשיר שתיהן (פתגם תלמודי אומר: "מזכי שטרא לבי תרי"), ולא מצא דרך אחרת אלא לשנות את הגירסא בדברי רבא. עיי"ש. 84) וכל-שכן אם נתכוון לשחוט בהמה אחרת.

בה? 78 שְׁנֵאמַר: וְשָׁחַט אֹתָהּ⁷⁹. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ, שְׁלֵא בָּא הַכְּתוּב אֲלֵא לְלַמֵּד, שְׁאִם נִתְעַסַּק בְּדַבָּר אַחֵר בְּשַׁעַת שְׁחִיטָתָהּ - פְּסָלָהּ. וְנֵאמַר: וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו - שִׁיְהִי עֵינָיו בָּהּ. לְלַמֵּד, שֶׁהַמְּלָאכָה פּוֹסְלֵת בָּהּ מִשַּׁעַת שְׁחִיטָתָהּ עַד שֶׁתִּעָשֶׂה אֶפְרַי. וְכָל הַעוֹסֵק בְּשִׂרְפָתָהּ וְעָשָׂה מְלָאכָה אַחֶרֶת - פְּסָלָהּ, עַד שֶׁתִּעָשֶׂה אֶפְרַי.

~ יום חמישי י"ד כסלו ~

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

1) יבאר שכל העוסקים בפרה מתחלה ועד סוף מטמאים בגדים, אם אחר שיפרוש מטמאוי מטמא בגדים, והפרה עצמה אם מטמאה, המתעסק בה אחר שהכניסו אפרה, כל הנשפרים מטמאים עד שיעשו אפר, ובאיה מקום הוא שורף, מאימתי מטמאים בגדים הנושאים פרים ושעירים הנשפרים.

א. כָּל הַעוֹסְקִין בַּפָּרָה מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף מְטַמְּאִין בְּגָדִים כָּל זְמַן עֲשִׂיתָן. שְׁנֵאמַר בְּשׂוֹחֵט וּמְשַׁלֵּיף עֵץ אֲרָז: וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ; וְנֵאמַר בְּשׂוֹרֵף: וְהִשְׂרִיף אֹתָהּ יַכְבֵּס בְּגָדָיו; וְנֵאמַר: וְכַבֵּס הָאֲסָף אֶת אֶפְרַי הַפָּרָה. מְלַמֵּד, שֶׁכָּל הַעוֹסְקִין בָּהּ מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף מְטַמְּאִים בְּגָדִים וְטַעוּנִין טְבִילָה וְהַעֲרֵב שְׂמֶשׁ דִּין תּוֹרָה. אֲבָל הַמְשַׁמְרָה בְּשַׁעַת עֲשִׂיתָהּ מְטַמֵּא בְּגָדִים מִדְּבָרֶיהֶם, גְּזָרָה שְׁמָא יִזְיוּ בָּהּ אֵיבָר².

68) שם פ"ד מ"ד. 69) משמע שגם שחיטה טעונה כהן, אולם בפ"א מהל' פסולי המוקדשין פסק בפירוש שכשירה בזר. ראה סוף הלכה זו. 70) אם המתעסק בה עשה אז איזו מלאכה שהיא אינה לצורך שריפתה – הפרה פסולה. 71) תוספתא, שם פ"ד ה"ו. 72) במסכת יומא מב, ב. ומג, א - דרשו זה מהמקרא. 73) בין איש ובין אשה. 74) התורה אמרה "והניח", ודרשו חכמים (שם מג, א) מי שיש בו דעה להניח, ואלה אין בהן דעת. 75) נימוק להכשיר בכל אדם. 76) מזה שאמר "איש" ולא "כהן", יוצא ברור שגם זר (לא כהן) כשר. 77) שאם עשה מלאכה אחרת בשעה שהיה עוסק במעשה פרה – נפסלה. 78) כלומר, המילה איש אינה מוציאה את האשה, ופירושה – אדם. בגמרא שם אמרו: "איש" להכשיר את הזר, "טהור" להכשיר את האשה. פירוש: כתוב בתורה (במדבר יט, ט) "ואסף איש טהור את אפר הפרה", המילה "איש" מלמדת שאיסוף אינו צריך כהן, והמילה "טהור" שהיא מיותרת, שהרי נאמר בה (שם, יט) "חטאת היא" וטמא פסול למעשה חטאת, באה ללמד שעל טהרה בלבד הקפידה תורה, אבל לא על המין. 79) שם מב, א - נאמרה דרשה זו לדעת רב, ששחיטת פרה צריכה כהן, אבל לדעת שמואל למדו ממקרא זה ששחיטתה כשירה בזר, ופסול מלאכה נלמד מהכתוב (שם, ה) ושרף את הפרה לעיניו. ותמוה הדבר, שהרי רבינו פסק בפ"א מהל' פסולי המוקדשין ה"ב, ששחיטת פרה כשרה בזר, וכיצד למד ממקרא זה פסול מלאכה? (ונראה לומר בדעת רבינו, שאפשר לדרוש שתי הדרשות מהפסוק הזה, ולפיכך דדק רבינו והביא כאן רק את קטע הפסוק "ושחט אותה", שממנו לומדים פסול מלאכה, ומן "לפניו" למדנו, שזר שוחט ואלעזר רואה, כשמואל. נראית לו לרבינו סברת רב, שצריכים לימוד מיוחד להיסח הדעת (פסול מלאכה) בשחיטה וכן גם בשריפה, אבל להלכה פסק כשמואל ששחיטה בזר כשירה, ואין בכך כל סתירה. עיי' בגמרא שם).

~ נקודות משיחות קודש ~

"כָּל הַעוֹסְקִין בַּפָּרָה מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף מְטַמְּאִין בְּגָדִים כָּל זְמַן עֲשִׂיתָן... וְטַעוּנִין טְבִילָה וְהַעֲרֵב שְׂמֶשׁ דִּין תּוֹרָה".

וצריך להבין בדברי חז"ל בדברי אומות העולם שמוניין את ישראל על מצוה זו: איך יתכן שפרה אדומה תטהר את הטמאין ותטמא את הטהורים. והביאור בזה על-פי הסיפור הידוע שהיה אצל אדמו"ר האמצעי שמסקנתו שכדי לתת לאדם את התיקון וסדר התשובה הראויים לו, צריך למצוא בעצמו עניין דומה בדקות דדקות. ועוד, גם מצבו של הזולת צריך שיהיה נוגע לו, כידוע פתגם אדמו"ר הר"י"ץ על הפסוק מהמגילה "ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו", שצריך להרגיש כאילו העניין של חברו קרה לו עצמו.

כך גם בטהרת פרה אדומה, צריך המטהר שתהיה לו שייכות מסוימת למצב של היפך הטהרה, כדי שיוכל לטהר את חברו.

(על-פי "יין מלכות" ספר טהרה סימן ח מתוך רמב"ם "פרס המלך")

יח. שְׁחַט⁸⁰ אֶת הַפָּרָה וְנִשְׁחַטָּהּ בְּהֵמָה אַחֶרֶת עִמָּה⁸¹ אוּ נְחִתְּהָ דְלַעַת עִמָּה - בְּשִׂרְהָ, שֶׁהָרִי לֹא נִתְּפֹן⁸² לְמְלָאכָה; אֵף עַל פִּי שֶׁהַבְּהֵמָה שֶׁנִּשְׁחַטָּה עִמָּה בְּשִׂרְהָ לֹא כִילָה⁸³, שְׁאִין שְׁחִיטַת הַחֲלִין צְרִיכָה בְּוָנָה. אֲבָל אִם נִתְּפֹן לְחֲתוֹךְ הַדְּלַעַת⁸⁴ וְנִחְתְּהָ בְּשַׁעַת שְׁחִיטָהּ - פְּסוּלָה, שֶׁהָרִי עָשָׂה עִמָּה מְלָאכָה.

80) חולין לב, א. 81) שלא בכוונה, כגון ששחט בסכין ארוכה. 82) עשיית מלאכה פוסלת מפני שמסיח דעתו מן הפרה, ומובן שמלאכה בלי כוונה אין בה היסח הדעת.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וְאִי זֶהוּ שׁוֹרֶף? זֶה הַמְּסִיעַ בְּשׂוֹרֶפָה, כְּגוֹן הַמְּהַפֵּךְ
בְּבֶשֶׂר וְהַמְּשַׁלֵּף עֲצִים וְהַמְּהַפֵּךְ בָּאֵשׁ וְהַחֹתֵה
גְּחָלִים כְּדִי שִׁתְּבַעַר הָאֵשׁ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן; אֲבָל הַמְּצִית
הָאוֹר¹⁵ וְהַמְּסַדֵּר אֶת הַמְּעֻרְכָה - טְהוֹר. כִּף לְמַדּוּ מִפִּי
הַשְּׂמוּעָה, שֶׁהַנּוֹשֵׂא פָרִים וְשִׁעִירִים הַנְּשָׂרְפִין
לְהוֹצִיאָן לְבֵית הַדִּשָּׁן לְשָׂרְפָן - טָמֵא וּמְטָמֵא בְּגָדִים
דִּין תּוֹרָה כָּל זְמַן שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּהוֹלְכָתוֹ, וְטַעוֹן
טְבִילָה וְהַעֲרַב שְׂמֶשׁ; כְּמוֹ הַמְּשַׁלֵּחַ אֶת הַשְּׁעִיר
לְעֻזָּאזֵל, שֶׁהוּא מְטָמֵא כָּל בְּגָד וְכָל פְּלִי שִׁינֵּעַ בּוֹ
בְּכֻלָּם שִׁעִלּוֹ כָּל זְמַן שֶׁמִּתְעַסֵּק בְּשִׁלּוּחוֹ, שְׁנֹאמַר:
וְהַמְּשַׁלֵּחַ אֶת הַשְּׁעִיר לְעֻזָּאזֵל יִכְבַּס בְּגָדָיו.

(8) איסוף האפר הוא המעשה האחרון בעיסוק הפרה.
(9) פר ושעיר של יום הכיפורים, פר העלם דבר של צבור
ופר כהן משיח ושעירי חטאת של ציבור על עוון עבודה
זרה. (10) אחת המידות שהתורה נדרשת בהן ומשמעותה,
הדבר שנאמר כאן מחייב גם בכל העניינים הדומים.
(11) שמחוץ לחומת ירושלים. (12) אם נפסלו לאחר זריקת
דם, ואם נפסלו לפני זריקה שורפים אותם בהר הבית.
(13) בפרים ושעירים הנשרפים. (14) ונגמרה מצוותם,
שהרי אפרם אינו טעון איסוף כאפר פרה. (15) בעצים.

ה. מֵאֵימָתִי מְטָמֵאִין בְּגָדִים הַנּוֹשֵׂאִין פָּרִים וְשִׁעִירִים
הַנְּשָׂרְפִים? מִשִּׁיעָאוּ בְּהֵן חוּץ לְחֹמַת הָעִזְרָה. נִשְׂאֹם
בְּמוֹטוֹת וְיֻצְאוּ מִקְצַת הַנּוֹשֵׂאִים חוּץ לְחֹמַת הָעִזְרָה
וְהַחֲרוֹגִים לֹא יֻצְאוּ - אֵלּוּ שִׁיעָאוּ מְטָמֵאִין בְּגָדִים,
וְאֵלּוּ שִׁעֵדִין לֹא יֻצְאוּ אִינֵן מְטָמֵאִין בְּגָדִים עַד שִׁיעָאוּ.
יֻצְאוּ וְחֻזְרוּ¹⁶ לְעֻזְרָה - הַנּוֹשֵׂאִין בְּעֻזְרָה¹⁷ טְהוֹר¹⁸ עַד
שִׁיעָאוּ בְּהֵן. הִיָּה עוֹמֵד חוּץ לְעֻזְרָה¹⁹ וּמוֹשֵׁף אוֹתָם
מִשֶּׁם מֵאֲחֵר שִׁחֲזָרוּ²⁰, הוֹאִיל וְכִבֵּר יֻצְאוּ לְחוּץ וְהָרִי
זֶה הַמּוֹשֵׁכֶם בְּחוּץ - הָרִי הוּא סֶפֶק טָמֵא.

(16) הפרים. (17) באו אנשים אחרים והתחילו לנושאים.
(18) ואין אנו אומרים הפרים כבר יצאו ולפיכך הם מטמאים
את כל המטפל בהם. וטעמו של דבר, לפי שנאמר (במדבר
ט, ז), "ורחץ בשרו במים ואחר יבוא אל המחנה", משמע
שהוא נמצא מחוץ למחנה, ואלה הלא עודם בעזרה.
(19) האנשים האחרים שבאו להוציא שנית את הפרים.
(20) הפרים.

ו. וּמֵאֵימָתִי מְטָמֵא בְּגָדִים הַמְּשַׁלֵּחַ אֶת הַשְּׁעִיר²¹?
מִשִּׁיעָאוּ חוּץ לְחֹמַת רְוִשְׁלָיִם עַד שְׁעַת דְּחִיתוֹ
לְעֻזָּאזֵל²². אֲבָל אַחֵר שִׁדְּחָהּ, אִם נִגְעָע²³ בְּכֻלָּם
וּבְבְּגָדִים - טְהוֹרִים²⁴.

(21) לעזאזל ביום הכיפורים, ונאמר בו (ויקרא טז, כו): ורחץ
בשרו במים ואחר יבא אל המחנה. (22) שהוא דוחה את
השעיר מן הצוק (צוק = הר סלעי זקוף). (23) הדוחה.
והוא הדין אם נגע לפני דחיתו בשעה שפירש מן השעיר.
(24) אבל מטמא אוכלין ומשקין כוולד הטומאה.

- לֹא בָּא לְלַמְּדֵנוּ שֶׁהַבְּגָדִים שִׁעִלּוֹ בְּלִבְד הֵם
טָמֵאִים; אֲלֵא לְלַמְּדֵנוּ, שֶׁכָּל בְּגָד אוֹ פְּלִי שִׁינֵּעַ בּוֹ
הַטָּמֵא הַזֶּה בְּשַׁעַת חִבּוּרוֹ בְּמִטְמָאֵיו - הָרִי הֵן
טָמֵאִים. אֲבָל אַחֵר שִׁיפְרֹשׁ מִמִּטְמָאֵיו אִינוּ מְטָמֵא
בְּגָדִים. כִּיֻּצֵּד? הַנּוֹשֵׂא אֶת הַנְּבִלָה - אֶחָד בְּגָד שִׁעִלּוֹ
אוֹ פְּלִי שִׁינֵּעַ בּוֹ כָּל זְמַן שֶׁהוּא נוֹשֵׂא הָרִי הֵן
טָמֵאִין, וְהָרִי הֵן רֵאשׁוֹן לְטָמְאָהּ. וְכֵן זֶה הַנּוֹשֵׂא הָרִי
הוּא רֵאשׁוֹן. פִּרְשׁ מִמִּטְמָאֵיו וְהַשְּׁלִיף אֶת הַנְּבִלָה -
הָרִי הוּא רֵאשׁוֹן כְּמוֹת שְׁהִיָּה, וְאִם יִגַּע בְּכָלִי אוֹ בְּגָד
- אִינוּ מְטָמֵא אוֹתוֹ, שְׂאִין וְלֵד טָמְאָה מְטָמֵא כְּלָיִם,
כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּתַחֲלַת סֵפֶר זֶה. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּנְבִלָה.
וְכֵן כָּל הָעוֹסֵקִין בְּפָרָה, אִם נִגַּע בְּבְּגָד אוֹ בְּכָלִי בְּשַׁעַת
שְׁחִיטָה אוֹ בְּשַׁעַת שְׂרָפָה - הָרִי הֵן טָמֵאִין. אֲבָל אַחֵר
שִׁיפְרֹשׁ מִמִּעֲשֵׂיָהּ, אֵף עַל פִּי שִׁעֵדִין לֹא טָבֵל, אִם
נִגַּע בְּכָלִי - אִינוּ מְטָמֵאוּ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא וְלֵד הַטָּמְאָה⁴.
וְהַפָּרָה עֲצֻמָּה אִינָה מְטָמְאָה לֹא אָדָם וְלֹא כְּלָיִם⁵
שְׁנֹנְגָנוּ בּוֹ, אֲלֵא הַמִּתְעַסֵּק בָּהּ בְּלִבְד הוּא הַטָּמֵא
וְטַעוֹן טְבִילָה וּמְטָמֵא בְּגָדִים כָּל זְמַן שֶׁעוֹסֵק בָּהּ.

(3) תורת כהנים שמיני פרק ו פרשת ו: "מנין לעשות שאר
כלים כבגדים? תלמוד לומר וטמא". (4) ראשון לטומאה.
אדם וכלים הנוגעים באב הטומאה נעשים ולד הטומאה.
(5) והוא הדין שאינה מטמאה אוכלים, אלא שכאן המדובר
בטומאת אדם וכלים בלבד וסמך על דבריו בהלכה ז.

ג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁנּוֹשֵׂרֶפֶת כְּמַצּוֹתָהּ;
אֲבָל אִם נִפְסָה - הַמִּתְעַסֵּק בָּהּ טְהוֹר. אֲרַע פְּסוּל
בְּשְׁחִיטָתָהּ⁶ - אִינָה מְטָמְאָה בְּגָדִים. אֲרַע פְּסוּל
בְּהִזְתָּהּ - כָּל הָעוֹסֵק בָּהּ לִפְנֵי פְּסוּלָהּ מְטָמֵא
בְּגָדִים⁷, לְאַחֵר פְּסוּלָהּ אִינוּ מְטָמֵא בְּגָדִים.

(6) הרי לא נעשה בה כל פעולה כשירה לשם אפר פרה.
(7) ואין אנו אומרים הרי פרה זו לא נעשתה כמצותה ולא
תטמא בגדים אפילו לפני פיסולה. וטעמו של דבר, מכיוון
שהאדם או הכלים נטמאו, אינם חוזרים לטהרתם בלי
טבילה והערב שמש.

ד. הַשְּׁלִיִם לְכֹנֵס אֶת אֶפְרָה - הַמִּתְעַסֵּק בָּהּ אַחֵר כֵּן
בְּחֻלּוֹק הָאֶפֶר אוֹ בְּהַצְנַעְתּוֹ וְכֵן הַנּוֹגֵעַ בּוֹ טְהוֹר⁸. וְלֹא
הַפָּרָה בְּלִבְד, אֲלֵא כָּל הַחֲטָאוֹת הַנְּשָׂרְפוֹת⁹ מִן הַפָּרִים
וּמִן הַשְּׁעִירִים - הַשׁוֹרֶפֶם מְטָמֵא בְּגָדִים בְּשַׁעַת
שְׂרָפָתוֹ עַד שִׁיעֵשׂוּ אֶפֶר. שְׁהָרִי הוּא אוֹמֵר בְּפִר
וְשִׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים: וְהַשׁוֹרֶף אֹתָם יִכְבַּס. מִפִּי
הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוּ, שִׁזָּה בְּנֵן אָבֹב¹⁰ לְכָל הַנּוֹשֵׂרֶפִים שִׁיָּהוּ
מְטָמֵאִין בְּגָדִים עַד שִׁיעֵשׂוּ אֶפֶר. בְּמָה דְּבָרִים
אֲמוּרִים? בְּשִׁלָּא אֲרַע לְהֵן פְּסוּל וְנִשְׂרָפוּ כְּמַצּוֹתָן
בְּבֵית הַדִּשָּׁן¹¹; אֲבָל אִם נִפְסְלוּ בְּעֻזְרָה - נִשְׂרָפִין
שָׁם¹² כְּפְּסוּלֵי הַמְּקַדְּשִׁין, וְשׁוֹרֶפֶן טְהוֹר. וְכֵן
הַמִּתְעַסֵּק בְּהֵן¹³ מִשִּׁיעָאוּ אֶפֶר¹⁴ אִינוּ מְטָמֵא בְּגָדִים.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

באין-ערוך. וכמבואר ששכחה זו אינה של הלימוד עצמו ח"ו אלא של דרך הלימוד של תלמוד בבלי.

(על-פי "יון מלכות" ספר טהרה סימן ט מתוך רמב"ם "פרס המלך")

2) אבל מי בורות שניקוו פסולים. 3) מקרא זה מלמדנו שני הדינים: א. שאין ממלאים אלא בכלים; ב. מי בורות פסולים. "מים חיים" פירושו מי מעיינות או נהרות מושכים. 4) בתוספתא פרה פ"ו ה"ב, שנינו: "נתן את האפר ואחר-כך נתן את המים, פסול". ובגמרא סוטה טז, ב מפורש הטעם, מפני שכתבה תורה "מים חיים אל כלי", משמע שהמים צריכים להגיע ישר לכלי, בלי הפסק אפר ביניהם. 5) במדבר יט, ט.

ב. הכל פְּשִׁימִים לְמֵלֵאת הַמַּיִם, חוץ מְחֻרֵשׁ שׁוֹטָה וְקִטְוִן; וְהַכֹּל פְּשִׁימִים לְקִדְשׁוֹ, חוץ מְחֻרֵשׁ שׁוֹטָה וְקִטְוִן. וְאֵין מְמַלְאִין וְאֵין מְקַדְשִׁין אֶלָּא בְּכֵלִי, וְאֵין מְזִין אֶלָּא מְכֵלִי¹⁰. וְהַמְלוֹי וְהַקְדוֹשׁ פְּשִׁימִים פְּלִילָה¹¹, אֲבָל אֵין מְזִין וְאֵין טוֹבְלִין¹² אֶלָּא בַּיּוֹם¹³. וְכֹל הַיּוֹם פְּשִׁימִים לְהַזְאָה וְלְטְבִילָה¹⁴.

6) אפילו אשה. רבינו מדמה מילוי לאיסוף האפר (ראה פ"ד הי"ז). 7) ראה פ"ב ה"ז, ובהערות שם. 8) לתת האפר על המים. 9) פרה פ"ה, מ"ד, כתנא-קמא. 10) ידים פ"א מ"ב. 11) תוספתא פרה פ"ד ה"ו. 12) את האזוב במי חטאת, כדי להוות על הטמא. 13) פרה פ"ב מ"א. והטעם, מפני שכתבה תורה (שם, יט): "והזהה הטהור על הטמא ביום השלישי וכו'". וטבילת אזוב למדנו בהיקש מהזאה, משום שנאמר: וטבל . . . והזהה (רבינו בפירושו למשנה שם). 14) הכסף-משנה רושם מקור הדין במשנה מגילה כ, ב. לא התכוון למה שנאמר במשנה "הזאה", שהרי שם הכוונה להזאת דם קרבנות, אלא למה שאמר: זה הכלל, כל שמצוותו ביום, כשר כל היום.

ג. בְּכֹל הַכֵּלִים מְמַלְאִין וּמְזִין וּמְקַדְשִׁין¹⁵, אֲפִלוּ בְּכֵלֵי גְלָלִים¹⁶ וּכְלֵי אֲבָנִים וּכְלֵי אֲדָמָה¹⁷ וּבִסְפִינָה. וְאֶחָד פְּלִי חָרָס וְאֶחָד כֹּל הַכֵּלִים. אֲבָל אֵין מְמַלְאִין וְאֵין מְקַדְשִׁין וְלֹא מְזִין בְּדַפְנוֹת הַכֵּלִים¹⁸, וְלֹא בְּשׁוּלֵי הַמַּחֲצִין¹⁹, וְלֹא בְּמַגּוּפַת הַחִבִּית²⁰, וְלֹא בְּחַפְנֵיו²¹, וְלֹא בְּבִיצַת הַתְּרַנְגְלֵת²², וְלֹא בְּשִׁקְתַּ שְׂפֹסְלָע²³. אֲבָל בִּיצַת הַיּוֹצְרִים²⁴ פְּשִׁימִים, מְפִנֵי שְׁהִיא פְּלִי אֲדָמָה.

15) בפרה פ"ה מ"ה, שנינו: "בכל הכלים מקדשים". ורבינו מדמה מילוי והזאה לקידוש. 16) רפש בקר מיובש. 17) ואף-על-פי שלגבי טומאה אין דינם ככלי. 18) כלי שנשבר ונשאר בית קיבול בדופן שבור. 19) כלי חרס לשאוב בו יין מן הגת, ובשוליו מבחוץ יש לו בית קיבול (ויש מפרשים, גומא בשולי הכלי בפנים). 20) אם יש בה בית קיבול, מפני שחור זה אינו משמש לקבלת משקין אלא לתחוב בו אצבע ולהוציא את המגופה מן החבית.

ז. הַנוֹגֵעַ בְּפָרִים וּבְשִׁעִירִים הַנִּשְׁרָפִין עֲצָמָן, אֲפִלוּ אַחַר שְׂנֵינָא, בֵּין אָדָם בֵּין בְּלִים, בֵּין אֲכָלִין בֵּין מְשָׁקִין²⁵ - הַכֹּל טָהוֹר. וְכֵן אִם נִגְעוּ בְּשִׁעִיר הַמְשִׁתְּלַח עֲצָמוֹ בְּזִמְן הוֹלְכָתוֹ - טָהוֹרִין. שְׂאִין אֵלוּ מְטֵמְאִין אֶלָּא לְמַתְעַסֵּק בְּהֵן בְּלָבָד, שְׂנֵאָמַר: וְהִשְׁרַף אֹתָהּ יַכְבֵּס בְּגָדָיו; אֲבָל הַנוֹגֵעַ - טָהוֹר.

25) כרב דימי זבחים קה, א. לפי גירסת הספרים שבידינו (וכן גורס רש"י שם): "צריכים הכשר טומאה ממקום אחר" ורבינו מפרש הדברים כפשוטם, שלדעת חכמים פרים הנשרפים ופרה אדומה אינם מטמאים טומאת אוכלין, אלא אם נגעו בשרץ וכדומה, אבל כל זמן שלא נטמאו אינם מטמאים.

פְּרָק שִׁישִׁי

1) יבאר המים שנותנים עליהם אפר פרה מאי זה מקום ממלאים אותם, ובאי זה דבר, הכשרים למלאות המים או לקדש, ואם מילוי וקידוש כשרים בליה, כלים הכשרים למלאות ולקדש, והמסייע למלאות דבר המקבל טומאה, המפנה המעיין לתוך הגת וחזר ומילא ממנו בכלי, המים הכשרים למלאות ומי התערוכות.

א. הַמַּיִם שְׂנוֹתְנִין עֲלֵיו אֶפְר הַפְּרָה - אֵין מְמַלְאִין אוֹתָן אֶלָּא בְּכֵלִי, וּמִן הַמַּעֲיִנוֹת אוֹ מִן הַנְּהָרוֹת הַמְשִׁימִין²; שְׂנֵאָמַר: וְנָתַן עֲלֵיו מַיִם חַיִּים אֶל פְּלִי. וְנִתְיַבֵּת אֶפְר הַפְּרָה עַל הַמַּיִם⁴ שְׂנֵתְמַלְאוּ הוּא הַנִּקְרָא קְדוֹשׁ, וְהַמַּיִם הָאֵלוּ שְׂנֵתְנָן עֲלֵיהֶן הָאֶפְר הֵן הַנִּקְרָאִין מִי חֲטָאת וּמִי מְקַדְשִׁין, וְהֵם שְׂקֵרָאֵן הַפְּתוּב מִי נְדָה⁵.

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוּדֵשׁ ~

"המים שנותנים עליו אפר הפרה - אין ממלאין אותן אלא בכלי, שְׂנֵאָמַר: וְנָתַן עֲלֵיו מַיִם חַיִּים אֶל פְּלִי."

זה ש"אין ממלאין אותן אלא בכלי" הוא לא מפני שאי-אפשר לקחת מים ללא דבר שיש לו בית קיבול, אלא שצריך למלאות בכלי שיש בו בית קיבול דווקא. וההוראה מזה, שכל עניין של גילוי והמשכה צריך שיבוא בכלים דווקא, כמבואר בכמה מקומות החשיבות של המשכה בגדרי הטבע.

בנוסף צריכים המים להיות "חיים", וכפירוש הרמב"ם להלן "מים המכובין פסולין", ואם המים חרובין אפילו פעם בשבע שנים - פסולין.

ובזה ההוראה היא שעבודת היהודי צריכה רצף תמידיות וקביעות, שאם לא כן - מורה הדבר שאין זה באופן של אמת לאמתו. ויתירה מכך, צריך שתהיה בעבודתו בעילוי אחר עילוי עד להליכה האמיתית שהיא עילוי שלא בערך לדרגתו הקודמת, עד כדי כך שמבטל לגמרי את דרגתו הקודמת, כפי שמצינו ברבי זירא ש"ישב מאה תעניתא דלישתכח גמרא בבלאה מיניה" כדי לבוא לעילוי של תלמוד ירושלמי שהוא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

39) מימרא של רבא, במסכת שבת צה, ב. 40) אם יכניסו את המקום המנוקב למשקין, ייכנסו דרך הנקב. 41) המשקה שבתוך הכלי המנוקב יוצא דרך הנקב, אבל המשקין אינם נכנסים דרכו. מובן ששיעור זה הוא פחות מכונס משקה. [רבינו כאן וגם רבא שם, לא פירשו באיזה משקה אמרו. ברור שיש נקב שמוציא מים ואינו מוציא שמן. ונראה שהכוונה למים].

ז. פְּלִי שְׁנֵקֵב⁴² מִלְמָטָה⁴³ וְסִתְמוּ בְּסִמְרִטוּטִין - פְּסוּל, שֶׁהַמִּים שָׁבוּ אֵינָן עַל עֲגוּל הַכְּלִי⁴⁴ אֲלֵא עַל הַפְּקָק⁴⁵. הִיָּה נְקוּב מִן הַצַּד וּפְקָקוּ - הֲרִי זֶה כְּשֶׁר⁴⁶ לְמִלְאָת וּלְקִדְשׁ וּלְהִזוּת מִמֶּנּוּ.

42) פרה פ"ה מ"ז. 43) בשוליים. 44) סתם כלים, עגולים הם. 45) הכלי אינו מחזיק את המים, ולולא הפקק היו נשפכים. 46) פירוש, החלק שלמטה מן הנקב, והוא הדין כשלא סתם את הנקב. ונקט "פקקו", משום הרישא בנקוב מלמטה, שאפילו פקקו - פסול (כן פירוש הרא"ש והגר"א במשנה).

ח. הַזוֹלֶף מִים⁴⁷ מִן הַמַּעַיִן בְּיָדוֹ וּבְרַגְלָיו⁴⁸ וּבְחֶרְסִים⁴⁹ וְנָתַן לְתוֹף הַחֶבֶת - פְּסוּלִין⁵⁰, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְמַלְאוּ בְּכֵלִי. נָתַן אֶת הַחֶבֶת⁵¹ בְּמִים וְדָחַק הַמִּים בְּיָדוֹ אוֹ בְּרַגְלָיו אוֹ בְּעֵלֵי יָדָיו שֶׁיַּעֲבִרוּ לְחֶבֶת - הֲרִי אֵלּוּ פְּסוּלִין⁵². וְכֵן אִם שָׁקְעוּ בְּמִים כְּדִי שֶׁיַּגְבְּרוּ הַמִּים וַיַּעֲלוּ וַיִּשְׁפְּכוּ לְחֶבֶת - פְּסוּלִין. וְאִם עָשָׂה בֵּן בְּעֵלֵי קָנִים אוֹ בְּעֵלֵי אֲגוּזִים⁵³ - הֲרִי הַמִּים כְּשָׂרִים. זֶה הַכֵּל: דְּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טְמֵאָה, אִם סִיעַ בּוֹ הַמִּים כְּדִי שֶׁיִּמְלְאוּ הַכֵּל - הַמִּים פְּסוּלִין; וְאִם סִיעַ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טְמֵאָה - כְּשָׂרִים.

47) תוספתא פרה פ"ו ה"ב. 48) שואב את המים בידיים או ברגליים. 49) שברי כלי חרס. 50) כך גורס רבינו בתוספתא, ולא כגירסא שבספרים שלנו. ואפשר גם לפרש שהעמיד ידיו או רגליו במקום המעייין או הנהר המושך, והפנה את זרם המים לחבית. 51) פרה פ"ו מ"ד. 52) מפני שנכנסו לחבית באמצעות או בסיוע דבר המקבל טומאה. 53) שניהם אינם ראויים לאכילה ואינם מקבלים טומאה.

ט. הַמַּפְנֶה⁵⁴ הַמַּעַיִן לְתוֹף הַגֶּת אוֹ לְתוֹף הַגְּבָא⁵⁵, וְחִזָּר וּמְלֵא בְּכֵלִי מֵאוֹתוֹ הַגְּבָא אוֹ הַגֶּת - פְּסוּלִים; שֶׁהֲרִי צָרִיף שֶׁתְּהִיָּה לְקִיחַת הַמִּים מִן הַמַּעַיִן בְּכֵלִי בְּתַחֲלָה.

54) שם מ"ה. רבינו שם מפרש, שהשקיע ידו במעייין, ועלו המים ונשפכו לתוך הגת. והר"ש פירש שעשה חריץ מן המעייין עד הגת, וזרמו מים לתוכו ואחר-כך סתם את החריץ. 55) בור קטן לא עמוק, מלשון "כמשק גבים שוקק" בישיעה לג, ד (הר"ש).

י. הַיָּם⁵⁶ הַגְּדוֹל⁵⁷ - כְּמִקְרָה⁵⁸, וְאֵינוֹ כְּמַעַיִן. לְפִיכָף

21) בכף היד. 22) כחכמים שם במשנה. 23) שחצב בית קיבול בסלע המחובר לקרקע, ונופלים בו מי מעיינות (רבינו כותב שם: "אם יהיה בו חפירה". אולם אין הברל בין חפירה טבעית ובין חצובה בידי אדם). 24) יוצרי כלי חרס גובלים בתחילה תבנית ביצה מטיט, ויש לה בית קיבול, ולאחר מכאן נותנים לה התבנית הרצויה להם. ביצת היוצרים היא איפוא חומר גלמי, ואף-על-פי-כן מותר לקדש בה מפני שהיא כבר כלי (שם משנה ו).

ד. שוּלֵי פְּלִי עֵינִין²⁵ וְכֵלִי זְכוּכִית וְכֵלִי עֵצִים - אֵינָן מְקַדְשִׁין בְּהֵן עַד שֶׁיִּשְׁוּף אוֹתָן וַיִּתְקַנְסוּ וַיַּעֲשֶׂם פְּלִים בְּפָנֵי עֵצִים²⁶. וְכֵן מְגוּפָה שֶׁהִתְקִינָה²⁷ לְהִיּוֹת פְּלִי - מְקַדְשִׁין בָּהּ. וּבִיִּצַת הַנְּעֻמִית²⁸ כְּשֶׁרָה לְקִדְשׁ בָּהּ²⁹, וְאֵינָן צָרִיף לומר שֶׁכְּשֶׁרָה לְמִלְאָת בָּהּ וּלְהִזוּת מִמֶּנָּה³⁰.

25) תוספתא שם פ"ה ה"ו. שולי כלים שיש להם בית קיבול מבחוץ. 26) אבל אם הפך את הכלי ושוליו למעלה - אין מקדשים בהם. 27) תוספתא שם, לפי גירסת הר"ש והגר"א. 28) של בת היענה, שהיא גדולה וקליפתה קשה כאבן, ומתקנים ממנה כלים. 29) תוספתא שם. 30) עיקר הדין שצריכים כלי, נאמר בתורה גבי קידוש: "ונתן עליו מים חיים אל כלי". ומילוי הזהאה למדנו מקידוש, ולפיכך הכשר לקידוש, ברור שהוא כשר גם למילוי הזהאה.

ה. כְּלִי³¹ שֶׁחֲבָרוּ בְּאֶרֶץ אוֹ בְּסַלְע³², אֲפִלוּ חֲבָרוּ בְּסִיד - מְקַדְשִׁין בּוֹ³³ וּמִזֵּין מִמֶּנּוּ. עָשָׂה עֲטָרָה³⁴ שֶׁל טִיט סָבִיב לְכֵלִי³⁵, וְהַמִּים שֶׁבְּפִלֵי צְפִין עַד שֶׁהִלְכוּ³⁶ לְעֲטָרָה: אִם נִטְלָת הָעֲטָרָה עִם הַכֵּל³⁷ - הֲרִי הַמִּים שֶׁבְּתוֹכָהּ כְּשָׂרִים, שֶׁהֲרִי הֵן בְּכֵלִי אֲדָמָה³⁸; וְאִם לֹא - הֲרִי הֵן כְּמִי שֶׁהִקִּיף עֲטָרָה שֶׁל טִיט בְּסַלְע אוֹ עַל הָאֶרֶץ וּמְלֵא אוֹתָהּ מִים, שֶׁהֵן פְּסוּלִין מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן בְּכֵלִי.

31) משנה שם פ"ה, ז. 32) מחובר לקרקע מימי בראשית. 33) הכלי לא נתבטל לגבי האדמה או הסלע. 34) שם. 35) רבינו במשנה אומר, שהמדובר בכלי שחיברו לסלע שבבבא הראשונה. וכן גם משמעות לשונו כאן בסוף ההלכה, ומפרש, שהקיף את כל הכלי בעטרה של טיט ושפתה עורפת על שפת הכלי. נראה כוונתו שהעטרה מרוחקת קצת מן הכלי, ונוצר חלול בינה ובין הכלי והיא מחוברת לשולי הכלי, וכשהמים עוברים על שפת הכלי הם נשפכים לחלול. 36) שהגיעו לעטרה אחרי שעברו על שפת הכלי. 37) ואינה מתפוררת ולא נשארת במקומה. 38) שאינו קשור בסלע (הר"ש פירש שהמדובר בסלע תלוש, וכן פירוש הברטנורא).

ו. כְּלִי חֶרֶס³⁹ שֶׁנִּקְבַּב בְּכֹונֶס מְשָׁקָה⁴⁰ - אֵינָן מְמַלְאִין וּמְקַדְשִׁין בּוֹ; אֲבָל אִם נִקְבַּב כְּמוֹצֵיא מְשָׁקָה⁴¹ - מְקַדְשִׁין בּוֹ.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ד כסלו - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קיט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

77) ולא גזרו על תערוכות כשרים משום תערוכות פסול. כחכמים שם.

יד. המים⁷⁸ שְׁנִשְׁתַּנּוּ⁷⁹ שְׁנוּיֵין מִחֲמַת עֲצָמִין⁸⁰ - כְּשֵׁרִין.

78) שם מי"א. 79) נשתנה טעמם או צבעם. 80) ולא מתערוכות דבר מן החוץ.

טו. בְּאֵרֵי⁸¹ שֶׁנִּפְּלָה לְתוֹכָהּ חֲרָסִית או אֲדָמָה וְנִעְשׂוּ מִימֶיהָ עֲכוּרִין⁸² - מִמְּלֵא מִמְּנָה וְאֵין צָרִיף לְהַמְתִּיךְ⁸³. נִפְּל לְתוֹכָהּ שִׁטָּף⁸⁴ שֶׁל מִימֵי גְשָׁמִים⁸⁵ - יִמְתִּיךְ עַד שֶׁתִּצְלֵל⁸⁶.

81) שהוא מעיין. 82) על-ידי עליית אבק וחול מקרקע הבאר (רבינו בפירושו שם). 83) עד שקיעת החול, שהחול הבא מקרקעית המעיין, אינו פוסל. כ"ו עקיבא שם. 84) תוספתא שם פ"ט ה"ב. 85) ונשתנה מראה מי הבאר (הגר"א שם). 86) שיחזרו המים לצלילותם הקודמת. חרסית ואדמה אינם מתערבים כל-כך במים, ולפיכך אין צריך להמתין. אבל מי גשמים מתערבים ונשתנו המים שלא מחמת עצמם. שנינו בתוספתא: הכול שווים (אין אדם חולק על זה) בבאר שירד לתוכה שטף של מי גשמים שצריך להמתין.

טז. אִמְת⁸⁷ הַמַּיִם⁸⁸ הַבְּאֵה מִרְחוֹק, הוֹאִיל וְתַחֲלָתָה מִן הַמַּעְיָן - כְּשֵׁרָה לְמִלְאֵת מִמְּנָה. וּבְלִבְד שֵׁישְׁמִרְנָה שְׁלֵא יִפְסְקָנָה אָדָם⁸⁹, וְנִמְצָא מִמְּלֵא מִן הַמַּיִם שֶׁפְּסָקוּ תַחֲלָתָן מִן הַמַּעְיָן, שֶׁהֵן פְּסוּלִין.

87) שם במשנה. 88) חריץ עמוק בקרקע, ומי מעיין מושכים בו. 89) "אדם" לאו דווקא, אפילו תיפסק מאליה, נפסלו המים שנשאר בו בחלק האמה שאינו מחובר למעיין. פסק כתנא-קמא, שצריכה שמירה.

פָּרָק שְׁבִיעִי

1) יבאר אם המלאכה פוסלת במים קודם שיתקדשו או בהזאה, השכר אם פוסל בקידוש ובהזיה ומילוי, הממלא בידו אחת ועושה מלאכה באחרת, והממלא לאחרים או לעצמו, חמשה שמילאו חמש חביות לקדשם חמשה קידושים ונמלכו לערבם, הרוצה למלאות מים לקדש ומים אחרים לצרכיו, השואל חבל למלאות בו כ"ו, הממלא ונותן לחבית והצניע החבית שלא תשבר, הממלא ונותן לשוקת ופינה חרסית מהשוקת והממלא לשתות ונמלך, שלשל הדלי ונפסק החבל מידו, ומים שמלאם לחטאת ואח"כ נמלך.

א. הַמְּלֵאכָה פּוֹסְלָת² בְּמַיִם קָדָם שִׁיתְקַדְשׁוּ³, וְאֵינָה פּוֹסְלָת בְּהִזָּאָה. וְדָבָרִים אֵלֵי הֵן דְּבָרֵי קְבָלָה⁴. פִּיעֵד ? הַמְּמֵלֵא מַיִם לְקִדּוּשׁ וְנִתְעַסַּק בְּמִלְאכָה אַחֲרַת בְּשִׁעַת הַמְּלִוִי, או בְּשִׁעַת הוֹלֵכַת הַמַּיִם שֶׁמְמֵלֵא, או פִּעַת שֶׁמַּעֲרָה אוֹתָן מְכַלֵּי אֵל כְּלֵי⁵ - פְּסָלָן. לְעוֹלָם הַמְּלֵאכָה פּוֹסְלָת בְּמַיִם עַד שֶׁיִּטִּיל לָהֵן אֶת הָאָפֶר. הִטִּיל אֶת הָאָפֶר וְנִתְקַדְשׁוּ וְנִעְשׂוּ מִי נְדָה - אֵין

אֵין מִמְּלֵאִין מִמְּנָה לְקִדּוּשׁ. וְכָל הַנְּהָרוֹת⁵⁹ פְּסוּלִין⁶⁰ לְקִדּוּשׁ מִהֵן מִי חֲטָאֵת. וְשָׂאָר הַמַּיִם⁶¹ - כְּמַעְיָן⁶².

56) שם פ"ח מ"ח. 57) הכוונה לים התיכון ולאוקיינוס (תפארת ישראל). 58) שנאמר (בראשית א, י'): "ולמקוה המים קרא ימים", ולפיכך אף-על-פי שמימי חוזרים ושבים (ובגמרא חולין סז, א קורא להם "נובעים") פסולים לקדש מגזירת הכתוב. 59) שיש עליהם חשש תערוכות של מים פסולים. 60) תוספתא פרה פ"ט ה"א. [גירסת הגר"א בתוספתא: "כשרות", וכנראה גם בדברי רבינו הוא גורס כך, בהסתמך על דבריו בהלכה א, שכל הנהרות המושכים כשרים]. אבל נהרות שאין בהם חשש תערוכות, כתב רבינו למעלה בהלכה א שהם כשרים. 61) הקטנים, כגון כנרת וחולה. 62) כשרים לקידוש.

יא. וְהַמַּיִם הַנִּגְרָרִין⁶³ מְשָׂאָר הַמַּיִם⁶⁴, וְהֵן הַנִּקְרָאִין זוּחְלִין - פְּסוּלִין⁶⁵. וְהַזּוּחְלִין מִן הַמַּעְיָן - הֲרֵי הֵם כְּמַעְיָן וּכְשָׂרִים⁶⁶.

63) עוברים את שפת הים ונמשכים ונוקוים בגומות. 64) וכל-שכן הנגררים מים הגדול. 65) לחטאת, כ"ו יוסי במשנה שם. ואפשר שגם ר' יהודה מודה שזוחלים פסולים גם בשאר ימים. 66) מקוואות פ"ה מ"ה, "הזוחלין כמעיין".

יב. מַיִם⁶⁷ הַמַּעְיָן⁶⁸ וְהַמְּכַזְבִּין⁶⁹ - פְּסוּלִין. וְאֵלוּ הֵן הַמַּעְיָן: הַמְּלִוְחִים או הַפּוֹשְׁרִים⁷⁰. וְהַמְּכַזְבִּים הֵם הַמַּעְיָנוֹת שֶׁפְּעָמִים מְקִירִים⁷¹ וּפְעָמִים חֲרִבִין וּיְבִשִׁין. אֲפִלוּ הֵיוּ חֲרִבִין פְּעַם אַחַת לְשָׁבַע שָׁנִים - פְּסוּלִין. אֲבָל אִם הֵיוּ חֲרִבִין בְּשָׁנֵי בְּצִרְתָּ⁷² או לְשָׁנִים רַבּוֹת יָתֵר מְשָׁבַע, או שֶׁהֵיוּ מִימֶיהֶן פְּעָמִים מְרַבִּין וּפְעָמִים מוּעָטִין וְאֵינָן חֲרִבִין - הֲרֵי אֵלוּ כְּשָׂרִים. וּמַעְיָן הַיּוֹצֵא בְּתַחֲלָה⁷³ - כְּשָׂרֵי⁷⁴, וְאֵינּוּ צָרִיף לְבַדֵּק שְׁמָא יִכּוּב.

67) פרה פ"ח מ"ט. 68) שהם מזיקים לגוף. 69) כלשון "אשר לא יכזבו מימיו" (ישעיה נח, יא). לקמן יבואר. 70) מעיין שמימי מלוחים מטבעם או חמים, הם הנקראים "מוכים". 71) מוציאים מים, מלשון: "כחקיר בו מימיה" (ירמיה ו, ז). 72) עצירת גשמים יוצאת מן הכלל. 73) מעיין חדש, ואין אנו יודעים אם יכזב או לא. 74) כחכמים בתוספתא פרה פ"ט ה"ב.

יג. מִי בְּצִיִּים⁷⁵ וְמִי הַיַּרְדֵּן וְמִי הַיַּרְמוּף - פְּסוּלִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִי הַתַּעְרוּבוֹת⁷⁶. וְאֵלוּ הֵן מִי הַתַּעְרוּבוֹת: מַיִם כְּשָׂרִים לְקִדּוּשׁ שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּמַיִם פְּסוּלִין - אֵין מִמְּלֵאִין מִתַּעְרֻבָת שְׁנֵיהֶם; אֲבָל מַיִם כְּשָׂרִים שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּמַיִם כְּשָׂרִים, כְּגוֹן מִימֵי שְׁמֵי הַמַּעְיָנוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ וְנִמְשְׁכוּ - מִמְּלֵאִין מִהֵן⁷⁷.

75) משנה יוד שם. פירוש, מים שנמצאים שמקומות מרעה שמעורב בהם טיט רך. 76) מעורבים בהם מים פסולים.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בשמן (מלשונו - שהיא גם לשון המשנה - משמע שמאכילהו ומשקהו חינם, ולא נתבאר למה לא ינכה דמי תרומה).

ג. הממלא¹⁶ באחת ידו ועושה מלאכה בידו האחרת, או הממלא לו ולאחר, או שמלא לשנים באחת¹⁷ - שניהן פסולין; שהמלוי מלאכה, ונמצא כל מלוי משניהם כאלו עשה עמו מלאכה אחרת. וכבר הודענו, שהמלאכה פוסלת במלוי, בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחרים.

(16 פרה פ"ז מ"ב. 17) אבל בזה אחר זה כשרים, כמבואר בה"ד.

ד. הממלא¹⁸ לאחרים, אפלו מלא אלה חביות זו אחר זו לאלה בני אדם¹⁹ - פלן פשרים, וכל אחד מהן נוטל המים שלו ומקדשן. מלא לעצמו חבית אחר חבית: אם נתפזן לקבץ כל החביות לכלי אחד ולהשליף עליהן את האפר ומקדשן קדוש אחד - פלן פשרים, שהכל מלוי אחד הוא²⁰; אבל אם נתפזן לקדש כל חבית וחבית בפני עצמה - פלן פסולין חוץ מן האחרונה; שהראשונה נפסלת במלאכה שעשה קדם שיקדש, והוא מלוי השניה, וכן השניה נפסלת במלוי השלישית, ואין פשרה אלא אחרונה²¹.

(18) רבינו בפירושו למ"א שם, כתב שדין זה התבאר בתוספתא (כנראה התכוון לפ"ז ה"ד) ומנמק את ההבדל בין לאחרים ובין לעצמו: אם מילא לאחרים, הרי אחר מילוי כל חבית גמר את פעולתו במים שבחבית זו, ולהיפך אין המילויים האחרונים פוסלים את הקודמים, אבל במילא לעצמו כדי לקדש הרי המילוי השני הוא מלאכה המפסיקה בין מילוי לקידוש ופוסל את המילוי. (19) משמע, שאם מילא כמה חביות לאדם אחד, הדין כמו במילא לעצמו. (וכן משמע מדבריו בפ"ח ה"ה במילא לאחר בשתי ידיו). (20) והמילוי ייגמר עם שפיכת כל המים לכלי הגדול. (21) שלא עשה כל מלאכה בין מילואה לבין הקידוש.

ה. חמשה²² שמלאו חמש חביות לקדשן חמשה קדושים²³, בגון שישליף האפר על כל אחת ואחת בפני עצמה, ונמלכו לערבן ולקדשן פלן קדוש אחד, או שמלאום לקדשן קדוש אחד ונמלכו לקדשן חמשה קדושים - פלן פשרין, שהרי לא נתעסק הממלא במלוי אחר²⁴. אבל היחיד שמלא חמש חביות לקדשם חמשה קדושים, אף על פי שתזר ונמלה לקדשן קדוש אחד - אין פשר אלא אחרון²⁵. מלאן לקדשם קדוש אחד ונמלה לקדשן חמשה קדושים - אין פשר אלא זה שקדש בתחלה²⁶. וכן אם אמר לאחר²⁷: קדש לך²⁸ את אלו - אין פשר אלא זו שנתקדשה מהן בתחלה. אבל

המלאכה פוסלת בהן; אלא המוליף המים המקדשין או מערה אותן מפלי לכלי והוא עוסק במלאכה אחרת - אין בקף פלום. וכן מזה מהן בידו אחת והוא עושה מלאכה בידו האחרת.

(2) משנה, פרה פ"ד, ד. 3) לפני נתינת האפר עליהם. (4) איש מפי איש עד משה רבינו. ב'ספרי' חוקת, פיסקה כד - שנינו: אין לי אלא שמלאכה פוסלת בפרה, במים מנין (שמלאכה פוסלת אותם)? תלמוד-לומר (במדבר יט, ט): "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה". או אפילו קידשו (המלאכה פוסלת אותם)? תלמוד-לומר "למי נדה", כבר הם מי נדה. ובמשנתנו מפרש רבינו שלמדנו מים מפרה, ששניהם נכללו באותו פסוק, ואות "ל" של "למי נדה" משמעותה, שהאדם חושב לעשותם מי נדה, ואחרי נתינת האפר כבר נעשו מי נדה, ואין הכתוב מדבר בהם. (נתבאר כבר, שהדינים שאינם יוצאים מפשוטו של הכתוב, אלא ע"י דרשה נוטה מהפשוט, דינים מקובלים הם, ומקובל גם לדרוש כך את הכתוב, ולפיכך אומר רבינו כאן: "דברי קבלה" אף-על-פי שנדרשים ב'ספרי' מן הכתוב). (5) מהכלי ששאב בו את המים הממעין, לכלי שבו יתן את האפר על המים.

ב. השקר⁶ פוסל בקדוש ובהזיה⁷, ואינו פוסל במלוי⁸. ביצד? הנוטל שקרו לקדש מי חטאת או להזות מהן - הרי אותן המים פמי המערה⁹ והאפר באפר מקלה¹⁰ שאינו פלום. אבל נוטל הוא שקר למלאת המים או להוליכן. ומקדשין אותן בהנם ומזה מהן המזה בהנם. היה המקדש או המזה זקן¹¹ שאינו יכול להלף על רגליו, ובא הטמא ובקש ממנו להלף עמו במקום רחוק לקדש או להזות - הרי זה מרפיבו על החמור, ונותן שקרו פפועל בטל שבטל מאותה מלאכה שבטלו ממנה¹². וכן אם היה פהן, והיה טמא¹³ בטמאה המונעתו מלאכל תרומתו¹⁴ בעת שזלף עמו להזות או לקדש - הרי זה מאכילו ומשקהו וסכו¹⁵; ואם בטלו ממלאכה - נותן לו שקרו פפועל בטל של אותה מלאכה. שפל אלו הדברים אינן שקר שנשתפר בקדוש או בהזאה, שהרי לא הרויח פלום ולא נטל אלא פנגד מה שהפסיד.

(6) משנה, בכורות כט, א. 7) אם קיבל שכר כדי לקדש או להזות, לא נתקדשו המים וההזאה פסולה, בגמרא שם למדו זה מן המקרא. 8) גמרא, שם. 9) פספסולים לקידוש. 10) אפר עצים שרופים. 11) משנה, שם. 12) כפי שכר פועל בינוני שמנכים משכרו המלא את ערך מניעת טירחת העבודה. כלומר, שמים במה היה הפועל מסכים לקבל ולהיבטל ממלאכתו, ורק סכום זה מותר לו לקבל (רבינו בפירושו למשנה). 13) ההליכה גזרם לו טומאה. 14) וצריך לקנות חולין שמחירים גדול ממחיר תרומה שמותרת רק לכהנים בלבד. 15) רגילים היו לסוך גופם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בִּידֵיו וּמִיָּמָיו עַל פְּתָפוֹ, וּפָגַע בַּבְּעָלִים⁴⁷ בְּדַרְכּוֹ וְנָתַן לָהֶן אֶת הַחֶבֶל כְּשֶׁהוּא מֵהַלֶּךְ - כְּשֶׁרִינ⁴⁸. וְאִם יֵצֵא מִן הַדָּרֶךְ כְּדִי לְהוֹלִיךָ הַחֶבֶל לַבְּעָלִים - פָּסַל אֶת הַמִּזְבֵּי.⁴⁹

(46) שם מ"ו. (47) שהשאילו את החבל. (48) הולכת החבל בלי הוספת דרך, אינה מלאכה. (49) ההליכה שלא לצורך המים - פוסלת.

ט. מִי שֶׁהִיָּה מְמַלֵּא⁵⁰ וּמְשַׁלֵּיף הַחֶבֶל שְׂמֵלָא בּוּ עַל הָאָרֶץ, וְאַחַר שְׂמֵלָא חִזַּר וְקִבְּץ⁵¹ עַל יָדוֹ - פְּסָלָא⁵². וְאִם הָיָה דוֹלָה וּמְקַבֵּץ לְתוֹךְ יָדוֹ - הַמִּזְבֵּי כְּשֶׁרִים.

(50) שם מ"ז. (51) כרך אותו סביב ידו. (52) אפשר היה לו לכרוך על ידו אגב דליה, והוסיף עבודה ע"י השלכת החבל על הקרקע.

י. הַמְּמַלֵּא⁵³ וְנוֹתֵן לַחֲבִית⁵⁴ עַד שֶׁיִּמְלֵאָנָה מַיִם, וְהִצְנִיעַ אֶת הַחֲבִית⁵⁵ שֶׁלֹּא תִשָּׁבֵר⁵⁶ בְּשַׁעֲרֵהָ שֶׁהִיָּה מְמַלֵּא, אוֹ שֶׁכָּפְּאָה עַל פִּיהָ עַל מְנַת לְנִגְבָּה⁵⁷ לְמִלְאֵת בָּהּ - כְּשֶׁר, שָׂזָה מִצָּרֶף הַמַּלְוִי הוּא. אֲבָל אִם הִצְנִיעָהּ אוֹ נִגְבָּה כְּדִי לְהוֹלִיף בָּהּ אֶת הַקִּדּוּשׁ⁵⁸ - פָּסַל, שֶׁהָרִי עָשָׂה מְלֵאכָה שְׂאִינָה לְצָרֶף הַמַּלְוִי⁵⁹. וְכֵן הַמְּמַלֵּא וְנוֹתֵן לְשִׁקָּתוֹ, וּפְנָה חֲרִסִית מִן הַשִּׁקָּתוֹ בְּשַׁעֲרֵת מַלְוִי: אִם בְּשִׁבִיל שְׂתַחֲזִיק מִיָּם רַבִּים - כְּשֶׁרִים, שֶׁהָרִי זֶה צָרֶף הַמַּלְוִי; וְאִם בְּשִׁבִיל שֶׁלֹּא יְהִי חֲרִסִין מְעַבְּרִין אוֹתוֹ בְּשַׁעֲרֵהָ שֶׁהוּא זוֹלֶף⁶⁰ אֶת הַמַּיִם שְׂמֵלָא בְּשִׁקָּתוֹ - הָרִי אֵלּוֹ פְּסוּלִין.

(53) שם מ"ח. (54) ממלא בדלי קטן, ומערה לתוך חבית גדולה על שתתמלא. אף-על-פי שהוא דולה כמה פעמים, הרי זה מילוי אחד. (55) להעמידה במקום שאין שם עוברים ושבים. (56) ברגלי אדם ובהמה. (57) להוציא ממנה את המים שלא נשאבו לשם מי חטאת. (58) את המים המקודשים. כשנתמלאה החבית, מפור אפר פרה על המים ואחר הקידוש הזה הוא שואב ממנה פעם אחר פעם כפי צרכיו ונותן לחבית קטנה, ואם הצניע או נגב את החבית הקטנה כדי להוליך את המים המקודשים. (59) אלא לצורך קידוש או הזאה. (60) מוציא את המים מן השוקת.

יא. הַמְּמַלֵּא⁶¹ דְּלִי לְשִׁתּוֹת, וְנִמְלָף וְחָשַׁב עָלָיו לְמִי חֲטָאת: אִם עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ הַדְּלִי לְמַיִם חָשַׁב - מְעַרָה⁶² וְאִינוּ צָרִיף לְנִגְבָּה⁶³; וְאִם מְשַׁהֲגִיעַ הַדְּלִי לְמַיִם חָשַׁב - מְעַרָה וְצָרִיף לְנִגְבָּה⁶⁴ וְאַחַר כֵּן יִמְלֵא בּוֹ לְחֲטָאת. שֶׁלֶּשֶׁל הַדְּלִי וְנִפְסַק הַחֶבֶל מִיָּדוֹ⁶⁵, אִם עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ הַדְּלִי לְמַיִם חָשַׁב עָלָיו - מְעַרָה וְאִינוּ צָרִיף לְנִגְבָּה⁶⁶. נִמְלָף וְהוּא עוֹדָהוּ בְּתוֹךְ הַמַּיִם⁶⁷ וְחָשַׁב עָלָיו לְמִי חֲטָאת - מְעַרָה וְאִינוּ צָרִיף לְנִגְבָּה⁶⁸. מַיִם שְׂמֵלָא לְמִי חֲטָאת⁶⁹, וְאַחַר שֶׁנִּתְמַלֵּא⁷⁰ חָשַׁב עָלָיָהּ

אִם אָמַר לוֹ: קִדְּשׁ לִי²⁹ אֶת אֵלּוֹ - הָרִי כֵּלָן כְּשֶׁרִין³⁰; שֶׁהָרִי לְקִדּוּשׁ אֶחָד מְלֵאן³¹, וְאִם עַל פִּי שְׂנַמְלָף עָלֶיהָ לְקִדְּשָׁה חֲמִשָּׁה קִדּוּשִׁין³² - הָרִי לֹא קִדְּשׁ הוּא אֲלָא אַחֲרֵי³³ קִדְּשׁ לוֹ.

(22) שם מ"א. (23) שכל אחד יקדש את חביתו. (24) וגם לא היה הפסק בין מילוי לקידוש. (25) הראשונות נפסלו לפני שנמלך, ואינן חוזרות להיות כשורות. (26) והאחרות נפסלו על-ידי קידוש ראשון המפסיק בין מילויין ובין קידושן. ואין זה דומה לחמשה שנמלכו, מפני ששם כל אחד מטפל בחבית שלו בלבד, ובה אין כל הפסק. (27) המדובר במילאן לקדש קידוש אחד ונמלך לקדש חמשה. שאם מילאן בתחילה על-מנת לקדש כל אחת בפני-עצמה נפסלו ארבע החביות הראשונות ע"י המלויים שאחריהן, כמו שנתבאר למעלה. (28) והממלא מסתלק מכל הענין, הרי השני בא במקומו, וכאילו הוא מילאן (רבינו בפירושו למשנתנו). (29) ואם כן, השני אין לו כל השתדלות במעשה המילוי, והראשון שמילא אינו עושה כל מלאכה. (30) כמו בחמישה שמילאו. (31) נימוק למה לא נפסלו ארבעה הראשונים. (32) ואמרנו שבנמלך, כשרה הראשונה בלבד. (33) שלא מילא, ואינו פוסל את המילויים של אדם אחר.

ו. הָרוּצָה³⁴ לְמִלְאֵת מַיִם לְקִדְּשׁוֹן וּמַיִם אַחֲרֵים לְצָרְכֵיוֹ³⁵ - מְמַלֵּא אֶת שֵׁל צָרְכֵיוֹ תַּחֲלָה, וְקוֹשְׁרֵין³⁶ וְטוֹעֲנֵן לְאַחֲרָיו, וְאַחַר כֵּן מְמַלֵּא אֶת שֵׁל חֲטָאת, כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְעַסַּק בְּמִלְאָכָה³⁷ אַחַר הַמַּלְוִי³⁸, וְנוֹתֵנָם לְפָנָיו³⁹ וְהוֹלִיף.

(34) שם מ"ה. (35) צרכים פרטיים. (36) בזמנם היו ממלאים מים בנודות של עור, וקושרים את פיהם בחבל וכדומה, כדי שלא יישפכו. (37) מילוי המים לצרכיו הפרטיים. (38) של מי חטאת. (39) ואם נתן את מי החטאת לאחוריו - פסולים, לפי שכתבה תורה (במדבר יט, ט): "למשמרת", משמע שצריך לשומרם, ואם הם מאחוריו אינו יכול לשמרן שמירה מעולה (נראה שפסולים מדרבנן, ומדאורייתא מספיקה השמירה גם כשהמים לאחוריו. ראה לקמן פ"י ה"ד).

ז. שְׁנַיִם⁴⁰ שֶׁהָיוּ מְמַלֵּאִין כֹּל אֶחָד וְאֶחָד לְעַצְמוֹ וְהִגְבִּיהוּ זֶה עַל זֶה⁴¹ וְנִטַּל זֶה לְזֶה קוֹץ מִיָּדוֹ אוֹ מִגּוּפּוֹ בְּשַׁעֲרֵת מְלוּאוֹ⁴²: אִם מְלֵאוֹ שְׁנֵיהֶם לְקִדּוּשׁ אֶחָד⁴³ - הַמַּיִם כְּשֶׁרִים⁴⁴; וְאִם מְלֵאוֹ לְקִדְּשׁ כֹּל אֶחָד לְעַצְמוֹ - זֶה שֶׁהִגְבִּיָּה אוֹ הוֹצִיא אֶת הַקוֹץ פָּסַל מִיָּמָיו⁴⁵.

(40) שם מ"א. (41) עזרו זה לזה בהגבהת החביות. (42) והקוץ התחוב מפריע לו בעבודת המילוי. (43) לערב את המים וליתן את האפר על המים המעורבים. (44) מפני שכל המלאכות היו לצורך המילוי האחד. (45) מפני שעשה מלאכה בשעת המילוי שלא לצורך המילוי שלו.

ח. הַשּׂוֹאֵל⁴⁶ חֶבֶל לְמִלְאֵת בּוֹ וּמְלֵא, וְנִטַּל הַחֶבֶל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עַמֵּד - פֶּסֶל; וְדָבַר שְׂאִינוּ מִשּׁוֹם מְלֹאכָה: אִם לֹא עַמֵּד - כְּשָׂרִים, וְאִם עַמֵּד - פֶּסֶל. הִיָּה מְהֵלֵךְ בְּמִים וּפְרָץ בְּשַׁעַת הַלּוֹכוֹ מְקוֹם שְׂיֵלֶךְ בּוֹ, אִף עַל פִּי שְׂפָרְץ עַל מְנַת לְגֵדְרָה⁹ - כְּשָׂרִים¹⁰; וְאִם גָּדַר קִדְם שְׂיֵתָן הָאֶפֶר - פֶּסוּלִין¹¹. וְכֵן אִם קָצְהָ¹² פְּרוֹת לְאָכֵל, אִף עַל פִּי שְׂכַנְתָּו לְהַקְצוֹת¹³ אֶת הַשְּׂאֵר¹⁴ - כְּשָׂרִין; וְאִם הִקְצָה קִדְם מִתֵּן הָאֶפֶר - פֶּסֶל¹⁵.

(2) בענייני איסור והיתר. (3) השתתף כדיין בסידור החליצה. (4) קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה, יכולה למאן ולומר בפני עדים אינני רוצה בבעלי זה והנישוואין בטלים. (5) עד כאן המדובר בעמד, אבל אם עשה אחת מאלה אגב הילוכו - המים כשרים. (6) אפילו אגב הילוך וכן מתפרש הדין הבא "נטל אוכלין להצניעם". מפני ששני אלה הם מלאכה ממש פוסלים אפילו לא עמד. (7) אינו יכול להמשיך בדרכו מפני הסכנה. (8) נראה שרבינו מכשיר בנחש ועקרב המעכבים אותו אפילו עמד. (9) כשיחזור בלי מי חטאת. (10) הפירצה היא לצורך הולכת המים ואינה פוסלת אף על פי שהיא מלאכה, ואפילו אם לא נתנו לו לפרוץ בלי התחייבות לגדור אחר כך את הפירצה. (11) אף על פי שלא הוסיף על מה שהיה לפני שפרץ, הרי היא מלאכה שלא לצורך המים (מהר"ם מרוטנבורג בפירושו למשנה). (12) קצץ. (13) לקצוץ ויש מפרשים לשטוח לייבוש. (14) את הפירות שנשארו על העץ ובעל הפירות אינו נותן לו לאכול אם לא יתחייב להקצות אותם אחר כך. (15) שמלאכה זו אינה לצורך האכילה ממש.

ב. הִיָּה אוֹכֵל בְּשַׁעַת הוֹלְכַת הַמֵּים וְהוֹתִיר, וְזָרַק מֵה שְׂהוֹתִיר לְתַחַת הַתְּאֵנָה אוֹ לְתַחַת הַמְּקַצָּה¹⁶: אִם נִתְּפֵן שְׂלֵא יֵאבְדוּ הַפְּרוֹת - הָרִי הַמֵּים פֶּסוּלִין, שְׂהָרִי עֲשֵׂה מְלֹאכָה; וְאִם זָרַקָן לְפִי שְׂאִין לוֹ צִרְף בְּהֵן - הָרִי הַמֵּים כְּשָׂרִין. הַמְּמֵלֵא מִים לְקִדְשֵׁן וּמְסָרֵן לְאַחַר לְשִׁמְרוֹן, וְעֲשׂוּ הַבְּעָלִים מְלֹאכָה - לֹא נִפְסְלוּ הַמֵּים, שְׂהָרִי מְסָרֵן לְשׂוֹמֵר; וְאִם עֲשֵׂה הַשׂוֹמֵר מְלֹאכָה - פֶּסֶל, שְׂהָרִי הֵן בְּרִשׁוֹתָו וְהוּא נִכְנַס תַּחַת הַבְּעָלִים. הִיוּ שְׂנִיִּם שׂוֹמְרִין אֶת הַמֵּים וְעֲשֵׂה אֶחָד מֵהֵן מְלֹאכָה - הַמֵּים כְּשָׂרִים, שְׂהָרִי הַשְּׂנִי מְשִׁמֵּר; חֲזַר הָרֵאשׁוֹן¹⁷ לְשִׁמְרוֹ¹⁸ וְעַמֵּד הַשְּׂנִי וְעֲשֵׂה מְלֹאכָה - הַמֵּים כְּשָׂרִים¹⁹, עַד שְׂיַעֲשׂוּ כָּל הַשׂוֹמְרִין מְלֹאכָה כְּפִאֲחַת²⁰.

(16) מחצלת שיש לה לבזבו ונותנים בה תאנים לייבשן. (17) אחר שעשה מלאכה. (18) בעשיית מלאכה הוא מסיח דעתו מן השמירה ולפיכך אומר רבינו "חזר לשמור". (19) אף על פי ששניהם עשו מלאכה בשעת שמירה. (20) אבל אם כל אחד עשה מלאכה בשעה אחרת - המים כשרים שהרי לא נפסקה השמירה.

ג. הַמְּקַדֵּשׁ בְּאַחַת יָדוֹ וְעֲשֵׂה מְלֹאכָה בְּשֵׁנִיהָ: אִם

לְשִׁתוֹתָן - כְּשִׁיטָה אֶת הַכְּלִי לְשִׁתוֹת פֶּסֶל הַמֵּים²¹, אִף עַל פִּי שְׂלֵא שְׂתָה מֵהֵן כְּלוּם.

(61) תוספתא פרה פ"ה ה"ב, ויש בה גירסאות שונות, וגירסת רבינו ניכרת מתוך דבריו כאן. (62) שופך את המים ששאב. כלומר, הם פסולים למי חטאת, מפני שהורדת הדלי היתה שלא לשם מי חטאת. (63) המחשבה שלפני הגעת הדלי למים הועילה במקצת, שלא יצטרך לנגב את הדלי לפני שאיבת מים אחרים במחשבת קידוש (כסף-משנה). (64) המחשבה אחר שהגיע הדלי למים אינה מועילה כלום, ודין דלי זה ככל דלי שיש בו רטיבות מים פסולים שצריך ניגוב. (65) ונפל הדלי למים. (66) כמו בלא נפסק. (67) נמלך אחר שהגיע למים, ולפני שהוציאו. (68) ה'כסף משנה' גורס "וצריך לנגב". אולם אפשר לקיים גירסתנו: "ואינו צריך לנגב", וכן היא בדפוס רומי (ר"מ) וכן בכת"י תימן. והטעם, מפני שהוא לא הוריד את הדלי עד למים במחשבת שתיה אלא שנפל מאליו ע"י קריעת החבל, אנו רואים מחשבתו לשתיה כאילו נפסקה לפני הגעת הדלי למים. (אמנם לא ברור למה לא כלל את שני הדינים (עד שלא הגיע ואחר שהגיע) בכבא אחת, אולם גם לגירסת ה'כסף משנה' קשה למה לא כלל בכבא אחת דיני נפסק ולא נפסק, שהרי דינם שווה). (69) משנה, שם פ"ט, ד. (70) ולפני שנתקדשו. (71) המחשבה לבדה אינה פוסלת אלא עם מעשה ההטייה, כרבי יהושע במשנה שם. והטעם, מפני שהפסול הוא משום היסח הדעת משמירת המים לחטאת, וכל זמן שלא עשה מעשה אינו מסיח דעתו כי שמא יימלך ולא ישתה. לקמן (פ"ט ה"ט"ו) יתבאר דין מים מקודשים.

~ יום שישי ט"ו כסלו ~

פֶּרֶק שְׂמִינִי

(1) יבאר המתעסק בדבר אחר קודם שיתן האפר על המים, דבר שאין בו משום מלאכה ועמד או בהיפך, הממלא מים לקדשם ומסרם לאחר לשומרם ועשו הבעלים מלאכה, היו שנים שומרים המים ועשה אחד מהם מלאכה, והמקדש בידו אחת ועשה מלאכה באחרת, מילוי או קידוש שעשה עמו מלאכה לעצמו או לאחד, האומר קדש או מלא לי ואקדש ואמלא לך, אם אמר מלא לי ואקדש לך, וההולך לקדש מה עושה.

א. מִי שְׂהִיו מִיָּמִיו עַל כְּתָפוֹ וְעַמֵּד וְהוֹרָה הוֹרָאָה² לְאַחֲרִים, אוֹ שְׂדָן דִּין, אוֹ שְׂחֻלְצָה כְּפִנְיוֹ³ אוֹ מְאֵנָה⁴, אוֹ שְׂהָרָא לְאַחֲרִים אֶת הַדֶּרֶךְ⁵, אוֹ שְׂהָרַג נַחֵשׁ אוֹ עֶקְרָב, אוֹ נָטַל אֶבְלִין מִן הַשּׁוּק לְהַצְנִיעֵם - הָרִי הַמֵּים פֶּסוּלִין, שְׂהָרִי נִתְּעַסֵּק בְּדָבָר אַחַר קִדְם שְׂיֵתָן הָאֶפֶר עַל הַמֵּים. אֲבָל אִם נָטַל הָאֶבְלִין לְאֶבְלָן וְאֶבְלָן כְּשֵׂהוּא מְהֵלֵךְ, אוֹ שְׂהָרַג נַחֵשׁ אוֹ עֶקְרָב הַמְּעַבְּדִין אוֹתוֹ⁷ - הָרִי הַמֵּים כְּשָׂרִים, שְׂזָה מְצִרְף הוֹלְכַת הַמֵּים⁸. זֶה הַכְּלָל: כָּל דָּבָר שֶׂהוּא מִשּׁוֹם מְלֹאכָה שְׂעֲשֵׂהוּ קִדְם מִתֵּן הָאֶפֶר, בֵּין עַמֵּד בֵּין לֹא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יד אחת לשנייה אין בכך כלום, כאילו הטיל בידו אחת קימעה קימעה. (30) הטיל אפר לשתני חביות כאחת. (31) שקידוש הראשון פוסל את המים שבחבית השנייה ואין אנו יודעים איזו ראשונה. [נתבאר כבר (פרק ז הלכה ה), שלעצמו פוסל הקידוש את המילוי]. (32) מילא חבית וקידש חבית שמילאה קודם. (33) שמא קדם מילוי השנייה לקידוש הראשונה ונפסלה הראשונה על ידי מילוי השנייה, והשנייה נפסלה על ידי קידוש הראשונה. (34) במילוי אין הבדל בין לעצמו ובין לאחרים, שמלאכת הממלא פוסלת אפילו לאחרים, כמו שנתבאר למעלה. (35) כמו קידש לשניים כאחת בהלכה ד. (36) שמא קדם לו הקידוש. (37) שאפילו קדם המילוי לקידוש, לא נפסל כמו שנתבאר בהלכה ג. (38) אף על פי שאינו שלו אלא חבירו מסר לו. (39) פיסול המלאכה אינו תלוי בהיסח הדעת משמירת המים אלא פיסול בפני עצמו הוא (ודעת הראב"ד שמלאכה פוסלת מפני היסח הדעת). (40) מלאכה אינה פוסלת בשל אחרים, והיסח הדעת אין כאן שהרי יש שומר אחר. (41) בשעת עשיית המלאכה הוא מסיח דעתו מן השמירה.

ו. האומר לחברו: קדש לי ואקדש לך, וקדשו זה לזה - הראשון פשר, והשני פסול, שהרי קדש בפשקב. אמר לו: מלא לי ואמלא לך, ומלאו זה לזה - הראשון פסול, הואיל וכוונתו שיימלא לו חברו חלף מלוי זה, הרי זה כממלא לו ולאחר. שהן פסולין⁴²; והשני פשר, שהמלוי בפשקב מתר, והרי לא עשה מלאכה אחר שמלא, ואין בכונתו מלוי אחר⁴³.

(42) ונתבאר למעלה (פרק ז הלכה ב) שקידוש בשכר - פסול. והקידוש הראשון כשר מפני שבשעה שקידש לא קיבל כלום בשכרו וגם לא יקבל כל שכר, שהרי הקידוש השני יהיה פסול. (43) בבת אחת. (44) כלמעלה פרק ז הלכה ג, מפני שכל מילוי הוא מלאכה לגבי מילוי שני. וגם כאן רואים את מחשבתו למילוי שני כמלאכה. (45) הוא מתכוון רק למלא לחבירו אבל על מילוי שבביל עצמו אינו חושב כלל, שהרי מימיו כבר נתמלאו. והמדובר, כשקידש את מימיו לפני שהוא ממלא לחבירו, שאם לא קידשם עדיין, גם מימיו נפסלו, מפני שמילא לחבירו לפני נתנית האפר במים שלו.

ז. האומר לחברו: קדש לי ואמלא לך - שניהן פשרין; שהמלאכה אינה פוסלת הקדוש⁴⁶, והמלוי בפשקב מתר. מלא לי ואקדש לך - שניהן פסולין. זה שמלא בתחלה פסול - שהרי הוא כממלא ומקדש פאחת⁴⁷, ופסל המים במלאכה; וזה שקדש באחרונה פסול - שהרי קדש בפשקב, וכאלו החזיר חוב שפעלו.

(46) כמבואר למעלה הלכה ג, ולפיכך אין מחשבת המילוי פוסלת את הקידוש. וההבטחה למלא שבבילו אינה נחשבת כשכר, מפני שהמקדש אינו סומך עליה, שהרי אם זה

לעצמו קדש - פסול, שהרי עשה מלאכה קדם מתן אפר במים²¹; ואם לחברו קדש - המים פשרים, שאין זה פוסל מימיו של חברו²² במלאכה שעשה; שאין המלאכה פוסלת בקדוש²³ אלא במים, והוא²⁴ שיהיה העושה השומר או הבעלים.

(21) שהרי בשעה שלקח האפר לידו התחיל לעשות מלאכה. [והר"ש מפרש הטעם, שמא קדמה המלאכה]. (22) חבירו לא מסר לו כל פעולה במילוי המים אלא בקידוש, ומלאכה פוסלת רק במילוי עד נתינת האפר. (23) ולפיכך אף על פי שנמסרה לו פעולה בקידוש, אין מלאכתו פוסלת. (24) בתנאי. ובכן, מלאכה פוסלת רק אם קיימים שני התנאים האמורים: א. אם נעשתה לפני נתינת האפר על המים; ב. עשו את המלאכה הבעלים או מי שנמסרה לו השמירה על המים.

ד. המקדש לעצמו ולאחר פאחת - שלו פסול, שהרי נפסלו המים של עצמו²⁵ בעסק שנתעסק בקדוש חברו. אבל אם קדש לשנים פאחת - שניהם פשרין, שאין מלאכתו פוסלת מי אחרים.

(25) לפני נתינת האפר.

ה. הממלא לעצמו בשתי ידי²⁶ פאחת: בקדוש אחד - פסול, בשני קדושים - פשר²⁷. קדש לעצמו בשתי ידיו פאחת: בקדוש אחד²⁸ - פשרים²⁹, בשני קדושי³⁰ - פסולין³¹. מלא וקדש בשתי ידיו פאחת לעצמו³² - שניהן פסולין³³. מלא לאחר בשתי ידיו פאחת: בקדוש אחד - פשר, בשני קדושי³⁴ פסולין³⁴. קדש לאחר בשתי ידיו פאחת, בין בקדוש אחד בין בשני קדושי³⁵ - מלא וקדש בשתי ידיו פאחת לאחר - המלוי פסול³⁶, והקדוש פשר³⁷. זה הפלל: פל מלוי שעשה עמו מלאכה, בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחר - פסול. וכל מים שנתמלאו פהלקתן ועשה מלאכה קדם שיתן את האפר: אם היו המים שלו - הרי הן פסולין, ואם היו של אחר - פשרין. וכל דבר שבידו³⁸ ועשה מלאכה, בין שיש שם שומר שאינו עושה מלאכה בין שאין [שם] שומר - פסול³⁹; ודבר שאינו בידו ועשה מלאכה: אם יש [שם] שומר - לא פסול⁴⁰, אם אין שם שומר - פסול⁴¹.

(26) שתי חביות. (27) הכסף משנה גורס: "בקידוש אחד כשר בשני קדושי³⁴ פסול" ומפרש, בקידוש אחד - כשנתכוון לקבץ כל המים לכלי אחד ולקדשם - כשר, שהרי אפילו מילא בזה אחר זה - כשרים (כלמעלה פרק ז הלכה ד), אבל בשני קדושי³⁴ - לקדש כל חבית בפני עצמה - שניהם פסולים, מפני שמילוי שני פוסל את הראשון ואין אנו יודעים איזו חבית קדמה. (28) הטיל אפר בשתי ידיו לחבית אחת. (29) מפני שקידוש אחד הוא ואפילו קדמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

א. כיצד מקדשין את המים באפר הפרה? נותן את המים שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי, ונותן אפר על פני המים כדי שינאה על פני המים, אף על פי שהיא חבית גדולה מלאה מים³, ומערב הכל. ואם נתן האפר תחלה ואחר כך נתן עליו המים - פסול⁴. ומהו זה שגאמר בתורה: ונתן עליו מים חיים? כדי לערב את האפר במים⁶.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... נותן את המים שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי, ונותן אפר על פני המים... כו".

וצריך להבין איך עולה סדר זה עם המבואר בלכות בענין שנקראה מצות פרה אדומה "חוקת התורה" כי כללות כל התורה כולה היא רצוא ושוב, וכך גם פרה אדומה ששריפת האפר הוא ה"רצוא" ונתינת המים היא ה"שוב", והלא סדר העבודה בכללות הוא שקודם צריך להיות ה"רצוא" ואח"כ ענין ה"שוב" כסדר עבודת התפילה שבכל יום שהיא ענין ה"רצוא", ואח"כ על-ידי לימוד התורה וקיום המצוות נעשה ענין ה"שוב".

ועל-פירוש היה צריך להיות אפר קודם למים, ומדוע אינו כן. ויתירה מזו "אם נתן האפר תחילה ואח"כ נתן עליו המים פסול". ויש לומר שכיון שהדין הוא שגם במים שנותן בתחילה צריך להיות האפר, והיינו שמצד מחשבת האדם הרי המחשבה על האפר קודמת לנתינת המים בכלי.

ועוד יש לומר שגם ענין ה"רצוא" (אפר) צריך להיות חדור ומיסוד על תנועת הביטול - "שוב" (מים), והוא היסוד לקיום כל המצוות כולן.

(על-פי יין מלכות ספר טהרה סימן יא מתוך רמב"ם "פרס המלך")

2) סוטה טז, ב. 3) אינו צריך לתת יותר מכדי שייראה על פני המים. 4) כחכמים שם, נגד דעת ר' שמעון. 5) ומשמע שנותן המים על האפר. 6) אחר נתינת האפר על המים, יערב הכול ויהיו מים על האפר. שם מבואר, שחכמים אומרים "אל כלי" דוקא. פירוש, כתוב בתורה "מים חיים אל כלי", משמע שהמים ניתנים ישר אל הכלי ולא אל האפר.

ב. המקדש צריך שיתפנו? ויתן האפר בידו על המים; שגאמר: ולקחו לטמא - עד שיהיה מתפנו לקדוש ולמלוי ולהיזהר⁸. אבל אם נפל האפר מן הכלי שיש בו האפר לתוך המים, או שנטל האפר בידו ודחפו חבירו או הרוח ונפל האפר מידו על המים, או שנטל האפר מידו על צד הכלי או על ידו ואחר כך נפל למים - הרי זה פסול¹⁰.

יקיימה יפסול את מימיו שנתקדשו. (47) מחשבת הקידוש כקידוש, כמו במלא לי ואמלא לך.

ח. ההולך לקדש - הרי זה נוטל את המפתח ופותח להוציא האפר, ונוטל קרדם אם צריך לחפר בו אפר הפרה, ונוטל סלם ומוליך ממקום למקום להביא האפר, וכשר⁴⁸. ואם משנטל האפר לקדש בו פסה הכלי שהיה בו האפר או שהגוף⁴⁹ את הדלת או שזקף את הכלי⁵⁰ בארץ קדם שישליך האפר למים - פסל המים⁵¹; אבל האפר פשר לקדש בו מים אחרים. וזקף את הכלי שיש בו האפר בידו כדי שלא לתפזר⁵² - כשרים, מפני שאי אפשר; שהרי אם הניחו בארץ - פסל, ואם פסוהו - פסל⁵³. נוטל את האפר וראה שהוא מרבה והחזיר ממנו⁵⁴ - פשר⁵⁵. נתן האפר על המים וראה שהוא מרבה ונטל ממנו לקדש מים אחרים - פשר⁵⁶. קרסם⁵⁷ עלה זית לתות בו האפר⁵⁸: אם בשביל שלא יחזיק אפר הרבה⁵⁹ - פסל⁶⁰, ואם בשביל שייכנס האפר בכלי⁶¹ - פשר⁶².

(48) שכל אלה הם לצורך הקידוש. (49) סגר. (50) שנטל ממנו את האפר. (51) כל אלה הם לצורך האפר ולא בשביל קידוש זה ואם כן עשה מלאכה לפני נתינת האפר על המים. (52) כשהוא שופך את האפר על המים הוא מטה את הכלי שהאפר בו (במשנה: שפופרת) ואם לא יזקפנו יתפזר האפר שבו. (53) המשך הנימוק למה שאמר: "אי אפשר". הדין עצמו, שאם כיסהו פסול, נאמר כבר למעלה. (54) לפני נתינתו על המים. (55) שהחזרת האפר לשפופרת אינה מלאכה (כסף משנה בשם הר"ש). (56) מפני שמלאכה אינה פוסלת אחר נתינת האפר על המים. (57) קטף (ויש מפרשים: חתך והתאימו לשפופרת). (58) עשהו כעין מרוב והכניסו לשפופרת, כדי שהאפר יעבור על פניו. (59) שלא יפול הרבה אפר לתוך המים. (60) שהרי מלאכה זו אינה לצורך קידוש זה, אלא לקמץ אפר. (61) כשיטה את השפופרת שהאפר בה, לא יתפזר האפר חוץ לכלי שהמים בו, אלא יפול לתוכו. (62) מעשה זה הוא לצורך הקידוש.

פְּרָק הַשִּׁיעוּי

1) יבאר כיצד מקדשים המים באפר פרה, ואם צריך כוונה לקידוש כו', קידש פחות מכשיעור בכלי זה ופחות מכשיעור בכלי אחר, אפר שנגע במים אם מקדשים ממנו פעם שנית. וכלי קטן שהוא בכלי גדול שהם מלאים מים, היה ספוג במים בעת שנתן האפר ושתי שוקתות שבאבן אחת שנתנו אפר לאחת מהן, שתי אבנים שהקיפן זו לזו ועשאן שוקת, ומים מקודשים שנתערבו בהם מים אחרים, המטביל כלי לחטאת במים שאינם ראויים לקדש, מים מקודשים שנפלו לתוכם שרצים ורמשים או ששתתה מהם בהמה או חיה, מי חטאת או אפר חטאת שנתנו מראיהם, החושב על מי חטאת לשתותם, מים שהניחם מגולים ומצאם מכוסים או איפכא, המוסר מים מקודשים לטמא לשמרם.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הַמַּיִם צָפִין עַל גְּבִינָהּ²⁸ אֶפְלוּ בְּקִלְפַת הַשּׁוֹם, וְנָתַן אֶפֶר לְאַחַת מֵהֶן - הֲרֵי הַמַּיִם שֶׁבְּשִׁנְיָהּ מְקַדְּשִׁין²⁹.

23) משנה שם פ"ה, ח. 24) שני בתי קיבול חצובים. 25) לא מחוברת בקרקע. 26) היה נקב במחיצה שבין שתי השקתות, והמים עוברים דרכן מאחת לשניה. 27) כשרוצים לשפוך המשקין שבנודות של עור, נותנים שפופרת לתוך פיו וקושרים אותו יפה, כדי שלא יזלפו המשקין מן הצדדים. ושיעורה כעובי "שתי אצבעות חוזרות למקומן". פירוש, שאפשר להכניס בנקב שתי אצבעות (אצבע ואמה) ולסבב אותן ברווח. 28) על גבי המחיצה המפרידה ביניהן, ונמצאו שתיהן מחוברות במים הצפים. 29) מפני שהן ככלי אחד.

ז. שְׁתֵּי אֲבָנִים³⁰ שֶׁהַקִּיפָן זֶה לְזֶה וְעֲשָׂן שִׁקְתָּ³¹, וְכֵן שְׁתֵּי עֲרֻבוֹת³², וְכֵן שִׁקְתָּ שְׁנֹחֶלֶקָה, וְנָתַן אֶפֶר בְּחֶלֶק אֶחָד מֵהֶן - הַמַּיִם שֶׁבִּינֵיהֶן³³ אֵינָן מְקַדְּשִׁין³⁴. וְאִם חִבְּרָן בְּסִיד אוֹ בְּגַפְסִים³⁵ וְהֵם יְכוּלוֹת לְהַנְטֵל כְּאַחַת - הַמַּיִם שֶׁבִּינֵיהֶן מְקַדְּשִׁין³⁶.

30) שם מ"ט. 31) כגון שבשתיהן היתה חציבה פתוחה מצד אחד ופתוחה מלמעלה, וכשהסמיכן זה לזה נוצרה שוקת. 32) כלומר, שברי עריבות (ראב"ד). 33) שכנגד החריץ שביניהן. והמדובר כשחברין בטיט, ואם יטול לידו חלק אחד תשבר השוקת. אולם אין המים יוצאים דרך הסדק, ולפיכך המים שבשוקת מקודשים, ואם לא חיברם כלל, אין כאן כלי וכל הקידוש פסול (כסף-משנה). 34) מפני שמקום החריץ משתייה גם לחצייה השני של השוקת שממיה נקדשו, אבל אם נתן אפר בשני החלקים - נקדשו גם המים שבחריץ. 35) בהרבה לשונות ולעזויות - גיפס. 36) אפילו אם נתן האפר רק בחלק אחד.

ח. מַיִם מְקַדְּשִׁין³⁷ שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּהֵן מֵיִם אַחֲרֵי כֵן פֶּלֶא שֶׁהוּא, אֶפְלוּ מֵיִם שֶׁנִּתְמַלְאוּ לְקִדּוּשׁ - הֲרֵי אֵלוּ פְּסוּלִין³⁸. וְכֵן אִם יָרַד לְתוֹכָן טַל³⁹ - הֲרֵי אֵלוּ פְּסוּלִין. נֶפֶל לְתוֹכָן מִשְׁקִין⁴⁰ וְיָמִי פְּרוּת - יַעֲרָה הַפֶּל, וְצָרִיף לְנֶגֶב הַפֶּלִי וְאַחַר כֵּן יִתֵּן לְתוֹכוֹ מַיִם מְקַדְּשִׁין אַחֲרֵי כֵן. נֶפֶל לְתוֹכָן דִּיּוֹ קוּמוֹס⁴¹ וְנִקְנָתָנוּם⁴² וְכָל דְּבָר שֶׁהוּא רוּשָׁם - יַעֲרָה וְאִין צָרִיף לְנֶגֶב⁴³; שְׁאֵם יִשְׁאָר שֵׁם דְּבָר הַרוּשָׁם, הֲרֵי הוּא נִרְאָה.

37) שם פ"ט מ"א. 38) בפרה החמירו שלא יתבטלו המים הפסולים בכשרים. [פסק כחכמים, ונימוקם נתבאר בדוכאים פ, א, שהזאה צריכה שיעור, וכאן אין שיעור מלא מפני שמים פסולים מעורבים בהם, ואפילו אם יזה פעמיים לא יועיל מפני שהזאות אינן מצטרפות. ואף-על-פי שרבינו (לקמן פ"ה ה"ז) פסק שאם נפלה הזאה כל שהיא על הטמא נטהר, מודה הוא שעל האזוב שבו מזים - צריך להיות שיעור (הר"י קורקוס)]. 39) נגד דעת ר' אליעזר, האומר "יניחנה בחמה והטל עולה". 40) המונח "משקין" בכל הספרות התלמודית, פירושו שבעת המשקין: מים, חלב,

7) תוספתא פ"ו ה"ג. 8) "ולקחו לטמא", משמע שהליקחה תהיה לשם טהרת הטמא. וכן שאר הפעולות. 9) משנה פרה פ"ו, מ"א. 10) מפני שנאמר "ולקחו . . . ונתן", משמע מה שלקח, יתן הוא עצמו.

ג. קִדְּשִׁי¹¹ פָּחוֹת מִקְּדֵי הַזָּאָה בְּכָלִי זֶה וּפְחוֹת מִקְּדֵי הַזָּאָה בְּכָלִי אַחֵר - לֹא נִתְקַדְּשׁוּ. הֵיךְ הָאֶפֶר¹² צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם וְכִנְסוּ מִמֶּנּוּ מִלְּמַעְלָה¹³ וְקִדְּשׁ בּוֹ מֵיִם אַחֲרֵי כֵן - הֲרֵי אֵלוּ מְקַדְּשִׁין; וְכֵל שֶׁנִּגְעַע בְּמַיִם - אֵינָן מְקַדְּשִׁין בּוֹ פְּעַם שִׁנְיָהּ¹⁴, וְאֵף עַל פִּי שֶׁנִּגְבּוּ. וְאֶפְלוּ נְשֻׁבָה הַרוּחַ וְנִתְנָה אֶת הָאֶפֶר עַל גְּבֵי הַמַּיִם¹⁵ - אֵינּוּ מִנְּגִבּוֹ וּמְקַדְּשׁ בּוֹ.

11) זבחים צג, ב. 12) פרה פ"ו מ"ב. 13) אפר שלא נרטב במים. 14) כחכמים, שם. 15) ואמרנו למעלה (ה"ב) שאין המים מקודשים, אף-על-פי-כן נפסל האפר לקידוש. רבינו למד דין זה מדבריהם של חכמים במשנתנו, שאמרו: כל שנגע במים אין מקדשים בו, ומשמע אפילו לא נתקדשו המים.

ד. פְּלִי קָטָן¹⁶ שֶׁהָיָה בְּתוֹף פְּלִי גְּדוֹל וְהֵן מְלֵאִין מַיִם וְהַמַּיִם מְעַרְבִין - פִּינּוֹן שֶׁנָּתַן הָאֶפֶר בְּמַיִם שֶׁבְּכָלִי הַגְּדוֹל נִתְקַדְּשׁוּ כֹל הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹף הַפְּלִי הַקָּטָן; וְאֵף עַל פִּי שֶׁהָיָה פָּחוֹת מִבְּיּוֹתָר לֹא נִכְנַס לוֹ אֶפֶר, שֶׁהָרִי הַמַּיִם פֶּלֶן מְעַרְבִין.

16) שם משנה ג.

ה. הֵיךְ סְפוּג¹⁷ בְּתוֹף הַמַּיִם בַּעַת שֶׁנָּתַן הָאֶפֶר - הֲרֵי הַמַּיִם שֶׁבְּסְפוּג פְּסוּלִין, מִפְּנֵי שְׁאֵינָן בְּכָלִי¹⁸. בִּיצֵד יַעֲשֶׂה? זֶה וְזֶה אֵת כֹּל הַמַּיִם עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְסְפוּג, וְלֹא יִגַּע בְּסְפוּג. וְאִם נִגַּע בְּסְפוּג, אֵף עַל פִּי שֶׁהַמַּיִם צָפִין עַל גְּבִיּוֹ כֹל שִׁנְיָהּ¹⁹ - פְּסוּלִין, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם שֶׁבְּסְפוּג יוֹצְאִין²⁰ וּמִתְעַרְבִין בְּמַיִם הַבְּשָׂרִין. נֶפֶל סְפוּג לְתוֹף הַמַּיִם הַמְקַדְּשִׁין - נִטְוָלוּ²¹ וְסוּחָטוּ חוּץ לְפֶלִי, וְהַמַּיִם שֶׁבְּכָלִי בְּשָׂרִין²².

17) שם. 18) והתורה אמרה: אל כלי. 19) פירוש, בכל כמות שהיא, אפילו הרבה. 20) ע"י לחץ קל. 21) מוציאו מן המים, ואינו חושש שמה יצאו מים ע"י סחיטה קלה. 22) אבל המים שנסחטו - פסולים. הכסף-משנה בשם הר"י קורקוס מנמק: גזרו משום נפל קודם קידוש, ולא החמירו כל-כך לאסור הנגיעה בספוג. ועוד נימוק: כי המים שאינם יוצאים אלא ע"י סחיטה, הרי הם כנשפכו מן הכלי. מקור דין זה בתוספתא פרה פ"ה ה"ה (נפלו שיבושים בתוספתא זו, וגירסת רבינו היא כמו בספרים שלפנינו).

ו. שְׁתֵּי²³ שִׁקְתוֹת²⁴ שֶׁבְּאֶבְרָן²⁵ אַחַת שֶׁנָּתַן אֶת הָאֶפֶר לְתוֹף אַחַת מֵהֶן - אֵינָן הַמַּיִם שֶׁבְּשִׁנְיָהּ מְקַדְּשִׁין. וְאִם הָיָה נְקוּבוֹת זֶה לְזֶה²⁶ בְּשִׁפּוּפְרַת הַנּוֹד²⁷, אוֹ שֶׁהָיָה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מִפְּנֵי שֶׁהֵיא כְּשׁוֹפְרֶת⁵⁹ וְהַמִּים נִכְנָסִין בְּתוֹכָהּ וְיוֹצְאִין מִתּוֹכָהּ עִם הַלְחָה שְׁבָה.

54) שם פ"ט מ"ב. 55) של המים, ואף-על-פי שלא נתבקעו. 56) שינוי מראה המים מוכיח שנפלטת לתוכם ליחותם של בעלי החיים. 57) מטבעם, ועורם קשה. 58) תולעת שחורה בעלת כנפים קשות סוככות על כנפים דקות. 59) פיה, וכן מקום יציאתה רחבים והמעץ ישר.

יב. מִים מְקַדְּשִׁין⁶⁰ שֶׁשָּׂתָת מֵהֵן בְּהֶמְהָ אוֹ חֵיָה - פְּסוּלִין⁶¹. וְכֵן כָּל הַעוֹפוֹת - פְּסוּלִין; חוּץ מִן הַיּוֹנָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵיא מוֹצֵצָת⁶² וְאֵין רִיר יוֹצֵא מִפִּיהָ וּמִתְעַרֵּב בְּמִים. וְכֵן כָּל הַשְּׂרָצִים⁶³ שֶׁשָּׂתוּ - אֵינָן פּוֹסְלִין; חוּץ מִן הַחֲלָדָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵיא מְלַקֶּחֶת בְּלִשׁוֹנָה, וְנִמְצְאָת הַלְחָה יוֹצֵאָה מִפִּיהָ לְמִים.

60) שם מ"ג. 61) מפני שמים מעורבים בריר, ניגרים מפייהן וחוזרים לכלי (רבינו במשנה). 62) כשהיא שותה, פותחת את פיה קימעה ומוצצת. 63) שמנת השרצים האמורים בתורה (ויקרא יא, כט - ל): החולד (חולדה) והעכבר והצב והאנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת.

יג. מִי חֲטָאָת⁶⁴ שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיהֶן⁶⁵ מִחֲמַת עֲצָמָן - כְּשָׂרִים; נִשְׁתַּנּוּ מִחֲמַת עֲשָׂן⁶⁶ - פְּסוּלִין. הַגְּלִידוֹ⁶⁷ וְחִזְרוּ וְנִמְחוּ - כְּשָׂרִים⁶⁸. אֶפְלוּ נִמְחוּ⁶⁹ בְּחֶמְהָ. אֲבָל אִם הִמְחָן בְּאוֹר - פְּסוּלִין.

64) מים מקודשים ומי חטאת היינו הך, אלא שרבינו נקט לשונם של המקורות שמהם שאב. 65) תוספתא פרה פ"ט ה"ה. 66) עשן מעכיר את המים. 67) קרשו מפני הקור. 68) שם. 69) חימום טבעי, לא בידי אדם - דינו כמו נימוח מאליו.

יד. אֶפֶר חֲטָאָת⁷⁰ שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיו מִחֲמַת עֲצָמוֹ אוֹ מִחֲמַת עֲשָׂן - כְּשָׂרִים⁷¹. נִשְׁתַּנּוּ מִחֲמַת אֶבֶק, אוֹ שֶׁנִּפְלָ לְתוֹכוֹ סִיד אוֹ גַּפְסִיס, אוֹ שֶׁנִּתְעַרֵּב בּוֹ אֶפֶר מְקֻלָּה⁷² כָּל שֶׁהוּא - הָרִי זֶה פְּסוּל.

70) שם. 71) מפני שעשן אינו דבר זר לגבי אפר. 72) אפר פשוט, שלא משריפת פרה אדומה.

טו. הַחוֹשֵׁב⁷³ עַל מִי חֲטָאָת לְשִׁתּוֹתָן - לֹא פְּסוּלָן, עַד שֶׁיִּשְׁתָּה מֵהֶן⁷⁴. וְאִם שָׁפַף מִן הַפְּלִי לְתוֹךְ גְּרוֹנוֹ וְלֹא נִגְעָה שֶׁפָּתוֹ בְּמִים שְׁבִבְלִי - לֹא פְּסוּל⁷⁵.

73) משנה פרה פ"ט, ד. 74) כר' יוסי בשיטתו של ר' יהושע. והטעם, מפני שהמים כבר מקודשים אינו מסיח דעתו מהם, אולי יחזור בו ברגע האחרון. אבל אם שתה פסלם, מפני הרוק שבפיו, כמו בעלי חיים אחרים (ראה למעלה סוף פ"ו דין מים שאינם מקודשים). 75) את המים שנשארו בכלי. שם: ואם גרגר כשר. והטעם, זהירותו שלא לנגוע בשפתיו במים, מוכיחה שלא הסיח דעתו לגמרי, וחשב על הכשרון של המים שישארו.

שמן, טל, יין, דם, ודבש דבורים. אבל מיצים הנסחטים מפירות, חוץ מזיתים וענבים, נקראים "מי פירות", וגם כאן כן. ויוצא מזה, שגם בנפלו מים או טל, צריך לערות ולנגב כשרוצה לקדש מים אחרים באותו כלי. ולמה כתב רבינו בבבא ראשונה סתם "פסולים"? מפני ששם בא להשמיענו דין המים המקודשים, שהלכה כחכמים נגד ר' אליעזר שאמר: יזה שתי הזיות. ובנוגע לעירוי וניגוב, סמך על מה שיתבאר בבבא שניה (תפארת ישראל, בועז אות ג). 41) שרף-אילן צובע. 42) מים מכילים חלקיקי נחושת, ועושים מהם צבע. 43) אם לא נשארו רשמי צבע על דופני הכלי. ואם נשארו צריך להסירם, והניגוב לא יועיל.

ט. הַמְטְבִּיל⁴⁴ פְּלִי לְחֲטָאָת בְּמִים שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לְקַדְּשׁ⁴⁵ - צָרִיף לְנִגְבֵּב⁴⁶ וְאִחַר כֵּךְ יִקְדַּשׁ בּוֹ. הַטְּבִילוֹ בְּמִים הָרְאוּיִין לְקַדְּשׁ - אֵינּוּ צָרִיף לְנִגְבֵּב⁴⁷. וְאִם הַטְּבִילוֹ לְאַסְףּ בּוֹ מִים מְקַדְּשִׁין - בֵּין כֵּף וּבֵין כֵּף צָרִיף לְנִגְבֵּב⁴⁸.

44) שם פ"ה מ"ב. כל הכלים צריכים טבילה לפני שמשמשים בהם למי חטאת. 45) שאינם מים חיים. ראה למעלה פ"ו. 46) כדי להעביר את לחלוחית המים הפסולים שעל דופני הכלי. 47) ואף-על-פי שצריכים מילוי לשם קידוש, לא הקפידו על הלחלוחית כמו במים פסולים. ועוד, מפני שהטבילו לצרכי חטאת, הרי זה כמו לשם מילוי (תפארת ישראל). 48) מפני שתערובת מים שאינם מקודשים במקודשים - פוסלת בכל שהיא.

י. קְרוּיָה⁴⁹ שֶׁהַטְּבִילָה בְּמִים הָרְאוּיִין לְקַדְּשׁ⁵⁰ - מְקַדְּשִׁין בָּהּ⁵¹; אֲבָל אֵין אוֹסְפִין לְתוֹכָהּ מִי חֲטָאָת⁵², מִפְּנֵי שֶׁהַמִּים שֶׁהַטְּבִילָה בָּהֶן נִבְלָעִים בְּתוֹכָהּ וְיוֹצְאִין וּמִתְעַרְבִין בְּמִי חֲטָאָת וּפּוֹסְלִין אוֹתָן. נִטְמָאָת וְהַטְּבִילוֹהָ - אֵין מְקַדְּשִׁין בָּהּ⁵³, שֶׁהַמְשָׁקִין הַטְּמֵאִין הַנִּבְלָעִין בְּגוֹפָהּ יוֹצְאוּ וְיִתְעַרְבוּ בְּמִים שֶׁמְקַדְּשִׁין אוֹתָן בְּתוֹכָהּ.

49) דלעת שהוציאו את מה שבתוכה, ונשארה הקליפה העבה, וראויה לשאוב בה מים. ומפני שהיא גוף ספוגי, נבלעים בה מים ונפלטים ממנה (שם מ"ג). 50) במשניות שבידינו, הגירסא "במים שאין ראויים לקדש". ורבינו גורס "הראויים". 51) ואין חוששים שמא ספגה מים אגב טבילה, ולא נשאבו לשם מי חטאת, ונפלטים לתוך המים העומדים לקידוש. אבל אם הטבילוה במים שאינם ראויים לקדש - חוששים (ראה ההלכה הקודמת בדין ניגוב). 52) החמירו בתערובת שאינם מקודשים במקודשים, יותר מתערובת מים שנשאבו שלא לשם מילוי. 53) בטומאה החמירו יותר (כסף-משנה).

יא. מִים מְקַדְּשִׁין⁵⁴ שֶׁנִּפְלָ לְתוֹכָן שְׂקָצִים וְרִמְשִׁים וְנִתְבַּקְּעוּ אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיהֶן⁵⁵ - פְּסוּלִין⁵⁶. אֶפְלוּ הָיוּ יָבֵשִׁים⁵⁷ בְּיֹתֵר, כְּגוֹן הַנְּמָלָה וְהַדִּירָה וְהַפְּנָה שֶׁבִּתְבוּאָה. נִפְלָ לְתוֹכָהּ חַפּוּשִׁין⁵⁸, אִף עַל פִּי שְׂלֵא נִתְבַּקְּעוּ וְלֹא נִשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיהֶן - הָרִי הַמִּים פְּסוּלִין,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אָפּר פָּרָה אֶצְלוֹ וּמוֹלִיכוֹ⁵ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם וּמַעֲרִיר לְעִיר. פְּעַם אַחַת⁶ הוֹלִיכוֹ כְּלִי שֶׁהָיָה בּוֹ מִי חֲטָאָה בְּסַפִּינָה בִּירְדָן, וְנִמְצָא פְּזוּת מִן הַמַּת בְּקַרְקַע הַסַּפִּינָה וְנִטְמָאוּ הַמִּים. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה גָּזְרוּ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל, שָׂאִין מִמַּעֲבִירֵין מִי חֲטָאָה וְלֹא אֶפְר חֲטָאָה בְּנֶהְרָ7 וּבְסַפִּינָה, וְלֹא יִשְׁיטֵם עַל פְּנֵי הַמִּים, וְלֹא יַעֲמֵד בְּצַד הַנְּהָר מִכַּאֲן וְיִזְרְקֵם לְצַד הַשָּׁנִי. אֲבָל עוֹבֵר הוּא אֲדָם בְּמִים עַד צְאוֹרָר⁸ וּבִידוֹ אֶפְר פָּרָה אוֹ מִים מְקַדְּשִׁין. וְכֵן אֲדָם וְכֻלָּם הַרִיקָנִים שֶׁהֵן טְהוֹרִין לְחֲטָאָה, וּמִים שֶׁנִּתְמַלְאוּ לְחֲטָאָה וְעָדִין לֹא נִתְקַדְּשׁוּ - מִמַּעֲבִירֵין אוֹתָם בְּנֶהְרָ בְּסַפִּינָה.⁹

4) תוספתא חגיגה פ"ג, ט. 5) בכתי" תימן: ומוליכו. 6) חגיגה כג, א. 7) כחכמים, שם. ובמשנה פרה פ"ט מ"ה, שגזרו בכל הנהרות, נגד דעת חנניה בן עקיבא "שלא גזרו אלא בירדן ובספינה כמעשה שהיה". 8) פרה, שם. 9) שם, שלא גזרו אלא על מי חטאת אחר שנתקדשו בנתינת האפר.

ג. מַעֲבִירֵין מִים מְקַדְּשִׁין בְּסַפִּינָה בִּימֵי הַגְּדוֹל¹⁰ וְשִׁטִּין [בְּהֵם] עַל פְּנֵי הַמִּים; שְׁלֹא גָּזְרוּ אֲלָא עַל הַמִּים הַמְקַדְּשִׁין וְעַל הָאֶפְר בְּנֶהְרָ.

10) משמיענו, שאפילו החכמים שאינם מצמצמים את הגזירה לכמעשה שהיה, לא הרחיבוה על הים הגדול, ואפילו בספינה לא גזרו בו. ולמד זה מלשונם בברייתא: "אחד הירדן ואחד שאר הנהרות" משמע נהרות אבל לא ים.

ד. הַמּוֹלִיף מִים¹¹ לְקַדְּשׁוֹ, וְאִין צְרִיף שֶׁהָיָה לּוֹמֵר מִים שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ¹², לֹא נִפְשִׁיל הַכְּלִי לְאַחֲרָיו אֲלָא לְפָנָיו. שְׁנֵאמַר: לְמַשְׁמַרְתָּ לְמִי נְדָה; בְּזִמְן שֶׁהֵן שְׁמוֹרִין - הֵן מִי נְדָה, וְאִם לֹא - פְּסוּלִין. מִלֵּא שְׁתֵּי חֲבוּיוֹת - נוֹתֵן אַחַת לְפָנָיו וְאַחַת לְאַחֲרָיו, מִפְּנֵי שְׂאֵי אֶפְשָׁר¹³.

11) שם, פ"ז, מ"ו. 12) בבא זו הוסיף רבינו מדעתו בהתאם לשיטתו, שפסול מלאכה ופסול היסח הדעת הם שני ענינים, והמלאכה אמנם אינה פוסלת מים שנתקדשו, אבל היסח הדעת פוסלת אותם. (נתבארה כבר שיטת הראב"ד, שמלאכה פוסלת מפני היסח הדעת משמירת המים. ומכיוון ששנינו, שמלאכה אינה פוסלת מים מקודשים, ברור שהיסח הדעת אינה פוסלת, ולפיכך השיג כאן על דברי רבינו). 13) השמירה היא אמנם מדאורייתא, אבל חובת שמירה מעולה מלפניו דווקא ולא מאחוריו - גזירת חכמים היא, ולא גזרו במקום שאי אפשר, ולא החמירו על הממלא ללכת פעמיים (ראה למעלה פ"ז ה").

ה. מִי חֲטָאָה שֶׁשָּׁקְלָן¹⁴ בְּמִשְׁקָל¹⁵: אִם הִסִּית דַּעְתּוֹ - פְּסוּלִין¹⁶, וְאִם לֹא - פְּשָׁרִין. אֲבָל אִם שָׁקַל דְּבָרִים אֲחֵרִים בְּמִי חֲטָאָה, הוֹאִיל וְעֵשָׂאן מִשְׁקָלָת - פְּסוּלִין¹⁷, שְׂאִין זֶה מִשְׁמַרְתָּ¹⁸. כֵּן אֵלּוּ הַטְּהוֹרִים שֶׁמְמַלְאִין אוֹ שֶׁמְקַדְּשִׁין אוֹ שְׂמִזִּין, וְכֵן כֵּל הַכֵּלִים

טז. פְּלִי¹⁶ שֵׁשׁ בּוֹ מִים מְקַדְּשִׁין שֶׁהֵנִיחוּ מְגֵלָה וּבָא וּמִצְאוּ מְכֶסֶה - הָרִי אֵלּוֹ פְּסוּלִין; שְׂמָא אֲדָם שְׂאִינוּ טְהוֹר לְחֲטָאָה נִגַּע בְּהֵן, שֶׁהָרִי אֲדָם כְּפִהוּ בְּוֹדָי. הֵנִיחוּ מְכֶסֶה וּבָא וּמִצְאוּ מְגֵלָה: אִם יִכּוֹלָה הַחֲלָדָה¹⁷ לְשַׁתּוֹת מִמֶּנּוּ אוֹ שְׂרִיר לּוֹ טַל בְּלִילָה - פְּסוּלִין, וְאִם לֹא - פְּשָׁרִין. מִפְּנֵי שֵׁשׁ כָּאֵן שְׁתֵּי סְפָקוֹת: סְפָק אֲדָם גֵּלָה אוֹ בְּהִמָּה חִיָּה וְרָמַשׁ; וְאִם תִּמְצָא לּוֹמֵר אֲדָם גֵּלָהוּ, שְׂמָא הָיָה טְהוֹר¹⁸ לְחֲטָאָה אוֹ לֹא.

76) שם פ"א מ"א. 77) הפוסלת בשתייתה (ראה למעלה ה"ב). 78) ושני ספקות להתיר - מותר בין באיסור והיתר, ובין בטומאה וטהרה.

יז. הַמוֹסָר¹⁹ מִים מְקַדְּשִׁין אוֹ מִים שֶׁנִּתְמַלְאוּ לְקִדּוּשׁ לְטַמָּא לְשִׁמְרָן - הָרִי אֵלּוֹ פְּסוּלִין²⁰.

79) שם פ"ז מ"י. 80) טמא אינו שומר כראוי מן הטומאה.

יח. שְׁנֵימֵם²¹ שֶׁהָיָה שׁוֹמְרִין אֶת הַמִּים וְנִטְמָא אֶחָד מֵהֵן - פְּשָׁרִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּרִשְׁוֹתוֹ שֶׁל שְׁנֵימֵם²². טְהוֹר וְחֹזֵר לְשִׁמְרוֹ וְנִטְמָא הַשְּׁנֵי - פְּשָׁרִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּרִשְׁוֹתוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן²³. נִטְמָאוּ שְׁנֵיהֶן פְּאַחַת - הַמִּים פְּסוּלִין²⁴.

81) שם פ"ח מ"א. 82) השני שומר עליהם. 83) שחזר לטהרתו. 84) מפני שאין להם שומר טהור. [דינים דומים נתבארו למעלה (פ"ח ה"ב)].

פֶּרֶק עֶשְׂרִי

1) יבאר הממלא מים לקידוש אם צריך שיהיה הוא בעצמו המקדש והמזה, אם ממלא ומקדש אדם מים ומניחם אצלו ואם מוליכם ממקום למקום, אם יוליכם בנהר ובספינה, ומים שנתקדשו אם מפשיל הכלי לאחוריו, מי חטאת ששקלם במשקל, ומי הוא כשר להזות, המזה וזה שמוזן עליו אם צריך כוונה, ואם צריך טבילת האיזוב לכל הזייה.

א. הַמְּמַלֵּא² מִים לְקִדּוּשׁ - אִינוּ צְרִיף שֶׁהָיָה הוּא עֹצְמוֹ הַמְּקַדֵּשׁ וְהַמְּזֵה, אֲלָא מְקַדֵּשׁ אֶחָד וּמְזֵה אֶחָד. וְכֵן מְמַלֵּא אֲדָם בְּכֵלִי וּמְעַרָה מִכֵּלִי לְכֵלִי³ וּמְקַדֵּשׁ בְּכֵלִי אַחֵר, וּמְעַרָה הַמִּים הַמְקַדְּשִׁין מִכֵּלִי לְכֵלִי וּמְזֵה מִכֵּלִי אַחֵר.

2) יומא מג, א. 3) תוספתא פרה פ"ט ה"א, וכן משמע בכמה משניות במס' פרה.

ב. מְמַלֵּא אֲדָם⁴ מִים וּמְנִיחֵן אֶצְלוֹ בְּלֹא קִדּוּשׁ כֵּל זְמַן שִׁירְצָה וְאִין בְּכָף פְּלוּם, וּמוֹלִיכֵן מִמְּקוֹם לְמְקוֹם וּמַעֲרִיר לְעִיר, וְנוֹתֵן עֲלֵיהֶן אֶפְר וּמְקַדְּשִׁין בְּכֵל עֵת שִׁירְצָה. וְכֵן הַמִּים הַמְקַדְּשִׁין מְנִיחֵן אֲדָם אֶצְלוֹ מִים וְשָׁנִים וּמְזֵה מֵהֵן בְּכֵל יוֹם שֶׁהוּא צְרִיף עַד שִׁיתָמוּ, וּמוֹלִיכֵן מִמְּקוֹם לְמְקוֹם וּמַעֲרִיר לְעִיר. וּמְשַׁמֵּר אֲדָם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שם. (27) מפני שלא התכוון להזאה זו. (28) הצדדים של פניו, דינם כפניו.

ח. המזהה²⁹ אינו צריך טבילה³⁰ לכל הזיה, אלא טובל את האזוב ומזה הזיה אחר הזיה עד שיגמרו המים³¹. ומזה הזיה אחת על כמה בני אדם או על כמה פלים פאחת, אפלו מאה. כל שנגע בו מן המים כל שהוא - טהור³², והוא שיתפון המזה להזות עליו. טבל את האזוב³³ ונתפון להזות על דבר שמקבל טמאה³⁴ או על האדם³⁵, והזה מאותה טבילה על דבר שאינו מקבל טמאה או על הבהמה, אם נשאר מים באזוב - אינו צריך לחזור ולהטביל³⁶, אלא מזה מן השאר על האדם או על הפלים הטמאים, שהרי תחלת טבילתו פשרה היתה³⁷. אבל אם טבל את האזוב להזות על דבר שאינו מקבל טמאה או על הבהמה, והזה על האדם או על הפלי הטמא - הזיתו פסולה³⁸, עד שייחזר ויטבל פעם שניה ויתפון להזות על האדם או על דבר המקבל טמאה.

(29) שם. (30) טבילת אזוב במי חטאת. (31) שבאזוב. (32) למד זה מלשון המשנה "עד מאה". (33) שם מ"ג. (34) כלים. מלשונו של רבינו בפירושו למשנתנו, יש ללמוד שמדובר בכלים טמאים ממש, וכן באדם טמא (ראה 'ברטנורא' ו'תפארת ישראל'). (35) נקט לשון המשנה, שכתבה "אדם" בבבא בפני-עצמה (ולא נתברר לי טעם הכפילות במשנה). (36) במשנה: "לא ישנה", ומפרש רבינו, שאינו צריך להטביל פעם שנית. (37) לשם דבר שצריך הזאה. (38) מפני שהטבילה פסולה. (במשנה: "אם יש באזוב ישנה". ורבינו מפרש צריך לטבול שנית, ולפי זה, צריך לפרש מה ששנינו: "אם יש באזוב", הכוונה אפילו נשאר מים באזוב. ראה גירסת 'רבינו חננאל' ביומא יז, א. ופירושו. וראה רש"י שם).

ט. הטביל³⁹ את האזוב ונתפון להזות על דבר שאינו מקבל טמאה - המים המנטפים⁴⁰ פשרין⁴¹. לפיכך, אם נטפו בפלי וחזר והטביל בהן את האזוב בכונה להזות על דבר המקבל טמאה - הזיתו פשרה.

(39) פרה, שם. (40) מן האזוב. (41) הטבילה בכוונה לא נכונה פסולה, שהרי התורה אמרה "וטבל... והזה", אבל המים נשאר בכשרותם. ונראה, שאפילו הזה על דבר שאינו מקבל טמאה, לא נפסלו המים שנשאר באזוב, ואם נטפו לכלי טהור לחטאת - מותר לטבול בהם את האזוב ולהזות.

י. מי חטאת⁴² שנתמעטו - טובל בהן אפלו ראשי גבעולין⁴³ ומזה, ובלבד שלא יספג⁴⁴. צלוחית⁴⁵ שפיה צר - טובל ומעלה כדרכו⁴⁶ ומזה, ואינו צריך להזהר שמא יגע בצדי הפלי⁴⁷ בפעם שניה.

(42) שם מ"ב. (43) ראשי הבדים של האזוב. (44) שלא

שממלאין ומקדשין מהם ושמזין מהן, אם היו טבולי יום, אף על פי שלא העריב שמשן - הרי אלו פשרים¹⁹; שכל מעשה הפרה והמלוי והקדוש וההזיה פשר בטבול יום, כמו שבארנו. ומפני הצדוקין מטמאין את כל כלי שטף ומטבילין אותן ואחר כך משתמשין בהן במי חטאת.

(14) גיטין נג, א"ב. (15) כדי לדעת משקל המים, מסקנת הגמרא שם "כנגדן" - אם הסיח דעתו פסולים, ואם לאו - כשרים. ומפרש רבינו "כנגדן" היינו שהניח כנגד המים משקלות בכף המאזנים. (16) מפני שהיסח הדעת פוסל גם במים המקודשים. (17) בגמרא שם אמרו "בגופם", פסולים אפילו כשלא הסיח דעתו מהם. ולפי פירוש רבינו "בגופם" הכוונה שהשתמש בהם במשקלות לשקול דברים אחרים (לרש"י דרך אחרת בפירוש הסוגיא שם. ראה 'חזון איש' ו'אור שמח'). (18) והתורה אמרה (במדבר יט, ט) "למשמרת למי נדה". יוצא מזה שמלאכה במים עצמם פוסלת אפילו במקודשים, ומה שאמרו שמלאכה אינה פוסלת אחר הקידוש, הכוונה אם עשה מלאכה אחרת בשעת עיסוקו במים (ראה 'מנחת חינוך' מצוה שצט). (19) נתבאר למעלה פ"א ה"ג, ופ"ד, וכפלו דברים אלו כאן במקומן של ההלכות הנוגעות לבני אדם העוסקים במי חטאת.

ו. הכל פשרין²⁰ להזות, חוץ מאשה וטמטום ונאדרוגינוס²¹ [וחרש שוטה] וקטן שאין בו דעת²²; אבל קטן שיש בו דעת - פשר להזות. והערל פשר להזות, שאין הערל טמא. קטן שיש בו דעת שהזה והאשה מסעדתו²³, כגון שאחזה לו המים בידו - הזאתו פשרה, ובלבד שלא תאחו בידו בשעת הזאה. ואם אחזה בידו בשעת הזיתו - פסולה.

(20) פרה פי"ב מ"י. (21) שהם ספק אשה. (22) במשנה: "ותינוק שאין בו דעת". (ביומא מג, א - דרשו מן הכתוב, שקטן כשר להזות אף-על-פי שהוא פסול למילוי מים ולאיסוף אפר. ומובן שהכשירו רק קטן שיש בו דעת, שהרי הזאה צריכה כוונה (לקמן ה"ז). ומזה יוצא, שבאיסוף ומילוי ששנינו (פרה פ"ה מ"ד) "חוץ מחרש שוטה וקטן", פסול גם קטן שיש בו דעת (תוספות יום-טוב) במשנה ג שם, וראה קושיתו מברייתא יומא שם)). (23) שם.

ז. המזה צריך לפנן ולהזות על הטמא לטהרו²⁴; ואם הזה שלא בכונה - הזאתו פסולה. אבל זה שמזין עליו²⁵ אינו צריך פונה, אלא מזין על האדם לדעתו ושלא לדעתו. המתפון להזות²⁶ לפניו והזה לאחוריו, לאחוריו והזה לפניו - הזיתו פסולה²⁷. נתפון להזות לפניו והזה לצדדין של פניו - הזיתו פשרה²⁸.

(24) 'ספרי' זוטא: "והזה הטהור על הטמא" (שם, יט) ולא בזמן שלא נתכוון לטמא. (25) שם מ"ב. (26) במשנה,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שָׁמְשׁוּ. בַּמָּה דְּבָרִים אָמורים? פֶּעַם הָאָרְץ שָׁפָא לְהַזוֹת, שְׁאָפְלוּ אָמַר: הַיּוֹם שְׁלִישִׁי שְׁלִי - אֵינוֹ נֶאֱמָר, שְׁמָא הַיּוֹם נִטְמָא, לְפִיכָךְ צָרִיךְ לְמַנּוֹת בְּפָנֵינוּ; אָבָל חֵבֵר שָׁפָא לְהַזוֹת⁹ - מִזֵּין עָלָיו אוֹ עַל כְּלָיו מִדְּ10. מִי שֶׁהִזָּה¹¹ עָלָיו בְּשְׁלִישִׁי וְלֹא הִזָּה עָלָיו בְּשַׁבְעִי, וְשֶׁהָהָה פְּמָה יָמִים - טוֹבֵל בְּכָל עַת שְׁיִרְצָה אַחַר הַשַּׁבְעִי, בֵּין בֵּינָם בֵּין בְּלִילָה, וּמִזֵּין עָלָיו בֵּינָם, בֵּין קֹדֶם טְבִילָה בֵּין אַחַר טְבִילָה. אָפְלוּ טָבֵל בְּלִיל תְּשִׁיעֵי אוֹ בְּלִיל עֲשִׂירִי¹² - מִזֵּין עָלָיו לְמַחֵר אַחַר הַגֵּץ הַחֲמָה¹³.

9) ואומר שהיום יום שלישי לטומאתו. 10) הזאה ראשונה ואחר ארבעה ימים מזים עליו או על כליו הזאה שנייה. 11) רבינו בפירושו למשנה פרה פרק יב, משנה יא מוסר מקור דינים אלה בספרי חוקת פיסקא קכט, ויש שם כמה גירסאות, ורבינו גורס: אין לי אלא ליום שביעי, שמיני, תשיעי ועשירי מניין (פירוש אם לא היה בשביעי לטומאתו אלא בשמיני, בתשיעי או בעשירי, מניין שהוא טהור)? תלמוד לומר "וחטאו" - מכל מקום (בכל אופן אפילו לא בשביעי). והספרי ממשך: שהייתי אומר אם קדמה טבילה להזאה יצא, תלמוד לומר "וחטאו" ואחר כך "וכבס בגדי ורחץ במים". ומפרש שם רבינו שדרשה אחרונה זו נאמרה רק כשהיזה בשביעי, אבל אם היה בשמיני או תשיעי רשאי הוא לטבול קודם ההזאה, ונימוקו, מפני שהכתוב שעליו מסתמך לימוד הספרי מדבר בהזאה בשביעי. ולפיכך פסק למעלה בהלכה א, בהזאת שביעי; "ואחר שיהו עליו ביום השביעי טבול וכו'" ובהלכה זו בשהה כמה ימים כותב: "ומזין עליו ביום בין קודם טבילה בין לאחר טבילה". 12) והוא טבול יום עד שקיעת החמה של יום מחור. 13) ואינו צריך טבילה שנייה. ומכל שכן כשטבל לפני שקיעת החמה ונגמרה טהרת הטבילה.

ג. כָּל הַמְטַמְאִין¹⁴ מִקְבָּלִין הַזָּאָה. פֶּיצַד? זָבִים וְזָבוֹת נְדוֹת וְיִלְדוֹת שְׁנִטְמָאוּ בְּמַת - מִזֵּין עָלֵיהֶן בְּשְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי וְהָרִי הֵם טְהוֹרִין מִטְּמֵאת מַת, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן טְמֵאִין טְמָאָה אַחֲרֵת. שְׁנֵאֲמַר: וְהִזָּה הַטְּהוֹר עַל הַטְּמָא בֵּינָם שְׁלִישִׁי. הָא לְמַדְתָּ, שֶׁהִזָּה מוֹעֵלֵת לוֹ אָף עַל פִּי שֶׁהוּא טְמָא. וְכֵן הָעֶרֶל מִקְבָּל הַזָּאָה. פֶּיצַד? עָרֵל שְׁנִטְמָא בְּמַת וְהִזָּה עָלָיו שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי - הָרִי זֶה טְהוֹר מִטְּמֵאת מַת, וְכִשְׂמִימֹל טוֹבֵל וְאוֹכֵל בְּקֹדְשִׁים לְעָרֵב¹⁵.

14) ספרי זוטא חוקת יט ובברייתא ובזבחים צג, א אמרו: "נדה מזין עליה". ונראה שדין זה אינו שנוי במחלוקת (כסף משנה). 15) שם: "מלו וטבלו ועשו פסחיהם בטהרה".

ד. מִצְוַת אֲזוּב¹⁶ - שְׁלִשָּׁה קְלָחִין, וְכָל קְלָח וְקָלַח גְּבֻעוֹל אַחַד. נִמְצְאוּ שְׁלִשָּׁה גְּבֻעוֹלִין. וּשְׁנַיִם שְׁנַיִם¹⁷. אוֹ אִם לְמַחֵר¹⁸ שְׁנַיִם בְּתַחֲלָה וְאֶגְדָּן - כֶּשֶׁר. נִתְפָּרְדוּ הַגְּבֻעוֹלִין וְנִשְׂרָו הָעֵלִין, אָפְלוּ לֹא נִשְׂאָר

יקנח מדופני הכלי, אלא יטבול (רבינו בפירושו למשנתנו). 45) שם. 46) אפילו כמה פעמים. 47) שנדבקו שם טיפות מים אגב הוצאת האזוב בפעם הקודמת, ועכשיו יעלה האזוב את אותן הטיפות ויזה בהן ואין כאן טבילה (רבינו, במשנה שם). אמנם הסגנון מגומגם קצת, אבל הכוונה ברורה (ראה רבב"ד וכוף-משנה).

~ שבת קודש ט"ז כסלו ~

פֶּרֶק אַחַר עֲשָׂרִי

1) יבאר כיצד מטהרים טמא מת במי פרה, ואם טבל ביום והיזה בלילה, מי שנשטמא במת ושהה כמה ימים בלא הזאה, מי שהוזה עליו בשלישי ולא בשביעי, ושכל המטמאין מקבלין הזאה, כיצד מצוות אזוב, ואם נפרדו הגבועולים ונשרו העלים או שלא אגרו, ודין מאימתי מזים באזוב, ואי זה אזוב הכשר.

א. פֶּיצַד מְטַהְרִים טְמָא מַת בְּמֵי נְדָה? לֹא־קָח אָדָם טְהוֹר שְׁלִשָּׁה² קְלָחִין: שֶׁל אֲזוּב וְאֶגְדָּן אֲגַדָּה אַחַת, וּבְכָל בֶּד וְבֶד גְּבֻעוֹל אַחַד, וְטוֹבֵל רֵאשִׁי גְּבֻעוֹלִין בְּמֵי נְדָה שְׁפָפְלִי, וּמִתְפַּנֵּן וּמִזָּה עַל הָאָדָם אוֹ עַל הַפְּלִים בֵּינָם הַשְּׁלִישִׁי וּבֵינָם הַשַּׁבְעִי אַחַר שִׁתְּנֵן הַחֲמָה. וְאִם הִזָּה מְשַׁעֲלָה עֲמוּד הַשֶּׁחֵר - כֶּשֶׁר. וְאַחַר שִׁיזָּה עָלָיו בֵּינָם הַשַּׁבְעִי טוֹבֵל בֵּינָם⁵ וּמַעֲרִיב שְׁמֵשׁוּ וְהָרִי הוּא טְהוֹר לְעָרֵב. טָבֵל אֶת הָאֲזוּב בְּלִילָה וְהִזָּה בֵּינָם, אוֹ שְׁטָבֵל אֶת הָאֲזוּב בֵּינָם וְהִזָּה בְּלִילָה - הַזָּאתָ פְּסוּלָה, וְהַמֵּים מְטַמְאִין⁶ מִשׁוּם מִי חֲטָאת, כְּמוֹ שִׁיתְּבַאָר⁷. עַד שִׁתְּהִיָּה טְבִילַת הָאֲזוּב בְּמֵים⁸ וְהַזָּאתוֹ מִמֵּנּוּ בֵּינָם הַשְּׁלִישִׁי וּבֵינָם הַשַּׁבְעִי אַחַר שִׁתְּנֵן הַחֲמָה. וְאִם עָבַר וְעָשָׂה מְשַׁעֲלָה עֲמוּד הַשֶּׁחֵר - כֶּשֶׁר, כְּמוֹ שִׁבַּאֲרֵנוּ.

2) בספרי חוקת פיסקא קכח למדו זה בגזירה שווה מפסח מצרים שכתוב בו (שמות יב, כב) "ולקחתם אגודת אזוב", ואין אגודה פחות משלושה. 3) בדים עם השורש שלהם. 4) שלא יצאו כמה בדים משורש אחד ואם יש יותר מפרידים וכולם כשירים (רבינו בפירושו למשנה ח שם אמר שגבועול הוא פרח לפני שיפתח, אולם כאן אי אפשר לפרש כך, וראה שם משנה ט). 5) לא התכוון לומר שהטמא צריך לטבול ביום ולא בלילה, שהרי המשנה (פרה שם) אומרת בפירושו: "אבל הוא עצמו טבול בלילה" וכן כותב רבינו בהלכה הבאה, אלא מבאר, כיצד אפשר למהר את הטהרה (כסף משנה למעלה פרק ו הלכה ב). 6) פירוש, המים של ההזאה הפסולה מטמאים. 7) לקמן פרק ט"ו הלכה א, שמי חטאת מטמאים כל זמן שלא נעשה מצוותם, פירוש, שלא הוזה על הטמא כהלכתם. 8) למעלה כתב דין זה בהזאה וכאן מוסיף ומשמיענו שגם בטבילה כך הדין.

ב. מִי שְׁנִטְמָא בְּמַת וְשֶׁהָה בְּמָה יָמִים בְּלֹא הַזָּאָה, כְּשִׁיבֹא לְהַזוֹת - מוֹנֵה בְּפָנָיו שְׁלִשָּׁה יָמִים, וּמִזֵּין עָלָיו בְּשְׁלִישִׁי וּבְשַׁבְעִי, וְטוֹבֵל בְּשַׁבְעִי וּמַעֲרִיב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לא יצא בהזאה זו וצריך הזאה שנייה. ואם הזה בתמרות חייב. פסק כתנא קמא שם. (35) יוציא ניצה (כיס קטן שהפרח טמון בו לפני פיתוחו). (36) שם נוסף המלווה את השם "איזוב". (37) בלי תוספת.

ו. **אִזוּב שֶׁל אֶשְׁרָה**³⁸ וְשֶׁל עֵיר הַנְּדָחַת וְשֶׁל עֲבוּדָה זָרָה וְשֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה³⁹ - פְּסוּלָה⁴⁰. וְשֶׁל תְּרוּמָה טְהוֹרָה - לֹא יִזְהָה⁴¹, וְאִם הִזָּה - בְּשָׂר.

(38) אילן ונטעים אחרים שניטעו לשם אליל. כיוצא בזה שנינו בסוכה כט, ב, גבי לולב ופירשו בגמרא (שם לא, ב) שהמדובר באשירה דמשה (שבזמן משה) שהתורה אמרה (דברים יב, ג): "ואשריהם תשרפון באש" ולפיכך "כתותי מיכתת שיעוריה" (ככתות וטחון הוא ואין בו שיעור) ולולב צריך שיעור. אבל האשירות שניטעו אחרי כיבוש הארץ אינן טעונות שריפה וכשירות בדיעבד אף על פי שהן אסורות בהנאה, ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו" (המצוות חובה הן ולא הנאה). ונראה, שגם התוספתא כאן מתכוונת לאשירה שבזמן משה ופסול מפני שאיזוב צריך שיעור (הר"ש בפירושו למשנה פרק י"א ז). (39) שם. איזוב שלקטו לאכילה חייב בתרומה ומעשרות. (40) אפילו אם הוא פחות מכביצה ואינו מטמא את מי החטאת (ראה לקמן פרק י"ב הלכה ו). והטעם, מפני שאמרה תורה (במדבר יט, יא) "והזהה הטהור על הטמא" למדנו שכל העיסוק בהזאה צריך להיות בטהרה (הרא"ש בפירושו למשנתנו). (41) כיוצא בזה שנינו בסוכה לד, ב גבי אתרוג של תרומה ופירשו שם בגמרא (לה, ב) מפני שמפסידה או מפני שמכשירה לקבל טומאה.

ז. **אִזוּב שֶׁלְקָטוּ לְעֵצִים**⁴² וְנִפְלוּ עָלָיו מִשְׁקִין⁴³ - מְנַגְבוֹ⁴⁴ וְהוּא בְּשָׂר לְהִזְיָה⁴⁵. לְקָטוּ לְאֶבְלִין⁴⁶ וְנִפְלוּ עָלָיו מִשְׁקִין⁴⁷, אִף עַל פִּי שֶׁנִּגְבוּ - פְּסוּל, שֶׁהָרִי נִטְמָא לְהִזְיָה⁴⁸; וְשֶׁל הַמִּשְׁקִין וְכָל הָאֶבְלִין וְכָל הַפְּלִים⁴⁹ הָרִי הֵן בְּטִמְאִים לְעֵנֵן חֲטָאת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֵנוּ. לְקָטוּ לְחֲטָאת - הָרִי זֶה כְּנִלְקָט לְעֵצִים⁵⁰, וְאִם נִפְלוּ עָלָיו מִשְׁקִין - מְנַגְבוֹ וּמִזְהָה בּוֹ.

(42) איזוב שלא נלקט ככוונה לאוכלו אינו מקבל טומאה, מפני שאינו מיוחד למאכל אדם ואף על פי שיש אנשים שאוכלים אותו, אבל דבר שהוא מיוחד למאכל אדם, אפילו אם לקטו להסקה - מקבל טומאה. (43) אפילו טמאים ממש. (44) כדי שלא תתערבנה טיפות המשקין במי החטאת. (45) שהרי אינו מקבל טומאה. (46) מחשבתו עושה אותו אוכל וראוי לקבל טומאה כשיוכשר באחד משבעת המשקין. (47) שלא נשמרו בטהרת חטאת. (48) בנגיעתו במשקין שלא נטהרו לחטאת ועל ידי אותם המשקין עצמם הוכשר לקבל טומאה, וההכשר והטומאה באים כאחת. (49) שלא נשמרו בטהרת חטאת. (50) רק מחשבת אכילה עושה אותו כאוכל.

פֶּרֶק שְׁנַיִם עֶשְׂרִי

(1) יבאר אדם שנטמא במת והיזה עליו כמה הוא השיעור

מִכָּל גִּבְעוּל מֵהֶם אֶלֶּא כֹּל שֶׁהוּא - בְּשָׂר; שֶׁשִּׁירֵי הָאִזוּב כֹּכֵל שֶׁהוּא¹⁹. קָלַח שֵׁשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה בְּדִין²⁰ - מִפְּסוּל²¹ וְאַחַר כֵּן אוֹגֵד שְׁלֹשֶׁתָּן; שֶׁמִּצְוֹתוֹ לְהִיזֹת אֲגִדָּה²², אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְפָּרַשׁ בַּתּוֹרָה שִׁיְהִיָּה אֲגִדָּה. פְּסוּל וְלֹא אֲגִדּוֹ אוֹ שֶׁאֲגִדּוֹ וְלֹא פְּסוּל אוֹ שֶׁלֹּא פְּסוּל וְלֹא אֲגִדּוֹ וְהִזָּה בּוֹ - בְּשָׂר. הָאִזוּב הַקָּצֵר²³ - אוֹגֵד²⁴ בְּחוּט עַל הַכּוֹשׁ²⁵ וְכִיּוּצָא בּוֹ, וְטוֹבֵל²⁶ בְּמִים וּמַעֲלָה, וְאוֹחֵז בְּאִזוּב וּמִזְהָה²⁷. נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם מִן הַחוּט²⁸ הִזָּה אוֹ מִן הַכּוֹשׁ²⁹ אוֹ מִן הַגִּבְעוּל³⁰ - הִזְיָתוֹ פְּסוּלָה³¹.

(16) תחילת הלכה זו נאמרה כבר למעלה ונכפלה כאן כהקדמה קצרה לדינים הבאים אחריה. (17) אם לקח שלושה ואגדם ונאבד אחד מהם מותר להזות בהם לכתחילה. (18) מצוה מן המוכרח לקחת שלושה קלחים ואם לקח רק שניים ואגדם מותר להזות לכתחילה. בסוכה יג, א אמרו "לרבנן שלושה למצוה" אבל לא לעכב ופסק רבינו כרבנן. [בברייתא שם אמרו חכמים שאם נשתייר אחד גם כן כשר, ומדברי רבינו כאן משמע שרק שניים כשרים, ונראה שפסק בזה כרבי יוסי מפני שבמשנתנו אין חולק עליו]. (19) לפני כן המדובר בשירי מספר הבדים ופסק רבינו שצריך שניים וכאן המדובר בשיריים של כל בד ובד עצמו, ודבר זה התכוון להדגיש בסיומו זה. (20) נראה שרבינו גורס כך במשנה ומפרש, ששלושה בדים יוצאים משורש אחד. בספרי שלפנינו כתוב: איזוב שיש בו שלושה קלחים. (21) מפריד את שלושת הבדים. (22) למעלה (הלכה א בהערה הראשונה) הובאו דברי הספרי חזקת פיסקא קכח, שלמדנו בגזירה שווה מפסח מצרים שמצוותו בשלושה בדים ומגזירה שווה זו עצמה נלמד שמצוה לאגדם. (23) וכשיאחזנו בידו לא יגיע למי החטאת. (24) קושרו. (25) פלך. (26) כשהוא אוהז בכוש. (27) שצריך להזות באיזוב עצמו ולא להניעו על ידי דבר אחר. (28) שאגד בו את בדי האיזוב. (29) שקשרו בו. (30) והזאתו כשירה. (31) מפני שהוא וודאי טמא ואין ספק הזאה מוציאה אותו מידי טומאתו הוודאית.

ה. **אֵין מִזֵּין לֹא בִּיּוֹנְקוֹת הָאִזוּב וְלֹא בַּתְּמָרוֹת**³², אֶלֶּא בַּגִּבְעוּלִין. אֵלוֹ הֵן הַיּוֹנְקוֹת? גִּבְעוּלִין שֶׁלֹּא גְּמָלוֹ³³. וּמִי שֶׁהִזָּה עָלָיו בִּיּוֹנְקוֹת וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ - פְּטוּר³⁴. וּמֵאֵימָתִי מִזֵּין בְּאִזוּב? מִשִּׁנְיָן³⁵. וְאִזוּב שֶׁהִזָּה בּוֹ מִי נִדָּה - בְּשָׂר לְטָהַר בּוֹ אֶת הַמִּצְרָע. כֹּל אִזוּב שֵׁשׁ לוֹ שֵׁם לְיוֹנִי³⁶ - פְּסוּל. וְהָאִזוּב שֶׁקוֹרִין אוֹתוֹ אִזוּב בִּיְחוּד³⁷ - הוּא הַבְּשָׂר, וְהוּא הָאִזוּב שֶׁאוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּעַלֵּי פְתִים; אֲבָל זֶה שֶׁקוֹרִין אוֹתוֹ אִזוּב יָוֵן וְאִזוּב פְּחִלִית וְאִזוּב מְדַבְּרִי - פְּסוּל.

(32) כיס שבו זרע האיזוב (רבינו בפירושו למשנה). (33) רכיס מאוד, במשנה מפרש רבינו: "הוא אשר בארץ". (34) בשוגג מחטאת ובמידת מלקות אם התרו בו למלקות, מפני שגם יונקות איזוב שמשם, וכשרים מן התורה, ומדרבנן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מצוותה, ואפשר לחשוב שאפילו ניתזה מן החרס ונפלה על המחט היא כשרה, משמיעה אותנו המשנה שהיא פסולה, מפני שההזאה צריכה לבוא ישר מן האזוב על הכלי הטמא (תפארת ישראל).

ד. פלים¹³ המפצלין¹⁴ שמהברין זה לזה במסמרים, כגון מספרת¹⁵ של פרקים¹⁶ ואיזמל של רהיטגיל¹⁷ וכיוצא בהן: בשעת מלאכה¹⁸ - חבור לטמאה ולהזיה¹⁹, שלא בשעת מלאכה²⁰ - אינו חבור לא לזה ולא לזה. פי' הן חבור לטמאה ולהזיה? שאם נטמא אחד מהן בשעת מלאכה - נטמא השני²¹, ואם הזה על אחד מהן בשעת מלאכה - עלתה הזיה לשניהן, וכאלו הן גוף אחד. וכיצד אינו חבור לא לטמאה ולא להזיה? שאם נטמא אחד מהן שלא בשעת מלאכה - לא נטמא חברו, ואם נטמאו שניהן והזה על אחד מהן שלא בשעת מלאכה - לא טהר חברו, אף על פי שהן מהברין. וזהו דין תורה. אבל מדברי סופרים²² גזרו, שיהיו חבור לטמאה אפלו שלא בשעת מלאכה, גזרה משום שעת מלאכה, ולעולם אם נגעו באחד מהן טמאה - נטמא חברו. וכן גזרו עליהן, שלא יהיו חבור להזיה אפלו בשעת מלאכה, גזרה משום שלא בשעת מלאכה, ולעולם אם הזה על אחד מהן - לא טהר חברו, עד שזיה גם עליו. הגה למדף, שכל מקום שאמה שומע חבור לטמאה ואינו חבור להזיה - אין זה אלא גזרה מדבריהם²³, על הדרך שבארנו.

13) שבת מת, ב. 14) חלקי הכלי מתפרקים, ובשעת מלאכה החלקים מחוברים. 15) מספריים. 16) חלקים. 17) רש"י מפרש "דפוס של עץ שמכניסים בו איזמל, ובו מחלקים את הקרשים" (מעצד). אולם רבינו מתכוון כנראה לכלי אחר, שהרי כתב: "שמחבורים זה לזה במסמרים" ומעצד אין חלקיו מחוברים במסמרים. 18) בזמן שהאדם משתמש בהם. 19) מבואר לקמן. 20) ואפילו כשהפרקים מחוברים. 21) כאילו נגע הוא בטמאה. 22) כרבא, שם מט, א. 23) שמן התורה אין הברל בין חבור לטמאה ובין חבור להזאה, וכל מה שהוא חבור לטמאה הוא חבור להזאה.

ה. שני פלים שחברין עד שנגעשו כגוף אחד, כגון שתפר שני בגדים או שתי יריעות - הרי אלו חבור לטמאה²⁴ ולהזאה²⁵, מפני שהן ככלי אחד²⁶.

24) לחומרא. 25) לקולא, אפילו מדרבנן. 26) ראה ההלכה הבאה.

ו. שלל²⁷ הפובסין²⁸ והבגד שהוא תפור בכלאים²⁹ והן עומדין להתירן³⁰ - אינו חבור להזיה³¹, והרי הן חבור לטמאה. וכן הסלים³² שבקנתל³³, והמטה של

הצריך ליגע בו, נתכוון להזות על שני כלים או על שני בני אדם כאחת והיזה על האחד ונפל ממנו לאחר, היזה על שני כלים ונסתפק לו אם היזה על שניהם כאחת, הכלים שהם חבור לטמאה ולהזיה או לזה ולא לזה או חיבור לטמאה ולא להזיה.

א. אדם שנטמא במת והזה עליו - פיון שנגע על שהוא ממי הנדה בכל מקום מעור בשרו של טמא עלתה לו הזיה². אפלו נפלה ההזאה על ראש אצבעו או על ראש שפתו. אבל אם נגעה בלשונו - אינה פלום³; אף על פי שהלשון פאיברים שבגלוי לענין טמאה⁴, כמו שבארנו⁵, אינן פאיברים שבגלוי לענין הזאה וטבילה. וכן פלים⁶ שנטמא במת והזה עליו - פיון שהגיע לגופו של פלי כל שהוא ממי הנדה עלתה לו הזאה.

2) כרבא (זבחים צג, א), שמפרש דעתם של חכמים שהזאה אינה צריכה שיעור. ופירשו שם בגמרא, שבכלי צריך להיות כשיעור טבילת ראשי גבעולים של האזוב (וכן כתב רבינו לקמן בפט"ו ה"א), אבל על הטמא מספיקה טיפה כל שהיא. 3) מפני שאינה מקום גלוי. מחלוקת רבי ורבנן בקידושין כה, א ופסק כחכמים. 4) דברי עולא שם. 5) בפ"א מהלכות טומאת מת ה"ג. 6) פרה פ"ב מ"ב: "מזין על האדם ועל הכלים אפילו הן מאה".

ב. שני פלים או שני בני אדם שנתכונן להזות על שניהן כאחת והזה על אחד מהן, ונטפו המים מעל הראשון על השני - הרי השני בטמאתו עד שיפלו עליו המים מהזית המזה, לא מן התמצית⁸. הזה על שני פלים ונסתפק לו אם הזה על שניהן כאחד או מחברו נמצה עליו - הזיתו פסולה⁹.

7) דין זה יוצא מהבבא השניה שבהלכה זו, שמקורה במשנה פרה פ"ב, ב. 8) המתמצים ממקום אחר, לא מן האזוב. 9) שספק הזאה אינה מוציאה מידי ודאי טומאה, ואנו אומרים: העמד טמא על חזקתו (ראה למעלה פ"א ה"ד).

ג. מחט¹⁰ שנתונה על החרש¹¹ והזה עליה, ספק על המחט הזה ספק מן החרש נמצה עליה - הזיתו פסולה¹².

10) שם. 11) וכלי חרס אין לו הזאה. 12) שלוש בבות במשנה זו, ובכולן המדובר בספק הזאה: א. ספק מן החוט, ספק מן האזוב (ראה למעלה פ"א מ"ד); ב. שני כלים; ג. מחט על החרס. ונשנו בסדר "לא זו אף זו", כל בבא מוסיפה על קודמתה. לא רק בחוט, שהספק הוא אם בכלל נפלה הטיפה מן האזוב, אלא גם בשני כלים, שבדאי נפלה הטיפה מן האזוב והגיעה גם לכלי השני - פסולה. ויותר מזה, לא רק בשני כלים שהטיפה שנפלה על כלי אחד נעשית מצוותה ואינה ראויה יותר להזאה, אלא אפילו במחט על החרס, שאפילו אם נפלה על החרס לא נעשית

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ט. הזוג⁵⁰ והענבל⁵¹ - חבור לטמאה ולהזאה, ואם
הזה על אחד מהן - טהרו שניהן⁵².

(50 שם מ"ט. 51) הלשון של הפעמון המתנועע, ודופק
על הזוג המקיפו. (52 מפני שהם כלי אחד ואין מפרידים
אותם.

י. הטוין⁵³ שטוים בו הפשתים או שזרין בו
החבלים - שלשה גופין יש בו: העץ שמלפפין עליו
הטוין, והוא הנקרא פוש⁵⁴; והנחשת או הברזל
שבראש העץ, והוא הנקרא צנורא, שבה פותלין
וטוין; והרחים שבאמצע הפוש, והיא הנקראת
פקא⁵⁵. הכוש שפותלין בו⁵⁶ החבלים שנטמא - לא
יהיה⁵⁷ על הפקא שלו ולא על הפוש⁵⁸, אלא על
הצנורא⁵⁹; ואם הזה על אחד משלשתן - טהר הכל.
ושל פשתן⁶⁰ - מזה על אחד משלשתן לכתחלה,
ששלשתן חבור.

(53 שם מ"ח. 54) לפעמים משתמש רבינו במונח כוש
לפלך בשלימותו, וכן במשנה, אבל בעיקרו הוא מגדיר את
העץ בלבד. (55 בפירושו לכלים פ"ט מ"ז, כותב רבינו
שהפיקה היא בראש הכוש. פירוש, בראשו השני של הכוש,
וכן פירשו כל מפרשי המשנה כאן. 56) כאן הכוונה לפלך
בשלימותו. (57) לכתחילה. (58) העץ שמלפפים עליו.
(59) שהיא עיקר הכלי. (60) חלקי הפלך שטוים בו פשתן,
הם יותר מהודקים מאשר חלקי הכלי ששזורים בו חבלים.

יא. עור⁶¹ של עריסה⁶² שהיא מחבר לפקות⁶³ -
חבור לטמאה ולהזאה⁶⁴. המלבן של מטות⁶⁵ - אינו
חבור לא לטמאה ולא להזאה⁶⁶.

(61 שם. 62) רגילים היו לעשות שוליים של עור למיטות
של תינוקות, ועניבות יוצאות מצדיהם, וכעין כפתורים היו
תלויים בדפנות העריסה ליד השוליים ומחברים אליהם את
העניבות. ולפעמים, כשהשוליים מלוכלכים ביותר, מורידים
את השוליים כדי לנקותם. (63) לכפתורים. (64) מפני
שהכול כלי אחד, ואין מורידים את העור אלא במקרים
יוצאים מן הכלל, ובהפסק זמן רב. (65) רבינו מפרש
במשנתנו שמלבן הוא "מרובע של עץ מורכב למעלה מן
המיטה". בהלכות כלים פרק ד הלכה ב, מבוארת תבנית
המיטה וחלקיה. ראה שם. (66) מפני שחיבורו רופף,
וכשמזיזים את המיטה מורידים את המלבן. [הר"ש מפרש
שמלבנות מונחים תחת כרעי המיטה].

יב. כל ידות הפלים⁶⁷ הקדוחות⁶⁸, כגון נצב הספין
וכיוצא בו, שהנצב נקוב והברזל נכנס בו - חבור
לטמאה ולהזאה. אבל הידות החרוקות, כגון עץ
החנית, שהעץ נכנס בברזל - אינו חבור להזאה⁶⁹.

(67 שם. 68) מלשון מקדה. יש בהן חור עמוק, וקצה
הכלי תחוב בו. (69) הקדוחות מהודקות יותר ואין רגילים
לנתקן, והחרוקות מתנתקות בנקל.

טרכבל³⁴, וקרן של פליכה³⁵, וקרנים של יוצאי
דרכים³⁶, ושלשלת המפתחות³⁷ - חבור לטמאה ולא
להזאה; אלא צריך שיגעו המים מן המזה בכל סל
וסל, ובכל מפתח ומפתח, ובכל קרן וקרן, ובכל
קורה וקורה ממטה זו המפצלת.

(27) תפירה שנעשתה לזמן קצר. (28) דרכם של כובסים
לחבר בגדים קטנים עם גדולים, כדי שלא יאבדו אגב כביסה
או כדי שלא להחליפם בכבדים של אחרים. (29) שעטנז,
צמר ופשתים יחדיו, כגון שתפר בגדי צמר בחוט פשתן.
(30) מפני האיסור, ולפיכך אין זה חיבור גמור. ואף-על-פי
שהתפירה כשהיא לעצמה היא בת קיימא. (31) אם הזה
על אחד מהם לא נטהר השני, ואף-על-פי שלטומאה הם
חיבור. (32) פרה פי"ב מ"ט. (33) סלים גדולים קשורים
יחד, ומובילים בהם פירות על גבי חמורים, והם תלויים
אחד מימין החמור והשני משמאלו (ר"ש שם. וכנראה גם
רבינו בפירושו התכוון לכך, אלא שקיצר). (34) כלי לרוש
בו תבואה, והוא מחובר ממטה חלקים מתפרקים.
(35) מיטת מתים שרגליה מתפרקות, והרגל נקראת "קרן"
(רבינו בפירושו). (36) כלים בתבנית קרן עשויים חוליות
חוליות, ומשתמשים בהם לשתייה. (37) שתלויים בהם
כמה מפתחות.

ז. המחבר³⁸ שלש פסות³⁹ של צמר, ושש של
פשתן, או שלשה סדינים, או שתים עשרה מטפחות
- הרי אלו חבור לטמאה ולהזאה⁴⁰; לתר מפאן⁴¹ -
חבור לטמאה⁴² ולא להזאה⁴³. חלוק אחד וטלית
אחת וקלובקרין אחד - הרי הן חבור לטמאה
ולהזאה, אפלו היו ארבעין ביותר או רחבין ביותר, כל
שהן⁴⁴. ואי זהו קלובקרין? זה שני בגדים שמגיחין
צמר גפן ביניהן ותופרין אותן פאחת ועושין מהן
חלוק לימות הגשמים.

(38) כלים פכ"ט מ"ב. (39) בגד עב שמתכסים בו מפני
הקור. (40) דינם כבגד גדול אחד, כמו בהלכה ה.
(41) אם חיבר יותר מהמספר האמור כאן. (42) לחומרא,
כדין התורה. (43) אין רגילים לחבר כלי-כך הרבה בגדים
ביחד, ומפני כך יפרידו אותם. וגזרו חכמים שלא תספיק
הזאה על בגד אחד, כמו בשלל הכובסים. משמע, שההזאה
מועילה רק לאותו בגד שעליו הזה, וכל האחרים - אפילו
המספר הקבוע בראש הלכה זו - לא נטהרו. (44) כל גדול
שהוא.

ח. פסו⁴⁵ המחם⁴⁶ שמחבר בשלשלת⁴⁷: הזה על
המחם - טהר הכלל⁴⁸; הזה על הפסו - לא טהר
המחם⁴⁹ עד שיזה עליו.

(45) פרה פי"ב ה"י. (46) כלי גדול לחמם בו מים.
(47) למיחם. (48) מפני שהמיחם הוא עיקר הכלי, והכיוסי
טפל לו. כבית-הלל שם. (49) בזה גם בית-הלל מודים.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פָּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

1) יבאר שמעלות יתרות עשו בטהרת החטאת ומה הן, הכל נאמנן על טהרת חטאת מפני חומרתה.

שהיא. "והרי הוא (האדם) אומר: מטמאין לא טימאני, ואתה טמאתני" (מליצת המשנה). (17) שאין מונים לחטאת ראשון ושני ושלישי (לקמן ה"ו).

ד. מי שנטמא ודין¹⁸ בלבד¹⁹ בדברים המטמאין את הידים, כגון שנגע באצבעין או במשקין וכיוצא בהן, אף על פי שהוא טהור לקדש ואינו צריך אלא טבילת ידיו²⁰ בלבד, כמו שיתבאר²¹ - הרי נטמא כל גופו לענין החטאת וצריך טבילה²². אפילו לא נטמאת אלא ידו אחת²³ - נטמא פלו, והרי הוא ראשון לטמאה²⁴.

18) שם פי"ב מ"ז. (19) וגופו לא נטמא. (20) לקודש צריכות טבילה בארבעים סאה. (21) בפ"ח מהל' אבות הטומאות ה"ז. (22) טבילת כל הגוף. (23) בפרה פי" מ"ב, שנינו: "הטהור לחטאת שנגע באוכלין ומשקין בידו - טמא", משמע אפילו בידו אחת. (24) לא נתבארה כוונתו, הרי בחטאת אין מונים ראשון ושני כלל, כמו שיתבאר בה"ו. ראה 'חזון איש' שהתבלט בזה, ולא מצא יישוב לתמיהה זו.

ה. כל הטעון טבילה²⁵, בין מן התורה בין מדברייהם, מטמא²⁶ את מי חטאת²⁷ ואת אפר החטאת ואת המזהה מי חטאת במגע²⁸ ובמשא²⁹. וכן מטמא את האזוב המכשר³⁰, ואת המים שנתמלאו וצדין לא נתקדשו, ואת הפלי הריקן הטהור לחטאת. מטמא פל אחד מאלו במגע אבל לא במשא³¹. וטמא שנגע במקצת אפר חטאת - פסל את פלו³².

25) שם פי"א מ"ו. (26) אפילו אם טבל לקודש, אלא שלא התכוון לטהרת חטאת. (27) שניתן עליהם האפר. (28) אם נגע בהם. (29) אם הוא נשא אותם בלא נגיעה, כגון שהכלי עם מי החטאת היה מונח על דבר שאינו מקבל טומאה, והטמא הגביהו או הזיזו ממקומו. (30) שנרטב במשקין טהורים לחטאת, שאם נרטב במשקין שאינם טהורים לחטאת, כבר נפסל לפני נגיעת הטמא. (31) לא גזרו חומרת משא אלא על דברים המקודשים לחטאת, אבל לא למזומנים לחטאת טרם שנתקדשו. פסק כחכמים, שם. (טומאת משא האמורה בכל מקום, פירושה שהטהור נשא את הטומאה, אבל כשטמא נושא את הטהור מטמא בוב בלבד, כמו ששינוי בשבת פג, א"שלא מצאנו לו חבר בכל התורה כולה", אלא שמעלה יתירה עשו בחטאת). (32) עדויות, פי"ח מ"א.

ו. אין מונין³³ לחטאת ראשון ושני ושלישי פדרך שמונין לתרומה ולקדש. כיצד? עשרה שטבלו לשם חטאת ונטמא אחד מהן, אפילו לא נטמא אלא לגבי חטאת בלבד, כגון שנטמאת ידו בלבד, ונגע בחרבו וחרבו בחרבו, אפילו הן מאה - פלן טמאין לחטאת. וכן פלים³⁴ הטהורים לחטאת שנטמא פלי מהן,

א. מעלות יתרות² עשו בטהרת החטאת³: שהאדם הטהור, אפילו טבל לקדש ועומד ומשמש על גבי המזבח, אינו טהור לחטאת⁴ ולא לשרפת הפרה ולא למלוי המים ולא לקדש⁵ ולא להזות עד שיטבל לשם חטאת ואחר כך יהיה טהור לחטאת. וכן הפלים, אפילו מזרק שבעזרה, אינו טהור לחטאת עד שיטבילוהו לשם חטאת. וכן פל האצבעין וכל המשקין, אף על פי שהן טהורין, הרי הן לענין חטאת פאצבעין ומשקין המטמאין.

2) דרגות טהרה יוצאות מן הכלל. (3) טהרת פרה אדומה. (4) לשחיטה, קבלת הדם והזאתו. (5) לתת את אפרה במים חיים על-מנת להזות מהם על הטמאים. מקור הלכה זו, בחגיגה כ, א.

ב. פל פלי⁶ הראוי למשכב או למושב, אף על פי שהוא טהור לגבי הקדש, הרי הוא לגבי חטאת כמדריס הזב⁷ עד שיטבילוהו לשם חטאת. יוחנן בן גודגדא⁸ היה אוכל בטהרת הקדש פל ימיו, והיה מטפחתו כמדריס הזב לענין החטאת⁹.

6) שם. (7) המונח "מדרס" כולל משכב, מושב, מרכב ומדרס, ודיניהם מפורשים בהל' מטמאי משכב ומושב. (8) מגדולי התנאים. (9) היה מקפיד על מאכלי חולין שלו שיהיו טהורים, כטהרת דברים קדושים.

ג. פל¹⁰ ולד הטמאות¹¹, אף על פי שאינו מטמא אדם ולא פלים אפילו לקדש, כמו שבארנו¹² - הרי הוא מטמא אדם וכלים לחטאת. לפיכך אמרו¹³: המקדש¹⁴ את מי חטאת לא ינעל את הסנדל, שפא יפלו משקין¹⁵ על הסנדל ונמצא הסנדל טמא, שפל המשקין טמאין הן לגבי החטאת, ויתטמא זה המקדש בנגיעתו בסנדל¹⁶, ונמצאו מי חטאת טמאים¹⁷.

10) פרה פי"ח מ"ב. (11) הנוגע באב הטומאה נקרא ראשון, והנוגע בו הוא שני, וכן הלאה. וכולם נקראים ולד הטומאה. (12) בהל' טומאת מת פי"ה ה"זח. (13) במשנה, שם. (14) הנותן את האפר על המים. (15) שאינם טהורים לחטאת, ומטמאים אדם ובגדים לחטאת. ולמה לא חששו שמא יפלו משקין על בגדיו, מפני שדרכם של משקין ליפול על הסנדלים וקשה להזהר מזה (ע"פ פירושו של ה'ברטנורא' למשנה. ראה רב"ד וכסף-משנה. וראה 'תוספות יום-טוב' במשנתנו). (16) אם תיפול הטיפה על רגלו, לא תטמא את האדם, שמשקין מטמאים כלים בנגיעה, אבל את האדם אינם מטמאים אלא אם-כן נגעו בידי (לקמן ה"א), והכלי שנטמא במשקין מטמא את האדם בכל נגיעה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

46) ראה השלמות לה"ז. (47) תוספתא שם. בתוספתא שלפנינו כתוב: "ואת הנבילה". והגר"א מוחק את המילים האלו. ונראה שגם רבינו אינו גורסן, מפני שבבילה מטמא במשא אפילו חולין. (48) שרץ - לקמן בפ"ד מהל' אבות הטומאות ה"ב. שכבת זרע - שם ה"א.

ט. הטהור לחטאת⁴⁹ שנגע בכלים שהיו למעלה מן הזב⁵⁰ וכיוצא בו, והן הנקראין מדף, אף על פי שהוא⁵¹ טהור לקדש⁵² - נטמא לחטאת⁵³. וכן פלי הטהור לחטאת שנגע במדף - נטמא לחטאת.

49) שם מ"ב. 50) ולא נגע בהם הזב, כגון שהיו הרבה כלים מונחים עליו זה על גבי זה, ורק התחתון נגע בו ונטמא מן התורה. אבל העליונים לא נטמאו מן התורה, אבל חכמים גזרו עליהם טומאה משום שדומים לכלים שהזב שוכב עליהם, שכולם, אפילו מאה, טמאים מן התורה. וטומאה זו נקראת "מדף" (ראה פ"ו מהל' משכב ומושב ה"ג). 51) הנוגע. 52) פירוש, לא נטמא לקדש מפני שמדף דינו כראשון לטומאה ומטמא אוכלין ומשקין בלבד, אבל לא את האדם. 53) ואף-על-פי שהכלים אינם ראויים למדרס, שאם הם ראויים למדרס מטמאים אפילו כשהנידם בלי נגיעה. (ה'כסף משנה' בשם הר"י קורקוס, שואל: הלא נגיעה מטמאה גם בכלים טהורים לגמרי אלא שאינם טהורים לחטאת (למעלה בסוף ה"ז) ומה בא להשמיענו כאן בנגיעה במדף? והשיב, שכלים טהורים מטמאים רק אם נגע בידיה, אבל נגיעה בגופו אינה מטמאה, בדומה לאוכלין ומשקין, אבל מדף מטמא גם אם נגע בגופו). (ראה השלמות).

י. הטהור לחטאת⁵⁴ שנגע באכלין ומשקין, בין טהורין בין טמאים, שפל אכלין ומשקין לגבי חטאת אינן טהורין, אם נגע בהן בידו - נטמא פל גופו, כמו שבארנו⁵⁵. נגע בהן ברגלו⁵⁶ או בשאר גופו או שהסיטן בידו ולא נגע בהן - טהור⁵⁷. וכן אם נגע⁵⁸ בתנור⁵⁹ וכיוצא בו משאר כלים שאינם טהורין לחטאת⁶⁰ - נטמא פלו; אבל אם נגע ברגלו בהן - הרי הוא טהור לחטאת כמו שהיה.

54) משנה, שם. 55) למעלה ה"ד. 56) ה'כסף משנה' מפרש, שההבדל בין נגיעה בידי לבין נגיעה בשאר חלקי הגוף נאמר באוכלין ומשקין טהורים, אבל לא בטמאים ממש. והביא ראה מהלכה הקודמת בנגע בכלים, שלא חילק בין מגע ידיים לבין מגע הגוף. (ב'אור שמח' דחה ראה זו, מפני שאין לדמות אוכלין לכלים, שכלים ראויים להיות אב הטומאה ויש מקום לגזור גם כשהם וולד הטומאה, אבל אוכלין ומשקין אינם נעשים אב הטומאה. וכן משמע גם מלשונו של הר"ש בפירושו למשנתנו. והבדל זה בין ראויים להיות אב הטומאה ל שאינם ראויים, כתב רבינו עצמו בפירושו למ"ד (ראה הערה אחרונה בהלכה הקודמת). 57) כחכמים, במשנה שם. וגם בזה מדובר בין בטהורים ובין בטמאים ('תפארת ישראל', וכן גם ב'אליהו

אפלו לא נטמאו אלא אחוריו בלבד לגבי חטאת³⁵, כגון שנגעו משקין באחוריו, ונגע פלי זה בכלי שני ושני בשלישי - נטמאו הכלים פלן לגבי החטאת, ואפלו הן מאה.

33) פרה, פי"ב מ"ז. 34) שם מ"ח. (ראה 'תפארת ישראל' 'בועז' יד, שבכלים החמירו יותר מבאדם, שאדם שנגע בכלי שאינו טהור לחטאת אינו מתטמא אלא אם נגע בידי, אבל אם נגע בגופו לא נטמא, וכלי מתטמא בכל נגיעה שהיא). 35) המילים "לגבי חטאת" מיותרות, ומקומן בסוף ההלכה לפני הפסקה "אפילו הן מאה", ונכפלו כאן בטעות. אם נקיים הגירסא כמו שהיא לפנינו, אפשר לטעות ולפרש שגם לגבי חטאת לא נטמא תוכו כשנגעו באחוריו. ומשנתנו אומרת בפירוש: לגין של חטאת שנטמאו אחרי - נטמא תוכו.

ז. פל הראוי³⁶ להתטמא במדרס הזב³⁷, אף על פי שהוא טהור לקדש³⁸, אם הנידו³⁹ הטהור לחטאת - נטמא, אף על פי שלא נגע בו. וכן הטהור לחטאת שהניד את האדם שאינו טהור לחטאת⁴⁰, או שהניד את רקו או את מימי רגליו של אדם זה⁴¹ - נטמא, אף על פי שלא נגע בו. אבל פלי שאינו ראוי למדרס - אינו מטמא את הטהור לחטאת אלא אם פן נגע בו.

36) שם פי"א מ"א. 37) כלים המיוחדים לשכיבה, לישיבה ולרכיבה. פרטי דיניהם מבוארים בהל' משכב ומושב. 38) הר"ש מפרש משנתנו בטהור לתרומה, אבל הטהור לקודש אינו מטמא בלא נגיעה (ראה לקמן הערה נב, והשלמות שם). 39) הנידו. במשנה שם שנינו: "כל הראוי לטמא מדרס - מדף לחטאת", ומפרש רבינו (וכן הר"ש) שאם הסיטו הטהור לחטאת, נטמא טומאת מדף. פירוש, טומאה קלה מדרבנן, מלשון המקרא (ויקרא כו, לז): "קול עלה נדף" (רבינו, בפירושו שם). 40) אע"פ שהוא טהור לקודש (ראה השלמות). 41) בתוספתא שם נאמר דין ורקו ומימי רגליו בשם רבי, ובטהור לתרומה. וסובר רבינו שהתרומה לאו דוקא, הוא הדין לקודש.

ח. פלי⁴² הטמא⁴³ בטמא מת⁴⁴, אם הנידו הטהור לחטאת - נטמא, ואף על פי שלא נגע בו, ואף על פי שאין טמא מת מטמא במשא, כמו שבארנו⁴⁵. פיצד? מפתח שהוא טמא מת שהיה תלוי בדלת וסגר הטהור לחטאת את הדלת, הואיל והניד את המפתח הטמא - נטמא⁴⁶. וכן אם הסיט את השרץ ואת שכבת זרע⁴⁷ - הרי זה טמא לחטאת, אף על פי שאין אלו מטמאין במשא, כמו שיתבאר⁴⁸.

42) שם. 43) טמא ממש. מדובר, בדבר שאינו ראוי למדרס. 44) מן התורה. בתוספתא שם, אנו שונים: "טמא שאמרו, טמא מת ולא טמא מדף". פירוש, הדין שהנדה מטמאה בלא נגיעה נאמר רק בטומאה דאורייתא ולא בטומאה קלה מדרבנן. 45) בפ"ה מהל' טומאת מת ה"ט.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון י' כסלו - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אָצְלוּ וְאָמַר: טְהוּרִין הֵן - נְאֻמָּן; שְׂאִין אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל מְזֻלָּל בָּהּ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וְכֵן עִם הָאָרֶץ שְׂאֻמָּר: טְהוּר אָנִי לְחַטָּאת, אוּ שְׁהִיוּ מִי חַטָּאת אָצְלוּ וְאָמַר: טְהוּרִין הֵן - נְאֻמָּן; שְׂאִין אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל מְזֻלָּל בָּהּ." וצריך להבין, מדוע לא נקט הרמב"ם הטעם שהובא בגמרא לדין נאמנות עם-הארץ בפרה אדומה: "כדי שלא יהיה כל אחד ואחד הולך ושורף פרה אדומה לעצמו". ויש לבאר הטעם על-פי דיוק לשון הרמב"ם (בדין טומאת עם-הארץ ברגל) ש"עם-הארץ הרי הוא בחזקת טמא" ולא כתב שחכמים גזרו עליו טומאה, כי גזירת חכמים אינה רק מחשש טומאה (טומאת ספק) אלא שהטילו על ע"ה חזקת טומאה כיון "שאינן בקיאיין בדקדוקי טהרות וטומאות" לכן הן בחזקת טומאה. מסיבה זו לא הביא הרמב"ם שם את הטעם המובא בגמרא "משום איבה" כי מטעם זה לא היו חכמים מפקיעים חזקת טומאה, אלא רק משום שמפני חומרתן אין מזלזלים בה, ולכן "הרי זה בחזקת טהורה". מאותה הסיבה לא הביא הרמב"ם את טעם הגמרא בדין נאמנות עם-הארץ על טהרת פרה אדומה "שלא יהא כל אחד ואחד הולך ועושה פרה אדומה לעצמו" כי טעם זה אינו מספיק להסיר "חזקת טומאה" מעמי הארץ, ולכן נקט הטעם ש"מפני חומרתה אין מזלזלין בה".

(על-פי לקו"ש חלק ל"ז עמוד 23 מתוך רמב"ם "פרס המלך")

(רבה' שם). (58 שם מ"ד. 59 בידו. 60) של חרס, שאינו נעשה אב הטומאה לעולם (רבינו בפירושו למשנה). (61) שלא גזרו על כלי חרס שנגעו בגוף האדם, אבל כלי שטף (כלים שיש להם טהרה במקווה, נקראים בלשון חכמים "כלי שטף") גזרו (רבינו, שם).

יא. הַטְּהוּר לְחַטָּאת⁶² שֶׁהַכְּנִיס רֵאשׁוֹ וְרִבּוֹ לְתוֹךְ מַיִם שֶׁנִּתְמַלְאוּ לְחַטָּאת - נְטָמָא, מִפְּנֵי שֶׁהֵן שְׂאוּבִין⁶³; וּמִדְּבָרֵי סוּפְרִים, שֶׁהֵבֵא רֵאשׁוֹ וְרִבּוֹ בְּמַיִם שְׂאוּבִין - נְטָמָא, כְּמוֹ שִׁיתִּבְבְּאֵר⁶⁴.

(62) שם פ"א מ"ג. (63) מים הנמצאים בכלים נקראים "שאובים", ואינם מטהרים את הטובל בהם. (64) בפ"ט מהל' אבות הטומאות ה"א. מפני שאמרו, שמי חטאת אינם מטמאים את הטהור לחטאת כמו שמתמאים את שאינו טהור, אפשר לטעות ולומר שגם הבא ראשו ורובו בהם לא נטמא, מלמדת המשנה שאין דבר כן, אלא מטמאים אותו כמו מים שאובים אחרים. (רבינו בפירושו שם מבאר, שהוא נעשה ראשון לטומאה ואוכלין הנוגעים בו נעשו שני, ואף-על-פי שמים שאובים אחרים עושים את האדם שני לטומאה (רבינו בהל' אבות הטומאות, שם). והטעם מפני שהוא נטמא כשני, ונפסל לחטאת, והטמא לחטאת נטמא בנגיעה במי חטאת ונעשה ראשון (רבינו במשנתנו). ראה 'תפארת ישראל' במשנתנו, 'בועז' אות יג).

יב. הַפֶּל נְאֻמִּין⁶⁵ עַל טְהַרַת הַחַטָּאת, וְאֶפְלוּ עִמִּי הָאָרֶץ⁶⁶, מִפְּנֵי חֲמֻרְתָּהּ, וּמַעֲלוֹת אֵלוֹ שֶׁעָשׂוּ בָּהּ הַפֶּל נְזַהְרִין בָּהּ. וְהָרִי נְאֻמָּר בְּתוֹרָה: וְהָיְתָה לְעֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמַרְתָּ - כָּל יִשְׂרָאֵל רְאוּיִין לְשִׁמְרָה⁶⁷, לְפִיכֹךְ, עִם הָאָרֶץ שֶׁהֵבִיא כְּלֵי מִבֵּיתוֹ, אֶפְלוּ כְּלֵי חֲרָס⁶⁸, וְאָמַר: כְּלֵי זֶה טְהוּר לְחַטָּאת - הָרִי זֶה טְהוּר, וּמִקְדָּשֵׁינּוּ בּוֹ וּמִזִּין מִמֶּנּוּ, וְאֵף עַל פִּי שְׂאוֹתוֹ כְּלֵי טָמֵא לְקֹדֶשׁ וְלִתְרוּמָה. וְכֵן עִם הָאָרֶץ שְׂאֻמָּר: טְהוּר אָנִי לְחַטָּאת, אוּ שְׁהִיוּ מִי חַטָּאת

שיעורי רמב"ם - פרק אחד ליום

בְּמִלְאֶת רַעְיוֹ⁶⁵. וּמִגְלָגְלִין עָלָיו בְּתוֹךְ הַשְּׂבוּעָה⁶⁶: שְׁלֹא פֶשַׁע, אֶלָּא שְׂמֵר כְּדָרְךָ הַשׁוֹמְרִין, וְלֹא שְׁלַח בּוֹ יָד וְאֶחָר נִגְנַב; שְׂאֵם נִגְנַב אַחַר שְׁשֻׁלַח יָד בְּפִקְדוֹן - חֵיב בְּאַחֲרֵיתוֹ⁶⁷.

(2) אינו מקבל כלום בעד שמירתו. (3) שנגנבה או נאבדה. בבבא-קמא קז: אמרו שמשביעיים אותו שלוש שבועות: שלא פשעתי (שמשמתי כראוי), שלא שלחתי בה יד (שלא השתמשתי בפקדון לטובת עצמי) ושאינה ברשותי. ושיטת רבינו שיעקר השבועה שנאמרה בתורה היא, שאינה ברשותו אלא נגנבה או נאבדה - כטענתו. (4) והכוונה שיקרב

~ יום ראשון י' כסלו ~

הַלְבוֹת שְׂאֵלָה וּפְקָדוֹן

פָּרָק רְבִיעִי

(1) מבאר דיני שומר חנם ודין שמירת הפיקדון, כיצד ישמור אותו, ודין שומר שמסר לאשתו ובניו. א. הַמְּפָקֵד אֶצֶל חֲבֵרוֹ בְּחֵנֶם², וְנִגְנַב אוּ אָבַד - הָרִי זֶה נִשְׁבַּע³ וְנִפְטָר; שְׁנֵאמַר: וְנִגְנַב מִבֵּית הָאִישׁ וְגו', וְנִקְרַב בְּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים⁴ אִם לֹא שְׁלַח יָדוֹ

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בְּטַפַּח הַסְמוּף לְקוֹרָה²¹; אֲכַל לֹא בְּאִמְצַע הַפְתָּל, שְׂמָא יַחְפְּרוּ²² הַגְּנָבִים שֶׁם וַיִּגְנְבוּ²³. אֶפְלוּ נֶעַל עֲלֵיהֶם פְּרָאוֹי בְּתֵבָה, אוּ הַחֲבִיא אוֹתָם בְּמִקּוֹם שְׂאִין אָדָם מִפִּירוּ וְלֹא מְרַגֵּשׁ בוּ - הָרִי זֶה פּוֹשַׁע וְחֵיב לְשֵׁלֶם. הוֹרוּ מִקְצַת הַמְּבִינִים, שֶׁהוּא הֵדִין לְכָל דְּבָר שְׂמִשְׂאוּ קַל וְאִין הַקְּרָקַע מְאֻבְּדָת אוֹתוֹ²⁴ בְּמִהְרָה, כְּגוֹן לְשׁוֹנוֹת²⁵ שֶׁל כֶּסֶף, וְאִין צְרִיף לּוֹמַר לְשׁוֹנוֹת²⁶ שֶׁל זָהָב וְאֻבְּנִים טוֹבוֹת, שְׂאִין לָהֶם שְׂמִירָה אֲלֵא בְּקִרְקַע. וְלִזְהָ דְעֵתִי נוֹטָה²⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

"הַכֶּסֶפִּים וְהַדִּינָרִין - אִין לָהֶם שְׂמִירָה אֲלֵא בְּקִרְקַע".

ובפנימיות העניינים "קרקע" מורה על ביטול כמ"ש "ונפשי כעפר לכל תהיה", וההוראה היא שאם רצונו של אדם להיות עשיר, עליו לחיות בביטול ומתוך הכרה שהכל מאתו ית' ולא ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", היינו בזכות היותו ממולח ומוצלח בעסקים וכו'.

ומוסיף הרמב"ם (ענין שאינו מופיע בגמרא) "ויתן עליו טפח עפר" היינו שלא די בכך שישנה תנועה של ביטול, אלא שצריך לכסות את הכספים ב"טפח עפר" להורות שזוהו עניין עיקרי בכל עייני העולם.

עצה זו נאמרת לכל-לראש לעשירות בתורה, כמו שנאמר "ונפשי כעפר לכל תהיה" שהוא תנאי ל"פתח לבי בתורתך" ומשם תושפע לו גם עשירות בפועל.

(על פי "יין מלכות" ספר משפטים סימן ו מתוך רמב"ם "פרס המלך")

(17) מטבעות של כסף (דין גושי כסף, יבוארו למטה).
(18) דינרי זהב. (19) כשמואל, שם. בספרים שלפנינו, כתוב שם: "והאינדא דשכיחי גשושאי (בזמנינו ששכיחים גנבים התוחבים שפודים בקרקע כדי לגשש את הטמון בו) אין להן שמירה אלא בשמי קורה". אולם הרי"ף השמיט פיסקא זו (אפשר שלא נמצאה בספרים שבידו), ופסק כשמואל, ורבינו הולך בשיטתו, כדרכו. בגמרא שם אמרו שצריך לכסות בעובי טפח, ומפרש הרי"ף שהמדובר בטומן בקרקע וצריך להעמיק טפח, וכן כותב רבינו כאן. וה"טור' כותב, שהדברים אמורים גם בכותל, היינו, שצריך להעמיק טפח בעובי הכותל (לחם-משנה). (20) בגמרא שם, אמר רבא: ומודה שמואל בכותל. (21) בגמרא: "בטפח הסמוך לקרקע או בטפח הסמוך לשמי קורה", וכן כתב גם הרי"ף. ולא נתבאר למה השמיט רבינו את הפיסקא הראשונה. בלחם-משנה מתרץ, שרבינו מסתמך על מה שאמר "אבל לא באמצע הכותל", וקשה מאוד לקבל ישוב דחוק זה, שאם לכך התכוון - היה לו להשמיט את הפיסקא השניה ולא את הראשונה. (22) מלשון "לחפור את הארץ" (יהושע ב, ג). פירושו, יבדקו היטב כגון ע"י דפיקות,

לבית-דין להישבע (בבא-קמא סג: (5) מפרש רבינו: אימתי נשבע שנגנבה ונפטר - "אם לא שלח ידו במלאכת רעהו", אבל אם שלח בה יד - חייב אפילו נגנבה או נאבדה. (6) כשהוא נשבע שנגנבה, כוללים בה גם שתי השבועות האחרות, כמו שמבאר רבינו והולך. (7) בבא-מציעא מא: (ראה לקמן פ"ו ה"ג ובהערות שם).

ב. הוֹאִיל וּפְטָר הַפְּתוּב אֶת שׁוֹמֵר חֲנָם מִן הַגְּנֵבָה, קַל וְחֹמֵר מִן הָאֲנָסִין הַגְּדוֹלִים, כְּגוֹן שְׂבוּרָה וּשְׂבוּיָה וּמְתָה. וְהוּא שְׁלֵא שְׁלַח יָד בְּפִקְדוֹן; אֲכַל שְׁלַח יָד בְּפִקְדוֹן - חֵיב בְּאֲנָסִיו⁸. פִּיצַד דְּרָף הַשׁוֹמְרִים? הַפַּל לְפִי הַפִּקְדוֹן⁹: יֵשׁ פִּקְדוֹן, שְׂדֵרָף שְׂמִירָתוֹ לְהַנִּיחוֹ בְּבֵית שְׂעָר¹⁰, כְּגוֹן הַקּוֹרוֹת וְהָאֻבְּנִים; וְיֵשׁ פִּקְדוֹן, שְׂדֵרָף שְׂמִירָתוֹ לְהַנִּיחוֹ פְּחִצְר¹¹, כְּגוֹן חֲבִילוֹת פְּשֵׁתָן הַגְּדוֹלוֹת וּכְיוּצָא בְּהֵן; וְיֵשׁ פִּקְדוֹן, שְׂדֵרָף שְׂמִירָתוֹ לְהַנִּיחוֹ בְּבֵית, כְּגוֹן שְׂמֵלָה וְטָלִית; וְיֵשׁ פִּקְדוֹן, שְׂדֵרָף שְׂמִירָתוֹ לְהַנִּיחוֹ בְּתֵבָה אוּ בְּמִגְדָּל¹² וְנוֹעֵל עָלָיו, כְּגוֹן בְּגָדֵי מְשִׁי וְכָלֵי כֶסֶף וְכָלֵי זָהָב וּכְיוּצָא בְּהֵן.

(8) מכיון ששלח בה יד שלא ברשות בעלים - נעשה גדול, שחייב גם באונסין (ב"מ שם). (9) שם מב. (10) שטח גדול שאינו מקורה אלא מוקף גדר ונכנסים לו דרך שער שבגדר. (11) שהיא מוקפת בתי מגורים, והדברים הנמצאים בו נשמרים יותר מבבית שער. (12) ארון גדול העומד בבית.

ג. הַשׁוֹמֵר שֶׁהֵנִיחַ הַפִּקְדוֹן בְּמִקּוֹם שְׂאִינוֹ רְאוּי לוֹ, וְנִגְנַב מִשֶׁם אוּ אֻבְּד, אֶפְלוּ נְאָנַס שֶׁם, כְּגוֹן שְׂנַפְלָה דְּלָקָה וְשָׂרָף כָּל הַבֵּית - הָרִי זֶה פּוֹשַׁע וְחֵיב לְשֵׁלֶם¹³. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהֵנִיחַ הַפִּקְדוֹן עִם שְׁלוֹ: אִם רְאוּי לְשְׂמִירָה¹⁴ - פְּטוּר, וְאִם אִין הַמִּקּוֹם רְאוּי לְשְׂמִירָה - חֵיב¹⁵; בְּשְׁלוֹ הוּא רְשָׁאִי¹⁶, וְאִינוֹ רְשָׁאִי בְּשֵׁל אַחֲרִים.

(13) שם מב: אמרו: והילכתא, תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב. [בהלכות שכירות פ"ג ה"ו בדין "פשע בה ויצאה לאגם ומתה" נתבאר, שלא אמרו תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, אלא כשיש איזה קשר שהוא בין הפשיעה ובין האונס, ולולא מעשה הפשיעה לא אירע האונס, כגון כאן, שאם היה מניח הפקדון במקום אחר הראוי לשמירה לא היה נשרף, אבל כשאין כל קשר בין הפשיעה בשמירה ובין האונס, וגם שמירה יעילה לא היתה מצילה מן האונס - השומר פטור. הרי"ף בסוגיא שלנו מאריך בהבהרת סברא זו. ראה שם]. (14) לפי המבואר בהלכה הקודמת. (15) ירושלמי בבא-מציעא פ"ג ה"ח, מובא ברי"ף וברא"ש שם סימן כ. (16) להתרשל ולא לשמור כראוי.

ד. הַכֶּסֶפִּים¹⁷ וְהַדִּינָרִין¹⁸ - אִין לָהֶם שְׂמִירָה אֲלֵא בְּקִרְקַע¹⁹, וְיֵתֵן עֲלֵיהֶם טַפַּח עֶפֶר. אוּ יִטְמְנֵם בְּפְתָל²⁰

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הבוקר. מובן שאם ידע הנפקד שהמפקיד כבר הבריל, חייב להטמינם מיד. [הראב"ד מפרש: אם הנפקד תלמיד-חכם, ולא נתבאר לי מה ההבדל בין תלמיד-חכם ובין אדם פשוט, ראה 'בית יוסף' סי' רצא].

ו. הפקיד³¹ אצל חברו כספים בדרך להוליכם לביתו, או ששלח עמו מעות ממקום למקום - צריכין שיהיו צוררים ומנחים בידו, או קשורים פראוי על בטנו מכנגד פניו, עד שגיע לביתו ויקברם פראוי. ואם לא קשרן בדרך הזאת, אפלו נאנסו - חייב לשלם³², שהרי תחלתו בפשיעה³³. מעשה³⁴ באחד, שהפקיד מעות אצל חברו, והניחם במחיצה של קנים, והיו טמונים בעבי המחיצה, ונגנבו משם; ואמרו חכמים: אף על פי שזו שמירה מעלה לענין גנבה - אינה שמירה פראוי לענין האש; ומאחר שלא טמנו בקרקע או בכתל בנין - פושע הוא; וכל שתחלתו בפשיעה וסופו באנס - חייב. וכן כל פיוצא בזה³⁵.

(31) משנה וגמרא שם. (32) במשנה אמרו: "צרון והפשילן לאחוריו וכו' חייב", ובגמרא "מה הוה ליה למעבד" (מה) היה יכול עוד לעשות לשם שמירה? ומתוצים שהיה לו להחזיקם בידו, כמו שנאמר (דברים יד, כה): "וצרת הכסף בידך", וקשירה על הבטן לפניו יותר יעילה מבידו. (33) המדובר במקרה שאילו היו הכספים בידו או קשורים על בטנו - אפשר שהיה יכול להציל, אבל במקרה שגם בשמירה מעולה זו אי-אפשר היה לו להציל - פטור, כמו שנתבאר למעלה בה"ג. (34) מובא בגמרא שם, והמסקנה: והילכתא, תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב. (35) בכל מקרה, שלולא הפשיעה לא היה קורה האונס. רש"י שם מפרש שהמדובר בשומר חנם, ודין גניבה אצלו כדין אונס, לכן אמרו: וסופו באונס.

ז. המפקיד³⁶ אצל חברו, בין פלים בין מעות, ואמר לו: תן לי פקדוני, ואמר לו השומר: איני יודע אנה הנחתי פקדון זה, או פאי זה מקום קברתי הפספים, המתן לי עד שאבקש ואמצא ואחזיר לך - הרי זה פושע, וחייב לשלם מיד.

(36) מעשה שהיה, ואמר רבא (שם) כל 'לא ידענא' פשיעותא היא.

ח. כל המפקיד³⁷ אצל בעל הבית, בין פלים בין מעות - על דעת אשתו ובניו³⁸ ובני ביתו³⁹ הגדולים הוא מפקיד. אבל אם מסרן לבניו ובני ביתו הקטנים⁴⁰, או לעבדיו, בין גדולים בין קטנים, או לאחד מקרוביו שאינן שרויין עמו בבית ואין סומכין על שלחנן⁴¹, ואין צריך לומר אם מסרן לאחר - הרי זה פושע, וחייב לשלם; אלא אם פן הביא השומר השני ראיה שלא פשע⁴², כמו

ולקבוע אם יש שם מקומות חלולים מתאימים להטמנת חפצים יקרי ערך. (23) בסמוך לשמי קורה או לקרקע קשה לבדוק ולקבוע. (24) אינו מתקלקל מרטיבות הקרקע. (25) גושים מהתכים. דרכם היה להתך את הכסף והזהב לגושים מארכים בתבנית לשון. (26) כספים טעונים שמירה יתירה, מפני שגנבים להוטים אחריהם ויטרו הרבה ויטנו נפשם כדי לגונבם, ולפי שאינם מתקלקלים בקרקע הצריכו להטמינם שם, אבל דברים שאין הגנבים להוטים כל-כך אחריהם ואין מעמידים עצמם בסכנה כדי לגונבם, מספיקה שמירה פחות יעילה (הגהות מיימוניות). וכן דברים כבדים לא הטרחה חכמים את השומר להטמינם בקרקע, אבל גושי כסף וזהב וכן אבנים טובות דומים למטבעות מכל הבחינות הקובעות, ולפיכך טעונים שמירה בקרקע. [ב'תוספות' שם ד"ה אמר, שאלו, מה דינו של שומר שכר שהטמין בקרקע ונגנבו. יש מקום לצדד לחייבו מפני שקיבל עליו אחריות גניבה ואבידה, ומאידך יש להגדיר גניבה זו כאונס, כי אין שמירה מעולה יותר מזו, ומה היה לו לעשות עוד. ולא אמרו הלכה ברורה ומוחלטת. והרב המגיד כאן פסק בפשיטות ששומר שכר חייב, שצריך להיות יושב ומשמר, ולא פטרתו תורה אלא באונס ממש. וכן כתב רב אחאי בשאלתות פ' ויצא (הביאו הרא"ש כאן): דבעי למיתב ולנטורי ביממא ובליליא, שנאמר (בראשית לא, מ) "הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה וכו'". והרא"ש שם מביא מהירושלמי שבועות פ"ח, ו"ל (לפי גירסתו): "רבי אבא בשם רבי יוחנן, נאמרה שמירה בשומר חנם ונאמרה שמירה בשומר שכר, ולא דמיא שמירה האמורה בשומר חנם לשמירה האמורה בשומר שכר. דשמירה האמורה בש"ח כיון ששמר כל צרכו פטור, ושמירה האמורה בש"ש אפילו הקיפהו בחומה של ברזל - אין רואין אותו אם היה שם אם יכול להציל חייב ואם לאו פטור, אלא אומרים אם היה שם היה יכול להציל". אולם בספרים שלפנינו הגירסא: "אין משערין אותו אלא בגופו". ולפי גירסא זו אין ראייתו חזקה כל כך, עי"ש. ובהגהות מיימוניות שם כתב בשם 'ספר התרומות' שהוא פטור]. (27) גמרא שם.

ה. המפקיד²⁸ אצל חברו כספים ערב שבת בין השמשות - אינו חייב לטרוח ולקבר אותן עד מוצאי שבת²⁹. ואם נתאחר למוצאי שבת פדי לקברן ולא קברן, ונגנבו או נאנסו - חייב. ואם תלמיד חכם הוא³⁰ - אינו חייב עד שיששה אחר שיבדיל פדי לקברן.

(28) ובמוצאי-שבת מחוייב לקבורם מיד. (29) נוסחת המגיד-משנה: תלמיד-חכם הוא המפקיד. (30) המפקיד (ע"פ משנה-למלך). תלמידי חכמים חרדים לקיים מצוות הברלה על היין, והיין בימיהם ביוקר, ולפיכך רשאי הנפקד לעכב הטמנת הכספים, שמא יצטרך המפקיד לקחת כסף לקנות יין להבדלה (גמרא שם ע"פ פירוש רש"י), אבל הנפקד עצמו מחוייב להבריל מיד ולהטמין את הפקדון (משנה-למלך), וכתב הרא"ש שם סי' כב, שזמנו עד אור

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהמעות הם פקדון. (53) אפילו אין להם ממה לשלם (מגיד-משנה, וראה רמ"א חושן-משפט סי' רצא סכ"ד). (54) שם עמוד ב. (55) מין צמח שנותנים לתוך שכר של שעורים להשביח טעמו. (56) מראה לו איפה מקומה של הכשות. (57) מהשבת השכר - כרב עמרם, שם. (58) לא תסס השכר אלא החמין, ואם כן אין כל הנאה לבעל השכר [במסקנא שם אמרו, שאם הכשות של בעל השכר נמצא במקום קרוב למקום תעשיית השכר, ושל בעל הפקדון במקום רחוק, ושהה השליח זמן רב עד שהביא הכשות - חייב בעל השכר לשלם, שהרי היה לו להעלות על הדעת שממקום רחוק הביא].

~ יום שני י"א כסלו ~

פְּרָק חֲמִישִׁי

(1) מבאר דין מציל עצמו בממון הפיקדון, ודין שניים שהפקידו זה מנה וזה מאתיים, או כלים אחד גדול ואחד קטן, ודין תבעוהו שניים, כל אחד אומר אני הוא בעל הפיקדון, ודין מפקיד פירות כמה חסרונות יוציא, ודין מחלוקת שיש בין המפקיד והנפקד כמה הפקיד.

א. מי שהפקידו אֶצְלוֹ² מְעוֹת שֶׁל עֲנִיִּים או שֶׁל פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים³, וּפְשַׁע בְּהֵם וְנִגְנְבוֹ - פְּטוּר; שְׁנֵאמַר: לְשֹׁמֵר - וְלֹא לְחֹלֵק לְעֲנִיִּים, וְהָרִי הוּא מְמוֹן שְׁאִין לוֹ תוֹבְעִים⁴. אֶפְלוּ פָּאוּ עֲלָיו גְּנָבִים, וְקָדַם וְהִצִּיל עֲצָמוֹ בְּמִמּוֹן שְׁבוּיִים - פְּטוּר⁵; אִין לָךְ פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים גְּדוֹל מְזִדָּה⁶. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּשְׁאִין זֶה הַמְמוֹן מִפְּקֵד לְעֲנִיִּי מְקוֹם זֶה? או לְשְׁבוּיִים אֵלוּ; אֲבָל אִם הִיָּה לְעֲנִיִּים אֵלוּ או לְשְׁבוּיִים אֵלוּ, וְהָרִי הוּא קָצוּץ לְהֵן⁸ - הָרִי זֶה הַמְמוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ תוֹבְעִים⁹, וְיִשְׁלַם אִם פָּשַׁע, או יִשְׁבַּע שְׁלֵא פָּשַׁע, כְּדָרְךָ כָּל הַשּׁוֹמְרִים.

(2) בבא-קמא צג. (3) רבינו מדמה דין מעות פדיון שבוים - למעות של עניים. (4) ולמה מעות אלו אינן בכלל "לשמור"? מפני שנמסרו לידו כדי לחלקן לעניים, אין מי שיתבע את הנפקד, זה שמסר לו את המעות כבר הסתלק מהן, והעניים אינם יכולים לתבוע, שהרי יכול הוא לומר לתובעים: לעניים אחרים אתן (רש"י שם). [רש"י האריך קצת כדי לברר, שדרשה זו אינה הלכה למשה מסיני שאין צורך לנמקה, אלא מסקנא הגיונית של חז"ל, ממה שאמרה תורה "לשמור", וכל שמירה היא חובה כלפי מי שהוא כדי להחזיר הדבר בשלימותו. וכן משמע מלשונו של רבינו כאן, שכתב: "והרי הוא ממון שאין לו תובעים" כלומר, אין כאן שני נימוקים אלא ביאורה של הדרשה (ראה סמ"ע סימן שא ס"ק ט, שמעיר על אפשרות שישנם תובעים ואעפ"כ פטור מגזירת הכתוב).] (5) שם קיז: מעשה שהיה, ופטרו רבה. (6) ולמה הוצרך לנימוק זה? הרי בלי זה פטור מפני שהוא ממון שאין לו תובעים, כאמור למעלה? בנימוקי יוסף שם שאל כן על דברי רבה, והשיב בשם הרא"ש, שהמדובר כשנמסרו לידו לשמירה על-מנת שיחזיר לידו המפקיד.

שְׁבֹאֲרָנוּ⁴³. מְעֵשָׂה בְּאֶחָד⁴⁴, שֶׁהַפְּקִיד מְעוֹת אֶצְלָ חֲבֵרוֹ⁴⁵, וְנָהֲגָם הַשּׁוֹמֵר לְאִמּוֹ, וְהַחֲבִיאָה אוֹתָן⁴⁶ וְלֹא טָמְנָה אוֹתָן⁴⁷, וְנִגְנְבוּ; וְאָמְרוּ חֲכָמִים⁴⁸: אִין הַשּׁוֹמֵר חַיֵּב לְשַׁלֵּם מִפְּנֵי שִׁנְתָנָם לְאִמּוֹ, שֶׁכָּל הַמְּפָקֵד - עַל דַּעַת בְּנֵי וּבְנֵי בֵיתוֹ הוּא מְפָקֵד; וְאִף עַל פִּי שְׁלֵא אָמַר לָהּ: פְּקִדוֹן הֵם - יֵשׁ לוֹ לְטַעַן: כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהִיא נִזְהָרֶת בָּהֶן, אִם הִיתָה סְבוּרָה שֶׁהֵן שְׁלִי⁴⁹; וְכֵן אִין אִמּוֹ חַיֵּבֶת לְשַׁלֵּם, שֶׁהָרִי לֹא אָמַר לָהּ שֶׁהֵן פְּקִדוֹן⁵⁰. וְאָמְרוּ חֲכָמִים: יִשְׁבַּע הַשּׁוֹמֵר שְׁאוֹתָן הַמְּעוֹת עֲצָמָן הֵן שִׁנְתָנָן לְאִמּוֹ, וְתִשְׁבַּע הָאִם שֶׁהַחֲבִיאָה אוֹתָן וְנִגְנְבוּ, וְיִפְטְרוּ שְׁנֵיהֶם⁵¹. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

(37) מימרא של רבא, שם לו. (38) הוא מסכים מראש שהנפקד ימסור שמירתם לאשתו ולבניו. (39) רבינו מוסיף על דברי רבא גם "ובני ביתו", ולמד זה מהמעשה המובא למטה במסר לאמו. (40) משנה, שם מב. (41) אינם מקבלים מזונותם בביתו. (42) ואם אינו מביא ראייה ברורה שלא פשע, אף-על-פי שהוא רוצה להישבע שלא פשע, יכול המפקיד לטעון: לראשון אני מאמין בשבועה, ולשני איני מאמין. (43) בהלכות שכירות פ"א ה"ד. (44) גמרא, שם מב. (45) שומר חינוס. (46) בארגו. (47) בקרקע או בכותל. (48) רבא שם, ואין חולק עליו. (49) שהיא נזהרת שלא יפסיד בנה. (50) ומשום כך אין זה פשיעה. (51) ב'תוספות' שם ע"ב, ד"ה כל המפקיד, כתבו בשם רבינו-תם, שמה שאמרו: "כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד" היינו לענין שלא יוכל לטעון אינני מאמין לשבועתם, אבל אם פשעו ואין להם מה לשלם - מחוייב הנפקד לשלם. שאם לא תאמר כן, יכול כל שומר למסור הפקדון לאשתו, והיא תאכל דברים הראויים או תוציא הכספים ויפסיד המפקיד. וכן פסקו הרא"ש וה'טור' בסימן רצא, אולם דעת רבינו אינו כן כמו שיתבאר בהלכה הבאה.

ט. מְבֹאֲן⁵² אֵתָה לְמֹד: שֶׁהַשּׁוֹמֵר שֶׁמָּסַר הַפְּקִדוֹן לְאִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ, וְהוֹדִיעַן שֶׁהוּא פְּקִדוֹן, וְלֹא שֶׁמָּרוּ כְּדָרְךָ הַשּׁוֹמְרִין - שֶׁהֵן חַיֵּבִין לְשַׁלֵּם לְבַעַל הַפְּקִדוֹן, וּבַעַל הַבַּיִת פְּטוּר⁵³; שֶׁכָּל הַמְּפָקֵד - עַל דַּעַת אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי הוּא מְפָקֵד. מְעֵשָׂה בְּאֶחָד⁵⁴ שֶׁהַפְּקִיד כְּשׁוֹת⁵⁵ אֶצְלָ אֶחָד, וְהָיָה לוֹ לְשׁוֹמֵר כְּשׁוֹת אַחֶרֶת, וְאָמַר לְשִׁמּוֹ: מְזִדָּה הַכְּשׁוֹת תִּשְׁלִיךְ לְתוֹךְ הַשֶּׁכֶר, וְהִלְךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְהִשְׁלִיךְ מִכְּשׁוֹת שֶׁל פְּקִדוֹן; אָמְרוּ חֲכָמִים: שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ פְּטוּר, שֶׁהָרִי לֹא אָמַר: מְזִדָּה הַשֶּׁלֶף וּמְזִדָּה אֵל תִּשְׁלֶךְ, וְדָמָה שֶׁהוּא מְרָאָה מְקוֹם⁵⁶ וְאִינוֹ מְקַפֵּיד עַל זֶה; וְכֵן בַּעַל הַבַּיִת פְּטוּר, שֶׁהָרִי אָמַר לוֹ: מְזִדָּה הַשֶּׁלֶף; וְאִינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא דָּמִי מֵהַ שִׁנְתָנָה⁵⁷ בְּלִבָּד. לְפִיכָךְ, אִם נִעֲשָׂה הַשֶּׁכֶר חֲמִין⁵⁸ - פְּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. וְכֵן כָּךְ וְכֵן כָּךְ - חַיֵּב הַשּׁוֹמֵר שְׁבוּעָה שֶׁכָּף אָרַע. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

(52) מזה שאמרו שם: שהאם פטורה מפני שלא ידעה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אָצְלוּ שְׁנֵי פְּלִים¹⁸, אָחַד גְּדוֹל וְאָחַד קָטָן, וְכָל אָחַד וְאָחַד אוֹמֵר: אֲנִי הוּא בְּעַל הַגְּדוֹל, וְהַשּׁוֹמֵר אוֹמֵר: אֲנִי יוֹדֵעַ - לְשָׂבְעוּ שְׁנֵיהֶם, וְיִתֵּן הַגְּדוֹל לְאָחַד מֵהֶם, וְדָמֵי הַגְּדוֹל לְשֵׁנִי, וְיִשְׁאֵר לוֹ הַקָּטָן. וְאִם הִכִּיאוּם בְּכַרְף אָחַד בְּאָחַד - נוֹתֵן הַקָּטָן לְאָחַד, וְדָמֵי הַקָּטָן לְשֵׁנִי¹⁹, וְהַשְּׂאֵר יִהְיֶה מִנְּחָ אֲצֻלוֹ עַד שְׂיֻדָּה הָאָחַד לְחִבְרוֹ אוֹ עַד לְעוֹלָם. וְכֵן מִי שֶׁתִּבְעוּהוּ²⁰ שְׁנַיִם, זֶה אוֹמֵר: אֲנִי הוּא בְּעַל הַפְּקָדוֹן, וְזֶה אוֹמֵר: אֲנִי הוּא, וְהַשּׁוֹמֵר אוֹמֵר: אָחַד מֵכֶם הוּא, וְאֲנִי יוֹדֵעַ מִי הוּא - יִשְׁלַם לְשֵׁנֵיהֶם. וְכֵן שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת אֶצְל רֹעֵהוֹ²¹, וּמִתָּה אַחַת מֵהֶן²², וְאֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁל מִי הִיְתָה²³ - יִשְׁלַם לְשֵׁנֵיהֶם²⁴. וְאִם הִפְקִידוּ בְּעֶדְרוֹ שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ²⁵ - מִיֵּיחַ הַבְּהֵמָה בְּיַנְיָהּ וּמִסְתַּלֵּק²⁶, וְתִהְיֶה מִנְּחַת עַד שְׂיֻדָּה הָאָחַד לְחִבְרוֹ אוֹ עַד שְׂיֻרְצוּ לְחַלֵּק אוֹתָהּ.

14) משנה וגמרא בבא-מציעא לו. (15) בפ"ד מהלכות טוען ונטען ה"ט כתוב רבינו, שהתובע מחבירו מאה והנתבע אומר: חמשים אני יודע שלייתי ממך, וחמישים אינני יודע - חייב שלם מאה, ואין התובע צריך להישבע. ולמה כאן הצריכוהו שבועה? הרי הנפקד משיב לכל אחד: מאה אני יודע ומאה אינני יודע? במגיד-משנה מבאר בשם הרשב"א שהנידון כאן אינו דומה לדין שבהלכות טוען ונטען. כאן הדבר ברור שביחד הפקידו רק שלוש מאות, אלא מפני שפשע הוא מפסיד ודאי, ולפיכך מחייבים את התובעים שבועה, אבל אם אין הדבר ברור שהוא מפסיד, אפשר שהוא חייב מאה, ולפיכך נוטל בלי שבועה. [ובש"ך חושן-משפט סימן עו ס"ק ד מפרש שאין זה דומה לטוען איני יודע, מפני שהוא טוען 'ברי' שלא לקח יותר משלוש מאות]. וכל זה כשהמפקדים תובעים, אבל כשלא באו ותבעו, והנפקד עצמו בא לבית-דין ושואל מה לעשות, אומרים לו תן מנה לזה ומנה לזה והשאר יהא מונח, כמו בהפקידו בכרך אחד בבבא הבאה. זה מן הדין, ואם הנפקד רוצה לצאת גם ידי שמים, שלא יהיה בו שמץ עוון על שגרם הפסד לאחד מהם - עליו לשלם לכל אחד מאתיים (רי"ף שם). (16) שם עמוד ב, אמרו: 'ויניח'. ומפרש רבינו: יניח אצלו (ויש מפרשים - יניח בבית-דין). (17) ובזה אפילו לצאת ידי שמים - פטור. רבינו מפרש, שרוב שם מתכוון לכרך אחד ממש, וכן משמע גם מלשונו של הרי"ף שם, אולם רש"י מפרש שכרך אחד לאו דוקא, אלא אפילו בשתי כריכות, אם באו שניהם בבת אחת והפקידו אצלו זה בפני זה - יכול הנפקד לטעון כך. (18) משנה, שם. (19) במשנה: 'ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני'. ורש"י שם מפרש שישבר את הגדול ויתן לשני חלק מהכלי כדי שוויו של הכלי הקטן (נראה, שהכוונה לכלי זהב או כסף שיש לשבריהם ערך), אולם מלשונו של רבינו, שהשמיט את המלים 'ומתוך הגדול', משמע שמוכר את הגדול. [רש"י נדחק לפרש שישברנו, מפני שבגמרא שם אמרו: 'דאיכא (שיש) פסידא גדול', ואם מוכרו הרי אין

אמנם מלשונו של רבינו כאן משמע, שהמדובר במסרו לחלק ולא להחזיר, ואף-על-פי-כן הביא נימוק זה להשמיענו, שאפילו במסרו לו על-מנת להחזירן ויש תובעים - פטור. ומה שכתב רבינו: "הרי זה הממון שיש לו תובעין" הכוונה למעות של עניים (על-פי הלחם-משנה). ולמה בשבויים ידועים חייב לשלם, ולא אמרו אין פדיון שבויים גדול מזה? מפני שבכסף המיועד לשבוי זה, אסור להשתמש לשבוי אחר ('בית יוסף' סי' רצא בשם הרשב"א). [ב'תוספות' שם ד"ה אין לך, כתבו שאם היה ביד הנפקד כסף משלו, ונתן לגנבים כסף השבויים - חייב לשלם. ורבינו סתם ולא גילה דעתו בזה]. (7) מיועד להם ע"י המנדבים או גבאי צדקה. (8) מיוחד רק להם ולא לאחרים (כסף-משנה). (9) היינו, העניים שבשבילים הופקדו, ולפיכך הן בכלל "לשמור". [במגיד-משנה מפרש ששני תנאים נאמרו: א. עניים ידועים. ב. סכום קצוב לכל אחד, וקשה להבין מה הכריחו לפירוש דחוק זה].

ב. המפקיד¹⁰ אֶצְל חִבְרוֹ מְמוֹן או פְּלִים חֲשׂוּבִין, וְכָאוּ עֲלָיו גְּנָבִים, וְקָדַם וְנָתַן לָהֶם הַפְּקָדוֹן לְהַצִּיל עֲצָמוֹ: אִם הָיָה אָמוּד שֶׁהוּא בְּעַל מְמוֹן - חָיֵב, שְׂחִזְקוֹתוֹ שֶׁבִגְלָלוֹ כָּאוּ הַגְּנָבִים, וְנִמְצָא זֶה מִצִּיל עֲצָמוֹ בְּמְמוֹן חִבְרוֹ¹¹; וְאִם אֵינוֹ אָמוּד - חִזְקוֹתוֹ שֶׁלֹּא כָּאוּ אֵלָא לְשֵׁם הַפְּקָדוֹן, וּפְטוּר. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

10) שם, מעשה שהיה. (11) שם ס: אמרו שרוד המלך שאל את הסנהדרין אם מותר להציל עצמו בממון חבריו. והשיבו: אסור. ומובן שאם הציל חייב לשלם.

ג. המפקיד¹² אֶצְל חִבְרוֹ פְּלִים או פְּרוֹת, וְכָאוּ גְּנָבִים וְגִנְבוֹם בְּפָנָיו, וְאֵלּוֹ הָיָה צוּנַח הָיוּ בָּאֵין בְּנֵי אָדָם וּמִצִּילִין אוֹתוֹן, הוֹאִיל וְלֹא צָוַח - הָרִי זֶה פּוֹשֵׁעַ וְחָיֵב לְשֵׁלֶם¹³. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

12) שם. (13) בגמרא שם חילקו בין הוכר הגנב ובין לא הוכר, וכאן המדובר בלא הוכר. ולקמן בפ"ח ה"ו מבואר דין הוכר (ראה שם).

ד. שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ¹⁴ אֶצְל אָחַד, זֶה מֵאָה וְזֶה מֵאֵתִים, וְכָל אָחַד מְשַׁנְיָהֶם אוֹמֵר: אֲנִי הוּא שֶׁהִפְקִדְתִּי מֵאֵתִים, וְהַשּׁוֹמֵר אוֹמֵר: אֲנִי יוֹדֵעַ - יִשְׂבַּע כָּל אָחַד מֵהֶן שֶׁהִפְקִיד מֵאֵתִים וְנוֹטֵל, כְּדִין כָּל נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל¹⁵, וְיִתֵּן מֵאֵתִים לְזֶה וּמֵאֵתִים לְזֶה, וּמִפְסִיד מֵאָה מִבֵּיתוֹ; שֶׁהָרִי הוּא פּוֹשֵׁעַ, שֶׁהָיָה לוֹ לְכַתֵּב שֵׁם כָּל אָחַד עַל פִּיס שְׁלוֹ. לְפִיכָךְ, אִם הִכִּיאוּ לוֹ הַשְּׁנַיִם כָּאָחַד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת בְּכַרְף אָחַד, וְכָאוּ וְתִבְעוּ, וְכָל אָחַד אוֹמֵר: הַמֵּאֵתִים שְׁלִי - נוֹתֵן מִנְּחָ לְזֶה וּמִנְּחָ לְזֶה, וְהַשְּׂאֵר יִהְיֶה מִנְּחָ אֲצֻלוֹ¹⁶ עַד לְעוֹלָם אוֹ עַד שְׂיֻדָּה הָאָחַד לְחִבְרוֹ. שֶׁהָרִי הוּא אוֹמֵר לָהֶם: בְּיָוֵן שְׂרָאִיתִי שְׂאִין אֶתֶם מִקְפִּידִין זֶה עַל זֶה וְהַבְּאֵתֶם בְּכַרְף אָחַד, לֹא הִטְרַחְתִּי עֲצָמִי לְיָדַע וְלְזַכֵּר תְּמִיד מִי בְּעַל הַמֵּאָה וּמִי בְּעַל הַמֵּאֵתִים¹⁷. וְכֵן אִם הִפְקִידוּ

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

41) הקנקנים בולעים אחד משהה. (42) בליעת הקנקנים. השמן הוא סמך, ואין הקנקנים סופגים הרבה. (43) מפני שבלעו כבר כדי שביעה.

ו. הפקיד⁴⁴ אָצְלוּ פְרוֹת שְׂאִינָן מְדוּדִין⁴⁵, וְעָרְבָן עִם פְרוֹתָיו וְלֹא מְדוּדָן - הָרִי זֶה פּוֹשֵׁעַ⁴⁶. בְּעַל הַפְּקִידוֹן אוֹמֵר: כֶּף וְכָף הָיוּ, וְהַשּׁוֹמֵר אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ - יִשְׁלַם בְּלֹא שְׂבוּעָה; שֶׁהָרִי חָיֵב עֲצָמוֹ בְּתִשְׁלוּמֵי, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כִּמָּה הוּא חָיֵב, וְנִמְצָא חָיֵב שְׂבוּעָה שְׂאִינָנוּ יָכוֹל לְהִשְׁבַּע. וְכֵּן הוֹרֵוּ רַבּוֹתֵי הַרֵב רַבִּי יוֹסֵף הַלֵּוִי וְרַבּוֹ ז"ל. וְכֵן כָּל שׁוֹמֵר שֶׁנִּתְחַיֵּב לְשִׁלּוֹם, וְאָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ כִּמָּה דָמִים אֲנִי חָיֵב לְשִׁלּוֹם, וְהַבְּעָלִים אוֹמְרִים: אָנוּ יוֹדְעִין, וְכָף וְכָף הָיָה שְׁוֹה - יִטְלוּ בְּלֹא שְׂבוּעָה. וְהוּא שִׁטְעָנוּ דְבַר שֶׁהֵן אֲמוּדִין בּוֹ⁴⁷. וַיֵּשׁ לְשׁוֹמֵר לְהַחְרִים⁴⁸ עַל מִי שְׁלוֹקֵת מִמֶּנּוּ יֵתֵר מִן הָרְאוּי לוֹ. וּמִזֵּינִן שֶׁהָדִין כֶּף הוּא? הַגֵּעַ עֲצָמָד⁴⁹, שֶׁהַפְּקִיד אָצְלוּ כִּסּוּס מְלֵא זְהוּבִים, וּפְשַׁע בּוֹ, הַבְּעָלִים אוֹמְרִים: מֵאֵתִים דִּינָר הָיוּ, וְהַשּׁוֹמֵר אוֹמֵר: וְדָאֵי שְׁהָיוּ בּוֹ דִּינָרִים, אָבָל אֵינִי יוֹדֵעַ כִּמָּה הָיוּ - נִמְצָא זֶה כְּטוֹעֵן מֵאֵתִים הַיְהוּדָה לוֹ בְּמִקְצָת, וְאָמַר: הַשְּׂאָר אֵינִי יוֹדֵעַ, שֶׁהוּא מְחִיב שְׂבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁבַּע, וּמִשְׁלָם, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר⁵⁰.

44) כל הדינים שבהלכה זו מיוסדים על הדין שנתבאר בפ"ד מהלכות טוען ונטען ה"ו, שהמחוייב שבועה ואינו יכול לישבע - משלם. (45) לא מסרם לנפקד במידה או במשקל. (46) משמע שאם אין לייחס לו כל פשיעה, כגון שנתערבו מאליהם או ע"י אחר שנכנס שלא ברשות - אין דנים אותו לפי כלל זה. ומזה יש ללמוד שהאומר חמשים אני יודע וחמשים אינני יודע, הוא גם כן קצת פושע, מפני שעליו לדייק ולזכור או לרשום. ובדומה לזה אמרו (בבא-מציעא מב:): כל 'לא ידענא' - פשיעותא (ראה למעלה פ"ד ה"ז). (47) מצבם הכלכלי מאפשר להם לקנות כלים או פירות כאלה. (48) להטיל חרם סתם בלי להזכיר שם התובע. (49) התבונן. (50) בהלכות טוען ונטען שם (ראה השגת הראב"ד כאן, וראה שבועות פ"ב סי' כג. ובש"ך חושן-משפט סי' ערב ס"ק נ האריך הרבה, והסיר כל תלונות המשיגים על רבינו ועל רבו ופסק כמותם. ואין כאן מקום להכנס לסבך הזה, ואנו מצטמצמים בגבולות פירוש דברי רבינו).

ז. מֵת אָבִיו וְהֵינִיחַ לוֹ שֶׁק צָרוּר, וְהַפְּקִידוֹ אָצְלוּ חֲבָרוֹ, וּפְשַׁע בּוֹ, הַמְּפָקִיד אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ מָה הָיָה בּוֹ, שְׂמָא מְרַגְלִיּוֹת הָיוּ בּוֹ, וְכֵן הַשּׁוֹמֵר אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ כִּמָּה אֲנִי חָיֵב לְשִׁלּוֹם, שְׂמָא זְכוּכִית הָיָה מְלֵא - שׁוֹרֵת הָדִין שְׂאִינִי אוֹמֵר כְּטוֹעָנָה זֹ: שִׁישְׁבַּע הַשּׁוֹמֵר בְּתַקְנַת חֲקָמִים שְׂאִינִי בְרִשׁוֹתוֹ, וְיִכְלַל בְּשְׂבוּעָתוֹ שְׂאִינִי יוֹדֵעַ בּוֹדָאֵי שֶׁהָיָה בּוֹ יֵתֵר עַל שְׁוֹה כֶּף וְכָף, וְיִשְׁלַם מֵהַשְּׁוֹדָה בּוֹ. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה. מַעֲשֵׂה⁵¹ בְּאָחָד, שֶׁהַפְּקִיד שֶׁק צָרוּר אָצְלוּ חֲבָרוֹ,

כל הפסד, אולם רבינו סובר שמכירת כלי גורמת הפסד, שברוב המקרים מחיר הקניה גבוה במקצת ממחיר המכירה. ועוד, שמא לא ימצא לקנות כלי כזה (לחם-משנה)]. (20) נתבאר למעלה, שאם לא תבעוהו והוא בא מעצמו לבית-דין ושואל מה עליו לעשות, אין מחייבים אותו לשלם לשניהם אלא אם רוצה לצאת ידי שמים (מגיד-משנה. ולא ביאר מה פוסק בית-הדין. ונראה, שהכסף יהא מונח אצלו עד שיבוא המפקיד ויתבע). וב'טור' סימן ש כתב, שפטור אפילו לצאת ידי שמים (ראה רמ"א חושן-משפט סי' ש"ג). (21) ב"מ לו: (22) כדרכה, והרועה פטור מלשלם. (23) ולמי עליו למסור את הבהמה החיה. (24) כלומר, לאחר יתן את הבהמה ולשני דמיה. (25) אף-על-פי שהרועה הסכים לקבל את הבהמה לשמירה, אלא שבעל הבהמה הכניסה לעדר שלא בנוכחותו ('תוספות' שם ד"ה שלא). (26) לפי שלא היתה לו האפשרות לציין ולהבחין בסימני היכר.

ה. הַמְּפָקִיד פְרוֹת אָצְלוּ חֲבָרוֹ - הָרִי זֶה לֹא יַעֲרֹבֵם עִם פְרוֹתָיו²⁷. עָבַר וְעָרַב²⁸ - יַחֲשֹב כִּמָּה הָיָה הַפְּקִידוֹן, וְיִרְאֶה כִּמָּה חֶסֶר הַכֶּלֶל²⁹, וַיַּחֲשֹב חֶסֶר הַפְּקִידוֹן³⁰ וַיִּתֵּן לוֹ אַחֵר שִׁישְׁבַּע³¹. נִסְתַּפַּק מִהֵן³², וְלֹא יָדַע כִּמָּה נִסְתַּפַּק - יוֹצֵא לוֹ חֶסְרוֹנוֹ³³: לְחֵטִים וְלֵאֲרוֹ קְלוֹף - אֲרַבְעָה קָבִין וּמְחַצָּה לְכָל כּוֹר³⁴, לְשְׁעוּרִים וְלִדְחָן - תִּשְׁעָה קָבִין לְכָל כּוֹר, לְכֶסֶם וְלִזְרַע פֶּשֶׁתָן בְּגִבְעוּלֵיוֹ³⁵ וְלֵאֲרוֹ שְׂאִינִי קְלוֹף - שְׁלֹשׁ סָאִין לְכָל כּוֹר. וְכַמּוּדָה הַזֹּאת לְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה³⁶. כִּמָּה דְבָרִים אֲמוּרִים³⁷? שְׂמָדָד לוֹ בֵּימֹת הַגֵּרָן³⁸, וְהַחֲזִיר לוֹ בֵּימֹת הַגֵּרָן; אָבָל מְדָד בֵּימֹת הַגֵּרָן, וְהַחֲזִיר לוֹ בֵּימֹת הַגֵּשְׁמִים - אֵינִי מוֹצֵא לוֹ חֶסְרוֹנוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מוֹתִירוֹת³⁹. וְכֵן⁴⁰ מוֹצֵא לוֹ שְׁתוֹת לֵינָן⁴¹, וְשְׁלוֹשָׁה לֵגִין שְׁמֹן לְמֵאָה לֵגִין: לֵג וּמְחַצָּה שְׂמָרִים, וְלֵג וּמְחַצָּה בְּלַע⁴². אִם הָיָה מְזַקֵּק - אֵינִי מוֹצֵא לוֹ שְׂמָרִים; וְאִם הָיוּ הַקְּנָנִים יִשְׁנִים - אֵינִי מוֹצֵא לוֹ בְּלַע⁴³.

27) משנה, שם לח. "המפקיד פירות אצל חבירו וכו' לא יגע בהן". (28) משנה וגמרא שם מ. (29) כמה החסירה התערובת. פירות מאוחסנים, משקלם או מדתם פוחת והולך. (30) לפי יחס כמותם לכמות כל הפירות. (31) הנפקד שהחסרון בא שלא בפשיעתו. כמה דברים אמורים, כשחסרו יותר ממה שדרכם של פירות לחסור, אבל אם החסרון אינו גדול מזה, פטור משבועה (סמ"ע סי' רצב ס"ק כח, וש"ך שם ס"ק כב). (32) נטל מן התערובת לצורך עצמו. (33) כשהוא מחזיר למפקיד פירותיו, מנכה לו החסרון המקובל. (34) הכור שלושים סאה, והסאה מחזיקה ששה קבים. (35) הגבעול דומה לשבולת של תבואה, ובראש הגבעולים גדלים גרעינים שהם זרע הפשתן. (36) ברייתא, שם. (37) ברייתא, שם. המדובר כשנסתפק מהם. (38) בקיץ כשהוכנסו הפירות לגורן והם יבישים. (39) מתנפחות מן הרטיבות. (40) משנה, שם.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מי שאמר הפקדתי אצל אביכם והוא לא ציווה כשמת, ודין טוען קניתי ממך את הפיקדון או החזרתיו לך ודין מפקיד טוען אני הפקדתי אצלך חפץ אחר.

א. שומר חנם² שֶׁאָמַר: הֲרִינִי מְשֻׁלָּם וְאֵינִי נִשְׁפָּע, אִם הַפְּקָדוֹן דָּבָר שֶׁכָּל מִינוֹ שָׁוֶה וּמִצּוֹי בְּשׁוֹק לְקָנוֹת כְּמוֹתוֹ, כְּגֹזֵן פְּרוֹת, אוֹ רִיעוּת שֶׁל צָמָר וְשֶׁל פִּשְׁתָּן הַשְּׁוֹת בְּכָל עֵינָנָם, אוֹ קוֹרוֹת שְׁאִינָן מְצִיָּרוֹת, וְכָל פִּיּוּצָא בְּהֵן - הֲרִי זֶה מְשֻׁלָּם וְאֵינִי נִשְׁפָּע. אָבָל אִם הִיא הַפְּקָדוֹן בְּהֵמָה אוֹ בְּגֵד מְצִיָּר אוֹ פְּלִי מְתָקֵן אוֹ דָּבָר שְׁאִינִי מוֹצֵא לְקָנוֹת כְּמוֹתוֹ בְּשׁוֹק - חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא עֵינָיו נִתֵּן בוֹ, וּמְשַׁבְּעִין אוֹתוֹ בְּתִקְנַת הַחֲכָמִים שְׁבוּעָה בְּנִקְיִטַת חֲפִץ שְׁאִינִי בְּרִשׁוֹתוֹ, וְאַחַר כֵּן מְשֻׁלָּם. וְהוּא הִדִּין לְשֹׂאֵר הַשּׁוֹמְרִין, כְּגֹזֵן הַשּׁוֹאֵל שְׁאָמַר: מֵתָה אוֹ נִגְנְבָה, וְשׁוֹמֵר שֶׁכָּר וְהַשּׁוֹכֵר שְׁאָמַר: נִגְנְבָה אוֹ שְׁאָבְדָה, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן חֲזִיבִין לְשֻׁלָּם - מְשַׁבְּעִין אוֹתָן שְׁבוּעָה שְׁאִינָה בְּרִשׁוֹתָן, וְאַחַר כֵּן מְשֻׁלָּמִין דְּמֵי הַבְּהֵמָה אוֹ הַחֲפִץ; שְׁאֵנִי חוֹשְׁשִׁין לוֹ שְׁמָא עֵינָיו נִתֵּן בֵּהּ. וְאִם אָמְרוּ הַבְּעָלִים: יִתֵּר עַל זֶה הִיא שְׁוֶה - כּוֹלָל בְּשְׁבוּעָתוֹ³ שְׁאִינָה שְׁוֶה אֶלָּא כֵּן וְכָךְ. נִמְצָא, כֵּן שׁוֹמֵר שֶׁנִּשְׁפָּע שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִין - כּוֹלָל בְּשְׁבוּעָתוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים⁴: שְׁשֹׁמֵר כְּדֶרֶךְ הַשּׁוֹמְרִין⁵, וְשֹׁאֲרֵעוֹ כֵּן וְכָךְ וְאֵינִי בְּרִשׁוֹתוֹ, וְשֹׁלָא שְׁלַח בּוֹ יָד⁶ קִדְּם שְׁאֲרֵעוֹ הַמֶּאֲרַע הַפּוֹטֵר אוֹתוֹ. וְאִם רָצָה לְשֻׁלָּם - נִשְׁפָּע שְׁאִינִי בְּרִשׁוֹתוֹ, וְכוֹלָל בְּשְׁבוּעָתוֹ שֶׁכֵּן וְכָךְ הִיא שְׁוֶה.

2) בבבא מציעא לד: אמר רב הונא: "משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו, חיישין (חוששים אנו) שמה עיניו נתן בה", פירוש שמה חמד את הדבר הזה ורוצה לשלם שוויו ולהשאירו בידו. ומדבריו למד רבינו, שאם דבר כזה מצוי לקנות בשוק אין משביעים אותו. (3) זה נקרא "גלגול שבועה", שלולא שבועה אחרת המוטלת עליו לא היה חייב שבועה זו. (4) בבבא קמא קז: אמר רב ששת שלוש שבועות משביעין אותו. (5) שלא פשע בשמירתו. (6) לא השתמש בו לצורך עצמו, שאם שלח בו יד, אפילו הוא שומר חנים, דינו כגזלן וחייב גם באונסים.

ב. יש לשומר להתנות⁷ שְׁאִינִי שׁוֹמֵר כְּדֶרֶךְ הַשּׁוֹמְרִין, אֶלָּא מְעוֹת אֵלוֹ שֶׁהַפְּקִיד אֶצְלִי - בְּזוּיֵת בֵּיתִי אֲנִי מְנִיחַ אוֹתָן⁸, וְכִיּוֹצֵא בְּזֵה. טַעֲמֵן הַשּׁוֹמֵר, שֶׁתְּנֵאִי הִיא בְּיַנְיִנוּ, וּבְעַל הַפְּקָדוֹן אוֹמֵר: לֹא הִיא שֶׁם תְּנֵאִי, אִף עַל פִּי שֶׁהַפְּקִיד אֶצְלוֹ בְּעֵדִים⁹ - מֵתוֹךְ שֶׁיִּכּוֹל לִזְמַר: שְׁמַרְתִּי כְּדֶרֶךְ הַשּׁוֹמְרִין וְנִאֲנַסְתִּי¹⁰, נִאֲמָן לִזְמַר שֶׁהִיא בְּיַנְיֵהָ תְּנֵאִי¹¹. לְפִיכֵךְ יִשְׁבָּע¹² שְׁלֹא שְׁלַח יָד בוֹ, וְשְׁאִינִי בְּרִשׁוֹתוֹ, וְשֶׁהִיא בְּיַנְיֵהָ תְּנֵאִי.

7) שנינו (שם צד.) "מתנה שומר חנים להיות פטור משבועה

וּפָשַׁע בוֹ, הַמְּפָקִיד אוֹמֵר: חָלִי זֶהָב וּמְרַגְלִיּוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן הִיוּ בוֹ, וְהַשּׁוֹמֵר אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ, שְׁמָא סִיגִים אוֹ חוֹל הִיוּ בוֹ; וְאָמְרוּ חֲכָמִים: יִשְׁבָּע בְּעַל הַפְּקָדוֹן וְיִטַּל. וְהוּא שִׁטְעֵן דָּבָר שֶׁהוּא אָמוּד בוֹ אוֹ אָמוּד לְהַפְּקִידוֹ אֶצְלוֹ. וְלָמָּה נִשְׁבָּע כָּאֵן בְּעַל הַפְּקָדוֹן?⁵² לְפִי שְׁאִין הַשּׁוֹמֵר מְחִיב שְׁבוּעָה⁵³; שְׁאֵפְלוֹ הוֹדָה וְאָמַר: בְּרִי לִי שֶׁהִיא מְלֵא סִיגִים, וְהַמְּפָקִיד אוֹמֵר: מְרַגְלִיּוֹת הִיוּ - הַשּׁוֹמֵר נִשְׁבָּע הַסֵּת וְנִפְטָר⁵⁴, כְּמוֹ שֶׁטְּעֵנִי חֲטִים וְהוֹדָה לוֹ בְּשְׁעוֹרִים⁵⁵. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֵה. וּבַהֲלֹכוֹת טוֹעֵן וְנִטְעֵן יִתְבָּאֵרוּ עֲקָרֵי הַדְּבָרִים.

51) ירושלמי בבבא קמא פ"ב ה"ז. (52) כלומר, למה אינו נוטל בלא שבועה כמו בטוען מאתים היו, וזה אומר אינו יודע? (ראה ההלכה הקודמת). (53) ולפיכך אין מקום לומר: מתוך שאינו יכול לישבע משלם. (54) ואין מחייבים אותו בשבועת התורה כמודה במקצת. (55) בהלכות טוען ונטען פ"ג ה"ח מבואר, שמודה במקצת אינו חייב שבועה אלא אם הודה ממין הטענה. ביאור זה הוא מפי רבו הר"י מיגש בפירושו לשבועות מ. והר"י מיגש שאל עוד, אם כן, שאין עליו תורת מודה במקצת ואינו מחוייב שבועה, למה נשבע בעל הפקדון ונטול? הלא זה דומה לאומר מנה לי בידך והנתבע אומר איני יודע, שהנתבע נשבע שאינו יודע ונפטר? ותירץ, שלא אמרו נשבע היסת שאינו יודע ונפטר, אלא כשאינו מודה בכלום, אבל כשהוא מודה שנתחייב לשלם אלא שאינו יודע כמה - נשבע התובע ונטול. [בכסף-משנה מקשה, שדברי רבינו כאן מנוגדים לדברי עצמו בהלכות טוען ונטען פ"א ה"ח בתבועו חייטים והנתבע אומר איני יודע אם חייטים או שעורים, שפסק שם: נשבע שאינו יודע וישלם שעורים. וב"בית חדש' חושן-משפט סי' פח מתרץ, שבנידון כאן מחייבים את הנפקד לשלם הכל מפני שפשע, ופשיעה כמזיק. אולם לפי מה שהוכחנו בהלכות שכירות פ"א ה"ג, ופ"ב ה"ג, ע"פ הר"י מיגש שבפשיעה בשמירה לא אמרו פשיעה כמזיק - אין מקום לתירוצו. ונראה ליישב סתירה זו, שיש הבדל מהותי בין ההודאה בנידון כאן ובין זה שבהלכות טוען ונטען. כאן אין המפקיד טוען תן לי מרגליות, שהרי נגנבו והוא תובע דמיהם והנתבע מודה 'ברי' במקצת התביעה בסכום קטן (ואעפ"כ אין זה ממין הטענה לענין שבועת מודה במקצת, מפני שעיקר הטענה היא מרגליות, ועיקר ההודאה היא סיגים). ובוזה הסביר הר"י מיגש שאין זה דומה לדין איני יודע אם הלוייתי, אבל שם התביעה היא חייטים ממש ואין כל הודאה בחייטים, ולכן הרי זה כאומר איני יודע אם הלוייתי. ובה' טוען ונטען שם יתבאר למה חייב לשלם שעורים (ראה ש"ך חו"מ שם ס"ק לה).

~ יום שלישי י"ב כסלו ~

פֶּרֶק שְׁשִׁי

1) מבאר דין שומרים שרצו לשלם ולא רצו להישבע, ודין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מִיַּד הִיתוּמִים בְּעֵדוּתָן; שְׁאִין זֶה רֵאֵיָה בְּרוּרָה²⁷,
וְאִמְדֵן דַּעְתָן אֵינוֹ אִמְדֵן דַּעְתוֹ²⁸, וְאִין לוֹ לְדִין אֶלָּא
מֵה שְׁדַעְתוֹ סוּמְכַת עָלָיו, כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת
סְנֵהֲדָרִין. מַעֲשֵׂה בְּאֶחָד²⁹, שֶׁהַפְּקִיד שִׁמְשָׁמִין אֶצֶל
חֲבֵרוֹ בְּעֵדִים, וְבֵא לְתַבְעוֹ, וְאָמַר לוֹ: הַחֲזוּרְתִים. אָמַר
לוֹ הַמְּפָקִיד: וְהֵלֵא כֶּף וְכֶף הִיא מִדְתָם, וְהָרִי הֵם
מִנְחִים אֶצֶלְךָ בְּחִבְיָתְךָ. אָמַר לוֹ: שְׁלֶךְ הַחֲזוּרְתִי לְךָ,
וְאֶלְוִי³⁰ אַחֲרֵיהֶם הֵן. וְאָמְרוּ חֲכָמִים: אִין מוֹצִיאִין
מִיָּדוֹ, שְׁמָא אֵלּוֹ הַשְּׁמִשְׁמִין שֶׁל שׁוֹמֵר הֵן³¹, אֶלָּא
יִשְׁבַּע הַשׁוֹמֵר בְּנִקְיִטַת חֶפֶץ שְׁהַחֲזִיר, כְּמוֹ
שֶׁבְּאֶרְנוֹ³².

18) שאנו רואים אותו עתה (מגיד משנה). (19) ר"ף בבא
מזיעא סוף פרק שלישי. (20) ואין בית דין טוען ליתומים:
שמה קנה אביהם מהמפקיד, וטעמו של דבר, שאין אנו
טוענים ליתומים אלא טענה שאביהם היה יכול לטעון.
(21) כתובות פה: מעשה שהיה. (22) ואין לו עדים על זה.
(23) נמצא הפיקדון בבית היתומים ויש בו אותם הסימנים
שמסר התובע. (24) מאומדן דעתו שזה הפיקדון שלו -
הדיין מכיר את מצבו הכלכלי של הנפקד ובטוח הוא
שהפיקדון הזה אינו שלו. (25) חוששים אנו "שמא" וכו'.
(26) כל פרטי דין זה נאמרו בגמרא שם בשם רב נחמן ופסק
כן הרי"ף בבבא מזיעא שם. (27) עדותם זו אינה הוכחה
ברורה אלא אומדן דעתם. (28) של הדיין. רבינו למד זה
מלשונו של רב נחמן: "ידענא ביה בחסא (שם הנפקד) דלא
אמיד" ובכן הדגיש שאומדן דעת עצמו הוא (מגיד משנה).
(29) יבמות קטו: (30) המונחים שם בחבית. (31) שמניין
ומשקל אינם סימנים מובהקים לעניין זה אף על פי
שנידונים כמובהקים לעניין החזרת אבידה (ראה הלכות
גזילה ואבידה, פרק י"ג הלכה ט"ו) ולזה התכוון המגיד
משנה באמרו, שאין מניין סימן מובהק "לגמרי".
(32) בפרק ב מהלכות שכירות הלכה י"ב, שאם הפקיד או
השאליל בשטר והשומר טוען החזרתי, הוא נאמן במיגו
שהיה יכול לטעון נאנסתי. ומחייבים אותו שבועה בנקיטת
חפץ כמו בטוען נאנסתי, ומדמה רבינו כאן דין עדים לדין
שטר, אבל כשאין שם לא שטר ולא עדים הוא נאמן במיגו
של טענת לא היו דברים מעולם ומשום כך נשבע היסט
ונפטר, כמו בטענת "לא היו דברים מעולם".

ה. בעל הפקדון שִׁתְּבַע פְּקוּדוֹ, וְנָתַן לוֹ הַשׁוֹמֵר,
וְאָמַר הַמְּפָקִיד: אִין זֶה פְּקוּדוֹנִי, אֶלָּא אַחֵר הוּא; או
שְׁלֵם הָיָה, וְאֵתָה שְׁבַרְתָּ; או תִּדְשׁ הָיָה, וְנִשְׁתַּמְשַׁת
בו; מֵאָה סָאִין הַפְּקִידִי אֶצֶלְךָ, וְאִין אֵלּוֹ אֶלָּא
חֲמָשִׁים; וּבַעַל הַבֵּית אוֹמַר: זֶהוּ שֶׁהַפְּקִידָתְךָ בְּעֶצְמָךְ,
וּמֵה שְׁנִתָּת אֶתָּה נוֹטֵל - הָרִי הַשׁוֹמֵר נִשְׁבַּע הַסֵּת³³,
כְּשֶׁאֵר כָּל הַנִּשְׁבָּעִין. שְׁאִין כָּל שׁוֹמֵר נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת
הַשׁוֹמְרִין הָאִמּוּרָה בַּתּוֹרָה, אֶלָּא בְּזִמְן שְׁמוּדָה
בְּעֶצְמוֹ עַל פְּקוּדוֹן כְּמוֹ שֶׁהַמְּפָקִיד אוֹמַר, וְטוֹעֵן
שֶׁנִּגְבַּב אוֹ מֵת אוֹ נִשְׁבָּה. כָּלְלוֹ שֶׁל דָּבָר: טוֹעֵן לְפִטוֹר

והשואל להיות פטור מלשלם וכו'". ובגמרא שם ביאר
הטעם, שכל תנאי בדבר שבממון, אפילו כשהוא נגד האמור
בתורה - קיים. (8) ואם הניח אותן במקום שהתנה ונגנבו
- פטור, אף על פי כספיים אין להם שמירה אלא בקרקע
(כאמור למעלה פרק ד הלכה ד). (9) והם לא שמעו את
התנאי. (10) והיה נאמן בשבועה. (11) כלומר, לפני
שהפקיד אצלו בעדים התונה ביניהם התנאי שלמעלה ואחר
כך הפקיד בעדים סתם, ותנאי אינו צריך עדים. ואם טען
שאמר לו כך בפני העדים - אינו נאמן שאין אומרים מיגו
כשעדים מכחישים דבריו (כסף משנה). (12) נראה,
שנשבע שבועת התורה, שהרי גם הטוען נאנסו חייב שבועת
התורה (מגיד משנה).

ג. שׁוֹמֵר הֵנָּם שֶׁהֵבִיא רֵאֵיָה שְׁלֵא פִּשְׁעָה³⁴ - פְּטוֹר
מִשְׁבוּעָה¹⁴, וְאִין אוֹמְרִים שְׁמָא שְׁלַח בּוֹ יָד¹⁵ קִדְּם
שְׁיֵאבֵד. וּבַעַל הַפְּקוּדוֹן שֶׁהֵבִיא רֵאֵיָה שֶׁפִּשְׁעָה הַשׁוֹמֵר
- מְשַׁלֵּם. וְאִם טָעַן וְאָמַר: הִנְנִי הָיָה בְּיַנְיָנו¹⁶ - אֵינוֹ
נֶאֱמָר, שֶׁהָרִי יֵשׁ עֵדִים שֶׁפִּשְׁעָה¹⁷.

(13) ונגנבה. (14) מכל השבועות. למעלה בפרק ד הלכה א
ביאר המגיד משנה, שעיקר השבועה שחייבה התורה הוא
שנגנבה ושאר השבועות הן מדין גלגול. ומשום כך, כשאין
עליו חיוב שבועה זו - נפטר גם מהשבועות האחרות. אמנם
למעלה (שם) כתב רבינו שגם השבועה שלא פשע בה
מגלגלים. דעתו כאן שהיא כלולה בשבועה שנגנבה,
שפירושה נגנבה שלא בפשיעה. (15) בגמרא שם למד איסי
בן יהודה מהכתוב (שמות כב ט"ז): "אין רואה שבועת ה'
תהיה בין שניהם" - הא (אבל, אם) יש רואה, יביא ראיה
וויפטר. (16) שלא אשמור שמירה מעולה כדרך השומרים.
(17) ואין לו מיגו לומר: שמרתי כדרך השומרים ונאנסתי.
מובן שהמדובר כשיש עדים שקיבל עליו שמירה, שאם לא
כן, יכול הוא לטעון אמרתי לך רק: הנה הבית לפניך, הנח
במקום שאתה רוצה, ואין עלי דין שומר כלל והיה נשבע
היסט ונפטר ולפיכך כשטען אמנם קיבלתי לשמור, אבל רק
שמירה מוגבלת - היה נאמן במיגו (ראה ראב"ד וכסף
משנה).

ד. הַפְּקִיד אֶצֶל חֲבֵרוֹ בְּעֵדִים, וְבָאוּ עֵדִים שְׁזָה
הַחֶפֶץ¹⁸ בְּפָנָיו הַפְּקִידוֹ אֶצֶל - אִין הַשׁוֹמֵר יְכוֹל
לְטָעַן וְלוֹמַר: חֲזַרְתִּי וְלִקְחָתִיו מִמֶּנּוּ¹⁹ או נָתַנוּ לִי
בְּמִתְנָה. לְפִיכֶף, אִם מֵת הַשׁוֹמֵר - מוֹצִיאִין הַפְּקִידוֹן
עֲצָמוֹ מִן הִיתוּמִים²⁰ בְּלֹא שְׁבוּעָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא
מִי שֶׁבֵּא²¹ וְאָמַר²²: כֶּף וְכֶף הַפְּקִידִי אֶצֶל אֲבִיכֶם,
וְנָתַן סִימָנִין מִבְּהֵקִין, וְנִמְצָא הַפְּקִידוֹן כְּמוֹ שֶׁאָמַר²³,
וְהָיָה יוֹדֵעַ הַדִּין²⁴ שְׁלֵא הָיָה הַמֵּת אָמוּד שְׁזָה
הַפְּקִידוֹן שְׁלוֹ - יֵשׁ לוֹ לְדִין הָיָה לְתַת הַפְּקִידוֹן לְזֶה
שְׁנָתָן סִימָנִין. וְהוּא שְׁלֵא וְהָיָה הַמְּפָקִיד רְגִיל לְהַפְּסֵם
אֶצֶל זֶה שְׁמָת; אֲבָל אִם הָיָה רְגִיל לְפָנֵס אֶצֶל -
שְׁמָא²⁵ שֶׁל אַחֵר הוּא וְהִפִּיר הַסִּימָנִין שְׁלוֹ²⁶. בָּאוּ
עֵדִים וְהֵעִידוּ לְדִין שְׁאִין זֶה אָמוּד - אִין מוֹצִיאִין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נחמן, שהוא אחרון, פסק כתנא-קמא. וכן כתב הרי"ף שם. (4) שדרכם של פירות אלו להחטיר. למעלה (פ"ה ה"ה) נתבאר שיעור החסרון למיני פירות שונים. (5) כרבי יוחנן שם, שביותר מכדי חסרונם - מודה תנא-קמא שמוכרם. (6) בפיקוחם על המחיר ועל הכמות. (7) שאם יניחם - יפסיד המפקיד הרבה [הרמב"ן, הובא במגיד-משנה כאן, מפרש מה שאמרו בגמרא (שם) "יותר מכדי חסרונן דבריה הכל מוכרן" הכוונה שחסרו בפחות משנה כפי שדרכם לחסור בשנה תמימה, שאם תפרש כפשוטו - יצא מזה, שלרבן שמעון בן גמליאל מוכרם אפילו כשלא חסרו יותר מן הרגיל, וזה אינו מתקבל על הדעת (קדמוהו בזה ה'תוספות' שם ד"ה מחלוקת). והמגיד-משנה מוסיף שאפשר לפרש כך גם את דברי רבינו כאן]. (8) מחיר תרומה נמוך ממחיר חולין, מפני שאין הרבה קופצים עליה. (9) טבל שיש לו במקום אחר ואסורים באכילה לזרים. הראב"ד כתב: "ועכשיו באלו המקומות שאין תורמין ומעשרין (הכוונה לחוצה-לארץ) מוכרן למי שירצה". ברור שגם רבינו התכוון למקומות החייבים בתרומה ומעשר (מגיד-משנה). לקמן בה"ד כתב רבינו: בד"א בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים, אבל אם היו עמו באותה הארץ הרי זה לא יגע בו אף-על-פי שאבד. ונראה שהסתייגות זו כוחה יפה גם להאמור בהלכה זו (מגיד-משנה).

ב. המפקיד¹⁰ אצל חברו פרות והקניבו, דבש ונפסד, זין והחמיץ - עושה תקנה לבעל הפקדון ומוכרן בבית דין. אף על פי שעמדו¹¹ בהפסדן ואין ההפסד פושה¹² בהן, הרי הקנינים והסלים מוסיפין הפסד¹³.

(10) ברייתא שם. (11) צ"ל שיעמדו. פירוש, שלא יוסיפו על קלקולם. (12) מתרבה, מלשון הכתוב (ויקרא יג, ה): לא פשה. (13) הנוזל הנפסד מקלקל אותם. פסק כרבנן שם, שחוששים גם להפסד מועט.

ג. המפקיד חמץ¹⁴ אצל חברו, והגיע הפסח - הרי זה לא יגע בו עד שעה חמישית¹⁵ מיום ארבעה עשר¹⁶; מכאן ואילף יוצא ומוכרו בשוק¹⁷ לשעתו¹⁸, משום השב אבדה לבעלים. והוא הדין¹⁹ לשאר הפקדונות, שלא יגע בהן אף על פי שהוא יודע בודאי שיזולו בזמן פלוני או יאנס אותם המלך, שמא יבואו בעליהן מקדם ויטלו ממונם.

(14) פסחים יג. (15) שהיא התחלת איסור אכילת חמץ בערב פסח. (16) בניסן. טעמו של דבר - בסוף ההלכה. (17) בגמרא שם: "מוכרן לנכרים". ואפשר גם להאכילו לבהמה חיה ועוף. (18) באותה שעה ממש, כל זמן שמותר בהנאה - היינו עד סוף שעה חמישית, ולאחר מכאן אסור בהנאה מדרבנן. (19) מכל-שכן מחמץ בפסח שוודאי יפסיד הכל.

ד. המפקיד ספר תורה²⁰ אצל חברו - גוללו²¹ פעם אחת לשנים עשר חדש. ואם פשה גוללו²² פותחו

עצמו מן התשלומין - [נשבע שבועת שומרין]. אבל אם אמר: זהו שהשאלתי או שהשפתי לי או שנטלתי שכר על שמירתי, והבעלים אומרים: אינו זה אלא אחר, או נשתנה מןמות שהיה - השוכר נשבע הסת, או שבועת התורה אם הודה במקצת³⁴. כיצד? מאה סאה הפקדתי אצלך, והשומר אומר: לא הפקדתי אצלי אלא חמשים - נשבע שבועת התורה מפני שהודה במקצת, לא משום שבועת השומרין. מאה פור של חטים הפקדתי אצלך, והוא אומר: לא הפקדתי אצלי אלא מאה של שעורים - נשבע הסת, כשאר כל הנשבעין בטענה כזו.

(33) במגיד משנה מציין מקורו משנה וגמרא בפרק שבועת הדיינים. אולם לא נמצא שם מאומה מכל טענות אלו. ובבית יוסף חושן משפט סימן רצו כתב שהתכוון למה ששינוי שם (מב:): "אין נשבעין אלא על דבר שבמידה, שבמשקל ושבמניין". וקשה מאוד להבין כיצד הוציא מכאן את כל הדיינים האלה. ובפרישה שם מפרש שבכל אלה הוא פטור משבועת מודה במקצת מפני שזה כאומר אין לך בידי אלא כך וכך והילך (הא לך) וכל הטוען הילך פטור משבועת מודה במקצת (ראה הלכות טוען ונטען פרק א הלכה ג). (34) מדין מודה במקצת שחייבה אותו תורה להישבע אפילו לא קיבל עליו שמירה (כמבואר בסוף הלכה זו). מלשון רבינו משמע שאפילו החמישים סאה הם בעין חייב שבועת התורה. והרמב"ן והרשב"א חולקים עליו. ודעתם, שפטור משבועת מודה במקצת, מפני שפיקדון נשאר תמיד ברשותו של המפקיד בכל מקום שהוא והרי זה כהילך (מגיד משנה).

~ יום רביעי י"ג כסלו ~

פרק שביעי

(1) מבאר דין מפקיד פירות אצל חברו לא יגע בהם אפילו הם מתקלקלים, ודין מפקיד ספר תורה או כסות, ודין מוכר פיקדון בבית דין כשחסר יותר מכדי חסרון, ודין מפקיד מעות אצל שולחני או חנווני, ודין מפקיד אצל חברו ונשברה, ושאינן מקבלים פיקדונות מן הנשים ומן הקטנים ומן העבדים, ודין נפקד שהלך למדינת הים.

א. המפקיד² פרות אצל חברו - הרי זה לא יגע בהן, ואף על פי שהן חוסרין ומתמעטין³ והולכין. במה דברים אמורים? כשחסרו חסרון הראוי להן⁴ בכל שנה; אבל אם חסרו יותר מכדי חסרון - מוכרן⁵ בבית דין⁶, מפני שהוא משיב אבדה⁷ לבעלים. וכשהוא מוכרן - ימכר לכהנים בדימי תרומה⁸, שמא עשו אותן הבעלים תרומה או תרומת מעשר על פרות אחרות⁹.

(2) משנה וגמרא, בבא-מציא לח. (3) כתנא-קמא שם. ואף-על-פי שרבי יוחנן אמר (שם עמ' ב) הלכה כרבן שמעון בן גמליאל שימכרם בפני בית-דין. וטעמו, משום שרב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שיש לחשוש להפסד - מחויב הנפקד לטרוח ולמנוע. (28) אלא מודיע לו שהפקדון עלול להיפסד.

ה. פל המוכר פקדון על פי בית דין²⁹ - הרי זה מוכר לאחרים, ואינו מוכר לעצמו³⁰, מפני החשד³¹. והדמים יהיו מנחים אצלו³², ויש לו להשתמש בהן. לפיכך, הרי הוא עליהן שומר שָׂכָר, אף על פי שעדין לא נשתמש בהן³³.

(29) ראה למעלה ה"א. (30) ברייתא שם לח. "מוכרן בבית-דין. וכשהוא מוכרן - מוכרן לאחרים ואינו מוכרן לעצמו". (31) אף-על-פי שמוכר ע"פ בית-דין יש מקום לחשוד בו שהוא משתדל להוריד את המחיר. [ה'טור'] שם השמיט דין זה, ולא נתבאר למה השמיט דין מפורש בברייתא. ראה 'דרשיה' ו'פרישה' שם]. (32) משנה, שם כח: גבי אבידה. ורבינו משווה פקדון לאבידה בדין זה. (33) ההנאה, שיש לו מזה שהוא רשאי להשתמש בהן כשיצטרך להן, נחשבת כשכר. בפ"ג מהלכות גזילה ואבידה הי"ז, כתב רבינו שהמוצא חייב באונסי דמי אבידה אפילו לא נשתמש בהם עדיין, אבל בפקדון אינו חייב באונסין. ובמגיד-משנה מבאר נימוק ההבדל: שומר אבידה חייב בגניבה ואבידה אפילו כשאין לו כל הנאה, מפני שהוא עושה מצוה ופטור ממצוות אחרות (הלכות גזילה ואבידה ה"י). ולפיכך, כשיש לו הנאה העלו התחייבותו לדרגת שואל שחייב באונסין, אבל נפקד דינו כשומר חנם, ובמקרה שהוא מקבל הנאה - עלה גם כן בדרגה אחת ונעשה שומר שכר.

ו. המפקיד³⁴ מעות אצל חנוני או השלחני³⁵: אם היו צוררין ותתומין, או קשורין קשר משנה³⁶ - הרי זה לא ישתמש בהן. לפיכך, אם אבדו או נגנבו - אינו חייב באחריותן³⁷. ואם אינן תתומין ולא קשורין קשר משנה, אף על פי שהן צוררין - יש לו להשתמש בהן³⁸. לפיכך הוא נעשה עליהם שומר שָׂכָר³⁹. ואם אבדו או נגנבו - חייב באחריותן; ואם נאנסו, כגון שאבדו בלִטְטִים מְזִין - הרי זה פְּטוּר.

(34) משנה, שם מג. (35) חלפן, שמחליף מטבע על מטבע. (36) משונה, ויותר חזק מהקשר הרגיל. (37) נראה שהמדובר כששמן כדרכי השמירה שנתבארו למעלה בפ"ד. (38) המפקיד יודע שהחנוני והשולחני צריכים להרבה מעות, ואנו אומדים את דעת המפקיד שהוא מסכים שישתמשו במעותיו. ודרכו של כל אדם לצרור מעותיו אף-על-פי שעומדות להשתמש בהן כל שעה. (39) נתבאר בהלכה הקודמת.

ז. במה דברים אמורים? ⁴⁰ קדם שישתמש בהן; אבל אחר שישתמש בהן - נתחייב באחריותן, ככל מלוגה שפעולם⁴¹, עד שיתחזרום לבעלים.

(40) ר"ף בשם רב האי גאון. (41) אם השתמש בהן, הרי

יְקוּרָא בּוּ - מִתָּר; אֲבָל לֹא יִפְתַּח בְּגִלְל עֲצָמוֹ²³ וְיִקְרָא. וְהוּא הַדִּין שְׁאֵר סְפָרִים²⁴. וְאִם פִּתַּח וְקָרָא וְגִלְל בְּגִלְל עֲצָמוֹ - הָרִי שְׁלַח יָד בַּפְּקָדוֹן, וְנִתְחַיֵּב בְּאַנְסִין. הַפְּקִיד אֲצֵלוֹ כְּסוּת שֶׁל עֲצָמוֹ²⁵ - מְנַעֲנֵעָה אַחַת לְשָׁלֹשִׁים יוֹם. כְּדָרְךָ שְׁאֵמְרוּ בְּאַבְדָּה, כִּף אֲמָרוּ בַּפְּקָדוֹן²⁶. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה²⁷. שְׁזוֹ חוֹבָה עָלָיו מִשּׁוֹם הָשֵׁב אֲבָדָה לְבַעֲלִים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּפְּקָדוֹן שֶׁהִלְכוּ בְּעָלָיו לְמַדִּינַת הַיָּם; אֲבָל אִם הָיוּ עִמּוֹ בְּאוֹתָהּ הָאָרֶץ - הָרִי זֶה לֹא יַעַב בּוֹ, אִף עַל פִּי שְׁהוּא אֲבָדָה²⁸.

(20) ברייתא בבא-מצינא כט: כפי שנתפרשה בגמרא שם. (21) כדי לאווררו שלא יתעפש. (22) לצורך הספר. (23) כתב בהגהות מיימוניות: "אמרו משמיה דרב האי גאון ז"ל... והני מילי (כמה דברים אמורים) בבור, אבל חבר מותר לקרות בו, ומותר להעתיק ממנו שלא ברשות אפילו לכתחילה, והוא (בתנאי) שאין לו כיוצא בו". מובן "שלא ברשות" הכוונה שלא נטל רשות מהמפקיד, אבל כשהוא אינו מסכים - אסור גם לחבר. ובבית יוסף 'חומ"מ סוף סי' רצב, מביא דין זה בשם רב יהודאי גאון, והוא (הגאון) מבאר טעמו: לפי כשהפקידו אצלו יודע היה שילמוד בו, ואדעתא דהכי (על מנת כן) הפקיד אצלו... ושמה הטעם משום דאיתא במדרש משלי על (הכתוב) "לא יבוזו לגנב כי יגנוב" (משלי ו, ל), שאין לבזות מי שגונב דברי תורה ומעתיקן. (24) בזמנם, כל הספרים עשויים כמגילה ונפתחים ונסגרים בגלילה. [בהלכות גזילה ואבידה פ"ג הי"ג כתב רבינו, שהמוצא ספרים קורא בהם אחת לשלושים יום. ברור שהוא מחלק בין אבידה לפקדון, ויפרש מה שאמרו ברייתא (שם ל) "כדרך שאמרו באבידה, כך אמרו בפקדון" אינו נוגע לדין ספרים. ודעת ה'טור' (חומ"מ סוף סי' רצב) שגם בפקדון גוללם כל שלשים יום. ונראה שרבינו קבע הבדל זה, כדי ליישב את הסתירה שבין המשנה והברייתא (שם כט: ראה ב"ח שם). ומוציאים אנו עוד הבדל גדול בין האמור בהלכות גזילה ואבידה, ובין האמור כאן בדין ספרים. שם הוסיף כמה הסתייגויות "לא ילמוד בהם לכתחילה (פירוש, דבר חדש שלא למדו מעולם), ולא יקרא פרשה וישנה, ולא יקרא פרשה ויתרגם, ולא יפתח בו יותר משלושה דפין, ולא יהיו שנים קורין משני ענינים, שמה ימשוך זה וימשוך זה ויבלה הספר, אבל קורין הם בענין אחד. ולא יקראו שלושה בספר ואפילו בענין אחד, וכאן השמיט כל זאת. כנראה סמך כאן על דבריו שם, וכתב רק את הדינים שאינם דומים או שלא נכתבו שם]. (25) במשנה, שם, נאמר סתם: "מצא כסות - מנעה אחת לשלושים יום", ובגמרא שם מחלקים בין כסות של צמר לשל פשתן, ולא פירשו. ומפרש רבינו, שהניעור קשה לפשתן ומועיל לצמר. ורש"י שם מפרש להיפך. [בהלכות גזילה ואבידה שם, מוסיף רבינו שני תנאים ע"פ הגמרא שם: שלא ינערו שנים ולא יחבוט במקל. וסמך כאן על מה שאמר שם. (26) ברייתא שם ל. במשנה אמרו דין זה באבידה, והברייתא מפרשת את המשנה. (27) בכל מקום

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

54) ואף-על-פי שכל מה שקנתה אשה קנה בעלה, אנו אומרים שמא הפקיד מישהו אצלה (מגיד-משנה בשם הר"י מיגש). ועוד, שמא נתן לה מישהו ע"מ שאין לבעלה רשות בו. 55) שהרי הבעל יורש את אשתו. ואם הפקדון הוא של אחרים - יבוא ויתבע מבעלה. 56) מאותם הנימוקים שאמרנו באשה. 57) ואין דין הפקדון כנכסי הפקר, שכל הקודם זכה בהם. והטעם, משום שסתם עבדים גונבים מאדונייהם. ואף-על-פי-כן, כשהוא חי מחזיר למקום שנטל, מכיון שלא נתברר הדבר שגזל או גנב. [וכתב הרשב"ם שם, שאם נתגרשה האשה ואחר-כך מתה - נותנים ליורשיה, ועבד שנשתחרר ומת - נותנים לרבו, שסתם עבדים גזלנים הם]. 58) ואין להחזיר לו, שמא לא ישמור עליו ויאבדו. 59) כברייתא שם כתוב: "יעשה לו סגולה". ובגמרא נאמרו שני פירושים, אחד - ספר-תורה, והשני - דקל, וקיבל רבינו שני הפירושים. וקטן שאמרו - הכוונה עד בן שש, אבל למעלה משש אם הוא חריף ומבין כטיב משא ומתן אין חוששים לאיבוד, שהרי מקחו מקח וממכרו ממכר (ראה הלכות מכירה פכ"ט ה"ו), ולפיכך מחזירים לו (מגיד-משנה). [והרשב"א מפרש מה שאמר רבינו "יחזיר לאשה, יחזיר לעבד" בא ללמדנו, שלא תחשוב שאסור להחזיר להם מפני שיש להניח שהפקדון הוא של הבעלים, אבל גם אם החזיר לבעלים - פטור, ולכתחילה מחזיר להם, שהרי הוא מחזיר למקום שנטל (מגיד-משנה). וראה רמ"א אבן-העזר סימן פו ס"א, ו'בית שמואל' שם ס"ק ח. ובהגהות מיימוניות כתב בשם הראב"ן, שאם תבעו הבעלים יחזירו הנפקד להם. 60) גמרא שם. 61) אם הנפקד מאמין להם. 62) כמו שאמרו. 63) ודוקא כשאמרה בשעת מיתתה כשאין לה האפשרות לקחת הפקדון מיד הנפקד, אבל כשהיא בריאה - יתן לפלוני אפילו אין הנפקד מאמין לה, שהרי היא יכולה לקחת ממנו את הפקדון ולהחזירו בעצמה לידו ('טור' אבן-העזר שם).

יא. הפקדון והאבדה⁶⁴ לא נתנו לתבע אלא במקומם. פיצד? הפקיד אצלו בירושלים - אינו יכול לתבעו בנב⁶⁵; ואם החזיר לו בנב - מקבלו ממנו⁶⁶. הפקיד אצלו בלשונב, והביא פקדונו במדבר - אינו מקבלו ממנו⁶⁷; אלא יאמר לו⁶⁸: הרי הוא באחרייתך עד שתחזירנו לי בלשונב, פדרך שהפקדתי אצלה בלשונב.

64) בבא-קמא קיח. 65) אינו יכול לדרוש מהנפקד או ממוצא אבדה להביאו אליו לנוב. 66) ואינו יכול לטעון: הפקדתי אצלך בירושלים, החזיר לי שם. 67) אינו מחויב לקבלו ולפטור את הנפקד מחובת השמירה. 68) יכול הוא לומר לנפקד (כתב בהגהות מיימוניות, שאם הוכרח להוציאו למדבר משום שלא היה לו מקום להטמין את הפקדון ביישוב, ולשומר אחר אסור למסור, ולקח אתו הפקדון או את האבדה למדבר ונאנס - דעת ראב"ה שהוא פטור).

יב. המפקיד אצל חברו, והלך בעל הפקדון למדינת הים, והרי השומר רצה לפרש מיפשה לים או לצאת בשווא⁶⁹ - יש מי שהורה, שאם פא השומר והביא

לקח אותן בהלוואה והרי הן שלו, וחל עליו חיוב להחזיר לנפקד כסף אחר, והוא-הדין במוכר פקדון שאמרנו (למעלה ה"ה) שדינו כשומר שכר.

ח. המפקיד מעות⁴² אצל בעל הבית, בין צוררין בין מתרין - הרי זה לא ישתמש בהן. לפיכך, אם אבדו או נגנבו - אינו חייב באחרייתן. והוא שייטמנם בקרקע, כמו שבארנו⁴³.

42) משנה שם. 43) למעלה פ"ד ה"ד גבי שומר חנם.

ט. המפקיד חבית⁴⁴ אצל חברו, בין שיהדו לה הבעלים⁴⁵ מקום בין לא יחדו לה מקום, וטלטלה לצרכו⁴⁶ ונשברה, בין מתוך ידו⁴⁷ נשברה בין אחר שהחזירה למקום שיהדו לה נשברה - חייב לשלם⁴⁸. טלטלה לצרכה, בין שנשברה מתוך ידו בין שנשברה משהניחה במקום אחר⁴⁹ - פטור⁵⁰.

44) משנה, שם מ: וגמרא מא. 45) בעל החבית קבע את המקום להנחת החבית. 46) הנפקד טלטל את החבית לצורך עצמו בלי נטילת רשות מהמפקיד. 47) בשעה שטלטלה והשתמש בה. 48) כרבי עקיבא שם, שחזרה צריכה דעת בעלים, ואם לא הודיע לבעלים שלקח והחזיר - הרי זה כאילו לא החזיר, וחייב באונסין כדין שולח יד בפקדון. 49) ומכל-שכן אם החזירה למקומה. 50) קיבל דעת רבו הר"ף שם, שהלכה כרבי יוחנן האומר, שהרישא של המשנה שם היא כדעת רבי ישמעאל שחזרה למקומה אינה צריכה דעת בעלים, והרי זה כאילו לא נטלה. והסיפא כדעת רבי עקיבא ואין ללמוד כלום מסתם משנה זו ששתי בבותיה סותרות זו את זו, ולפיכך הלכה כרבי עקיבא לפי הכלל: הלכה כרבי עקיבא מחבירו. ולא נתברר לי למה פסק כרבי יוחנן נגד רב ששת, הרי כלל הוא בידינו שהלכה כבתראי (כאחרונים נגד הקודמים להם)? ובכסף-משנה פ"א מהלכות ברכות ה"ח, בדין אמר תנו מאכל לבהמה, כתב שרבינו פסק כרב ששת נגד רבי יוחנן מפני שהלכה כבתראי (כנראה, הוא אינו מגביל את הכלל הזה לתקופה מאוחרת, מאביי ורבה ואילך).

י. אין מקבלין⁵¹ פקדונות לא מן הנשים⁵² ולא מן העבדים⁵³ ולא מן התינוקות. קבל מן האשה - יחזיר לאשה⁵⁴; מתה - יחזיר לבעלה⁵⁵. קבל מן העבד⁵⁶ - יחזיר לעבד; מת - יחזיר לרבו⁵⁷. קבל מן הקטן⁵⁸ - יקנה לו בו ספר תורה או דקל שילאכל בהן פרותיו⁵⁹. וכלן שאמרו⁶⁰ בשעת מיתתן: של פלוני הם, אם נאמנין לו⁶¹ - יעשה פרושן⁶², ואם לאו - יחזיר לירישיהם⁶³.

51) בריתא בבא-בתרא נא: נב. 52) הנשואות, שמא הם של הבעל, וכדי להסתירם מעיניו היא מפקידה אותם אצל אחרים, ואסור לסייע ידי עוברי עבירה (לפעמים, נשים מורות היתר לעצמן לקחת מרכוש בעליהן שלא ברשות). 53) סתם עבדים חשודים על הגזל (רשב"ם שם).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ברשותו. וב'בית יוסף' דחה פירושו זה לדברי הרי"ף, מכיון שנאמר סתם "אמר הריני משלם", ומשמע שאמירה גרידא מספיקה. וגם באבדה, שאין בעיית כפל יש נפקאמינה מסברת רבא, כגון אם עלה בינתיים מחירו הפקדון, אין השומר משלם אלא מחירו הקודם (ראה לקמן ה"ג). ואם עלה שויו זמן מסוים לפני הגניבה, יש הבדל בין שני הלשונות בדעת רבא שנאמרו למעלה: אם הפקדון קנוי משעת התחלת השמירה כלשון ראשון - משלם מחירו הקודם, ואם הוא קנוי סמוך לגניבתו - משלם לפי מחירו באותה שעה. [בגמרא שם אמרו שיש הבדל לבין בית שתי השיטות שהובאו למעלה לדעת רבא, במקרה שהבהמה לא נמצאה ברשותו של הנפקד בשעת הגניבה ואינו יכול לזכות בה: לשיטה ראשונה - קנה הכפל, ולשיטה שנייה - לא קנה. ראה 'טור' חו"מ סי' רצה שכתב, שזכה בכפל אפילו לא היתה ברשותו, הרי שקיבל שיטה ראשונה. וב'בית יוסף' שם כתב שגם דעת הרי"ף כך, כי סתם ולא כתב שדווקא בעומדת ברשותו קנה. מדבריו יוצא, שגם רבינו אינו מחלק בין עומדת ללא עומדת ברשותו]. (6 בבא-קמא קח: (כסף-משנה בשם תלמידי הרשב"א). (7 הצמר שגזו הגנב. (8 טעם זה אמרו בב"מ שם לפי ביאורו של רבי זירא לשיטה הראשונה של רבא, שהשומר קונה משעה שקיבל את הפרה, אולם גם ללשון שני אנו צריכים לסברא זו לענין גיזות וולדות שנטענה ושילדה בבית הגנב, שלדעת רבינו (לפי ביאורו של המגיד-משנה) הם של המפקד. (9 בהלכות גניבה פ"א הי"א. (10 כלומר, הצמר שגזו לפני שנתיאשו הבעלים (יאוש = הבעלים חדלו מלקוות להחזרת הגניבה), והולדות שילדה לפני יאוש חוזרים לבעלים, אפילו אם חזרה אחר יאוש. (11 משנה, שם לג: (12 למעלה בפ"א מהלכות שכירות, נתבאר ששוכר דינו כשומר בשכר, ושניהם חייבים בגניבה ואבידה ופטורים מאונסין.

ב. שומר¹³ חנם שאמר: פשעתי - זכה בכפל. שהרי חייב עצמו לשלם¹⁴; ואלו רצה, אמר: נגנבה או אבדה, והיה פטור¹⁵. וכן נושא שוכר והשוכר¹⁶ שאמר: נגנבה - קנה הכפל. שהרי חייב עצמו לשלם; ואלו רצה, אמר: מתה¹⁷, והיה נפטר. אבל השואל - אינו קונה הכפל עד שישלם מעצמו¹⁸. קדם ושלם מעצמו, ואחר כך הפר הגנב - משלם תשלומי ארבעה וחמשה לשואל¹⁹.

(13 מימרא של רב פפא, שם לד. (14 בזה שאמר "פשעתי", כבר חייב עצמו לשלם וזכה בכפל אף-על-פי שלא אמר בפירוש: הריני משלם ('בית יוסף' חו"מ שם). (15 אם היה נשבע על כך. (16 כבר פפא, שם. (17 כדרכה. (18 אבל כשאמר הריני משלם, ולא שילם עדיין - לא קנה הכפל. מחלוקת רב פפא ורב זביד שם, ופסק רב זביד, מפני ששנינו בברייתא כמותו. (19 בגמרא שם נתבאר מה בין שואל לשומר: שואל - כל הנאה שלו, שהרי אינו משלם כלום לבעלים, ומשום כך אין הבעלים מקנים לו הכפל בזכות ההבטחה לשלם, כי סבורים הם שמוטל על

הפקדון לבית דין - נפטר מאחריות שמיירתו. ודברים של טעם הם, שאין אוסרין זה במדינה זו מפני פקדון של זה שהלה, ואי אפשר לו להוליכו עמו, שמא יארע לו אנס ויהיה חייב באחריותו. ובית דין מפקדין אותו פיד נאמן אצלם, משום השב אבדה לבעלים⁷⁰.

(69 לדרך רחוקה. (70 שאם ישאיר הפקדון ללא שמירה - ייגנב או יאבד (סברת עצמו).

~ יום חמישי י"ד כסלו ~

פרק שמיני

(1) דין שומר ששילם דמי הפיקדון ונמצא הגנב, ודין שומר שאמר פשעתי ודין קונה הכפל שקונה השבח הבא מאליו, ודין תבועה ובעלים לשומר ונשבע ואחר כך שילם והוכר הגנב, ודין שאל מן השותפים ושילם לאחד מהם או מן האשה ושילם לבעלה, ודין נגנב הפיקדון באונס ואחר כך הוכר הגנב.

א. המפקד² אצל חברו פהמה או כלים, ונגנבו או אבדו³, אמר: הריני משלם ואיני נשבע, ונמצא הגנב - משלם תשלומי כפל, טבח או מזכר - משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם? למי שהיה הפקדון אצלו⁴, שהרי אמר אשלם⁵. חזרה הבהמה עצמה - חוזרת לבעליה⁶ היא וגזותיה? וולדותיה; שאין זה השומר קונה שבח הבא מגופה, אלא שבח הבא מאליו⁸. וכבר בארנו⁹, שאין הגנב מחזיר גזות וולדות אלא לפני יאוש¹⁰. נשבע השומר ולא רצה לשלם¹¹, ואחר כך נמצא הגנב - משלם תשלומי כפל, טבח או מזכר - משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם? לבעל הפקדון. וכן השוכר¹² פרה מחברו ונגנבה, ואמר: הריני משלם ואיני נשבע, ואחר כך הפר הגנב - משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה לשוכר; שאילו רצה השוכר, היה נשבע שנגנבה באנס ונפטר.

(2 בבא-מציעא לג: (3 המדובר בשומר חנם שהוא פטור מגניבה ואבידה, אלא שהוא מחויב ליטעב שבועת השומרים. (4 בגמרא שם (ד. מפרש רבא: "נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני - הרי פתתי קנויה לך מעכשיו" (ויש אומרים: סמוך לגניבתה קנויה לך, ראה שם). וטעמו של דבר, שאנו אומדים דעתו של המפקד, שהוא מעדיף לוותר על ספק הכפל (אם ימצא הגנב) על-מנת שהקרון יהיה בטוח לו (רש"י שם). (5 רבינו מדגיש כאן שהלכה כרבי יוחנן (שם) שאפילו לא שילם עדיין - הכפל שלו, מכיוון שקיבל עליו לשלם. [למעלה (פ"ו ה"א) נתבאר שמשביעים את השומר שאינה ברשותו, שמה עיניו נתן בה. והרא"ש בסוגיא שלנו כותב, שלדעת הרי"ף אין השומר קונה את הכפל אלא אחר שנשבע שאינה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(רש"י שם). (27) כרבא שם, שהלכה כמותו בכל מקום נגד אביי, חוץ לשש הלכות המסומנות בגמרא בראשי תיבות "ע"ל קג"ם". (28) ב"מ לד. "פשיטא, הא קאמר (הרי הוא אומר) הריני משלם".

ה. אָמַר²⁹: הַרְיֵנִי מִשְׁלָם, וְחִזְרֵי וְאָמַר: אֵינִי מִשְׁלָם³⁰; או שְׁאָמַר: הַרְיֵנִי מִשְׁלָם, וּמַת, וְאָמַר הַבְּנִים: אֵין אָנוּ מִשְׁלָמִין³¹; או שְׁלֹא הִסְפִּיק לְתַבֵּעַ אֶת הַשׁוֹמֵר עַד שְׁמַת, וְתַבֵּעַ הַבְּנִים³², וְשָׁלְמוּ בְּנֵי הַשׁוֹמֵר; או שְׁשָׁלְמוּ הַבְּנִים לְבָנִים³³; או שְׁשָׁלַם הַשׁוֹמֵר מִחֻצָּה³⁴; שְׁאֵל שְׁתֵּי פְרוֹת, וְשָׁלַם אֶחָת מֵהֶן³⁵; שְׁאֵל מִהַשְׁתַּפֵּיז, וְשָׁלַם לְאֶחָד מֵהֶן; שְׁתַּפֵּיז שְׁשָׁאֵלוּ, וְשָׁלַם אֶחָד מֵהֶן³⁶; שְׁאֵל מִן הָאִשָּׁה³⁷, וְשָׁלַם לְבַעֲלָהּ³⁸; אִשָּׁה שְׁשָׁאֵלָה³⁹, וְשָׁלַם בְּעַלְהָ⁴⁰ - כָּל אֶלוֹ סָפֵק, וְהָרִי הַכֶּפֶל מִשָּׁל בְּסָפֵק וְאֵינוֹ תַחַת יַד אֶחָד מֵהֶן⁴¹, לְפִיכֶךָ חוֹלְקִין הַכֶּפֶל⁴² או הַשֶּׁבַח בֵּין בַּעַל הַפְּקָדוֹן וּבֵין הַשׁוֹמֵר. וְאִם קָדַם אֶחָד מֵהֶן וְתַפְס הַכֹּל - אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ⁴³, וְאֶפְלוּ בְּחוֹצָה לְאַרְצֵן⁴⁴.

(29) כל הדינים שבהלכה זו נשאלו בגמרא שם לד: ונשאו בתיקו. (30) אפילו אם אמר בבי"ד הריני משלם ואינו יכול לחזור בו, אפשר שלא קנה הכפל מפני שהטריחו בבי"ד (מגיד-משנה). (31) צדדי הספק הם: אפשר שהם מסכימים לשלם, וכוונתם לדחות התשלום לזמן מה, מחמת חוסר מזומנים. (32) בגמרא שאלו סתם: שילמו בנים - מאי? והרי"ף הוסיף וביאר, שהמדובר, כשלא הספיק לתובע עד שמת. ורבינו קיבל ביאורו, כדרכו בכל מקום לקבל שיטת רבו של רבו. ונראה שהוספה זו באה ללמדנו, שהמדובר בנגנבה בחיי השומר, שאם נגנבה אחר שמת אין כל ספק שהיורשים אינם זוכים בכפל אף-על-פי ששילמו, שהרי אין עליהם חובת שמירה כלל ופטורים משלם, ואין זה דומה לנשבע ושילם שבהלכה ד. למעלה בפ"א ה"ה אמנם אמרנו, שהיורשים דינם כשומר שכר, אולם שם המדובר בשואל, ויש הנאה ליורשים שיכולים להשתמש בפקדון. וכאן בשומר ואסור להשתמש בפקדון. ונראה להוסיף עוד, שאם תבעו הבעלים את השומר ומת - אין מקום לכל בעיא, שאם אמר הריני משלם ושילמו הבנים - פשיטא שזכו בכפל, ואם אמר איני משלם - ברור היה לרי"ף ולרמב"ם שלא זכו, שהרי אין עליהם לא חובת תשלום ולא חובת שבועה, ולפיכך דקדקו וכתבו שלא הספיק לתבוע. [בגמרא שם נשאלה עוד בעיא: "שילם לבנים" פירוש, מתו הבעלים ושילם השומר ליורשיו. והרי"ף - ורבינו בעקבותיו - השמיטו בעיא זו. ונראה שלא גרסו אותה בגמרא, ונימוקם: שאין מקום לבעיא זו, שאם נגנבה בחיי הבעלים - בוודאי לא זכו בניו בכפל, שהרי אין אדם מוריש קנס לבניו (ראה כסף-משנה כאן)]. ואם נגנבה אחר שמתו (וכן פירש"י שם), אפשר שלדעתם, כשהשומר ממשיך בשמירה והיורשים לא לקחו הפקדון בחזרה, הרי זה כאילו מסרו לו הם את הפקדון. ובשילמו בנים לבנים, המדובר כשמתו הבעלים והשומר ממשיך בשמירתו

השואל לפצות את ההפסד, ואף-על-פי-כן כששילם וקיבלו פיצוי מלא - הקנו לו את הכפל (רש"י שם).

ג. כָּל הַקּוֹנֵה²⁰ הַכֶּפֶל - קוֹנֵה הַשֶּׁבַח הַבָּא מֵאֵלֶיו. פִּיעֵד? הַפְּקִיד אַרְבַּע סְאִין אֶצֶל חֶבְרוֹ, וְהָרִי הֵן שְׁוִין סֹלַע, וְנִגְנְבוּ אוֹ אֶבְדוּ, וְאָמַר: הַרְיֵנִי מִשְׁלָם סֹלַע וְאֵינִי נִשְׁבַּע, וְאַחַר כֶּךָ נִמְצְאוּ, וְהָרִי הֵן שְׁוִין אַרְבַּע סֹלַעִים - הָרִי הֵן שֶׁל שׁוֹמֵר, וְאֵינוֹ מִשְׁלָם אֶלָּא סֹלַע²¹. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּשָׁלָא הַטְּרִיחֵן לְבַעֲלִים בְּדִין; אֲבָל אִם הוֹדָה שֶׁפָּשַׁע, וְחִיבֵהוּ בֵּית דִּין לְתַן, וְלֹא נָתַן בְּרִצּוֹנוֹ עַד שֶׁכִּפְּוֵהוּ בֵּית דִּין עַל פְּרָחוֹ וְנִטְלוּ מִמֶּנּוּ, וְאַחַר כֶּךָ הִפְר הַגִּנֵּב אוֹ נִמְצָא הַפְּקָדוֹן - יִחְזַר לְבַעֲלִים כְּמוֹת שֶׁהוּא, וּמִחֻזְרִין לְשׁוֹמֵר הַדְּמִים שֶׁלְקָחוּ מִמֶּנּוּ. וְאִם בָּלִים אוֹ קָרַקַע גָּבּוּ בֵּית דִּין מִמֶּנּוּ בְּשׁוֹמְא²² - מִחֻזְרִי לְשׁוֹמֵר כְּלָיו או שְׁדָה²³.

(20) שם לד. מעשה בכיפי (נזמים). (21) במסקנא שם חילקו בין לא הטריח את הבעלים בבית-דין לבין הטריחו: במקרה ראשון - הרווח לנפקד, ובמקרה השני - למפקיד. הראב"ד בהשגותיו כתב שהנפקד אינו זוכה בשבח הבא מאליו שלפני אמירתו הריני משלם. ונראה שדעת רבינו אינה כן, וסובר שקנה משעת גניבה (והמדובר לפני יאוש בעלים, שהרי שבח הבא מאליו אחר יאוש בעלים - קנה הגנב). והמגיד-משנה מוסיף, שאפשר שזכה אפילו בשבח שהשביח משעה שקיבל את הפקדון, כלשון ראשון בשיטת רבא (ראה ביאורנו למעלה בדין חזרה הבהמה עצמה). (22) הדיינים העריכו את שוויים, ונתנו אותם למפקיד לתשלום הפסדו. (23) ואינו יכול לעכבם לעצמו ולתת לנפקד את דמיהם כפי שהעריכו הדיינים. כך פסק רב נחמן שם במעשה הנזמים שהנפקד שכח באיזה מקום הניחם. וביארו שם, שאפילו לשיטת הסוברים ששומת בית-דין אינה חוזרת, ואם שמו בית-דין כליו של לווה ונתנום למלוה בחובו ואחר-כך בא הלווה והביא כסף מזומן ודורש החזרת כליו - אין שומעים לו, כאן מחזירים מפני שהשומא עיקרה בטעות, שהרי הוברר שהנזמים היו ברשותו של הנפקד, אלא שלא זכר באיזה מקום הניחם. וסובר רבינו שהווא-הדין בהוכר הגנב או נמצא הפקדון. [ובמגיד-משנה מביא דעת החולקים על רבינו בדין זה, ואומרים שאין זה דומה למעשה הנזמים שנמצאו במקום שהניחם והוברר שלא פשע, אבל בנידון כאן הרי פשע וגרם לגניבה או לאבידה, ולפיכך שומא זו דינה ככל השומות של נכסי לווה למלוה].

ד. תְּבַעוּהוּ²⁴ בְּעֵלִים לְשׁוֹמֵר, וְנִשְׁבַּע²⁵, וְאַחַר כֶּךָ שָׁלַם²⁶, וְהִפְר הַגִּנֵּב, הוֹאִיל וְשָׁלַם בְּרִצּוֹנוֹ - זָכָה בְּכֶפֶל²⁷, אִף עַל פִּי שֶׁהַטְּרִיחֵן בְּתַחֲלָה לְדִין עַד שֶׁנִּשְׁבַּע. אָמַר הַשׁוֹמֵר בְּתַחֲלָה: אֵינִי מִשְׁלָם, וְחִזְרֵי וְאָמַר: הַרְיֵנִי מִשְׁלָם - זָכָה בְּכֶפֶל²⁸.

(24) מחלוקת אביי ורבא בבבא-קמא קת. (25) שומר חנם נשבע שנגנב שלא בפשיעה. (26) לפנים משורת הדין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בְּשׁוֹבְעֵתָ⁵¹, רָצָה עוֹשֶׂה דִין עִם הַגֵּנֵב⁵²; וְאִם שׁוֹמֵר שָׂכָר הוּא - עוֹשֶׂה עִמּוֹ דִין⁵³. נִגְנַב הַפְּקֻדוֹן בְּאִנְסָ⁵⁴, וְהִחְזִירוֹ הַגֵּנֵב לְבֵית הַשׁוֹמֵר, וְהָרִי הוּא בְהִמָּה, וּמִתָּה שָׁם בְּפִשְׁעֶהָ - יֵשׁ בְּדָבָר סֶפֶק אִם פְּלִתָה שְׁמִירָתָ⁵⁵ וְנִפְטָר, אוֹ עֲדִין לֹא פְלִתָה שְׁמִירָתָ⁵⁶. לְפִיכָּךְ: הַשׁוֹמֵר פְּטוּר מִלְשָׁלִם, וְאִם תִּפְסוּ הַבְּעָלִים - אֵין מוֹצִיאֵין מִיָּדָם.

(45) בבא־קמא קח: (46) בליסטים מזוין שהשומר אינו יכול להציל מידו, ולא לקח בפרהסיא אלא הסתתר שלא יראוהו. מעשה שכזה נידון כגניבה המחייבת תשלומי כפל (רבינו פ"ד מהלכות גניבה ה"ד) ונידון כאונס לפטור שומר שכו שחייב בגניבה רגילה. (47) ואפשר להוציא ממנו את הגניבה או דמיה. (48) בגמרא כתוב: "עושה עמו דין". ורבינו ביאר "עם הגנב", כלומר, על השומר מוטל לטרוח ולהוציא מיד הגנב, אבל אינו מחויב לשלם מכיסו כלום. ורש"י מפרש שם, שהשומר משלם לבעלים וגובה מהגנב (מגיד־משנה. ראה סמ"ע סימן רצד ס"ק ז, וש"ך שם ס"ק ז). (49) פירוש, אינו יכול לטעון: אשבע שלא שלחתי בה יד, ואולי גם שאינה ברשותי - ואסתלק. (50) בגמרא כתוב סתם: "שקדם ונשבע", ומפרש רבינו, שקדם לפני שהוכר הגנב (וכן פירש הרי"ף). (51) יכול הוא לטעון: נשבעתי ונפטרתיו והסתלקתי מכל הענין הזה. (52) לא נתבארה כוונתו. לשם מה יטרח אם אינו מחויב לעשות זאת, וגם לא ירויח מזה כלום (ראה ב"ח חו"מ סי' רצד שעמד על תמיהה זו, ותירץ בדוחק: שרוצה לעשות מצוה). (53) מכיון שקיבל שכר עבור שמירתו, מוטל עליו לטרוח ולהוציא מיד הגנב, משום שאין זה נידון כאונס, כשאפשר להוציא מידו. [ב'שיטה מקובצת' שם הובאו כמה שיטות בפירוש סוגיא זו. ופירושו כאן מסתמך בעיקר על המגיד־משנה]. (54) בעיא שלא נפשטה, שם. (55) כשנגנבה באונס נפטר השומר לגמרי, ונפסק חיוב השמירה שהיה מוטל עליו, וכשהחזרה לא קיבל על עצמו שמירה שניה. (56) מכיוון שהחזרה ליד השומר, והוא לא החזירה לבעלים - קיים עדיין חיוב השמירה הראשון.

בְּרִיף רַחֲמָנָא דְסִינְעָן

~ יום שישי ט"ו כסלו ~

הַלְכוֹת מְלוּה וְלוּהָ

יֵשׁ בְּכָלֶלֶן שְׁתֵּים עָשָׂרָה מִצְוֹת. אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֶׂה, וְשִׁמּוּנָה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶהוּ פְּרָטֵן: (א) לְהִלוֹת לְעֵנִי וְקָךְ. (ב) שְׁלֹא יִגְשֶׁה אוֹתוֹ. (ג) לְגִשֶׁה אֶת הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים. (ד) שְׁלֹא יִמְשֹׁךְ בְּעַל חוֹב בְּזָרוּעַ. (ה) לְהִחְזִיר הַמְשֻׁפָּן לְבְעָלָיו בְּזִמְן שֶׁהוּא צָרִיף לָוִי. (ו) שְׁלֹא יֵאָחַר הַמְשֻׁפָּן מִבְּעָלָיו הַעֲנִי בַעַת שֶׁהוּא צָרִיף לוֹ. (ז) שְׁלֹא יִחַבֵּל אֶלְמָנָה. (ח) שְׁלֹא יִחַבֵּל פְּלִים שְׁעוֹשִׂין בְּהֵן אֶכֶל נֶפֶשׁ. (ט) שְׁלֹא יִתֵּן הַמְלוּהָ בְּרִבִּית.

בהסכמת בניו ונגנבה ואחר־כך מת השומר, ויש כאן שני נימוקים לטובתם של הירורשים: א. מיתת הבעלים; ב. מיתת השומר, ולפיכך שאלו מה הדין]. (33) נתבאר בהערה הקודמת. (34) כשתבעו, אמר: הריני משלם מחצה (רש"י). והבעיא היא אם זכה במחצית הכפל או לא זכה בו, משום שהמפקיד לא הקנה לו כלום כשאינו מפצה את כל ההפסד. (35) אִם־תִּמְצִי־לוֹמֵר בשילם מחצה לא קנה כלום, מה הדין בשני דברים שלמים ושילם דמי דבר שלם (רש"י). [ידועה שיטתו של רבינו לפסוק בכל מקום כאִם־תִּמְצִי־לוֹמֵר, ולמה לא פסק כאן בשילם מחצה שלא זכה? כבר קבעו רושמי־כללים (ראה יד מלאכי, כללי הרמב"ם אות טז) שכלל זה כוחו יפה רק כשאמרו בפירוש בגמרא "אִם־תִּמְצִי־לוֹמֵר", אבל לא כשזה יוצא ממשמעותה של הבעיא השניה]. (36) הבעיא היא אם קנה חצי הכפל, שהרי שילם כל חלקו, או לא? [מובן שגם בעיא זו נשאלה באִם־תִּמְצִי־לוֹמֵר ששילם מחצה לא קנה כלום]. (37) מנכסי מלוג שלה, שהבעל אוכל פירותיהם והקרן שלה. (38) ושאלו שם, אם הבעל קונה את הכפל מפני שהוא כאפוטרופוס על נכסיה וגם אוכל פירותיהם או לא קנה, מפני שהקרן אינו שלו (ע"פ פירוש רש"י שם). (39) לצורך נכסי מלוג שלה. (40) צדדי בעיא זו הם אותם הנימוקים עצמם שנאמרו בבעיה הקודמת, ובכיוון הפוך (ראה 'תוספות' שם ד"ה שאל). (41) שאם היה תפוס ביד אחד מבעלי הדינים, היינו אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה. (42) כן פסק הרי"ף בהלכותיו, ורבינו קיבל דעתו. והרא"ש כאן דחה שיטתם, ואומר שיש לדון את המפקיד כמחזוק, שהרי הפקדון הוא שלו בכל מקום שהוא נמצא, ומשום כך כל הכפל שייך לו. [וב'בית יוסף' חו"מ סי' רצה מסביר שיטת הרי"ף והרמב"ם, שאמנם המפקיד הוא מחזוק בפקדון, אבל אינו מחזוק בכפל (ראה רא"ש כאן, ופלפולא חריפתא אות ד)]. (43) וזכה בכל הכפל, שהרי הוא מחזיק בממון. (44) שאין בית־דין מגבים קנסות בחוץ לארץ, וכפל קנס הוא, אף־על־פי־כן אם תפסו הבעלים אין מוציאים מידם. [מה שאמר רבינו "אפילו" בחוצה־לארץ, מפרש בכסף־משנה: שבחוצה־לארץ הורע כוחו של התופס, משום שישנם שני נימוקים לחובתו בנוגע לחצי הכפל, א. אין בית־דין מגבים כלל כפל בחוץ־לארץ; ב. אפילו אם מגבים, היה מקבל חציו בלבד. אבל בארץ ישראל יש רק נימוק אחד, היינו שבי־ת־דין היו נותנים לו חצי. ולפיכך הדגיש רבינו וכתב "אפילו". פירושו זה דחוק קצת. ואפשר לפרש כוונת רבינו באופן יותר פשוט, והוא: המלה "אפילו" אינה נמשכת לדין שבין המפקיד והנפקד, שהרי שם רבותא יותר גדולה בא"י שמגבים קנס והבית־דין היו נותנים חצי לזה וחצי לזה, ואף־על־פי־כן אם תפס אחד הכול אין מוציאים מידו. ה"אפילו" נמשך אפוא לדין תפיסת קנס בחוצה־לארץ בלבד, כלומר, אף־על־פי שאין מגבים קנס - אם תפס אין מוציאים מידו].

ו. נִגְנַב⁴⁵ הַפְּקֻדוֹן בְּאִנְסָ⁴⁶, וְאַחַר כֵּן הִפְר הַגֵּנֵב⁴⁷ - אֶחָד שׁוֹמֵר חֲנָם וְאֶחָד שׁוֹמֵר שָׂכָר עוֹשֶׂה דִין עִם הַגֵּנֵב⁴⁸ וְאִינוֹ נִשְׁבָּע⁴⁹. קָדָם וְנִשְׁבָּע, וְאַחַר כֵּן הִפְר הַגֵּנֵב⁵⁰: אִם שׁוֹמֵר חֲנָם הוּא - רָצָה עוֹמֵד

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

~ נקודות משיחות קודש ~

"ומצות עשה לנגש את העובד כוכבים ולהצטרף לו כו".

וצריך להבין הרי גם בנוגע לאומות העולם מצינו פרטי דינים של הנהגה במדת החסד והרחמים, ולדוגמא "מפרנסין ומכסין עניי עכו"ם עם ישראל. ובנוגע לבני נח כתב בהלכות מלכים (סוף פ"ח) שכן "אין האכזריות והעזות מצויה אלא בגויים עובדי עבודה-זרה... אבל זרעו של אברהם והם ישראל... רחמנים הם על הכל". ולא עוד אלא שאפילו על בעלי-חיים הזהירה תורה, שהלא איסור צער בעלי-חיים הוא מן התורה, כמו שכתב הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג ספ"ז).

ולכאורה אין מתאים כל הנ"ל עם "מצוה לנגוש את העכו"ם ולהצטרף לו", וכמו כן הוא בנוגע לריבית שכתב: "ומצות-עשה להשיך לעכו"ם כו".

ויש לומר שהמצוה להלוות בריבית לנכרי היא לא כדי להצטרף לו אלא כדי שלא להפסיד ממון ישראל, שהרי הגויים בינם לבין עצמם מלווים בריבית אלא שיש דין מיוחד שאין להלוות לישראל בריבית.

וכן הוא בעניין ליגוש את העכו"ם ולהצטרף להם, שהכוונה בזה היא להציל ממון ישראל ולא לצו להשיב ההלוואה בזמנה כדי שלא לגרום הפסד ממון לישראל, שכן על הרווחת זמן הפירעון משלמים (הגויים) ממון. (על פי י"ח מלכות' ספר משפטים סימן ט מתוך רמב"ם "פרס המלך")

8) לוחץ, תובע בחזקה. 9) כמלוה דוחק ותובע (ראה בבא מציעא עה:). 10) לאלצו לפרוע החוב בזמן, ולא להרוויח לו זמן הפירעון (השווה חינוך תמו). 11) צריך להיות: את הנכרי. 12) ספרי דברים ראה - ק"ג. 13) ודעת הרמב"ן (בהשגותיו על ספר המצוות לרבינו בשורש השישי ובפירוש התורה דברים טו), שאין נגישת הגוי מצוה, ומה שאמרו בספרי שזו מצוות עשה, הכוונה שכתוב זה משמעו מצוות עשה באחיך. וכך הוא נדרש: לנכרי את רשאי ליגוש ולא לאחיך, והוא לאו הבא מכלל עשה שהוא נקרא עשה, ולומר לך שהנוגש את ישראל עובר בעשה ולא תעשה.

ג. אָסוּר לְאָדָם לְהִרְאוֹת¹⁴ עֲצָמוֹ לְכַעַל חוֹבוֹ בְּזִמְן שְׂיֻדְעַ שְׂאִין לוֹ, אֲפִלּוּ לְעֵבֶר לְפָנָיו, שְׁלֹא יִפְחִידוּ אוֹ יִקְלִימוּ, אֶף עַל פִּי שְׂאִינוֹ תוֹכְעוּ, וְאִין צָרִיף לֹאמַר אִם תִּבְעוּ¹⁵. וְכִשֶׁם שְׂאָסוּר לְזֶה לְתַבְעַ, כִּף אָסוּר לְלוֹה לְכַבֵּשׁ¹⁶ מִמּוֹן חֲבֵרוֹ שְׂבִידוֹ וְלֹאמַר לוֹ: לֵף וְשׁוֹב. וְהוּא שְׂיֵשׁ לוֹ. שְׂנֶאֱמַר: אֵל תֹּאמַר לְרַעַף לֵף וְשׁוֹב. וְכֵן אָסוּר לְלוֹה לְקַח תְּלוֹנָה וְלְהוֹצִיאָה שְׁלֹא לְצָרֵף וְלִאֲבָדָה¹⁷, עַד שְׁלֹא יִמְצֵא בְּעַל חוֹב מֵאִין יִגְבֶּה. אֶף עַל פִּי שְׂהַמְלוֹה עֲשִׂיר גְּדוּל. וְעוֹשֶׂה זֶה - רָשָׁע הוּא; שְׂנֶאֱמַר: לְזֶה רָשָׁע וְלֹא יִשְׁלָם¹⁸. וְצִוּוּ חֻקִּים¹⁹: יְהִי מִמּוֹן חֲבֵרָךְ חֲבִיב עֲלֶיךָ כְּשֶׁלָּךְ.

י) שְׁלֹא יְלוֹה הַלוֹה בְּרִבִּית. יא) שְׁלֹא יִתְעַסֵּף אָדָם בֵּין מְלוֹה וְלוֹה בְּרִבִּית: שְׁלֹא יַעֲיֵד בִּיגִיחָן, וְלֹא יִכְתֹּב שְׁטָר, וְלֹא יַעֲרֹב. יב) לְלוֹוֹת מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְלְהַלוֹוֹת לוֹ בְּרִבִּית.

ובאור מצות אלו בפּרקים אלו:

1) ילחץ, יתבע בתקיפות "והוא יודע שאין לו מה יחזיר" (רבינו לקמן פרק א הלכה ב). 2) לדעת הרמב"ן אין זאת מצוה (ראה ביאורנו שם הלכה ה). 3) כסות יום ביום, כסות לילה בלילה (לקמן פרק ג הלכה ה). 4) שלא ייתן יד. 5) לדעת הרמב"ן אין זאת מצוה. ראה ביאורנו פרק ה הלכה א.

פְּרָק רֵאשׁוֹן

1) מבאר שמצוה להלוות לעני, ושהלווה חייב לפרוע ואין מרחמים בדין ומסדרין לבעל חוב.

א. מְצוֹת עֲשֶׂה לְהַלוֹוֹת לְעַנְיֵי יִשְׂרָאֵל², שְׂנֶאֱמַר: אִם כֶּסֶף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הָעֲנִי עִמָּךְ. יְכוֹל רְשׁוּת³? תִּלְמוּד לֹאמַר: הָעֵבֶט תַּעֲבִיטְנוּ וְגו'. וּמְצוֹה זֶה גְּדוּלָה מִן הַצָּדָקָה אֵל הָעֲנִי הַשּׂוֹאֵל⁴; שְׁזֶה כֶּכֶר נִצְרָף לְשֹׂאֵל, וְזֶה עֲדִין לֹא הִגִּיעַ לְמִדָּה זֹה⁵. וְהַתּוֹרָה הַקְּפִידָה עַל מִי שְׂיִמְנַע מִלְּהַלוֹוֹת לְעַנִּי, שְׂנֶאֱמַר: וְרַעַה עֵינֶךָ בְּאֲחִיךָ הָאֲבִיּוֹן וְגו'⁷.

2) ואפילו עשיר מצוה להלוותו בשעה שאין מעות מצויות בידו (רבינו יונה אבות פרק א משנה א. טור ושולחן ערוך סימן צג סעיף א, על פי סוכה מט: גמילות חסד נוהג בין לעניים בין לעשירים. (ובמכילתא דרשב"י: "העני עימך: אין לי אלא עני, עשיר מניין? תלמוד לומר עימך וכו'. אם כן למה נאמר עני? ממהרני ליפרע על ידי עני יתר מן העשיר"). ומה שכתב רבינו "לעניי ישראל" לאו דווקא, אלא כל מי שצריך וזקוק להלוואה, כי עשיר הזקוק להלוואה בכלל עני הוא (השווה ספר החינוך מצוה תמח הוצאת מוסד הרב קוק). 3) מכילתא משפטים פרשה יט: "רבי ישמעאל אומר כל אם ואם שבתורה - רשות, חוץ מזה ועוד שניים (שאם משמש בלשון כאשר), וכו'. "אם כסף תלוה" - חובה ולא רשות, אתה אומר חובה או אינו אלא רשות? כשהוא אומר (בלשון ציווי): העבט תעביטנו - חובה ולא רשות". 4) מצות נתינת צדקה (שבת סג "גדול המלוה יותר מן הנותן צדקה") 5) המבקש. 6) "כי מי שנתבזה וגילה פניו לשאול מידי האנשים אין צרת עניינו (מצבו) כמו המכוסה שירצה להיעזר עד שלא יתגלה עניינו ולא יתבזה" (רבינו בספר המצוות עשין קצז). 7) "ולא יתן לו וקרא עליך אל ה' והיה כך חטא".

ב. כָּל הַנוֹגֵשׁ⁸ הָעֲנִי, וְהוּא יוֹדַע שְׂאִין לוֹ מַה יִּחְזִיר לוֹ - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׂנֶאֱמַר: לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה⁹. וּמְצוֹת עֲשֶׂה לְנִגְשׁ אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְלְהִצְרֵר לוֹ¹⁰, שְׂנֶאֱמַר: לְכִכְרֵי¹¹ תִּגְשׁ. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדְוֵי¹², שְׁזֶה מְצוֹת עֲשֶׂה¹³.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כשיגיע זמן פירעון חובו - יטרוף מה שגבה ראשון, שכל הקודם בחובו זכה (על פי תשובת הרי"ף סימן קיד, רט ועיין ירושלמי כתובות פרק י הלכה ו). 31 "חזקה כל מה שביד אדם הוא שלו" (מגיד משנה). והמקור להלכה זו מצא רבינו בכתובות יט בסוגיית שטר אמנה. 32 פירוש, אלא או יביא. 33 עדים, שכן הוא כדבריו.

ה. אין בעל חוב גובה לא מפקסות אשתו ובניו של לוה, ולא מפקדים צבועים שצבעו לשמן³⁴, אף על פי שעדין לא לבשו אותן, ולא מסנדלים חדשים שלקחן לשמן, אלא הרי אלו שלהן³⁵. במה דברים אמורים? בכלי החל; אכל בגדי שבת והמועד - גובה אותן בעל חוב³⁶. ואין צריף לומר, אם היו בהן טפעות וכלי זהב או כסף³⁷, שהכל לבעל חובו.

34 לשם אשתו ובניו. 35 שמשעה שנתנם או לקחם לשמן יצאו מרשותו וזכו בהם והרי הם שלהם (רי"ף בתשובה סימן ריט, על פי ערכין כד). 36 מתוך שהם בגדים מכובדים, ואינם לשימוש יום יום, אין הבעל נותנם במתנה גמורה על דעת שלא יוכל למכרם אם יצטרך להם (רי"ף בתשובה סימן רנה על פי ירושלמי קידושין פרק א הלכה ד). 37 "שאדם קונה על מנת שתתקשט, ואם הוצרך יתפרנס מהם" (כלומר, ימכור לשם פרנסתו. רי"ף שם סימן רט).

ו. היו לו מטלטלין או קרקע, והרי עליו שטרי חובות לעובדי פוכבים, ואמר: הרי כל נכסי משעבדי לעובדי פוכבים, ואם יטלו אותן הישראליים בחובם, יאסרו אותי העובדי פוכבים בחובן ואהיה בשביה - הורו רבותי³⁸, שאין שומעין לו, ויגבו הישראליים; וכשיבואו העובדי פוכבים ויאסרוהו - הרי כל ישראל מצוין לפדותו³⁹.

38 הרי"ף שם. 39 המצוה להצילו אינה מוטלת על התובע יותר מאשר על כל אחד ואחד מישראל.

ז. מסדרין⁴⁰ לבעל חוב⁴¹, פדרף שמשדרין בערכין⁴². כיצד? אומרין ללוה: הבא⁴³ כל המטלטלין שיש לך, ולא תניח אפלו מחט אחת. ונותנין לו מן הפל מזון⁴⁴ שלשים יום וכסות שנים עשר חדש מפקסות הראויה לו. ולא שילפש בגדי משי או מצנפת זהובה⁴⁵, אלא מעבירין אותה ממנו⁴⁶, ונותנין לו כסות הראויה לו⁴⁷ לשנים עשר חדש. ומטה⁴⁸ לישב עליה, ומטה ומצע הראויין לו לישן עליהם. ואם היתה עני - מטה ומפץ⁴⁹ לישן עליו. ואין נותנין פלים פאלו⁵⁰ לאשתו ובניו⁵¹, אף על פי שהוא תיב במזונותיהם⁵². ונותנין לו סנדליו ותפלייו⁵³. היה אמין⁵⁴ - נותנין לו שני פלי אמנות מפל מין ומין. פגון שהיה חרש⁵⁵ - נותנין לו שני מעצדין ושתי מגרות⁵⁶. היתה לו מין אחד מרבה ומין אחד מועט⁵⁷

14) מכילתא משפטים יט: "לא תהיה לו כנושה": - "לא תראה לו בכל זמן". בבבא מציעא עה: אמרו: מניין לנושה בחבירו וכו' שאסור לעבור לפניו? תלמוד לומר "לא תהיה לו כנושה (ברשי" שם "לא תראה בעיניו כנושה בו שיראה ויבוש"). 15) רוצה לומר, אם כבר תבעו, כגון, שלא ידע שאין לו ותבעו, שאסור לו לעבור לפניו מכאן ואילך (אבן האזל). 16) לעכב, להשהות. 17) וגורם לאבדה מן המלוה. 18) ראה אבות פרק ב משנה ט. שמות רבה לא, טו. 19) אבות שם, משנה יב.

ד. פשיטתא המלוה הלוואתו²⁰, אף על פי שהיא עשיר והלוה דחוק וטרוד במזונותו²¹ - אין מרחמין בדין²², אלא גובין לו חובו עד פרוטה אחרונה מפל מטלטלין שיימצאו לו. ואם לא הספיקו המטלטלין - גובין לו מן הקרקע²³, אחר שמחרימין²⁴ על מי שיש לו מטלטלין או מי שידע²⁵ מטלטלין ולא יביאם לבית דין²⁶. וגובין מפל קרקע שיש לו. אף על פי שהיא משעבדת לכתבת אשתו או לבעל חובו שקדם²⁷ - גובין לזה²⁸, ואם יבואו²⁹ הראשון ויטרף - יטרף³⁰. טען הלוה: שמטלטלין אלו שבדי אינן שלי, אלא פקדון הם בידי או שכורין או שאולין - אין שומעין לו³¹, או יביא³² ראיה³³ או יגבה מהן בעל חובו.

20) בבית דין. 21) טורח הוא הרבה כדי להתפרנס. בפרק כ מסנהדרין הלכה ד כותב רבינו: "אל תאמר עני הוא זה ובעל דינו עשיר, הואיל ואני (הדיין) והעשיר חייבין לפרנסו אזכנו בדין ונמצא מתפרנס בכבוד". 22) כתובות פד. "ועל זה הזהירה התורה "ודל לא תהדר בריבו" ונאמר (ויקרא יט, טו) "לא תשא פני דל" (רבינו שם על פי תורת כוהנים קדושים פרק ד). 23) שהמטלטלין קודמים לגבייה מן הקרקע, שכשם שהמלוה בממון היה - כך תחילת גבייתו מממון או ממטלטלים (שדינים כממון. בבא קמא יד.). מלשון רבינו נראה שמעמיד מטלטלין וממון בדרגה אחת, היינו שאם יש לו ממון ויש לו מטלטלין - רצה משלם ממון, רצה מגבהו מטלטלין (השווה רבינו פרק י מהלכות נזקי ממון). ברם דעת הרי"ף בבבא בתרא בתחילת פרק שישי שהממון קודמים לגבייה מן המטלטלין (וכן כתב רשב"ם בבא בתרא צב: בשם רבינו חננאל) וכן הרא"ש בבא קמא פרק א סימן ד בשם רבינו תם. 24) "הטלת חרם לדברים אלו לא מצאנו בגמרא אבל כן נמצא בכל ספרי הגאונים ז"ל. ונראה שהדבר בקבלה אצלם" (מגיד משנה להלן פרק י"א הלכה ז). 25) שיש לו לווה. 26) או לא הודיע לבית דין. 27) לווה ממנו לפני שלוה מזה הבא עכשיו לגבות, אבל עדיין לא הגיע זמן פרעונו, וכן הכתובה אינה נגבית מחיים כמבואר בפרק י"ט מהלכות אישות הלכה ג. 28) מיד, ואין ביד הבעל חוב והאשה למנוע גבייתו. 29) כלומר, ולכשיבוא. 30) זה נימוק למה אין מונעים גביית הקרקע אף על פי שהיא משועבדת לאחרים, לפי שהגבייה אינה גורמת כל הפסד לבעל השיעבוד, שהרי

~ שבת קודש ט"ז כסלו ~

פָּרָק שְׁנַיִ

1) מבאר תקנת הגאונים להשביע ללווה הטוען שאין לו, ודין מלווה שאמר שטר אמנה הוא זה במקום שחב לאחריים, וכלל שם שאסור להלוות מעותיו בלא עדים, ודין לווה מעבדו ושחררו.

א. דין תורה, שְׁבִזְמַן שִׁיתַּבַּע הַמְּלוּהָ אֶת חוּבוֹ: אִם נִמְצָאוּ לְלוֹה נְכָסִים - מִסְדְּרִין לוֹ, וְנוֹתְנִין לְבַעַל חוּבוֹ אֶת הַשְּׂאָר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ; וְאִם לֹא נִמְצָאוּ לְלוֹה כְּלוּם, אוֹ נִמְצָאוּ לוֹ דְּבָרִים שֶׁמִּסְדְּרִין לוֹ בְּלִבְד - יִלָּךְ הַלְוָה לְדַרְפוֹ. וְאִין אוֹסְרִין אוֹתוֹ, וְאִין אוֹמְרִים לוֹ: הֲבֵיא רְאִיָּה שְׂאֵתָה עֲנִי, וְלֹא מְשַׁבְּעִין אוֹתוֹ, כְּדָרְךָ שְׂדֵנִין הַעֹבְדֵי כֹכָבִים; שְׁנֵאמַר: לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה.⁵⁸ אֲלֵא אוֹמְרִים לְמַלְוֶה: אִם אֵתָה יוֹדֵעַ נְכָסִים לְזֶה הַמְּחַיֵּב לָךְ - לָךְ וְתַפְסֵ אוֹתָן.

2) למעלה פ"א הלכה ז. 3) בבית הסוהר, כי "לא מצאנו בשום מקום (בתלמוד) חיוב הגוף (היינו מאסר או עונש מלקות וכיוצא בזה) מחמת ממון" (מגיד-משנה). 4) שאין לו כלום. 5) ודרכים אלו - אמצעי נגישה הם.

ב. טַעֲמָן שְׁיֵשׁ לוֹ וְהַחֲבִיא אוֹתָן וְהָרִי הֵן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - אִין מִן הַדִּין שִׁיבְנֵס לְבִיתוֹ, לֹא הוּא וְלֹא שְׁלִיחַ בֵּית דִּין;⁵⁹ שֶׁהַתּוֹרָה הִקְפִּידָה עַל זֶה, שְׁנֵאמַר: בַּחוּץ תַּעֲמֵד. אֲבָל מְחַרְמִין עַל מִי שְׁיֵשׁ לוֹ וְלֹא יִתֵּן לְבַעַל חוּבוֹ. כְּשֶׂרָאוּ הַגְּאוֹנִים הָרֵאשׁוֹנִים⁶⁰ שֶׁעָמְדוּ אַחַר חֲבוּר הַגְּמָרָא, שָׂרְבוּ הַרְמָאִים,⁶¹ וּנְנַעְלָה דְלֵת בְּפִנֵי לְוִיָּין,⁶² הִתְקַיְּנוּ שְׁמִשְׁבְּעִין אֶת הַלְוָה שְׁבוּעָה חֲמִימָה כְּעֵין שֵׁל תּוֹרָה בְּנִקְיַת חֲפִצָּה⁶³: שְׂאִין לוֹ כְּלוּם יִתֵּר עַל דְּבָרִים שֶׁמִּסְדְּרִין לוֹ, וְשֵׁלָא הַחֲבִיאָן בְּיַד אַחֲרִים, וְשֵׁלָא נְתַן מִתְּנָה עַל מְנַת לְהַחֲזִיר.⁶⁴ וְכוֹלָל בְּשְׁבוּעָה זֶה: שְׁכַל שְׁרִוּיָה וְכַל שִׁיבּוֹא לְיָדוֹ אוֹ לְרִשּׁוֹתוֹ מִאֲשֶׁר תִּשְׁיַג יָדוֹ - לֹא יֵאָכִיל מִמֶּנּוּ כְּלוּם לֹא לֵאשְׁתּוֹ וְלֹא לְבָנָיו,⁶⁵ וְלֹא יִלְבִּישׁ אוֹתָן, וְלֹא יִטְפַּל בְּהֵן, וְלֹא יִתֵּן מִתְּנָה לְאָדָם בְּעוֹלָם, אֲלֵא יוֹצִיא מִכָּל אֲשֶׁר תִּשְׁיַג יָדוֹ מִזֶּה שְׁלֵשִׁים יוֹם וְכִסּוֹת שְׁנַיִם עֶשֶׂר הַדֵּשׁ, מִזֶּה הָרֵאוּי לוֹ וְכִסּוֹת הָרֵאוּי לוֹ⁶⁶, לֹא אֲכִילַת הַזּוֹלָלִים וְהַסּוֹבְאִין אוֹ בְּנֵי מְלָכִים וְלֹא מְלַבּוּשֵׁי הַפְּחוֹת וְהַסְּגָנִים,⁶⁷ אֲלֵא כְּדָרְפוֹ, וְכַל הִיתֵר עַל צְרָכוֹ יִתֵּן לְבַעַל חוּבוֹ רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן, עַד שִׁיגְבּוּ כָּל חוּבוֹ. וּמְחַרְמִין תַּחֲלָה עַל מִי שִׁיֵּדַע לְפָלוּגֵי נְכָסִים, גְּלוּיָין אוֹ טְמוּנִין, וְלֹא יוֹדֵעַ לְבֵית דִּין. גַּם אַחַר הַתְּקִנָּה הַזֹּאת, אִין בְּעַל חוּב יָכוֹל לְהַפְּנֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ שֵׁל לְוָה, לֹא הוּא וְלֹא שְׁלִיחַ בֵּית דִּין; שְׁלֵא תִקְנֵנוּ לְעֵקֶר גּוֹף הַתּוֹרָה.⁶⁸ אֲלֵא הַלְוָה עֲצָמוֹ יוֹצִיא כְּלָיו, אוֹ

- נוֹתְנִין לוֹ שְׁנַיִם מִן הַמְּרָבָה, וְכַל שְׁיֵשׁ לוֹ מִן הַמְּרָבָה, וְאִין לֹקְחִין לוֹ כְּלָים מִדְּמֵי הַמְּרָבָה.⁵⁸ הִיָּה אֲבָר אוֹ חֲמֵר - אִין נוֹתְנִין לוֹ לֹא צְמִדוֹ⁵⁹ וְלֹא חֲמִירוֹ.⁶⁰ וְכֵן אִם הִיָּה סֶפֶן - אִין נוֹתְנִים לוֹ סְפִינְתָיו.⁶¹ אִף עַל פִּי שְׂאִין לוֹ מְזוֹנוֹת אֲלֵא מֵאֵלּוֹ - אִין אֵלּוֹ כְּלָים,⁶² אֲלֵא נְכָסִים,⁶³ וְיִמְכְּרוּ עִם שְׂאָר הַמְּטַלְטְלִין בְּבֵית דִּין, וְיִתְּנוּ לְבַעַל חוּבוֹ.

40) "מעריכין נכסי הלווה, ואם הוא עני אף על פי שאינו נשלם החוב כולו, אין נוטלין כל מה שיש לו, אלא משיירין לו לפי כבודו" (ערוך ערך סדר) וכמו שמבאר רבינו והולך. 41) כשיגיע זמן הפירעון ויבוא המלוה לבית דין לגבות חובו (שולחן ערוך סימן צז, כג). 42) מי שהתחייב לתת להקדש ערך עצמו או ערך אחרים, בית דין לוקח כל רכושו ומוכרו ונותן הדמים להקדש, ושנינו (ערכין כג:) שמשאירים לו כל המפורט כאן בדברי רבינו (בבא מציעא קיג:). 43) ראה לקמן פרק ב הלכה י"ב. 44) שם כד. דרשו זה מן הכתוב (ויקרא כז, ח): "ואם מך הוא מערכך" - החייהו מערכך. 45) רקומה זהב. 46) בבא מציעא שם. 47) לאיש כמותו לצורך ימי החול, אבל לא לשבתות וימים טובים (רבינו בפרק ג מהלכות ערכין הלכה טו. ומקורו נראה שהוא מהמבואר למעלה הלכה ה על פי ירושלמי קידושין הובא בביאורנו שם). 48) כיסא. 49) מצע גס ארוג מקנים שעניים רגילים להשתמש בהם ואינו יכול לדרוש מצע של לבד. 50) לא כסות וגם לא מזון. 51) אפילו הקטנים. 52) כמבואר בפרק י"ב מהלכות אישות הלכה ב, יד. שלא הוטל על המלוה להחיות את אשתו ובניו. ערכין שם: "הוא (החייהו) מערכך, ולא אשתו ובניו מערכך". 53) של ראש ושל יד (שם) - כשם שנותנין לו כסות (והשווה פסחים קיג). 54) שם. 55) נגר. 56) משורים. 57) כגון, שיש לו שלושה מעצדים והמגירה האחת. 58) אין מוכרים המעצד השלישי לקנות מגירה בדמיה, כדי שיהיו לו שתי מגירות, שהרי גם קודם לא היו לו כי אם אחת (ערכין שם). 59) צמד בקר לאיכר. 60) אם היה חמר (שם). 61) שם יח. 62) כלי אומנות. 63) שם בגמרא לדעת תנא קמא.

ח. מְלוּהָ⁶⁴ שְׂבָא לְהַפְרַע שְׁלֵא בְּפִנֵי הַלְוָה, כְּגוֹן שְׁהִיָּה הַלְוָה בְּמִדְיָנָה רְחוּקָה, וְתַפְסָה הָאִשָּׁה מְטַלְטְלִין מְנַכְסֵי הַבַּעַל כְּדִי שְׁתּוֹזֵן מִהֵן - מוֹצִיאִין אוֹתָן מִמִּדְּהָ⁶⁵ וְנוֹתְנִין לְבַעַל חוּב; שְׂאֵפְלוּ הִיָּה בְּעֵלָה עֲמָה - לֹא הִיָּה יָכוֹל לְזוֹן אֶת אִשְׁתּוֹ וּבְנָיו עַד שִׁיפְרַע לוֹ כָּל חוּבוֹ.⁶⁶

64) תשובת הרי"ף הובאה בטור סימן צז. 65) ואף על פי שחוב האשה למזונות קדם לחובו "שכשם שבערכין מיעט מזון אשתו ובניו (כמבואר בערכין כג:) אף על פי שקדמו לחוב המעריך - הוא הדין גם לבעל חוב" (כסף משנה בשם בעל התרומות). 66) כמבואר למעלה הלכה ז.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

רמאי - אסור להשביעו. וכן אני אומר: שמי שהחזק רמאי, ודרכיו מקלקלין במשאו ומתנו, והרי הוא אמוד שיש לו ממון, וטען שאין לו פלוס, והרי הוא רץ להשבע בתקנה זו - שאין ראוי להשביעו.³⁰ אלא אם יש פח בדין לעשותו³¹ עד שיפרע בעל חובו, או לנדתו עד שיתן - יעשה, מאחר שהוא אמוד, שפריעת בעל חוב מצוה³². פללו של דבר: כל שיעשה הדין מדברים אלו, וכונתו לרדף הצדק בלבד, שנגצטוינו לרדפו³³, ולא לעבר³⁴ הדין על אחד מבעלי דיניו - הרי זה מרשה לעשות, ומקבל שָׁכָר. והוא שיהיו מעשיו לשם שמים³⁵.

(22) אדם ישר. (23) יודעים בו רבים. (24) אין לו ספק, שכן הוא עני. ויש גורסים: "בענין של זה", כלומר באופיו ובמצבו של הנתבע (עיין 'פרישה' סי' צט). (25) בריבית. (26) שהכניסה לו בין נכסי מלוג ובין נכסי צאן ברזל, שאינם משועבדים לבעל-חוב ואינו גובה מהם (השווה שו"ע סי' צז סעיף כו). (27) לגרשו מעל פניו. (28) כמבואר לעיל הל' ב. (29) בבכא-מציעא כח, בענין מוצא אבידה. (30) ויקרא רבה פ"ו, ג: "אין נותנין את השבועה למי שהוא רץ אחר השבועה" (הגר"א סימן פו ס"ק קיב). (31) לכופו. (32) כתובות פו. ושם נתבאר שמכין אותו עד שתצא נפשו או יקיים מצוה זו. (33) כמו שנאמר (דברים טז, כ): "צדק צדק תרדוף. ובסנהדרין לו: פירשו שהמדובר בדין מרומה (עיין רדב"ז פכ"ב מהל' סנהדרין הל' ג). (34) להטות. (35) כמו שאמרו (אבות פ"ב משנה יב "וכל מעשיך יהיו לשם שמים". וכתב המגיד-משנה בשם המפרשים האחרונים ז"ל: "שלא כל ב"ד מורשה בכך אלא-אם-כן הוא ב"ד חשוב ומוחזק בחכמה וחסידות. ומשרבו הדיינים שאינם מומחין - יש לחוש שלא יהא כל אחד פורץ לעשות לו דרך לעצמו". ובפכ"ד מהל' סנהדרין הל' ב, כתב רבינו עצמו: "משרבו בתי דינים שאינם הגונים וכו' אינם חכמים כראוי ובעלי בינה, הסכימו רוב בתי דיני ישראל וכו' ולא ידון הדיין בסמיכות דעתו, כדי שלא יאמר כל הדיוט לבי מאמין לדברי זה, ודעתי סומכת על זה". ונראה שכאן כתב דין לפי הגמרא, וסמך על מה שכתב שם (לחם-משנה).

ה. מי שנתחייב בשבועה זו מפני שטר חוב שפלו, והודה³⁶ לאחרים בחובות אחרים³⁷, והשיגה ידו לתר על הראוי לו - לא ישלח היתר אלא פעלי שטרות בלבד³⁸, שפא קנוניא³⁹ עושה בהודאתו על נכסיו של זה.

(36) מעצמו, ואין כאן עדי הלוואה או אפילו יש עדי הלוואה, אלא שהלווה יכול לטעון פרעתי, והוא מודה שלא פרע (ראה ש"ך סי' צט, ג). (37) הקודמים - לדבריו - להלוואה שבשטר. (38) אבל אם יש עדי הלוואה הם מעידים שהותנה בין המלוה והלוה שלא יפרע אלא בעדים - המלוה בלי שטר קודמת לגביה (מגיד-משנה, וראה ה"ו). (39) תחבולה בין הלווה והאחרים, להברית נכסיו מן המלוה.

יאמר: פך ופך הוא שיש לי; מניחין הראוי לו, ויוציא השאר, וישבע בתקנה זו. וכנה דינין ישראל בכל מקומותן. נראה לו ממון אחר שנשבע שבועה זו, ואמר: של אחרים הוא, או עסק הוא בידי - אין שומעין לו⁴⁰, עד שביא ראיה. וכן הורו רבותי⁴¹.

(6) המלוה. (7) בכא-מציעא קיג. ראה לקמן פ"ג הל' ג. (8) רבנן סבוראי (הגהות מיימוניות). (9) המסתירים ממונם, ואומרים אין לי. (10) שנמנעו מלהלוות ממון לאחרים מפני החשש, שמא יחביאו כל אשר להם ויטענו: אין לי. (11) היינו כשס"ת בידו, כדוגמת השבועה שאינו ברשותו שתיקנו חכמים על השומר האומר הריני משלם, מפני החשש שמא עיניו נתן בחפץ שנמסר לשמירתו, כמבואר בפ"ו מהל' שאלה ופקדון הל' א (הגר"א סי' צט ס"ק א. עיין שם). (12) ואע"פ שמתנה על-מנת להחזיר, דינה כמתנה - כאן אין מתנתו מתנה, כי רגלים לדבר שלא נתנו אלא כדי להבריא מן הבעל-חוב, ומן הדין בעל-חוב גובה אותה, והראשונים קראו לשבועה זו: "שבועת החשד" (כסף-משנה שם). (13) השווה למעלה פ"א הל' ז. (14) השווה שם. (15) פקדי מלוכה גבוהים. (16) דבר תורה שהקפידה על הכניסה לבית הלווה. ולא באו חכמים אלא לעשות סייג וגדר שלא תנעול דלת בפני לוויים. (17) חזקה - כל מה שביד אדם שהוא שלו (השווה למעלה פ"א הל' ד). (18) הרי"מ מגאש, בתשובה סי' קסט.

ג. מי שנשבע שבועה זו, שאין לו פלוס וכל מה שירויח יתן לבעל חובו - אין כל אחד מבעלי חובות פא ומשביעו⁴², ששבועה אחת פוללת כל בעלי חובות. ותקנת אחרונים⁴³ היא, ואין מדקדקין בה להחמיר⁴⁴ אלא להקל.

(19) שנית אותה שבועה. (20) כלומר, הואיל ותקנת הגאונים היא. (21) לחייבו שבועה לכל אחד מבעלי-חובות, שכל שירוויח יתן גם להם (לחם-משנה ומשנה-למלך).

ד. מי שהחזק שהוא עני וקשר⁴⁵ והולך בתם, והדבר גלוי וידוע לדין ולרב העם, ובא בעל חובו להשביעו בתקנה זו, והחזק התובע⁴⁶ שאינו מסתפק בעניות זה⁴⁷, אלא רוצה לצערו בשבועה זו, להצר לו ולכישו פרבים, פדי להנקם ממנו, או פדי שילף וילוה מן העובדי פוככים⁴⁸, או קח נכסי אשתו⁴⁹ ויתן לזה, עד שינצל משבועה זו - נראה לי, שאסור לדין רא שמים להשביעו שבועה זו; ואם השביעו - בטל לא תעשה של תורה: לא תהיה לו פנשה. ולא עוד, אלא ראוי לדין לגער בתובע ולטרדו⁵⁰, מפני שהוא נוטר והולך בשרירות לבו. שלא תקנו הגאונים תקנה זו אלא מפני הרמאין⁵¹, והרי נאמר⁵²: עד דרש אחיך אתו - דרשהו אם רמאי הוא או אינו רמאי, ומאחר שהחזק זה שהוא עני ושאינו

מתוך מהדורת חזק

האחרים רואים בזה מצוה לפרנס אשה וילדים קטנים. ובנידון שלפנינו, שמורה לפני שבועת הסידור, הגורם לקנוניא האפשרית הוא, כדי שלא ישאר ערום מנכסיו, ולכן מלמדנו רבינו, שחוששים לקנוניא גם בגלל סיבה זו (ולצד שני, אין הנידון בהל' ה נלמד מהמבואר כאן, לפי שבנידון הל' ה כבר התחייב בשבועה שלא יעשה שום קנוניא, ולכן מלמדנו רבינו שאין שבועה זו מסייעתו לאמת הודאתו – כסף-משנה. עיין ש"ך סי' צט ס"ק ג).

ז. אסור לאדם להלוות מעותיו בלא עדים⁵², ואלוה לתלמיד חכם⁵³, אלא אם כן הלווהו על המשכון⁵⁴. והמלוה בשטר - משבח יותר⁵⁵. וכל המלוה בלא עדים - עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול⁵⁶, וגורם קללה לעצמו⁵⁷.

52) שמתוך כך עולה על דעתו של הלווה להכחיש (ב"מ עה: וברש"י שם). 53) שאין לחשוך בו שיכחיש, והטעם - שמא מתוך טרדת משנתו ישכח (שם, מעשה שהיה). 54) שהמלוה נאמן בשבועה, כמו שיתבאר להלן פרק יג הל' ג. 55) לפי שבשטר סכום המלוה רשום בו, אבל במלוה על המשכון אין הסכום ידוע, ואפשר ללווה לטעון שלוה פחות מהסכום שהמלוה תובע (סמ"ע סי' ע, ס"ק ד). 56) שגורם מכשול ללווה שמביאהו לידי כפירה. 57) שבני אדם מקללים אותו על שתובע מחבירו מה שאינו חייב לו.

ח. הרב⁵⁸ שולח מעבדו ואחר כך שחררו, או לזה מאשתו ואחר כך גרשה - אין להן עליו כלום; שכל מה שקנה עבד - קנה רבו, וכל המעות שפיד האשה - בחזקת בעלה⁵⁹, אלא אם הביאה ראיה שהן מנדונתה⁶⁰.

58) בעלו של העבד (בבא-בתרא נא). 59) כלומר, משל בעלה הם, ולקחם באמתלא בתור הלוואה כדי להוציא מהם ממונו (עיין גמ' ב"ב שם. והשווה רבינו פכ"ב מהל' אישות הל' כט, ובמגיד-משנה ולחם-משנה שם). 60) נכסים שהכניסה לו בשעה שנישאו (עיין כתובות כח. "לוה הימנו מנכסי אביה וכו'").

ו. ראובן שהיה חייב לשמעון⁴⁰ מאה, ולוי חייב לראובן מאה - מוציאין מלוי ונותנין לשמעון. לפיכך, אם אין לראובן נכסים⁴¹, והיו לו שטרי חוב על לוי, ואמר לוי: שטר אמנה הוא⁴², פרוע הוא⁴³, והודה לו ראובן⁴⁴ - אין משגיחין על הודאתו⁴⁵, שמא קנוניא הם עושין לאבד זכותו של שמעון⁴⁶; אלא ישבע שמעון⁴⁷ ויטל מלוי, פדין פל טורף⁴⁸ שאינו נפרע אלא בשבועה⁴⁹. וכן פל מי שיש עליו שטר חוב, והודה לאחר מעצמו בחוב אחר⁵⁰, אם אין לו נכסים כדי שישגבו שניהם - גובה פעל השטר בלבד, שלא יעשו קנוניא על שטרו של זה⁵¹.

40) כתובות יט. כרבי נתן: "מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו, מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה? תלמוד-לומר (במדבר ח, ז): "ונתן לאשר אשם לו" (כלומר, לאשר הלווה אין כתוב כאן, אלא לאשר האשם שלו, דהיינו למי שהקין שלו - רש"י). 41) כי אם יש לו נכסים - אין שמעון גובה מלוי מדרשתו של רבי נתן, לפי שלא נאמרה אלא כשאין ללוה נכסים אחרים, כמבואר בבבא-קמא מ. (מגיד-משנה). 42) לא לזה כלום, אלא מסרו לו מתוך אימון שלא יתבענו אלא אם ילווהו. 43) ונשאר השטר בידי ראובן. 44) שהשטר פרוע או אמנה. 45) של ראובן. 46) כתובות שם, וכפירושו של אביי. 47) בנקיטת חפץ, שלא נפרע חוב זה ולא מחלו או מכרו לאחר (ע"פ רבינו להלן פכ"ב הל' י). 48) מנכסים המכורים או משועבדים לאחרים. 49) כמבואר לקמן (פכ"ב שם ע"פ שבועות מה). 50) שקדם, לדבריו, להלוואה בשטר - ואין כאן עדי הלוואה (ראה למעלה ה"ה הערה לו). 51) כבר לימדנו רבינו (למעלה הל' ה') שחוששים לקנוניא, ואין מקבלים הודאתו בחובות אחרים. וחזר רבינו וכתב דין זה שנית, לפי שאין רקע החשד לקנוניא של הנידון כאן דומה להמבואר בהל' ה, כי בהל' ה המדובר, כשנשבע כבר שבועת הסידור, והגורם לקנוניא הוא דאגתו לפרנסת אשתו ובניו, שאינו רשאי להאכיל אותם אלא פורע ראשון ראשון לבעל-חובו כמבואר שם, ובכך החשד מבוסס על זה שאדם עשוי להורות היתר לעצמו בגלל פרנסת אשתו ובניו, ואפשר שגם

שיעורי רמב"ם - ספר המצוות

~ יום שני י"א כסלו ~

מצות עשה קז.

המצוה הק"ז — הצווי שצטוינו להיות המת מטמא, ומצוה זו פוללת כל-דיני טמאת מת.

~ יום ראשון י" כסלו ~

מצות עשה קז.

המצוה הק"ז — הצווי שצטוינו להיות המת מטמא, ומצוה זו פוללת כל-דיני טמאת מת.

מתוך מהדורת חזק

באפן אחר, כמו שיתבאר בהלכות מצוה זו (הלכות פרה אדומה). דע, ששלישה עשר מיני הטמאות האלה שקדם מנינם, והם: טמאת נבלה וטמאת שרצים וטמאת אכלים וטמאת נדה וטמאת יולדת וטמאת צרעת אדם וטמאת צרעת הפגד וטמאת צרעת הבית וטמאת הזב וטמאת הנזבה וטמאת שכבת זרע וטמאת מת וטמאת מי נדה וטהרתם — כל-אחד מהם מפוש בתורה, ובכל-מצוה מאלה יש מקראות הרבה ודינים ותנאים, כמו שכתוב בפירשת "ויהי ביום השמיני" ובפירשת "אשה כי תזריע" ובפירשת "זאת תהיה" ובפירשת "ויקחו אליך פרה אדמה"; וארבע פרשיות אלו כוללות כל-המקראות שבאו בטמאות אלו. אבל דיני כל-המינים האלה והלכות כל-מין מהם — הרי סדר טהרות כולל כל-זה. מהם מינים שנתחדדו להם מסכתות — מהן מסכת טהרות ומסכת מכשירין ומסכת עקצים, ששולש מסכתות אלו כוללות טמאת אכלין בלבד, ובשבילה נתחברו; אף אם נודמן בהם דין מדיני שאר הטמאות, הרי לא באו שם אלא במקרה. בדומה לכך כוללת מסכת נדה כל-דיני מצות טמאת נדה ונזבה וטמאת יולדת, ובמסכת כרתות יש גם-כן חלק מדיני טמאת יולדת. מסכת נגעים כוללת כל-דיני נגיפי אדם ובגד ובית; ומסכת זבים כוללת כל-דיני זב ונזבה ושכבת זרע; ומסכת אהלות כוללת כל-דיני טמאת מת; ומסכת פרה כוללת דיני מי נדה לטמא ולטהר. אבל טמאת נבלה וטמאת שרץ לא יחדו להן מסכתות, אלא דיניהן מפזרים בכמה מקומות בסדר זה, רבם במסכת פלים וטהרות. וכן דברו על שאלות רבות מסוג זה במסכת עריות. וכבר פירשנו אנו סדר זה בלוי, כלומר: סדר טהרות, פרוש שאין צריך לעין בספר אחר עמו בשום דבר מעניני הטמאה והטהרה.

~ שבת קודש ט"ז כסלו ~

מצות עשה קח.

המצוה הק"ח נדפסה ביום הקודם

~ יום שלישי י"ב כסלו ~

מצות עשה קז. קיג.

המצוה הק"ז — הצווי שנצטוינו להיות המת מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

המצוה הקי"ג — הצווי שנצטוינו לעשות פרה אדמה, כדי שתהא מוכנת למה שצריך בטהרה מטמאת מת, כמו שאמר יתעלה: "והיתה לעדת בני-ישראל למשמרת" (במדבר יט, ט). וכבר נתבארו דיני מצוה זו במסכת המיחדת לה, והיא מסכת פרה.

~ יום רביעי י"ג כסלו ~

מצות עשה קיג.

המצוה הקי"ג — הצווי שנצטוינו לעשות פרה אדמה, כדי שתהא מוכנת למה שצריך בטהרה מטמאת מת, כמו שאמר יתעלה: "והיתה לעדת בני-ישראל למשמרת" (במדבר יט, ט). וכבר נתבארו דיני מצוה זו במסכת המיחדת לה, והיא מסכת פרה.

~ יום חמישי י"ד כסלו ~

מצות עשה קיג.

המצוה הקי"ג — הצווי שנצטוינו לעשות פרה אדמה, כדי שתהא מוכנת למה שצריך בטהרה מטמאת מת, כמו שאמר יתעלה: "והיתה לעדת בני-ישראל למשמרת" (במדבר יט, ט). וכבר נתבארו דיני מצוה זו במסכת המיחדת לה, והיא מסכת פרה.

~ יום שישי ט"ו כסלו ~

מצות עשה קח.

המצוה הק"ח — שצונו בדיני מי נדה (מי הזאה, שמערבים בהן את אפר הפרה האדומה ומזים על טמא מת — אדם או כלי — לטהרו), המטהרים באפן מסים ומטמאים

בשביל להסביר העניין דא-ל עולם לכל עובר ושב כו', הוצרך אברהם לצמצם את עצמו ביותר, ולא נמשך להם העניין כמו שהוא אצלו מצד עניינו, מהותו ועצמותו

ממאמר שבת פרשת וישלח ה'תשכ"ח

נביאים

יחזקאל פרק כח יג-טז

יג בַּעֲדֵן גְּוֵי־אֱלֹהִים הָיִיתָ פְּלִיאָבֵן יִקְרָה מִסְכְּלָתְךָ אָדָם פְּטוּדָה וַיְהִלֵּם תְּרַשִׁישׁ שְׁהֵם וַיִּשְׁפָּה סִפְיֹר נֶפֶד וּבְרָקַת וְזָהָב מְלֹאכֶת תְּפִיד וַיִּנְקְבֵיךָ בְּךָ בַּיּוֹם הַפְּרָאָה פּוֹנְנֹו: יד אֶת־כְּרוֹב מִמִּשַׁח הַסּוּכָה וּנְתַתִּיךָ בְּהַר קָדֵשׁ אֱלֹהִים הָיִיתָ בְּתוֹךְ אַבְנֵי־אֵשׁ הַתְּהַלְכָתָּ: טו תָּמִים אֶתָּה בְּדַרְכֵיךָ מִיּוֹם הַפְּרָאָה עַד־נִמְצָא עוֹלָתָה בְּךָ: טז בְּרֹב רִכְלֹתָי מָלוּ תוֹכֶךָ חֲמָס וַתַּחֲטֹא וְאַחֲלַלְתָּ מְהֵרָ אֱלֹהִים וְאַפְדֹּדְךָ כְּרוֹב הַסּוּכָה מִתּוֹךְ אַבְנֵי־אֵשׁ:

רש"י

כמלאכי השרת: (טו) נמצא עולתה בך. באמרו אל אני: (טז) מלו. כמו מלאו: ואחללך מהר אלהים. גרמת שאמחה אותך שלא תצדק עוד בבנין ביתי: ואבדך. כמו ואאבדך: מתוך אבני אש. שלא תטול חלק עם הצדיקי, ורבותינו במדרש אגדה דרשו הענין הזה באדם הראשון וכך אמר הנביא לחירם מה נתגאת ברקיעך שמא בגן עדן היית כמו שהיה אדם הראשון כל אבן יקרה וגו' כי כל החופות האלה עשיתי לאדם הראשון ופחותה שבכולן זהב שהיא מנוייה אחרון: מלאכת תופך וגו'. בזאת השויתך לו ולא באחרת ובך נסתכלתי ובראתי תופים ונקבים באדם הראשון: את כרוב ממשח. שמא אתה כרותו כרוב שהיה גדול בממשח הסוכך כולו מקצה השמים ועד קצה השמים ושמה נתתיך להיות בהררי קודש כאשר נתתי לו:

(יג) בעדן גו' אלהים וגו'. בסגי טבון ותפנוקין את מתפניק כאילו בעדן גינתא דה' את שרי כל עותרא גינתא ויקרא מתיהב לך כל אבנין טבן מסדרן על לבושך: מסוכתך. חופתך, ל"א לבוש כסוייך: מלאכת תופך ונקבך בך. אע"פ שנתתי לך הכבוד הזה יודע הייתי שתתגאה ועשיתי בך מלאכת תופים ונקבים המוציאין רוח בקול זמר כתוף ובם היה לך להתבונן: (יד) את כרוב ממשח הסוכך. את עוף מדה כלומר העוף הגדול הסוכך בכנפיו סכך רב כלומר מושל ממשל רב, ממשח לשון גודל כמו אנשי מדות (במדבר י"ד) דמתרגמינן גברי דמשחן: ונתתיך בהר קודש אלהים הייתי. ונתתי לך מקום לקנות לך שם בבנין הר קדשי שסייעת את שלמה בעצי ארזים: בתוך אבני אש התהלכת. קניית לך זכרון עם מלכי ישראל שהם

מצודת ציון

(יג) בעדן גו'. בעדן שנטע בו המקום את הגן כמ"ש ויטע ה' אלהים גן בעדן (בראשית ב) והוא מקום עידון ותפנוק רב: מסוכתך. מלשון סכך וכסוי: תופך. שם כלי נגון כמו בתופים ובמחולות (שמות טו): ונקבך. כלי ניגון בעלי נקבים רבים: כוננו. מלשון הכנה: (יד) את. כמו אתה: כרוב. כן יקרא פני אדם כי תינוק ת"א רביא ולפי גודל מעלתו קראו בלשון כרוב המוזכר בכרובים שעל הארון: ממשח. הוא ענין גדולה כמו למשיחו לכורש (ישעיה מה): הסוכך. מל' סכך והגנה: (טו) תמים. מל' חס וישר: (טז) מלו. נתמלאו: ואחללך. מל' חלול ובזיון: ואבדך. כמו ואאבדך:

מצודת דוד

(יג) בעדן גו' וגו'. לא חסרת דבר כאילו היית בעדן גו' וכו': מסוכתך. על הלוש המכסה אותך היה קבוע כל אבן יקרה והם אודם וכו' והם שמות אבני יקר: וזהב. אף הזהב היה קבוע בו: מלאכת תופך. מעשה התופים ושאר כלי ניגון המלאים נקבים שהיו בך כאילו הוכנו לך ביום שנבראת ר"ל אין דוגמתם ולא היה מי ראוי להתענג בהם אלא אתה: (יד) כרוב ממשח. אדם רב המעלה גדול בחשיבות המגין בסכך כנפיו על עמו ולפי שקראו כרוב לרוב מעלתו ובכרובים נאמר סוככים בכנפיהם (שמות כב) לכן אמר לשון סוכך: ונתתיך. ר"ל ואני נתתי לך כל המעלה והגדולה על כי היית פעם בהר קודש של אלהים ר"ל על כי מלך צור שהיה בימי

שלמה היה מסייע בבנין בית המקדש הנבנה בהר קודש של אלהים הוא הר המוריה וכמ"ש ויהי חירום נותן לשלמה עצי ארזים וכו' (מ"א ה): בתוך אבני אש התהלכת. ר"ל שהיה מתהלך בחברה אחת ובאהבה רבה עם מלכי ישראל והם דוד ושלמה שהיו מחוזקים ומזהירים כאבני אש: (טו) תמים. גם אתה היית תמים בדרכיך מיום הבראת ר"ל מיום עמדך על דעתך ואמר בל' הפלגה וכן מבטן אמי אנחנה (איוב לא): עד נמצא. עד העת ההיא שנמצא בך עולתה שנתגאת מאד: (טז) כרוב. בעבור מרבית הסחורי שבך נתמלאו תוך מקומות ארצך חמס ועושק כי עשקו לכל הבאים בבטחון שעכ"ז לא ימנעו לבוא עד כי ימצאו בה סחורים מרובים ויש עם מי להסתחר: ותחטא. ובוזה חטאת גם אתה על שלא מחית בידם: ואחללך מהר אלהים. ולכן אחלל ואבזה אותך להרחיקך מהר אלהים ר"ל עוד לא יזכר לך הזכות מה שהיה המלך ההוא מסייע בבנין בית המקדש: ואבדך. אאבד אותך אתה כרוב הסוכך מתוך חברת מלכי ישראל הנמשלים לאבני אש ר"ל מה שהיית במעלה גדולה ומגין על עמך הכל היה בזכות שהיית מאז בחברת ואהבת מלכי ישראל אבל עתה אאבדך ואסירך מן הזכות ההוא ולא תגן עוד:

כתובים

דברי הימים א פרק טו כג

כג וּבְרַכְיָהוּ וְאַלְקָנָה שְׁעָרִים לְאָרוֹן: כד וּשְׁבַנְיָהוּ וְיוֹשָׁפָט וְנִתְנָאֵל וְעַמְשִׁי וְזִכְרְיָהוּ וּבְנִיָּהוּ וְאַלְעָזָר הַכֹּהֲנִים (מחצצרים) מַחְצָרִים בְּחֻצְרוֹת לִפְנֵי אָרוֹן הָאֱלֹהִים וְעַבְדֵי אָדָם וַיְחַיֶּה שְׁעָרִים לְאָרוֹן: כה וַיְהִי דָוִד וְזַקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׂרֵי הָאֲלָפִים הַהֲלָכִים לְהַעֲלוֹת אֶת־אָרוֹן בְּרִית־יְהוָה מִן־בֵּית עַבְד־אָדָם בְּשִׂמְחָה: (פ) כו וַיְהִי בְּעֶזֶר הָאֱלֹהִים אֶת־הַלְוִיִּם נִשְׂאֵי אָרוֹן בְּרִית־יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ שְׁבַע־פָּרִים וּשְׁבַע־אֵילִים: כז וְדָוִד מְכַרְבֵּל | בְּמַעֵיל בּוֹץ וְכָל־יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת־הָאָרוֹן וְהַמְשָׁרִים וּכְנָנִיהַ שֵׁר הַמִּשְׁאָה הַמְשָׁרִים וְעַל־דָּוִד אֶפֶוד בָּד: כח וְכָל־יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת־אָרוֹן בְּרִית־יְהוָה בְּתַרְוַעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר וּבַחֲצֻצְרוֹת וּבַמְצַלְתַּיִם מִשְׁמַעִים בְּנִבְלִים וּבְנִגְרוֹת: כט וַיְהִי אָרוֹן בְּרִית יְהוָה בָּא עַד־עִיר דָּוִד וּמִיכָל בַּת־שָׁאוּל נִשְׁקָפָה | בְּעַד הַחֲלוֹן וַתֵּרָא אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּוִד מֵרֶקֶד וּמִשְׁחָק וַתִּבֹּז לוֹ בְּלִפְנֵי: (פ)

רש"י

אהרן שהיה כמין שני לבדין אחד לפניו ואחד לאחור ומגיע עד מתניו והיה האזור ארוג ממנו וחגרו בו: (כט) ומיכל בת שאול וגו'. לפי שספר דברי הימים בשביל כבוד דוד הוא לפיכך אין כתוב כאן מה אמרה מיכל לדוד כמו שכתוב בשמואל מה נכבד היום מלך ישראל אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הריקים כי זילתא של דוד היה שאמרה לו אשה כן:

(כז) ויהי בעזר האלהים. רבותינו אמרו מכאן שהארון נושא את עצמו: (כז) ודוד מכרבל. כמו בדניאל בכרבלתהון דוגמא כרבלתא דתרנגולא: וכל הלויים. כמו כן מכורבלים במעיל בוץ ולפי שהיה דוד משורר כמו לויים לבש גם הוא לבושיהם שלבשו גם הם וראיה להבדיל כך היה מנהג מלכים ושרים של עובדי כוכבים ומזלות שאוכלים עם כהניהם כחוקם היו לובשים לבושי כהניהם: ועל דויד אפוד בד. כאותו אפוד של

מצודת ציון

(כז) מכורבל. מעוטף והוא מל' ארמי ודוגמתו פטשיהון וכרבלתהון (דניאל ג) ור"ל עטופיהון: במעיל. שם מלבוש העליון כעין המעיל של כה"ג: בוץ. פשתן: (כט) נשקפה. ענין ראייה והבטה: בעד החלון. דרך החלון: מרקד. ענין דילוג וקפיצה של שמחה: ומשחק. ענין שמחה:

מצודת דוד

(כג) שערים לארון. מאז היו שוערים באהל הארון ועתה שבו להיות משוררים: (כד) מחצרים. היו מנגנים בחצוצרות ולתוספת ביאור אמר בחצוצרות וכן ותשרש שרשיה (תהלים ע'): ועבד אדם. אולי הוא אחר ולא זהו האמור למעלה: שערים לארון. גם המה היו מאז שוערים ושבו עתה להיות משוררים: (כה) בשמחה. חוזר על תחלת המקרא לומר ויהי

דוד וכו' בשמחה: (כו) בעזר. ר"ל בעבור שעזרם האלהים ולא נכשלו בנשואם, לזה זבחו הקרבנות הללו מלבד השור ומריא שזבחו אחר כל ששת הצעדים האמורים בש"ב: (כז) מכרבל. היה מעוטף במעיל של בוץ וכן כל הלויים וכו': השר המשא המשררים. השר בהרמת הקול על המשוררים: אפוד בד. מין לבוש עשויה כעין האפוד של כ"ג והיא מיוחדת להמתבודדים בעבודת ה' וכן נאמר בשמואל שהיה חגור אפוד בד עם כי היה לוי: (כח) ובקול שופר. הוא הקול פשוט: (כט) ארון ברית. הארון שמונחים בו הלוחות הנתונים בברית: ותבו. בזתה אותו בלבה בחשבה שאין מהראוי למלך להקל בכבודו כ"כ ועם שהוא לכבוד ארון ה':

הקדמת ברכת התורה מורה על חשיבות וחביבות התורה אצל לומדי התורה, שאז הלימוד הוא באופן שזוכר את נותן התורה, ולא באופן של הרגש עצמו וכו'

ממאמר "ג כסלו ה'תשכ"ז

משניות

ד לא יצא האיש לא בסיף, ולא בקשת, ולא בתרים, ולא באלה, ולא ברמח. ואם יצא – חזיב חטאת. רבי אליעזר אומר: תכשיטין הן לו. וחקמים אומרים: אינן אלא לגנאי, שנאמר (ישעיה ב, ד): "ובתתו חרבותם לאתים ונחיתותיהם למזמרות, לא ישיא גוי אלגוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". בירית טהורה, ויוצאין בה בשבת. כבלים טמאין, ואין יוצאין בהם בשבת.

ה יוצאה אשה בחוטי שער, בין משלה בין משל חברתה בין משל בהמה; ובמטפת, ובסנבוטין בזמן שהן תפורין, בכבול ובפאה נכרית לחצר, במוך שבאזנה, ובמוך שבסנדלה, ובמוך שהתקינה לנדתה, בפלפל, ובגרגיר

פירוש ברטנורא

ד [לא יצא. אם לא לצורך מלחמה]: תרים. מגן עשוי כתבנית משולש: אלה. מגן עגול, ושניהם של עץ. ואני שמעתי אלה מצ"א בלע"ז, ועברני דסו"ס: וכתתו חרבותם לאתים. ואי תכשיטין נזנהו לא יהיו בטלים לעתיד: בירית. אצעה על השוק להחזיק בתי שוקים שלא יפלו ויראו שוקה, הלכך מהורה דלאו תכשיט לניו הוא, וכלי תשמיש נמי לא הוי אלא כלי המשמש כלי, דומיא דמבעות הכלים שהן מותרים: ויוצאין בה. דרך לבישה היא, וליכא למיחש דלמא שלפא ומחויא דלא מגליא שוקה: כבלים טמאין. משפחה אחת היתה בירושלים שהיו פסיעותיהן גסות והיו בתוליהן נושרים, והמילו שלשלת בין בירית לבירית שבשוקה ונעשה כבלים כדי שלא יהיו פסיעותיהן גסות ולא יהיו בתוליהן נושרים, הילכך שלשלת תשמיש דאדם הוא ולא תשמיש כלי לפיכך היא מקבלת טומאה: ואין יוצאין בהם. דלמא שלפא לשלשלת שהיא של זבוב ומחויא, דכי שקלא לשלשלת לא מגליא שוקה שהרי בירית במקומה עומדת:

ה חוטי שער. שער תלוש שעשתה אותו בזמן חוטין וקולעת בהן שעה, או אפילו קשרה אותן על פרחתה קשר מהודק, ויצאה בהן, דלא דמי לחוטי צמר וחוטי פשתן דלעיל, לפי שהמים נכנסים בהם, ואי מותרמיה לה טבילה אינה צריכה שתתירם ולא אתיא לאתווייהו: בין משלה בין משל חברתה בין משל בהמה. צריכי, דאי תנא משלה משום דלא מאים לה אבל חברתה דמאים לה אימא נחושי דלמא שלפא להו ואתיא לאתווייהו, ואי תנא של חברתה משום דבת מינה היא לא מינכר ולא מחיכי עלה ומשום הכי ליכא למיחש דלמא שלפא ואתיא לאתווייה, אבל דבהמה דלאו בת מינה היא ומינכר אימא נחושי דלמא שלפא לה ואתיא לאתווייה, צריכא: בזמן שהן תפורין. לשבכה שבראשה, דתו לא שלפא להו לאחוי: לחצר. אכבול ואפאה נכרית קאי, דאסרוה לעיל למיפק כיה לרשות הרבים, והשתא אשמעינן דלחצר מותר: פאה נכרית. אשה שאין לה רוב שער, לוקחת שער נשים אחרות ומשמה בראשה ונראה כאילו הוא שעה: במוך שבאזנה. שנותנת בלוע ליה של צואת האון: שבסנדלה. שלא יזיק הסנדל לכף רגלה: לנדתה. באותו מקום שיבלע בו הדם ולא יטנף בגדיה, ואע"פ שאינו קשור, דאי נפל לא אתיא לאתווי מפני מאיסותו. אבל מוך שבאונה ושכסנדלה לא תצא בו א"כ קשור

משניות מבוארות – קהתי

לפי שתשמיש הם לאדם, ואין יוצאין בהם בשבת – גזירה שמא תוריד את השלשלות להראות לחבירייתה ותעבירן ארבע אמות ברשות הרבים. – אגב ענין שבת באה המשנה להשמיע גם דיני טומאה לגבי בירית וכבלים.

באור משנה ה

משנתנו באה לפרט, כמה אשה יוצאה בשבת לרשות הרבים.

יוצאה אשה – לרשות הרבים, בחוטי שער – בחוטים העשויים משער לקלוע בהם שערות ראשה, בין משלה – בין בחוטים העשויים משערות שלה התלושות, בין משל חברתה – משערות חברתה, בין משל בהמה – כגון בחוטים העשויים משערות סוס; והואיל ואינה רגילה לחלצם מעל ראשה, ואף כשהיא טובלת אינה צריכה לרפותם, שכן שונים הם מחוטי צמר ופשתן שנישנו לעיל (במשנה א), שהמים נכנסים ביניהם ואינם חוצצים, לפיכך מותר לה לצאת בהם; ובמטפת – וכן יוצאה אשה בציץ שעל מצחה, ובסנבוטין – בסרטים היורדים לה מן הראש עד הלחיים, בזמן שהן תפורין – בשבכה שעל ראשה, כמבואר הטעם במשנה א; ובכבול – בכיפת הצמר שמתחת לטוטפת, כמבואר לעיל במשנה א, ובפאה נכרית – קליעת שער העשויה משער נשים אחרות, כדי שתיראה בעלת שער (דש"י; המאירי), לחצר – כלומר שבכבול ובפאה נכרית יוצאת אשה לחצר, אבל לא לרשות הרבים, כמו שבארנו כבר במשנה א' לענין כבול (ועיין 'תוספות יום טוב'). וכן יוצאה אשה במוך שבאזנה – כגון בצמר גפן שנותנת באזנה לספוג את ליחתה, ובמוך שבסנדלה – שלא ילחץ הסנדל על כף הרגל, ובמוך שהתקינה לנדתה – שייבלע בו הדם ולא ילכלך בגדיה; בגמרא מבואר, שאינה יוצאה

~ יום ראשון ~

באור משנה ד

משנה זו דנה בסוגי נשק שונים שאיש צבא יוצא בהם גם שלא בשעת מלחמה, אם נחשבים הם כמשא או כתכשיט, ונחלקו בה חכמים ורבי אליעזר.

לא יצא האיש – בשבת לרשות הרבים, לא בסיף, ולא בקשת, ולא בתרים – במגן, ולא באלה – במקל שראשו עבה ככדור; ויש מפרשים: "תרים" היינו מגן בצורת משולש, ו"אלה" היינו מגן עגול, ושניהם מעץ; ולא ברמח – שכל אלו אינם נחשבים ככלי כמלבוש או כתכשיט, ואם יצא – באחד מהדברים הללו בשבת, חזיב חטאת – שעבר על איסור של תורה. רבי אליעזר אומר: תכשיטין הן לו – שנאמר (תהלים מה, ז): "חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך". וחקמים אומרים: אינן אלא לגנאי – כלי הנשק אינם תכשיטים, שאינם נוי לאדם, אלא גנאי הם לו, שנאמר: "ובתתו חרבותם לאתים ונחיתותיהם למזמרות, לא ישיא גוי אלגוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה" – ואילו היו תכשיטים ונוי לאדם לא היו בטלים לעתיד. חכמים אינם באים אלא לפרש טעמו של תנא קמא. בירית – אצעה על השוק להחזיק בתי השוקיים, טהורה – אינה מקבלת טומאה, לפי שאינה עשויה אלא לשימוש בתי השוקיים, והיינו שהיא תשמיש של כלי ולא תשמיש לאדם, ויוצאין בה בשבת – שכמלבוש היא, ואין חוששים בה שמא האשה תשלפנה בחורן, שלא תגלה שוקה. כבלים – בירית יש להן שלשלת של כסף או של מתכת אחרת, המחברת את האצעדות שעל השוקיים, והיו הבתולות מתקטטות בהן כדי לכבול את פסיעותיהן, שלא לפסוע פסיעות גסות, טמאין – מקבלים טומאה,

מֵלֶחָ, וּבְכֵל דְּבַר שְׂתַתֵּן לְתוֹף פִּיהָ, וּבְלִבָּד שְׁלֵא תִתֵּן לְכִתְחֻלָּה בְּשֶׁבֶת. וְאִם נִפְלָה, לֹא תִחְזֹר. שֶׁן תּוֹחֲבֵת וְשֶׁן שָׁל זָהָב – רַבִּי מְתִיר, וְחֻכְמִים אוֹסְרִים.

וּ יוֹצֵאָה בְּסֻלַּע שְׁעַל הַצִּינִית, הַבְּנֹת (קָמְנוֹת) יוֹצֵאוֹת בְּחוּטִין, וְאֶפְלוּ בְּקִיסְמִין שְׁבִאֲזִינְיָהּ. עֲרֵבִיּוֹת יוֹצֵאוֹת רְעוּלוֹת, וּמְדִיּוֹת פְּרוּפוֹת, וְכֹל אֲדָם, אֲלֵא שְׁדָבְרוּ חֻכְמִים בְּהוֹנָה.

ז פּוֹרְפֵת עַל הָאֶבֶן וְעַל הָאֲגוּז וְעַל הַמַּטְבֵּעַ, וּבְלִבָּד שְׁלֵא תִפְרֹף לְכִתְחֻלָּה בְּשֶׁבֶת.

ח תִּקְטַע יוֹצֵא בְּקַב שְׁלוֹ; דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. וְרַבִּי יוֹסִי אוֹסֵר. וְאִם יֵשׁ לוֹ בֵּית קְבוּל פְּתוּתִים – טָמֵא. סְמוּכוֹת

פירוש ברטנורא

ומהורק: **בפלפל**. שנותנת בפיה מפני ריח הפה; ובגרגיר מלח. שנותנת לרפואת חולי השיניים: שן תותבת. נושבת בלחיים במקום השן שנפל לה: ושן של זהב. שן שנשתנה מראיתו מחמת עפוש, מכסה אותו בזהב: רבי מתיר. לצאת בה דלא שלפה ומחויא, שלא לגלות מומה: וחכמים אוסרים. כיון שהוא משונה משאר שיניה, דלמא מחייכי עלה ושלפא לה ואחיא לאחיהיה. והלכה בחכמים:

ו בסלע. מטבע שיש עליו צורה: שעל הצינית. מכה שתחת פרסות הרגל, וקושרים בה מטבע שיש עליו צורה לרפואה: הבנות יוצאות בחוטין. הקמנות מנקבות את אוניהן ואין עושין להן נומין עד שיגדלו, ונותנין חוטין או קסמים באוניהן שלא יסתמו אוניהן: ואפילו בקסמים. רבותא קאמר, אע"ג דלאו תכשיט של נוי הוא, אורחיהו הכי ולאו משאוי הוא: ערבייות. בנות ישראל שבערביא: יוצאות רעולות. מעוטפות בראשן ופניהן מכוסות חוץ מן העינים, כדרך הערבייות: מדיות. בנות ישראל שבמדי: פרופות. שמתעטפות במלית ותולות רצועה בשפתה אחת כנגד ציורה ובשפתה השנית כורכת אבן או אגוז וקושרת הרצועה בכרך ואין הטלית נופלת מעליה:

ז פורפת. מחוברת. תרגום קרטיים, פורפין: **ובלבד שלא תפרוף** לכתחלה. אמטבע לחודיה קאי, שלא תפרוף לכתחלה על המטבע מפני שאסור לטלטלו: **ח הקטע**. שנקטעה רגלו: **יוצא בקב שלו**. עושים לו כמין דפוס רגל וחוקק בו מעט לשום ראש שוקו בתוכו, ואינו נסמך עליו. ומותר לצאת בו דמנעל

משניות מבוארות – קהתי

ללמד, שמותר לבנות לצאת בשבת בחוטים אלו ואפילו בקיסמים, אף על פי שאינם תכשיט. ויש מפרשים: יוצאות בחוטים – שבראשיהן או בצואריהן, שהואיל ואין טבילה מצויה בקטנות, אין דינן כגדולות, ומותר להן לצאת בחוטי צמר או בחוטי פשתן. **עַרְבִיּוֹת** – נשים יהודיות שבארץ ערב, **יוֹצֵאוֹת רְעוּלוֹת** – מעוטפות בראשיהן ובפניהן, ו**מְדִיּוֹת** – נשים יהודיות שבארץ מדי, ו**יוֹצֵאוֹת פְּרוּפוֹת** – שהיו נוהגות להתעטף בטלית (היינו בגד עליון רחב), ותולות רצועה בשפתה האחת כנגד הצואר, ובשפתה האחרת היו כורכות אבן קטנה או אגוז. וקושרות את הרצועה באותו כרך, שלא תיפול הטלית; ו**כָּל אֲדָם** – כלומר שלאו דווקא ערביות יוצאות רעולות ולאו דווקא מדיות יוצאות פרופות, אלא כל אדם מותר לו לצאת כך, **אֲלֵא שְׁדָבְרוּ חֻכְמִים בְּהוֹנָה** – בדבר שהיה מצוי בזמנם, שנשים יהודיות בערב נהגו כערביות לצאת רעולות ונשים יהודיות שבמדי נהגו כמדיות לצאת פרופות.

באור משנה ז

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שמדיות יוצאות פרופות, מוסיפה משנתנו ללמד בענין פריפה בשבת. וכבר בארנו לעיל (במשנה הקודמת) שפריפה היינו חיבור שתי פסתי הטלית סביב לצואר, ששפתה האחת עשויה כעין עניבה, ובשפתה האחרת קשורה אבן קטנה או אגוז וכיוצא בזה המשמשת כעין כפתור.

פּוֹרְפֵת – האשה את טליתה, **עַל הָאֶבֶן וְעַל הָאֲגוּז וְעַל הַמַּטְבֵּעַ** – כלומר שקושרת היא בשפת טליתה אבן או אגוז או מטבע, ופורפת עליה את העניבה העשויה בשפה השניה של טליתה, ויוצאה כך בשבת. ו**בְּלִבָּד שְׁלֵא תִפְרֹף לְכִתְחֻלָּה בְּשֶׁבֶת** – בגמרא מבואר שפיסקה זו מוסבה על המטבע בלבד, שלא תפרוף לכתחילה על המטבע, הואיל ואסור לטלטלו בשבת משום מוקצה, אלא שאם היא פרופה על המטבע מערב שבת מותרת לצאת בה. ואף על פי שגם אבן אסורה לטלטול משום מוקצה, מדובר כאן באבן שייחדה לפריפה, שבכגון זה ראויה היא לטלטול ולכן מותר לפרוף בה לכתחילה בשבת.

~ יום שלישי ~

באור משנה ח

הַקְטַע – שנקטעה רגלו אחת, **יוֹצֵא** – בשבת, **בְּקַב שְׁלוֹ** – ברגל המלאכותית המתאמת לראש שוקו, **דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר** – וסובר רבי

במוך שבאזנה ובמוך שבסנדלה אלא אם כן המוך קשור לאוזן או לסנדל, שבכגון זה אין חוששים שמא תוציאנו ברשות הרבים. ברם, במוך שהתקינה לנידתה מותר לה לצאת אף כשאינו קשור; **בְּפִלְפֶל** – שנותנת בפיה להעביר ריח הפה, ו**בְּגִרְגִיר מְלַח** – שנותנת בפיה מפני מיחוש שיניים, ו**בְּכֵל דְּבַר שְׂתַתֵּן לְתוֹף פִּיהָ** – כגון זנגביל וכדומה, מותר לה לצאת בשבת, ו**בְּלִבָּד שְׁלֵא תִתֵּן לְכִתְחֻלָּה בְּשֶׁבֶת** – שהואיל וזה לרפואה חוששים לשחיקת סממנים (תוספות: "שנות אליהו"); אבל מותר ליטני כפה מבעוד יום ולהשאירו בשבת. **וְאִם נִפְלָה** – מן הפה בשבת, **לֹא תִחְזֹר** – אסור לה להחזירו, מפני החשש דלעיל. ויש מפרשים הטעם שאסורה ליתן לכתחילה בשבת, מפני שנראית כמערמת להוציא בדרך זו לרשות הרבים (תוספות). **שֶׁן תּוֹחֲבֵת** – שן שהושיבוה במקום שן שנפלה, **וְשֶׁן שָׁל זָהָב** – שן שכוסתה בזהב (כתר). **רַבִּי מְתִיר** – לצאת בה, ו**חֻכְמִים אוֹסְרִים** – שחוששים הם, שמא תתוך שמשונה שן זו משאר שיניה, יתלוצצו עליה חברותיה ותחלוץ את השן ותביאנה ברשות הרבים. ויש מבארים הטעם, שהיא אית והשן שונה היא משאר שיניה, חברותיה בתקשנה להראות את השן (הר"ן). ובירושלמי מבואר הטעם, שמא תפול השן. ברם, רבי אינו חושש לכך. והלכה כחכמים. ובגמרא אמרו: לא שנו אלא של זהב, אבל של כסף (הואיל ודומה לטאר השיניים) מותר.

בארנו "שן תותבת ושן של זהב" כפשט לשון המשנה, וכן מפרש הר"ן. אבל רש"י מפרש: שן תותבת שהיא של זהב, ונראה לו טעמם של חכמים, שכיון שהשן חשובה חוששים שמא תחלוץ אותה להראות לחברותיה. לשון אחר מובא ברש"י, שהמלים "שן תותבת" מוסכות למעלה: יוצאה אשה כפלפל ובגרגר מלח וכו' ובשן תותבת, ואילו שן של זהב נחלקו בה רבי וחכמים.

~ יום שני ~

באור משנה ו

יוֹצֵאָה – אשה בשבת לרשות הרבים, **בְּסֻלַּע שְׁעַל הַצִּינִית** – בגמרא מבואר, ש"צינית" היא מכה בכף הרגל, והיו קושרים עליה מטבע של סלע לרפואה; ולפי הירושלמי הצינית היא מחלה ברגל הנקראת "פודגרה". **הַבְּנֹת (קָמְנוֹת) יוֹצֵאוֹת בְּחוּטִין, וְאֶפְלוּ בְּקִיסְמִין שְׁבִאֲזִינְיָהּ** – רגילים היו לנקב את אוניהן של הבנות כשהן קטנות בשביל להכניס בהן נזמים לאחר שתגדלנה, וכדי שהנקבים לא יסתמו בינתיים, היו נותנים בהן חוטים או קיסמים, ובאה המשנה

שְׁלוֹ טְמֵאִין מְדַרְס, וְיוֹצֵאִין בְּהֵן בְּשֶׁבֶת, וְנִכְנְסִין בְּהֵן בְּעֹזְרָה. כִּפְסָא וְסְמוּכוֹת שְׁלוֹ טְמֵאִין מְדַרְס, וְאִין יוֹצֵאִין בְּהֵם בְּשֶׁבֶת, וְאִין נִכְנְסִין בְּהֵן בְּעֹזְרָה. אֲנִקְטָמִין טְהוֹרִין, וְאִין יוֹצֵאִין בְּהֵן. מַה הֶפְנִים יוֹצֵאִין בְּקִשְׁרִים, וּבְגִי מְלָכִים בְּזוּגִין; וְכָל אֶדָם, אֶלָּא שְׁדָבְרוּ חֲכָמִים בְּהוּהָה. י יוֹצֵאִין בְּבִיצַת הַחֲרָגוֹל, וּבִשְׁן שֶׁל שׁוּעַל, וּבְמִסְמָר הַצְּלוּב, מִשּׁוּם רְפוּאָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אֹמְרִים: אַף בְּחַל אֶסוּר, מִשּׁוּם דְּרָכֵי הָאֲמוּרִי.

פירוש ברטנורא

דרידה הוי, ור"י אוסר דלאו תכשיט הוא. והלכה כר": ואם יש לו בית קבול כתינית. שנחלק בו כדי קבול של כתינית דקין ומוכן להניח ראש שוקו עליהן, מקבל טומאת כנע, אבל אם אין לו אלא בית קבול שוקו בלבד בלא כתינית, לאו בית קבול הוא לטומאה והוה ליה כפשוטי כלי עץ. דדומיא דשק בעינן דקבול שלו עשוי לטלטל על ידו מה שנתנת בו, אבל שוקו אינו מטלטל ע"ג הכלי: סמוכות שלו. יש קטע שתי רגליו והולך על שוקיו ועל ארכובותיו ועושה סמוכות של עור כשוקיו: טמאים מדרס. אם זכ הוא, דהא לסמוכות גופו עבדי ומדרס הן ונעשו אב הטומאה: ויוצאין בהם בשבת. דתכשיט דרידה הן: ונכנסין בהן לעזרה. ואע"ג דתנן לא יכנס להר הבית במגעלו, הני לאו מנעל נינהו דלאו בראש רגליו הן: כסא. יש קטע שיבשו ונכוצו גירי שוקיו ואף על ארכובותיו אינו יכול לילך ועושה כמין כסא נמוך ויושב עליו וכשהוא מהלך נסמך על ידיו כספסלים קטנים ועוקר גופו מן הארץ ונדהף לפניו וחוזר ונה על אחוריו והכסא קשור לאחוריו: סמוכות. של אותו קיטע, עושה לו סמוכות של עור או של עץ לראשי שוקיו או רגליו התלויין, וכשהוא נשען על ידיו והוא עוקר עצמו נשען גם על רגליו קצת: ואין יוצאין בהם בשבת. דאידי דתלו ולא מארגי, זמנין דמשתלפי ואתי לאתויניהו. ואית דאמרי מפני שאין צריכין לו כל כך והוה משאוי: ואין נכנסין בהן לעזרה. דמנעל נינהו: אֲנִקְטָמִין. כמין פרצוף אדם משונה שמשמין על הפנים להבעית בו התנינוקות. פירוש אחר, חמור שהלצנים עושין ונושאים אותו על כתפיהן: טהורים. מלקבל טומאה, דלא כלי תשמיש ולא תכשיט הוא: ט בקשרים. בן שיש לו געגועים על אביו נוטל האב רצועה של מנעל ימין וקושרה לו לכן בשמאלו וכל זמן שאותו קשר עליו סרים הגעגועים מעליו, כסגולה. ולהכי תני הבנים, שאין לבנות געגועים על אביהן כמו הבנים: בזוגין. כמין פעמונים קטנים. תרגום פעמון זהב, זגא דרהבא: י החרגול. מין חגב, כדכתיב (ויקרא י"א) את החרגול למינהו, ותולין אותו באון ומרפאים בו כאב האוזן; ובשן של שועל. דעברי לשינתא. למאן דניים להקיצו,

משניות מבוארות – קהתי

– שנחשבים הם כמנעלים. יש מפרשים, ששתי ההלכות האחרונות – "ואין יוצאין בהן בשבת. ואין נכנסין בהן בעזרה" – מוסכות רק על הסמוכות, אבל בכסא מותר לו לצאת בשבת וכן מותר להיכנס בו בעזרה, ולא נישנה כסא אלא לענין "טמאין מדרס" ("תוספות יום טוב"; המאירי). אֲנִקְטָמִין – כמין צורת חמור שהלצנים נושאים על כתפיהם כדי לעשות מעשי ליצנות וצחוק, ויש מפרשים: מסכה ששמים על פניהם להפחיד את הילדים, טְהוֹרִין – אינם מקבלים טומאה, שאין להם תורת כלי, וְאִין יוֹצֵאִין בְּהֵן – בשבת, שאין בהם כל צורך, והרי הם משא.

באור משנה ט

הַפְּנִים יוֹצֵאִין בְּקִשְׁרִים – בשבת. בגמרא מבואר: "בן שיש לו געגועים על אביו, נוטל רצועה ממנעל של ימין וקושר לו בשמאלו". ומפרש הרמב"ם, כי הבן הקטן כשיש לו אהבה רבה לאביו ואין הנער יכול לעזוב את אביו, לוקח האב שרוך נעלו הימנית וקושרו בזרועו השמאלית של בנו, ויועיל לו כסגולה, ואלו הם ה"קשרים" שמדובר עליהם במשנתנו. ויש מפרשים, שכשמתעצב הבן מאד על מיתת אביו, נוטל רצועה ממנעל אביו של ימין וקושרה בשל שמאלו, ואומרים שזה משקיט לבו (ורבנו חננאל); וּבְגִי מְלָכִים בְּזוּגִין – יוצאים בשבת בפעמונים; ומבואר בגמרא, דווקא כשארונים הם במלבושיהם, וְכָל אֶדָם – כלומר שכל הבנים מותרים לצאת בשבת בפעמונים כדלעיל, אֶלָּא שְׁדָבְרוּ חֲכָמִים בְּהוּהָה – כלומר בדבר המצוי, שכן בני מלכים נהגו לשאת פעמונים על מלבושיהם.

~ יום רביעי ~

באור משנה י

יוֹצֵאִין בְּבִיצַת הַחֲרָגוֹל – מין חגב, והיו נושאים ביצתו לשם ריפוי כאב האוזן, וּבִשְׁן שֶׁל שׁוּעַל – שהיו תולים שן של שועל חי למי שמרבה בשינה, ושן של שועל מת למי שסובל מנודי שינה. וכותב המאירי, שאף בספר הרפואות לחכמי הטבע הוזכרה סגולה זו. וּבְמִסְמָר הַצְּלוּב – מסמר מן העץ שנתלה עליו אדם, שהיו חושבים אותו כסגולה לרפא מכה נפוחה. והרמב"ם כותב, שהיו תולים על צואר של אדם שחלה בקדחת שלישית; בכל אלו מותר לצאת בשבת,

מאיר, שהקב של הקיטע נחשב כנעלו. וְרַבִּי יוֹסִי אֹסֵר – לקיטע לצאת בקב שלו, שלדעתו אין הקב נחשב כנעלו, שכן הקיטע סומך בעיקר על מקלותיו, והקב אינו אלא למראית עין שלא ייראה מחוסר רגל, הלכך נחשב הוא כמשא, ואסור לו לצאת בו בשבת. ויש מבארים, שאף רבי יוסי סובר שנחשב כנעלו, אלא שחושש הוא שמא ישלפנו ויעבידנו ארבע אמות ברשות הרבים, ואילו רבי מאיר אינו חושש לכך (יומא ע"ב; עיין הר"ן בסוגייתו). והלכה כרבי יוסי (רמב"ם ה"ל שבת י"ט, סו). וְאִם יֵשׁ לוֹ – לקב של הקיטע, בֵּית קְבוּל כְּתוּתִים – שנחלק בו חלל גדול, עד שיש בו מקום לקיבול כתותים, היינו בלא בגדים רכים, שתנחו עליהם השוק, טְמָא – הרי הוא מקבל טומאה, כדין כלי קיבול; אבל אם הקב אינו חקוק אלא כדי לקבל את השוק בלבד, אינו מקבל טומאה, שדינו כ"פשוטי כלי עץ", היינו ככלי עץ שאינם עשויים לקבל איזה דבר; ואף על פי שהקב מקבל את השוק, אין הוא נחשב בית קיבול לענין טומאה, שאין דבר נחשב בית קיבול אלא כעין השק, שבית קיבולו עשוי לטלטל מה שבתוכו על ידו, וכאן השוק מיטלטלת על ידי הקב. סְמוּכוֹת שְׁלוֹ – קיטע בשתי רגליו והולך על ארכובותיו, עושים לו "סמוכות", היינו משענות של עור או של עץ לארכובותיו ולשוקיו, שיסמך וישען עליהם; והואיל ומיוחדים הם לדריסתו ולמשענת גופו, הרי הם טְמֵאִין מְדַרְס – אם הקיטע הוא זכ, שכן הזכ, שהוא אב הטומאה, מטמא כלים המיוחדים לשיבה או לשכיבה או לרכיבה, ועושה גם אותם אב הטומאה אם הוא דורס או יושב או שוכב או נשען עליהם, וטומאה זו נקראת "טומאת מדרס"; וְיוֹצֵאִין בְּהֵן – בסמוכות, בְּשֶׁבֶת – שהם תכשיט שלו, כמנעלים אצל שאר בני אדם, וְנִכְנְסִין בְּהֵן בְּעֹזְרָה – אף על פי ששינו (ברכות ט, ה): "לא יכנס אדם להר הבית במגעלו", אין הסמוכות כמנעלים לענין זה, אלא כשאר בגדיו. כִּפְסָא וְסְמוּכוֹת שְׁלוֹ – יש קיטע שעושים לו כמין כסא נמוך לשבת עליו והוא דוחף את עצמו לפניו כשהוא סומך על ידיו, ויש לו גם סמוכות, שכן נשען הוא לפעמים גם על שוקיו קצת; ובאה המשנה ללמד, שהכסא והסמוכות טְמֵאִין מְדַרְס – אם הוא זכ, כמו שבארנו לעיל, וְאִין יוֹצֵאִין בְּהֵם בְּשֶׁבֶת – לפי שאינם מהודקים לגופו, ויש חשש שמא ישתלפו ויבוא להביאם; ויש מבארים הטעם, לפי שאינו צריך להם כל כך, והרי זה משא, וְאִין נִכְנְסִין בְּהֵן בְּעֹזְרָה

פ ר ק ש ב י ע י

א כָּל־גְּדוֹל אֲמָרוֹ בְּשַׁבָּת: כָּל הַשּׁוֹכֵחַ עֵקֶר שַׁבָּת, וְעָשָׂה מְלָאכּוֹת הַרְבֵּה בְּשַׁבְּתוֹת הַרְבֵּה – אֵינּוּ חַיִּב תֵּיב אֶלָּא חֲטָאֵת אַחַת; הַיּוֹדֵעַ עֵקֶר שַׁבָּת, וְעָשָׂה מְלָאכּוֹת הַרְבֵּה בְּשַׁבְּתוֹת הַרְבֵּה – חַיִּב עַל כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת; הַיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת, וְעָשָׂה מְלָאכּוֹת הַרְבֵּה בְּשַׁבְּתוֹת הַרְבֵּה – חַיִּב עַל כָּל אֶב מְלָאכָה וּמְלָאכָה; הַעוֹשֶׂה מְלָאכּוֹת הַרְבֵּה מֵעֵין מְלָאכָה אַחַת – אֵינּוּ חַיִּב אֶלָּא חֲטָאֵת אַחַת.

ב אֲבוֹת מְלָאכּוֹת אֲרָבָעִים חֶסֶר אַחַת: הַזּוֹרֵעַ, וְהַחֹרֵשׁ, וְהַקּוֹצֵר, וְהַמְעַמֵּר; הַדֹּשׁ וְהַזּוֹרֵה; הַבּוֹרֵר, הַטּוֹחֵן,

פירוש ברטנורא

תולין עליו שן של שועל חי. ולמאן דלא ניים כדי שיישן, תולין עליו שן של שועל מת: ובמסמך הצלוב. מסמך שבעין התלוי, אם יניחוהו על נפח שבמכה יסיר הנפח. ורמב"ם פירש שמשמיון אותו בצואר מי שיש לו קדחת שלישית וירפאנו: ורבי מאיר אומר אף בחול אסור. ואין הלכה כר"מ, דק"ל כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, ולא קרינן בהו ובחוקותיהם לא תלכו:

ז א כלל גדול. השוכח עיקר שבת. כסבור אין שבת בתורה, ואע"ג דמעיקרא שמע ועכשיו שכחו: אינו חייב אלא חטאת אחת. על כל השבתות שחלל דכולה שנגה חרא היא דכתיב (שמות ל"א) את שבתותי תשמורו ומשמע שמירה אחת לשבתות הרבה: היודע עיקר שבת. שיש שבת בתורה ונאסרו בו מלאכות, ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה ע"י שגגת שבת, שאינו יודע ששבת היום, חייב על כל שבת ושבת חטאת אחת, ועל זה נאמר (שם) ושמרו בני ישראל את השבת, דמשמע שמירה לכל שבת ושבת, כלומר שחייב חטאת על כל שבת ושבת, ואע"פ שלא נודע לו בינתיים והעלם אחר הוא, אמרינן ימים שבינתיים היוין ידיעה, שא"א שלא שמע בינתיים שאותו היום שבת היה, אלא שלא נזכר במלאכות שעשה בו, הולכך כל שבת ושבת שנגה אחת היא: היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה. שלא ידע שמלאכות הללו אסורות ועשאן כמה פעמים בכמה שבתות, חייב על כל אב מלאכה חטאת אחת, ואע"פ שחור וכלל בכמה שבתות, כל אב מוזן חרא שנגה הוא, דהא לא נודע לו בינתיים, והכא ליכא למימר ימים שבינתיים היוין ידיעה לחלק, דמשום ימים שבינתיים אין לו לדעת איזו מלאכה אסורה ואיזו מלאכה מותרת, אא"כ ישב ועסק לפני חכמים בהלכות שבת. וה"ה שחייב על ב' תולדות של ב' אבות חלוקות על כל אחת חטאת אחת, אבל אי עביד אב ותולדה דיריה, או ב' תולדות של אב אחד, לא מחייב אלא חרא, כדקתני סיפא העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת, כגון ב' תולדות של אב א', משום דהוי כעושה וחזור ועושה בהעלם אחת ואין חלוק חטאות בהעלם אחת, אלא בגופי עבירה שאינן דומים, או בחלוק שבתות לענין שגגת שבת:

משניות מבוטאות – קהתי

שכל אחת נחשבת כשגגה בפני עצמה; ומבאר ר"י, לפי שאי אפשר שלא יודע לו בינתיים שאותו היום שבת היה, אלא שלא נזכר שעשה בו מלאכה; היודע שהוא שבת, ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה – שלא ידע שמלאכות אלו אסורות בשבת, חייב על כל אב מלאכה ומלאכה – קרבן חטאת, שכל מלאכה היא שגגה בפני עצמה, שלא ידע שהיא אסורה בשבת. ואפילו עשה אותה המלאכה כמה פעמים באותה שבת או בכמה שבתות, אינו חייב עליה אלא חטאת אחת. והוא הדין אם עשה כמה מיני תולדות, שחייב על כל אחת ואחת, אלא שאם עשה אב ותולדותיו אין זה נחשב אלא כמלאכה אחת, כמבואר מיד; העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת – כגון שעשה אב מלאכה ותולדותיה בהעלם אחד, או שעשה כמה תולדות מאב מלאכה אחת, כגון שנטע והבריך והרכיב, שכולם תולדות "הזורע" הם, אינו חייב אלא חטאת אחת – אבל אם עשה שתי תולדות משני אבות שונים, כגון שהשקה מים לזרעים (תולדות הזורע) ותלש צמחים ביד (תולדות הקוצר), הרי זה כאילו עשה שתי אבות מלאכות, וחייב על כל אחת ואחת (רמב"ם הל' שגגות ז, ו).

~ יום חמישי ~

באור משנה ב

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת "היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, חייב על כל אב מלאכה ומלאכה". באה משנתנו למנות ולפרט את אבות המלאכות. וכבר הזכרנו (בפתיחה למסכתנו), שהואיל ונסמכה פרשת השבת לפרשת מלאכת המשכן, למרו חכמים שכל המלאכות שהיו במשכן – בבנינו, בעשיית היריעות של שש ושל עזים, בעשיית עורות האילים ועורות התחשים, בעשיית הסמנים לצביעה – הן הן אבות המלאכות האסורות בשבת. שאר המלאכות הדומות לאבות מתחלקות לסוגים לפי דמיון אל אבות המלאכות, והמלאכות הדומות אל כל אב מהאבות נקראות "תולדות" של אותו אב, כפי שנפרט במשנה בקצת מלאכות. וכבר באתנו במשנה הקודמת, שהעובר על תולדה דינו כעובר על אב מלאכה, אלא שאם עשה אדם בשוגג (בהעלם אחד) מלאכות אחדות, שאתה מהן היא אב מלאכה והאחרות הן תולדות שלה, כגון שקצר תבואה (אב מלאכה) וקטף פירות ותלש פרחים ולקט כמהין ופטירות (שכל אלו הן תולדות הקוצר), אינו חייב אלא חטאת אחת.

משום רפואה – כשמשמשים בהם לשם רפואה, דקרי רבי מאיר. ויחייבים אומרים: אף בחל אסור – להשתמש בסגולות אלו, משום דרבי האמורי – שכל אלו הם מנהגים של האמורי, ונאמר עליהם (ויקרא יח, ג): "ובחוקותיהם לא תלכו". ברם, בגמרא אמרו: "כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי". וכותב הרמב"ם (הל' שבת יט, ג): והוא שיאמרו הרופאים שהוא מועיל. והמאירי מבאר "כל שיש בו משום רפואה" – רוצה לומר שרפואתו ניכרת, כגון שתיית סם ותחבושת מכה, אבל הלחשים ומיניהם אסורים משום דרכי האמורי.

באור משנה א

כבר הזכרנו (בפתיחה למסכתנו), שהעושה בשבת מלאכה האסורה מן התורה, במודי חייב מיתה (אם התרו בו חייב סקילה, ואם לא התרו בו חייב כרת), ובשוגג חייב קרבן חטאת. כן הזכרנו שיש אבות מלאכות ויש תולדות, ודין התולדות כדין האבות. כפי שיבואר. – משנתנו באה ללמד כלל בענין העובר בשוגג על אסור מלאכה בשבת, שכן שלשה סוגי שוגג הם, כמבואר במשנה.

כלל גדול אמרו בשבת – בגמרא מבואר שמשום חומרת השבת נקטה המשנה לשון "כלל גדול": **כל השוכח עקר שבת** – שסבור הוא, שאין בכלל מצוות שבת בתורה; בגמרא אמרו: כגון ששכח שנצטוו ישראל על השבת, או תינוק שנשבה לבין הגויים, או גוי שנתיגר בין הגויים (שבת סח, ב; עיין רמב"ם הל' שגגות ז, ב). **ועושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה** – כלומר אפילו בשבתות הרבה, ולאחר זמן נודע לו ענין מצוות השבת, אינו חייב אלא חטאת אחת – קרבן חטאת אחד על כל השבתות שחילל, לפי שלא היתה כאן אלא שגגה אחת שהביאה אותו לכל מה שעשה, והיא העלם מצוות השבת. **היודע עקר שבת** – שיש מצוות שבת בתורה ואסור לעשות בה מלאכה, **ועושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה** – ששכח בכל שבת ושבת שהוא יום השבת, חייב על כל שבת ושבת – חטאת אחת, שהמלאכות שעשה בכל שבת ושבת שנגה אחת הן, מפני ששכח ששבת היום. ואף על פי שלא נזכר על כך אף במשך השבוע, מכל מקום הימים שבין שבת לשבת מחלקות את השבתות,

וְהַמְרַקֵּד, וְהַלֵּשׁ, וְהָאוּפָה; הַגּוֹזֵז אֶת הַצֶּמֶר, הַמְלַבֵּנוּ, וְהַמְנַפְצוֹ, וְהַצּוֹבְעוֹ, וְהַטּוֹוֶה, וְהַמְסַךְ, וְהַעוֹשֶׂה שְׁנֵי בְּתֵי נִירִין, וְהָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין, וְהַפּוֹצֵעַ שְׁנֵי חוּטִין; הַקּוֹשֵׁר, וְהַמְתִּיר, וְהַתּוֹפֵר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת, הַקּוֹרֵעַ עַל מְנַת לְתַפּוֹר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת; הַצָּד צְבִי, הַשּׁוֹחֵטוֹ, וְהַמְפְּשִׁיטוֹ, הַמּוֹלְחוֹ, וְהַמַּעְבֵּד אֶת עוּרוֹ, וְהַמּוֹחֵקוֹ, וְהַמְחַתְּכוֹ; הַכּוֹתֵב שְׁתֵּי

פירוש ברטנורא

ב הוֹרֵעַ הַחֹרֵשׁ. הא דלא תנא החורש ברישא והדר הוורע כדרך כל הארץ, לאשמועינן שאם היה קרקע קשה וחרשו וורעו ואחר כך חזר וחרשו, מחייב אחריתה שנייה משום חורש; הקוצר. בורעים, והמלקט באילנות, חייב משום קוצר; המעמר. אוסף זרעים תלושים וצוברם אל מקום אחד: הוורה. ברחת לרוח: הבורר. פסולת, כידיו או בכברה; והמוקד. בנפה, ואע"ג דהני כוליהו חדא נינהו דלהפריש פסולת מתוך אוכל נעשו שלשתן, משום דשלשתן הוו במשכן אף על גב דדמו להדרי חשיב להו כל חדא באנפי נפשה. א"נ לפי שאינן בבת אחת אלא זה אחר זה: האופה. לא הוויא במשכן, דאין אפייה אלא בפת ופת לא שייכא במלאכת המשכן, אלא תנא סדורא דפת נקט, ומיהו מבשל שהוא מעין מלאכת אופה הוה במשכן, בסממנין של צבע תכלת וארגמן ותולעת שני. והמניס בקרדה, והנותן כסוי ע"ג קררה העומדת על האש, חייב משום מבשל, וכל הנך קמאי דחשיב במתניתין הוורע הקוצר הרש וכו', כוליהו הוו בסממנין בצבע של מלאכת המשכן: הגוזז צמר. וכל שאר מלאכותיה שייכי בצמר תכלת של מלאכת המשכן; המלבנו. מכבסו בנהר: המנפצו. חובטו כשבת א"נ סורקו כמסרק; המיסך. אורד"ר בלע"ז: בתי נירין, שנותן שני חוטין בתוך הבית ניר: הפוצע. מסיר חוטי הערב מעל השתי או השתי מעל הערב, לצורך אריגה; והקושר והמתיר. שכן צדי הלזון שממנו עושין התכלת קושרין ומתירין, שפעמים צריך לטול חוטין מרשת זו להוסיף על זו, ומתיר מאכא וקושר כאן; והתופר וקורע. נמי הוי בריעות, שכן יריעה שאכלה עש ונקבה בו נקב קטן ועגול צריך לקרוע למטה ולמעלה את הנקב שלא תהא התפירה עשויה קמטין קמטין; והתופר שתי תפירות. והוא שקשרן, דאי לא קשרן לא קיימו. ומחייב תרתו משום קושר ומשום תופר: הצד צבי. וכל

משניות מבוארות – קהתי

שבוחש בקרדה או שנותן מכסה על גבי הקדרה העומדת על האש, הריהו חייב משום מבשל. – עד כאן נימנו אחת עשרה מלאכות שישנן בהכנת מזונות. וכולן היו במשכן בהכנת סממני הצבע. להלן נימנו שלש עשרה מלאכות שישנן בהכנת הלבשה. וכולן היו במשכן בעשיית היריעות: הַגּוֹזֵז אֶת הַצֶּמֶר – ובכלל מלאכה זו: התולש נוצות של עזים, המורט נוצות העוף, התולש שערות, שכל אלו דומיהן תולדות הגוזז הן; הַמְלַבֵּנוּ – המכבס את הצמר כדי לעשותו לבן. מתולדות המלבן: המכבס בגד במים, הסוחט בגד רטוב, המשרה בגד מלוכלך במים; הַמְנַפְצוֹ – סורק את הצמר במסרק כדי להפריד בין שערותיו; ובכלל המלאכה הזאת: הסורק את הפשתן, המנפץ סיב או גמי עד שנעשים כעין חוטין, החובט על הגידים עד שנעשים כחוטים לטוות בהם (כמו שעושים סופרי סת"ם); וְהַצּוֹבְעוֹ – הצובע את הצמר, וכן כל צובע; וְהַטּוֹוֶה – העושה חוטים מצמר או מפשתים או מכותנה וכדומה; וְהַמְסַךְ – המתח את חוטי השתי בכסא האריגה מכובד העליון לכובד התחתון, וְהַעוֹשֶׂה שְׁנֵי בְּתֵי נִירִין – שעשה או תיקן שתי טבעות או שתי לולאות, שבהן מכניס בכל טבעת או לולאה חוט שתי אחד (תפארת ישראל); ויש מפרשים: המכניס חוטי שתי דרך הנירים שבכלי האריגה ועושה מהם שני בתים (ר"ח אלבק), כפי שיבואר להלן (ג, ב), וְהָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין – המכניס חוטי הערב בשתי. מתולדות מלאכה זו: קליעת חוטים, אריגת רשת לחלונות וכדומה; וְהַפּוֹצֵעַ שְׁנֵי חוּטִין – המסיר חוטי הערב מעל השתי או חוטי השתי מעל הערב לתקון האריגה. ויש מפרשים: שכשנפסק החוט באמצע היריעה ורוצה לחברו ולהשלימה פוצע שני ראשי החוטים וטווה אותם בראשי אצבעותיו (המאירי). ויש מבארים, שלאחר שגומר האריגה, חותך את חוטי השתי הנשארים (שונות אליהו); הַקּוֹשֵׁר – קשר של קיימא, וְהַמְתִּיר – קשר של קיימא. בגמרא מבואר ששתי המלאכות הללו היו במשכן בציד החלזון שממנו עושים את צבע התכלת, שכן צדי החלזון היו צריכים לפעמים לקחת חוטים מרשת אחת ולהוסיף על הרשת האחרת ונמצאים מתירים כאן וקושרים כאן. וְהַתּוֹפֵר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת – בגמרא מבואר, שלאחר שתפר עשה קשר, שאם לא כן אינו חייב, שהרי החיבור על ידי שתי תפירות אינו בן קיום. נמצא שחייב משום שתי מלאכות: משום תופר ומשום קושר; הַקּוֹרֵעַ עַל מְנַת לְתַפּוֹר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת – שנמצא מקלקל על מנת לתקן. אבל הקורע סתם, הרי הוא מקלקל בלבד, ופטור מחטאת. – והוי מלאכות לעיבוד העור (להכנת צרכי כתיבה), וכולן היו במשכן בעשיית עורות תחשים: הַצָּד צְבִי – והוא הדין לשאר החיות ולכל הבריות הצריכות צידה, הַשּׁוֹחֵטוֹ, וְהַמְפְּשִׁיטוֹ – המפשיט את

אַבוֹת מְלָאכֹת אֲרָבַעִים חֶסֶר אַחַת – משנתנו נקטה "ארבעים חסר אחת" ולא "שלושים ותשע", שהולכת היא בעקבות הלשון במסכת מכות (ג, ו), ושם הטעם הוא משום שכתוב (דברים כה, א): "ארבעים יכנו", ובאה עליו הקבלה: "ארבעים חסר אחת" (עיין "תוספות יום טוב" שמביא שנינו נוספים לכך) – וּבְהוֹרֵעַ – ובכלל מלאכה זו: הנוטע, המבריך, המרכיב, החותך ענפים מהאילן כדי שהאילן יגדל יותר ויתעבה, השופך מים על גבי זרעים, שכל אלו תולדות הוורע הן; וְהַחֹרֵשׁ – משנתנו נקטה "החורש" אחרי "הוורע" (אף שכרגיל חורשים תחילה ואחר כך זורעים) להשמיענו, שאם היה לאדם קרקע קשה וחרשו וורעו ואחר כך חזר וחרשו, אף על החרישה השנייה חייב הוא משום חורש. מתולדות הוורע: החופר בקרקע, המשווה גומות בשדה, וכן כל מלאכה הנעשית ליפות את הקרקע; וְהַקּוֹשֵׁר – ובכלל מלאכה זו: הבוצר ענבים, הגורד תמרים, המוסק זיתים, האורה תאנים; וכן כל עקירת דבר מגידולו תולדת הקוצר היא; וְהַמְעַמֵּר – האוסף שבלים שנקצרו לעשות מהם עמרים, או האוסף עמרים לעשות מהן גדיש. מתולדות המעמר: המאסף פירות או עצים במקום גידולם ועושה אותם ערימה אחת; הנוקב תאנים וחורז אותם על חבל עד שמתקבצים לגוף אחד, וכל כיוצא בזה; הַדָּשׁ – החובט את השבלים להוציא מהם את הזרעים. מתולדות הדש: המפרק פולים מן השרביטים היבשים וכל כיוצא בזה. וְהַזּוֹרֵה – המפזר את התבואה ברחת לרוח, כדי להסיר ממנה את המוך; הַבּוֹרֵר – את הפסולת, כגון צירוות ועפר, מתוך האוכל בידיו או בכברה; הַטּוֹחֵן – את גרגרי התבואה והופכם לקמח. מתולדות הטוחן: השוחק קפה בכמנת טחינה, המבקע עצים לקיסמים, המפרר צרור עפר; וְהַמְרַקֵּד – המנפה את הקמח בנפה, להוציא ממנו את הסובין והמורסן. במטרה מבואר שאף על פי ששלש המלאכות – הוורה והבורר והמרקד – מטרה דומה להן, להוציא את הפסולת מתוך האוכל, מכל מקום הואיל ושלשתן היו במלאכת המשכן, לפיכך נימנית כל אחת כאב מלאכה בפני עצמה; כלומר מאחר שאין מעשיהם שווים ואינם נעשים לא בזמן אחד ולא בענין אחד אלא הווייה היא להוציא את התבן, והברירה להוציא את הצירוות והעפר, וההרקה להוציא הסובין והמורסן (המאירי). וְהַלֵּשׁ – את הבצק; וְהָאוּפָה – מלאכה זו אמנם לא היתה במשכן, שאין אפייה אלא בפת, ופת לא היתה דרושה למלאכת המשכן, אלא שבישול היה במשכן, שכן צריכים היו לבשל את הסממנים של צבע התכלת והארגמן ותולעת השני, וכיון שמשנתנו נוקטת את המלאכות שבהכנת הפת לפיכך נקטה אפייה במקום בישול, שמלאכה אחת הן. כל המחיש את הבישול או את האפייה, כגון

אותיות, והמוחק על מנת לכתוב שתי אותיות; הנונה, והסותר; המכבה, והמבעיר; המכה בפטיש; המוציא מרשות לרשות – הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת. ג ועוד פלל אחר אמרו: כל הפשר להצניע ומצניעין כמוהו והוציאו בשבת – חיב עליו חטאת; וכל שאינו פשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוציאו בשבת – אינו חיב אלא המצניעו. ד המוציא תבן – כמלא פי פרה; עצה – כמלא פי גמל; עמיר – כמלא פי מלה; עשבים – כמלא פי גדי; עלי שום ועלי בצלים, לחים – כגרוגרת; יבשים – כמלא פי גדי; ואין מצטרפין זה עם זה, מפני שלא שוו

פירוש ברטנורא

מלאכת עורו נוגת כחשים בעורתיהן; המולחו והמעבדו. בגמרא מקשה דהיינו מולח היינו מעבד, אלא אפיק חד מנייהו ועייל שרמוט במקומו, שמשרטט מאבות מלאכות הוא: הממוחק. מגרד ענר: מחתכו. מקציעו ומחטכו לרצועות וסנדלים: וכותב ומוחק. הו במשכן, שכן רושמים בקרשים לידע איהו בן זוגו וכותב אות בזה ואות בזה, ופעמים שמעה ומוחק: מכבה ומבעיר. באש שתחת דוד הסמנין: מכה בפטיש. הוא נגמר מלאכה, שכן אומן מכה בסדן בנגמר מלאכה, ואין מכה בפטיש חיב אלא בנגמר מלאכה. ומנא דרישא דמנה אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, אף על גב דהדר חשיב להו חרא חרא, אתא לאשמעינן דאפילו עביד איש כל מלאכות שבעולם בשבת אחת, כהעלם אחת, אי אפשר שיתחייב יותר מארבעים חטאות, דכולהו שאר מלאכות תולדות להנך אבות, ואשתכח דעביד אב ותולדה דיליה ולא מחייב אלא חרא:

ג כל הכשר להצניע. שהוא דבר העשוי לצורך האדם: ומצניעין כמוהו. שיש בו שעור הראוי להצניע: אין חיב אלא המצניעו. אם נעשה חביב על אדם אחר והצניעו, חיב על הוצאתו אם הוציאו, אבל אדם אחר אינו חיב עליו, דלגביה לאו מלאכה היא:

ד עצה. תבן של מיני קטניות: כמלא פי גמל. שיעורו גדול ממלאו פי פרה, וכמלאו פי פרה לא מחייב בעצה, דהא לא חויא לפרה: עמיר. קשין של שבלין: פי מלה. נפיש מפי גדי, הלכך עמיר דלא חוי לגדי לא מחייב כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי מלה, אבל עשבים הואיל וחוי לגדי ולמלה מחייב אפילו כמלאו פי גדי: לחין. הראיין לאדם: כגרוגרת. דזה שיעור לכל מאכל אדם בשבת, אבל כמלא פי גדי לא, דלחים לא חוו לגדי: ומצטרפין. כל

משניות מבוארות – קהתי

עורו, המולחו – המולח את העור שהוא תחילת עיבודו, והמעבד את עורו – בסיד וכדומה. בגמרא שואלים: היינו מולח היינו מעבד? ומתריצים: המולחו והמעבד את עורו נחשבים אמנם מלאכה אחת, ובמקום זה מוסיפים כאן: המשרטט: והמוחקו – מגרד את שערות העור ומחליקו לעשותו קלף או לשימוש אחר שצריכים בו עור חלק; והמחטכו – לרצועות כפי שצריך לו לשימוש. הפותב שתי אותיות – שכן היו רושמים בקרשי המשכן לידע איהו בן זוגו, והיו צריכים לרשום אות בקרש זה ואות בקרש זה; והמוחק על מנת לכתוב שתי אותיות – שפעמים היו טועים במשכן והיו מוחקים על מנת לתקן. כרם, המוחק בלבד מקלקל הוא ופטור: הנונה – המקים בניין, והסותר – וההורס בניין; והמכבה – אש, והמבעיר – יש סוברים שאין חייבים בסותר אלא דווקא אם הוא סותר על מנת לבנות (ושבת לא, ב), וכן במכבה דווקא על מנת להבעיר, או על מנת לעשות פחם (ותוספות' ס; ועיין 'ותוספות יום טוב' שמבאר מדוע הקדימה המשנה כיבוי הבערה); המכה בפטיש – לשם גמר המלאכה; ומכאן כל גמר מלאכה מכונה "מכה בפטיש", שכן דרך האומנים כשגומרים מלאכתם מעינים בה אם נשאר עוד דבר מוחק להשלים תיקונו וממכים בפטישם על הכלי כדי לעשות בו את השכלול הסופי; המוציא מרשות לרשות – מרשות היחיד לרשות הרבים או להיפך, כמו שכבר בארנו בפרקים הקודמים. הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת – משנתנו נקטה את המניין גם בהתחלת המשנה כדי להשימענו, שאפילו עשה אדם כל המלאכות בשבת בהעלם אחד, כלומר שידע שהוא שבת ולא ידע שהמלאכות אסורות, אינו חיב אלא שלשים ותשע חטאות בלבד, שעל כל אב ותולדותיו אינו חיב אלא חטאת אחת (עיין ברטנורא; ותוספות יום טוב; ותוספות רבי עקיבא אגרי").

ב א ו ר מ ש נ ה ג

מכאן ואילך דנה מסכתנו בפרטי אבות המלאכות שנימנו במשנה הקודמת, וכחמשך למה ששינו עד פרקנו, חזרת היא לדרך באב האחרון: המוציא מרשות לרשות. החל במשנתנו ועד התחלת פרק י"א עוסקות המשניות בקביעת השיעורים לכל מיני דברים לענין החיוב בהוצאתו מרשות לרשות. כהקדמה לכך באה משנתנו לקבוע כלל על מהותם ושיעורם של הדברים, שאדם חיב על הוצאתם מרשות לרשות.

ועוד פלל אחר אמרו – חכמים: כל הפשר להצניע – דבר שראוי להצניע ולשמור עליו, מפני שיש לאדם תועלת בו, ומצניעין כמוהו – כשיעורו של זה, כלומר שיש בדבר זה שיעור, שרוב בני אדם עשויים להחשיבו ולהצניעו, והוציאו בשבת – מרשות לרשות בשוגג, חיב עליו חטאת – אף אם המוציא הוא עשיר, ואין הדבר חשוב בעיניו, וכל שאינו פשר להצניע – שאין הדבר ראוי להצניעו, ואין מצניעין כמוהו – או שבני אדם אין מחשיבים כמותו, אלא אחר החשיבו והצניעו, והוציאו בשבת – בשוגג, אינו חיב אלא המצניעו – אם המוציא זה שהצניעו, הריהו חיב חטאת, אבל אם המוציא אחר, אינו חיב, שלגביו אין זו מלאכה.

~ יום שישי ~

ב א ו ר מ ש נ ה ד

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שהמוציא חפץ מרשות לרשות אינו חיב עליו אלא אם כן יש בו כשיעור שבני אדם מחשיבים אותו כדבר שראוי להצניעו, באה המשנה לפרט את השיעורים של דברים שונים לענין החיוב בהוצאתם.

המוציא תבן – של תבואה, כמלא פי פרה – הואיל ותבן מאכל פרה הוא, הולכים אחר שיעורה, ולכן אין המוציא תבן חיב אלא אם כן הוציא לפחות כשיעור שהפרה יכולה למלא בו את פיה. עצה – תבן של מיני קטניות, כמלא פי גמל – שיעור זה גדול ממלאו פי פרה, והמוציא עצה כמלאו פי פרה אינו חיב, לפי שאינה ראויה למאכל הפרה. עמיר – הקש של שבלים (רש"י; ברטנורא), ויש מפרשים: הקש של תלתן ('מלאכת שלמה', 'שנות אליהו'). כמלא פי מלה – הואיל ועמיר ראוי גם למאכל הטלה, הולכים אחר שיעור הטלה ולא אחר שיעור הפרה. עשבים, כמלא פי גדי – שעשבים רכים יותר וראויים אף למאכל הגדי, הלכך המוציא עשבים אף כמלא פי הגדי חיב. עלי שום ועלי בצלים, לחים – שראויים הם למאכל אדם, שיעורם כגרוגרת – כתאנה יבשה, שזהו שיעורו של כל מאכל אדם לענין הוצאה; יבשים – עלי שום ועלי בצלים יבשים, שאינם ראויים למאכל אדם, שיעורם כמלא פי גדי – שמאכל גדי הם, ואין מצטרפין זה עם זה – לשיעור שלם, כגון אם הוציא תבן פחות ממלאו פי פרה והשלים את החסר בעצה, פטור, מפני שלא שוו בשעוריהן – בגמרא מבואר, שדבר ששיעורו גדול אינו

בְּשַׁעֲרֵיהֶן. הַמוֹצֵיא אֲכָלִים בְּגִירוֹתָ – חֵיב; וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה, מִפְּנֵי שֶׁשְׂוֵי בְּשַׁעֲרֵיהֶן; חוּץ מִקְלֵפֵיהֶן וְגִרְעֵינֵיהֶן וְעֻקְצֵיהֶן וְסָנֵן וּמִרְסָנֵן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חוּץ מִקְלָפֵי עֲדָשִׁים שְׂמַתְבְּשֹׁלוֹת עִמָּהֶן.

פ ר ק ש מ י נ י

א הַמוֹצֵיא יוֹן – פְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס; חֶלֶב – פְּדֵי גְמִיעָה; דָּבֵשׁ – פְּדֵי לֶחֶם עַל הַקֶּתִית; שֶׁמֶן – פְּדֵי לֶסוּף אֶבֶר קָטָן; מִים – פְּדֵי לְשׁוֹף בְּהֵם אֶת הַקִּילּוֹר. וְשֶׁאֵר כָּל הַמְשָׁקִין – בְּרַבִּיעִית. וְכָל הַשְּׂפָכִין – בְּרַבִּיעִית. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כֶּלֶן בְּרַבִּיעִית, וְלֹא אֶמְרוּ כָּל הַשַּׁעֲרִין הִלְלוּ אֱלֹא לְמַצְנֵיעֵיהֶן.

ב הַמוֹצֵיא חֶבֶל – פְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֶזְנֵן לַקֶּפֶה; גָּמִי – פְּדֵי לַעֲשׂוֹת תְּלָאֵי לַנֶּפֶח וְלַבְּרָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּדֵי פִירוֹשׁ בְּרַטְנוֹרָא

אוכלי אדם זה עם זה: חוץ מקליפיהן. שאינן אוכל ואין משלימין השיעור; ועוקציהן. וזב הפרי רהוא עין בעלמא: וסובן. קליפת החטים הנושרת מחמת הכתישה: ומורסנן. הנשאר בנפה. ורמב"ם פירש איפכא דמורסן הוא עבה וגרוע מסוכין: חוץ מקליפי עדישים. [שמצטרפין]: שהן מתבשלות עמהן. לאפוקי הקליפות התיצונות שהן נושרות כשעושה מהם גרין. וקליפי הפולין בזמן שהן לחים ומתבשלין עם קליפתן, לרבי יהודה מצטרפין עם האוכלין לשיעור גרוגרת, אבל יבשים לא שאינן נאכלין בקליפתן לפי שהן גראין כובוכין בקערה. ואין הלכה כר' יהודה:

ח א הַמוֹצֵיא [יוֹן] כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס. של ברכת המזון, שהוא רובע רביעית יין חי, כדי שימוזגו לחשבון על חד של יין תלתא ממום ויעמוד על רביעית הלוג שהוא שיעור כוס של ברכה: כְּדֵי גְמִיעָה. מה שאדם בולע בבת אחת, וחלב בהמה ממאה דלא חוי לשתייה שיעורו כדי לכתול עין אחת: על הבתית. מכה שעל גבי הסוסים והחמורים מחמת המשאוי. ומצאתי כתוב ששחין היוצא בעור הכשר, כשמגעו להתבשל הוא עושה ראש למעלה וקרוי פי בתית. ואע"פ שהדבש עיקרו לאכילה, כיון שרפואתו מצויה, והוא משהו, אוליגן בתר שיעורא זוטרא לחומרא: אבר קטן. של תינוק בן יומנו והוא אצבע קטנה שברגל: לשוף. לשפוף ולמחות ברוח קילור. שנותנין על העין: ושאר כל המשקין. שאין עושין מהם רפואה: שופכין. מים סרוחין, וחוו לנגבל בהן את הטיט: בולין בְּרַבִּיעִית. אף היין והחלב והדבש, דלא נאמרו שיעורין במשנה אלא למצניעיהן, אבל שאר כל אדם אין חייבין אלא ברביעית. וסבורא ליה לר' שמעון למצניע עצמו בעי שיעורא זוטא, ובבציר מהאי שיעורא לא מחייב דלית ליה לר' שמעון כל שאין כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו שתחייב עליו מצניעו בכל שהוא, ואין הלכה כר"ש:

ב אֶזְנֵן לַקֶּפֶה. לאוחה בה: תְּלָאֵי. לתלותו בו, ובציר משיעור און לקופה: מִדַּת מַנְעֵל. להראות לאומן כמדה זו אני צריך, ושעוריה בציר מתלאי: נִידֵר.

משניות מבוארות – קהתי

והולכים אחר שיעור הרפואה, שכל דבר הראוי לשני שימושים, ושניהם מצויים, הולכים בו אחר השיעור הקטן ביותר לחומרא. ברם, דבר שאין מצוי בו אלא שימוש אחד, כגון יין שמצוייה בו השתיה ולא הרפואה, אף על פי שלפעמים משתמשים בו גם לרפואה, אין הולכים בו אלא אחר השימוש המצוי, והיינו השתיה (גמרא; המאריך). הַמוֹצֵיא שֶׁמֶן, שיעורו פְּדֵי לֶסוּף אֶבֶר קָטָן – של תינוק בן יומנו (גמרא), והוא אצבע הקטנה שברגל, ויש מפרשים: אחד מפרקי האצבע הקטנה (רש"י). הַמוֹצֵיא מִים, שיעורם פְּדֵי לְשׁוֹף בְּהֵם אֶת הַקִּילּוֹר – כשיעור המים שהיו נותנים בתוך הקילור, היינו משחת-תרופה לעיניים, כדי לשפפו (להמחותו). ואף על פי שמים עיקרם לשתיה, מכל מקום אף רפואתם מצויה (עין שבת עה, א), ולכן הולכים אחר שיעור רפואתם לחומרא, כמו שבארנו לעיל. וְשֶׁאֵר כָּל הַמְשָׁקִין – שאין משתמשים בהם לרפואה, שיעורם בְּרַבִּיעִית – הלוג. וְכָל הַשְּׂפָכִין – המים הנשפכים, שאינם ראויים לשתיה, אלא לנגבל בהם את הטיט, אף הם שיעורם בְּרַבִּיעִית – הלוג. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כֶּלֶן – כל המשקים, אף היין והחלב וכו', שיעורם בְּרַבִּיעִית – הלוג, וְלֹא אֶמְרוּ – חכמים, כָּל הַשַּׁעֲרִין הִלְלוּ – הנזכרים במשנתנו, שהם פחות מרביעית, אֱלֹא לְמַצְנֵיעֵיהֶן – כלומר שרבי שמעון חולק על המשנה ששינוי בפרק הקודם, שכל המצניע דבר חייב על הוצאתו בשיעור כל שהוא, והוא סובר שאף המצניע דבר אינו חייב על הוצאתו בשבת אלא אם כן יש בו שיעור מסוים, שאמנם קטן הוא מהשיעור שכל אדם חייב עליו; וזהו שאומר רבי שמעון, שכל השיעורים ששינוי במשנתנו, לא נאמרו אלא לגבי אנשים המצניעים את המשקים אף בכמויות מועטות, שאם הם הוציאו בשיעורים אלו – יין כדי מזיגת הכוס, וזלב כדי גמיעה וכו' – הרי הם חייבים. אבל שאר כל אדם אינם חייבים אלא אם כן הוציאו מהם רביעית הלוג. ואין הלכה כרבי שמעון.

מצטרף לדבר ששיעורו קטן, והיינו שאין העצה מצטרפת לתבן להשלים את שיעורו של מלוא פי פרה. אבל דבר ששיעורו קטן מצטרף לדבר ששיעורו גדול, שכן תבן מצטרף לעצה להתחייב במלוא פי הגמל. הַמוֹצֵיא אֲכָלִים – מאכלי בני אדם, פְּגִירוֹגְרָת – כשיעור תאנה יבשה, חֵיב – חטאת, וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה – כל האוכלים מצטרפים זה עם זה, כגון אם הוציא לחם וירק שאין בכל אחד כגרוגרת, הרי הם מצטרפים שניהם לכגרוגרת, וחייב קרבן חטאת, מִפְּנֵי שֶׁשְׂוֵי בְּשַׁעֲרֵיהֶן – שכל מאכלי בני אדם שיעורם כגרוגרת, חוּץ מִקְלֵפֵיהֶן וְגִרְעֵינֵיהֶן וְעֻקְצֵיהֶן – וזכות הפרי, וְסָנֵן – הפסולת הגסה של הקמח, וּמִרְסָנֵן – הפסולת הדקה; ויש מפרשים להיפך, שהמורסן הוא פסולת גסה מסוכין (רמב"ם); כל אלו אינם מאכל אדם ולכן אינם מצטרפים לאוכל להשלים שיעורו לכגרוגרת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חוּץ מִקְלָפֵי עֲדָשִׁים – כל הקליפות אינן מצטרפות לאוכל, חוץ מקליפות עדישים שמצטרפות, שְׂמַתְבְּשֹׁלוֹת עִמָּהֶן – לפי שמתבשלות עם העדישים, ולכן מצטרפות הן עמהן לכדי גרוגרת. ואין הלכה כרבי יהודה.

ב א ו ר מ ש נ ה א

משנתנו דנה בשיעור ההוצאה של משקים ונולים שונים.

הַמוֹצֵיא יוֹן – מרשות לרשות, שיעורו פְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס – של ברכה (ברכת המזון), ששיעורו רביעית הלוג, וכיון שיינם היה חריף ונוהגים היו למזוג חלק אחד של יין בשלשה חלקים של מים, שיהא היין ראוי לשתיה (עין ברכות ז, ה), נמצא ששיעור יין למזיגת הכוס הוא רבע של רביעית הלוג (1/16 בלוג). חֶלֶב – המוציא חלב של בהמה טהורה, שיעורו פְּדֵי גְמִיעָה – כמה שאדם בינוני בולע בבת אחת. שיעור זה הוא פחות מרביעית הלוג. דָּבֵשׁ, פְּדֵי לֶחֶם עַל הַקֶּתִית – מכה שעל גב הסוס או החמור מחמת לחץ המשאות. ויש מפרשים: מכה שעל גב היד או הרגל של האדם (רש"י בשם רבותיו). ואף על פי שהדבש עיקרו לאכילה, והרי שנינו (בסוף הפרק הקודם), שהאוכלים שיעורם כגרוגרת, מכל מקום הואיל ורגילים להשתמש בו גם לרפואה, ושיעור רפואתו קטן מכגרוגרת, לפיכך מחמירים בו

~ שבת קודש ~

ב א ו ר מ ש נ ה ב

הַמוֹצֵיא חֶבֶל – בשבת, שיעור ארכו פְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֶזְנֵן לַקֶּפֶה –

לְטַל מְמַנּוּ מִדַּת מְנַעַל לְקַטֵּן. נֵר – פְּדֵי לְכַתֵּב עָלָיו קֶשֶׁר מוֹכְסִין. וְהַמוֹצֵיא קֶשֶׁר מוֹכְסִין – חֵיב. נֵר מְחוּק – פְּדֵי לְכַרְוֵךְ עַל פִּי צְלוּחִית קְטַנָּה שֶׁל פְּלִיטוֹן.
ג עוֹר – פְּדֵי לְעֵשׂוֹת קְמִיעַ; קֶלֶף – פְּדֵי לְכַתֵּב עָלָיו פְּרִשָּׁה קְטַנָּה שְׁבִתְפִלִּין, שֶׁהִיא "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל"; דִּיּו – פְּדֵי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתֵיּוֹת; כְּחוּל – פְּדֵי לְכַחֵל עֵין אַחַת.

פירוש ברטנורא

מעשבים עושין אותו: קשר של מוכסין. פעמים שאדם נותן מכס בראש הנהר מזה והוא מוסר לו חותם להראות למוכס שבעבר האחר מן הנהר להראותו שכבר פרע המכס, ודרכו לכתוב שתי אותיות גדולות לסימן, והן גדולות משתי אותיות שלנו: נייר מחוק. שוב אינו ראוי לכתוב, לפיכך צריך שיעור גדול לכרוך על פי צלוחית:

ג לעשות בו קמיע. לכסות בו את הקמיע: קלף כדי לכתוב [עליו] פרשה קטנה. דאידי דרמיו יקרין לא עבד מיניה קשר מוכסין אלא תפילין ומוזות, ולא מחייב בשעורא זומא: דיו כדי לכתוב שתי אותיות. לרשום על שתי חוליות של כלי או על שני קרשים לזונן: כדי לכתוב עין אחת. שכן צנועות ההולכות מעוטפות אין מגלות אלא עין אחת וכחולות אותה:

משניות מבוארות – קהתי

מפרשים, שאף משנתנו באה להשמיע דין זה, שהמוציא קשר מוכסין אף לאחר שהראהו למוכס, חייב (כספ משנה; תוספות רבי עקיבא איגור). המוציא נֵר מְחוּק – שאינו ראוי עוד לכתובה, שיעורו יותר גדול מקשר מוכסין, פְּדֵי לְכַרְוֵךְ עַל פִּי צְלוּחִית קְטַנָּה שֶׁל פְּלִיטוֹן – מין מי בושם. ויש מפרשים: פליטון – שמן למשחה שעושים מעלי ורד ומבשמים אחרים (ריח אלבק).

ב א ו ר מ ש נ ה ג

עוֹר – המוציא עור, שיעורו פְּדֵי לְעֵשׂוֹת קְמִיעַ – כלומר לכסות בו קמיע; קֶלֶף, שיעורו פְּדֵי לְכַתֵּב עָלָיו פְּרִשָּׁה קְטַנָּה שְׁבִתְפִלִּין, שֶׁהִיא "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" – היינו כל פרשת "שמע" עד "ובשעריך". הקלף דמיו יקרים ולכן אין משתמשים בו לקשר מוכסין אלא לתפילין ולמוזות, הלכן קבעו שיעורו לענין הוצאה בשבת כדי לכתוב עליו פרשת "שמע"; דִּיּו, פְּדֵי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתֵיּוֹת – יש מפרשים (על פי הגמרא), ששיעור זה הוא בין במוציא דיו בפני עצמו בין במוציא על הקולמוס בין במוציא בקסת (רש"י). אבל הרמב"ם כותב (הל' שבת יח, ט): "המוציא דיו על הקולמוס שיעורו כדי לכתוב ממנו שתי אותיות. אבל אם הוציא הדיו בפני עצמו או בקסת צריך שיהיה בו יתר על זה, כדי שיעלה ממנו על הקולמוס כדי לכתוב שתי אותיות". המוציא כְּחוּל – פוך, צבע עיניים, שיעורו פְּדֵי לְכַחֵל עֵין אַחַת – בגמרא מבואר הטעם; שכן צנועות (שהולכות מעוטפות ואין מגלות אלא עין אחת לראות – רש"י) כוחלות עין אחת.

לאוחזה בו; קופה היינו סל גדול. המוציא גָּמִי – קנה גומא שמשתמשים בו לקשירה, שיעורו פְּדֵי לְעֵשׂוֹת תְּלָאִי – תלוי, בית אחיזה, לְפִנֵּה וְלְכַבְדָּה – לתלות בו. שיעור זה הוא קטן משיעור אוזן לקופה. ומבואר בגמרא שלא אמרו בחבל שיעור של תלוי, לפי שאין נוהגים לעשות ממנו תלוי לנפה ולכברה, הואיל והוא קשה ופוגם בעץ של הנפה והכברה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּדֵי לְטַל מְמַנּוּ מִדַּת מְנַעַל לְקַטֵּן – שיעור ההוצאה של גמי הוא שיהא בארכו כדי למדוד רגל של קטן, בשביל להראות לסנדלר את מידת הנעל שהוא צריך; ושיעורו קטן מתלוי. יש מפרשים, שרבי יהודה חולק על תנא קמא גם בחבל, וסובר ששיעורו הוא כדי ליטול ממנו מדת מנעל לקטן (המאירי). המוציא נֵר, שיעורו פְּדֵי לְכַתֵּב עָלָיו קֶשֶׁר מוֹכְסִין – שהיה המוכס (הממונה על המכס) כותב שתי אותיות גדולות לסימן שכבר שולם המכס, וסימן זה נקרא "קשר מוכסין". ובאה המשנה ללמד, ששיעור נייר לענין חיוב בהוצאתו, כדי לכתוב עליו שתי האותיות של קשר מוכסין. וְהַמוֹצֵיא קֶשֶׁר מוֹכְסִין, חֵיב – בתוספות מבואר, שמשנתנו באה להשמיע, שאפילו הוא כותב על קלף, אף על פי ששיעור קלף הוא כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין (כמבואר להלן משנה ג). בגמרא מובאת ברייתא: המוציא קשר מוכסין. עד שלא הראהו למוכס (כגון שקיבל מהממונה על המכס קשר מוכסין כדי להראותו למוכס, היינו לתובע את המכס, והוציאו בשבת קודם שהראהו למוכס), חייב: משהראהו למוכס. פטור (לפי שאינו צריך לו יותר). רבי יהודה אומר: אף משהראהו למוכס, חייב. מפני שצריך לו (שעדיין צריך הוא לשמור על אישור זה). ופוסק הרמב"ם כרבי יהודה, מכאן יש

ישמור על התקנה דאמירת השיעור תהלים חדשי – כפי שנחלק לימי החודש –

בכל יום אחר תפילת הבוקר

ממכתב כ"א כסלו תש"כ

כשהאדם עושה בדרך הטבע הרי זה צינור וכלי גם לשלמעלה מדרך הטבע

ממכתב כ"א כסלו תש"כ

עין יעקב - מסכת יומא

ביאור עם "שפה ברורה - עוז והדר"

רש"י

לא ירחוץ — שלא ימחוק את השם. בורך עליו גמי — להגין עליו משטף המים. וקיימא לן — במסכת שבת, דבטבילה בזמנה מצוה פליגי. דלרבנן טבילה בזמנה לאו מצוה, ואם אין לו גמי — ימתין עד למחר ויבקשנו. והיא — דאמרינן לעיל ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה לא יטבול עד שתחשך, דטבילה בזמנה לאו מצוה — ר' יוסי בר יהודה היא. דיה לטבילה שתהא באחרונה — ברייתא היא דמיינתין לה במסכת נדה בגמרא ד"המפלת" (כט,ב) האשה שיצתה מלאה ובאת ריקנית, והביאה לפנינו שלשה שבועים טהורים, ועשרה שבועים אחד טמא ואחד טהור — משמשת אור לשלשים וחמש, ומטבילין אותה תשעים וחמש טבילות, דברי בית שמאי. ובית הלל אומרים: שלשים וחמש. וכולהו מפרש להו התם, וטעמא משום טבילה בזמנה מצוה. רבי יוסי בר יהודה אומר: דיה לטבילה שתהא באחרונה. דטבילה בזמנה לאו מצוה. ור' יוסי דגמי הוא ר' יוסי בן חלפתא. ולערב ישפשף — משום חציצה. לערב סלקא דעתך — מכי טביל וסליק מאי מהני ליה שפשוף? חציצה דהויא — הואי. אימא מבערב — דאתמול ישפשף כל אדם עצמו בחמין, שאם יראה קרי למחר — יכול לטבול בלא חציצה.

דף פ"ח ע"א: מקשה הגמרא: מבלל — משמע מזה דרפי יוסי שאמר שמן המנחה ולמעלה אין יכול לטבול, סבר טבילה בזמנה לאו מצוה. והתנא, הרי שהיה שם השם פתוב על פשרו, הרי זה לא ירחץ ולא יסוך כדי שלא ימחק השם, ולא יעמוד במקום הפנופת משום קדושת השם. נודמנה לו טבילת מצוה — אם הוצרך לטבול טבילה שהטילה עליו התורה, בורך עליו — על השם גמי, להגן עליו שלא ימחק על ידי שטף המים, ויורד ומובל. רפי יוסי חולק ואומר, אינו צריך לכרוך עליו גמי אלא יורד ומובל פדרבו, ובלבד שלא ישפשף את השם בידים. וקיימא לן במסכת שבת (קכ:): דבטבילה בזמנה מצוה פליגי — שמחלוקת חכמים ורבי יוסי היא אם טבילה בזמנה מצוה או לא. חכמים סוברים שטבילה בזמנה אינה מצוה, ולכן אם אין לו גמי ימתין עד שיהיה לו ויטבול. ורבי יוסי סובר שטבילה בזמנה מצוה, לפיכך לא יתעכב כדי לחזור אחר גמי אלא יטבול מיד. הרי, שרבי יוסי סובר טבילה בזמנה מצוה, ולא כפי שתרצנו לעיל.

מתרצת הגמרא: תהיא — הברייתא שאמר רבי יוסי מן המנחה ולמעלה לא יטבול, רפי יוסי פר יהודה היא, הסובר שטבילה בזמנה לאו מצוה. ואילו רבי יוסי שאמר בברייתא [של גמי] יורד וטובל כדרכו, רבי יוסי בן חלפתא הוא. דתנא לגבי אשה שלא ידוע מתי נפסק הריונה וכיצד, ואינה יודעת מתי חל ליל טבילתה (נדה כט:), רפי יוסי פר יהודה אומר, דיה לטבילה שתהא באחרונה — די שתטבול פעם אחת לאחר שתיטהר לגמרי, ואינה צריכה לטבול בכל יום שאנו מסופקים בו שמא ליל טבילתה הוא, לפי שטבילה בזמנה אינה מצוה.

ברייתות בדין בעל קרי ביום הכפורים: תנו רבנן, הרואה קרי ביום הכפורים, יורד ומובל, ולערב — במוצאי יום הכפורים ישפשף את גופו מהקרי שנדבק בו כדי שלא יחצוץ. הגמרא תמהה: וכי עולה על דעתך שלערב ישפשף, הן מאי דתהו תהו, ולאחר שכבר חצץ בטבילתו מה יועיל שישפשף. מבארת הגמרא: אלא אימא, מבערב של אתמול, כלומר בערב יום הכפורים, ישפשף כל אדם את גופו במים חמים, כדי שאם יראה קרי למחר, ביום הכפורים, יוכל לטבול ללא שתהיה לו חציצה. (קא סבר התנא שבברייתא, מצוה ומנהג לשפשף את גופו במים חמים לפני טבילה, אך אינו חיוב).

תני תנא — שנה אחד החכמים שהיה שונה ברייתות קמיה דרב נחמן, הרואה קרי ביום הכפורים שלא בכונה, עונותיו מחולין לו. מקשה הגמרא: והתנא בברייתא אחרת, שהרואה קרי ביום הכפורים עונותיו עומדים סדורין ומוכנים לדון עליהם. מתרצת הגמרא: מאי כוונת הברייתא סדורין, סדורין לימחל — סדורין ועומדים למחול עליהן.

57 ממשיך רב לפרש את שכרו של המבקר את החולה, ואם ביקר מה
 58 שָׁכְרוּ. ומקשה הגמרא על שאלת רב, מה שָׁכְרוּ – בתמיהה, כְּדָאֹמַר
 59 – הרי רב כבר פירש ששכרו של המבקר את החולה הוא שניצול
 60 מדינה של גיהנם. משיבה הגמרא אלא כוונת שאלת רב היא, מה
 61 שָׁכְרוּ של המבקר כְּעוֹלָם הָהָא. ועל זה משיב רב שהמבקר את
 62 החולה זוכה למה שנאמר בפסוק (תהלים א) ה' יִשְׁמְרֶהוּ וְיִתְחַיְהוּ
 63 וְאִשְׁרֵי בְּאֶרְצוֹ וְאֵל תִּתְּנֶהוּ כְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו, ומבארת הגמרא את הפסוק,
 64 מה שנאמר ה' יִשְׁמְרֶהוּ, היינו שישמרנו מִצִּיר הָרַע שלא יחטא,
 65 ומה שנאמר יִתְחַיְהוּ, היינו שיצילנו מן הַיְסוּדִין, ומה שנאמר
 66 וְאִשְׁרֵי בְּאֶרְצוֹ – ישוּב בְּאֶרְץ, היינו שיהיו חָפֵל מִתְּבַרְכֵּין בּוֹ, ומה
 67 שנאמר וְאֵל תִּתְּנֶהוּ כְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו, היינו שיוֹדְמֵנוּ לוֹ רֵיעִים – חברים,
 68 כְּבָעָמָן – כמו שהודמנו לנעמן שִׁרְיָפוֹ אֶת צִרְעוֹתָיו, שיעצו לו לשמוע
 69 לדברי אלישע שאמר לו לטבול בירדן ובכך נרפא מצרעתו. וְאֵל
 70 יוֹדְמֵנוּ לוֹ רֵיעִים כְּרַחֲבֵעָם – כמו החברים שהודמנו לרחבעם
 71 שְׁחִלְקוּ אֶת מַלְכוּתוֹ, כלומר, שיעצו לו להכביד עלו על החטא,
 72 ובתוצאה מכך נתחלקה מלכות ישראל לשתיים, יהודה וישראל,
 73 ואיבד רחבעם את מלכותו על ישראל ונשאר מלך ליהודה בלבד.
 74 אגב שהובא בגמרא ענין רחבעם שיעצו לו עצה רעה, הביאה
 75 הגמרא מאמר זה:
 76 תִּנְיָא בְּבֵרִיתָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אָמַר, אִם יֹאמְרוּ לְךָ יְלָדִים
 77 בְּנֵה – אִם יֹאמְרוּ לְךָ הַיְלָדִים לַעֲשׂוֹת דְּבַר הַנְּרָאָה כַּבְּנִין וְכַדְבַּר
 78 מוֹעִיל, וְזֻקְנִים יֹאמְרוּ לְךָ תֹּזֶרֶת – הַזֻּקְנִים יֹאמְרוּ לְךָ לַעֲשׂוֹת דְּבַר
 79 הַנְּרָאָה כַּסְּתִירָה וְכַדְבַּר שְׂאִינוֹ טוֹב, מִכֵּל מַקְוִים, שְׁמַע לְזֻקְנִים וְאֵל
 80 תִּשְׁמַע לְיְלָדִים, כִּיּוֹן שְׁבִנְיָן יְלָדִים הוּא בְּדֶרֶךְ כֹּלל כְּתִידָה, כִּי בְּדֶרֶךְ
 81 כֹּלל אֵין דַּעַת מִיּוֹשֶׁבֶת וְאִינֵם רְוִאִים אֶת הַנּוֹלָד, וַיִּתְּכֵן שִׁיצָא
 82 מַעֲצָתָם נֹזֵק, וְסְתִירַת זֻקְנִים – אִף שֶׁלְּמֵרִיאֵת עֵין זֶה נְרָאָה לְךָ כַּדְבַּר
 83 שְׂאִינוֹ טוֹב, הִיא בְּנִין – שְׁבוֹטוֹף יוֹצֵא מַעֲצָתָם דְּבַר טוֹב וּמוֹעִיל.
 84 וְכִיּוֹן לְרַבֵּךְ – וְהוֹכַחָה לְכָךְ הוּא מִמָּה שִׁירַעַע עִם תְּרַבְּעָם בֶּן שְׁלֹמֹה
 85 – שַׁעַל יְדֵי עֵצַת הַנְּעָרִים שִׁיעֲצוּ לוֹ לְבַנוֹת לְחַזֵּק אֶת מַלְכוּתוֹ עַל
 86 יְדֵי שְׁכִיבֵי עוֹלָה עַל הָעַם, נִסְתַּר הַבְּנִין כּוֹלֵו וְנִתְחַלְקָה מַלְכוּתוֹ,
 87 וְאִילוּ הִיהָ שׁוֹמֵעַ לַעֲצַת הַזֻּקְנִים לְהִלֵּךְ הַעוֹל מִן הָעַם, שׁוּחַ כְּעֵין
 88 סְתִירָה, הִיתָה מַלְכוּתוֹ נְבִנִית וּמִתְחַזַּקַת.
 89 הגמרא מביאה כמה הלכות מדיני מצות ביקור חולים:
 90 אָמַר רַב שִׁישְׁא בְּרִית דְּרַב אִדִּי, לֹא לִישְׁעוֹד אִינֵישׁ קְצִיָּא – לא יבקר
 91 אדם את החולה, לא בתלת שְׁעֵי קְדָמֵיטָא – לא בשלש שעות
 92 ראשונות, ולא בתלת שְׁעֵי בְּתֵרֵיטָא – ולא בשלש שעות אחרונות,
 93 דְּיוֹמָא – של היום, כִּי דְּיֹמֵי דְּלֵא לִיסַח דְּעֵתֵיהּ מִן רַחֲמֵי – כּדִּי שֶׁלֹּא
 94 יִסַּח אֶת דַּעְתוֹ מִלְּהַתְּפַלֵּל עַל הַחוֹלֶה, כלומר, שישבעות אלו ש
 95 לחשוש שלא יתפלל עליו שירפא. ומבארת הגמרא מדוע בשעות
 96 אלו של היום עלול המבקר שלא לבקש רחמים על החולה, בתלת
 97 שְׁעֵי קְדָמֵיטָא – ראשונות של היום רוֹחָא דְּעֵתֵיהּ – מתרחבת
 98 דַּעְתוֹ שֶׁל הַחוֹלֶה וְנִקַּל עֲלָיו חוֹלָיו וְנִרְאָה שֶׁנִּתְרַפָּא, ולכן סבור
 99 המבקר שאינו צריך לבקש עליו רחמים, ובתלת שְׁעֵי בְּתֵרֵיטָא
 100 – אחרונות של היום, תְּקִיף חוֹלְשֵׁיהּ – מכביד עליו חליו, וסבור
 101 המבקר שאין לו תקוה ומתיאש מלבקש עליו רחמים.
 102 אָמַר רַבִּין אָמַר רַב, מִנִּין שְׁתַּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא זֶן אֶת הַחוֹלֶה, שְׁנַאֲמַר
 103 (תהלים מא ד) ה' יִסְעָדֵנוּ עַל עַרְשׁ דְּיָו וְגו', יִסְעָדֵנוּ מַלְשׁוֹן מוֹזֵן, כְּמוֹ
 104 שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים טו טו) וְלֹחֵם לִבָּב אֲנֹשׁ יִסְעָדֵנוּ.
 105 וְאָמַר רַבִּין אָמַר רַב, מִנִּין שְׁתַּשְׁכִּינָה שְׂרוּיָה לְמַעְלָה מִמַּטְתּוֹ שֶׁל
 106 חוֹלֶה, שְׁנַאֲמַר (תהלים מא ד) ה' יִסְעָדֵנוּ עַל עַרְשׁ דְּיָו – מִכַּמְּאָן אֲנִי
 107 לומדים שהשכינה נמצאת עם החולה ליד מיטתו. תִּנְיָא נְמֵי הָבֵי
 108 לַמְדֵנוּ גַם בְּבֵרִיתָא, שֶׁהִשְׁכִּינָה שׁוֹרָה לְמַעְלָה מִמַּטְתּוֹ שֶׁל חוֹלֶה,
 109 הַנִּכְנָם לְבִקְרָא אֶת הַחוֹלֶה לֹא יֵשֵׁב עַל גְּבֵי מַטָּה וְלֹא עַל גְּבֵי סִפְסָל
 110 וְלֹא עַל גְּבֵי כְּסָא, אֲלֵא מִתְּעַפֵּף – בְּדֶרֶךְ שֶׁל כְּבוֹד וּמוֹרָא וַיּוֹשֵׁב עַל
 111 גְּבֵי קַרְסֵף, מִפְּנֵי שְׁתַּשְׁכִּינָה שְׂרוּיָה לְמַעְלָה מִמַּטְתּוֹ שֶׁל חוֹלֶה, שְׁנַאֲמַר
 112 (שם) ה' יִסְעָדֵנוּ עַל עַרְשׁ דְּיָו וְכִשְׁהַחוֹלָה שׁוֹכֵב עַל גְּבֵי קַרְסֵף

1 רַב חֲלָבוּ פְּאִישׁ – חלה. לֹא אִיבָא דְקָא אֵתִי – לא בא אדם לבקר
 2 בחליו. אָמַר לְהוּ רַב כְּהֵנָא לְחַכְמִים, מַדּוּעַ אֵין אַתְּם לְבַקְרוּ,
 3 וְכִי לֹא בָּךְ הִיָּה מַעֲשֵׂה כְּתִלְמִיד אֶחָד מִתְּלִמְיָדֵי רַבִּי עֲקִיבָא שְׁחֵלָה
 4 וְלֹא נִכְנְסוּ חֲכָמִים לְבִקְרוּ, וְנִכְנְסוּ רַבִּי עֲקִיבָא לְבִקְרוּ, וּבְשִׁבִיל שְׁבִיבְדוּ
 5 וְרִבְצוּ לְפָנָיו הִיָּה – מחמת שניקו וסידרו המבקרים את דירתו,
 6 הבריא את החולה, אָמַר לוֹ הַתְּלִמִּיד לְרַבִּי עֲקִיבָא, רַבִּי חֲתִיבְתֵּנִי, כִּיּוֹן
 7 שְׂרָאָה רַבִּי עֲקִיבָא אֵין הוֹעִיל בִּיקְרוּ אַצֵּל חוֹלָה, יָצָא רַבִּי עֲקִיבָא
 8 וְדַרְשׁ, כֹּל מִי שְׂאֵין מְבַקֵּר חוֹלִים בְּאִילוּ שׁוּפָךְ דָּמִים, כִּיּוֹן שֶׁעַל יְדֵי
 9 הַבִּיקוּר עוֹשִׂים לְחוֹלָה כָּל צַרְכָּיו וּמְחִיִּים אוֹתוֹ, אִם כֵּן נִמְצָא שְׂמֵי
 10 שְׂאִינוּ מְבַקְרוּ הִרֵי הוּא כְּאִילוּ גוֹרֵם לוֹ שִׁימוֹת.
 11 כִּי אָתָּא רַב דִּימִי – כשהגיע רב דימי מארץ ישראל לבבל, אָמַר,
 12 כֹּל מְבַקֵּר אֶת הַחוֹלָה גוֹרֵם לוֹ שְׁחִיתָה, וְכֹל שְׂאִינוּ מְבַקֵּר אֶת הַחוֹלָה
 13 גוֹרֵם לוֹ שְׁמִימוֹת. ושאלת הגמרא מֵאֵי דְרָמָא, כלומר, אֵין גוֹרֵם לוֹ
 14 מְבַקְרוּ שְׂחִיתָה, וְאֵין גוֹרֵם לוֹ שִׁימוֹת מִי שְׂאִינוּ מְבַקְרוּ, אֲלֵימָא –
 15 אִם נֹאמַר, שֶׁכֵּל מְבַקֵּר אֶת הַחוֹלָה גוֹרֵם לוֹ שְׂחִיתָה מִפְּנֵי שְׁבִיבָא
 16 עֲלָיו רַחֲמִים שְׁחִיתָה, וְכֹל שְׂאֵין מְבַקֵּר אֶת הַחוֹלָה גוֹרֵם לוֹ שִׁימוֹת
 17 מִפְּנֵי שְׁבִיבָא עֲלָיו רַחֲמִים שְׁמִימוֹת, קִשָּׁה לוֹמַר כֵּן, שְׁמִימוֹת סְלָמָא
 18 דְּעֵתָהּ, שְׂאֵין זֶה מִסְתַּבֵּר שֶׁכֵּל מִי שְׂאִינוּ מְבַקְרוּ מִתְּפַלֵּל עֲלָיו
 19 שִׁימוֹת. מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא אֲלֵא כּוֹנֵת רַב דִּימִי הִיא שֶׁכֵּל שְׂאֵין מְבַקֵּר
 20 חוֹלָה אֵין מְבַקֵּשׁ עֲלָיו רַחֲמִים לֹא שְׁחִיתָה וְלֹא שְׁמִימוֹת, כלומר,
 21 שֶׁלְּפַעֲמַיִם יֵשׁ לְבַקֵּשׁ עַל הַחוֹלָה שִׁימוֹת, וְכַגוֹן בְּאֻפְּן שְׂאֵין לוֹ
 22 רְפוּאָה וּמְחִיטֵיטֵר מֵאֵד בְּחַלְיו, ולכן אמר רב דימי שזוה שאינו מבקר
 23 אינו גורם לו שחיתו באופן שיש להתפלל לרפואתו, וגם באופן
 24 שצריך לבקש עליו רחמים שימות, אינו גורם לו אפילו הנאה
 25 מועטת זו.
 26 רַבָּא, יוֹמָא קְדָמָא דְחֵלְשׁ – ביום הראשון שחלה, אָמַר לְהוּ – אמר
 27 לַאֲנָשֵי בֵיתָא, לֹא תִּנְעִלוּ לְאִינֵישׁ – אל תגלו לאף אדם שחליתי, כּדִּי
 28 דְּלֹא לְתַרְעַ מוֹלָה – שלא יורע מזל, כִּי יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא יְבַקֵּשׁ עֲלָיו
 29 שׁוּנְאָא שִׁירַע לוֹ וְתִתְקַבֵּל בְּקִשְׁתּוֹ וְיוֹסִיף עֲלָיו חַלְיו. מְבָאָן וְאֵלֶּיךָ –
 30 מיום השני לחליו ואילך, אָמַר לְהוּ, הוֹקוּ וְאִבְרִיּוּ בְּשׁוּקָא – צאו
 31 והכריזו שחליתי, רַבֵּל דְּפִנְיָ לִי – כּדִּי שְׂמֵי שׁוּנְאָא אוֹתִי, לִיחְדִּי לִי,
 32 ישמח בצרתי, ועל ידי כן אפשר שאתרפא, מִשׁוּם דְּתַתִּיב (משלי כד
 33 ז-יח) בְּנִפְלֵא אוֹיְבֵךָ אֵל תִּשְׁמַח וְגו', וְסוּף הַפְּסוּק הוּא 'פֶּן יִרְאֶה ה' יְרַע
 34 בְּעֵינָיו וְהִשִּׁיב מִעֲלָיו אָפוֹ', כלומר, פֶּן יִרְאֶה ה' יורע בעיניו על כך
 35 שאתה שמח בנפילתו, ויבטל ממנו את הגזירה. ואם כן על ידי
 36 שישמחו אויבי בחוליי אפשר שישביח' את כעסו מעלי. וְדְרַחֲמִים לִי
 37 – וכמו כן תועיל ההכרזה, כּדִּי שֶׁכֵּל הַאוֹהֲבִים שְׂלִי, כִּישְׁמַעוּ עֲלָי
 38 שְׁחִיתָה לִיכְפֵי עַל רַחֲמֵי – יבקשו עלי רחמים שארפא.
 39 אָמַר רַבִּי קָל מְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה יִצוֹל מְדִינָה שֶׁל גִּיהֵנָם, שְׁנַאֲמַר
 40 'אֲשֵׁרֵי מְשִׁבִיל אֵל דֵּל בְּיוֹם רַעָה וְיִמְלִטְהוּ ה' – המשכיל לעזור לדל,
 41 יצילנו ה' כשתבא עליו רעה, אֵין פִּירוּשׁ דְּל' הַאֲמוּרָה בְּפְסוּק זֶה
 42 אֲלֵא חוֹלָה, וְרִאִיָּה לְדַבְרֵי שְׁחוֹלָה נִקְרָא 'דֵּל', מִמָּה שְׁנַאֲמַר (ישעיה לח
 43 א) בְּתַפִּילַת חֻזְקִיהוּ בַּעַת שְׁחוֹלָה, 'מְדִלָה יִבְעָעֵנִי' – מהחוליי הזה
 44 אשלים את חיי. וּמוֹזָה אֲנִי לומדים שהחולה נקרא דל. אֵי נְמֵי מִן
 45 דְרִין קְרָא – ראייה נוספת לכך שהחולה נקרא דל, מהפסוק (שמואל
 46 ב' יג א) שֶׁאֲמַר יוֹנָדָב לְאֲמָנָה בְּרֹאוֹתוֹ שְׁפִינוּ רַעִים מִפְּנֵי שְׁחוֹלָה
 47 בְּאוֹרְחַת תַּמַּר אַחֲרוֹת 'מְדוּעַ אַתָּה כָּכָה דֵּל בֶּן הַמֶּלֶךְ בְּבִקְרָא וְגו'
 48 – מדוע אתה נראה דל וכחוש בכל בוקר. עַכְשֵׁי מִמְשִׁיבָה הַגְּמָרָא
 49 לְבֹאֵר אֶת הַפְּסוּק 'בְּיוֹם רַעָה יִמְלִטְהוּ ה'', מְזַיְכֵן יוֹדְעִים שֶׁהַכוּוֹנָה
 50 עַל הַגִּיהֵנָם, וְאֵין פִּירוּשׁ רַעָה, אֲלֵא גִיהֵנָם – הַגִּיהֵנָם נִקְרָא רַע
 51 שְׁנַאֲמַר (משלי טו ד) 'כֹּל פֹּעֵל ה' לְמַעְנָהוּ וְגַם רִשָּׁע לְיוֹם רַעָה' – כל
 52 דְּבַר פֹּעֵל ה' לְמַעַן קִילוּסוֹ, וְגַם אֶת הַרְשַׁע הַנִּיחוּס ה' לְיוֹם רַעָה
 53 שְׁהוּא הַגִּיהֵנָם שֶׁאֵין יִרְעָה מִמֶּנּוּ וְחוּז קִילוּסוֹ. וּלְפִי זֶה בְּאִיּוֹר הַכְּתוּב
 54 הוּא, שֶׁהִמְשַׁכֵּיל אֵל דְּל' שְׁמִשְׁגִיחַ עַל הַחוֹלָה לְבַקְרוּ וּלְפַקֵּחַ
 55 בְּצִרְבִיּוֹ, 'בְּיוֹם רַעָה', שְׁהוּא הַגִּיהֵנָם, 'מַלְטָהוּ ה' וְיִצִּילֵהוּ מִדֵּינָה
 56 שֶׁל גִּיהֵנָם.

1 בא"ש. חלה. ואית דגרסי: באש. באילו שופך דמים. מפני שבני אדם שנבנסין לבקרו עושים
2 לו לחולה כל ערכיו. לא שיחה ולא שימות. שהרי אינו יודע בעניינו של חולה. ולא
3 ליתרע מוליה. דרילמא מתצלנא לאלתה. אי נמי, דלא לשתעי מילי עליוה. כמאן ואילך.
4 חזי דלא מתרפא - אמר להו. פוקו ואכריוו. ריעים כנעמן, שריפאוהו מצרעתו, כגון
5 אלישע דהוה נביא חזק והשיאו עצה לנעמן. אם
6 יאמרו לך נערים בנה. בית המקדש. וזקנים
7 אוטרים סתור. ואל תבנה. וסימן לדבר מרחבכם.
8 דכתיב (מלכים א יב) "ויעזבו את עצת הזקנים"
9 וגו', ונחרב בית המקדש על אותה עצה. והמורה
10 לא פירש בבית המקדש, ואיכא ברייתא דקתני
11 בהדיא בבית המקדש. לא לסעוד. כמו (במדבר
12 טו) "ופקודת כל האדם" מתרגמינן: וסעודא.
13 תלת שני קמייא רווחא דעתיה. כדאמר
14 בעלמא (בב טו): אידלי יומא אידלי קצרא.
15 ודילמא אמר לא אצטרך למבעי רחמי עליה.
16 דאינו כל כך חולה. יסעודו. כמו "ולחם לבב
17 אנוש יסעד" (תהלים קד). ומנין שתשכינה בו
18 שנאמר ה' יסעדנו. קרי ביה יסעדנו. אי נמי
19 יסעדנו ממש, שמשעד שכינה על ראשו,
20 כדאמרן בהדיא שכינה שרויה למעלה
21 ממיטתו. סהדא רבה פרת. כשהנה פרת גדול חזי
22 עדות לגשמים שיורידו לא"י, דא"י גובה מכל
23 הארצות, ובאין גשמים ונפלין בפרת ומתגדל
24 מוק. והאי דאמר: דנדר מתגדל ממי הגשמים.
25 חזי פלוגתא אדשמואל. נהרא מכיפיה מתבר'.
26 שנובע מגדותיו ולא ממי גשמי.

1 רב חלבו בא"ש. לא איפא דקא אתי. אמר להו: לא
2 קד הוה: מעשה בתלמיד אחד מהלמידי ר' עקיבא
3 שהיה. לא נכנסו תלמידים לבקרו, ונכנס ר' עקיבא
4 לבקרו, ובשביב שפיבדו וריבצו לפניו הית. א"ל: רבי,
5 החייתני. יצא ר' עקיבא ודרש: כל מי שאין מבקר
6 חולים - כפאילו שופך דמים. כי אתא רב דימי אמר:
7 כל המבקר את החולה - גורם לו שיחה, וכפ שאינו
8 מבקר את החולה - גורם לו שימות. מאי גרמא?
9 איימא כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים
10 שיחה, וכפ שאין מבקר את החולה מבקש עליו
11 רחמים שימות - שימות ס"ו? א"ל: כל שאין מבקר
12 חולה - אין מבקש עליו רחמים לא שיחה ולא
13 שימות. רבא, וימא קדמא דתלמידי אמר להו: לא
14 תיגדו לאיניש, דקא לתרע מוליה. כמאן ואילך אמר
15 להו: פוקו ואכריוו בשוקא. דכל דסגו לי ליחדי לי,
16 ובתיב "בנפלא אויבך אל תשמח" וגו', ודרחמי לי
17 ריבעי עלי רחמי. אמר רב: כל המבקר את החולה
18 ניצול מדינה של גיהנם, שנאמר "אשרי משפיל אל

19 דל ביום רעה ומקטרוהו" אין דל אלא חולה, אי נמי מן הדין
20 קרא "מדוע אתה ככה דל בן המלך בבקר בבקר" וגו'. אין רעה אלא גיהנם, שנאמר
21 "כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה". ואם ביקר מה שכוון? מה שכוון? כדאמר:
22 ניצול מדינה של גיהנם! אלא מה שכוון כעוה"ז? ה' ישמרהו ויחיהו ואשר בארץ ואל
23 תתנהו בנפש איביו". ה' ישמרהו" - מיצר הרע, "ויחיהו" מן היסורין, "ואשר בארץ" -
24 שיהו הפל מתפברין בו, "ואל תתנהו בנפש איביו" - שיודמונו לו ריעים כנעמן שריפו את
25 צרעתו, ואל יודמונו לו ריעים כרחבעם שחילקו את מלכותו. תנאי, ר"ש בן אבעור אומר:
26 אם יאמרו לך יקדים בנה" וזקנים "סתור" - שמע לזקנים, ואל תשמע לידיים. שבני יקדים
27 סתירה, וסתירת זקנים בגין. וסימן דלך רחבעם בן שלמה. אמר רב שישא בריה דרב אידי:
28 קא יסעוד איניש קצרא קא בתלת שעי קדמיותא ולא בתלת שעי בתריותא דיומא, כי
29 היכי דקא ליסח דעתיה מן רחמי. תלת שעי קדמיותא - רווחא דעתיה, בתריותא - תקופ
30 חולשיה. אמר רבין אמר רב: מניין שהקב"ה זן את החולה - שנאמר "ה' יסעדנו על ערש
31 דיו" וגו'. ואמר רבין אמר רב: מניין שהשכינה שרויה למעלה ממופתו של חולה - שנאמר
32 "ה' יסעדנו על ערש דיו". תניא נמי הכי: הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי
33 מטה, ולא על גבי ספסל, ולא על גבי פסא. אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע, מפני שהשכינה
34 שרויה למעלה ממופתו של חולה, שנאמר "ה' יסעדנו על ערש דיו". ואמר רבין אמר רב: מתרא במערבא - סהדא רבה פרת.
35 ופליגא דשמואל, דאמר שמואל: נהרא מכיפיה מתברין. ופליגא דשמואל, דאמר שמואל: אין המים מתברין בוחלין
אלא

"כל ישראל בני מלכים הם" . . והם יכולים לדרוש מהקדוש-ברוך-הוא "כל הון
דעלמא בבני חיי ומזוני רוויחא"
לקוטי שיחות פרשת וישלח-ט"ט כסלו כרך טו

1 **אלא** פרת ביומי תשרי בלבד. לפי שאינו עת גשמים ולא זמן הפרשת שלגים. ולא למיסר
2 כל הנהרות חוץ מפרת אתא, ולא למיסר נמי פרת בכל השנה אלא ביומי תשרי אתא. דכיון
3 דכולא חששא משום שזמא ירבו נטפים על הווחלין היא, כל שאנו בקיאים בפרת ביומי תשרי
4 כמה היא עלייתו, וכן בשאר נהרות. ויודיעו אנו בהם שלעולם אינו מתמעט משעור כך
5 אפי' בעת יובש גדול, כל שאין אנו רואים בו כי
6 אם אותו שעור - למה נחוש לז' הא ליכא
7 למיחש לשמא ירבו נטפין על הווחלין. אלא
8 שמואל תרתי קמשמע לן; חדא - הנהרות שדן
9 מכובין מימיהן אין טובלים בהן לעולם, דכיון
10 שפעמים שמכובים - לעולם חוששין בהם
11 לגשמים או להפרשת שלגים, וכדתנן במס' פרה
12 (פ"ח מט'): המים המכובים פסולין, אלו הם המים
13 המכובין - המכובין פעם אחת בשבוע. והמכובין בפולמוסיותא ובשני בצורת כשרין. והכי
14 פירושו: דכל שמכובין בלא טענה, אע"פ שאין מכובים אלא לעתים רחוקות, פעם אחת
15 בשבוע - פסולין, דהיישגין שמא נמי גשמים הן, ואין מטהרין בווחלין אלא באשבורן. אבל
16 המכובין מחמת טענה, כגון בפולמוסיותא ובשני בצורת - כשרין. ומש"ה קאמר שמואל שאין
17 המים מטהרין בווחלין אלא פרת וכיצרא בו, שאינו מכוב לעולם. ולמעוטי מים המכובין הוא
18 דקאמר פרת, ופרת וכיצרא בו קאמר. וקאמר נמי דבפרת וכיצרא בו שאינו מכוב - אינו מותר לטבול בו מן הסתם בכל השנה כולה מי שאינו בקי בו, אלא ביומי תשרי בלבד, לפי שביומי
19 תשרי אינו עת גשמים ולא זמן הפרשת שלגים, ולפיכך אפי' מי שאינו בקי בו - אין לו לחוש שמא רבו עליו נטפין. אבל אין ה"ג, דמי שבקי בפרת וכיצרא בו כל השנה, כל שהוא רואה שלא
20 נתרבה על מה שזרזו חלבו בתשרי בכדי שיחא ראי לחוש לרובי נטפין - טובל בו בכל השנה. וכן נמי אם רואה בתשרי שנותרה כל כך עד שאפשר לו לחוש שמא רבו בו נטפין - אפי'
21 בתשרי אינו טובל בו. אלא שמואל סתמא קאמר, דמי שאינו מכיר אפי' בנהרות שאין מכובין - יש לו לחוש כל השנה ברבייתו, וביומי תשרי אין לו לחוש. כן נ"ל. וראיתי מי שכתב בהפך,
22 ולא נראה לי דבריו. **אבדה** דשמואל עביד להו לבנתיה מקואות ביומי ניסן. שמפני שהיה חושש להפרשת שלגים לא היה מניחן לטבול בווחלין. ו**מפצץ** ביומי תשרי. בנהר היה נותנן
23 תחת כפות רגליהן משום טיט, דלא ליהוי חציצה. א"נ - לצניעותא בעלמא. והיה מניחן לטבול בנהר משום דביומי תשרי ליכא למיחש לווחלין, ומאי דקאמר ביומי ניסן - מניסן ועד תשרי
24 קאמר, וכ"ש בימות הגשמים. כך פירושו. ואין הלשון נוח לז', דהוה ליה למימר: עביד להו מקואות לבנתיה כולה שתא. ומפצץ ביומי תשרי. לפיכך נ"ל דבנתיה דאבדה דשמואל בסתווא לא
25 היו טובלות בנהר משום צנה, אלא במקואות שבתיהן. וביומי ניסן דריחא עלמא היו מתחילות לטבול בנהרות, והיה מתקן להם אביהם שם בתחילת ניסן מקואות שהיו טובלות בהן עד
26 תשרי. וביומי תשרי לא היה מצריכין למקואות, משום דליכא למיחש לנטפין, ולפיכך היה מתקן להן מפצץ. וכשעברין ימי תשרי - כבר היו חוזרות לטבול בנתיהם משום צנה. ו**ולענין**
27 הלכה. פסק ר"ת כשמואל, דאמר נהרא מכיפיה מברין. דאע"ג דרב פליג עליה, ורב ושמואל הלכה כרב באיסורי (נעיות מט:). ועוד דאבדה דשמואל נמי ס"ל כרב, ואידך דשמואל נמי פליגא
28 אדידיה - אפי'ה קיימא לן כשמואל דתניא בבכורות בפ' "מעשר בהמה" (ק"ה טז): יובל שמו, ולמה נקרא שמו פרת - שממיו פרין ורבין, דברי ר' מאיר. וחכ"א: פרת שמו, שממיו פרין ורבין.
29 מסייע ליה לשמואל, דאמר שמואל: נהרא מכיפיה מברין. כלומר, דנדי דשמואל אמר הכי בכל הנהרות דמכיפיהו מברין, והכא לא אמרין הכי אלא בפרת - אפי'ה מסייע ליה. משום דכיון
30 דפרת מברין מכיפיה - כולוהו נהרות נמי מכיפיה דפרת הם מתברכים, שהרי כל הנהרות מפרת הם נמשכים, כדאמר ר' תלמיד בבכורות (ק"ה טז): הנודר ממי פרת - אסור בכל מימות שבעולם,
31 דאפי' עינותא דמדליין - סולמי דפרת ניהו. הילכך, והיא מתני' מסייעא ליה לשמואל בין מדר' מאיר בין מדרבנן. דרבנן נמי אמרי פרת שמו, שממיו פרין ורבין. וכיון דר' מאיר ורבנן מסייעי
32 ליה - כותיה נקטינן. ונמצא לפי דעת זה שלעולם טובלים בנהרות, ואפי' כשמתברכין הרבה מחמת גשמים, לפי שאין טפח יורד למעלה שאין תהום עולה לקראתו טפיפיה. והו דעת ר"ת
33 ד"ל. ומי נ"ל שאין הוא ד"ל לא אמרה אלא בנהרות שאין מכובין, אבל מכובין - ליכא למימר בהו דמברכי מכיפיהו. אבל ר"ח דרב אלפסי ז"ל טסק כרב בנתיהם דשמואל, דאין המים
34 מטהרין בווחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד. וקא יתיב הרמב"ן ז"ל טעמא למילתיהו, דאע"ג דאמר שמואל נהרא מכיפיה מברין - לא דחינן מימרא דאיסורא דהוה נהיגין בה הלכה למעשה,
35 כאבדה דשמואל דעבד לבנתיה מקואות, משום מימרא דאגדתא. ושמואל נמי לאו לענין מעשה אמרה, דכיון דאיהו נמי אמר אין המים מטהרין בווחלין - משמע דה"ק. נוד דמדינא שרי,
36 להלכה למעשה איכא למיחש, וכדאמר בעלמא: השתא דאמר שמואל אסור, ותנא דבי שמואל מותר - שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועי. ואע"ג דאמר: ופליגא דשמואל אדשמואל
37 - היינו לומר דתרויהו מיימרי דשמואל לא קושטא אינון, אלא חדא מינייהו, דאי אתא לחדא - ליתא לאידך. אבל איהו לא פליג דדיה אדידיה, אלא מיחש הוא דחייש הלכה למעשה.
38 ה"ג משמע בפ' "תינוקת" (נה"ט טז): דמיינתין מילתא דאבדה דשמואל ולא מסייעין עלה פלוגתא דבריה, אלמא שמואל נמי למעשה חייש. וכ"ה: אמאי חייש? כיון דר' מאיר ורבנן אמרי בברייתא
39 דבכורות (ק"ה טז): דפרת מימרי פרין ורבין. ונאמי סברי דלאו מסייעא מברין איכא למימר בהו דמברכי מכיפיהו יודע דאיכא תנאי בעלמא דלא סבירא להו היכי, ועוד, דאיכא נאסח
40 דלא גרסי במילתא דרבנן "שממיו פרין ורבין", אלא, וחכ"א: פרת שמו, ותו לא. ולפי זה סייעיתא דמיימרי תתם לשמואל - מדרבי מאיר היא, לא מדרבנן. ואפי'ה שפיר דייק מדרבי מאיר, כיון
41 דרבנן לא פליגי עליה בהדיא, לומר שאינו פרה ורבה. ורב אבדה דשמואל סברי דרבנן פליגי עליה, ושמואל נמי מיחש הוא דחייש. **נמצא** עכשיו לפי דרך זה, שהנהרות המכובין - אין
42 טובלין בהן כלל, שלעולם חוששין להן למי גשמים והפרשת שלגים. ונהרות גדולים שאין מכובין, כל שהוא בקי בהן ויודע עיקר המשכתן בימי תשרי - טובל בהן כל השנה, כל שהוא רואה
43 שאין לחוש שנותרו נטפין על עיקר המשכתן. אבל כל שהוא רואה מתוך רבייתו שיש לחוש לכך - אפי' ביומי תשרי אין טובל בהן. ומי שאינו בקי בהן בכל השנה כולה - צריך לחוש להן,
44 חוץ מיומי תשרי בלבד, שבתשרי מן הסתם אין נטפין רבין עליהן. מיהו, איכא מאן דאמר דכי היישגין לרבו נטפין על הווחלין - דוקא לטבול במקום שלא היתה שם וחילתו של נהר קודם
45 לכן, אבל במקום שהיתה וחילתו מתחילה, אע"פ שעכשיו רבו נטפין על הווחלין - מותר לטבול בו. ומוכח לה מדרתן בפ"ק דמקואות (מ"ג טז): מעיני שממיו מוועטין שרבו עליו מים שאובין
46 - שוה למקוה באשבורן, ולמעין להטביל בכל שהוא. ומדקתני שוה למקוה לטהר באשבורן - אלמא מקום יש בו שאינו מטהר בווחלין, שאין עליו דין מעיני, אלא הרי הוא במקוה
47 שצריך אשבורן. והדר קתני: ולמעין להטביל בו בכל שהוא. ובודאי מדקתני דשוה למעין להטביל בו בכל שהוא - ה"ה דמטהר בווחלין, כיון דתורת מעיני עליה, וקשיא רישא אסיפא! אלא
48 ודאי דה"ק מעיני זה שרבו עליו מים שאובין - מקומות יש בו שתורת מקוה עליהן וצריך אשבורן, והיינו אותן מקומות שהוא וחלל בהן עכשיו מחמת רבי הנוטפין, ויהא חלל בו בתחילה.
49 ומקומות יש בו שלא נשתנה דינו מכמו שהיה, אלא הרי הוא כמעין להטביל בו בכל שהוא - והיינו אותו מקום שאפי' מתחילה היה וחלל בו. והאי דלא קתני: ולמעין להטביל בו בווחלין,
50 אי נמי דליתני ברישא: שוה למקוה שצריך שיעור - נ"ל דתנא הכי לאשמועי תרי דיני במקוה ובעיניו, ובכל דוח מכלל חבירה משמע. דמדקתני רישא שוה למקוה לטהר באשבורן - מכלל
51 שאותו מקום ששוה בו למעין דקתני סיפא - אינו צריך אשבורן. ומדקתני סיפא ולמעין להטביל בו בכל שהוא - דאיתו מקום ששוה למקוה דקתני רישא - צריך שיעורא. ו**מבבל** מקום
52 למדנו מוז שיש מקום בעיניו, שאע"פ שנותרה מחמת נטפין - תורת מעיני עליה, והיינו מקום שהיה מחלל בו בתחילתו. והכי איתא בתוספתא (מקואות פ"ב) דקתני תתם: מעיני שממיו

1 **אלא** פרת ביומי תשרי בלבד. דכל ימות השנה רבין נטפין על הווחלין מן הגשמים
2 שיורדין לתוכו, ומן השלגים שמתפרשין כל ימות החמה. אבל בתשרי כבר פסקו השלגים
3 ונתפשו כולן והלכו להן - מטהרין הווחלין, ואין בנהרות אלא מימיו שנובעין בלבד.
4 אבדה דשמואל. סבירא ליה כאידך דשמואל. ועביד להו לבנתיה מקואות ביומי ניסן, לפי
5 שביומי ניסן רבין נטפין על הווחלין מחמת
6 הגשמים, שהרי כל השלגים והקרח שנתפשו
7 באין המים דרך צינורות, דהוה להו שאובין. אבל
8 לא באין דרך צינורות אלא מאליהן שוטפין
9 ובאין - טובלין בהן, כדאמר: זבה ונדא ויולדת
10 טבילתן במי מקוה של מ' סאה, ואפי' מי גשמי
11 מכווסים, שלא מצינו מים חיים אלא לזב בלבד,
12 שנאמר בו "מים חיים". והמפרש לא פירש הכי.
13 ולאו דוקא, דכל נשים בזמן הזה זבות ניהו. **מפצץ** ביומי תשרי. שבתשרי מתמעטין
14 הנהרות מן כל ימות השנה ומעלין טיט, והיה נותן המפצץ בקרקעית הנהר, שלא יכנס
15 הטיט ברגליהן ויהא חציצה.

ושמיה

1 אלו מותר לטבול בו מן הסתם בכל השנה כולה מי שאינו בקי בו, אלא ביומי תשרי בלבד, לפי שביומי
2 תשרי אינו עת גשמים ולא זמן הפרשת שלגים, ולפיכך אפי' מי שאינו בקי בו - אין לו לחוש שמא רבו עליו נטפין. אבל אין ה"ג, דמי שבקי בפרת וכיצרא בו כל השנה, כל שהוא רואה שלא
3 נתרבה על מה שזרזו חלבו בתשרי בכדי שיחא ראי לחוש לרובי נטפין - טובל בו בכל השנה. וכן נמי אם רואה בתשרי שנותרה כל כך עד שאפשר לו לחוש שמא רבו בו נטפין - אפי'
4 בתשרי אינו טובל בו. אלא שמואל סתמא קאמר, דמי שאינו מכיר אפי' בנהרות שאין מכובין - יש לו לחוש כל השנה ברבייתו, וביומי תשרי אין לו לחוש. כן נ"ל. וראיתי מי שכתב בהפך,
5 ולא נראה לי דבריו. **אבדה** דשמואל עביד להו לבנתיה מקואות ביומי ניסן. שמפני שהיה חושש להפרשת שלגים לא היה מניחן לטבול בווחלין. ו**מפצץ** ביומי תשרי. בנהר היה נותנן
6 תחת כפות רגליהן משום טיט, דלא ליהוי חציצה. א"נ - לצניעותא בעלמא. והיה מניחן לטבול בנהר משום דביומי תשרי ליכא למיחש לווחלין, ומאי דקאמר ביומי ניסן - מניסן ועד תשרי
7 קאמר, וכ"ש בימות הגשמים. כך פירושו. ואין הלשון נוח לז', דהוה ליה למימר: עביד להו מקואות לבנתיה כולה שתא. ומפצץ ביומי תשרי. לפיכך נ"ל דבנתיה דאבדה דשמואל בסתווא לא
8 היו טובלות בנהר משום צנה, אלא במקואות שבתיהן. וביומי ניסן דריחא עלמא היו מתחילות לטבול בנהרות, והיה מתקן להם אביהם שם בתחילת ניסן מקואות שהיו טובלות בהן עד
9 תשרי. וביומי תשרי לא היה מצריכין למקואות, משום דליכא למיחש לנטפין, ולפיכך היה מתקן להן מפצץ. וכשעברין ימי תשרי - כבר היו חוזרות לטבול בנתיהם משום צנה. ו**ולענין**
10 הלכה. פסק ר"ת כשמואל, דאמר נהרא מכיפיה מברין. דאע"ג דרב פליג עליה, ורב ושמואל הלכה כרב באיסורי (נעיות מט:). ועוד דאבדה דשמואל נמי ס"ל כרב, ואידך דשמואל נמי פליגא
11 אדידיה - אפי'ה קיימא לן כשמואל דתניא בבכורות בפ' "מעשר בהמה" (ק"ה טז): יובל שמו, ולמה נקרא שמו פרת - שממיו פרין ורבין, דברי ר' מאיר. וחכ"א: פרת שמו, שממיו פרין ורבין.
12 מסייע ליה לשמואל, דאמר שמואל: נהרא מכיפיה מברין. כלומר, דנדי דשמואל אמר הכי בכל הנהרות דמכיפיהו מברין, והכא לא אמרין הכי אלא בפרת - אפי'ה מסייע ליה. משום דכיון
13 דפרת מברין מכיפיה - כולוהו נהרות נמי מכיפיה דפרת הם מתברכים, שהרי כל הנהרות מפרת הם נמשכים, כדאמר ר' תלמיד בבכורות (ק"ה טז): הנודר ממי פרת - אסור בכל מימות שבעולם,
14 דאפי' עינותא דמדליין - סולמי דפרת ניהו. הילכך, והיא מתני' מסייעא ליה לשמואל בין מדר' מאיר בין מדרבנן. דרבנן נמי אמרי פרת שמו, שממיו פרין ורבין. וכיון דר' מאיר ורבנן מסייעי
15 ליה - כותיה נקטינן. ונמצא לפי דעת זה שלעולם טובלים בנהרות, ואפי' כשמתברכין הרבה מחמת גשמים, לפי שאין טפח יורד למעלה שאין תהום עולה לקראתו טפיפיה. והו דעת ר"ת
16 ד"ל. ומי נ"ל שאין הוא ד"ל לא אמרה אלא בנהרות שאין מכובין, אבל מכובין - ליכא למימר בהו דמברכי מכיפיהו. אבל ר"ח דרב אלפסי ז"ל טסק כרב בנתיהם דשמואל, דאין המים
17 מטהרין בווחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד. וקא יתיב הרמב"ן ז"ל טעמא למילתיהו, דאע"ג דאמר שמואל נהרא מכיפיה מברין - לא דחינן מימרא דאיסורא דהוה נהיגין בה הלכה למעשה,
18 כאבדה דשמואל דעבד לבנתיה מקואות, משום מימרא דאגדתא. ושמואל נמי לאו לענין מעשה אמרה, דכיון דאיהו נמי אמר אין המים מטהרין בווחלין - משמע דה"ק. נוד דמדינא שרי,
19 להלכה למעשה איכא למיחש, וכדאמר בעלמא: השתא דאמר שמואל אסור, ותנא דבי שמואל מותר - שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועי. ואע"ג דאמר: ופליגא דשמואל אדשמואל
20 - היינו לומר דתרויהו מיימרי דשמואל לא קושטא אינון, אלא חדא מינייהו, דאי אתא לחדא - ליתא לאידך. אבל איהו לא פליג דדיה אדידיה, אלא מיחש הוא דחייש הלכה למעשה.
21 ה"ג משמע בפ' "תינוקת" (נה"ט טז): דמיינתין מילתא דאבדה דשמואל ולא מסייעין עלה פלוגתא דבריה, אלמא שמואל נמי למעשה חייש. וכ"ה: אמאי חייש? כיון דר' מאיר ורבנן אמרי בברייתא
22 דבכורות (ק"ה טז): דפרת מימרי פרין ורבין. ונאמי סברי דלאו מסייעא מברין איכא למימר בהו דמברכי מכיפיהו יודע דאיכא תנאי בעלמא דלא סבירא להו היכי, ועוד, דאיכא נאסח
23 דלא גרסי במילתא דרבנן "שממיו פרין ורבין", אלא, וחכ"א: פרת שמו, ותו לא. ולפי זה סייעיתא דמיימרי תתם לשמואל - מדרבי מאיר היא, לא מדרבנן. ואפי'ה שפיר דייק מדרבי מאיר, כיון
24 דרבנן לא פליגי עליה בהדיא, לומר שאינו פרה ורבה. ורב אבדה דשמואל סברי דרבנן פליגי עליה, ושמואל נמי מיחש הוא דחייש. **נמצא** עכשיו לפי דרך זה, שהנהרות המכובין - אין
25 טובלין בהן כלל, שלעולם חוששין להן למי גשמים והפרשת שלגים. ונהרות גדולים שאין מכובין, כל שהוא בקי בהן ויודע עיקר המשכתן בימי תשרי - טובל בהן כל השנה, כל שהוא רואה
26 שאין לחוש שנותרו נטפין על עיקר המשכתן. אבל כל שהוא רואה מתוך רבייתו שיש לחוש לכך - אפי' ביומי תשרי אין טובל בהן. ומי שאינו בקי בהן בכל השנה כולה - צריך לחוש להן,
27 חוץ מיומי תשרי בלבד, שבתשרי מן הסתם אין נטפין רבין עליהן. מיהו, איכא מאן דאמר דכי היישגין לרבו נטפין על הווחלין - דוקא לטבול במקום שלא היתה שם וחילתו של נהר קודם
28 לכן, אבל במקום שהיתה וחילתו מתחילה, אע"פ שעכשיו רבו נטפין על הווחלין - מותר לטבול בו. ומוכח לה מדרתן בפ"ק דמקואות (מ"ג טז): מעיני שממיו מוועטין שרבו עליו מים שאובין
29 - שוה למקוה באשבורן, ולמעין להטביל בכל שהוא. ומדקתני שוה למקוה לטהר באשבורן - אלמא מקום יש בו שאינו מטהר בווחלין, שאין עליו דין מעיני, אלא הרי הוא במקוה
30 שצריך אשבורן. והדר קתני: ולמעין להטביל בו בכל שהוא. ובודאי מדקתני דשוה למעין להטביל בו בכל שהוא - ה"ה דמטהר בווחלין, כיון דתורת מעיני עליה, וקשיא רישא אסיפא! אלא
31 ודאי דה"ק מעיני זה שרבו עליו מים שאובין - מקומות יש בו שתורת מקוה עליהן וצריך אשבורן, והיינו אותן מקומות שהוא וחלל בהן עכשיו מחמת רבי הנוטפין, ויהא חלל בו בתחילה.
32 ומקומות יש בו שלא נשתנה דינו מכמו שהיה, אלא הרי הוא כמעין להטביל בו בכל שהוא - והיינו אותו מקום שאפי' מתחילה היה וחלל בו. והאי דלא קתני: ולמעין להטביל בו בווחלין,
33 אי נמי דליתני ברישא: שוה למקוה שצריך שיעור - נ"ל דתנא הכי לאשמועי תרי דיני במקוה ובעיניו, ובכל דוח מכלל חבירה משמע. דמדקתני רישא שוה למקוה לטהר באשבורן - מכלל
34 שאותו מקום ששוה בו למעין דקתני סיפא - אינו צריך אשבורן. ומדקתני סיפא ולמעין להטביל בו בכל שהוא - דאיתו מקום ששוה למקוה דקתני רישא - צריך שיעורא. ו**מבבל** מקום
35 למדנו מוז שיש מקום בעיניו, שאע"פ שנותרה מחמת נטפין - תורת מעיני עליה, והיינו מקום שהיה מחלל בו בתחילתו. והכי איתא בתוספתא (מקואות פ"ב) דקתני תתם: מעיני שממיו

מטהר

תקוותי חזקה שלא יסתפק כלל וכלל בפעולות דעד עתה
ממכתב י' כסלו, ה'תשל"ב

14 אלא כשהם עומדים, ומפצי ג'יזמי תשרי – וכשהיו טובלות בנהר
 15 בימי תשרי ושאו אין לחשוש לריבוי מי גשמים על מי הנהר, היה
 16 עושה להן 'מפצי' – מחצלאות, כדי להניחם בתוך הנהר תחת
 17 רגליהן בשעת הטבילה, כדי שלא ידבק ברגליהן הטיט שבנהר
 18 ויחצוץ בטבילתן.
 19 אָמַר רַבִּי אֱמִי אָמַר רַב, מֵאֵי דְּכֶתִיב (יחזקאל יב א) כשצויה הקדוש
 20 ברוך הוא ליחזקאל לגלות ממקומו למקום אחר, כדי לרמוז לעם
 21 שעתידיים אנשי ירושלים לילך בגלות, שמא על ידי כך יחזרו
 22 בתשובה, 'וְאַתָּה בֶן אָדָם עֲשֵׂה לְךָ כְּלֵי גֹלָה וּגְלִית מִמְּקוֹמְךָ אֶל
 23 מְקוֹם אֲחֵר לְעֵינֵיהֶם אֹלֵי יִרְאוּ כִּי בֵּית מְרֵי הִמָּה, ומפרט רב מה
 24 הם הכלים הנקראים 'כלי גולה' שהם כלים הנחוצים לאדם
 25 ההולך בגלות, זו נר – הכלי שנותנים בו שמן כדי להאיר, וְקִעְרָה
 26 קטנה כדי ללוש בה הבצק, כדי שלא יצטרכו ללוש אותו בחול.

1 אֵלָא פְּרַת גְּיֻזְמֵי תְּשֵׁרֵי בְּלָדָּה – אלא לטובל בנהר הפרת בימי תשרי
 2 בלבד. לפי שפרת אין מימיו פוסקים, וכן הדין בשאר נהרות
 3 שאינם פוסקים, אבל נהרות שפוסקים לפעמים אין לטבול בהם,
 4 משום שיש לחשוש בהם למי גשמים או הפשרת שלגים. ואף
 5 בפרת אין לטבול אלא בימי תשרי, שאינם זמן גשמים ולא זמן
 6 הפשרת שלגים, אבל בשאר ימות השנה הוא עת גשמים או
 7 הפשרת שלגים, ויש לחשוש שמא רבו מי הגשמים או הפשרת
 8 שלגים ושהם נוטפין, על מי הנהר ושהם זוחלין, ואין מי גשמים
 9 מטהרים כשהן זוחלין אלא כשהם עומדים. אָבוּהָ דְּשִׁמּוּאֵל וְ-אביו
 10 של האמרוא שמואל) עָבַד לְהוֹן מְקוּוֹאוֹת לְכַנְתֵּיהָ – בנה מקוואות
 11 לבנותיו ג'יזמי נִיָּסָן – בימי ניסן, כדי לטבול בהם. לפי שבזמן זה אין
 12 לטבול בנהר, כי יש לחשוש שמא מתרבים מי הגשמים על מי
 13 הנהר, ואם כן אסור לטבול בו, שאין מי גשמים מטהרין בזוחלין

אגרות קודש

ב"ה, ט' כסלו, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ט חשון, בו מודיע ע"ד סדר לימודו בישיבת תומכי תמימים, ושואל
 דעתי, באשר קשה לו הלימוד בשתי מסכתות בבת אחת, באיזה מהם להמשיך,

הנה כיון שזכה להיות בישיבה וידוע בכ"מ במדרשי רז"ל מעלת לימוד התורה ברבים, וזהו
 ג"כ אחד מהמ"ח דברים שהתורה נקנית בהם (עיין ג"כ אגרת הקדש לאדמו"ר הזקן סי' כ"ג), הרי
 ילמוד בהמסכת שבסדרי הישיבה.

(ב) אם ללמוד הרבה למיגרס ולהיות בקי בהם או ללמוד מעט בעיון טוב:

הנה בכלל כ"ז תלוי בהקיאיות והידיעות שיש לו עד עתה, ובכשרונותיו (ועיון בגמרא
 סוף ברכות, סוף הוריות ובירושלמי שם, ובמאמר דא"ח אמר רבא רביא אינש לבסומי בפוריא,
 ה'תש"ח ריש פ"ב ובהערה שם - נדפס בקונטרס נ"ד), ולכן יתייעץ בזה עם הנהלת הישיבה על
 אתר והם יורוהו בפרטיות, ובכללות הרי ידוע מכבר שכל אחד צריך להיות לו לימוד למיגרס
 ולימוד לעיונא הן בנגלה דתורה והן בתורת החסידות.

בודאי שומר שלשת השיעורים השוים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר והם בחומש
 התלים ותניא הידועים, ומהנכון שיתן בכל יום - מימות החול - קודם התפלה איזה פרוטות
 לצדקה - בלי נדר - עד עשירי בשבט הבע"ל.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים.

רבי אהה על ידי שהחזרת את ששת הפנים, עשית אותי ואת היא
 –כאילו בראת אותי ואת רבי היא מחדש. איכא דאמרי – יש
 אומרים שלא כך אמר לו רבי, אלא הכי קאמר ליה – כך אמר לו
 רבי לכובס, אהה עשית את היא על ידי שלימדת אותה, והיא עשה
 אותי על ידי שלימד אותי מה ששמע ממך.
 הגמרא חוזרת לענין רפואת חולה:
 ואמר רבי אלכסנדר אמר רבי היא בר אבא, גדול נם שנעשה לחולה
 שמבריא ממחלתו, יותר מן הנם שנעשה להנניח מישראל ועזריה
 כשניצלו מכבשן האש, שהרי האש של הנניח מישראל ועזריה היתה
 אש של הדיום – אדם הדליק אותה, והיה קיומה בדרך טבעית,
 והכל יכולים לכבותה על ידי מים או עפר, ואילו האש הזו הבערת
 בקרבו של חולה, והיינו החום שמחמת המחלה, של שמים היא –
 נוצרה בידי שמים, וזי יכול לכבותה ולרפאות את החולה, הרי אין
 זה בידי שום אדם, וכיון שנתרפא הרי ניצול מדבר שהוא קשה
 יותר מן האש שהושלכו לתוכה חנינה מישאל ועזריה.
 הגמרא מביאה מאמר נוסף שאמר רב אלכסנדר בשם רב היא בר
 אבא:
 ואמר רב אלכסנדר אמר רב היא בר אבא ואמרי לה – ויש אומרים
 שמאמר זה אמר רבי יהושע בן לוי, כיון שהגיע קיצו של אדם – זמן
 מיתתו, הכל – כל הברואים מושלים בו כדי להמיתו, שנאמר לאחר
 שהרג קין את הבל (בראשית ד יב) ונתקלל להיות נע ונד, אמר לפני
 הקדוש ברוך הוא 'ותיה כל מצאי יתרגני', כלומר שהיה ירא מפני
 הבריות, כי מאור שנסתלק ממנו השגחת הבורא ברוך הוא
 יוכלו הכל להרגו. וכמו כן כל אדם שהגיע זמן מיתתו הכל
 מושלים בו.
 הגמרא מביאה מקור נוסף לכך:
 רב אמר שדבר זה נלמד מן הדין קרא – מן הפסוק הזה, שנאמר
 (תהלים קט אב) 'למשפטי עמדי היום כי הכל עבדך, והפסוק נדרש
 כך, כיון שנשפט האדם למות, הכל נעשים עבדים של הקדוש
 ברוך הוא לקיים את המשפט ולהרגו.
 הגמרא מביאה דוגמאות לזה:
 רבה בר שילא אמרו ליה – אמרו לרבה בר שילא, שכבי נקרא גבוה
 – מת אדם גבוה, ואופן מיתתו היה, הנהו רכיבי גידוניה וזמרא –
 שהיה רוכב על פרדה קטנה, נקרא תיתורא – כשהגיע לגשר,
 איפתוים – נכנסה רוח שטות באותה פרדה, ושדויה –השליכה
 אותו מעליה לנהר, נקרא שכבי – ומת. ואף שהיה גבוה והפרדה
 היתה נמוכה ולא נפל אלא מעט, מת. קרי על נפשיה – קרא רבה
 בר שילא על עצמו של הפסוק 'למשפטי עמדי היום', וכמו
 שנתפרש לעיל, שבשגור על האדם למות נעשים הכל שלוחיו
 של מקום לקיים את גזר הדין.
 מעשה נוסף בענין זה:
 שמואל חזויה – שמואל ראה לההוא (קרוקיא דעקרבא) [עקרבא]
 – עקרב אחד, ותיבא על אקרוקיא – יושב על גבי צפרדע, ועקרה
 נקרא – והעבירה אותו הצפרדע את הנהר, שאין עקרב יכול לטוט
 בעצמו, ופרקא נקרא – ועקץ העקרב אדם אחד בעבר השני של
 הנהר, ומית – ומת אותו אדם. קרי עליה –קרא שמואל על אותו
 אדם את הפסוק הנזכר למעלה 'למשפטי עמדי היום', שכשגור
 על האדם למות, מתקימת הגזירה על ידי הכל. שמכיון שהיה על
 אותו אדם למות נתחברה הצפרדע אל העקרב כדי שתוכל לעבור
 את הנהר ולהמית את האדם.
 הגמרא דנה איזה חולה מבקרין:
 אמר שמואל אין מבקרין את החולה אלא למי שהלצתו חמה –
 שלבשה אותו חמה, והיינו שעלה חום גופו.
 שואלת הגמרא, לאפקי מאי – איזה חולי בא שמואל למעט
 בדבריו ולומר שאין מבקרין את הלוקה בו. שמכיון שאמר
 שמבקרין רק את מי שהלצתו חמה, משמע שבא למעט חולים
 אחרים.

נשמייה – עור כדי לאכול עליו.
 הגמרא מפרשת את הנאמר בתוכחה (דברים כח מה) ועבדת את
 איביך וגו' ברעב ובצמא ובערים ובחסר פלי שאפילו דברים
 הכרחיים לא יהיו להם:
 וזכרם בלי, אמר רבי אמי אמר רב, בלא נר ובלא שלחן –שלא יהיה
 להם נר להאיר ושלחן לאכול עליו. רב חסדא אמר בלא אשה –
 זהו 'בחוסר בלי', שלא תהיה אשה נשואה להם. רב ששת אמר בלא
 שמש – מה יש בו, כלומר אין שמש שמתחילת שבת בלא דעה.
 תנא בברייתא, ש'בחוסר בלי פירושו בלא מלת, ובלא רבב – שמן.
 אמר אביי נקמינן – מסורת בידינו מאבותינו, שאין עני אלא בדעה,
 וכרב נחמן שפירש 'בחוסר בלי בחוסר דעת.
 בפעריא אמרי – בארץ ישראל היו אומרים במעלת הדעת, נדא
 ביה – מי שדבר זה ישנו בו, וכוננתם כלפי הדעת, כלומר מי שיש
 בו דעה בלא ביה – יש בו הכל, דלא דא ביה – מי שאין בו דעה,
 מה ביה – מה יש בו, כלומר אין שום דעה. רב נחמן אמר בלא דעה.
 מה חסר לו, הרי לא חסר לו כלום, דא לא קני –מי שלא קנה דעה,
 מה קני – מה קנה, כי מאחר שאין לו דעה לא יועיל לו כל מה
 שקנה.
 מתוך שהיתה הסוגיא לעיל (מ) עוסקת בביקור חולים, הובאו כאן
 כמה מאמרים העוסקים בחולי ובדברים הקשורים לו:
 אמר רבי אלכסנדר אמר רבי היא בר אבא, אין החולה עומד מחליו
 – מבריא ממחלתו, עד שמוחליו לו על כל עונותיו, וכל חולה
 שהבריא בידוע שנמחלו עונותיו, שנאמר (תהלים קג א) 'הסלח לכל
 עונתי ולאחר מכן הרפא לכל תחלתי'.
 רב הונא אמר, העומד מחליו חזר לימי עלומיו – חזר לימי
 נעוריו, וכלומר שמתחזק טבעו להיות בריא יותר ממה שהיה קודם
 שחלה וכאילו נעשה יותר צעיר, שנאמר לגבי חולה שמתרפא (איוב
 לג כח) 'רפשי שרתי' – יתרבה בשרו בלחולותי, מנער – יתר על מה
 שהיה בימי נעוריו, 'ישוב לימי עלומי' – יחזור לימי נעוריו.
 הגמרא דורשת פסוק נוסף שנאמר גבי חולה:
 נאמר בפסוק (תהלים מא ד) 'כל משכבו הפכת כהלו', אמר רב יוסף,
 הפסוק בא לומר דעל ידי המחלה משפך החולה את למוזיו,
 והכתוב מתפרש כך, 'כל משכבו' היינו כל לימודו שהיה מסודר לו
 מקודם כמיטה מוצעת, נהפך בחליו ונתבלבל.
 הגמרא מספרת שכך אירע לרב יוסף בעצמו:
 רב יוסף הלש – חלה, ומתוך כך אינקר ליה למדינה – נעקר ונשכח
 ממנו לימודו, והדינה אפי קמיה – החזירו אביי לפניו, כלומר חזר
 ושינן לפניו את תורתו שקיבל ממנו, כדי להזכירו. היינו דככל
 דזכרתי אמרינן – זהו שאנו אומרים בכל מקום, אמר רב יוסף לא
 שמיעי לי דא שמעתיא – לא שמעתי סוגיא זאת ואף על פי שמעתי
 ואף לימדה את אביי, אלא שנשכחתי הימנו, אמר ליה אביי את
 אמריתיה ניהלן – אתה אמרת לנו שמועה זו, ומהא מתניתא
 אמריתיה ניהלן – ומבריייתא זו הוכחת לנו אותה.
 הגמרא מביאה מעשה נוסף כעין זה:
 כי הוה גמיר רבי – כשהיה רבי שונה את המשנה בתלת עשרי אפי
 הילכתא – בשלש עשרה אופנים של הלכה, אנמריה –היה מלמד
 לרבי היאי שבקיה מנהון – שבעה אופנים מתוך השלש עשרה. לכוף
 קלש [חלה] רבי ושכח את לימודו, אהדר רבי היא קמיה – החזיר
 ושינן רבי היא לפניו הנהו שבקיה אפי דאנמריה – את שבעת
 האופנים שלימדו רבי קודם שחלה, אבל שיתא אודו – שש פנים
 הלכו, כלומר נעלמו ונשכחו, והם ששת האופנים שלא לימד את
 רבי היא ולא היה מי שיזכירם לו. הוה תהוא קצרא – היה שם
 כובס, דהוה שמיעי ליה לרבי בדתיה גרים להו – שהיה שומע את
 רבי כשלמד את שלש עשרה האופנים, אול רבי היא – הלך רבי
 היא ונמר יתהון קמי קצרא – ולמד אותן אצל הכובס, ואתא
 ואהדר יתהון קמי רבי – ובא והחזיר לפני רבי. לאחר מכן, בד הוה
 הוה ליה רבי לההוא קצרא – כשראה רבי את אותו כובס, אמר ליה

1 מטהר באשבורן, ואין מטהר בוחליץ אלא עד המקום שהיה יכול להלך מתחילתו. והיינו נמי
2 דתנן בפרק ראשון דמקואות: מעיין שהוא מושך כנדל, רבה עליו מים והמשיכו - הרי הוא
3 כמות שהיה. היה עומד, ורבה עליו והמשיכו - שהה למקוה לטורח באשבורן, ולמעין
4 להטביל בו בכל שהוא. והי: מעיין שהיה מושך מעט מעט, כדל זה שהוא שרץ קטן מרובה
5 הרגלים, והמשיכו עכשיו בשטף, אבל אינו נמשך
6 אלא באותו מקום שהיה מושך בו מתחילתו - הרי
7 הוא כמות שהיה. וסיפא קתני דאם היה עומד,
8 כלומר שלא היה נמשך כלל, ורבה עליו והמשיכו
9 - שני דינין יש בה דבמקום שלא היה מושך
10 מתחילתו - שהה למקוה שצריך אשבורן, והיה
11 שאין מטבילין בו בכל שהוא. ובמקום שהיה עומד
12 מתחילתו - שהה למעין להטביל בו בכל שהוא,
13 ומיהו שהוא מטהר בוחליץ, נמטר לפי דעתו, והוא
14 שאפי' בזמן גשמים שהתגרות רבים - אדם טובל
15 בנהרות שאינן מוכזבין באותן מקומות שכן
16 נמשכין והולכין אפי' ביומי תשרי. אבל באותן
17 מקומות שנמשכים ומתרחבים יותר מהגשמים, כל
18 היבא דאיבא למיחש שרבו הנוטפין על החולצין -
19 אין טובלין בהם, אבל היבא שרבו והולצין על
20 הנוטפין, אפי' באותן מקומות שלא היה הולץ שם
21 מתחילתו - טובלין בו. והיינו הדין דראי בר צדוק
22 שהעיד על החולצין שרבו על הנוטפין שכשרי,
23 ומטהרין בוחליץ, ובראי אפי' במקום שנתרבה
24 קאמר, דאי באותו מקום בלבד שהיה מהלך
25 מתחילתו - דאי אסדהרתי? פשיטא, דדיכתי תיסק
26 אדעתך ששנינו או שלשה טיפי מים יפסלו פרו
27 מלטבול ב? אלא דאי טובל אשבורן, וחו דעת
28 הראב"ד דל. אבל דעת הרמב"ם דל. דכי קתני
29 בכל הני דאע"פ שרבו עליו נוטפין דינו כמעין -
30 דוקא כשרבו המים בגומת המעיין עצמו, ששם
31 הוא חשיבות מימיו, ומבטלין כל המים הבאים
32 עליהם. אבל רבה במקום משך גדרו למטה, כל
33 שרבו נוטפין על החולצין - נפסל כולו, ולפי זה
34 אתיא מירמא דשמואל כפשטה, דאין המים
35 מטהרין בוחליץ אפילו באמצע הנהר, במקום
36 שהיה מהלך בו בתחלה, אלא פרת ביומי תשרי
37 בלבד, וכפי מה שפירש' למעלה, ולפי זה הא
38 דפליגי בתוספתא בין נתרחב ללא נתרחב - נ"ל
39 דאריבה בגומת המעיין קאי, אבל המים הכי כל שרבו
40 נוטפין אינו מטהר אלא במקום שהיה מהלך
41 מתחילתו, אבל במקום שנתרחב - אינו מטהר
42 אלא באשבורן, ואע"ג דאיכא למימר איפכא,
43 דאריבה בהמשך הנהר קאי, אבל ריבה בגומת
44 המעיין אפי' בנתרחב כשר מניקט לחומרא עדיף.
45 ועוד: דמשמע דתוספתא אגומא דמתני' קיימא,
46 מיהו, שהדוחא דרבי אלעזר בר צדוק אפי' לפי
47 שיטה זו, ודאי משמע דאפי' אנוקם שנתרחב
48 הנהר קאי, דכל שרבו וחולצין כשר. דליכא למימר
49 דאריבה במקום משך הנהר קאי, ואשמעינן ברוחא שאע"פ שלא ריבה במקום גומת המעיין אלא במקום שנמשכו מימיו כשר - דבאבתי פשיטא, ובי' ג' טיפי מים יפסלו פרת? תנן במס'
50 מקואות (פ"ה מ"ט): הנוטפין שעשאן וחולצין, כלומר שהמשיכו, סומך אפי' מקל ואפי' קנה ואפי' זב ואפי' זבד, כלומר, גדר בפנינים באלו, הוו לוד באשבורן, ומטהרין, ר' יוסי אומר: אין
51 מוחליצין דבר המקבל טומאה, כלומר, אין עושין בו גדר, וקיל' בר' יוסי. ותנן נמי (ס' מ"ד) שהמים מטהרין בוחליץ, ותנן נמי (פ"ה מ"ח מ"א) ויש מקוואות פ"ח מ"ח): המים המוכזבין פסולין למי חזת
52 ובשרין לטבילה ומטהרין בוחליץ, ואלו הם המים המוכזבין - המלוחין והפושרין. ושמייה. עור לאבול עליו. ובלא רבב. שפן. דלא קני דעה מה קנה. מה יועיל לו כל מה שקנה. חזת
53 לימי עלומיו. אתר שחלה ונתרפא מתחוק כבעו להיות יותר בריא ממה שהיה קודם חליו. שנאמר ונטריקון רטוב ופש. לומר דמשבח למורו. ומה למיזי קרדיש, נמנע העלמה.
54 אייקר ליה לימודיה. הכבדי עליו למודו, ששכחו. תלת עשר אפי' ב"ג פנים. קצרא. כובס. למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדך. כיון שלמשפטיך עמדו, שהגיע קצם למוות -
55 הכל עבדך לקיים את דבר המשפט. שכיב. הוא גברא גבוה. אדם שהיה גבוה, כלומר ארך. רכיב. גירדנא וזטרא. רובכ פירא קטנא. היתורא. גשר. איסתיובי. אחותה רוח
56 שטות לאותה פירא, והשליכתו בנהר. איסתיובי מלשון טיטא. רוח של שנענן, וכדאמר בעלמא: טיטא הוא דנקטיה. אקרוקתא. צפרדע. שחלצתו. שלבשתו תמה, כאדם המזויין,
57 שעי' כלי זיין שעליו נקרא חלוץ. לאפוקי הא דתניא. דסביחא ליה לשמואל כי הך ברייתא דאין מבקרין להנך דקא מני, ודשמואל נמי לאפוקי הני. משום כיוספא. דוימנין שצריך
58 לנקבו ומכסיף. דפריוונקא. שלח שעל ידו מתים. בחזיורא לדקלא. הוצין שסביב הדקל, ששומרים אותו מבהמות חיות. תרייקא. מרקחת מועיל, וקורין לו תרייקא. חושלא
59 דשרעי. שעורים קלופים. דריש נפאי. בתלת הרקת הנפה. בוררם. תיבה אחת כשתי תיבות: בור' דם. והוא חולי שמקלל' דם מלמטה. און מבקרין אותו. משום דוימנין דצריך לנקבו,
60 ומצערי ליה. ואין מזכירין שמו. לומר: פלוני חולה חולי בוררם, דלא לזון נקיה הוא.

1 ושמייה. עור לאבול עליו. בלא מלח ובלא רבב. דמלפת בהו. רבב. שומן. וראי ביה כוליא
2 כיה. מי שיש בו דעת - כמי שיש בו הכל, שאינו נחסר כלום. דא קני מה חסר. מי שקנה
3 דעת אינו חסר כלום. חזון לימי עלומיו. דנעשה בתניוק שלא טעם טעם חטא. שנא'
4 רופפש. כלומר, כשעת רטוב ופש - כמו "פרו ורבו" מתרגמינן פרו וסגו. מנענע. מן
5 החולי ישוב כמו שהיה בימי עלומיו. כל משכבו
6 הפכת בחליו. כל סדר הצעת למודו המסודר לו
7 נהפך לו בחליו, ומשכחו. תליכר אפי' חלכתא.
8 שהיה שונה למודו ב"ג פנים. שיתא אולו ליה.
9 ששכחם. קצרא. כובס. אתה עשית אותי ואת
10 הייא. הגמר להו. דכל המלמד את בן חברו תורה
11 מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו. שנאמר "ואת"
12 הנפש אשר עשו בחרך. הכל מושלין בו.
13 להמיתה. אפי' זבוב אפילו יתוש. למשפטיך עמדו
14 היום כל עבדך. דכין שנשפט בישיבה על
15 מעלה - הכל נעשו עבדיו של הקב"ה לפרע
16 הימנן. נברא גבוה היו רכיבי גירדנא וזטא. פירא
17 קטנא. היתורא. גשר. ואסתיובי. נתפחה הפירא
18 ושידיה מינה ושכיב. ואע"פ שהפירא נמוכה
19 ואידו היה ארוך כל כך, דלא נפל אלא מעט -
20 מת. אקרוקתא. צפרדע. ועקרב אינו יכול לנשט
21 בנהר, ונשאו צפרדע עליו להעבירו בנהר לנשוך
22 את האיש.
23 כי
24 אמריה ניהלן, ומהא מתניתא אמריה ניהלן, כי הוה גמיר ר' תלת עשרי אפי' הילכתא -
25 אנמריה דרבי חייא שבבעה מנהון. כסוף הלש רבי, אהדר ר' חייא קמיה הנהו שבבעה אפי'
26 דאנמרי' שיתא אודו. הוה ההוא קצרא, הוה שמעי ליה דרבי פדהיה גרים להו, אור ר'
27 חייא ונמר יתהון קמי קצרא, ואתא ואתהר יתהון קמי רבי. כד הוה חזי ליה רבי לההוא
28 קצרא א"ר רבי: אתה עשית אותי ואת חייא. א"ר, הכי קא"ר: אתה עשית את חייא,
29 וחייא עשה אותי. וא"ר אלקסנדרין א"ר חייא בר אבא: גרול נם שגעשה חזויה יותר מן
30 הנם שגעשה לחנינה מישאל ועוריה. של חנינה מישאל ועוריה - אש של הדיומ, והכל
31 יכולים כבבותה. וזו של חזיה - של שמים היא, וזו יכול כבבותה? וא"ר אלקסנדרין א"ר
32 חייא בר אבא, ואמרי לה אריב"ר: פון שהגיע קיצו של אדם - הכל מושלים בו, שנא'
33 "והיה כל מצאי והרגני". רב אמר: מן הדין קרא "למשפטיך עמדו היום כי תכל עבדך".
34 רבה בר שילא אמרו ליה: שכיב גברא. גבוה הוה רכיב גירדנא וזטרא, מטא היתורא
35 איסתיובי, שרדיה וקא שכיב. קרי על נפשיה: "למשפטיך עמדו היום". שמואל חזיה לההוא
36 (קרוקתא דעקרבא) ותיבא על אקרוקתא ועבדה נהרא, טרקא גברא ומיית. קרי עליה
37 "למשפטיך עמדו היום". אמר שמואל: אין מבקרין את החזיה אלא קמי שחלצתו חמה.
38 לאפוקי מאי? לאפוקי הא דתניא, ר' יוסי בן פרטא אומר משום ר' אליעזר: אין מבקרין
39 לא חולץ מעיים, ולא חולץ העין, ולא מחושי הראש, בשלמא חולץ מעיים - משום פיסופא,
40 אלא חולץ העין, ומחושי הראש מ"ט? משום דרב יהודה. דאמר רב יהודה: דיבורא קשיא
41 לעינא ומעלי לאישתא. אמר רבא: האי אישתא, אי לאו דפרוונקא דמלכא דמוותא - מעלי

רפואת נפש בחנם. ונפש דקתני - פירושו רצון, כדאשכחן "אם יש את נפשכם" (בבא מציעא טז, ב). כלומר שמרפאוהו ברצון לכו ולא בשכר. ומתוקמא מתני' בשבסעי חולה אסורין על הרפוא. **אלא** רפואת נפש גופו. ומתוקמא בשבסעי רופא אסורים על החולה, ומשום הכי לא ירפא בהמתו. וכשיש שם רופא אחר, דאי לא - שרי לרפואתה, דהא תנן: מחויר לו אבדתה, ואין לך השהה גדולה מזו. אלא ודאי כשיש רופא אחר עסקינן, ואפילו הכי מרפאוהו רפואת נפש, דהיינו גופו, לפי שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות. והכי איתא בירושלמי. **אבל** אומר לו סם פלוגי יפה לה סם פלוגי רע לה. דכיון דאיהו לא יחייב הווא סם עליה - שרי, דהנאה ממילא איתאי. ומינה, דברפואת גופו אפילו לשום הסם כדיוו - שרי. ומיהו, דוקא שהא משל מותר. אבל משל מדר - לא, דאפילו היכא דאסור למודר ממה שיתרפא, דמזוה קא עביד - אפי' הכי, כיון דיחייב ליה מודליה מיד ליד - אסור. כי ההיא דמודר הנאה מחבירו דבעי שניח על גבי הסלע, אבל לא שיתן מידו לידו ממש, וכמו שכתבתי לעיל (ק' טז). ומיהו, היכא דחולה אסר על עצמו נכסיו של רופא - אפשר דאפילו בהסם של רופא שרי, דמן חיותיה לא אודרה. **מתני'** ורוחץ עמו באמבטי גדולה. שכיון שהיא גדולה אין הגמים עולין על זה בשביל חבירו. אבל לא באמבטי קטנה, שמרוחץ שהיא קטנה כשרוחץ עמו - מעלה הגמים עליו, ומנהו. **רבי** יהודה אומר בימות החמה. מילתא דתנא קמא מפרש ואולי, דכי קאמר וישן עמו במטה - דוקא בימות החמה, שאינו נהנה בחימומו, אבל לא בימות הגשמים, מפני שהוא מחמומו ומנהו, כדכתיב (קהל' ז) "אם ישכבו שנים וחס להם". **ומיסב** עמו על המטה. אפי' בימות הגשמים, דכי האי גונא ליכא חימום. ואוכל עמו על השולחן, ולא גורנין דילמא אבל ממתניה דחבריה. **אבל** לא מן התמחוי. אם גורניסם לשניהם קערה בידיה, שאם האחד אוכל מעט והשני הרבה - נמצא מתנהו משל חבירו. **אבל** אוכל עמו מן התמחוי החוזר. שחוזר לבעל הבית, שהתמחוי גדול כל כך שאין יכולין לאכול כל מה שבתוכו, ומותרת חזר לבעל הבית. ובכי האי גונא לא מתנהו חד מחבריה. **לא** יאכל עמו מן האבוס של פועלים. קערה גדולה שנותנין לפני הפועלים, שמתוך שהם עמלים אוכלין הרבה ואובסין אותן כבהמות, ומשיה נקרא אבוס. ואם אחד מהם אוכל מעט - נמצא מתנהו את חבירו. ולפי שאין הפועלין מחוירין מן האבוס שלהם לבעל הבית לא תנא שיתראת אבוס החוזר. **באומני**. שרת הברם. משיה לא יעשה עמו, שכשהוא חוזר לפניו את הקרקע - מתנהו, דקא מרפי לה לארעא. ואפילו חרוק ממנו אסר ר"מ, דגור רחוק משום קרוב, כדאיתא בגמרא. **והכ"א** עושה הוא רחוק ממנו. דלא גורי רחוק אטו קרוב. **גמ'** תניא לא ירחץ עמו באמבטי ולא ישן עמו במטה בין גדולה בין קטנה. אתריהו קאי, דגור רבי מאיר באמבטי גדולה אף על גב דלא אהני ליה - אטו קטנה דמתני ליה, וגור נמי במטה בין גדולה בין קטנה ואפילו בימות החמה - אטו קטנה בימות הגשמים דמתני ליה. ור' יהודה פליג בתרייהו, דגדולה אפילו בימות הגשמים שרי, דלא גורנין אטו קטנה. וקטנה נמי, נהי דבימות הגשמים אסור - בימות החמה שרי, דלא גורנין ימות החמה אטו ימות הגשמים. ומאה משמע דרבי יהודה דאמר במתניתין: בימות החמה אבל לא בימות הגשמים - פירושי קא מפרש מאי דקתני ברישא וישן עמו במטה, ובולה מתני' כר' יהודה איתאי, דאי לא תימא הכי - הא דקתני סתמא "וישן עמו במטה" מני? לא ר"מ ולא ר' יהודה. אלא ודאי כדאמרין. **אבל** לא מן התמחוי. שאוכלין בקעה אחת, וחוששין שמא ימשוך ידו מלאכול לכבוד חבירו, ונמצא מתנהו. **החוזר** לבעל הבית. שיש בו כל כך שמתור חזר לבעל הבית. **בקרוב** כ"ע לא פליגי דאסור. דמתני ליה לחבריה. דמרפי ארעא קמיה כשהופר סמוך לו, ואין הלה צריך לחפור בכח גדול. כי פליגי ברוזק. דכיון שהוא רחוק ממנו - לא מרפי ליה לארעא.

כי חזירא לדיקלא. כמו האטד שמקוף הדקל ומגין לפירות, שאין יכולים למשמש בו - כך מגינה על גופו של אדם. תורייקי. תירייקא בלע"ז. חושלא דשערי. שעורים שנים קלופים. דריש נשה. שמדובקין בנפה ובכברה כשמקדיין בהן. בורדים. בסמ"ך, שילשול גדול שיוצא כל שעה, כמעין הנובע שאין לו שוליים ויצאו ממנו כל הגמים. ואית דאמרי בורדים במ"ם - כמו בור שנובע דם. ואית דאמרי: מכה שקורין בוין מל"ט, שיוצא נמי הימנו דם. מפני שהוא כמעין הנובע, שפוקץ מזה לזה, ויש בו סכנה להוכירו. [הכי קתני]. מתני' ומרפאו רפואת נפש; בחנם. כלומר, שאין לו הנאה אלא שמוחיק לו טובה בנפשו. **רפואת נפש** [גופו]. שאם חלה המדיר מותר למודר לרפואתו, כדאמרין לעיל דלא אודרה מן חיותיה. **רפואת** ממן בחפתו. שאם חלתה בהמתו אסור לרפואתה, משום דקמתני ליה. **אבל** אומר לו כו', דאמירה ולא כלום היא. **מתני'** ורוחץ עמו. המודר עם המדיר. **אבל** לא בקמטה. משום דקא מפשי מיא מינה, ומפשי נמי הבלא. **אבל** לא מן התמחוי. ביחד, מפני שמרבה בעל הבית בשבילו. **אבל** אוכל הוא מן התמחוי החוזר לבעל הבית. כדמרש בגמרא. שדרכן לאכול מעט ומחזירו לבעל הבית, שיש להן מאכילין הרבה. וכיון דאין אוכל אלא מעט ומחזיר המותר - לא מיתנהו מינה כלום, אפי' אם אוכל חבירו פחות הימנו - לא מיתנהו, דהא אינו אוכל אלא מעט והמותר מחזיר. ע"א: **לא** יאכל עמו מן התמחוי - דדרכן בני הסעודה לאחר שאכלו כפי שובען מצינעין המותר ונושאים עמם לבתיהן. דהתם לא יאכל עמו, דשמא אחד מן אוכל פחות מחבירו, ולכשיביאו מותרן לבתיהן חולקין בשוה, ונמצא זה משתכר במה שאכל חבירו פחות ממנו. אבל אם דרך בני הסעודה לאחר שאכלו מחוירין מותרין לבעל הבית. ושוב אין מסיפקן בקערות - מותר לאכול עמו. **מתני'** לא יאכל עמו מן האבוס שלפני הפועלים. כלי גדול שנותן בו בעל הבית ירקות שאוכלין בו הפועלים יחד, ומשום טעם דתמחוי. ולא יעשה עמו באומן, שלא יעמוד עמו במענה אחת מפרש בגמ'. **גמ'** דקא מרפי לה לארעא קמיה. ונח לו לחרוש אתרי. בקרוב כ"ע לא פליגי דאסור. לעדור, דקא מרפיא כו'. מתני'

מתני'

ידוע בכתבי האר"ז ל אודות הכרח לימוד פנימיות התורה ביום השבת-קודש
ממכתב ח' כסלו, תש"כ

מכין שיכולה להינצל ע"י רופא אחר. אבל אם המדיר עצמו
 חולה יש מצוה לרפאותו אפילו אם יש רופא אחר, ולכן מותר
 למדיר לרפאותו.
 הגמרא מביאה אופן שמותר למדיר לסייע ברפואת בהמת המודר:
אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב, אף שאסור למדיר לרפאות את
 בהמת המודר, **אבל אומר לו** – המדיר למודר, **סם פלוני יפה לה** –
 לבהמה, או **סם פלוני רע לה**, שכיון שאינו מרפא אותה בידיה, אין
 להחשיבו כמהנה אותה, ואף שמכוחו ידע הבעלים איזה סם ליתן
 לה ומחמת כן נתרפאה, אין זו חשובה הנאה הבאה ממנו, ואין הוא
 אלא גורם הנאה לבעלים.

משנה

המשנה מביאה עוד חילוקי דינים במודר הנאה:
 ורוחץ עמו – מותר למודר לרוחץ עם המדיר **באמבטי גדולה**,
 משום שאינו נהנה מן המדיר, **אבל לא** רוחץ עמו **באמבטי קטנה**,
 משום שנמצא שנהנה מן המדיר, שעל ידי שהוא רוחץ שם עולים
 המים על המודר ומנהגו, אבל באמבטי גדולה אין המים עולים
 על ידי רחיצת המדיר, ואין המודר נהנה מן המדיר.

דין נוסף:
וישן עמו בפתח – מותר למודר לישן עם המדיר במטה אחת. **רבי**
יהודה אומר שאין כוונת הנא קמא להתיר אלא דוקא בימות החמה
 שאין המודר נהנה במה שהמדיר שוכב עמו, **אבל לא בימות**
הגשמים, **מפני שהוא מנהגו** – שעל ידי שהמדיר שוכב עמו הרי
 הוא מתחמם, כמאמר הכתוב (קהלת ד יא) **גם אם ישכבו שנים וחס**
להם ולא חידו איך יחס. אבל בימות החמה מותר לו לשכב עמו
 יחד, שאין לו צורך בחימום זה.

דין נוסף:
ומיטב עמו על המטה – מותר למודר להסב עם המדיר על המיטה
 בשעה שאוכל, ואפילו בימות הגשמים שאסור להם לישן ביחד.
 שהסיבה המשותפת אינה מחממת כמו שהסיבה.
וכן אוכל עמו על השולחן – מותר למודר לאכול עם המדיר על
 שולחן אחד, ואין הרושעים שמא יבוא לאכול משל המדיר. **אבל**
לא מן התקחוי – אסור למודר לאכול עם המדיר מתוך קערה אחת
 שמניחים לפניהם, שאם המדיר אוכל מעט, נשאר בקערה יותר
 בשביל המודר, ונמצא שהוא מהנהו. **אבל אוכל הוא עמו מן**
התקחוי החוץ – מותר לו לאכול עמו מקערה גדולה שהמוזן בה
 רב כל כך עד שבדאי לא יאכלו שניהם לבדם את כולה אלא
 יחזירו את שיירי המזון לבעל הבית, כי באופן זה אין המודר נהנה
 מן המדיר אם ימעט הלה באכילתו, מאחר שיש בה כדי צורך
 שניהם, כמה שיחפצו.

גמרא

הגמרא מבארת את הדין של רחיצה באמבטי:
תניא בברייתא, **לא ירחץ עמו באמבטי, ולא ישן עמו בפתח אחת,**
בין באמבטי או במיטה גדולה, בין באמבטי או במיטה קטנה, דהיינו
 שאף באמבטי גדולה אסור לו לרוחץ עמו, אף על פי שבזה אין
 המודר נהנה מן המדיר, שאינו מעלה עליו המים, מכל מקום אסור
 משום גזירה שמא יבוא לרוחץ עמו באמבטי קטנה. וכן אסור לישן
 עמו אף במיטה גדולה שאינו מתחמם על ידו, או בימות החמה
 שאין הנאה בחימום, גזירה שמא יבוא לישן יחדיו במיטה קטנה
 בימות הגשמים, אלו **דכרי רבי מאיר**. **רבי יהודה אומר**, במיטה
גדולה בימות הגשמים, ובמיטה קטנה אפילו **בימות החמה**, מותר
 להם לישן יחד. כי במיטה גדולה אינם נוגעים זה בזה ואינם
 מתחממים זה את זה, ואינו נהנה ממנו, ולא גזרו על מיטה גדולה
 שמא יבוא לישן במיטה קטנה. וכן בימות החמה מותר אפילו
 במיטה קטנה, כי אין הנאה מחמת החימום ולא גזרו על ימות

בתורה לרחץ – כמו שהענפים טובים לעץ הדקל, שהם גדלים בו
 מסביב ועל ידם הוא נשמר מבהמות וחיות, כך החום מועיל
 לחולה כשהוא בא **חד לתלתין יומין** – פעם בשלושים יום. וכמו כן
 דומה טובתו של החום **כי תיריץ לגופא** – כמו שהמרקחת
 הקרויה 'תיריקי' טובה לגופו של אדם.

רב נחמן בר יצחק אמר, **לא היא** – לא החום עצמו, ולא תיריקה
 – ולא התועלת שלו והדומה למרקחתו. כלומר איני חפץ בחום
 עצמו ומותר אני על התועלת שלו.
אמר רבה בר יונה אמר רב יהיא, **ערסן יפה לחולה לרפואתו**.
 מבררת הגמרא, **מאי ערסן** – מהו המאכל ששמו ערסן, **אמר רבי**
יונתן חיטלא דשערי עתיקתא – שעורים קלופים ישנים, **דריש נפיא**
 – שנופלים מן הנפה בתחילת הניפוי.

אמר אבין, שעורים הללו, כדי שיהיו מרפאים את החולה, **בעין**
בישולא – צריכים בישול מרובה **בעין בישולא דתורא** – כבשר של
 שור, שצריך בישול מרובה.
 דעה אחרת מהו ערסן:

רב יוסף אמר, ערסן הוא **סמדי דשערי עתיקתא** – סולת של
 שעורים ישנות **דריש נפיא** – שנופלים בתחילת הניפוי. וגם לפי
 דעה זו **אמר אבין**, **בעין בישולא** – צריכים בישול מרובה **בבשרא**
דתורא – כבשר השור.

למעלה נמנו כמה מיני מחלות שאין מבקרים את החולה בהן,
 ומביאה הגמרא מחלה נוספת שדינה כן:
אמר רבי יוחנן, החולה בחולי שנקרא **בורדס**, וענין המחלה שהוא
 מקלח דם מלמטה, **אין מפקרים אותו**, כמו שיתבאר, **ואין מופיין**
שמו של החולה על שם מחלתו כגון 'פלוני חולה בחולי בורדס',
 משום שאינו לשון נקיה. מבררת הגמרא, **מאי מעקא** – מהו הטעם
 שאין מבקרים אותו. **אמר רבי אלעזר**, **מפני שהוא כמעין הנובע** –
 שנובע ממנו דם כמעין, ופעמים שהוא נצרך לנקביו וזה גורם לו
 שכאוב וצער, ובא לידי בושה מהמבקרים הרואים אותו בצערו.
ואמר רבי אלעזר, **למה נקרא שמו בורדס**, מפני שהוא **כמעין הנובע**
 דם, ותיבת 'בורדס' מורכבת משתי תיבות, בור דם, שהוא כמו בור
 הנובע דם.

שנינו במשנה, **ומרפאהו רפואת הנפש כו'** אבל לא רפואת ממון:
 הגמרא מבררת מהו רפואת נפש ומהו רפואת ממון: **הכי קתני** –
 כיצד נשנית המשנה ומהו ביאורה, **אילמא** – אם נאמר, **דרפואת**
נפש המוזכר במשנה להיתר, היינו רפואה **בהנחם בלא נטילת שבר**
מורתה, ותיבת 'נפש' פירושה רצון, וכלומר שמותר לו לרפאותו
 רק ברצון ובנדבת לבו. דהיינו **חבנם**, ומה ששינוי **רפואת ממון**
 היינו רפואה **בשכר**, וזה אסור כי הרופא נהנה מן החולה במה
 שנוטל ממנו שכר על רפואתו. ומדובר במשנה כשנכסי החולה
 אסורים בהנאה על הרופא, ולכן אסור לרופא ליטול שכר על
 הרפואה.

דוחה הגמרא שאי אפשר לפרש כן, שאילו בא התנא להשמיע דין
 זה, **ליתני הכי** – היה לו לשנות כך: **מרפאהו בהנחם אבל לא בשכר**,
 שיהיה הדין מפורש בדברי המשנה, ולמה נקט הלשון 'נפש'
 ו'ממון' שאינו ברור כל צרכו.

אלא יש לפרש המשנה באופן אחר, שמדובר ברופא שאסר על
 החולה ליהנות מנכסיו, ומה ששינוי במשנה 'מרפאהו רפואת
נפש', היינו שמותר למדיר לרפאות את גופו של המודר, אף על פי
 שהוא מהנהו בזה. וטעם ההיתר, משום שמצוה לרפאות איש
 ישראל, ונמצא שהמדיר עושה כן לשם קיום מצוה המוטלת עליו
 ולא להנאת החולה, וזה מותר אף על פי שנגרמת הנאה לחולה
 על ידי כן, ומה ששינוי 'אבל לא רפואת ממון', היינו שאסור
 למדיר לרפאות את **הקמותו של המודר**, לפי שבזה אינו מקיים חיוב
 המוטל עליו, שאין הוא מחוייב לרפא את בהמת חבירו, ונמצא
 שהוא מהנה אותו בזה. ומדובר באופן שיש כאן רופא אחר, שאינו
 חייב לרפאותה כדי להציל את ממנו משום מצות השבת אבידה,

משנה

45 אין יורד לתוך שדהו של המדיר ואין אוכל מן הפירות הנזמות. אבל
 46 אם הגיע שביעית, אינו יורד לתוך שדהו, אכל אוכל הוא את
 47 הנזמות. ואף על פי שנאסרו עליו קודם שביעית, משכנסה שנת
 48 השביעית פקע איסורם.
 49 ולפי דבריהם תתפרש המשנה כך, 'לפני שנת השביעית' היינו
 50 כשעדיין לא הגיעה השביעית, 'ובשביעית' היינו לאחר שהגיעה
 51 השביעית, ואף אם נדר קודם לכן. וזוהי נחלקו על רב ושמואל,
 52 שלפי רב ושמואל אם נדר קודם שביעית וחל איסור על הפירות
 53 הרי הם אסורים אף כשתגיע השביעית, והמשנה שהתירה
 54 בשביעית היינו אם נדר בשביעית, שמכיון שאין הפירות שלו אין
 55 יכול לאסרם, ולפי רבי יוחנן וריש לקיש התירה המשנה אף אם
 56 נדר קודם שביעית והגיעה השנה השביעית.
 57 הגמרא מבררת את סברת המחלוקת:
 58 לִמָּא פְּהָא קְמִיפְּלִי – שמא בכך נחלקו, דַּבְּ וּשְׂמוּאֵל כְּכָרִי, אָדָם
 59 אוֹסֵר דְּבַר שְׁבִיעִיתוֹ אִפִּילוּ לְבִשְׂצֵא מְרֻשּׁוֹתוֹ – בכוחו של אדם
 60 לאסור כל דבר המצוי עתה ברשותו על מנת שיהיה נשאר
 61 באיסורו אף לאחר שיצא מרשותו, ואם כן הנודר קודם שביעית
 62 ואסר את הפירות, הרי הם עומדים באיסורם אף בשנת השביעית,
 63 ובהכרח שהמשך דברי המשנה המתירה את הפירות, היינו דוקא
 64 כשנדר בשביעית עצמה שאין הנדר חל כלל כיון שכבר אינם
 65 ברשותו בשעה שנודר. וְרַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ כְּכָרִי, אִין אָדָם אוֹסֵר
 66 דְּבַר שְׁבִיעִיתוֹ לְבִשְׂצֵא מְרֻשּׁוֹתוֹ – אין אדם אוֹסֵר
 67 אלא למשך הזמן שהוא עדיין שלו, אבל כשיצא מרשותו יפקע
 68 האיסור. ולפי דבריהם מתפרשת הסיפא 'ובשביעית' אף בנדר
 69 קודם שביעית ונכנסה שביעית, שמכיון שהגיעה השנה השביעית
 70 והופקרו הפירות, פקע איסורם.
 71 מקשה הגמרא, וְתִיבְּכָרִיא – וכי תסבור כן, כלומר וכי יתכן לומר
 72 שבזה נחלקו, מִי אִיכָא לְמָאן דְּאָמַר אִין אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁבִיעִיתוֹ
 73 לְבִשְׂצֵא מְרֻשּׁוֹתוֹ, וכי יש מי שסובר שאין אדם יכול לאסור דבר
 74 שלו על מנת שישאר באיסורו לאחר שיצא מרשותו, ואף אם
 75 יפרש שרצונו כן, אִם כֵּן, נִפְלְגִי – יחלקו האמוראים פָּאדָם האוסר
 76 בלשון נְכַסִּים אֱלוֹ, ואף בזה יאמרו רבי יוחנן וריש לקיש שהאיסור
 77 נפקע כשתגיע שנת השביעית, וְכָל שֶׁכֵּן פְּאוּמַר 'נְכַסִּי', ומכיון
 78 שרבי יוחנן וריש לקיש השמיעו את דינם במי שאומר 'נכסי',
 79 דהיינו הנכסים שלי, הרי משמע שדווקא באופן זה אמרו שהאיסור
 80 נפקע כשיצא מרשותו, לפי שמתוך משמעות דבריו יש להבין
 81 שאין כוונתו לאסור אלא כל זמן שהם נכסי, אבל כשאומר
 82 'נכסים אלו' יכול לאסור אף לכשיצא מרשותו.
 83 וְתוֹ – ועוד קשה, הָא תַּנּוּ – הרי שנינו במשנה (ב"ק פ"ג) דְּאָדָם אוֹסֵר
 84 דְּבַר שְׁבִיעִיתוֹ לְבִשְׂצֵא מְרֻשּׁוֹתוֹ – כלומר שבאפשרותו לעשות כן.
 85 דְּתַנּוּ, אדם האומר לְבַנּוּ, הריני אוסר עליך באיסור קִזְּבִי את כל מה
 86 שאתה נִהְיֶה לִי, דהיינו שאסר עליו בנדר ליהנות ממנו, אין איסור
 87 זה חל אלא בחיי האב, אבל אם מת האב יִרְשָׁנוּ הַבֵּן. אולם אם
 88 הוסיף האב ואמר 'בְּחַיֵּי וְכַמּוֹתִי', דהיינו שאמר במפורש שאוסר
 89 עליו את נכסיו הן בחייו והן לאחר שימות,

1 במשנה שלפנינו יבואר דין המדיר את חבירו שלא יהנה ממנו, אם
 2 מותר לו ליהנות משדהו ופירותיו בשנת השמיטה. וזה מתחלק
 3 לשני חלקים, א. באופן שהדיר את חבירו לפני השנה השביעית,
 4 שעד שנת השביעית בודאי אסור, ויש לדון מה דינו כשהגיעה
 5 השנה השביעית אם האיסור ממשיך אף בשנה זו. ב. באופן שהדיר
 6 את חבירו בשנת השביעית עצמה, שיש לדון אם נאסר כלל:
 7 הַמוֹדֵר הַנָּאָה מְחִיבֵיהּ – שאסר עליו בנדר ליהנות מנכסיו, לְפָנֵי
 8 שְׁדֵהוּ הַשְּׁבִיעִית, אינו יורד לתוך שדהו – אסור לו להכנס לשדהו
 9 של המדיר, שהרי גם ההילוך בתוך רשותו של חבירו נחשב הנאה
 10 האסורה למודר הנאה. וכן אינו אוֹכֵל אִפִּילוּ מִן הַפִּירוֹת הַנּוֹמְזוֹת
 11 על הדרך מחוץ לשדה, שהרי אסור לו ליהנות משל המדיר, ואף
 12 שאינו צריך להכנס לשדהו כדי לטלם. ואם הדירו הנאה
 13 בְּשְׁבִיעִית – בשנת השביעית עצמה, הנדר חל ואינו יורד לתוך
 14 שדהו – של המדיר, אִכָּל אוֹכֵל הוּא מִן הַנְּמִיעוֹת – הפירות הנזמות
 15 מחוץ לשדה, כיון שבשביעית הפירות מופקרים לכל ואינם
 16 שייכים למדיר ואין הנדר חל עליהם.
 17 וכל זה במי שהדיר את חבירו שלא יהנה ממנו, אבל אם נדר הִימְנוּ
 18 מְאָכֵל – אם נדר שלא יהנה מחבירו הנאת מאכל, לְפָנֵי שְׁבִיעִית,
 19 יורד לתוך שדהו – רשאי להכנס לשדהו של המדיר, שהרי ההילוך
 20 ברשותו של חבירו אינו הנאת מאכל, ואינו אוֹכֵל מִן הַפִּירוֹת של
 21 המדיר, שהרי הנאת מאכל היא, וְבְשְׁבִיעִית – אם נדר בשנת
 22 השביעית עצמה, יורד – מותר לו להכנס לתוך שדהו, וְאוֹכֵל –
 23 ומותר לו לאכול את פירותיו, ואינו נאסר כלל, לא בירידה אל
 24 שדהו, מכיון שאינה הנאת מאכל, ולא באכילת הפירות כיון
 25 שבשביעית הם הפקר.

גמרא

26 נחלקו האמוראים בבירור דברי המשנה:
 27 רַב וּשְׂמוּאֵל דְּאָמְרֵי תְרוּיְהוּ – שניהם פירשו המשנה כדלהלן,
 28 האומר לחברו 'נְכַסִּים אֱלוֹ עֲלֶיךָ' – והכוונה בזה, קונם נכסים
 29 מסויימים אלו עליך, אם אמר לו כך לְפָנֵי הַשְּׁבִיעִית, אין יורד
 30 לתוך שדהו ואינו אוֹכֵל מִן הַפִּירוֹת הַנּוֹמְזוֹת, שכיון שהדירו לפני
 31 השנה השביעית, שהשדה והפירות שלו, הרי חל הנדר, ואינו יורד
 32 ואוכל, וְאֵף עַל פִּי שְׁהִיַּע שְׁנַת הַשְּׁבִיעִית. כי מכיון שחל הנדר
 33 ונאסרו הפירות הרי הם עומדים באיסורם אף בשביעית.
 34 וְאֵם כְּתוּךְ הַשְּׁנָה הַשְּׁבִיעִית נְדָה, אין יורד לתוך שדהו, שהרי אף
 35 בשביעית עצמה יכול לאסור דבר זה, אִכָּל אוֹכֵל מִן הַפִּירוֹת
 36 הַנּוֹמְזוֹת, שהרי הפירות אינם שלו בשמיטה ואינו יכול לאוסרם.
 37 ולפי דבריהם תתפרש המשנה כך, 'לפני שנת השביעית' היינו
 38 שנדר לפני שנת השביעית, ואסור אף כשתבוא השביעית,
 39 'ובשביעית' היינו שנדר בשביעית.
 40 דעת החולקים:
 41 וְרַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ דְּאָמְרֵי תְרוּיְהוּ – שניהם אמרו, שהאומר
 42 לחבירו 'נְכַסִּי עֲלֶיךָ', לְפָנֵי שְׁבִיעִית – קודם שהגיעה שנת השביעית

מחודש כסלו זה וכעניינו, יהיה בכל עניניו כבוד תורתו הוא ובני ביתו שיי' באופן
 דמוסיף והולך מוסיף ואור
 ממכתב יו"ד כסלו, תש"כ

צריך להיות שמור זמן הקריאת שמע בבוקר, ובעיקר נוגע זה בימות החמה
 ממכתב יו"ד כסלו, תש"כ

1 **מתני'** לא ירד לתוך שדהו. של מדיר, דמודר אסור אפי' בדיסט דרגל, כדתנן לעיל (ק) 1
 2 (ג). **ואינו** אוכל מן הנוטות. מן הפירות הנוטות על הדרך סמוך לשדה. **ובשביעית** 2
 3 לא ירד לתוך שדהו. ואי בשביעית נדר - לא ירד וכו'. ובגמרא מפרש לה. **גמ'** ואף על גב 3
 4 שהגיע שביעית. דקסברי רב ושמואל דאע"ג דכולו פירי דהפקרא אינון, אפילו הכי, כיון 4
 5 שבשעה שהדירו היו שלו - חילל איסורא אפי' 5
 6 בשביעית, שיצאו מרשותו. ומתני' תרי דני קתני; 6
 7 רישא אשמעינן דכיון שהדירו לפני שביעית - 7
 8 חילל נדריה אפילו כי מטא שביעית. וסיפא 8
 9 אשמעינן דאם בשביעית נדר, נהי דלא חילל 9
 10 נדריה לגבי פירי, דהפקרא ניתנו - לגבי ארעא 10
 11 מיהא חילל, וכדמפרש בגמרא טעמא לקמן. **ור'** 11
 12 יוחנן ור"ל דאמרי תרייהו וכו' נדרא אוכל מן 12
 13 הנוטות. ולא מתסר בהו מרשותו אלא דמקמי 13
 14 שביעית. **לימא** בהא קמפלגי דרב ושמואל 14
 15 סברי אדם אוסר וכו' ור' יוחנן ור"ל סברי אין אדם 15
 16 אוסר וכו'. נראה לי דהכי פירוש דשמעתא: דקא 16
 17 סלקא דעתין השתא דרב ושמואל ורבי יוחנן ור"ל 17
 18 כולחו אפירושא דמתניתין קיימי. רב ושמואל 18
 19 מפרשי לה כדפרישית. ור' יוחנן ור"ל מפרשי לה 19
 20 דהדא קתני, וכולהו כשהדירו לפני שביעית. 20
 21 וקאמר נדרר לה שני דינן יש לה; דלפני שביעית 21
 22 - חילל נדרא לגמרי, שאינו יורד ואינו אוכל. אבל 22
 23 כשהגיע שביעית - הותר מקצתה, נדרו דאינו 23
 24 יורד בתוך שדהו משום דארעא אבתי ברשותי 24
 25 קיימא, כדפריש' טעמא לקמן - אפי' פירי שרו, 25
 26 דהא בשביעית נפקי מרשותיה. ואע"פ שהדירו 26
 27 בשעה שהיה ברשותו, דהיינו לפני שביעית. סברי 27
 28 ר' יוחנן ור"ל דאין אדם אוסר דבר שברשותו 28
 29 לכשיצא מרשותו. ונהי דרישא לא אשמעינן 29
 30 מדי, דפשיטא דלפני שביעית אינו יורד ואינו 30
 31 אוכל - סבירא להו דנקט רישא משום סיפא, 31
 32 לאשמעינן דאע"פ שהדירו לפני שביעית, שהיו 32
 33 פירות ברשותו - אין איסורו חל לאחר שיצאו 33

1 מתני' המודר הנאה מחבירו לפני שביעית. שהדירו חבירו קודם שנסבה שביעית. אין 1
 2 יורד לתוך שדהו. לאכול מפירות שביעית, דאסור בדיסט הרגל. ואין אוכל מן הנוטות. 2
 3 מאותן פירות הנוטין חוץ לשדה, שיכול ליקח מוק, ואינו צריך ליכנס בתוך השדה. ואע"ג 3
 4 דתן שביעית - לא יאכל מוק, כדאמרין בגמרא: אדם אוסר דבר שברשותו אפילו 4
 5 לכשיצא מרשותו. והאי נמי, כיון דלפני שביעית 5
 6 הדירו חבירו, כי אתא נמי שביעי - אסור בהן. 6
 7 **ובשביעית**. אבל אם הדירו בשביעית - לא יורד 7
 8 לתוך שדהו. אבל אוכל הוא מן הנוטות. והואיל 8
 9 ולא הוי ברשותו השתא כי מדיר ליה. ובגמרא 9
 10 מפרש אמאי אינו יורד, ואמאי אוכל, הא ארעא 10
 11 נמי דהפקר היא נדר הימנו מאכל לפני שביעית. 11
 12 אבל לא נדר הימנו הנאה, לכי מטי שביעית - 12
 13 יורד ואינו אוכל, דהא לא הדירו אלא מן מאכל. 13
 14 אבל אינו אוכל, כדפרישית לעיל, דאדם אוסר 14
 15 דבר שברשותו אפי' לאחר שיצא מרשותו. 15
 16 **ובשביעי'**. הדירו בשביעי. יורד ואוכל. דעכשיו 16
 17 יצא מרשותו. ואית דמפרשי: המודר הנאה 17
 18 מחבירו לפני שביעית לא ירד לתוך שדהו לפני 18
 19 שביעית ולא יאכל מן הנוטות - כיון דהדירו. 19
 20 **ובשביעית**. כלומר אם הגיעה שביעית - לא ירד 20
 21 לתוך שדהו כו'. ולישנא קמא עיקר. **גמ'** דאמרי 21
 22 תרייהו נכסי אלו עליה. כלומר, כל נכסי עליך 22
 23 בכל מקום שהן. ואין אוכל מן הנוטות. ואע"פ 23
 24 שהגיע שביעית, ושל הפקר הן. ואם נכשעית 24
 25 נדר. דהשתא לאו ברשותו הוא, ולא מצי מדיר 25
 26 לה מנייהו - אוכל מן הנוטות. ו' יוחנן ור"ל 26
 27 דאמרי. הגיע שביעית אין יורד, אבל אוכל מן 27
 28 הנוטות. אדם אוסר דבר שברשותו אפילו 28
 29 לכשיצא מרשותו. דכיון דבשעה שאסר הויה 29
 30 ברשותיה, אפילו לכי הגיע שביעית נפק 30
 31 מרשותיה - אפילו הכי אסורין עליו. ר' יוחנן 31
 32 ור"ל סברי אין אדם כו'. ומשום הכי, כי הגיע 32
 33 שביעית דנפק מרשותיה - אוכל הוא מן 33
 34 הנוטות. **ותסברא**. דבהאי טעמא פליגי. ופי איכא למ"ד אין אדם אוסר כו'. ור' יוחנן ור"ל 34
 35 הכי סבירא להו: (ו) אם כן. דמשום האי טעמא פליגי, ואמרי דאוכל הוא בשביעית. 35
 36 ליפליגי בנכסים אלו. אפי' היכא דאמר "נכסים אלו עליך", ולימור ר' יוחנן ור"ל דאוכל 36
 37 בשביעית משום הטעם דאמר, אין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו, כי ש 37
 38 היכא דאמר "נכסי", דמשמע כל זמן שהן ברשותו אלא מדלא פליגי ב"נכסים אלו" אלא 38
 39 ב"נכסי" - ש"מ דלית להו האי סברא. ועוד. ופי' מצי אמר לעולם דאין אדם אוסר דבר 39
 40 שברשותו לכשיצא מרשותו; והתנן דאוסר! למנו קונם שאתה נהנה לי. כלומר, 40
 41 שאי אתה נהנה לי מכל נכסי. מת יירשנו. שלא אסר עליו אלא כל זמן שהנכסים שלו. 41
 42 לפיכך יירשנו 42

אם

1 **מתני'** המודר הנאה מחבירו לפני שביעית אין 1
 2 יורד לתוך שדהו, ואינו אוכל מן הנוטות. **ובשביעית** 2
 3 - אינו יורד לתוך שדהו, אכל אוכל הוא מן הנוטות 3
 4 הנוטות. נדר הימנו מאכל לפני שביעית - יורד לתוך 4
 5 שדהו ואינו אוכל מן הפירות, ובשביעית - יורד 5
 6 ואוכל. **גמ'** רב ושמואל דאמרי תרויהו: "נכסים 6
 7 ארו עליך" לפני שביעית - אין יורד לתוך שדהו, 7
 8 ואינו אוכל מן הנוטות, אע"פ שהגיע שביעית. ואם 8
 9 בשביעית נדר - אין יורד לתוך שדהו, אכל אוכל מן 9
 10 הנוטות. ור' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרויהו: "נכסי 10
 11 עליך" לפני שביעית אין יורד לתוך שדהו ואין אוכל 11
 12 מן הנוטות, הגיע שביעית - אינו יורד לתוך שדהו, 12
 13 אכל אוכל הוא את הנוטות. לימא בהא קמפלגי, 13
 14 דרב ושמואל סברי: אדם אוסר דבר שברשותו אפילו 14
 15 כשיצא מרשותו, ורבי יוחנן ור"ל סברי: אין אדם 15
 16 אוסר דבר שברשותו כשיצא מרשותו? ותסברא? 16
 17 מי איכא למ"ד אין אדם אוסר דבר שברשותו 17
 18 כשיצא מרשותו? א"כ ינפליגי ב"נכסים אלו", וכ"ש 18
 19 ב"נכסי"! ותו: הא תנן דאדם אוסר דבר שברשותו 19
 20 כשיצא מרשותו. דתנן: האומר לבנו "קונם 20
 21 שאתה נהנה לי", מת - יירשנו, בחייו ובמותו, 21

אם

1 מרשותו, דהיינו בשביעית. ומשי' הה סליק אדעתיה דר' יוחנן ור"ל סברי דאין אדם אוסר 1
 2 דבר שברשותו לכשיצא מרשותו, אפילו היכא דאמר "נכסים אלו", א"ג, אפילו היכא דאמר 2
 3 בהדיא שהוא אוסר אותם אפילו לאחר שיצאו מרשותו. והנה סבירא לן הכי אע"ג דר' יוחנן 3
 4 ור"ל לא איירו אלא "בנכסי" משום דבשלמא אי אמרין דר' יוחנן ור"ל אמרי הכי ב"נכסים 4
 5 אלו" - איכא למימר תנא רישא משום סיפא, וכדפרישית. ואע"ג דאמרי ר' יוחנן ור"ל 5
 6 "בכסי" - לאו דוקא דאמר "בכסי" כולחו, אלא אבנכסי אלו" דאמרי רב ושמואל קיימי, 6
 7 דב"נכסים אלו" דינו ב"נכסי", ובנו שפרש לפנינו. דאם איתא דר' יוחנן ור"ל דוקא ב"נכסי" 7
 8 קא אמרי - איכ מה אשמעינן תנא דמתניתין? רישא ודאי לא צריכא לאשמעינן דלפני 8
 9 שביעית חילל נדרא לגמרי, וכי תימא: משום סיפא נקט לה, לאשמעינן דכיון דמעיקרא אמר 9
 10 "בכסי" - כשהגיע שביעית הותר מקצתו של נדר זה, דהיינו לענן אכילה - הא נמי לא 10
 11 מיתנינן לה בסמוך כשמעתין. האומר לחבירו "קונם לביתך שאני 11
 12 נכנס, שוך שאני לוקח", מת ואי שמכרו לאחר - מותר. וכיון דאפילו גבי נדר, דליכא לספקו דמיצי אסור אנפשיה נכסי חבירו אפילו לאחר שיצאו מרשותו, אמרין דכי אמר "ביתך" 12
 13 משמע אלא בעוד שהוא שלו, כי ש לגבי מדיר דאיכא לספקו אי מצי אסיר לבתר שיצאו מרשותו, דפשיטא מילתא דבלשון "בכסי" אינו אוסר אלא בעודן ברשותו. דהדאי כי אמר נדר 13
 14 "ביתך" או "בכסיך" וכי אמר מדיר "ביתך" או "בכסי" - לשונות שוין הן. הלכך, אם איתא דר' יוחנן ור"ל דוקא ב"בכסי" אמרי דאין אדם אוסר, תנא דמתני' לא אשמעינן מדיד לא ברישא ולא 14
 15 בספא. וכי' כולה לאשמעינן דינא דשביעית אינו יורד לתוך שדהו נקט לה, דלא תימא דארעא נמי דחנמא אפקריה, וקביל דליתא, משום טעמא דאמר לקמן - לא מצית אמרת הכין, 15
 16 דלמאי שניה בנדרים? אי האי דינא בעי למתני, לעולא דאמר לקמן בעומדין אילנות על הגומלין - ה"ל למתניה גבי דיני ממונות, א"כ בשביעית, ואפי' לר"ש בן אליקים דאמר גוהה שמא 16
 17 ישדה בעמידה - לא נחא דכולה תני לה משום האי דינא. דליתני שביעית גרידא אלא ודאי ר' יוחנן ור"ל אפילו ב"נכסים אלו" ס"ל דאין אדם אוסר, ואתיא להו השתא מתניתין שפיר. 17
 18 דתנא רישא משום סיפא, לאשמעינן דאפילו הדירו בלשון "נכסים אלו" - אין נדרו חל לאחר שיצאו מרשותו. דלא תימא דכי היכי דאמר גבי נדר, דכי אמר "לביית זה שאני נכנס" מת 18
 19 או מכרו לאחר - אסור, דמתח עליה אפילו לאחר שיצא מרשותו, הכי נמי כי הדירו חבירו, וא"ל "נכסים אלו" דליתו איסורא אפי' לאחר שיצאו מרשותו מדיר - דליתא. דה"מ 19
 20 בנדר עצמו, דמיצי אסר אנפשיה נכסי חבירו, אפילו לאחר שיצאו מרשותו הו' להו נכסי חבירו, אבל מדיר - לא, דלאחר שיצאו מרשותו הו' להו נכסי חבירו, ואין אוסר אדם נכסי חבירו 20
 21 על חבירו. ואתיא מתניתין שפיר. ומקשינן: דאי איתא דר' יוחנן ור"ל סברי דאין אדם אוסר - הוה להו לאיפולוגי בהדיא אפילו היכא דאמר "נכסים אלו". ועוד, תנן דהיכא דאמר בהדיא 21
 22 אדם אוסר. אם מת יירשנו. דלאו מדידה מתתני, אלא מירושתיה דוכי ליה דחנמא. אם מת לא יירשנו. דלאו דוקא לא יירשנו, דנכסי ודאי 22

"כל ישראל בני מלכים הם", ולכן... נחשבת כל טרחה קלה שלהם כעבודת פרך לקוטי שיחות פרשת וישלח-ט"ט כסלו כרך טו

גדרים. פרק רביעי - אין בין המודר - דף מב עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) רש"י

1 דידיה וכוו חמו שנפרש בפירוקן דלקמן בס"ד. אלא משום דתנא רישא יירשנו. לומר שדיני
 2 כשאר היורשים, אפי' ליהנות מן הנכסים - תנא סיפא נמי לא יירשנו, לומר שאינו מותר
 3 ליהנו מרשותו. ומי שמע' מהא דיבול אדם לאסור פירותיו על חבירו לאחר שיצאו
 4 מרשותו. ולא הוי באוסר נכסי חבירו על חבירו. ומהדרין: שאני' הכא דקא"ל בחייו
 5 ובמותו. והשתא בחייו דרגא ממאי דסבירא לן
 6 ומעיקרא, דיהו חבירין לן עד השתא דלא מהני
 7 שום לישנא לנכסין לאחר שיצאו מרשותו. ומי
 8 דהוו כנכסי חבירו על חבירו, והשתא מודרין דכי
 9 מפרש לישנא - מצי אסר. מיהו, אי מהך קושיא
 10 בלחוד - הוה מצינן למימר, דהוה דכי מפרש
 11 לישנא מצי אסר, אפי' בלשון "נכסים אלו" - לא
 12 משמע אלא ערוך ברשותו. דאע"ג דכי קאמר
 13 מדירי "נכסים אלו", וכי קאמר נודר "ביתך זה" -
 14 לשונות שוין הן. ותנן לקמן גבי נודר דכי קאמר
 15 "ביתך זה" - משמע אפי' לאחר שיצאו מרשותו.
 16 והני הליל' כי קאמר מדירי נכסים אלו, כיון דמדיר
 17 נמי, אי מפרש לישנא מצי אסר אפילו לאחר
 18 שיצאו מרשותו - אפי' לא דמי. משום דכי אמר
 19 נודר "בית זה" - משמע דגופיה של בית אסר
 20 אנפשיה, אי משום דלא מקבל עליה הוואתא.
 21 אי משום דריע מוליה, או טעמא אחרניא -
 22 הלכך שפיר משמע לישנא דלא תלי אסוריה
 23 בדאיתיה ממריה קמיה. אבל כי אסר ליה מדיר,
 24 נהי דא"ל "נכסים אלו", כל היכא דלא פריש
 25 בהדיא אפילו לאחר שיצאו מרשותו - לא משמע
 26 אלא כי איתנהו ברשותיה. דמאי איכפת ליה אי
 27 מיתנהו איך במה שאין לו חלק ונחלה כללי
 28 הלכך, כל היכא דלא פריש בהדיא, אלא אמר
 29 "נכסים אלו" - לא משמע אלא בערוך ברשותו,
 30 ואיתא לן מתני' שפיר, דרך דינא אשמעי', דהוי רבואת טפי, ותנא רישא משום סיפא. אלא
 31 דאכתי לא ניתא לן, דמי' קשה קושיא קמיתא. דאם איתא דס"ל הכי לרבי יוחנן ור"ל - הוו
 32 להו לאפלוני "נכסי אלו" בהדיא! ומהדרין: אלא בינכסים אלו' לא פליגי, דודאי אדם
 33 אוסר. כי פליגי בינכסי', דרב ושמואל כברי אפילו "נכסי" אדם אוסר, וכי אמרי "אלו" -
 34 ואפי' אדם אוסר, אי משום ד"נכסי" נמי לעולם משמע, ואלו שהן עכשיו נכסי קאמר. אי משום דכין דחיילא עלייהו איסורא - תו לא פקע. ור' יוחנן ור"ל סברי דדוקא "נכסים אלו" אדם
 35 אוסר, אבל "נכסי" - אין אדם אוסר. והשתא איתא מתני' שפיר לר' יוחנן ור"ל כדאיתא לרב ושמואל. דר' יוחנן ור"ל בינכסים אלו' מוקמי להו, ורישא רבואת קמיל דאע"פ שהגיע שביעית
 36 - אינו יורד ואינו אוכל, דאדם אוסר דבר שברשותו. לכשיצא מרשותו וסיפא רבואת קמיל, דאם בשביעית נדר - אין יורד לתוך שדהו. וכי קאמר ר' יוחנן ור"ל "נכסי עליך" וכו' - לאו
 37 דמוקמי לה למתני' בינכסי', אלא לרב ושמואל קמחדיה, דה"ק להו: אי בינכסי' איירי תנא - לא הוה תני הכי, אלא הכי הני דינא: דלפני שביעית אין יורד ואוכל, וכשהגיע שביעית - אוכל,
 38 ואי הכי לא אשמעינן מידי. אלא ודאי מתניתין באומר "נכסים אלו" ומשה נודא חייל אפילו לאחר שהגיע שביעית. ומוקשינן: דא"ל דלימרו רב ושמואל דאפי' כי אמר "נכסי" ליתסרו נכסים
 39 אפילו לאחר שיצאו מרשותו. ורב קאמר ד"לביתר" - לא משמע אלא כל עד שיהא שלו, אבל לא לאחר שמכרו. וב"ש גבי מידר, דלא משמע כי אמר "נכסי" אלא
 40 בעוד שיהו ברשותו ומהדרין: אלא כי אמרי ר' יוחנן ור"ל בינכסי', ורב ושמואל בינכסי אלו', ולא פליגי. כלומר, דרב ושמואל מוקמי לה למתני' באומר "נכסי אלו" כדכין דאמר "אלו" אע"ג
 41 דאמר "נכסי" - הרי כאילו אמר "נכסים אלו", ואסירי אפי' לאחר שהגיע שביעית. ורישא רבואת קמיל. ור' יוחנן ור"ל נמי הכי מוקמי למתני', וה"ק: לא תיסק אדעתין דמתני' דקתני דאפילו
 42 הגיע שביעית אינו יורד ואינו אוכל מתוקמא אפילו בינכסי', וטעמא משום דכין נדחת בהו איסורא תו לא פקע - דליתא. אלא כל היכא דלא אמר אלא "נכסי" - לא מתסרי אלא כי איתנהו
 43 ברשותיה, אבל הגיע שביעית - אוכל מן הנוטות, דפקע להו איסורייהו. הלכך, דהאי מתני' לא מתוקמא אלא בינכסי אלו'. ואע"ג דהאי דינא מצית למיגמר' מתני' דהאומר לחבירו "קונם
 44 לביתך שאני נכנס" וכו' - א"ר יוחנן אמתני' לפרושה ולבורה, דלא ניטעי בה, משום דסתם מודר תנא מחבירו בינכסי' משמע, כדתנן לקמן: המודר תנא מחבירו וכו' נותן לאחר לשם
 45 מתנה, והלה מותר בה. ואי באומר "נכסים אלו" - אין הלה מותר בה. כ"ל פירושא דהאי שמתתא. ולא דינעא אמאי נקט התלמוד במסקנא ר' יוחנן ור"ל מקמי רב ושמואל, דהיל למינקט
 46 רב ושמואל ברישא, כדקאמר להו למימרינהו מעיקרא מקמי ר' יוחנן ור"ל. ונראה בעיני: משום דכל שקלא וטריא דסוגין נקטין דר' יוחנן ור"ל קיימי אמילתייהו דרב ושמואל לאפלוני
 47 עליה, משה' כי הדרי למימר דלא פליגי - מקדימין דר' יוחנן ור"ל מקמי רב ושמואל, לומר דלאו אמילתייהו קיימי כלל. ואית דגרסי הכא: ורב ושמואל בינכסים אלו'. מיהו, אפילו לחך
 48 גירסא דה"ב בינכסי אלו', דאדם אוסר, שהולכין אחר לשון אחרון דאמר "אלו". והכי איתא בירושלמי: "ביתך זה" משום מה אתה תופס, משום "ביתך" או משום "הז' ומסקנא משום "הז'."
 49 **ארעא** נמי רחמנא אפקריה. כלומר ללקיטת הפירות, ולמה לא ירד לתוכה ללקט פירותיה: **אמר** עולא בעמדן אילנות על הגבולין. אין חבי נמי, דללקט אילנות שבאמצע השדה
 50 מותר לירד לתוכה. אבל ללקט אילנות שעומדין על הגבולין - לא. דרחמנא לא אפקרה לארעא אלא ללקט פירותיה. הלכך, כיון שאילנות הללו יכול ללקט אותם - לא ירד. **ר"ש** בן
 51 אליקים אומר גורה שמה ישאה בעמידה. ומשה' אפי' ללקט אילנות שבאמצע השדה לא ירד לתוכה, דהי דמדניא שרי, דארעא רחמנא אפקרה - משום גורה אסור. ואע"ג דהכא גורין
 52 שמו ושאה בעמידה, ולעיל (ף ג) גבי חולה לא גור שמואל אלא שמה ישאה בעמידה. אבל בעמידה לא גור, דאי' ליתסר לבקרו אפי' עומד - תהם היינו טעמא: משום דכין דרך מנכר
 53 לישב, והוא מצריכו לעמוד - אית ליה היכרא, ולא ישאה בעמידה. אבל הכא - מאי היכרא אית ליה? הוה אין דרך ללקט את הפירות אלא בעמידה, ושיך למימר שמה שדה. **מתני'**
 54 לא יאילנו. מודר למדי, ובגמרא מפרש טעמא. **ולא** ישאל ממנו. מודר ממדי, דהא מתנהי מיניה. שאלה שייכא במידי דהדר בעיניה כבהמה וכלים, הלאוה שייכא במידי דלא הדר
 55 בעיניה; כהלאות מעות.

אם מת - לא יירשנו! שאני הכא, דקא א"ל **בחייו**
ובמותו. **מפ' מקום קשיא! אלא ב"נכסים אלו"** -
כ"ע לא פליגי. כי פליגי ב"נכסי" רב ושמואל סברי:
"ש"ש נכסים אלו" ש"ש "נכסי" - אדם אוסר, ור'
יוחנן ור"ל סברי: "נכסים" אדם אוסר, "נכסי" -
אין אדם אוסר. ומי איכא למד"ל ש"ש "נכסים אלו"
ול"ש "נכסי"? והא תנן: האומר לחבירו "קונם לתוך
ביתך שאני נכנס, שךך שאני אוקף", מת או שמכרו
לאחר - מותר. "לכית זה שאני נכנס, שדה זו שאני
אוקף" מת או שמכרו לאחר - אסור! אלא, כי
אמרי ר' יוחנן וריש קלשי - ב"נכסי", ורב ושמואל -
ב"נכסים אלו", ולא פליגי. ובשביעית אין יורד לתוך
שדהו" כו'. מאי שנא דאובל מן הנוטות - דפרי
דהפקריא אינו, ארעא נמי אפקרה! אמר עופיא:
בעומדין אילנות על הגבולים. ר' שמעון בן אליקים
אמר: גזירה שמה ישאה בעמידה. מתני' המודר
הנאה מחבירו - לא ישאלנו ולא ישאר ממנו, לא
יאילנו ולא יארה ממנו, ולא ימכור לו ולא יקח ממנו.
 גמ'

1 אם מת. ואם נדר בחייו ובמותו. כיון דמפרש במותו - מת, לא יירשנו. אלא אדם אוסר
 2 דבר שברשותו לכשיצא מרשותו, לאחר מותו. שאני הכא דאמר בחייו ובמותו. אבל היכא
 3 דאמר בסתם, אימא לעולם אין אדם אוסר וכו'. **מ"ט קשיא.** כדאמרין, אי בהאי טעמא
 4 פליגי - ליפלו בינכסים אלו'. אלא כנכסים אלו ב"ע לא פליגי. דמשמע נכסים אלו
 5 לעולם. כי פליגי דאמר נכסי. ר' יוחנן ור"ל סברי:
 6 היכא דאמר "נכסי" - אין אדם אוסר וכו',
 7 ד"נכסי" משמע כל זמן שהן ברשותי. ורב
 8 ושמואל סברי: אפילו אמר "נכסי" (אמר) אדם
 9 אוסר דבר וכו'. קונם לתוך ביתך שאני נכנס. כל
 10 זמן שהוא ביתך. דהוי דומיא ד"נכסי עליך", כיון
 11 שמת בה"ב או שמכרו לאותו בית לאחר -
 12 שמת ליכנס בו, והשתא אינו שלו. אבל אמר
 13 "לכית זה שאני נכנס", דהוי משמע "נכסים
 14 אלו", דקא אסר הבית עליו לעולם, אע"פ שמת
 15 או מכרו לאחר - אסר ליכנס בו. אלא דשאני
 16 בין "נכסי" ל"נכסים", והכי קאמר רב ושמואל
 17 ל"ש "נכסי" ול"ש "נכסים" דאדם אוסר; וכו':
 18 אלא כי אמרי רב ושמואל. בעומדין אילנות על
 19 הגבולין, לחוץ, שיכול לתלוש מן הפירות מבתוך.
 20 משה' אינו יורד, דהא דרחמנא אפקריה לארעא
 21 גבי שביעית לצורך אכילה, ועכשיו לא היה
 22 נכנס לצורך אכילה. ר"ש בן אליקים אפר. הא
 23 דקתני "אוכל מן הנוטות" - ודאי כדקאמר,ת,
 24 כגון דעומדין על הגבולין, משום שיכול להושיט
 25 ידו וליקח מבתוך. אבל אין עומדין על הגבולין
 26 - אינו יורד לתוך שדהו, דאסור לו לירד לשם.
 27 גזירה שמה ישאה בעמידה. דלאחר שאכל עומד
 28 לו לשם, וקמיתנהי מנכסים מדמיר, ואסור.
 29 דהאי דאפקריה רחמנא - כל זמן שהוא אוכל,
 30 אז יכול לעמוד לשם. דהפקר הוא. אבל שלא לצורך אכילה - לא אפקריה. **מתני'**
 31 המודר תנא מחבירו לא ישאל לו. שאלה - בכלים, הלאוה - במעות. גמ'

אז יכול לעמוד לשם. דהפקר הוא. אבל שלא לצורך אכילה - לא אפקריה. **מתני'**
 המודר תנא מחבירו לא ישאל לו. שאלה - בכלים, הלאוה - במעות. גמ'

56 ומכוח קושיא זו מסיקה הגמרא:
 57 **אָלָא, כִּי אָמַרְי רַבִּי יוֹחֲנָן וְרִישׁ לְקִישׁ** – אימתי אמרו רבי יוחנן וריש
 58 לקיש שאין אדם אוסר לכשיצא מרשותו, דווקא כשמדירו בלשון
 59 נְכִסִּי, ואם יאמר 'נכסים אלו' מודים שנאסר לעולם, ולעומת זאת
 60 רַב וְשִׁמְוֵאל שֶׁאִמְרוּ שֶׁאִדָּם אוסר לכשיצא מרשותו, לא אמרו כן
 61 אלא כְּאֹמַר נְכִסִּים אֵלַי, ואם יאמר 'נכסי' לא יהא אסור אלא כל
 62 זמן שהנכסים ברשותו, וְלֹא פְּלִיגִי – ולא נחלקו, אלא כל אחד
 63 השמיע דין אחר באופן אחר.
 64 עלה בידינו, שאין כל מחלוקת בין האמוראים, לא בביאור דברי
 65 המשנה ולא לדינא. והכל מודים שאדם יכול לאסור לכשיצא
 66 מרשותו, והיינו כאשר אומר 'נכסים אלו', אבל אם יאמר 'נכסי'
 67 אין כוונתו אלא כל זמן שהם ברשותו. ומשנתינו מדברת באומר
 68 'נכסים אלו', ולכן, אם מדיר לפני שביעית ימשיך נדרו גם
 69 בשביעית, ורק אם מדירו בשביעית עצמה, לא חל נדרו לאסור
 70 הפירות שהם הפקר.
 71 שנינו במשנה וּבְשִׁבְעִית – אם הדירו בשביעית, אִין יוֹרֵד לְתוֹךְ
 72 שְׂדֵהוּ ב'ו'. שאמנם אין הנדר חל על הפירות, שהם הפקר, אבל הוא
 73 חל על גוף השדה, ונאסר המודר לירד לשדהו של המדיר, ועל כן
 74 אינו יכול ללקט אלא את הפירות הנוטות לחוץ, שאינו צריך
 75 להכנס לתוך השדה לצורך לקיטתם:
 76 מקשה הגמרא, **מַאי שָׁנָא דְאֹבְלָל מִן הַנּוֹטוֹת** – באיזה סברא חלוק
 77 דין הפירות מדין הקרקע, שמותר לאכול מן הפירות הנוטות לחוץ,
 78 משום דְפִירֵי דְהַפְקִירָא אִינֵן - שפירות הפקר הם, והרי אֲרֻעָא נְמִי
 79 אֲפַקְרָה, שכשם שהופקרו הפירות מן התורה, כך הופקרה גם זכות
 80 הכניסה אל השדה כדי ללקטם. ואם כן אין המדיר יכול לאסרה
 81 עליו, שאין זה שלו אלא של הפקר.
 82 ונחלקו האמוראים בביאור ענין זה:
 83 הדעה האחת: **אָמַר עוֹלָא, בְּעוֹמְדִין אֵילָנוֹת עַל הַגְּבֹלִים** – המשנה
 84 האוסרת לירד לקרקע המדיר, מדברת באילנות הנוטעים בקצוות
 85 השדה ויש אפשרות לגשת אליהם וללקוט מהם בלא להיכנס אל
 86 תוך השדה, ובאלו לא הפקיר הכתוב את השדה כדי שיוכלו
 87 להגיע אל הפירות, שהרי גם מבחוץ אפשר ללקטם. ואולם,
 88 באילנות העומדים באמצע השדה מותר המודר להיכנס לצורך
 89 לקיטתם, שאף השדה הופקרה לצורך כך.
 90 הדעה האחרת: **רַבִּי שְׁמֵעוֹן בְּן אֶלְקִים אָמַר, גְּזֵרָה שְׁמַאי וְשְׁמַאי**
 91 **בְּעוֹמְדֵיהּ**. כלומר, אמנם מן התורה מותר לו להיכנס לשדה,
 92 שהפקיר אותה הכתוב לצורך לקיטת הפירות, אבל חכמים אסרו
 93 זאת משום גזירה שמא ישתהה שם לעמוד שלא לצורך, לאחר
 94 שיסיים ללקט את הפירות, ולזה לא הופקרה, ונמצא נהנה מקרקע
 95 המדיר באיסור. ולפי זה אף באילנות העומדים באמצע השדה
 96 אסרה המשנה להיכנס לשדה.

משנה

97 במשנה שלפנינו מפורטים כמה עניני הנאה שאף למדיר אסור
 98 לקבלם מאת המודר, ואף שמעיקר הדין אין האיסור אלא על
 99 המודר, מכל מקום בהנאות אלו אסרו גם להיפך, מן הטעם
 100 המבואר בגמרא.
 101 **הַמוֹדֵר הִנָּה מְחַבְרֵי, לֹא יִשְׁאֵלֵנוּ בָלִים, וְלֹא יִשְׁאֵל מִמֶּנּוּ. לֹא יִלְוֶנוּ**
 102 **מֵעוֹת, וְלֹא יִלְוֶה מִמֶּנּוּ. וְלֹא יִמְכֹּר לוֹ, וְלֹא יִקַּח מִמֶּנּוּ** – שניהם
 103 אסורים למכור זה לזה שום דבר.
 104 הרי שלושה דברים שאסורים על שניהם, שכשם שנאסר על
 105 המודר לשאול בלים או ללוות מעות או לקנות סחורה מן המדיר,
 106 שהרי בזה הוא נהנה ממנו, כמו כן נאסר עליו גם להשאיל את
 107 כלייו או להלוות את מעותיו, או למכור סחורה למדיר. טעם הדבר
 108 יבואר בגמרא.

1 **אִם מֵת לֹא יִדְשְׁנוּ**, כיון שאסרו בפירוש ליהנות מן הנכסים אף
 2 לאחר מותו. הרי מפורש שאפשר לו לאדם לאסור את נכסיו גם
 3 לאחר שיצאו מרשותו, ולא יתכן שחלקו רבי יוחנן וריש לקיש על
 4 כך.
 5 דוחה הגמרא את הראיה מהמשנה בבבא קמא, עדיין אפשר לומר
 6 שנחלקו רבי יוחנן וריש לקיש גם באומר 'נכסים אלו' ולא
 7 ייאסר חבירו כשתגיע השנה השביעית, ולא קשה מהמשנה הנ"ל,
 8 **כִּי שָׁנִי הָקָא דְקָא אָמַר לִיה אֵבֵב לִבְנֵי בְּחִיָּו וּבְמֵיתוֹ**, ובאופן זה
 9 שמפרש כן הרי הם נאסרים אף לאחר שיצאו מרשותו. אמנם,
 10 כשאמר 'נכסים אלו' סוברים רבי יוחנן וריש לקיש שלא נתכוין
 11 לאוסרם אלא כשהם ברשותו. ובוזה נחלקו עם רב ושמואל, שלפי
 12 דעת רב ושמואל כוונתו לאסור את הנכסים גם לאחר שיצאו
 13 מרשותו, ולכן אין האיסור נפקע בשביעית, ולרבי יוחנן וריש לקיש
 14 כשמגיע שביעית נפקע האיסור.
 15 אולם זה אינו מיישב אלא את הקושיא השניה מן המשנה, אבל
 16 **מִכָּל קָקוּם** הקושיא הראשונה קְשִׁיָא, אם סוברים רבי יוחנן וריש
 17 לקיש שהאומר 'נכסים אלו' אינם אסורים לאחר שיצאו מרשותו,
 18 אם כן מדוע נקטו הלשון 'נכסי'.
 19 הגמרא עתה חוזרת בה ומבארת את המחלוקת באופן אחר:
 20 **אָלָא** מזה מוכרח שְׁאֹסֵר את חבירו בלשון 'נְכִסִּים אֵלַי' כִּי
 21 **עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגִי** שאין האיסור נפקע לאחר שיצאו מרשותו, כִּי
 22 **פְּלִיגִי בְּאֹמַר 'נְכִסִּי', רַב וְשִׁמְוֵאל כְּפָרִי, לֹא שָׁנָא 'נְכִסִּים אֵלַי' לֹא**
 23 **שָׁנָא 'נְכִסִּי' אָדָם אוֹסֵר** אף לאחר שיצאו מרשותו, שאף באומר
 24 'נכסי' אנו מפרשים שכוונתו לומר 'אלו שהם עכשיו נכסי' – יאסרו
 25 עליך לעולם, ואין כוונתו למעט ולומר 'רק כל זמן שהם נכסי'.
 26 אלא לפרש דבריו ולהורות שכוונתו לנכסים שלו. וְרַבִּי יוֹחֲנָן וְרִישׁ
 27 **לְקִישׁ כְּפָרִי**, אם אמר 'נְכִסִּים אֵלַי' אָדָם אוֹסֵר אף לאחר שיצאו
 28 מרשותו, שמכיון שלא פירש 'נכסי' אלא סתם 'נכסים אלו', מוכח
 29 שכוונתו לאסור לעולם, אבל האומר 'נְכִסִּי', אִין אָדָם אוֹסֵר
 30 אותם לעולם, כיון שמשמעות לשונו שלא יאסרו אלא כל זמן
 31 שהם נכסיו, ולא לאחר שימות או ימכור לאחר.
 32 ולפי אוקימתא זו, רב ושמואל מעמידים את המשנה בין באמר
 33 'נכסים אלו' ובין באמר 'נכסי', ובשניהם דינו שאם נדר קודם
 34 שביעית אין הנדר נפקע בשנת השביעית, ורק אם נדר בשביעית
 35 עצמה אין הנדר חל. ולדעת רבי יוחנן וריש לקיש המשנה מדברת
 36 דווקא באומר 'נכסים אלו', ואז אין האיסור נפקע כשמגיע
 37 שביעית, אבל אם אמר 'נכסי' אינו נאסר בשביעית.
 38 הגמרא מקשה על מה שפירשו בדברי רב ושמואל:
 39 **וּמִי אֵיבָא לְמַאן דְאָמַר** – היתכן שיש מי שסובר, **לֹא שָׁנָא נְכִסִּים אֵלַי**
 40 **וְלֹא שָׁנָא נְכִסִּי**, שאף האוסר בלשון 'נכסי' דינו כאוסר בלשון
 41 'נכסים אלו' וחל אף לכשיצא מרשותו, וְהָא תַנּוּ, אדם הָאֹמֵר
 42 **לְחִבְרֵי, קוֹנֵם לְתוֹךְ בֵּיתָךְ שָׁנִי נְכִסִּים**, כלומר, שאסר על עצמו את
 43 בית חברו, שיהא אסור לו להיכנס אליו. או שאמר לו, קוֹנֵם שְׂדֵךְ
 44 **שָׁנִי לְזִקְתָּ**, שאסר על עצמו את השדה לקנותה ממנו. בשני
 45 אופנים אלו דינו שאם מת בעל הבית או השדה, או שְׁמַכְרֵי לְאַחַר
 46 – את הבית או השדה, מוֹתֵר לְנוֹדֵר לְהִיכַנס לְבֵית וּלְיָקָח את
 47 השדה, כיון שנקט בלשון נדרו 'ביתך' וכן 'שדך', שמשמעו, דוקא
 48 כאשר הוא שלך, ולא לאחר שעבר לרשות אחרת. אבל אם אמר,
 49 קוֹנֵם לְבֵית זֶה שָׁנִי נְכִסִּים, או שְׂדֵה זֶה שָׁנִי לְזִקְתָּ, אף אם מת בעל
 50 הבית או השדה, או שְׁמַכְרֵי לְאַחַר, אִסוּר, כיון שלא הוזכר בנדרו
 51 של מי הבית או השדה, ואסר אותם על עצמו בכל רשות שיהיו.
 52 הרי מפורש במשנה שמכיון שאמר 'ביתך' או 'שדך' לא נתכוון
 53 לאסור אלא בזמן שהם ברשות הבעלים, וכמו כן האוסר על חבירו
 54 בלשון 'נכסי', יש לנו לומר שאין כוונתו לאסור עליו לעולם, אלא
 55 רק כשהם ברשותו.

אלא על עצמו. ואם אין דרכו לחרוש בעצמו, הוא וכל אדם אסורין,
 שמכיון שאין דרכו לחרוש, לא נתכוון לאסור על עצמו את מעשה
 החרושה, אלא את ההנאה מהחרושה, ועל כן אסור ליהנות גם
 מחרישת אחרים.
 המשנה מבארת, שישנם שלושה אופנים בהם יכול אדם להנות
 בעקיפין את מי שמודר ממנו הנאה:
 האופן הראשון:
 אדם המודר הנאה מחבירו, ואין לו – למודר מה שיאכל, הולך
 המדיר אצל החנוני, ואומר, איש פלוני נודר ממני הנאה, ואינו יודע
 מה אעשה. והוא – החנוני נותן מזון לו – למודר, וכא החנוני נוסף
 מה שאמר לו, את התשלום עבור מה שנתן למודר. ונמצא
 שהנהנה בעקיפין את אותו אדם שמודר ממנו הנאה. ומוסיפה
 המשנה, שדין זה נאמר, לא רק במקרה שאין למודר מה לאכול,
 אלא אף לצרכים אחרים, כגון אם היה ביתו לבנות – היה המודר
 צריך לבנות את ביתו, או גדרו לגדר – שהיה צריך לגדר את
 גדרו, או שדהו לקצור – שהיה צריך לקצור את שדהו. הולך
 המדיר אצל הפועלים, ואומר להם, איש פלוני מודר ממני הנאה,
 ואינו יודע מה אעשה. והן עושין עמו – בונים את ביתו או את גדרו,
 או קוצרים שדהו, וכאן ונופלין שכר מזה שאמר להם.
 האופן השני שניתן להנות את המודר בעקיפין:
 היו המודר והאדם שהוא אסור ליהנות ממנו מהלכות בדרה, ואין
 לו – למודר מה שיאכל, נותן המדיר מזון לאחד האנשים הנמצאים
 עמם לשום – לשם מותקן, והלה – המודר, מותר בה – במתנה.
 ובאופן זה אין המודר נהנה מן המדיר, אלא מזה שקיבל את המזון
 במתנה.
 האופן השלישי:
 אם היו מהלכים בדרך, ואין עמם אחר – אדם נוסף, שיוכל המדיר
 לתת לו מזון במתנה, מניח המדיר את המזון על הפלע או על הגדר,
 ואומר, הרי הן מופקדים לכל מי שיהפוך לטוב אותם, והלה –
 המודר, נוסף את המזון ואוכל. כיון שהוא אינו נחשב כנהנה מן
 המדיר, אלא כזוכה מן ההפקר. ורבי יוסי אומר באופן זה של
 הפקר.

נמרא

הגמרא מבררת את טעמו של רבי יוסי:
 אמר רבי יוחנן, מאי טעמא דרבי יוסי הסובר שבאופן שהמדיר
 מפקיר את המזון, אסור המודר לזכות מן ההפקר. ומעמיד רבי
 יוחנן שרבי יוסי נקשר שהפקר דינו כמתנה, מה – וכמו שמתנה
 אינה יוצאת מרשות הנותן עד דאיתא – שהיא מגיעה מרשות
 הנותן לרשות המקבל, אף הפקר אינו יוצא מרשות המפקיר עד
 דאיתא – שהוא מגיע לרשות הזוכה, אבל כל זמן שלא זכה מן
 ההפקר, לא יצא הדבר המופקר מרשות המפקיר. ועל כן, אסור
 המודר לזכות מן ההפקר, שהרי המזון לא יצא עדיין מרשות
 המפקיר, ונמצא שכשהוא זוכה בו הוא נהנה מן המדיר.
 הגמרא מקשה על דברי רבי יוחנן שביאר את טעמו של רבי יוסי
 משום שהפקר כמתנה:
 מתיב – הקשה רבי אבא, שנינו בברייתא, שאם המדיר רוצה
 להנות את המודר, יכול להפקיר את המזון, והלה – המודר, נוסף
 את המזון ואוכל, ורבי יוסי אומר. ואמר רבי יוסי, איתני אני אוסר
 על המודר לזכות במזון מן ההפקר, כגון שגדרו של המדיר שאסר
 את המודר בהנאה, קודם להפקירו את המזון,

נמרא

מדברי המשנה עולה שאדם המודר הנאה מחבירו, לא רק שאינו
 רשאי ליטול ממנו הלוואה, אלא אף אסור הוא להלוות למדיר.
 וכן לענין שאלה ומקח. על כך מקשה הגמרא:
 בשלמא דין זה שלא ילגנו המדיר למודר, מובן היטב, דקא מתיני ליה
 – שהרי המודר נהנה בקבלת הלוואה. אלא דין זה שלא ילגו
 הדימו – המדיר מן המודר, אינו מובן, שהרי מאי קא מתיני ליה –
 איזו הנאה יש למודר בזה שהוא מלוה מלוה מעות למדיר.
 הגמרא מוסיפה לפרט את הקושיא:
 ובשלמא לא ילגו הדימו ולא יקח הדימו, בשני אלו היה אפשר
 לתרץ בדוחק שטעם האיסור הוא, כיון שפעמים יתכן דקמיתתני
 מיניה – שיהנה המודר מן ההלוואה או המכירה למדיר, וכגון
 באופן שלוח ממנו המדיר מטבעות רעות ומשיב לו יפות, וכן לענין
 מקח, אם היא סחורה שאין לה קופצין, נהנה המוכר כאשר הוא
 מצליח להוציאה מתחת ידו ולמכרה. אלא לא ישאל הדימו –
 המדיר מן המודר, מאי קא מיתתני מיניה. הרי אין שום הנאה
 לאדם המשאיל כליו לאחרים.
 בשלמא לא ילגו הדימו ולא יקח הדימו ולא ישאל הדימו, המודר מן
 המדיר, דקא מיתתני מיניה – שהמודר נהנה בכך שהוא לוה או
 לוקח או שואל מן המדיר. אלא לא ישאלו ולא ילגו ולא ימכרו
 לו המודר למדיר, מאי קא מיתתני מיניה, איזו הנאה יש לו למודר
 במה שהוא משאיל או מלוה או מוכר למדיר.
 הגמרא מביאה שתי שיטות בישוב דברי המשנה:
 דעה אחת: אמר רבי יוסי ברבי יוחנן משנתנו מדברת בגזון שני
 אנשים שגדרו הנאה זה מזה. ועל כן אסור כל אחד מהם להשאיל
 לחבירו. אבל אמנם המודר הנאה מחבירו מותר להשאיל לחבירו
 אם אין הלה מודר ממנו גם כן.
 הדעה האחרת: אבי אמר, כל מי שחבירו מודר הנאה ממנו אסרה
 לו המשנה ליהנות מהמודר בשלושת הנאות אלו וכפשוטו דברי
 המשנה, ואכן מעיקר הדין אין איסור בזה שהמדיר ישאל כלי מן
 המודר, ומדברי סופרים אסרוהו, גזירה לשאול משום להשאיל –
 חששו חכמים שאם ישאל המדיר מן המודר יבוא גם להשאילו.
 וכן בגזירה – מקח והלוואה, גם כן אסרו משום גזירה:

משנה

משנה זו יש בה שני חלקים. הראשון, הוא המשך המשנה הקודמת
 (לעיל מב) שנאמר בה שהמודר הנאה מחבירו לא ישאלנו ולא
 ישאל ממנו, ומשנה זו באה לבאר שאף שאסור המודר לשאול
 מחבירו, קיים אופן בו הוא יכול לשאול. והחלק השני בא לבאר
 אופנים מסוימים בהם מותר המודר ליהנות מאותו אדם שהוא
 אסור בהנאתו, על ידי שהנאה באה בעקיפין, ולא ישירות
 מהאדם שהוא אסור בהנאתו.
 המשנה מבארת מהו האופן בו המודר מותר לשאול מחבירו:
 אדם שאמר לו – ביקש מחבירו, השאלני את פרתך, ואמר – השיב
 לו חבירו, פרתו אינה פנויה. כעס המבקש על חבירו שאינו רוצה
 להשאיל לו, ואמר, קונם שדי לגבי פרה זו שאני חורש בה לעולם
 – כלומר, אסר על עצמו את חרישת שדהו בפרת חבירו, ולא
 נתבאר בדבריו הלא אסר את החרישה בפרה רק על עצמו, או גם
 על אחרים. ועל כן, אם היה דרכו לחרוש בעצמו, הוא אסור
 בחרישה, וכל אדם מותרים. כיון שאנו תולים שלא היתה כוונתו

בוודאי מוסיף מזמן ליזמן בשעות לימוד בתורה בכלל ובתורת החסידות בפרט

ממכתב "ד כסלו, תשכ"ב

1 **גמ'** בשלמא לא ילונו. מידר למודר, דודאי קמזני ליה הנאה מפרוסמת. אבל לא ילוה
2 ממנו. המדיר מן המודר. מאי הנאה. קא מטי ליה למודר ממאי דאחיק למדיר? ובשלמא
3 לא ילוה ממנו. מצי נמי למימר דקא מיתחני בבד'ג, כגון דאחופיה מעות הרעות וקא
4 משלם ליה היך יפות. ולא יקח ממנו משכחת לה דקא מתחני - בבובינא דרמי על אפדיה.

5 **גמ'** בשלמא לא ילונו - דקא מהני ליה. אפא
6 לא ילוה הימנו, מאי קא מהני ליה? ובשלמא לא
7 ילוה הימנו ולא יקח הימנו - דקמיתחני מיניה,
8 אפא לא ילוה הימנו, מאי קא מיתחני מיניה?
9 א"ר יוסי בר' חנינא: כגון שגדרו הנאה זה מזה. אפי
10 אמר: גזירה לשאלו משום שהשאלה, וכן בכופהו גזירה.
11 מתני' אמר לו: השאלני פרתך. אמר לו: אינה פנייה.
12 אמר: "קונם שדאי שאני חורש פה לעולם". אם היה
13 דרבו חרוש - הוא אסור וכל אדם מותרים, ואם אין
14 דרבו חרוש - הוא וכל אדם אסורין. המודר הנאה
15 מחבירו ואין לו מה יאכל, הולך אצל החנוני ואומר:
16 איש פלוני נזדר ממני הנאה, ואיני יודע מה אעשה.
17 והוא נותן לו, וקא גנוטל מזה. היה ביתו לבנות, גדרו
18 איש פלוני מודר ממני הנאה ואיני יודע מה אעשה.
19 והן עושין עמו, וקאין גנוטלין שכר מזה. היו מהלכין
20 בדרך ואין לו מה יאכל - נותן לאחד השום מתנה,
21 והנה מותר בה. אם אין עמהם אחר מניה על הפלע
22 או על הגדר, ואומר: הרי הן מופקרים לך מי שיהפוך,
23 והנה נותל ואוכל. ור' יוסי אומר. גמ' אמר ר' יוחנן:
24 מ"ט דר' יוסי קסבר: הפקר כמתנה, מה מתנה - עד
25 דאתאי מרשות נותן לרשות מקבל, אף הפקר עד דאתי
26 לרשות זכה. מתיב ר' אבא: והנה נותל ואוכל, ורבי יוסי
27 אומר. א"ר יוסי: אימתי - בזמן שגדרו קודם להפקירו.
28 אב

1 **גמ'** בשלמא לא ילונו. מידר למודר, דודאי קמזני ליה הנאה מפרוסמת. אבל לא ילוה
2 ממנו. המדיר מן המודר. מאי הנאה. קא מטי ליה למודר ממאי דאחיק למדיר? ובשלמא
3 לא ילוה ממנו. מצי נמי למימר דקא מיתחני בבד'ג, כגון דאחופיה מעות הרעות וקא
4 משלם ליה היך יפות. ולא יקח ממנו משכחת לה דקא מתחני - בבובינא דרמי על אפדיה.
5 **גמ'** בשלמא לא ילונו - דקא מהני ליה. אפא
6 לא ילוה הימנו, מאי קא מהני ליה? ובשלמא לא
7 ילוה הימנו ולא יקח הימנו - דקמיתחני מיניה,
8 אפא לא ילוה הימנו, מאי קא מיתחני מיניה?
9 א"ר יוסי בר' חנינא: כגון שגדרו הנאה זה מזה. אפי
10 אמר: גזירה לשאלו משום שהשאלה, וכן בכופהו גזירה.
11 מתני' אמר לו: השאלני פרתך. אמר לו: אינה פנייה.
12 אמר: "קונם שדאי שאני חורש פה לעולם". אם היה
13 דרבו חרוש - הוא אסור וכל אדם מותרים, ואם אין
14 דרבו חרוש - הוא וכל אדם אסורין. המודר הנאה
15 מחבירו ואין לו מה יאכל, הולך אצל החנוני ואומר:
16 איש פלוני נזדר ממני הנאה, ואיני יודע מה אעשה.
17 והוא נותן לו, וקא גנוטל מזה. היה ביתו לבנות, גדרו
18 איש פלוני מודר ממני הנאה ואיני יודע מה אעשה.
19 והן עושין עמו, וקאין גנוטלין שכר מזה. היו מהלכין
20 בדרך ואין לו מה יאכל - נותן לאחד השום מתנה,
21 והנה מותר בה. אם אין עמהם אחר מניה על הפלע
22 או על הגדר, ואומר: הרי הן מופקרים לך מי שיהפוך,
23 והנה נותל ואוכל. ור' יוסי אומר. גמ' אמר ר' יוחנן:
24 מ"ט דר' יוסי קסבר: הפקר כמתנה, מה מתנה - עד
25 דאתאי מרשות נותן לרשות מקבל, אף הפקר עד דאתי
26 לרשות זכה. מתיב ר' אבא: והנה נותל ואוכל, ורבי יוסי
27 אומר. א"ר יוסי: אימתי - בזמן שגדרו קודם להפקירו.
28 אב

29 דהשתא מסתברא טעמא דאסור, משום דכשהדירו - מכל נכסיו הדירו, ואפילו כי
30 הפקירן אסור בוק.
31 ינהו בחיבתו אבוק. ומש"ה הוא וכל אדם אסורים לחרוש בשבילו, כדי שלא ינהו בחיבתו. הולך
32 אמרי' שליוותיה קעביר. וכ"ש שאם לא אמר לאדם מיוחד, אלא דאמר "כל הון אינו מפסיד" - שרי, כדאיתא בפרק "המדיר". ונא
33 נוטל מזה, ודעתיהו בהכי - לאו שליוותיה קעביר, דלא הוי שליה אלא באומר "כל השומע קולי יוון", כדאיתא ב"המדיר" (כטונו ק"פ ט). אבל ליכא למימר דכי קתני "ובא נוטל מזה" מדינא
34 קאמר. דכי מתיב לשלומי - אלמא שליוותיה קעביר, ומתני ליה, ואסור. ה"ה ביתו לבנות. לא זו אף זו קתני. ברישא אשמעינן דלצורך מוזנות שרי, וסיפא קמ"ל דאפילו לצורך בנין
35 ביתו התירו. נותן לאחר משום מתנה. דלכתר הכי לא מתחני מיניה, אלא ממקבל מתנה. והוא נוטל ואוכל. דלאו מדידה מתחני, אלא מהפקרא. ור' יוסי אומר. בגמ' מפרש טעמא.
36 **גמ'** מה מתנה עד דאתי מרשות נותן לרשות מקבל. שאם אמר "הריני נותן מתנה זו לפלוני" - יכול לחורר בו עד שיגיע לידו של מקבל. אף הפקר עד דאתי לרשו' זוכה. שאינו יוצאן
37 מרשות בעלי עד שיזכר בו אחר, ואי לרשות המהוה - מצי הרי. הלכך, כי זכי בה מודר - ממדיר קא מתחני. שגדרו קודם להפקרו. שאסור ואח"כ הפקירו. מה לי הפקרו קודם לגדרו.
38 דהא כל זמן שלא זכה בו דמפקיר הוי, ודינא הוא דליתול נרדיה עליה, ואמאי קתני ה"ז מותר?

29 דהשתא מסתברא טעמא דאסור, משום דכשהדירו - מכל נכסיו הדירו, ואפילו כי
30 הפקירן אסור בוק.
31 ינהו בחיבתו אבוק. ומש"ה הוא וכל אדם אסורים לחרוש בשבילו, כדי שלא ינהו בחיבתו. הולך
32 אמרי' שליוותיה קעביר. וכ"ש שאם לא אמר לאדם מיוחד, אלא דאמר "כל הון אינו מפסיד" - שרי, כדאיתא בפרק "המדיר". ונא
33 נוטל מזה, ודעתיהו בהכי - לאו שליוותיה קעביר, דלא הוי שליה אלא באומר "כל השומע קולי יוון", כדאיתא ב"המדיר" (כטונו ק"פ ט). אבל ליכא למימר דכי קתני "ובא נוטל מזה" מדינא
34 קאמר. דכי מתיב לשלומי - אלמא שליוותיה קעביר, ומתני ליה, ואסור. ה"ה ביתו לבנות. לא זו אף זו קתני. ברישא אשמעינן דלצורך מוזנות שרי, וסיפא קמ"ל דאפילו לצורך בנין
35 ביתו התירו. נותן לאחר משום מתנה. דלכתר הכי לא מתחני מיניה, אלא ממקבל מתנה. והוא נוטל ואוכל. דלאו מדידה מתחני, אלא מהפקרא. ור' יוסי אומר. בגמ' מפרש טעמא.
36 **גמ'** מה מתנה עד דאתי מרשות נותן לרשות מקבל. שאם אמר "הריני נותן מתנה זו לפלוני" - יכול לחורר בו עד שיגיע לידו של מקבל. אף הפקר עד דאתי לרשו' זוכה. שאינו יוצאן
37 מרשות בעלי עד שיזכר בו אחר, ואי לרשות המהוה - מצי הרי. הלכך, כי זכי בה מודר - ממדיר קא מתחני. שגדרו קודם להפקרו. שאסור ואח"כ הפקירו. מה לי הפקרו קודם לגדרו.
38 דהא כל זמן שלא זכה בו דמפקיר הוי, ודינא הוא דליתול נרדיה עליה, ואמאי קתני ה"ז מותר?

1 **בל** הנודר אין דעתו על מה שהפקיר. אין הכי נמי דמצי הדר ביה, דדליה הוי, ואי הוה
2 אסר ליה לאותו דבר שהפקיר בפירושו - חייל נדרו. אלא הכא היינו טעמא, משום דכל
3 האוסר נכסיו סתם אין דעתו על מה שהפקיר. הכי גרסין: **מת"כ**. רבא מקצתן לראשון
4 וכולן לשני שני זכה להשתעבד בראשון, וברייתא היא בתוספתא דרבא בתרא, והכי פירושו:
5 מי שיש לו שני עבדים, ונתן מקצת נכסיו לראשון,
6 ואח"כ נתן לשני - לא קנה ראשון. דלמא בנפשיה
7 שירי, וכיון שעצמו לא קנה - נכסיו נמי לא קנה.
8 דעבדא דקני נכסי הוה. אבל שני זכה בעצמו
9 ובנכסיו, זכה נמי להשתעבד בראשון, דלגביה
10 ליכא שירא. ואי אמרת דאין דעתו על מה
11 שהפקיר - ה"נ אין דעתו על מה שנתן כברו
12 **אלא** אמר רבא. טעמא דר' יוסי משום מתנת
13 בית חורון אמר. ומדינא דראי אפילו לר' יוסי שרי,
14 דמכי אפקריה נפקא ליה מרשותיה. אלא דכיון
15 דאנן סהדי דלא אפקריה אלא כדי שזוכה מודר,
16 אי שרין ליה - אתי למישרי אפי' היכא דאמר
17 בפירושו, ובמעשה דבית חורון דנתן בפרקין
18 דלקמן: ואינן לפניך אלא כדי שיבא אבא ויבאל עמנו. ומש"ה דוקא בנדרו קודם להפקרו
19 אסור, דאיכא למגור. אבל הפקרו קודם לנדרו שרי. **תניא** המפקיר את שדוהו כל ג' ימים
20 יכול לחזור בו. ראיתי שמועה זו שלא נתבררה יפה בדברי הראשונים דל לפי עניות דעתי.
21 וכך נראה לי בפירושה: כל שלשה ימים יכול לחזור בו, מבאן ואילך - אין יכול לחזור בו.
22 מודא מפלוג בסיפא דאם אמר תהא שדו וז מופקרת ליום אחד וכו' בין זכה ללא זכה, דקתני
23 שעד שלא זכה יכול לחזור בו ומשוכה אין יכול לחזור בו, וברישא לא מפלוג בהכי, אלא
24 תולה חזרה בקודם ג' ולאחר ג' - ש"מ הכי קתני: כל ג' ימים יכול לחזור בו מהפקירו, ואפילו
25 זכה אחר קודם חזרתו - לא קנה. ומפרש טעמא לקמן: דמפקרין והדרין בהון. דמשום דהפקר
26 פטור מן המעשר הוא הרמאין מפקרין שדותיהן כדי להפטור, והיה דנתן בשעת הפקרין
27 שיחורו בהן ויזכו בהן, ונמצא שלא היה הפקרין אלא להערמה בלבד, ולפיכך הוצרכו לומר
28 שאם יזכו בהם - לא יהו כזוכים מן ההפקר. והוצרכו גם כן לומר שאפילו יזכה בו אחר - לא
29 יקנה, והוא מפקר יכול לחזור בו חוץ ג'. ואע"ג דלגבי אחר ליכא למיחש לרמאין, אפי' -
30 אי לא הא לא קיימא דא. שאם יראו הרמאין שכשזוכה בו אחר קנה - לא ישמעו לדברי
31 חכמים שהם לא יקנו, דלימרו: כי היכי דאחר זכי מהפקרא - אנן נמי מהפקרא זכינן. ועוד:
32 שכיון שנתנו הרמאין ברמאותהו זה כל ג' ימים - אינו מתברר שיהא הפקר, דאיכא למיחש
33 לדל מעדתיהו מפקרי אלא להערמה בלבד, ולא הוי הפקר. ולפיכך ראוי לומר דאפי' זכה בו אחר
34 לא זכה בו אדם - לא כל הימנו לחזור בו, משום דלאחר שלשה תו ליכא למיחש לרמאין, שכל שנעשה ההפקר ברמאות - אין הבעלים מאחרין לזכות בו יותר מג'.

1 **אבל אם** היה הפקירו קודם לנדרו מותר. דמסתמא, כי מדיר אינש - על מה דאית ליה
2 ברשותיה הוא דאדריה, ולא על מה שכבר הפקיר, ואדהכי מותר. ואי אמרת טעמא דרבי
3 יוסי משום דלא הוי הפקר עד דאתיא לרשות זוכה - מה לי נדרו קודם בו, הא כי נדר
4 האי אבתי לא זכה ביה שום אדם, ונאמאי מותר? היינו **מעמא דשרי דבל המיר אין דעתו**
5 **על מה שהפקיר**. אלא על מה שעדיין ברשותו,
6 ואדהכי מותר. **מת"כ רבא בו** מקצתן לראשון
7 וכולן לשני. שכי' שכתב מקצת נכסיו לאחר,
8 והשאר כולן כתב לשני. ראשון קנה שני לא
9 קנה, ואם עמד - חזר בשני ואינו חוזר בראשון.
10 לפי שכשכתב לראשון שירי לעצמו מה שנתן
11 אחר כך לשני. ומן השני חזר - דלא שירי
12 כלום, ומש"ה לא קנה. ואי אמרת לא הוי מתנה
13 עד דמטי ליד מקבל, אמאי קנה ראשון טפי
14 משני? הא כיון דלא אתי לידיה - לא הוי שלו.
15 וכי היכי דשל שני הוי שיר לראשון - איכא
16 למימר נמי דשל ראשון הוי שיר לשני, הואיל
17 וברשותו של נתון הן אבתי כל זמן דלא אתי
18 לידיה דהאי? אלא, מדקנה ראשון - ש"מ ליתא להא דר' יוחנן, דאמר לא זכי מקבל עד
19 דאתי לידיה. **אלא אמר רבא**. לעולם קסבר רבי יוסי דמן התורה היא מתנה לאלתר,
20 אע"ג דלא אתי לרשות זוכה, והואיל ומשעה שהפקירו הוי הפקר. ומאי טעמא דר' יוסי
21 דאסר הכא במתניתין. היינו **מעמא דרבי יוסי**. דלא אמר דליהוי הפקר. משום מתנת בית
22 חורון. כדתנן בפרקין לקמן (דף מה), דמוכחא מילתא דלא נתנה לחברו אלא בשביל
23 שיבא אביו ויאכל. והכא נמי, אי אמרין הוי הפקר, כיון דאין שם אחר - מיחזי דבשביל
24 מודר ממש הפקיר, והיינו דומיא דבית חורון. הלכך אוקמינן אדרבנן, דלא הוי הפקר עד
25 דאתי לרשות זוכה. ואית דמפרשי: אלא אמר רבא: לעולם לר' יוסי מדאורייתא לא הוי
26 הפקר עד דאתי לרשות זוכה, ולא דמי למתנה. ומדרבנן הוא דהוי הפקר אע"ג דלא אתי
27 לרשות זוכה, כדאמרי' לקמן כדי שלא תשתבח תורת הפקר, והכא במתני' בו. **המפקיר**
28 **את שדוהו כל ג' ימים הראשונים יכול לחזור בו**. בין אמר "אין רצוני שיהא הפקר", דחזר
29 בו, ובין זכה בו אידו בתוך ג' ימים, ושם הפקר לא חייל ביה ולא פקע ליה מידי מעשר.
30 דהפקר פטור מן המעשר, כדקאמרינן (שבת דף סח.) ונשמר - פרט להפקר. **מבאן ואילך**
31 **אינו יכול לחזור בו**. ופטור מן המעשר כל מאן דזכי ביה.

אמר

אפי'

אי

אגרות קודש

ב"ה, ט' כסלו, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

קבלתי מכתבו מכ"ט חשוון, בו מודיע ומתאוון אשר לע"ע אין נותנים לו היתר יציאה לנסוע לכאן, ויעוין בהמשך מים רבים תרל"ו בתחלתו, ובטח היתה ידועה לו השקפתי וכמדומה שגם אליו בפרט כתבתי בזה, שהתלמידים דישיבת תומכי תמימים בלוד יש בשבילם כר נרחב לפעול באה"ק ת"ו ולהאיר עי"ז חלקם בעולם ובמילא להמשיך ג"כ הצלחה בענייניהם הפרטים, היינו בלימוד תורת הנגלה ותורת החסידות וכן בהצלחה בעבודת השי"ת, והנה למרות זה הנה שאל וחזר ושאל, ושאל ג"כ בעקיפין בדרך שלא ע"ד הרגיל, וענית ע"ז, שמהיכתי תיתי, אם רוצה ינסה ומסכים הנני ע"ז, ואם אחכ"ז הראו לו עוד הפעם שיש בשבילו עבודה (מלשון עורות עבודים וכמבואר בכ"מ בדא"ח בתו"א ר"פ משפטים וכו') היינו שזהו ענינו וואו מען דארף עם האנען, און אויף דעם דארפמען הארעווען, ולא ששכלו תובע זה ויש בזה געשמאק מצד הגוף ונה"י, הנה גם אחרי הוראה זו עוד הפעם מתאוון ומחפש לו עצות ותחבולות לנסוע דוקא, בה בשעה **ווען ער וויל**.

המשך בעמוד הבא

42 שנתן כבר (לראשון), הוא הדין במדיר את חבירו מנכסיו, דעתו גם
 43 על מה שכבר הפקיר.
 44 **מְתִיב** – הקשה **רַבָּא** מברייתא שאומרת, אדם בריא שנתן את
 45 **מְקַצְתָּן** של נכסיו לראשון – לאחד מעבדיו, ולאחר מכן נתן את
 46 **כּוּלָּן** לעבדו השני, הדין הוא, שהראשון לא קנה אף לא את עצמו
 47 לצאת לחירות, וכל שכן שלא קנה את הנכסים. כיון שהאדון שייר
 48 לעצמו מקצת מן הנכסים, ולא פירש מה הוא משייר, ויתכן
 49 שהתכוון לשייר לעצמו את העבד ולא לשחררו וכיון שכך ברור
 50 שאין העבד יכול לזכות בנכסים, שהרי מה שקנה עבד קנה רבו.
 51 אך העבד השני שקיבל את כל הנכסים, **זָכָה** בעצמו ונשתחרר
 52 מעבדותו, שהרי הוא חלק מנכסיו של אדונו, וכיון שאדונו נתן לו
 53 את כל הנכסים ולא שייר כלום, אף הוא עצמו בכלל, וכן זכה
 54 ל**הַשְׁתַּעֲבַד בְּרֵאשׁוֹן**, שאף הוא חלק מנכסיו אדונו, שהרי לא קנה את
 55 עצמו לצאת לחירות.
 56 ומכך שאנו אומרים שהעבד השני זכה בכל הנכסים, ואף באלו
 57 שניתנו לעבד הראשון, אם כן, רואים שכונת האדון לתת אף את
 58 מה שנתן כבר, והוא הדין במדיר את חבירו מנכסיו, דעתו גם על
 59 מה שכבר הפקיר.
 60 ומכח קושיא זו, חוזרת בה הגמרא, וסוברת שאכן גם לדעת רבי
 61 יוסי הפקר יוצא מרשות המפקיר אף קודם שזכו בו אחרים,
 62 ומעיקר הדין מותר המודר לזכות מן ההפקר, אלא שיש כאן טעם
 63 אחר לאסור:
 64 **אֵלָּא אֲמַר רַבָּא**, באמת אף רבי יוסי סובר שמעיקר הדין המודר
 65 מותר לזכות במה שהפקיר המדיר, ו**הִיָּינוּ מַעֲמִיא** – זהו טעמו דרבי
 66 יוסי האוסר על המודר לזכות במה שהפקיר המדיר, **וְנִזְרְחָה מְשׁוּם**
 67 המעשה שהיה **בְּמַתְנֵת בֵּית חֲזַרְזִין**, שאמר המדיר במפורש שהוא
 68 מתכוון לתת מתנה לאחר רק כדי שיוכל המודר ליהנות, ובאופן
 69 כזה אינו מתכוון כלל להוציא מרשותו, ואין המתנה חלה, ואסור
 70 המודר ליהנות, וכן הדין בהפקר, כשאמר במפורש שכל כוונתו
 71 כדי שיוכל המודר להנות, לא חל ההפקר, ומשום כך גזרו לאסור
 72 את המודר בהנאה מן ההפקר, אף אם אינו אומר כן במפורש.
 73 וכיון שכך, אין מקום לאסור בזה, אלא באופן שנדרו קודם
 74 להפקירו, שקיים החשש שמא הוא מפקיר רק לצורך המודר, אבל,
 75 אם קדם הפקירו לנדרו, ודאי שאין כל חשש בזה, ולא הפקירו
 76 לצורך המודר.
 77 הגמרא מביאה ברייתא, ומבררת האם היא כרבי יוסי או כרבנן:
 78 **תַּנְיָא בברייתא, הַפְּקִיר אֶת שְׂדֵהוּ, כָּל שְׁלִישֵׁה יָמִים הַרְאֻשׁוּנִים,**
 79 **יָבֹל הַמְּפָקִיר לְחֻזְרוּ בּוֹ, אִף אִם כָּבַר זָכָה אָדָם אַחֵר בְּשֵׂדָה, כִּיּוֹן**
 80 **שֶׁתִּקְנֵה חֲכָמִים שְׁאִין הַהִפְקֵר חַל כֻּלָּל בְּשִׁלוּשַׁת הַיָּמִים הַרְאֻשׁוּנִים.**
 81 **מִכָּאֵן וְאֵילָּף** – לאחר שלושה ימים, אין המפקיר יבול לחזור בו,
 82 אפילו אם עדיין לא זכה אף אדם בשדה, וכל מי שיזכה בשדה ובין
 83 הוא ובין אדם אחר פטור ממעשר, כדין הפקר שפטור מן המעשר.

1 **אֵבֵל אִם הָיָה הַפְּקִירוֹ קוֹדֵם לְנִדְרוֹ** – שהפקיר את המזון קודם שאסר
 2 את המודר בהנאה, **תָּרִי זֶה מוֹקֵר**, כיון שלא חל האיסור על מזון
 3 זה, שהרי בשעה שהדיר את המודר מנכסיו כבר לא היה המזון
 4 שלו, אלא היה הפקר. **וְאִי אֲמַרְתְּ** – ואם אתה אומר שהפקר אינו
 5 יוצא מרשות המפקיר עד דאית – שהוא נכנס לרשות הזוכה בו, מה
 6 **לִי נִדְרוֹ קוֹדֵם לְהַפְּקִירוֹ, מַה לִּי הַפְּקִירוֹ קוֹדֵם לְנִדְרוֹ** – כלומר, אין
 7 חילוק בזה בין אם קדם הנדר להפקר או להיפך, שהלא בשני
 8 המקרים נהנה המודר בהנאה מן המזון כשהוא עדיין שייך למדיר.
 9 ומכח קושיא זו מוכח, שאף לדעת רבי יוסי דבר המופקר יוצא
 10 מרשות המפקיר אף קודם שזכו בו.
 11 דוחה הגמרא, **הוּא** – רבי אבא מתיב לה – מקשה קושיא זו, **וְהוּא**
 12 **עֲצָמוֹ מְשִׁיבֵי לָהּ** – מיישב אותה, שאכן ניתן לבאר בדעת רבי יוסי
 13 שהפקר אינו יוצא מרשות מפקיר כל זמן שלא זכו בו, ואף על פי
 14 כן אם קדם ההפקר לנדר מותר המודר להנות מההפקר, כיון שכל
 15 אדם הנדר לאסור אחרים בהנאתו אין דעתו על מה שהפקיר, ועל
 16 כן, אם קדם ההפקר לנדרו, לא התכוון המדיר לאסור על המודר
 17 את מה שהפקיר.
 18 ומקשה הגמרא על יסוד זה שאין דעתו של הנודר על מה
 19 שהפקיר:
 20 **מְתִיב** – הקשה **רַבָּא** מברייתא שאומרת, **שָׂכִיב מֵרַע שִׁכְתָּב**
 21 **[בְּצוּוֹאתוֹ] אֵת כָּל נִכְסָיו לְשֵׁנֵי אַנְשִׁים, בְּאוֹפֵן בּוּז, בְּתַחֲלִילָה כֹּתֵב**
 22 **רַק אֶת מְקַצְתָּן שֶׁל הַנִּכְסִים לְרֵאשׁוֹן, וְלֵאחֵר מִכֵּן כֹּתֵב אֶת כּוּלָּן**
 23 **לְשֵׁנֵי** – לאדם אחר, והבריא ממוזלו. הדין הוא, שהראשון קנה את
 24 מקצת הנכסים, כדין מתנת שכיב מרע במקצת נכסים שהיא
 25 כמתנת בריא, ואינו יכול לחזור בו, ואילו השני לא קנה מאומה,
 26 כדין שכיב מרע הנותן את כל נכסיו במתנה, שאנו דנים שלא
 27 נתכוון לתת אלא מחמת שהיה בטוח שימות, ועל כן אם הבריא
 28 יכול לחזור בו.
 29 ומדין זה שהראשון זכה במקצת, מוכח שכאשר נתן לשני את כל
 30 הנכסים, אין אנו אומרים שכונתו היתה רק על מה שנותר מנכסיו
 31 אחרי הנתינה לראשון, אלא אומרים אנו שחזר בו מהנתינה
 32 לראשון, והתכוון לתת את כל נכסיו לשני. שאם נפרש שבנתינתו
 33 לשני לא התכוון לחזור בו מהנתינה לראשון, אלא נתן לו את
 34 נכסיו הוץ ממנה שכבר נתן לראשון, אם כן לא יזכה אף הראשון
 35 בחלקו, שהרי זה שכיב מרע שמחלק כל נכסיו ומקצתן לזה
 36 ומקצתן לזה, שהדין שאם הבריא יכול לחזור בו מנתינתו.
 37 ובהכרח, שבאמירתו 'כולן לשני' התכוון לכל הנכסים ממש, ורצה
 38 לחזור בו מהנתינה לראשון ולתת אף את הנכסים האלו לשני,
 39 ודבר זה מוכיח שבשעת הנתינה לראשון לא התכוון לחלק את כל
 40 נכסיו, ועל כן זכה הראשון במקצת שקיבל.
 41 ואם כן, יש להוכיח מכאן, שכמו שהנותן ולשני דעתו גם על מה

המשך מעמוד הקודם

... ליום הולדתו שמזכיר... הנה בודאי ידוע לו הסדר דיום הולדת, והוא בכלל - העלי
 לתורה, ובפרט שיום הולדתו חל ביום הש"ק, חזרת דא"ח ברבים, אמירת ספר תהלים, ונתינה
 לצדקה קודם התפלה - אם חל בימות החול - או ביום שלפני זה - אם חל בש"ק ויו"ט - ובודאי
 ראה ג"כ בהמובא בהיום יום - י"א ניסן - בענין ההתבודדות אשר מועתק הוא ממכתבי כ"ק
 מו"ח אדמו"ר,

והשייטת יזכהו למלאות שליחותו בעלמא דין לאריכות ימים ושנים טובות ויהי חסיד
 ירא שמים ולמדן, והכוונה במלת למדן, לא רק בתורת החסידות כ"א גם בתורת הנגלה
 ובתוספות נ"ין ארוכה הוא ע"ד דרז"ל בענין רבצן, הרגיל בכך ולא בדרך מקרה (בי"מ ל"ג ע"א)
 וע"ד המובא בדא"ח בענין גרשון ותדבקו בתוספת נ"ין ארוכה (לקו"ת נשא כא, א. ראה כ, ב)
 להמשיך הענינים בפועל ממש למטה.

41 האופן השני, ריש לקיש אמר, מדיסיפא – אם העמדנו את הסיפא
 42 כרבי יוסי, רישא נמי – נעמיד גם את הרישא כרבי יוסי. ואם כן
 43 יקשה, מדוע ברישא נאמר שלאחר שלשה ימים יצא ההפקר
 44 מרשותו, אף קודם שיבוא ליד הזוכה. ורישא, היינו מעמא – זהו
 45 טעם הדין הנאמר בה, כדי ללא לישתתבא – שלא תשכח תורת
 46 הפקדן. דהיינו, אכן מדאורייתא, אין ההפקר יוצא מרשות המפקר
 47 אף לאחר שלשה ימים עד שיבוא ליד הזוכה ויכול המפקר לחזור
 48 בו. אבל חששו חכמים, שמאחר שראים הזוכה שהמפקר יכול
 49 לחזור בו קודם שיזכה אחר, יבוא לומר שאין כאן הפקר כלל, ואף
 50 באופן שזכה בזה אדם קודם שיחזור בו המפקר, יאמרו שלא זכה
 51 בתורת הפקר אלא בתורת מתנה, וחייב לעשר מדאורייתא. ותצא
 52 תקלה שיבואו לעשר מפירות אלו שפטורים ממעשר, על פירות
 53 אחרים שחייבים במעשר, או מפירות אחרים שחייבים במעשר על
 54 פירות אלו שפטורים ממעשר. ולכן תקנו חכמים שלא יוכל
 55 המפקר לחזור בו כלל, ואז יהיה ברור שהזוכה הרי הוא זוכה מן
 56 ההפקר ופטור ממעשר מדאורייתא. וכל זה במפקר את שדהו
 57 לעולם, אבל במפקר לשנה או לשבוע, כיון שאין זה שכית,
 58 העמידוהו על דין תורה, שהמפקר יכול לחזור בו, כמו ששינו
 59 בסיפא דברייתא.
 60 מקשה הגמרא, אי הוי – אם הביאור בברייתא הוא כריש לקיש,
 61 והטעם ברישא שאין יכול לחזור בו אחר שלושה ימים אף שעדיין
 62 לא זכה בו אדם, הוא מגזירת חכמים, אם כן אפילו מיום הראשון
 63 נמי ליהוי – כבר יחול ההפקדן, וכדי שלא תשכח תורת הפקדן, ולא
 64 רק לאחר שלושה ימים.
 65 מתרצת הגמרא, אמר רבה, אכן, מצד גזירת חכמים שלא תשכח
 66 תורת הפקדן היה צריך ההפקר לחול אף בתוך שלושה ימים,
 67 והטעם שאינו חל, הוא מפני הרמאין דמפקדוין והדרין בהון – שהיו
 68 נוהגים הרמאים להפקיר את שדותיהם מן השפה ולחוץ, כדי
 69 להיפטר מן המעשרות, ולאחר מכן היו חוזרים וזוכים בשדה, ולכן
 70 תקנו חכמים שלא יחול ההפקר כלל בשלשת הימים הראשונים,
 71 ולא יפטרו מן המעשר. ולאחר שלושה ימים כבר אין לחשוש בן,
 72 כיון שהרמאים אינם מאחרים כל כך לחזור ולזכות בשדה.
 73 הגמרא מקשה על ביאורו של ריש לקיש, שהברייתא היא כרבי
 74 יוסי:
 75 נתבאר בדברי ריש לקיש, שלדעת רבי יוסי מעיקר הדין היה יכול
 76 לחזור בו מן ההפקר אף לאחר שלשה ימים קודם שיזכה בו אחר,
 77 אלא שתקנו חכמים שלא יוכל לחזור בו עקב חשש תקלה
 78 וכמבואר לעיל, אכל מדאורייתא לא הוי – לא חל ההפקדן, ואם
 79 כן חייבים פירות אלו במעשרות מדאורייתא.

1 ואם אמר המפקר, תהא שדה זו מופקדת רק ליום אחד, או לשפת
 2 אחת – שבוע אחד, או להדרש אחד, או לשנה אחת, או לשבוע אחת
 3 – שמיטה, דהיינו שבע שנים. בכל אלו הדין שעד שלא זכה בה –
 4 בשדה זו, בין הוא – המפקר ובין אדם אחר, יכול המפקר לחזור
 5 בו מן ההפקר, ולאחר שחזר בו, אם יזכה בה אחר, לא יקנה, ואם
 6 הוא עצמו יזכה יהא חייב במעשר, מפני שהשדה עוד לא יצאה
 7 מרשותו, כיון שחזר בו עוד קודם שזכה בה אדם, ולא נחשב לזוכה
 8 מן ההפקר. אך משנזכה בה בין הוא – המפקר ובין אדם אחר, אין
 9 המפקר יכול לחזור בו, ואם זכה בזה אדם אחר קנה, ואם הוא
 10 עצמו זכה בה, פטור מן המעשר כזוכה מן ההפקר. עד כאן דברי
 11 הברייתא.
 12 ומקשה הגמרא, שלפי דברי רבי יוחנן לעיל (מג) שטעמו של רבי
 13 יוסי הוא משום שהפקר הוא כמתנה, ואינו יוצא מרשות המפקר
 14 עד שיכנס לרשות הזוכה מן ההפקר, לכאורה מוכרחים לומר
 15 שהרישא של הברייתא היא כרבנן הסוברים שהפקר יוצא מרשות
 16 המפקר אף קודם שיבוא ליד הזוכה, ואילו הסיפא היא כרבי יוסי
 17 הסובר שאין ההפקר יוצא מרשות המפקר עד שיבוא ליד הזוכה.
 18 שהרי ברישא של הברייתא (לגבי מפקר לעולם) נאמר,
 19 שבשלושת הימים הראשונים לא חל ההפקר מפני הרמאים, אך
 20 לאחר מכן יוצאת השדה מרשות המפקר, ואין יכול לחזור בו אף
 21 קודם שזכה אדם בשדה, והיינו כרבנן. ולעומת זאת, בסיפא ולגבי
 22 מפקר לזמן נאמר שאין השדה יוצאת מרשות המפקר עד
 23 שתגיע ליד הזוכה, וכל זמן שלא זכה בה אדם, יכול המפקר
 24 לחזור בו, והיינו כרבי יוסי. ואם כן קשה, שהברייתא היא כדעת
 25 שני תנאים.
 26 ומביאה הגמרא שני אופנים לתרץ ולהעמיד את הברייתא כדעת
 27 תנא אחד:
 28 האופן הראשון, אמר עולא, סיפא – לגבי מפקר לזמן, נמי – גם
 29 כרבנן היא הסוברים שההפקר יצא מרשותו אף קודם שזכה בו
 30 אחר. וקשה, אי הוי – אם כן, אמאי – מדוע עד שלא זכה בה בין
 31 הוא בין אדם אחר, יכול המפקר לחזור בו, הלא ההפקר כבר יצא
 32 מרשותו. אלא הביאור בזה, שאני – שונה דין הפקר לשנה ולשבוע
 33 מהפקר שאינו מוגבל בזמן, כיון דלא שכיחי – שאינם מצויים.
 34 כלומר, אין מצוי הדבר שיפקיר אדם רק לפרק זמן מסוים. וכיון
 35 ששינה מן המצוי, אומדים אנו את דעתו, שמוזה שלא הפקיר
 36 החפץ לעולם, מוכח שאין ברצונו להינתק לגמרי מן החפץ, ועל
 37 כן, גם אין ברצונו להוציא החפץ מרשותו עד שיגיע ליד הזוכה.
 38 וממילא, באופן זה של מפקר לזמן, מודים רבנן לרבי יוסי שאינו
 39 יוצא מידי בעלים עד שיגיע לרשות זוכה, ומיושבת היטב
 40 הברייתא כולה לפי שיטת רבנן.

אגרות קודש

ב"ה, ט' כסלו, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

... בענין מ"ש במצבו הוא ברוחניות כו' ובמילא בא בטענה איך ביכולתו להשפיע לאחרים,

הנה דער הארטער ענטפער הוא בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר מה שענה וכו' וואס מאנסטו בא מיר
 מאן בא זיך, אבל תקותי שבנד"ז זהו הארטקייט שאינה נחוצה, וכשיסיח דעתו מרצונותיו ועניניו
 ויתעסק יותר איך להשפיע להמושפעים שלו בנחת ובקירוב ובאהבה להחדירם ברוח החסידות
 וטעמה, הרי בד"מ וועט ער ניט האבען צו וועמען האבען א טענה, כי מחד גיסא ישתפר מצבו
 ולאידך גיסא לא יהי זה נוגע לו כ"כ כי יהי טרוד במצב זולתו, והא בהא תליא.

בברכת הצלחה בענינים הכללים ובעניני הפרטיים.

1 **ואמר** תהא שדה זו מופקרת ליום אחד לשבת אחת וכו' עד שלא זכה בה בין הוא בין
2 אחר יכול לחזור בו. **ר"ש** רבנן וסיפא רבי יוסי. קס"ד השתא דטעמא דרבי יוסי דאסר
3 במתני' - כדרבי יוחנן, דאמר לעיל דהפקר כמתנה, דעד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות
4 מפקרו. ומש"ה קאמר רישא רבנן וסיפא רבי יוסי. ובהכי אתיא ליה כולה ברייתא שפיר,
5 דרישא קתני כל שלשה ימים יכול לחזור - מפני
6 הרמאק, וכדפרישית. מכאן ואילך אין יכול לחזור
7 בו - מדינא. דס"ל לרבנן דהפקר מעידנא
8 דאפקריה מפקר נפק ליה מרשותיה. וסיפא קתני
9 דאם אמר "תהא שדה זו מופקרת ליום אחד" -
10 בבב"ג ליבא למחש דרמאק, דאי דעתיה בעידנא
11 דאפקריה דליהדר ולזיבזי ביה אלאתר - למח ליה
12 להפקרו לזמן ידוע? לאפקריה לגמרי, דכיון
13 דרעתיה למיהדר ולמזכי ביה - לא נפקא ליה
14 מדי. אלא דאי לאותו זמן שהפקרו - גמר
15 דהפקר בלא הערמה כלל. ולפיכך, משזכה בין
16 הוא בין אחר - אין יכול לחזור בו. והא אתיא
17 שפיר אפילו לרבנן, מיהו, מאי דקתני: עד שלא
18 זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו - רבי יוסי
19 היא, דס"ל דעד דאתי לרשות זוכה לא נפיק
20 מרשות המפקר. דלרבנן, כיון דאמרי דנפיק

מרשותו - היאך יכול לחזור בו? ואי הכי נמי דכי קתני לרבי יוסי: עד שלא זכה בה בין הוא
בין אחר יכול לחזור בו - לאו דוקא בהפקר שהוא לזמן, כגונא דסיפא. דאפילו בהפקר
עולמית, דהיינו רישא - דיכול לחזור בו עד שלא זכה בה. ומיהו, משום דברינא דמשזכה
בה אינו יכול לחזור בו לא שוה הפקר שהוא לזמן עם הפקר עולמית, וכדכתיבנא, ואצטרך
למיתני ליום אחד לשבת אחת - הנא נמי כההוא גזנא עד שלא זכה בה. וכי תמאי: משזכה
בה הוא, דקתני דאינו יכול לחזור בו, כלומר והוי הפקר אפילו לרבי יוסי, ופטור מן המעשר
- היכי אתיא ליה שפיר? דהא כיון דס"ל לרבי יוסי דהפקר עד דאתי לרשות זוכה לא נפיק
מרשות מפקרו - נמצא דכי הדר זכי ביה - מדידיה זכי, וכל מהפקרא, דלעולם לא נפקא
מרשות! אפשר לומר: דנדי דקסבר רבי יוסי דעד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות
מפקרו, אפילו הכי, כי היכי דאי זכי בה אחר זכי מהפקרא ולא ממתנה, כיון שהיה אפשר
לאחר ג"כ לזכות בו - הכי נמי כי הדר איהו גופיה זכי ביה בפירוש מתורת הפקר, ולא
כסם, כפי היכי דלא ניתי בחורה - אף הוא עצמו זוכה מן ההפקר מיקרי, כיון שעידין לא
זכור בו, והיה אחר יכול לזכות בו. דמה לי הוא מה לי אחר. הלכך, אי רישא רבנן וסיפא
רבי יוסי - מתוקמא ליה שפיר. מיהו, מילתא דתמיהא הוא היכי נקט לה תנא אליבא דרבי
תנאי. ומשום הכי מרתיך עולא ואמר דסיפא נמי רבנן היא, וטעמא דעד שלא זכה בה בין
הוא בין אחר דיכול לחזור בו - משום דשאני שבוע ושבת דלא שכיח, כלומר, דלא שכיח
דמפקרי איניש בכי האי גונא. וכיון ששנה זה - אמרנן דרעתיה דכיון שלא רצה להפקרו
הפקר עולם, ואכתי אגיד גביה, אפילו באותו זמן שהפקרו - לא ניתא ליה דליפוק
מרשותיה עד דזכי ביה אידך. הילכך סבירא להו לרבנן בהפקר שהוא לזמן מאי דסבירא
ליה לרבי יוסי בהפקר עולמית. ואתיא סיפא שפיר לרבנן בדמותקמא לרבי יוסי, שהיה
בהפקר שהוא לזמן לא נחלק. **ור"ל** אמר מדסיפא רבי יוסי רישא נמי רבי יוסי. ודקא

קשיא לך: אי הכי, לאחר שלשה אמאי אין יכול לחזור בו - דהיינו טעמא: דלא לישתבח תורת הפקר. כלומר, אין הכי נמי דמדינא לרבי יוסי אפילו לאחר שלשה יכול לחזור בו. אלא היינו
טעמא,

1 **אמר** תהא שדה. מופקרת. לשבוע א'. לשמיטה אחת עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר
2 יכול לחזור בו. אפילו בסוף שבת או בסוף חדש. משזכה בה בין הוא בין אחר. אפילו תוך
3 שעה משהפקרו זכה בה שום אדם, או הוא עצמו לשום הפקר - הוי הפקר. דקסבר
4 דלא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה. זניה דידיה או דאחר לא חשיבא מידי עד דרפק
5 בה פורתא, כדאמר במסכת עירובין בפרק
6 "עושין פסין" (דף כה). בההיא איתנא דעבדא
7 מוחיצה בנכסי הגר, אתא ההוא גברא רפק בה
8 פורתא, ואוקמוה רבנן בידיה דההוא גברא. ורישא רבנן וסיפא רבי יוסי. רישא דאמר:
9 משלשה ימים ואילך, אפילו לא אתא לרשות
10 זוכה אין יכול לחזור בו. דהוי הפקר - רבנן היא. וברין
11 הוא דאפילו מיום ראשון הוי הפקר, אלא מפני הרמאנים,
12 כדאמר רבה לקמן, לדברי רבה. וסיפא רבי יוסי,
13 דאמר: עד שלא זכה בה - בין הוא בין אחר יכול לחזור בו,
14 דאמר דלא הוי הפקר מדאורייתא עד דאתי לרשות זוכה,
15 ומשום הכי קתני יכול לחזור בו. כ"ו. **אמר**
16 עולא סיפא נמי רבנן היא. דודאי מדאורייתא
17 אע"ג דלא אתיא לרשות זוכה - הוי הפקר
18 לאלתר, ואפילו מיום ראשון. והאי דאמר כל
19 שלשה ימים יכול לחזור, דלגביה לא חשיבא הפקר - מפני הרמאין,
20 דלכולי עלמא אית ליה דרבה דאמר מפני הרמאין דהררי ומחוקי בהו, ואמרנן דלא הוי הפקר עד שלשה
21 ימים. וסיפא דאמר עד שלא זכה בה לא הוי הפקר, דמשמע עד דאתי לרשות זוכה -
22 היינו טעמא, דשאני חדש ושנה ושבעה דלא שכיח, דאין דרכן של בני אדם להפקר לזמן,
23 וכיון דוה שניה - לכך אמרו חכמים דלא ליהוי הפקר, לאפקועי ממעשר, כל זמן דלא
24 אתי לרשות זוכה. **ר"ל אמר מדסיפא** ר"י. דמשמע דלא ליהוי הפקר עד דאתי לרשות
25 זוכה. **רישא נמי** בתוך ג' ולאחר ג' - רבי יוסי היא. ורישא היינו טעם דלאחר ג' ימים אין
26 יכול לחזור בו, דהוי הפקר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה. משום דלא לישתבח תורת
27 הפקר. מדאורייתא ודאי לא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה, ולעולם כל זמן דלא אתא
28 לידו זוכה - לא הוי הפקר גמור, וחיוב חיוב דתרומה ומעשר. והאי דאוקמוה רבנן אתורת
29 הפקר - לאו משום לאפקועי מתרומה ומעשר, דכיון דמדאורייתא חיוב, דלאו הפקר הוא
30 - לא מפקעי ליה רבנן מתרומה ומעשר, דלאו כל כמיניה, אלא כדי שלא תשתבח תורת
31 הפקר. ומ"מ גבי שנה ושבעה, כיון דלא שכיח - אוקמוה רבנן דאורייתא, דלא הוי הפקר
32 עד דאתי לידו זוכה, דלא גזרו ביה רבנן - משום שלא תשתבח תורת הפקר. **אי הכי**
33 **אפילו מיום ראשון** ליהוי הפקר. כדי שלא תשתבח בו. **אמר רבה**. ברין הוא דלהוי הפקר
34 מדרבנן, אלא מפני הרמאין דבעי לאפקועי שדותם מתרומה ומעשר ואפקרי להו, ואי
35 אמרנן דלא אתר הוי הפקר ופטור מן המעשר - הדר מחוקי בהו. ואדריכי, כל שלשה
36 ימים לא הוי הפקר לגבי איהו, דסברי מתוך כך אתי ומחוקי ביה והוי דליה, ומימנעי ולא
37 מפקרי. ולעולם אפילו לאחר שלשה ימים לא הוי הפקר מדאורייתא, עד דאתי לרשות
38 זוכה: ופרקי. **אבל מדאורייתא לא הוי הפקר**

1 **אמר** תהא שדה זו מופקרת ליום אחד, לשבת אחת,
2 **החדש אחד, לשנה אחת, לשבוע אחת** עד שלא זכה
3 בה, בין הוא בין אחר - יכול לחזור בו. משזכה בה, בין
4 הוא בין אחר - אין יכול לחזור בו. רישא רבנן, וסיפא ר'
5 יוסי! **אמר עולא**: סיפא נמי רבנן היא. אי הכי, אמאי
6 עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר, יכול לחזור בו?
7 שאני שנה ושבעה דלא שכיח. ר"ל אמר: מדסיפא
8 ר' יוסי - רישא נמי ר' יוסי, ורישא היינו טעמא
9 - דלא לישתבח תורת הפקר. אי הכי אפילו מיום
10 הראשון נמי ליהוי הפקר! **אמר רבה**: מפני הרמאין,
11 **דמפקרין והדרין בהון. אבל דאורייתא לא הוי הפקר?**
12 **ור"ל**

1 **ורילמא**
2 קשיא לך: אי הכי, לאחר שלשה אמאי אין יכול לחזור בו - דהיינו טעמא: דלא לישתבח תורת הפקר. כלומר, אין הכי נמי דמדינא לרבי יוסי אפילו לאחר שלשה יכול לחזור בו. אלא היינו
טעמא,

גאולת אדמו"ר הזקן ב"ט כסלו קשורה בכך ש"ט כסלו הוא יום הילולא של המגיד
מישיחת שבת פרשת וישלח, ה'תשכ"ה

העניין ד"פוצו מעיינותיך חוצה" על ידי אדמו"ר הזקן התחיל בעיקר לאחר
ביאתו מפטרבורג מישיחת שבת פרשת וישלח, ה'תשכ"ה

דאי אמרינן הכי - אתו למימר דכי לא חור בו נמי, וזכה בו אחר - לא מהפקרא קא זכי. דכיון דמקמי דליכוי ביה היה יכול מפקר לחזור בו - אלמא ברשותיה הוה קאי, ונמצא שאין זה זוכה מן ההפקר אלא מקבל מתנה. וקא סברי דמחייב במעשר, ואתו לעשורי ממקום אחר עליו, והוה ליה מן החיוב על הפטור, וממנו על מקום אחר והוה ליה מן הפטור על החיוב.

להכי תקון שלאחר שלשה ימים לא יאה יכול לחזור בו, כי היכי דמדרבנן לחוי הפקר. **א**י הכי אפי' מיום ראשון לחוי הפקר. כלומר, הוה לן לתקוני דאפי' מיום ראשון לחוי הפקר מהאי טעמא גופיה, ומיש תוך ג' מאחר ג' ומפקינן, אמר רבא: מפני הרמאין דמפקרין והירין בהון. כלומר, שאפילו מתחלתן אינן מפקדין אלא כדי שיחזור בהן, ונמצא שאין הפקדן הפקר אלא הערמה בלבד. ולפיכך, כל ג' - העמידו דבריהם על דין תורה, אבל לאחר ג' - ליבא למיחש להכי, כדפרשיית לעיל. ואין היג, דהאי טעמא מפני

הרמאין, כי מוקמינן נמי בריש שמעתין רישא רבנן - צריכין ליה, כדפרשיית לעיל, אלא דכיון דהשתא דייקא טפי ברישא, כי היכי דאפשר דתיקום כרבי יוסי מפרש לה נמי להאי טעמא. ואין היג, דכי היכי דצריכין ליה לרבי יוסי כדי להעמידו על דין תורה, צריכין ליה נמי לרבנן לאפקדין מדין תורה ולתקוני. ופרכי: **אבל** דאורייתא לא הוי הפקר **ודלמא** אתי לעשורי מן החיוב על הפטור. אמבאן ואילך אין יכול לחזור בו פריך, דקאמר דהוה דמדינא לרבי יוסי יכול לחזור בו ולא הוי הפקר, תקון רבנן דליהוי הפקר. ובדאי שחיבתו במעשה, כיון דמאורייתא לא הוי הפקר. דנהי שהוי יכולים לפטרו משום דהפקר ב"ד היה הפקר, אפילו הכי לא באו חכמים להקל ולפטור מן המעשר מה שהוה חייב בו מן התורה. וכיון שכן, איבא למיחש דלמא אתי לעשורי מן החיוב על הפטור, דאמר זוכה זה: דרבי, כיון שזכוני חכמים במה שזכיתי - הפקר גמור היה, חזרה דאיך מדינא לא כלום הוא, והוה שחיבוינו במעשר - אינו אלא מדבריהם, מפני גזירת הרמאים ששמעו חזרתו וחשבו שהיתה חזרה. ואינה כלום, שאילו כן - היאך זכוני בהפקר? ואתי לעשורי מדבר זה שהוה סבור שהיא פטור, על דבר אחר שהוה פטור מן הדין, כגון טקין שגדלו בעציץ שאינו נקוב, וסבור הוא דליהו תרייהו מדרבנן. וליחיא, דמאי דכי ביה זוכה - מדאורייתא מחייב, דכיון דחזרתו דמפקר מהניא מדינא, נמצא שאין זה זוכה מן ההפקר, וכי מעשר מפירות הללו על אותן של עציץ שאינו נקוב - הוה ליה מעשר מן החיוב על הפטור. ובדין הוא דהוה מצי למיפריך: דילמא אתי לעשורי מן הפטור על החיוב, כלומר מפירות של עציץ שאינו נקוב על זה, והוא מנייהו נקט. ובמאי דמפקדין נמי מיפקרין בלחוד פריכי, דאמרי: כי מעשרת - עשר מיניה וביה, כלומר, לא תעשר ממנו על מקום אחר ולא ממקום אחר עליו, אלא עשר מיניה. **מיתבי** המפקדין את כרמו ולשחר עמד ויצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה. משום דאע"ג דהפקר פטור מכולהו, וכדאמר' בעלמא (נפ קפ טא): נשמר - למעוטי הפקר, אפי' הכי משום דבכולהו הני כתיב "תעזוב" יתירא - מחייב בהו כל היבא שחחוק בו הוא עצמו. והכי איתא בפ' "הדחל" (נ"ק נ"ז). ופטור מן המעשר. דכיון דלא כתיב במעשר "תעזוב" יתירא, לא שניא הוא ולא שניא אחר - פטור. **בשלמא** לעולא דרבנן קתני לה ודאורייתא קתני לה. כלומר, דאע"ג דתקון דתוך שלשה יכול לחזור בו, וכיון שכן כי זכה הוא - מחייב במעשר מדרבנן, אפילו הכי, כי אתיא הך אליביהו - שפיר, דפטור דקאמר מדאורייתא קתני, אבל מדרבנן אין הכי נמי דמחייב. **אלא** לריש לקיש. דמוקים לה לאיך רב' יוסי, הך היכי אפשר דתיתי אליביה: דהא לרבי יוסי כיון דאמר דמפקר יכול לחזור בו מדינא עד דאתי לרשות זוכה, כשהשכים זה ויצרו אמאי פטור? דכיון דלא פריש שהוה זוכה בו מן ההפקר - נימא דמהדר קא חר ביה, ונמצא שמשלו בצר ולא מן ההפקר? דנהי דסבירא ליה לרבי יוסי דאיהו נמי מצי זכי בתורת הפקר מהפקרא דנפשה - הני מילי כשפירש, אבל כשבצר סתם, כיון שכיוו לחזור בו - שלו הוא וצור. **אמר** לך כי אמרי אנא לרבי יוסי הא רבנן היא. כלומר, דנתי דאיך ברייתא מוקים לה בולה כרבי יוסי - על כרחין הא - רבנן היא ולא רבי יוסי.

ודילמא אתי לעשורי מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור. דכיון דאמרת דכל שלשה ימים לא הוי הפקר לא מדאורייתא ולא מדרבנן, ואמרינן ליה דליתרום האי דהפקר, סבר המפקר: דאי מדאורייתא הוי הפקר, והפקר פטור מלאפורשי מיניה תרומה ומעשר, אלא מדרבנן הוא דמחייב לאפורשי, מפני הרמאין. ואתו לעשורי מן החיוב על הפטור. דדילמא אית ליה עציץ שאינו נקוב דחייב לעשורי מדרבנן ולא מדאורייתא, דלא קרינא ביה "היצא השדה", ואמר: האי מדרבנן והאי מדרבנן, ומפריש מהאי דהפקר אהאי עציץ שאינו נקוב, והתורה אמרה "והרמותם ממנו" - מן החיוב על החיוב, ולא מן הפטור על החיוב, מפני שנראה כפודה תרומה, כאדם זה שפודה הקדשו במעות, ותרומה ומעשר אין להם פדיון לעולם. הלכך, אפילו מן החיוב לא אמרו לתרום אלא מן המוקף. ומ"מ, אם תרם מזה על זה שלא מן המוקף - תרומה,

הואיל שזה וזה חייב הוא. ל"א: אם אמרת דמבאן ואילך אין יכול לחזור בו, דמדרבנן הוי הפקר אבל מדאורייתא לא הוי הפקר - השתא נמי אתי מיניה חורבא, דהאי מפקר סבר: אפילו מדאורייתא הוי הפקר, והאי דמחייב תרומה ומעשר - מדרבנן הוא, ואתי לאפורשי מן הפטור על החיוב. ע"א: דילמא אתי לאפורשי מן החיוב על הפטור, דאם הוה מנא בורין, ג' של חיוב וחמשים של פטור, והפריש מן החיוב על הפטור כור, והשתא מפקע ליה להווא כור מתורת חלה, ואתי מיניה חורבא לעולם. לא אתי לידי תקלה דאמרי ליה כי מעשרת מהאי הפקר מיניה וביה. **מיתבי** המפקדין את כרמו ולשחר עמד ויצרו. וזכה ביה איהו עצמו. **חייב בפרט ועוללות**, כמו משאר כרם. ופטור מן המעשר. דחשבינן ליה הפקר. ואדרכי מיחייב מהני טפי ממעשר - דכתיב בהו "תעזוב" יתירא. כדאמרין בב"ק בפרק "הגולו" (דף ע"ד). שאני פרי דכתיב ביה "תעזוב" יתירה, חד בפרשת "אמור אל הכהנים", וחד ב"קדושים תהיו", דמשמע אפילו דהפקר חייב. אבל במעשר, דלא כתיב ביה "תעזוב" יתירא - פטור מדאורייתא, אבל מדרבנן חייב. **בשלמא לעולא**, דמוקים לברייתא דלעיל דקתני: כי ג' ימים יכול לחזור בו - מדאורייתא הוי הפקר, אע"ג דלא אתי לרשות זוכה, אבל רבנן הוא דאמרו דלא הוי הפקר עד לאחר שלשה ימים מפני הרמאין, הא נמי דתני הבא: פטור ממעשר וחוי הפקר - דאורייתא קאמר, אבל מדרבנן חייב מפני הרמאין. **אלא** לריש לקיש. דאוקים לה לברייתא דלעיל אליבא דרבי יוסי, דאמר: ג' ימים לא הוי הפקר אפילו מדאורייתא, דלאחר ג' ימים לא הוי הפקר אלא מדרבנן, דגזרו שלא תשתבח תורת הפקר - אמאי אם בצרו למחר פטור מן המעשר? דאמר ר' יוסי דאפילו מדרבנן לא הוי הפקר עד לאחר שלשה ימים! **אמר** לך ר"ל כי **אמרי אנא** לרבי יוסי. אבל הך דקתני: ולשחר השכים ויצרו פטור מן המעשר. רבנן היא. דאמרי במתניתין: לאלתר הוי הפקר, אע"ג דלא אתי לרשות זוכה.

ואיבטיח

ואיבטיח

מהנכון שימשיך בעבודה הקדושה והדרכת הנוער במקומו עתה והרי-זה בגדר
ההצלת נפשות ממש
ממכתב ד' כסלו, ה'תשל"ב

בטח שומר שלושת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים ועל כל פנים ישמור
עליהם מאכן ולהבא
ממכתב ח' כסלו, תש"כ

24 חזור וזוכה.
 25 ולכאורה ברייתא זו הפוטרת את המפקיר ממעשר אף בשלשת
 26 הימים הראשונים, סותרת את הברייתא [המובאת לעיל (ממ)]
 27 המחייבת מפני הרמאים. והגמרא תולה קושיא זו, במחלוקת עולא
 28 וריש לקיש כיצד להעמיד את הברייתא לעיל:
 29 בְּשִׁלְמָא לְעוּלָא – אם נבאר כעולא, שהברייתא לגבי מפקיר שדהו
 30 היא כרבנן, הסוברים שמיד כשמפקיר יוצאת השדה מרשותו,
 31 אלא שגזרו חכמים שבשלשת הימים הראשונים לא יחול ההפקר,
 32 וחייב במעשר מדרבנן, לא קשה הסתירה בין הברייתות, כיון
 33 שהברייתא הראשונה המחייבת במעשר, דְּרַבְּנָן קְתַנֵּי לָהּ – הוא דין
 34 מדרבנן מפני הרמאים, ואילו הברייתא השניה הפוטרת ממעשר,
 35 דְּאוּרֵייתָא קְתַנֵּי לָהּ – מדברת כלפי הדין דאורייתא שחל ההפקר
 36 מיד, ופטורה מן המעשר.
 37 אָלָא לְפִי רִישׁ לְקִישׁ המעמיד את הברייתא הראשונה כרבי יוסי
 38 הסובר שאף מדאורייתא לא יצא ההפקר מרשותו קודם שיזכה בו
 39 אחר, ויכול לחזור בו מן ההפקר, קשה, אָמַאי – מדוע המפקיר את
 40 כרמו ולשחר עמד ובצרו פְּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר, הלא הוא חזר בו מן
 41 ההפקר, ולדעת רבי יוסי אף מדאורייתא צריך להתחייב במעשר,
 42 כיון שההפקר לא יצא מרשותו.
 43 אָמַר לָךְ – מתרץ ריש לקיש, כִּי אָמַרִי אָנָּה – אף שאמרתי
 44 שהברייתא הראשונה היא לְפִי רְבִי יוֹסִי, הָא – הברייתא השניה,
 45 גם אני מודה שכְּרַבְּנָן הִיא, הסוברים שהפקר יוצא מיד מהמפקיר,
 46 ולכן פטור מן המעשר מדאורייתא.

1 ולפי זה קשה, שעלינו לחשוש דְּלִמָּא אֲתִי לְעִשׂוּרִי – שמה יבוא
 2 הזוכה מן ההפקר לעשר מִן הַחֵיבּ עַל הַפְּטוּר וּמִן הַפְּטוּר עַל הַחֵיבּ,
 3 כיון שהוא סבור שאין הפירות חייבים במעשר מן התורה מאחר
 4 שהופקרו, אלא מדרבנן, בעוד שבאמת נשאר כאן חיוב המעשר
 5 מדאורייתא, ויבוא לעשר מהם על פירות שגדלו בעציץ שאינו
 6 נקוב שחיובם במעשרות מדרבנן, או להיפך, שיבוא להפריש
 7 מפירות שגדלו בעציץ שאינו נקוב על פירות אלו החייבים
 8 במעשר מדאורייתא, והפרשה זו אינה מועילה, והרי הוא אוכל
 9 טבליים.
 10 מתרצת הגמרא, שהטעם שלא חוששים למכשול זה הוא משום
 11 דְּאָמַרִין לֵיהּ – שאומרים לזוכה מן ההפקר, כִּי מַעֲשֵׂרְתָּ, עֵשֶׂר מִיְיָ
 12 וְכִּי – כשתעשר את פירות שדה זו, עשר מפירות אלו על עצמם,
 13 ולא מהם על פירות אחרים או מפירות אחרים עליהם, ובכך, ימנע
 14 כל חשש של מכשול.
 15 הגמרא מקשה קושיא נוספת על ביאורו של ריש לקיש,
 16 שהברייתא היא כרבי יוסי:
 17 מִיתֵבִי – הקשו, למדנו בברייתא, אדם הַמַּפְקֵד אֶת פְּרִמּוֹ, וְלִשְׁחַר
 18 (למחרת בבוקר) עֹמֵד וּבְצֻרָו, שבוזה מראה שחזר בו מן ההפקר,
 19 חַיִּיב כְּפָרֵט וְכַעֲזוּלָּוֹת וּבְשִׁכְחָהּ וּבְפִיאָהּ, ואף על פי שהפקר פטור
 20 ממצוות אלו, ריבתה התורה בכך שכתבה את המילה 'תעזוב' פעם
 21 נוספת, ללמדנו, שאדם המפקיר וחזר וזוכה, מתחייב בכל אלו,
 22 ולעומת זאת פְּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר, כיון שלגבי מעשר לא נאמר ריבוי
 23 זה, ונשאר הדין שהפקר פטור מן המעשר, אף באופן שהוא עצמו

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח כסלו, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו מודיע בקשת... להתברך בבנים זכרים חוקי:

הנה מהנכון שיוסיף הנ"ל אומץ באהבת ישראל, אהבת התורה ואהבת השם יתברך, וכידוע בספרי הקבלה והחסידות, אשר הולדת אהבה ברוחניות ה"ה סגולה להולדת בן בגשמיות, ובמילא מובן אשר קיום וחיוק האהבה ברוחניות, והוא ע"י התבוננות בגדולתו ית' כלשון הרמב"ם (ה' יסוה"ת רפ"ב) ה"ז ממשיך חיים ארוכים לאורך ימים ושנים טובות לבנים זכרים בגשמיות,

ולכן בלי נדר עד אחר שתלד זוגתו תחי' בן זכר יתן בכל יום מימות החול קודם תפלת שחרית פרנק או שנים לצדקה, ומהנכון שתהי' צדקה הקשורה באכילה ושת"י של תלמידים עניים, וכשילוד לו בן זכר יתן לו שם ע"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע יסו"ע, שהוא יוסף יצחק, והשי"ת יזכה את כת"ר לבשר בשו"ט בכל הנ"ל...

בברכת הצלחה בענינים הכלליים ובעניניו הפרטיים.

16 ממעשר כשחזר וזכה בהפקר.
 17 ומוכיחה הגמרא שאכן יש חילוק בין מפקיר בפני שנים למפקיר
 18 בפני שלשה:
 19 דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוֹזָדָק, כָּל הַמַּפְקִיר בְּפָנַי
 20 שְׁלֹשָׁה הָיוּ הַפְקָר גְּמוּר אִף לַפְטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר. אֲךָ הַמַּפְקִיר בְּפָנַי
 21 שְׁנַיִם לֹא הָיוּ הַפְקָר גְּמוּר, אֲלֵא הָרִי הֵם כַּמְקַבְלִים מִתְּנָה מִיָּדוֹ, וְלֹא
 22 נִפְטְרוּ מִן הַמַּעֲשֵׂר.
 23 וּמִבִּיאָה הַגְּמָרָא אֲמֹרָא הַנַּחֲלָק בְּדִין זֶה:
 24 וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר, דְּבַר תּוֹרָה – מִדִּין תּוֹרָה, אֲפִילוּ אִם מַפְקִיר
 25 בְּפָנַי אֶחָד הָיוּ הַפְקָר, וְיָמָּה הַמַּעֲשֵׂר שְׁאִמְרוּ חֲכָמִים שְׁכַל הַפְקָר צְרִיךְ
 26 לֵהוּיֹת בְּפָנַי שְׁלֹשָׁה, כִּדְּבַר שְׁיֵהָא אֶחָד מֵהֶם זֹכֵה וְשְׁנַיִם הָאֲחֵרִים
 27 מְעִידִין עַל מַעֲשֵׂה הַהַפְקָר, וְלֹא יוֹכֵל הַמַּפְקִיר לַכְּפוּר בְּמָה שַׁעֲשָׂה.

28 הדרן עלך אין בין המודר

1 הגמרא מתרצת תירוץ נוסף על קושייתה מסתירת הברייתות:
 2 אִיבְעִית אִימָא – אם תרצה תוכל לתרץ ולומר, שניתן להעמיד גם
 3 את הברייתא של המפקיר כרמו ולשחר עמד ובצרו, כרבי יוסי
 4 (במשנתינו) הסובר שאין ההפקר יוצא מרשות הבעלים עד שיבא
 5 ליד זוכה. ואף על פי כן אין להקשות מדוע נפטר המפקיר ממעשר,
 6 כיון שמדובר בשני מקרים שונים. הָא – הברייתא ד'המפקיר את
 7 שדהו' שכתוב בסיפא שלה שעד שלא זכה הוא בעצמו או אחר,
 8 יכול לחזור בו מן ההפקר ויתחייב במעשר אפילו מדאורייתא
 9 (לרבי יוסי שהברייתא כמותו לפי ריש לקיש), מדובר, דְאִפְקִירָה
 10 בְּאִנְפֵי תְרִין – במקרה שהפקיר רק בפני שני אנשים, ובאופן כזה
 11 אכן אין ההפקר יוצא מרשותו עד שיזכה בו אחר. ולכן יכול לחזור
 12 בו, ואם חזר בו חייב במעשר. וְהָא – הברייתא ד'המפקיר את כרמו'
 13 שכתוב בה שאם חזר בו פטור מן המעשר, מדובר דְאִפְקִירָה בְּאִנְפֵי
 14 תְלָתָא – במקרה שהפקיר בפני שלשה אנשים, ובאופן כזה מודה
 15 רבי יוסי שההפקר יוצא מיד מרשות הבעלים, ולכן הוא פטור

אגרות קודש

ב"ה, י"ז כסלו, תשי"ד

ברוקלין.

הנהלת רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש

באה"ק ת"ו ה' עליהם יחי

שלום וברכה!

...ב) במ"ש שהי' אצלם הצעות ממנהלי בתי ספר... שכיון שמכמה סיבות לא יחזיקו בבית ספר פלוני בשנת תשי"ד מציעים להם להכניסם בהרשת. הנה יש להזהר בזה כי קרוב לודאי שמוסרי ביה"ס אף שיש להם רשות ויפוי כח ע"ז, הנה כאשר יודע הדבר לעוד מי שהוא ולאחר עיון לא יישר הדבר בעיניו ובמילא יתנפל עליהם בכל תוקף ועוז, הנה אזי גם אלו שמסרו להם את הענין ימשיכו ידם מזה וכי'.

ג) מזכירים במכתבם שנפגשו... ידוע מכבר שיטת ליובאוויטש שאין היא נכנסת כלל בענין של מפלגה, ובודאי יש להסביר את זה בנעימות ובאופן של שלום, או אם מספיק הענין דשב ואל תעשה יש להסתפק גם בזה אבל בכל אופן לא לקבל על עצמם כל ענין שיש איזה זיקה מפלגתית.

ד) כן כותבים אשר יש מקומות שימסרו להם מבתי ספר של זרמים אחרים, מתאים להחוק החדש שצ"ל רק בייס אחד, ובודאי למותר לעורר את תשומת לבם על הזהירות הדרושה שזה לא יגע כלל וכלל הרבונות והמרות והבעלות שתהי' להם בהבית ספר, והרי ידוע שלפעמים מי שרוצה להרס, הנה נשען על הפסוק מהרסיך כו' ממך יצאו, הנה מתחיל הוא בהענין דהיום אומר לו כך, היינו שמסכים על הכל וכשנכנס בפנים הרי מביע דעתו ומזמן לזמן בתקיפות יותר וד"ל. אפשר שאין לזה יסוד בנדון דידן ורק על אתר יש להחליט בזה ולא באתי אלא לעוררם להתבונן בהענין גם מנקודת מצב זה, ובודאי השי"ת ישמרם מכל ענין של תקלה ח"ו וחפץ ה' בידם יצליח להגדיל תורה ולהאדירה ברוח ישראל סבא ע"י שיקרבו את לבם של בני ובנות ישראל לאבינו שבשמים בהחנוך הפנימי שיקבלו על ידם במוסדות הרשת.

ה) במכתבם דסיוס שנה העברה כותבים תקותם שבקרוב יקבלו המגיע להם מהמשרדים השונים להבת"ס דהרשת שבמקומות השונים וכי' והסכום הוא יותר מיי"ב אלף ל"י, ולפלא שאינם כותבים בפרטיות מה מזה נתגשם כי בודאי אוחזים באמצעים האפשריים לקבל הסכומים במילואם.

המשך בעמוד הבא

1 ואיבעית אימא. כי פליג ר' יוסי עלייהו דרבנן, דאמרי לא הוי הפקר. כגון דלא אפקריה
2 אלא באפי תרי. ואדרכה הכי קתני ר' יוסי במתניתין דאסור, דלא הוי הפקר כל זמן דלא
3 אתא ליד זוכה. אבל היכא דאפקריה באפי בי תלתא - הוי הפקר, ואע"ג דלא אתא ליד
4 זוכה. וכי קתני דפטור מן המעשר - דאפקריה באפי בי תלתא. ור' יהושע בן לוי אמר
5 דבר תורה אפי' בחד הוי הפקר. דאע"ג דלא
6 הגיע לרשות זוכה - הוי הפקר לאלתר. ומה
7 טעם אמרו כו' ושנים מעידין. דאי ליכא אלא
8 תרי, כי זכי חד - מאן מעיד עליה דהלה
9 הפקירו? ולעולם לאלתר הוי הפקר, והיינו
10 כרבנן. דרבי יהושע בן לוי סבירא ליה כרבנן.

1 איבעית אימא: הא - דאפקריה באנפי תרין, והא -
2 דאפקריה באפי תלתא. דאמר ר' יוחנן משום רבי
3 שמעון בן יוחנן: כל המפקר בפני שלישה - הוי
4 הפקר, בפני שנים - לא הוי הפקר. ור' יהושע בן לוי
5 אמר: דבר תורה אפילו באחד הוי הפקר, ומה טעם
6 אמרו בשלישה - כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידין.

לחזור בו. אבל הך מתניתא דהמפקיר את כרמו - מתוקמא דאפקריה באפי תלתא, וכל היכא דאיכא תלתא - אושא מילתא, ואדעתא דכולי עלמא אפקריה. ולא דמי כלל למתנה. הלכך,
אע"ג דבמתנה עד דאתי לרשות מקבל לא נפיק מרשות זוכה, בהפקר כי האי אפי' ר' יוסי מודה דלאלתר נפיק מרשותיה. דאמר ר' יוחנן כל המפקר בפני שלישה הוי הפקר. משום
דאדעתא דכולי עלמא אפקריה. כפני דליכא קלא - אדעתא דידהו בלחוד אפקריה, דמי למתנה. כן נראה לי פירושא דשמעתא כולה. ויש במה שכתבתי
קצת דברים שלמדתי מדברי הראשונים זכרונם לברכה. והך סוגיא כולה למואי דסלקא דעתיה מעיקרא. דטעמא דרבי יוסי משום דקסבר הפקר במתנה אתיא. ור' יוחנן דאמר הכי לעיל
- הא איתותב. וכיון שכן, למסקנא דלעיל אודיחא לה כל הך סוגיא. ונקטינן לפירושא דברייתא דהמפקיר את שדהו אוקמתא דעולא דכולה רבנן היא, ור' יוסי נמי היא, דר' יוסי לא פליג
עלייהו דרבנן בדינא דהפקר כלל. והיינו טעמא דסיפא דקתני דעד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו, משום דכיון דשבע ושנה לא שכיחן לא נפיק מרשות מפקיר עד דאתי
לרשות זוכה, וכולה בדפרישית לעיל. ולענין הלכה. בפלוגתיהו דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי - נקטינן כר' יהושע בן לוי דאמר דבר תורה אפי' באחד הוי הפקר ומה טעם אמרו בשלישה
כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידים. הלכך מדברי סופרים אינו הפקר עד שיפקיר בפני שלישה. וכן כתב הרמב"ם ז"ל פ"ב מהלכות נדרים (ל"ג טז).

הדרן עלך אין בין המודר

הדרן עלך אין בין המודר

הדרן עלך אין בין המודר

המשך מעמוד הקודם

ו) מצער אותי במקצת ותקותי שאולי החשש שלי אין לו יסוד והוא שכפי מה שכותבים אודות הדו"ד שהי' להם עם ב"כ... עשה עלי רושם שנכנס גם אצלם הענין בגדר של נצחון חיצוני, ובמילא רוצים להתפשט עד כמה שאפשר ולהראות שיצאו נוצחים. והנה אף שלפעמים נצרך גם ענין זה כי ע"י ואתהלכה ברחבה אפשר שיבטלו מניעות ועכובים בלי כל פעולה נוספת, אבל בנדון דידן (שהמטרה היא חינוכם של כמה ילידי ישראל ברוח של יר"ש) אין להגדיל את הקישויים בזה אפילו במדה קטנה, ונודע ורואים בחוש שכשהולכים בדרכי שלום ובנעימות, במילא אין רגש של הנצחון אצל הצד השני, וכשהצד השני מדבר רק ע"פ שכל קל יותר להתדבר אתו...

מובן שאין כוונתי כלל בזה לעזוב את ביה"ס שם, אבל מה שנצרך כפי שיש ואפשר לשער בריחוק מקום, הוא להסיר עד כמה שזהו בידם את הענין שזהו מלחמה נטושה ורוצים לכבוש את כל הכפר וכו' אלא שכיון שההורים דורשים חינוך מסויים ובעלי הרשת מומחים לזה בטוחים הם שימלאו רצון ההורים ולא שיכפו אותם על דעתם וכו' וכו'...

ח) מובן שהאמור בסעיף ד' אודות הזהירות בלקיחה לרשותם ב"ס של מפלגה או זרם אחר, הנה אם כבר נעשה מעשה הרי אז אדרבה השינוי לעול להחרף היחסים כו' ובמילא אז יש רק נלקוט באמצעים ובצורה המתאימה שלא יהי' כל מקום לחששות הנ"ל, אבל גם זהו פשיטא לשלוח הילדים שברשותם לב"ס העומד ברשות מורים אחרים היינו שלא הם שכרום ואין עליהם המרות שלהם, זהו מופרך ואי אפשר לקבל אחריות כלל וכלל בעד חינוך שע"י אחרים.

ט) בשאלתם במכ"י מששי בחשון אם כדאי להגיב על ענינים הנדפסים בעתונים, הנה כפי שהראה הנסיון להכנס בשקו"ט וכו' בעתונים הי"ז דבר שאין לו סוף, ועוד זאת שסו"ס העתונים נמצאים ברשות אחרים ולא שלהם. ובנוגע להגיבה בבית משפט כו' הנה ידועה שיטתי מאז שלזה מקום לחשוב רק אחרי שניצלו כל האפשריות האחרות.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש המחכה לבשו"ט בהקדם היותר אפשרי.

1 **השותפין** שגדרו הנאה זה מהו אסורים ליכנס לחצר. דקסבר האי תנא: ויתור אסור במודד הנאה. **רבי** אליעזר בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שולו וזה נכנס לתוך שלו. אוקמא בגמרא
 2 בחצר שאין בה דין חלוקה, אבל בחצר שיש בה דין חלוקה - דברי הכל אסור. ובפרק "שור שנגח את הפרה" (כ"ק נ"ה) אוקמא פלוגתייהו ביש בריהו דאין בריהו, דר"א
 3 סבר: יש בריהו, והאי לרנפשה קא עייל והאי לרנפשה קא עייל. ורבנן סברי: אין בריהו. ותמניה: נדי דקא סברי רבנן אין בריהו, אמאי אסורין ליכנס לחצר? דהא כיון דחצר שאין בה דין
 4 חלוקה היא, ואין שותף יכול לכופ את חבריו לחלוק, ולא לעכב עליו שלא ליכנס לחצר - והיאך הוא יכול לאסרה עליו? הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואפילו נדרו ג"כ תן עצמן -
 5 למה הן אסורים? הרי כשכל אחד נכנס לחצר -

6 משלו הוא נהנה, ולא משל חבריו, כיון שאין הלה
 7 יכול לעכב עליו ונ"ל: דהיינו טעמייהו דרבנן,
 8 משום דכיון דאי אפשר לומר דכל חד קני לבוליה
 9 חצר קנין הגוף לעולם, דאי ודמר לאו דמר, ואי
 10 לומר ג"כ דבשעה שמשמש בו איגלי מלתא

11 למפרע דבשעת קניה קנה לה להדיא שעתא קנין הגוף - דאין בריהו, אלא כל חד מהגן
 12 שותפין יש לו לעולם בחצר הוה קנין הגוף, דהיינו חלקו, וקנין שעבוד בחלקו של חבריו, שאין

13 הלה יכול לעכב עליו מן הדין אע"ג דלא קני ליה גופא. הלכך קסברי רבנן דאיתו קנין שעבוד חלקו של חבריו, וקנין שעבוד בחלקו של חבריו, שאין
 14 שעבוד, כדאיתא בסוף מביתין. ורבי אליעזר בן יעקב פליג עלייהו, משום דסבירא ליה דיש בריהו. ומש"ה אמרינן דכל שעה ושעה שנכנס לחצר - בדנפשה קא עייל, וגוף החצר קניה
 15 לו לגמרי לאותו תשמיש, שאינו משתמש בה מקנין שעבוד אלא מקנין הגוף. שכל שאנו יכול לומר שיש לכל אחד קנין הגוף - אין ראוי לומר שיהא קנין שעבוד, שאין נקרא קנין שעבוד
 16 מה שהוא עומד כן לעולם בעל כרחו של כל אחד מהם. ורבנן נמי לא ידיני ליה כקנין שעבוד אלא מפני שאי אפשר להם לדנו כקנין הגוף. דאין בריהו. ובסמוך תראה עוד דעתי בברייה
 17 זו, ומכאן נראה לי ראה ברורה דמשכיר יכול לאסור ביתו על השוכר, אע"פ שחלקו בזה הראשונים, ובמו שנכתוב לפנינו בסייטתא דשמיא. אע"ג דמשכיר מדינא לא מצי לעוכבי לאידך

18 - אפי' הכי מצי אסר ליה בקונם, משום דקונמות מפקיעין מידי שעבוד, ומשכיר נמי בקונם מפקיע מידי שעבוד השוכר, אפי' היכא שהקדים השוכר דמי שכירותו למשכיר. אע"פ שיש שאין
 19 שוכרין כן, כמו שנכתוב לפנינו בסייטתא דשמיא. דהא הבא אין שותף צריך ליתן דמים לחברו - ואפילו הכי מצי אסר ליה אידך לרבנן, מטעמא דכתיבנא. דהא בהיריו זה את זה בעיא
 20 ולא איפשטא היא בגמרא. כן נראה לי, ולפנינו נאריך בדין זה בסייטתא דשמיא. **ואיכא** דמקשו: כיון דפלוגתייהו דרבי אליעזר ורבנן ביש בריהו ואין בריהו היא, דהכי אוקמא רבינא
 21 בפרק "שור שנגח את הפרה" (ט"ז נ"ה) היכי פסקין בגמרא כר' אליעזר בן יעקב דסבירא ליה דיש בריהו? והא בפרק "משילין" (נ"ה נ"ה) אסיקנא דכי לית ליה לרבי אושעיא בריה -

22 בדאורייתא, אבל בדרבנן אית ליה. ואפסיקא להכתא כר' אושעיא. אלמא בדאורייתא אין בריהו, וקשיא להכתא אהלכתא: תירץ ר"ת ז"ל: דהכא הלכה כר' אליעזר, ולא מטעמיה קאמרינן.
 23 דאיתו סבר דיש בריהו, ויתור אסור במודד הנאה. ואנן סבירא לן דאין בריהו, אבל ויתור סבירא לן דמותר במודד הנאה. הלכך לאו בחצר שאין בה דין חלוקה בלבד איירי, אלא אפי'
 24 יש בה דין חלוקה נמי שרי. ופי' זה, אם נדרו הנאה בפירוש אפי' מדרית הרגל - אסורין ליכנס לחצר. ורבינו יצחק ז"ל לא נראה לו דבריו. דלא מסתברא לדחות כמה תמותות נסתמו

25 במכילתין כמאן דאמר ויתור אסור במודד הנאה, וכולהו פירקין דלעיל כותיה אויל. לפיכך תירץ הוא ז"ל: דודאי ק"ל כמאן דאמר אפי' בדאורייתא יש בריהו מהא דשמעתין. והא דאפסיקא
 26 בהכתא כר' אושעיא בפרק "משילין" - ממאי דאמר בדרבנן יש בריהו בלחוד הוא דאפסיקא להכתא, משום דאדיהו היא עיקר פלוגתייהו התם. וראה לדרבן מדרתן בתמורה בפ' "כל
 27 הפסולין" גבי מחיר כלב: וכן שני שותפין, אחד נטל עשרה טלאים ואחד נטל תשעה טלאים וכלב א', שעם הכלב - כולן מותרין, שכנגד הכלב - כולן אסורין. ואקשינן עלה בגמרא: ונשקול
 28 חד כנגד כלב ולשתרו אינן? אלמא אפי' בדאורי' יש בריהו. ולא מחוור, דודאי בדאורייתא אין בריהו, דהא ק"ל כשמואל דאמר (כ"ז ט): האחין שחלקו - לקוחות, הן ומחזירין וזה לזה

29 ביובל, וכדפסק רב נתמן כותיה בפרק השולח (ניסין מ"ה). וטעמא דשמואל משום דקסבר אין בריהו, וכדאיתא בהדיא בגיטין בריש פרק "כל הגט" (ק"ה נ"ה). והדיא דתמורה לא קשיא, דלאו
 30 אליבא דהלכתא פריך, אלא אליבא דמאן דאמר בדאורייתא יש בריהו. ובדרך "אי אמרת בשלמא" קא נסיב לה, דרבותיה בה"ש טובא. וכי תימא: אי' הדרא קשיא לדוכתא: כתב הרב
 31 רבינו משה ז"ל בהלכותיו: דלא דמיא הך בריהו דהכא לדעלמא. דהכא לאו מידי דלא מתברר האידינא ומתברר למחר הוא, דנימא אתברירא מילתא למפרע. אלא בהשאת הוא, דחצר

32 שאין בה דין חלוקה הוא, וכל חד משתמש בבולה, וכיון דשותפין ניהו - כי האי גונא הוי תשמישיתיהו, מהשאת אמרינן כמאן דעייל בדנפשה הוא, ולא משתמש בדבריהו. שאם תאסור
 33 עליו - נמצא בו מוציא אותו מחצירו, ואין אדם אוסר נכסי חבריו על בעליהן. ובכי האי גונא אתמר התם בגמרא. תרע, דהא מיבעיא בעיא לה הכא בהיריו דלמא אפילו רבנן מודו ליה
 34 לרבי אליעזר בן יעקב, משום דבאונסים דמי, ולא כל כמניה דאסר נכסי חבריו עליו, זה לשונו ז"ל. ואינו נוח לי, דאם איתא - מאי לישנא דאין בריהו ויש בריהו דאמרינן התם בפרק
 35 "הפרה? הרי אין טעמו של רבי אליעזר בן יעקב משום יש בריהו כלל, אלא מפני שאתה אומר שמשעה ראשונה כל החצר קנוי לכל אחד מהם! לפיכך נראין לי דברים כפשוטן, דברייהו

36 דהכא כברייהו דעלמא. אלא משום דהך בריהו עדיפא פסקין התא כר"א בן יעקב. מהיה, הכא נמי אנו צריכין לברייהו דאיגלי מילתא למפרע. כברייהו דעלמא, משום דליכא למימר אהאי
 37 חצר כולה דמר וכולה דמר, דאי דמר - לאו דמר, ואי דמר - לאו דמר. אלא היכי קאמרינן: ששותפין הללו בשעה שלקחו החצר - על דעת כן לקוחה. שבשעה שישתמש בה אחד מהם
 38 - תהא כולה שלו לחשמיש. ולפי שמשעה ראשונה אין אנו יודיעין באי זה יום ובאיזה שעה ישתמש בו כל אחד מהם - אנו צריכין לברייהו, לומר שעכשיו שאחד מהם משתמש בה - דובר
 39 הדבר למפרע שמשעה ראשונה קנה אותה כולה לשעה זו. ובדאי יכול אדם להקנותה חרש אחד לראובן וחרש אחד לשמעון, ובמנן כל אחד ואחד קנוי הוא לו לגמרי, דהיינו "נכסי לך
 40 ואחריך לפלוני". אלא משום דהכא אין זמן כל אחד ואחד ידוע - לא מהני אלא למאן דאית ליה בריהו, דאמרינן דאיגלי מילתא דמשעה ראשונה קנו לזמנים הללו. וכי תימא: וכיון דברייהו

41 דהכא כברייהו דעלמא, דאיגלי השתא מאי דלא הוה ידוע לן בשעת קניה, היכי פסקין כרבי אליעזר בן יעקב, כיון דבעלמא סבירא לן בדאורייתא אין בריהו? היינו טעמא, משום דברייהו
 42 דהכא עדיפא מברייהו דעלמא. דהיינו טעמא דאמרינן בעלמא דאין בריהו - לפי שאין ראוי שיהיה דבר על הספק, ולפיכך האומר לסופר "כתוב גט לאשתי ולאיהו מןן שארצה אגרש"
 43 - פסול לגרש בו, לפי שיש ספק משעה ראשונה בעיקר הגט לשם מי חל. וכן נמי אי' בא חכם למורה ערובי למורה למערב ערובי למערב" - לא מהני, משום דבשעת קניית העירוב לא
 44 היה מתברר כלל איזה מהן יקנה, ולפיכך כיון דבכל חד מתוך עירובי איכא למימר שמוא לא יקנה כלל, אע"פ שלאחר מכן יתברר הדבר - אין בריהו. וכן נמי גבי האחין שחלקו, כיון
 45 דמשעה ראשונה איכא לספקי שמוא לא יזכה בחלקו כלל - נמצא שהוא ספק גמור משעה ראשונה, וכל כיוצא בזה אין בריהו. אבל הכא עקרו של דבר מתברר משעה ראשונה, ומיעוטו
 46 לאחר מכן. לפי שאף משעה ראשונה אין אנו מסופקין שלא יזכה כל אחד מהם בכל גוף חצר זה, ואין אנו מסופקין גם כן שמוא אפילו ירצה לזכות פלוני לא יזכה בה - שהרי משעה
 47 ראשונה אנו יודיעין שעתיד כל אחד לזכות בכל חצר זה, ושיזכה בו כל שעה שירצה. הלכך, כיון שעקרו של דבר מתברר מתחלתו, ומה שהוא מתברר לאחר מכן שלא נתבררה מתחלה

48 אינו אלא מיעוטא, דהיינו הומן שרצה לזכות בגופה של חצר וזכה בה - כל כהאי גונא יש בריהו, שאין

המיעוט

כלל חסד וחסד שהקדוש-ברוך-הוא עושה לאדם צריך להיות שפל רוח במאוד

ממאמר שבת פרשת וישלח ה'תשכ"ח

20 לחצר, ואם כן אין המדיר יכול לאסור את המודר בזכות שיש לו
 21 להיכנס לחצר המשותפת לשניהם, שהרי אין אדם אוסר דבר
 22 שאינו שלו, מכל מקום את זכות השיעבוד שיש לכל שותף
 23 להיכנס לחלקו של חברו הנדר מפקיע, כיון שנדרים מפקיעים
 24 מידי שיעבוד. וסוברים חכמים שאין ברירה, כלומר שאין אנו
 25 אומרים שבשעת הקניה שקנו השותפין את השדה, קנו אותה על
 26 דעת כן שבשעה שישתמש בה אחד מהם תהא כולה שלו
 27 לתשמיש, ויתברר למפרע שזה הזמן ששייך לו, משום שבזמן
 28 הקניה אין ידוע באיזה יום ובאיזה שעה ישתמש בה כל אחד,
 29 וממילא לא יכול לחול הקנין באופן כזה, אלא נקנה לשניהם כל
 30 השדה, ובכל זמן השדה שייכת לשניהם יחדיו, וכשנכנס לשדה
 31 נהנה אף מחלק חברו. רבי אליעזר קן יעקב נחלק ואמר, מותר
 32 לשותפין להיכנס לחצר, כיון שההלכה היא שיש ברירה, כלומר
 33 שבשעת הקניה קנו את החצר על דעת שכל אחד בשעה
 34 שישתמש בה תהא כולה שלו, וכן חברו כשישתמש בה תהא
 35 כולה שלו, ואף על פי שבשעת הקניה אין אנו יודעים מתי ישתמש
 36 בה כל אחד מהם, אנו אומרים שבשעה שישתמש בה אז יתברר
 37 למפרע איך חל הקנין, ומשום כך מותר לכל אחד מהם להיכנס,
 38 שהרי זה נכנס לתוך שְלוֹ וזה נכנס לתוך שְלוֹ – שכל אחד
 39 מהשותפים בשעה שהוא משתמש בחצר, מתברר הדבר שבאותו
 40 זמן החצר היא שלו בלבד, ואינו נהנה כלל מחצר חברו.

1 פרק זה ממשיך לדון בדיני מודר הנאה מחבירו. משנה זו עוסקת
 2 בשלשה ענינים. א. שנים שיש להם חצר משותפת, ומודרים הם
 3 הנאה זה מזה, או שאחד מהם מודר מחבירו, או שאדם זר מודר
 4 מאחד מהם. והנידון הוא באלו הנאות הם אסורים ובאלו מותרים
 5 בחצר המשותפת לשניהם. ב. אדם המודר הנאה מחבירו, האם
 6 מותר לו ליהנות מחפצים השייכים למדיר אלא שהם מושכרים
 7 לאדם אחר. ג. הנודר הנאה מבית חברו, והמדיר מת או מכר את
 8 הבית לאדם אחר, האם המודר נשאר אסור בהנאה מאותו בית.
 9 המשנה דנה בשותפים שאסורים ליהנות זה מזה, האם הם אסורים
 10 להיכנס לחצר המשותפת לשניהם:

משנה

11
 12 השותפין – שנים שיש להם חצר בשותפות והחצר היא קטנה ואין
 13 בה כדי חלוקה לשנים, שנדרו הנאה זה מזה, ונמצא שכל אחד
 14 מהם אסור ליהנות מנכסיו חברו, אסורין שניהם ליהנות
 15 השייכת להם, משום שכל אחד מהם כאשר הוא נכנס לחצר הוא
 16 נהנה גם מחלקו של חברו. ואף שדרך בני אדם היא שלא להקפיד
 17 על דריסת הרגל בחצרם, אסור המודר להיכנס לחצרו של המדיר,
 18 משום שגם דברים שדרך בני אדם לוותר זה לזה אסורים למודר
 19 הנאה. ואף שמעיקר דיני השותפות יש זכות לכל אחד להיכנס

אגרות קודש

ב"ה, יו"ד כסלו, תשי"ג
 ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ וכו' מוה"ר דוד
 מאיר שי

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו מער"ח כסלו... ובמענה על שאלתו בהמשך דר"ה תשי"ג הוולך ונדפס
 עתה, מה שמחלקים שם כמה בחי' רצון למע', והוקשה לו דאיך יתאים זה עם החלטה המקובלה
 בכ"מ שהוא פשוט בתכלית הפשיטות וכו'.

הנה מבואר ענין זה בכ"מ, כי נקודת השאלה היא לאחר שפשוט הוא בתכלית הפשיטות,
 איך אפשר התהוות הריבוי בעולם, והובאו השיטות והתירוצים בזה בדרוש הצ"צ הנקי שלש
 שיטות (נדפס בסוף ס' דרך מצותיך חלק ב'), וכיון שאיני יודע אם נמצא אצל כת"ר שי הנני
 מעתיק פה שמות איזה מהספרים שמובא שם, והם: ספר החיית פרק שלישי, פרדס שער ד' פרק ד',
 עבודת הקדש חלק א' פרק ב', ועיין ג"כ לקו"ת לגי' פרשיות ל"ה סוף ע"א, ובכמה מקומות בדא"ח,
 ובכ"א הבחי' בהמדריגות המבוארות בבחי' הרצון בהמשך הני"ל הוא מיוסד ע"מ שנתבאר בשער
 היחוד לאדמו"ר האמצעי ובכ"מ מדרושו.

מוסגי"פ הקונטרס שהו"ל זה עתה, אשר בטח ימצא בו רוב ענין כי הוא מהמאור שבתורה.

בברכה ופי"ש בניו שי'.

55 האומר להבירו, קונם לבייתך שאני נכנס – שאסר על עצמו להיכנס
 56 לביתו של חבירו, ויחדך – או שדך שאני לזקת – שאסר על עצמו
 57 ליהנות משדה חבירו אם יקנה אותו, ומת בעל הבית והשדה, או
 58 שמקרו לאחר, ונמצא שהבית והשדה כבר אינם שייכים לו, מותר
 59 הנודר להיכנס לבית וליהנות מהשדה אחר שיקנה אותה, משום
 60 שלא נדר אלא על 'ביתך' ו'שדך', ועבשיו אין זה ביתו ושדהו.
 61 ודווקא אם מכרו לאחר, אבל אם נדר בלשון אחר ואמר קונם בית זה
 62 הנודר להיכנס לבית. אבל אם נדר בלשון אחר ואמר קונם בית זה
 63 שאני נכנס, או קונם שדה זו שאני לזקת, ולא הזכיר בלשון נדרו
 64 שהאיסור הוא על בית ושדה של פלוני, גם אם מת בעל הבית
 65 והשדה, או שמקרו לאחר, אסור הנודר להיכנס לבית וליהנות
 66 מהשדה אחר שיקנה אותה, משום שאסר על עצמו 'בית זה'
 67 ו'שדה זו', בין אם פלוני הוא בעליו ובין אם לא.

גמרא

68 איבעיא להו – הסתפקו בני הישיבה, פנדרו פלוגי – באופן שכל
 69 אחד מהם אסר על עצמו את הנאת חבירו, ודאי שנחלקו רבי
 70 אליעזר בן יעקב ורבנן האם הם מותרים להיכנס לחצר. אבל
 71 באופן שהדירו זה את זה – שכל אחד אסר על חבירו הנאה מחלקו,
 72 מאי – מה הדין, מי אמרינן – האם אנו אומרים שרק פנדרו ואסרו
 73 על עצמם הוא דפליגי – נחלקו רבי אליעזר בן יעקב ורבנן, אבל
 74 בהדירו זה את זה מודו ליה – מודים רבנן לרבי אליעזר בן יעקב
 75 שמוותר לכל אחד מהם להיכנס לחצר, משום שגם הם מודים שיש
 76 ברירה? ומעיקר הדין יש להתיר להם את הכניסה לחצר, אלא
 77 שרבנן קנסו את השותף שאסר עצמו בנדר, ואסרו עליו להיכנס
 78 לחצר, אבל כאשר הדירו איש את חבירו אין לאסור עליהם כניסה
 79 לחצר, דכי אנוסין דמו – כיון שכל אחד מהם הוא אנוס באיסור
 80 הנדר, שהיה לא נדר על עצמו אלא חבירו הדירו, ואין סיבה
 81 לקנסם, או דילמא – ושמא אפילו בהדירו זה את זה פלוגי רבנן –
 82 נחלקו רבנן על רבי אליעזר בן יעקב, והם סוברים שאסור לשותפין
 83 להיכנס לחצר, משום שמעיקר הדין אין ברירה.
 84 הגמרא רוצה להוכיח שנחלקו גם בהדירו זה את זה:

85 תא שמע – בא ושמע רביה מהסיפא של משנתנו, שנאמר בה,
 86 היתה אהר מן מודר הנאה מחבירו, חכמים סוברים שאסור למודר
 87 להיכנס לחצר ורבי אליעזר בן יעקב מתיר. ומלשון המשנה 'מודר'
 88 משמע שלא נדר מעצמו אלא חבירו הדירו, ואף על פי כן פלוגי
 89 רבנן על רבי אליעזר בן יעקב, ואוסרים עליו להכנס לחצר, ומוכח
 90 שנחלקו גם אם לא נדר מעצמו אלא חבירו הדירו.
 91 דוחה הגמרא, תני – שנהו נדרו מחבירו הנאה, כלומר, אין להוכיח
 92 מלשון 'מודר', כיון שלשון זו מתפרשת גם על הנודר מעצמו,
 93 ובאמת המשנה מדברת דווקא בנדר מעצמו ולא כשהדירו
 94 חבירו.

95 הגמרא מבארת שמסתבר לומר שלא נחלקו בהדירו זה את זה:
 96 הכי נמי מסתברא – כך מסתבר, שמשנתנו מדברת דווקא בנודר
 97 מעצמו, דקתני – שהרי שנינו בסיפא, ובפין את הנודר לכבוד את
 98 חלקו. אי אמרת בשלמא – אם תאמר שמדובר באופן דקדר הוא
 99 מעצמו, היינו דקתני – מבואר מדוע בופין אותו למכור את חלקו,
 100 כיון שהוא גרם לעצמו את האיסור, אלא אי אמרת – אלא אם
 101 תאמר שמדובר דאדריה – שחבירו הדירו, יקשה אמאי – ומדוע
 102 בופין אותו? למכור חלקו, תאמינא – הלא המודר אנוס, שהרי
 103 הוא לא גרם לעצמו את האיסור, ואין לקונסו.
 104 הגמרא מבארת באיזו חצר נחלקו רבנן ורבי אליעזר בן יעקב
 105 במשנתנו:

106 אמר רבה אמר זעירי,
 107

1 המשנה מבארת שרבי אליעזר בן יעקב נחלק רק האם מותר
 2 לשותפין להיכנס לחצר, אבל שימושים אחרים אסורים אף לדעת
 3 רבי אליעזר בן יעקב:

4 וישניהם – שני השותפים שנדרו הנאה זה מזה, אסורים להעמיד
 5 בחצר השייכת להם ריחים ותנור, וכן אסורים לגדל תרנגולים,
 6 משום שאם היה אחד השותפים מקפיד על כך, היה יכול למנוע
 7 מחבירו לעשות בחצר שימושים אלו, ואף שהדרך היא שאין
 8 מקפידים על כך, אסור להם לעשות שימושים אלו בחצר, משום
 9 שבוז שאינם מקפידים על כך הם מהנים אחד את חבירו, והדין
 10 הוא שיתור אסור במודר הנאה.

11 המשנה חוזרת ומבארת אופנים שנחלקו חכמים ורבי אליעזר בן
 12 יעקב בדין ברירה:

13 הנה רק אהר מהם – מן השותפים מודר הנאה מחבירו, אבל חבירו
 14 לא היה מודר ממנו, לדעת חכמים לא יכנס המודר לחצר, משום
 15 שהוא נהנה מחלק חבירו, ולא אומרים שיש ברירה. ורבי אליעזר
 16 בן יעקב חולק ואומר, מותר למודר להיכנס לחצר, משום שיכול
 17 הוא לומר לו – לשותפו, לתוך שלי אני נכנס ואני נכנס לתוך שלך,
 18 כיון שיש ברירה, כלומר שאנו אומרים שכשמשתמש בשדה
 19 מתברר למפרע שבשעה שקנו השותפים את השדה, קנה את כל
 20 השדה לזמן זה שמשתמש בו, ובאותו זמן אין למדיר חלק בשדה
 21 כלל.

22 ובאופן זה, שרק אחד מהם נדר מחבירו, כופין את הנודר שאסר
 23 על עצמו הנאת חבירו למכור את חלקו בחצר, משום שכל זמן
 24 שהם שותפים בחצר יש לחשוש שמא יקנא בחבירו שרשאי
 25 להיכנס לחצר, ויבוא לעבור על איסור נדר ולהשתמש גם הוא
 26 בחצר. אבל כששניהם מודרים זה מזה אין כופים למכור, משום
 27 ששניהם אסורים להיכנס ואין כאן קנאה. ואפילו לדעת רבי
 28 אליעזר בן יעקב שמתיר למודר להיכנס לחצר כופים אותו למכור
 29 את חלקו, כדי שלא יקנא בחבירו שיכול להעמיד ריחים ולגדל
 30 תרנגולים בחצר, ויבוא גם הוא להעמיד ריחים, ויכשל באיסור
 31 נדר.

32 כמו כן, לדעת חכמים, אם היתה אהר מן השוק – אדם זר שאין לו
 33 בעלות על החצר מודר באהר מהם – מאחד מהשותפים הנאה, לא
 34 יכנס הור להצרי, שהרי אם אסרו חכמים את הכניסה לחצר על
 35 השותף שיש לו בעלות על החצר, ודאי שהם אסורים כשהמודר
 36 הוא איש זר. רבי אליעזר בן יעקב נחלק ואומר, אפילו באופן זה
 37 יכול אותו אדם זר לומר לו – לשותף שהוא מודר הנאה ממנו,
 38 לתוך החלק של חבירך אני נכנס ואני נכנס לתוך החלק שלך,
 39 וממילא איני נהנה משלך אלא משלו בלבד. ולא רק לשותף שיש
 40 לו בעלות על החצר התיר רבי אליעזר בן יעקב להיכנס לחצר
 41 כשהוא מודר הנאה משותפו, אלא אפילו אדם אחר שאינו שותף
 42 בחצר, אין השותף יכול לעכב אותו מלהיכנס לחצר.

43 המשנה מבארת מה דינם של חפצים השייכים למדיר, אלא שהם
 44 מושכרים לאדם אחר, האם מותר המודר ליהנות מהם:
 45 המודר הנאה מחבירו, ויש לו – למדיר) מרחץ ובית הבר שהם
 46 מושכרין לאדם אחר בעיר, דין המודר הוא כך, אם יש לו – למדיר
 47 (המשכיר) בהן תפיסת יד – שאופן השכירות הוא שיש למשכיר
 48 זכויות במרחץ ובבית הבר, אף שהם מושכרים לאחרים, אסור
 49 המודר להשתמש בהם, משום שזה נחשב שהמודר נהנה מהמודר,
 50 אבל אם אין לו – למדיר (המשכיר) בהן תפיסת יד, מותר המודר
 51 להשתמש במרחץ ובבית הבר, משום שהשתמשותו אינה נחשבת
 52 הנאה מן המדיר.

53 המשנה דנה בנודר מביתו או שדהו של אדם מסוים, ואחר כך
 54 יצאו מרשותו ואינם שייכים לו, האם מותר הנודר ליהנות מהם:

1 המיעוט המסופק מתחילתו ומתברר לאחר מכאן מעכב את הרוב שהיה ברור מתחלתו.
 2 ומש"ה, נדי בעלמא סבירא לן אדבאורייתא אין בריה - פסקין הבא כר' אליעזר בן יעקב,
 3 דבכי הא יש בריה. ורבנן פליגי עליה, דכין דמכ"מ אתה צריך לומר שהחבר הדבר עבשו
 4 שבשעה פלונית היתה קטילה לו לגמרי, שלא היה מתברר זה מתחלה - אפילו בכי האי גונא
 5 אין בריה, ונמצא שאין לכל א' בחלקו של חברו
 6 אלא קני שעבוד, שקונמות מפקיעו אותו. כך
 7 נראה לי. **וְשֵׁנִיתֵיהֶם** אסורין להעמיד ריחים
 8 ותנור ולגדל תרנגולין. דאע"ג דאמר' בפרק
 9 "חוקת הבתים" דשותפין אהעמדה כדי לא קפדי,
 10 מימ' אי קפדי - יכולין לעכב זה על זה. ואע"פ
 11 שדרכן לומר - ויתור אסור במודר הנאה. **הִיָּה**
 12 אחד מהן מודר הנאה מחבירו וכו'. הך בבא לא
 13 אצטריכא לא לרבנן ולא לר"א בן יעקב, דכין
 14 למר ובין למר מה לי נדרו שנידים מה לי נדר אחד
 15 מהם. אלא משום סיפא נקטה, דקתני: ובופין
 16 הנודר למכור את חלקו, דדוקא כשנדר אחד
 17 מהם, משום דכין דאיזו אסור וחבריה מותר -
 18 היישין שמא יתקנא חברו וישתמש בה אף הוא,
 19 ולפיכך כדי שלא יכשל - כופין אותו למכור. אבל
 20 כשנדר הנאה זה מזה, דשנידים אסורין - לא
 21 היישין, דכל חד חד מודהר באסוריה. וכן באוסר
 22 נכסיו על עצמו, מדך טעמא גופא אין כופין אותו
 23 למכור - דדוקא בשותפין שנדר אחד מהם הוא
 24 שכופין. ואפילו לרבי אליעזר בן יעקב נמי, דשרי
 25 ליבנס לחצר - כופין אותו למכור, דלדידה נמי
 26 איכא למיחש שמתוך שרואה את חברו מעמיד
 27 ריחים ותנור והוא אינו רשאי - יתקנא בו ורבא
 28 לעשות כן. וכי: בשלמא לרבנן דאסרי ליה
 29 אפילו ברדיסת הרגל איכא טעמא דשמא יתקנא,
 30 לפי שהוא אסור ברדיסת הרגל וחבירו מותר, ואין
 31 בידו למחות. אבל לרבי אליעזר בן יעקב, מאי
 32 איכפת ליה ברדיסת הרגל? איהו נמי שרי! ואי
 33 מקנא בחבריה בהעמדת ריחים - ליעכב עליה,
 34 דהא כי האי גונא שותפין יכולין לעכב! איכא למימר: דכין דהשותפין כי האי גונא לא קפדי - זילא ביה מילתא לעבובי. דהא הך סיפא בנדרו זה מזה אוקימנא לה בגמרא, וכין שחבירו
 35 לא גרם לו איסור אלא הוא עצמו גרם. שנדר - למה יעכב חברו מדבר שאין השותפין מפקדיין בו? הילכך לעבובי - כסיפא ליה מילתא, ומתוך שחבירו מעמיד ריחים - יתקנא בו, לומר:
 36 אעשה כן גם אני. **הִיָּה** אחד מן השוק מודר מאחד מהם הנאה הרי זה לא יבנס לחצר. הך בבא לא תנא לה משום תנא קמא, דלדידה פשיטא: אם על חברי יכול לעכב - על אחד מן
 37 השוק צריכא למימר! אלא לאשמועינן רבותא דר' אליעזר בן יעקב תנא ליה, דאפילו על אחד מן השוק אין שותף יכול לעכב. ולפינו תראה דעת', דאפילו לרבותא דרבנן תנא ליה. מיהו
 38 כתב הרשב"א ז"ל דדוקא כשהוא נכנס לצורך השותף, בין שהוא צריך לשותף או שהשותף צריך לו, לפי שהחצר קניו לכל אחד מהם, ולכל מי שצריך להם. אבל ליבנס בתוכו אחד מן
 39 השוק לעצמו, שלא לצורך השותף - אסור, שאם הקנו זה את זה את החצר לרדיסת רגליהם ולכל מי שצריך להם - לא הקנו אותו לכל העולם. אבל הרא"ה ז"ל כתב דבכל ענין שרי, ופלו
 40 נראו לי דבריו א. **גַּמְ' מִי אֲמַרְיִן** בנדרו הוא דפליגי רבנן אבל בהדירו מודו ליה רבנן לר' אליעזר בן יעקב דבאנוסס דמו. כלומר, דילמא כולוהו אפירא ליה דיש בריה, ומדינא אפילו
 41 בנדרו שרי, אלא דרבנן סברי קנסינן ליה, ור' אליעזר בן יעקב סבר דלא קנסינן. אבל בהדירו, דלא שייך קנסא - שרי מדינא, דיש בריה, ואתיא אל דלא כרבינא, דאוקי פלוגתייהו בפרק
 42 "שור שנגח את הפרה" ביש בריה ואין בריה, או דילמא בהדירו נמי פליגי רבנן, וכסבריה דרבינא התם. **ת"ש** היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו ופליגי רבנן. וסתם מודר מחבירו קתני,
 43 אלמא אפילו בהדירו פליגי. **תנ"י** נודר מחבירו. כלומר, נודר נמי "מודר" קרי ליה, דמודר משמע בין מפי עצמו בין מפי אחרים. **א'** אמרת בשלמא נדר זה היינו דכופין. לפי שהוא
 44 גרם לעצמו. אלא אי אמרת דלא נדר הוא - אמאי כופין? הא מינס אניס! ואם תאמר: ולימא ליה לעולם בהדירו חברו עסקינן, וכי קתני כופין את הנודר - את המודר קאמר! יש לומר:
 45 דלא סבירא לן שיהא ברין לכוף אדם למכור את שלו מפני שאסור נכסיו על חברו. אבל לנודר עצמו ראו לכוף, דמה הנאה יש לו לאסור על עצמו נכסיו ושל חברו, ואיכא למיחש שמא
 46 יכשל. ויש להמנה על הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל שכתב דלמודר הוא שכופין. שאע"פ שזה הוא דרך הירושלמי - אין זה דרך הגמרא שלנו, וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל. ומיהו, אם
 47 היה רגיל להדיר - כופין אותו למכור. והכי תניא בתוספתא (פ"ב): היה א' מהם רגיל להדיר הנאה על חלקו - כופין את הרגיל למכור חלקו. ומפרש בירושלמי דבתי יזמנין מיקרי רגיל,
 48 דאמרין התם: עברת לך קמייתא ועברו עלך, תניינא ועברו עלך, מכאן ואילך - או מכור חלקך או שרי נדרך. ולא איפשטא בעיני אי פליגי רבנן אפי' בהדירו. ואי: ולפישטו ליה מרתנן
 49 לקמן (ק"מ): "הריני עלך חרם ואת עלך" - שנידים מותרים בדבר של עולי בכל ואסורים בדבר של אותה העיר, ואיזה דבר של אותה העיר - הרחבה והמרוצץ ובית הבנסת, אלמא אפילו
 50 בהדירו פליגי תירץ הרב ר' יונה ז"ל: דהתם היינו טעמא משום דאע"ג דמודר אניס, כין נודר לא אניס ואסור - שנידים אסורים, דאי שרית מודר - לא ציית נודר, ומשום הכי לא פלוג
 51 רבנן.

1 **וְשֵׁנִיתֵיהֶם אֲסוּרִים לְהַעֲמִיד רִיחִים וְתַנּוּר וְלַגְדֵּל תְּרַנְגוּלִים** באותה חצר. הכי
 2 גרסינן. היה אחד מהם מודר הנאה על חברו כופין את הנודר. שהדיר את חברו, למכור
 3 את חלקו. אתאן לרבנן, דאמר: אסורים ליבנס לחצר. היה אחד מן השוק מודר מן א'
 4 מן השותפים, לא יבנס. **גַּמְ' בְּנִדְרוֹ הוּא דְּפִלְגִי**. היכא נדרו שנידים זה מזה, דזה אמר
 5 לחבירו "קונם שאני נהנה לך" וזה אומר "קונם
 6 שאני נהנה לך", דעבשו נדרו זה מזה ממש.
 7 והתם הוא דקא אסרי רבנן ליבנס לחצר, דאיזו
 8 עצמו קאסר עליה. אבל הדירו זה את זה, דכל
 9 אחד הדיר את חברו ואמר "קונם שאתה נהנה
 10 לי, קונם נכסי עליך", דתרווייהו אנוסים, דכל
 11 אחד אסר ליה חבריה שלא מדעתיה - התם
 12 מודו ליה רבנן לר' אליעזר דזה נבנס לתוך שלו
 13 וזה נבנס לתוך שלו. או דילמא אפילו בחבירו
 14 [זה את זה] נמי פליגי, דלא שניא אנוסין ול"ש
 15 רוצין. ה"ג מסתברא. דבנדרו מיירי, ובנדרו הוא
 16 דפליגי, דקתני: כופין את הנודר. אי אמרת
 17 בשלמא נדרו, שנדר שלא יהנה מחבירו, להכי
 18 כופין, דאיזו הוא דאסר אנפשיה. אלא אי
 19 אמרת ההדירו חברו אמאי כופין אותו, הא
 20 איהו לא פשע, דמינס אניס. אלא ודאי בנדרו
 21 פליגי: כשיש בה כדי חלוקה. ארבע אמות לזה
 22 וארבע אמות לזה. וטעמא דמאן דאסר - הואיל
 23 ואפשר בחלוקה. אבל אין בה כדי חלוקה דברי
 24 הכל מותר. דמאי אפשר ליה למיעבר.
 25 **דְּמוּ. אִו דִּי־קָמָא: אִפִּילוּ בְּהִדְרֵיהּ זֶה אֶת זֶה פְּלִיגִי רַבְנָן. ת"ש:** היה אחד מהן מודר
 26 הנאה מחבירו, ופליגי רבנן. תני: נדרו מחבירו הנאה. הכי נמי מסתברא, דקתני סיפא:
 27 **וְכּוֹפִין אֶת הַנּוֹדֵר לְמַכּוֹר אֶת חֶלְקוֹ. אִו אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא דְנֵדֵר הוּא - הִינְיִן דְּקִתְנִי כּוֹפִין,**
 28 **אָלָא אִו אֲמַרְתָּ דְאִדְרִיָּה - אֲמַאי כּוֹפִין אוֹתוֹ? הָא מִינְס אֲנִיס! אֲמַר רַבָּה אֲמַר וְעִירִי:**
 29 **מַחְלֻקָּת**

כאשר עולים לדרגה נעלית יותר, אזי מה שמקודם לא היה חטא, הנה במעלתו
 עתה, הרי זה חטא
 משיחת שבת פרשת וישלח, ה'תשכ"ה

מחלוקת

1 בדבר של אותה העיר. כדמפרש: בית הכנסת והתיבה וכו'. שאין בה כרי חלוקה. ומאן
 2 דאסר - משום דכבית הכנסת דמי, דקתני דשניהם אסורים. ומאן דשרי - הואיל ואי
 3 אפשר בחלוקה. אבל יש בה כרי חלוקה דברי הכל אסור. דסני ליה בחלוקה. וכמה
 4 תפסת יד. יש לו למדיד באותו מרחץ. דליתסר ביה האי. אבל בבציר. מרביע לא חשבי
 5 תפסת יד, ומותר בו מודד. וספירם דכתיב בהו
 6 "בבציר" - משמע נמי בבצים. ואית דוקס
 7 "בבציר", כמו ביצין של יוצר, דאלמנר בב"מ דרסי
 8 (עו.) שהיוצר עושה כמין ביצים של חומר ומתם
 9 עושה קדרות. והכי משמע ליה: דאית ליה
 10 תשמישתא כלום, אבל כרי להניח ביצים של
 11 יוצר להתם לייבשם - אין זו תפסת יד. אבי
 12 אמר אפי' בבציר. מרביע ע"ה תפסת יד, ואסור
 13 בהם המודד. והכי נמי איכא לפרש בהי
 14 לישני, דמקבל בבסקא, שקיבלו השוכר לתת
 15 ממנו מס בכל שנה ושנה, דהאי לא הוי תפסת
 16 יד כלל.

1 הדבר כשמשמש דגוף החצר קניו לו לתשמישו. משום דכיון שיש בה דין חלוקה בשעת
 2 קנייתה - לא הוברר שיחא רשאי זה להשתמש בחלק זה, דשמא לא יבא לחלק. ור"א סבר
 3 דאפי' כבי האי אמרינן ברידה, לפי שבתחלה כשקנו אותה - על דעת כן קנאוה, שכל עוד
 4 שלא יחלוק אותה יתא כל גוף החצר קניו
 5 לתשמיש כל אחד מהם. אבל אין בה דין
 6 חלוקה דברי הכל מותר. משום דכיון דאין בה דין
 7 חלוקה, והדבר ידוע שלעולם תעמוד בשותפות,
 8 ושיש רשות לכל אחד מהם להשתמש בה כל
 9 ששה שריצה - כ"ע מודו דיש ברידה, לפי שרוב
 10 קניה זו הובררה מתחילתה. ולא דמיא לשאר
 11 ברירות דעלמא, וכמו שפירשתי אני במשנתנו.
 12 אמרי' ליה רב יוסף וכו' בית הכנסת דכמי שאין
 13 בו כרי חלוקה דמי ותנן שניהם אסורים דבר של
 14 אותה העיר. ומפרש ואויל בהא מתניתין דפרקין
 15 (לקמן מה) דדבר של אותה העיר. כגון בית הכנסת.
 16 ובשלמא אי אמרת דבוצר שאין בה דין חלוקה
 17 פליגי - הא מני רבנן הוא. אלא אי אמרת דבוצר
 18 שאין בה דין חלוקה דברי הכל מותר - מתניתין
 19 אמנא תרמייהו? אלא אמר רב יוסף ועירי

מחלוקת שאין בה כרי חלוקה.

1 מחלוקת שאין בה כרי חלוקה. ורבנן סברי דאפי' כבי הא אין ברידה, ור' אליעזר סבר דכיון שאי אפשר לאחד מן השותפין לעכב את חבריו מלהשתמש בו לעולם, ולא לכופו לחלוק -
 2 מתחלה ע"מ כן קנאוה, שתהא גופה קניה לגמרי לכל אחד לתשמישו, בשעת תשמישו וכשמשמשם בה - אמרי' דוברר הדבר למפרע שמתחלה היתה קניה לו לשעה זו וס' לר' אליעזר
 3 דהני דבעלמא אין ברידה, כבי הא יש ברידה, לפי שיעקר הקניה נתבררה משעה ראשונה. אבל יש בה דין חלוקה דברי אסור. משום דכיון שחצר זו לחלוקה היא עומדת - אי
 4 אפשר לומר שמתחלה קנאוה כולה כל אחד לתשמישו, דשמא הא' יכופ את חבריו. הלכך, אפי' לר' אליעזר בן יעקב אסורין. וכתב הרשב"א ז"ל: דלא מביעאי קודם חלוקה דאסורים, אלא
 5 אפילו לאחר חלוקה נמי אסורין. דליכא למימר כיון שחלקו הוברר למפרע שהוא חלקו מוגיעו משעה ראשונה, והוא לא נאסר אלא בחלק חברו. דא"ה - היה לא היה חך ברידה כשאר
 6 ברירות דעלמא, וקיל דבאורייתא אין ברידה. וכי"נ מ"מ, הא קיל בשמואל דאמר (נ"פ ע.). האתין שחלקו - לקחות הן, והי זה כאילו לקחה ממנו ליתא, דאפילו לקחה ממנו אסורה,
 7 כדאמרי' לעיל (ף ה:) גבי "כברי עליך" דע"ג. דיהבי ניהליה במתנה, כל היכא דלא אפסקיה אחר - אסור. ומכירה הרי היא במתנה. וכדתנן "קונם ביתך שאני נכנס", "שך שאני לוקח",
 8 מת או מכר לאחר - מותר. הא מכרו לו, אפי' באומר "קונם ביתך שאני נכנס" - אסור, והו דעת הרשב"א ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו מהל' נדרים (ט"ז) היו שניהן שותפין בחצר, אם
 9 יש בה דין חלוקה - הרי אלו אסורים ליכנס בה עד שחלקו, ויכנס כל א' וא' לחלקו, אלמא ס' ז"ל דלאחר חלוקה שרי. וז"ל בטעמא ז"ל, דע"ג דקדיל דבאורייתא אין ברידה - אפי'ה
 10 אנו שהיו שעי"מ כן נשתתפו. שלא יוכל אחד מהן לאסרה על חברו בענין שתהא נאסרת עליו לאחר חלוקה. דא"ה - אסר עליה בכסי יודה. ואינו ברין. מתנ"ה המודד הנהא מחבירו ויש
 11 מרחץ ובית הבד, מושכרים בעיר. ויש לו למדיד מרחץ ובית הבד אלא שהשכירן לאחר. אם יש לו בהן תפסת יד, למדיד, אסור מודד ליהנות מהם. דכיון דיש לו למדיד בהם תפסת
 12 יד - הו להו כרידיה. ובגמרא מפרש היכי דמי תפסת יד. ואם אין לו בהם תפסת יד מותר. דלאו מדידה מהני אלא (מהשוכר) וכתב הרשב"א ז"ל: דכי אמרי' דבשאין לו בהן תפסת
 13 יד מותר - דוקא כשהיו מושכרין כבר, אבל השכירן לאחר מכן - לא. דע"ג דהנן בסמוך: "לביך שאני נכנס" מת או מכרו לאחר - מותר, דוקא במכירה הוא דשרי, אבל בשכירות - לא.
 14 דאם איתא דאפי' בשכירות שרי - ליתני השכירן, וכ"ש מכרן. אלא ודאי כל שקדם נדרו לשכירתו אין האיסור מסתכל ע"י שכירות. אבל מתני' בהשכירן כבר, ולפיכך כל שאין לו בהן
 15 תפסת יד - אין האיסור חל עליהם. גמ' וכמה תפסת יד אמר רב נחמן למחצה לשליש ולרביעי. דכיון דבעל המרחץ משתכר כפי מה שהמרחץ מרויח - הוה ליה כרידיה. אבל בביצים
 16 מותר. דרבן היה שבעל המרחץ משתכר בביצים, שהביאים לרחוץ שם היו לוקחים אותם ממנו. ומשי' קאמר שאם אין בעל המרחץ משתכר בריחו המרחץ כלל, אלא שייך לעצמו אותו
 17 ריחו של ביצים - ומותר, לפי שאינו מנוף המרחץ. אבי' אמר אפי' בביצים אסור. דאפי' כה"ג מקרי תפסת יד. היכי דמי דשרי דמקבל בבסקא. שאינו נוטל חלק הידוע בריחו המרחץ,
 18 אלא שנותן לו שבר דבר קצוב לשנה, וכל כה"ג אסתלק ליה בעל המרחץ ממרחצו לגמרי. ואיכא למימדק אשמעתין: ואפי' כה"ג היכי שרי? דהא מ"מ גוף המרחץ של משכיר הוא, ויכול
 19 לאסור אותו על השוכר עצמו, כדאמרינן בערכין בפ' "האומר משקלי עלי" (ף ה:). המשכיר בית לחבירו והקדישו, הדר בו מעלה שבר להקדש. ומוקמינן לה כשהקדישו משכיר, דשוכר
 20 מעלה שבר להקדש. והו בר בו מעלה שבר להקדש? והכי דייך בוי' במעילה קא? אלמא יכול לאסרה על השוכר, כיון שהגוף חרקע שלו, וכ"ש שיכול לאסרה על אחרים,
 21 וכי אין לו בהם תפסת יד - אמאי שרי? תרצו בתוספות: דאין ה"ג, שאם אסר אותו המרחץ בפי' - הייל אסריה, כיון שהגוף שלו, כבי הדיא דפרק "משקלי עלי" שהקדיש הבית עצמו. אבל
 22 הכא במודד הנהא מנכסיו סתם איידי, ואין דעתו על מה שהשכיר. ואי קשיא לך: דהא לעיל בפרק "אין בין המודד" (ף ט:.) הוה סלקא דעתך דאין דעתו על מה שהפקיר, ואדחיה ליה:
 23 איכא למימר דלא דמי, ודאי כשאדם אסר בכסיו סתם - דעתו על כל מה שהוא ברשותו, ולפיכך כיון שאין ההפקר עדיין הפקר, ולא המתנה מתנה - אף הם בכלל האיסור. אבל מה
 24 שיצא מרשותו לשעתו בשכירות, כיון הדשתא מיהת לאו ברשותיה קאי - אין דעתו לאסרה. ור"ת ז"ל תירץ: דהדיא דפרק "משקלי עלי" - דוקא גבי הקדש, ומשום דהקדש מפקיע מידי
 25 שעבוד. אבל הכא גבי קונמות, ע"ג דמפקיעין מידי שעבוד, כדאיתא בפ' "אע"פ" (פ"ו טו:) ובפרק תרתי דמכילתין (ף ט:.) הי"מ בקונם כללי כעין הקדש, אבל בקונם פרטי, כיון דלא דמי
 26 להקדש - אלמנה רבנן לשעבודיה דאיך דלא לפקע ליה, כי היכי דאמר התם דאלמנה רבנן לשעבודיה דבעל. וכך הורה ר"ת ז"ל. ואחרים תירצו: דהדיא דפרק "משקלי עלי" - כשלא
 27 הקדים שוכרו למשכיר. וכיון דלא סגי' שלא יתחייב השוכר לתת שבר להקדש - נמצא שיש להקדש יד חכות בכל הבית כמו שהיה למשכיר, ולפיכך חל הקדש על הבית, וכי דייך ביה -
 28 במעילה קאי. אבל מתני' - כשהקדים שוכר למשכיר שוכרו, וכיון דאסתלק ליה משכיר לגמרי - לא מצי אסור. ויברושלמי נמי מפליג כה"ג בין הקדים לו שוכרו ללא הקדים. ובודאי דהדיא
 29 דפרק "משקלי עלי" לא קשיא, והתם במשכיר בית סתם עסקין. ורואיה לדבר - דקתני התם: נפל - חייב להעמיד לו בית, ואי בביית הוה, נפל - אודא. אלא ודאי בבית סתם עסקין, ומשי'
 30 פרטי: היכי מצי דייך ביה. במעילה קא? דכיון דלא השכיר לו בית ידוע אלא בית סתם - ודאי מצי מקדיש ליה משכיר, והכי ליה לשוכר ביתא אחרינא. אבל בביית הוה - ודאי לא מצי
 31 משכיר מקדיש ליה, דהא ע"ג דהקדש מפקיע מידי שעבוד - הי"מ הקדש מובה, אבל הקדש בוק הבית - לא, כדעת רש"י ז"ל, ושלא כדברי ר"ת ז"ל שהוא סובר שאפי' הקדש בוק הבית
 32 מפקיע מידי שעבוד. ורואיה לדבר מראמר בפרק "אע"פ" ובסוף מכילתין: הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו "שרה זו שמשכנתי לך לעשר שנים לכשאפרנה ממך תקדוש" דקדישה. אלמא,
 33 דוקא לכשיפרנה, אבל קודם לכן - לא קדשה. הילכך, הדיא דפרק "משקלי עלי" לא קשיא כלל אמיתיתין. ומיהו, אכתי מתניתין לא ניתא. דהא קונמות בקדושת הגוף דמין, כדאיתא
 34 בפרק "אע"פ" (טז) ובסוף מכילתין, ואמאי לא מפקיעין מידי שעבוד? הילכך לא מפרקא מתני' אלא בחד מהנך פירוקא דכתיבנא. ואני כבר כתבתי במשנתנו דאפילו קונם פרטי, ואפי'
 35 הקדים שוכר שוכר - מצי משכיר לאסרו עליו, ואדחיאן להו תרי פירוקי בתראי. ואחרים תירצו עוד: דהאי מושכרים דהבא - לאו מושכרים כעין שכירות.

36 את חבירו לחלוק, ולכן באופן זה לְדַבְּרֵי הַכֹּל אָסוּר, ואפילו לדעת
 37 רבי אליעזר בן יעקב.
 38 הגמרא מביאה את פסק ההלכה במחלוקת התנאים במשנתנו:
 39 אָמַר רב הונא, הִלְכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב שְׂשׂוּתֵינָא המודרים
 40 הנאה זה מזה מותרים להיכנס לחצר המשותפת לשניהם, וְכֵן אָמַר
 41 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הִלְכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב.
 42 שנינו במשנה לעיל (מג), הַמּוֹדֵר הִנָּחָה מִחֲבֵירוֹ וְיָשׁ לוֹ לְלַמְדֵירָן
 43 שֵׁם מְרַחֵץ וְכוּ' ובית הברד מושכרין בעיר, אם יש למשכיר (שהוא
 44 המודיר) בהן תפיסת יד, אסור המודר ליהנות מהם.
 45 הגמרא מבררת את דברי המשנה:
 46 וְכַמְּהָ שֵׁיעוֹר שִׁיהִיָּה לְמַשְׁכִּיר בְּמַרְחֵץ כְּדִי שִׁיחֹשֵׁב שִׁישׁ לוֹ בּו
 47 תְּפִיסָת יָד. אָמַר רב נחמן, כאשר המשכיר מקבל מרווחי המרחץ
 48 ובית הברד לְמַחְצָה לְשִׁלִּישׁ וְלְרִבְעִי, אז נחשב שיש לו בהם תפיסת
 49 יד, אֲבָל כְּבָצִיר – בפחות משיעור זה, לא – אין זה נחשב תפיסת יד
 50 למדיר, ומותר המודר ליהנות מהמרחץ ומבית הברד.
 51 אֲבִי אָמַר, אֲפִילוֹ כְּבָצִיר – בפחות מרביעי, עדיין נחשב שיש לו
 52 בהם תפיסת יד, ואסור המודר ליהנות מהם, וְהִכִּי דְּמֵי דְשָׂרִי –
 53 באיזה אופן מותר המודר ליהנות מהם, דְּמִקְבָּל כְּמִסְקָא – אם
 54 המשכיר מקבל דמי שכירות קבועים בכל שנה, ואין לו שום חלק
 55 ברווחי המרחץ, שאז אין זה נחשב לתפיסת יד.
 56 גירסת הר"ן:
 57 וְכַמְּהָ שֵׁיעוֹר שִׁיהִיָּה לְמַשְׁכִּיר בְּמַרְחֵץ כְּדִי שִׁיחֹשֵׁב שִׁישׁ לוֹ בּו
 58 תְּפִיסָת יָד. אָמַר רב נחמן, כאשר המשכיר מקבל מרווחי המרחץ
 59 ובית הברד לְמַחְצָה לְשִׁלִּישׁ וְלְרִבְעִי, אז זה נחשב שיש לו בהם תפיסת
 60 יד, אֲבָל כְּבָצִיר – כאשר אין לבעל המרחץ חלק ברווחי המרחץ,
 61 אלא שייר לעצמו רק את הזכות למכור ביצים לאנשים שבאים
 62 לרחוץ, לא – אין זה נחשב תפיסת יד למדיר, כיון שהמשכיר אינו
 63 נהנה מגוף המרחץ, ומותר המודר ליהנות מהמרחץ ומבית הברד.
 64 אֲבִי אָמַר, אֲפִילוֹ כְּבָצִיר – שיש למשכיר רק את הזכות למכור
 65 ביצים לבאי המרחץ, עדיין נחשב שיש לו בהם תפיסת יד, ואסור
 66 למודר ליהנות מהם, וְהִכִּי דְּמֵי דְשָׂרִי – באיזה אופן מותר המודר
 67 ליהנות מהם, דְּמִקְבָּל כְּמִסְקָא – אם המשכיר מקבל דמי שכירות
 68 קבועים בכל שנה, ואין לו שום חלק ברווחי המרחץ, שאז אין זה
 69 נחשב לתפיסת יד.

1 מְחֻלְקָת חכמים ורבי אליעזר בן יעקב במשנתנו היא רק בחצר
 2 שֵׁישׁ בָּהּ כְּדִי חֲלוּקָה – שגודל החצר הוא לא פחות משמונה אמות,
 3 כך שניתן לפרק את השותפות ולחלק את החצר בין השותפין
 4 מחצה לזה ומחצה לזה, ולכל אחד תישאר חצר שגודלה ארבע
 5 אמות, ובאופן זה סוברים חכמים שאין להתיר בניסה לחצר מטעם
 6 ברירה, משום שכיון שאולי השדה תיחלק בעתיד, אין לומר
 7 שכשמשתמש בחצר הוברר הדבר למפרע שבזמן זה השדה קנויה
 8 לו, שהרי יכול להיות שאחר שיחלקו השדה יקבל חבירו חלק זה
 9 שמשתמש בו עתה, אֲבָל בחצר שאין בָּהּ כְּדִי חֲלוּקָה – שאם נחלק
 10 את החצר לשני השותפין לא ישארו לכל אחד ארבע אמות,
 11 ונמצא שהחצר תעמוד לעולם במצב של שותפות, דְּבָרֵי הַכֹּל
 12 מוֹתֵר – גם חכמים מודים שבאופן כזה נאמר 'יש ברירה', כלומר
 13 שבשעה שמשתמש מתברר למפרע שבזמן שקנו השדה קנה הוא
 14 את כל השדה לזמן זה, שעל דעת כן נשתתפו בחצר.
 15 דוחה הגמרא, אָמַר לִיה רב יוסף לרבה, אי אפשר לומר כדברין
 16 שבחצר שאין בה כדי חלוקה מודים חכמים שיש ברירה, שְׂהֵרִי
 17 בֵּית הַנְּנֻסָת של בני העיר דְּמֵי שְׂאֵין בּו כְּדִי חֲלוּקָה דְּמֵי, כיון שכל
 18 בני העיר צריכים את בית הכנסת ואי אפשר לחלוק, וְתַנֵּן – ושנינו
 19 במשנה לקמן (מג), לגבי שני אנשים המודרים הנאה זה מזה,
 20 שְׂשֻׁתֵינָא אֲסוּרִין בְּדָבָר שֶׁל אוֹתָהּ הָעִיר, ומפרשת המשנה שאחד מן
 21 הדברים של אותה העיר הוא בית הכנסת, ועל כרחק מוכח מכאן
 22 שלדעת חכמים אפילו בדבר שאין בו כדי חלוקה אין להתיר.
 23 מכח קושינו מבאר רב יוסף את דין המשנה להיפך מדברי רבה:
 24 אֲלֵא אָמַר רב יוסף אָמַר זְעִירִי, מְחֻלְקָת חכמים ורבי אליעזר בן
 25 יעקב במשנתנו היא רק בחצר שְׂאֵין בָּהּ כְּדִי חֲלוּקָה – שאם נחלקה
 26 לא יהיו בה ארבע אמות לכל אחד מהשותפין, שלדעת חכמים
 27 אפילו באופן זה אין סומכים על ברירה להתיר, ורבי אליעזר בן
 28 יעקב סובר שכיון שלעולם החצר תשאר של שניהם, ולא יוכל
 29 אחד מהם לכוף את חבירו לחלוק, ודאי שמתחילה נשתתפו בה
 30 על דעת שכל אחד מהם בשעה שישתמש בה החצר כולה תהיה
 31 שלו, אֲבָל בחצר שיש בָּהּ כְּדִי חֲלוּקָה – שאם נחלקה יהיו בה ארבע
 32 אמות לכל אחד מהשותפין, כיון שכל אחד מהם יכול לכוף את
 33 שותפו לחלוק את החצר, אפילו לדעת רבי אליעזר בן יעקב לא
 34 אומרים שמתחילה נשתתפו בה על דעת שכל אחד מהם בשעה
 35 שישתמש בה החצר כולה תהיה שלו, שהרי שמא יכוף אחד מהם

אגרות קודש

ב"ה, א' כסלו, תשי"ג
 ברוקלין.

הנהלת התלמוד תורה דכפר חב"ד ד' עליהם יחי

שלום וברכה!

פנו אלי בבקשה בענין הילד... הרוצה להתקבל להתנ"ת, וכפי שהודיעוני משתוקק לזה אף שכפי הנראה עדיין אינו בן חמש שנה, אבל כיון שאין חסר אלא איזה חדשים, הרי אם הרופא מסכים לזה מצד בריאות הני"ל, אין החדשים האלו מעכבים (יעוין ג"כ בהלכות ת"ת לרבינו הזקן רפ"א ד"ה בשנה חמישית כו'). ואף שמסיים שם בביתו, הנה בכלל ידוע שהמנהג מאז ועד עתה בזה נשתנה, כי אז ה"ה המנהג להוליד אצל מלמד תינוקות כשה"י בן שש או שבע שלמות משא"כ בדורות האחרונים, ויעוין ג"כ בספר שיחת קיץ ת"ש עמוד ס"ה ואילך, ואף שפשיטא שאין זה הוראה לרבים כיון שה"י הצ"צ כבן שלש). ואולי יש להם טעמים מיוחדים, ומטובם להודיעני.

בברכת הצלחה בעבודה"ק.

אגרות קודש

ב"ה, יו"ד כסלו, ה'תשי"ד

ברוקלין, נ.י.

אל אני"ש ואל כל אחינו בני ובנות ישראל

באשר הם שם,

ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

בקשר עם חג הגאולה יום יט כסלו, גאולת רבנו הזקן, בעל התניא והשלחן ערוך, ממאסרו על הפצת תורת חסידות חב"ד הדרכותי ומנהגי,

אשר גאולתו ויציאתו לחירות הן התחלת היציאה למרחב, ההתרחבות וההתפשטות של שיטת ואורח חיים של חסידות חב"ד בפרט, ושל החסידות בכלל,

הנני בזה להביע ברכה פנימיית, אשר כל אחד ואחת מאתנו ייגאל ויגאל את עצמו מכל הענינים - שמבפנים ושמבחוץ - האוסרים ומנגדים על חלק הטוב והחסד שבכל אחד מישראל, והי חלק זה למושל ושולט, והי האדם לחסיד, כי חסדים יאהב ויעשה, גומל חסד עם נפשו וגומל חסד עם זולתו - על ידי האהבה המשולשת: אהבת ישראל אהבת התורה אהבת השם, אשר - כולי חד.

* * *

ידועים מאמרי רז"ל - כל נשמתא ונשמתא הווה קיימא בדיוקנאה קמיי מלכא קדישא; הנשמות גזרות מתחת כסא הכבוד.

מאמרי רז"ל אלו מדגישים ביותר את המובן ופשוט - את זכות ובהירות הנשמה, שכולה רוחניות, ואיך שאין לה, מצד עצמה, כל שייכות כלל לענינים גשמיים וחומרניים, ומכל שכן לעניני תאוה וכו' המתעוררים ובאים אך ורק מצד הגוף ונפש הבהמית.

אף על פי כן, רצה הקדוש ברוך אשר נשמה זו, שהיא חלק אלוהי ממעל ממש, תרד למטה ותתלבש בגוף גשמי וחומרי להיות קשורה ומאוחדת בו במשך כמה עשירות שנים. זאת אומרת, אשר במשך עשירות שנים תהי הנשמה במצב שהוא בניגוד גמור לטבעה העצמי.

וכל זה - כדי למלא שליחות הבורא, לזכך את הגוף ולהאיר עיני עולם הזה הגשמי השייכים לאדם, באור אין סוף, לעשותם מקדש ומשכן לשכינתו יתברך,

ואז - הרי כל ענוי ויסורי הנשמה מהיותה בגוף ובעולם גשמיים כאין ואפס נחשבו, כי שכרה ואשרה הנצחיים שהיא זוכה להם על ידי מילוי שליחותה - הם שלא בערך לגבי יסורי העולם הזה החולפים.

* * *

נקל להבין, גודל צער הנשמה ועומקו כאשר את היסורים והענויים של הנשמה בגוף מקבלים ועוד מגבירים אותם על ידי הרדיפה אחרי הגשמיות והחומריות, והכוונה ותכלית דירידת

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד הקודם

הנשמה למטה, שאפשר להשיגם רק על ידי חיי יום-יום על פי התורה ומצותי - הנה אין שמים לב לזה, ואם גם לעתים ולפרקים מתעורר - הרי זה כמצות אנשים מלומדה ולצאת ידי חובתו בלבד.

מלבד העיקר שבדבר, שמאבדים את ההזדמנות למלא רצון הבורא ואת השכר והאושר הנצחי הבא על ידי זה, הרי הוא היפך השכל הבריא לרדוף ולתפוש בחלק הקשה הרע אשר בחיים, היינו לשעבד את הנשמה ולדכאה בירידתה בגוף, ולדחות בשתי ידיים את החלק הטוב שבירידת הנשמה מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, היא העלי הגדולה הבאה על ידי קיום רצון הבורא.

וזהו שאמרו רז"ל אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, כי דעת לנבון נקל, אפילו בלי התעמקות כלל, אשר מכיון שבעל-כרחך אתה חי, מאחר שהנשמה שהיא חלק אלקה ממעל ממש מוכרחת להתלבש בגוף גשמי עפר מן האדמה על משך כמה עשירות שנים - השכל הפשוט מחייב להשתדל ביגיעה עצומה להשיג את הטוב הצפון בזה, על ידי חיים יומיים כהוראות תורת אלקינו, שיהי - בכל דרכיך דעהו.

* * *

ועוד ענין בדבר: מכיון שהשם יתברך, שהוא עצם הטוב, מכריח את הנשמה לרדת מאיגרא רמא לבירא עמיקתא בשביל לימוד התורה וקיום המצות, הרי זה ראוי והוכחה גמורה - כמה גדול התלמוד וגדול המעשה (דהמצות).

ומזה מוכרח גם כן, אשר אי אפשר להגיע אל התכלית אלא על ידי הירידה הגדולה - להיות על פי תורה דוקא פה עלי אדמות. אילו הי' דרך קל ונוח יותר לא הי' השי"ת מכריח את הנשמה לרדת ירידה אחר ירידה מתחת כסא הכבוד עד לעולם הזה התחתון, תחתון שבכל העולמות.

רק כאן בבירא עמיקתא יכולה הנשמה להגיע לרום מעלתה, למעלה אפילו ממעלת המלאכים, וכמרוז"ל צדיקים לפני מלאכי השרת.

* * *

וכאשר יעמיק האדם במחשבתו בגודל מעלת התורה והמצות, ובעולם הזה דוקא, ואשר התורה והמצות הוא הדרך היחידי להגיע לתכלית המקווה - בוא יבוא לשמחה גדולה בחלקו וגורלו - למרות רבוי ההעלמות וההסתרים, מבית ומחוץ, אשר בעולמו זה, ואז רק אז יוכל לקיים באמת ובפנימיות את הציווי: עבדו את ה' בשמחה.

דרך עבודה שהוא אבן פינה בשיטת הבעש"ט, וכמבואר בארוכה בתורת חסידות חב"ד, וכמו שהורה אדמו"ר הזקן, בעל השמחה, בספר התניא, פרק כו' ואילך, פרק לא' ואילך, בשורות מועטות המחזיקות את המרובה.

בברכת חג הגאולה,

מ. שניאורסאהן

גם עכשיו, כפי שעשו הוא קודם הברור, במצב ש"הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב", נתבטל עשו ליעקב ונשקו בכל ליבו ממאמר שבת פרשת וישלח, ה'תשכ"ה

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן
אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

~ שולחן ערוך עם ביאורי הלכה וציונים - הלכות שבת ~

עב כָּל דְּבַר מְטוּנָף תְּרִיחַ, כְּגוֹן רְעֵי וְקִיא וְצוּאָה, בֵּין שֶׁל אָדָם בֵּין שֶׁל תְּרַנְגוּלִים וְכִיּוּצָא בְּהֶם תְּרִיחַ, אִם הָיוּ בְּחֶצֶר שֶׁהוּא דָר בָּהּ, דִּהְיִינוּ חֹצֵר לִפְנֵי הַבַּיִת אוֹ שְׂאֵצֶל הַבַּיִת שֶׁהוּא יוּצָא וְנִכְנָס לְתוֹכָהּ תְּדִיר, שְׂוָהוּ מְקוֹם שְׂמֻקְפִּידִין עָלָיו שְׁלֵא יְהֵא בּוֹ מְטוּנָף - מִתֵּר לְהוּצִיָּאָם לְאַשְׁפָּה תְּרִיבִין אוֹ לְבַיִת הַכֶּפֶס, אִפְלוּ בְּיָדוֹ מִמַּשׁ

ביאורי הלכה

אצלו לשהות או לעבור תדיר בסמיכות אליו⁵⁵¹. תריב] להוציאם לאשפה – מותר לפנות גרף של רעי למקום שהימצאותו לא מפריעה – אף שאינו מקום האשפה⁵⁵², אבל אסור לפנותו למקום שגם שם יהיה מאוס בעיניו, שאין עושים גרף של רעי לכתחילה; ואם אינו מסלקו למקום אחר אלא נשאר לפניו וכגון הוזהר פסולת⁵⁵³ מצד לצד בתוך הצלחת – אין זה בכלל היתר טלטול גרף של רעי כלל⁵⁵⁴.

תריח] דבר מטונף – דבר מאוד מלוכלך עד כדי שלא נסבל לשבת או לעבור תדיר בסמיכות אליו⁵⁴⁸, ואפילו אינו נודף ריח⁵⁴⁹. תריח] וכיוצא בהם – דבר שאינו מאוס בעיניו, אלא שהימצאותו במקום גורמת לצער ואי-נוחות כמו תנור המפיץ חום, או לאי-נעימות בפני אורחים העתידים לבוא כגון חפץ מוקצה המונח על השלחן – אינו בכלל היתר הטלטול של גרף של רעי⁵⁵⁰. אמנם, כל לכלוך או כלי מטונף מותר לפנותו אם מאוס

ציונים והוספות

רעי' - כל עוד מקפידים עליהם (ואם פינה רוב הלכלוך, ונתרו פירורים מעטים שלא מקפידים עליהם (או קורי עכביש במקום שלא רגילים להקפיד ולנקותם מיד) אפילו בבית נקי - אין להם גדר גרף של רעי', וצ"ע אם מותר לפנותם משום שאינם ראויים לשום תשיש ואין להם חשיבות. עיין לעיל הערה תצה מקצות-השלחן).
552) כן משמע להלן לעניין מבוי, אף שיש לחלק.
553) שאינה ראויה אפילו למאכל בהמה, כקליפות ביצים.
554) עיין קצות השלחן סי' קכה ס"ק יח לעניין זבוב הנמצא בכוס מים, שמבואר ב'הלכתא רבתא לשבתא' שבסידור שמותר לנפוח על הזבוב כדי לקרבו אל הדופן ואז לשפכו עם מעט מים, אם מותר משום היתר גרף של רעי' לקרב הזבוב בכף (ולא על ידי ניפוח), והסיק שהא דמותר לטלטל גרף של רעי, פשוט דהיינו דווקא כדי להסירו מנגד עיניו, אבל כשמטלטל הזבוב בקערה ממקום למקום וסוף-סוף נשאר הגרף לפניו אין היתר לטלטלו, (והנה, לכאורה יש לומר שעיקר הטעם שלא הביא רבינו אופן זה ב'הלכתא רבתא לשבתא' כי כשדוחף על ידי כף קרוב שיוציאנו מעט מהמים ויעבור על איסור בורר, אבל עכ"פ גם מהמשך הדברים ב'הלכתא רבתא לשבתא' בעניין ההימנעות מאכילת אגוזים ולוויזים בשבת שקשה להיזהר מאיסור מוקצה בהזות הקליפות, משמע קצת (אף שיש לחלק) שלא

548) והיינו, שבימות החול מפנים אותו ללא שהות.
549) כדמשמע לעיל סעיף סז לעניין קליפין וגרעינין, ועד"ז בסי' רעט ס"ג שמתור לאיסטניס לטלטל נר שכבה בשבת אם אינו יכול לסבול שיהא מונח אצלו, מפני שהרי נר זה לו כגרף של רעי לכל אדם שהתירו לטלטלו להוציא מביית, ולכאורה הא דנקט להלן בדוגמאות של רעי וקיא וצואה משום שהם מאוסים בשווה אצל כל אדם אפילו במקום שאינו יושב אלא רק עובר בתדירות, אבל שאר לכלוכים אינם שווים אצל כל אדם, יש שאינם מאוסים אצלם כלל, או שמאוסים אצלם רק בכמות גדולה או רק אם יושב לידם ממש, וראה סי' רעט שם: ומכל מקום אין כל אדם יכול לומר איסטניס אני אלא מי שידוע שהוא איסטניס.

550) היתר טלטול גרף של רעי אינו אלא בדבר המאוס, ולא מצינו שהתירו מחמת אי הנעימות בדבר שאינו מאוס, ובמקום של צער או אי נעימות גדולה ביותר יש לשקול אם הוא בגדר של 'כבוד הבריות' (שגדרו שונה כדלהלן הערה תקסא, ובכלי שמלאכתו לאיסור יש לשקול אם פינוי מחמת אי-נעימות נחשב כטלטול לצורך מקומו).

551) אף שלעיל סעיף סז משמע שרק הצטברות של קליפות נחשבת כדבר מאוס, בזמננו שהבתים נקיים ביותר - אפילו לכלוך מועט או מקק וכיוצא-בזה נחשב כגרף של

בְּלֹא כְּלֵי תְּרִיגוֹ, וְזֶה הוּא תְּרִידוֹ הַנִּקְרָא בְּכָל מְקוֹם "גְּרַף תְּרִיטוֹ" שֶׁל רַעֲיִי. וְכֵן אִם הֵם בְּמִבּוּי בְּמְקוֹם דְּרִיסַת הַרְגֵל - מִתֵּר לְסַלְקָם לְצַדִּדִּין.

אָבֵל אִם הֵם מְנַחִים בְּחֶצֶר אַחֲרַת שְׁאִינוֹ דֵּר שֶׁם תְּרִיטוֹ, וְכֵן אִם הֵם בְּחֶצֶר שְׁאֲחֹרֵי הַבַּיִת, שְׁזֵהוּ מְקוֹם שְׁאִין מְקַפִּידִים עָלָיו אִם יֵשׁ בוֹ טְנוּף, אֲלֵא אִם כֵּן יוֹשְׁבִים שָׁם, אָבֵל בְּשְׁאִין יוֹשְׁבִים שָׁם אִין מְקַפִּידִין תְּרִיטוֹ אֶף שְׁנִכְנְסִים וְיוֹצְאִין שָׁם, הוֹאִיל וְאִין נִכְנְסִין וְיוֹצְאִין שָׁם תְּדִיר, לְפִיכָד אֲסוּר לְהוֹצִיאָם מִשָּׁם, אֲלֵא אִם כֵּן יוֹשֵׁב שָׁם.

וְאִם יֵרָא מִפְּנֵי הַתִּינוּק שְׁלֹא יֵלֵךְ שְׁמָה וְיִתְלַכְלַךְ בָּהֶם - מִתֵּר לְכַפּוֹת עֲלֵיהֶם כְּלֵי, שְׁהַפְּלֵי נִטְלֵל אֶף בְּשִׁבִיל דְּבַר שְׁאִינוֹ נִטְלֵל בְּשִׁבְתֵי תְּרִיטוֹ, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר בְּסִמְנֵן רַעֲיִי.

וְאֶף אִם הֵם בְּחֶצֶר שְׁדֵר בָּהּ, אֲלֵא שְׁהֵם בְּחֶלֶק הַמְּקַצֵּה מִתְחַצֵּר לְאַשְׁפָּה אוֹ לְתַרְנַגְלוּן - אֲסוּר לְהוֹצִיאָם מִשָּׁם.

וְאִם גְּרַף שֶׁל רַעֲיִ עוֹמֵד בְּמְקוֹם שְׁאִין מְקַפִּידִים עָלָיו בְּשִׁהוּא עוֹמֵד כָּד, אֲלֵא שְׁהוּא מְלֵא וְאִי אֲפִשֵׁר לְפָנוֹת עָלָיו שָׁם - מִתֵּר לְהוֹצִיאֹ וְלְהַחְזִירוֹ בְּרִירָה שְׁיִתְבָּאֵר, מִשּׁוּם כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת תְּרִיטוֹ:

חלק ב סימן שח, דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת סעיף עב

ביאורי הלכה

זה ⁵⁵⁸ תְּרִיטוֹ] אִין מְקַפִּידִין - לפעמים דבר שאצל אדם אחד מותר בטלטול משום 'גרף של רעי', אינו מאוס עד כדי כך אצל אדם אחר - ואסור לו לטלטלו ⁵⁵⁹. תְּרִיטוֹ] נִטְלֵל בְּשִׁבְתֵי - יש המחמירים שלא יגע הכלי במוקצה ⁵⁶⁰. תְּרִיטוֹ] כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת - משום כבודו חכמים התיירו (או לא גזרו) טלטול 'גרף של רעי' אף במקום שאין להתיר זאת מצד היתר 'כבוד הבריות', וכגון שיכול לשבת במקום אחר, או שיכל לסלקו מערב שבת, וכן גם אם יוצא כעת מביתו ואין בדעתו לחזור עד למוצאי שבת - מותר לפנותו ⁵⁶¹.

ציונים והוספות

558) והוא הדין לחדר מחדרי הבית, כגון מחסן וכיוצא בזה.
559) ראה סי' שלו סעיף ב: שהם לו כגרף של רעי שהתירו לו להוציאו לאשפה מפני כבודו, וראה סי' רעט ס"ג (הובא לעיל הערה תקמט) ובש"כ פכ"ב הערה קכג שמותר לטלטל גרף של רעי עבור מי שהוא מאוס אצלו גם על ידי מי שאינו מאוס אצלו.
560) ראה לעיל הערה קנד; ולכאורה טלטול זה נחשב כ'טלטול לצורך גופו' ואם-כן מותר לטלטל גם כלי שמלאכתו לאיסור לצורך דבר שאינו ניטל בשבת.
561) חכמים התיירו באופן גורף כל טלטול 'גרף של רעי', ולכך מותר אפילו לשבת לכתחילה בסמיכות לטינוף ואז לפנותו משם (כדלהלן), אך מצד היתר 'כבוד הבריות' לא מתירים בכל כיוצא בזה, ומאידך, לא התיירו במקום 'גרף של רעי' אלא טלטול מוקצה, אבל אסור לטלטל גרף של רעי לכרמלית אף אם אין פתרון אחר אלא במקום שזה נכלל בהיתר 'כבוד הבריות' הדוחה כל איסורים דרבנן.

תְּרִיטוֹ] בְּלֹא כְּלֵי - וכל שכן שמותר לסלקו בכלי ממש, שהוא טלטול אגב הכלי, וכן אין צריך להוציאם כלאחר יד או על ידי נכרי וכיוצא בזה ⁵⁵⁵. תְּרִיטוֹ] וְזֶה הוּא - היינו היתר טלטול זה (טלטול דבר המאוס ממקום שדרים בו) הוא נקרא 'גרף של רעי' ⁵⁵⁶. תְּרִיטוֹ] בְּכָל מְקוֹם גְּרַף - נקרא בכל מקום 'גרף' שהוא כלי ⁵⁵⁷ משום שסתם צואה מונחת בכלי, אבל לעניין היתר הטלטול אין חילוק בין מונח בכלי או שמוציאו בידיו.
תְּרִיטוֹ] דֵּר שָׁם - מקום ציבורי או בית-כנסת וכיוצא-בזה אינו בכלל היתר גרף של רעי - אלא אם כן יושבים שם או נכנסים ויוצאים תדיר ומקפידים על

ניתן להסתמך על היתר טלטול 'גרף של רעי' להזנת הקליפות מעט (אף אם מפריעות לו כשהן ממש מולו), אלא רק בפנינין למקום אחר; ועל-פי-זה בעת החלפת טיטול מלוכלך וכיוצא-בזה, אף שמותר להניחו בסמיכות למקום ההחלפה וליטלו שוב לאחר מכן כדי להשליכו לאשפה (כמו שהוא בקליפות של אגוזים שמותר להניחן על השלחן ולפנותם שוב לאחר מכן), אין להזיזו לשום צורך אחר מלבד סילוקו ממקום זה.
555) כי התיירו (או לא גזרו על) טלטול 'גרף של רעי' לכל צורותיו, עיין להלן הערה תקסא.
556) אבל טלטול דבר שאינו מאוס אלא מצערו וכיוצא בזה (ראה לעיל הערה תקנ), או טלטול דבר מאוס ממקום שלא דר בו אינו בכלל היתר זה (אלא אם כן יושב שם, כדלהלן), ואם התיירו בכמה מקומות הוא משום 'כבוד הבריות'.
557) כלי החרס של רעי נקרא 'גרף', וכלי החרס של מי רגלים נקרא 'עביט' (רש"י ברכות כה, ב ד"ה גרף).

~ שולחן ערוך רבנו הזקן לפי לוח "רב יומי" - הלכות פסח ~

~ יום ראשון ~

חלק ג סימן תמז דין תערובות חמץ בתוך הפסח:

יב עיסת חמץ שנפלה למים צוננין אף על פי שנשרית בתוכן מעת לעת מותר לשתותן בערב פסח משש ולמעלה אחר שסיננין מפני שמן הסתם עיסה של חמץ הוא נותן טעם לפגם במים וכן שעורים נותנים טעם לפגם במים שהן מבאישין אותם:

ב ככר שלם של חמץ שנתערב אפילו באלף ככרות של מצה אינו מתבטל בתוכם ואסור לאכול מהתערובות בערב פסח משעה חמישית ואילך לפי שככר שלם הוא דבר שבמנין (פירוש שצריך למכרו במנין מחמת חשיבותו ואינו נמכר באומד כמו שדרך למכור דברים שאינן חשובין) וכל דבר שבמנין אפילו באלף לא בטל כמו שיתבאר ביורה דעה סי' ק"ו:

כא כמה דברים אמורים כשהככר הוא אסור מחמת עצמו שהוא חמץ אבל ככר של מצה שנאסר מחמת שנבלע בו איסור כגון שמצאו בו חטה חמוצה שנאפית בתוכו והסירה ממנה וצריך להסיר ממנה עוד מצה וכן מצה שנתכפלה מקצתה ואחר שחתך ממנה מקום הכפול שהוא חמץ צריך להסיר ממנה עוד כדי נמילה כמו שיתבאר בסימן תס"א מפני שנבלע בה טעם החמץ ואם קודם שהסיר ממנה כדי נמילה נתערבה באחרות כולם מותרין ומותר לאכלם בערב פסח עד הלילה ואין צריך להסיר מהם כלום שאותה מצה הבלועה מאיסור נתבטלה ברוב אף על פי שהוא דבר שבמנין אף לאחר שנחתך ממנו מעט, מכל"מקום הרי היא בעצמה מותרת היא והאיסור שבתוכה אינו דבר שבמנין:

~ יום שני ~

כב אפילו ככר שנחתך ממנו הרבה ונתבטל חשיבותו ואח"כ נתערב בפרוסות אחרות של מצה אסור לאכול ולהינות מהתערובות בתוך הפסח מליל מ"ו ואילך ואפילו להשהותם עד לאחר הפסח אסור כמו שנתבאר בסי' תמ"ב ואע"פ שככר נתבטל האיסור ברוב קודם הפסח כיון שאין גוף האיסור נבלל כגוף ההיתר אלא הוא עומד בפני עצמו בתוך התערובות לפיכך כשמגיע הפסח הרי הוא חוזר וניעור ואסור את כל התערובות כאילו נתערב עכשיו בפסח (ויש חולקין ויש לסמוך על דבריהם בשעת הדחק כמו שיתבאר).

אבל חמץ שנתערב בהיתר לח בלח שהן נבללין ונתבטל קודם הפסח בסי' או מחמת שהוא נותן טעם לפגם מותר לאכלו בתוך הפסח דכיון שגוף האיסור כלול כגוף ההיתר ונתבטל בתוכו הרי הוא כמו שאינו בעולם כלל ואינו חוזר וניעור בפסח ויש חולקין על זה ואומרים כיון שיש משהו ממשות

החמץ בתוך התערובות אע"פ שהוא כלול כגוף ההיתר הוא חוזר וניעור בפסח ואסור את התערובות ויש מחמירין עוד דאפילו אם אין בתוך התערובות כלום מממשות החמץ אפילו משהו אלא שנפלט לשם טעם משהו חמץ ונתבטל בתוכו קודם הפסח הרי הוא חוזר וניעור בפסח כגון תרנגולת מבושלת שמצא בה חטה מחומצת והסיר ממנה החטה קודם הפסח אסור לאוכלה בתוך הפסח מפני שטעם משהו שנפלט מן החטה לתרנגולת חוזר וניעור ואסור את כל התרנגולת והלכה כסברא הראשונה וזו שרוצה להחמיר כאחת משתי סברות האחרונות יחמיר לעצמו אבל לא יורה כן לאחרים.

אבל אם לא הסיר החטה מן התרנגולת עד שנכנס הפסח אע"פ שהוציא את התרנגולת מהקדירה קודם כניסת הפסח והניחה בקערה בלא רוטב אם כשנכנס הפסח היתה התרנגולת עדיין חמה בכדי שהיד סולדת בו אפילו לא היתה חמה אלא רגע אחד הרי באותה רגע שבתוך הפסח חזרה החטה ופלטת טעם משהו לתוך התרנגולת ואוסרת את כולה אם התרנגולת היא שמינה ואם היא כחושה צריך להסיר ממנה במקום החטה כעובי רוחב גודל ולמנהגו מדינות אלו שאין מחלקין בין כחושה לשמינה הרי כל התרנגולת אסורה ככל ענין:

~ יום שלישי ~

כג כלי שהיא בלוע מחמץ שנתערבה בכלים אחרים אינו מתבטל בתוכם אפילו הן אלף וצריך להגעיל את כולם אם רוצה להשתמש בהן בחמין לצורך אכילת הפסח או לצורך אכילת ערב פסח משעה ה' ואילך דכיון שעל ידי הגעילה אפשר להפריד מן הכלים את האיסור הבלוע בכלי הרי זה כדבר שיש לו מתירין שאינו בטל לעולם (ואע"ג דבשאר איסורין לא קיימא לן הכי כמו"ש ביו"ד סי' ק"ב מכל"מקום בחמץ בפסח מחמירין ט"ו).

לפיכך אם היה כלי זה שנבלע בו חמץ כלי חרס שאינו נכשר בהגעלה הרי הוא מתבטל ברוב כלי חרס אחרים של היתר ומותר להשתמש בכל הכלים בחמין בערב פסח עד הלילה ומותר לאכול חמין הללו בתוך הפסח אבל אסור להשתמש בהן בחמין בתוך הפסח כדון יבש ביבש שנתבטל ברוב קודם הפסח שהוא חוזר וניעור בפסח:

כד פרוסת פת שנפל ליין צונן אע"פ שנמלה משם קודם הפסח, מכל"מקום יש לחוש שמא נתפררו ממנו פירורין דקין ונשארו בתוך היין ולפיכך אם לא סיננו את היין עד שנכנס הפסח הרי נפלט טעם הפירורין לתוך היין בפסח על ידי שנכבשו בתוכו מעת לעת דהיינו משעה שנפל לתוכו עד שעה שמסננו בתוך הפסח שבסוף המעת לעת נעשה כמבושלת כמו"ש ביו"ד סי' ק"ה ואז הוא פולט והולך מעמו לתוך היין ונאסר כל היין אפילו בהנאה ואסור להשהותו עד לאחר הפסח.

~ יום חמישי ~

בז כמה דברים אמורים במיני מלוחים יבשים כגון גבינה מלוחה ודגים מלוחים שאינן שרירים במים או בציר מעת לעת בתוך כלי חמץ אבל אם היו שרירים במים או בציר מעת לעת אפילו לא היה הכלי בן יומו בשעה שנתנו המליח לתוכו אסור (ועיין ביורה דעה סי' ק"ה דלא נאסר אלא מה שמונח ממנו בתוך המים והציר אבל המקצת שיוצא חוץ מהמים והציר לא נאסר) לאכלו אפילו ביו"ט האחרון של גלויות אע"פ שהוציא מהכלי של חמץ קודם הפסח והדיחו יפה יפה בכלי של פסח מן המלח הדבוק בו, מכל-מקום כיון שנכבש מעת לעת בתוך כלי של חמץ הרי נפלט טעם החמץ מן הכלי לתוכו על ידי כבישה זו שכל הכבוש מעת לעת הרי הוא כמבושל.

ואע"פ שהכלי לא היה בן יומו ונפגם טעם החמץ שבתוכו, מכל-מקום כשהטעם הפגום נבלע לתוך המליח שהוא חריף וחזק מחמת טעם המלח שנכנס בו הרי טעם פגום זה נהפך בו לשבח שהחריפות מבטל את פגמיותו:

בז כמה דברים אמורים במליח שהוא מלוח הרבה מאד כמו שהוא דרך למלוח בשר או דגים כדי שיתקיימו זמן מרובה ומרבים בהם מלח ולפיכך אף שהן שרויין במים אין המים מבטלין חריפותן אבל אם אינו מלוח כל כך אינו נקרא דבר חריף כיון שהוא שרוי במים הן מבטלין את חריפותו ולפיכך אפילו אם היה הכלי בן יומו בשעה שכבשוהו לתוכו מותר לאכלו בפסח שהרי לא נפלט החמץ מהכלי לתוכו עד סוף מעת לעת משעה שנכבש וברגע ההיא שבסוף המעת לעת כבר יש יותר ממעת לעת משעה שנבלע החמץ לתוך הכלי וכבר נפגם טעמו:

~ יום שישי ~

בז כמה דברים אמורים כשנתן עליו המים קודם שנראה הציר בתוך הכלי של חמץ שנכבש בתוכו או אפילו לא נתן עליו את המים עד לאחר שנראה ציר בתוך הכלי אלא שלא שהה הציר בתוך הכלי (קודם שנתן עליו מים) כשיעור בישול דהיינו בכדי שאם היה נתן הכלי עם הציר שבתוכו על גבי האור היה הציר מתחיל להרתח אבל אם לא נתן עליו מים עד לאחר ששהה הציר בתוך הכלי כשיעור בישול אם היה הכלי בן יומו אסור לאכול מהמליח שנכבש בתוכו אפילו ביום טוב האחרון לפי שהציר הוא דבר חריף כיון שהוא יוצא מהמליח על ידי כח המלח שעליו הרי כל כח המלח בציר ודינו כרותה גמור כמ"ש ביורה דעה סי' ס"ט וצ"א וכיון ששהה הציר בכלי כשיעור בישול הרי הוא כאילו נתבשל בתוכו ונבלע חריפות הציר בתוך הכלי ועל ידי כן נעשה טעם החמץ הבלוע בכלי חריף מעט על ידי חריפות הציר שנכנס בתוכו וכיון שטעם החמץ הבלוע בכלי נעשה חריף מעט בעודו משוכח דהיינו בעוד שהכלי הוא בן יומו אינו נפגם לעולם אפילו לאחר כמה ימים:

כמה דברים אמורים כשסיננו בתוך הפסח ומצא בו פירורין דקין אבל אם עדיין לא סיננו מותר להשהותו עד לאחר הפסח וכן מותר ליהנות ממנו בכל מיני הנאות בתוך הפסח כיון שכבר הסיר ממנו קודם הפסח את הפת שנפל לתוכו ואין בו אלא חשש בעלמא שמא נשארו בו פירורין ודי לאסור אותו בשתיה ואם נתערב מיין זה ליין אחר גם הוא אסור בשתיה.

~ יום רביעי ~

ואם סינן אותו קודם הפסח מותר לשתותו בפסח בכל ענין אפילו יש כמה ימים משעה שנפל הפת לתוכו עד שעה שמשננו שאף שנפלט טעם הפת לתוך היין כבר נתבטל בשישים קודם הפסח ואינו חוזר וניעור:

[ואפילו אם סיננו בתוך הפסח ולא מצא שום פירור על המסגנת אף על פי כן יש לחוש שמא היה בו פירור דק מאד שאינו נרגש בראות העין מחמת שהוא מעורב בלחלוחית יין שעל פי המסגנת ונפלט טעמו בפסח לתוך היין.

ומכל-מקום אם אין מעת לעת משעה שנפל הפת לתוך היין עד שעה שמשננו בתוך הפסח אין לחוש שמא נפלט טעם הפירורין לתוך היין כמו שהוא צונן ואף על פי שיש מחמירין בחמץ בפסח אפילו נשרה החמץ בצונן כמו שיתבאר בסימן תס"ז מכל-מקום כיון שאין כאן חמץ גמור אלא ספק שמא נשארו בו פירורין דקין יש להקל בדבר ואפילו אם כשסיננו בתוך הפסח מצא פירורין על פי המסגנת שבודאי היו בתוך היין בפסח, מכל-מקום אם הוא שעת הדחק כגון שהוא צריך ליין זה לארבע כוסות או לקידוש ולהבדלה יש לסמוך על האומרים שהחמץ בפסח אינו אוסר בפחות ממעת לעת.]

בה וכשמסננו בין קודם הפסח בין תוך הפסח צריך לזהר לסננו בכגד עב קצת שלא יוכל שום פירור דק לעבור תוך נקבי הכגד לפיכך אם נפל פת לתוך מי דבש אם הוא עב קצת שלא יוכל לעבור בגד שהוא עב קצת אין לו תקנה לשתותו בפסח אע"פ שהסיר ממנו את הפת שנפל לתוכו שמא נשארו שם פירורין דקין:

בז כל מיני מלוחים מותר לאכלם בפסח מן הדין בלא שום שרייה והדחה כלל אע"פ שלא נזהרו בהן מחימוץ דהיינו שלא בדקו את המלח מפירורי חמץ שדרך להמצא בו שהרי אע"פ שהיו בו פירורי חמץ כבר נימוסו ונימוחו ונתבטלו בשישים קודם הפסח.

ואפילו נמלחו בתוך כלי של חמץ בן יומו דהיינו שנשתמשו בו חמץ בחמין תוך מעל"ע למליחה שעדיין לא נפגם חמץ הבלוע בכלי אף על פי כן אין המלח מפליטו מן הכלי ומבליעו באוכל הנמלח בתוכו לפי שאין כח במלח אלא להפליט מוחל מן האוכל שהוא רך אבל לא מן הכלי שהוא קשה:

ידי שרייה והרחה ואפילו אם כלי זה של חמץ זה שנכבש בתוכו לא נבלע בו מעולם כל כך חמץ שלא יהיה בדבר שנכבש בתוכו ס' כנגד החמץ הבלוע בכלי מכל-מקום כיון שהוא כבוש בתוכו בתוך הפסח וחמץ בפסח במשהו ואין לו ביטול לעולם אפילו הוא נותן מעם לפגם לפי מנהגינו:

לב אבל אם הוציאו מהכלי של חמץ קודם הפסח אף על פי שהוא מלוח הרבה מאוד והיה כבוש בתוך הכלי כמה ימים מכל-מקום אם לא נבלע מעולם כל כך חמץ בכלי זה שלא יהיה במלוח זה ס' כנגדו מותר לאכול בפסח שאף אם נפלט החמץ מהכלי לתוכו הרי נתבטל בס' קודם הפסח ואינו חוזר וניעור בפסח:

לג בשר שמלחוהו בתוך כלי של חמץ אפילו הוא בן יומיו ונכבש בתוכו כמה ימים בתוך הציר שנפלט ממנו אף על פי שנמלח הבשר הרבה מאד והרי חריפותו מבטל פגימת מעם החמץ שנפלט לתוכו, מכל-מקום אם אחר כך נתייבש הבשר כמו שהוא דרך לייבש בשר כדי שיתקיים לזמן מרובה מותר לאכול בפסח דכיון שנתייבש נתבטל מעם החמץ שבתוכו:

לד ואם בשר יבש זה היה תלוי בחדר שמרקדין שם קמח אין שרייה והרחה מועיל לו להתירו בפסח שהקמח אינו עובר ע"י הרחה ואדרבה הוא מתדבק ונעשה פירווי בצק דקין מאד ונדבקין מאד בבשר:

ל ומכל-מקום אם הוא יודע שיעור המקום מן הכלי שהיה בו הציר קודם שנתן בו המים וברור לו שיש ששים במלוח הנכבש עם מי הכבישה כנגד אותו מקום מן הכלי בכל עוביו מותר לאכול מלוח זה בפסח שהרי לא נכנס חריפות הציר אלא באותו מקום מן הכלי שהיה מונח עליו ושאר החמץ הבלוע בשאר הכלי הוא נותן מעם לפגם בשעה שנפלט לתוך המלוח דהיינו לאחר מעת לעת משעה שנכבש המלוח במים בתוך כלי זה:

~ שבת קודש ~

לא ומכל-מקום לפי מנהג מדינות אלו שאוסרין נותן מעם לפגם בפסח אסור לאכול בפסח בכל ענין אלא אם כן הוציאו קודם הפסח מן הכלי של חמץ שהיה שרוי בתוכו אבל כשהוא שרוי בתוכו בתוך הפסח אף על פי שלא עבר עדיין מעת לעת משעה שנשרה בתוכו עד שעה שהוא רוצה לקנותו ולאכול בפסח וכל צונן שהוא שרוי בכלי אינו מפליט כלום מהכלי פחות [מ]מעט לעת כמו שיתבאר בס' תס"ו מכל-מקום לכתחלה טוב ליהדר מלקנותו אם אין שם שעת הדחק אבל אם יש שעת הדחק מותר לקנותו ולאכול בפסח אם עדיין לא עבר מעת לעת משעה שנשרה בכלי של חמץ עד שעה שמוציאו מתוכו בפסח.

אבל אם כבר עבר מעת לעת אסור לאכול בפסח אפילו על

~ 'תורה אור' פרשת וישלח - הפרשה החסידית ~

ויקח מן הכא בידו

הרי שהיו "בכורות צאנו" נקראים בשם מנחה.

ויובן זה על פי הקדמה: פי נודע "פי אני תוי"ה לא שניתית" (מלאכי ג, י) כתיב, ו"לית מחשבה תפיסא ביה"⁵, ואינו בנגד עלמין כלל, ואף על פי כן "פי מןהי הכל" (דברי הימים א' כט, יד) כתיב, אך הוא על ידי זיו והארה – "הודו על ארץ ושמים כו" (תהלים קמח, יג). וגם הארה זו עצמה מעצמותו יתברך, לא היו העולמות יכולים לקבל חיות ושפע, להיותן בבחינת גילוי עולמות, פי אם על ידי השתלשלות.

"ויקח מן הכא בידו מנחה לעשו אחיו כו" (פרשתנו לב, ה):

הנה כל הקרבנות נקראים בשם "מנחה". כמו שכתוב (בראשית ה, ד): "והכל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלבהו, וישע ה' אל הכל ואל מנחתו כו",

(הנם שהיה קרבן מנחה² בפני עצמו, כמו מנחת סלת ומחבת כו' – אך כל התורה היא כלל ופרט. וכן תפלה שפגג קרבנות³, כל התפלות בכלל נקראים מנחה, ותפלת מנחה בפני עצמה היא פרט⁴.)

4. [כדפוס ויטאמר נוסף:] [ענין בתשובות אמונת שמואל סימן כ' (להרב אהרן שמואל בן ר' ישראל קאידנוב, נדפס לראשונה בפרנקפורט בשנת תמ"ג. שואל לקח נקראת תפלת מנחה, ומבאר).

5. (תקוני זהר בהקדמה י, א).

6. [הארה: נראה לי בדרך אפשר צריך להיות: מהארה – הערת כבוד קדושת ארמו"ד].

1. (נאמר ליל שבת קדש פרשת וישלח, י"ד בסלו תס"ה. ב' נוסחאות נוספות מהמאמר נדפסו במקביל בספר המאמרים תס"ה עמוד ס. וראה לעיל [תורה אור] כד, א דבור המתחיל "וישלח נעקב" הערה 1. נהבאר באריכות בתורת חיים פרשתנו דבור המתחיל "וישלח נעקב" פרק ט ואילך עמוד מג, ד).

2. (וישלמי מניה פרק א הלכה יא).

3. (בכרות כו, ב).

וכמו אריה שהוא בחינת גבורה – "גבור פארי" ¹⁰, שהוא התגברות האור במאד מאד, עד שאי אפשר להיות שורה ומתגלה קדושתו למטה בכלי שנכלל בקדושה, וכמו בהמה טהורה, אלא על ידי דרך נפילת האור ברפ"ח נצוצין שבשכירות-הכלים בג' קליפות הטמאות, ואז הוא בחינת תיה טמאה, שמקבל חיות מנפילות הנצוצים מארי דקדושה, אבל לא בהתגלות בחינת אריה בדרך השתלשלות והתלבשות בבבמה טהורה, רק בחינת מקיף מלמעלה. והוא בחינת "לבונה" כו', כמו שנתבאר במקום אחר ¹¹.

וזהו שעשו היה בכור, שהוא מבחינת "לפני מלך מלך" כו' ¹² בהר שעיר "בארץ אדום כו'", ועשו היה מקור ה' מלכים שמלכו כו': "וימת .. וימלוך .." וימת ..] וימלוך כו' (שם, לב ואילך) – שהוא בחינת שליט המקפת על הולד, שקדמה לולד, והעיקר הוא הולד שנוולד, ובצאתו זורקין השליט כו', שאינו מקבל רק בחינת מקיף. לפיכך עליהם נאמר (תהלים ק"ה, ד): "דם על כל גוים הו' ה'";

ויעקב – יו"ד-עקב ¹³, "הו' ה' אלקינו .." ואהבת את ה' אלקיך כו' (ואתחנן ה, דה). הגם שיוד' היא הארה מצויצמת – "הלא מצער היא" ¹⁴, ויכולה ליכנס בפנימיות, ואין הכלי יכולה לקבל אלא על ידי צמצום, כמו יו"ד כו', כדי שמוזה יהיה לו רשפי אש והתלהבות בתפלה וכיוצא בה. שמפני שהיא הארה מועטת יש פה בלב להיות מכילה.

והמושכת אלקות מלמעלה – גם פן על ידי התלבשות פלים, "אשר קדשנו במצותיו" – "רמ"ח אברין דמלפא" ¹⁵. ובימי האבות שלא ניתנה תורה היו להם עובדות אחרים כמו בארות ומקלות כו'.

מה שאין פן עובדי בוכבים ומזלות ¹⁶, לפי שהוא רם ונשא עליהם, דהיינו בחינת המקיף בלבד, אינו נכנס תוך פנימיותם להיות בטל אליו, רק הוא יש ונפרד בפני עצמו, שאין לו שייכות כלל, הגם ד"קרו ליה אלקא דאלקאי" ¹⁷ :

דהיינו פשלת – הארה, והארה-דהארה. וכל מה שיורד ומשתלשל מטה מטה הוא הארה-דהארה מהעליון ממונו כו'. וכל מיני מדרגות ברבוי התחלקות העולמות ועליות וירידות, הכל הוא בבחינת זיו והארה, אם רב ואם מעט. ויש בזה כמה מיני מדרגות זו למעלה מזו, כמו: עולם-הבא, ותחתית המותם, ואלף הו' – יום שקולו שבת ומנוחה לחיי העול[מי] ⁷, שהוא עילוי אחר עילוי, והכל הוא בזיו וההארה כו'.

הנה יש ב' מיני השתלשלות: השתלשלות האורות בכלים בבחינת פנימיות, שהוא לפי ערך הכלי, שהכלי יכול להגבילו; ויש בבחינת מקיף, דהיינו שאינו מוגבל בכלי.

ויבין זה בעבודת ה' שבלב זו תפלה ברשפי אש: שבאשר האהבה באה מהתבוננות "כי הוא תיך" (נבנים ל, ב) וחי החיים של כל העולמות, נמשך מזה תשוקת הנפש פאשר תוכל שאת לפי מוזה ותכונתה. מה שאין פן כשהאהבה באה מחמת שישים אל לבו ויעמיק בעומקא דלפא "כי אני ה' לא שניתי" פתיב, ו"לית מחשבה תפיסא כו'", אשר על פן תכלה אליו נפש כל חי להבטל במציאות ולהתפלל ב"אחד" ממוש. ולכן, פאשר ישים אל לבו גם פן ריחוקו מאינסוף ברודי-הוא, אשר ירדה הנפש "ותרד פלאים" ⁸ ב"עלמא דפרודא" ⁹ כו', תהיה התגברות האהבה ביותר מאשר תוכל שאת, עד שאין פח בנפש לכלוא את האהבה רבה. והוא בחינת "בכל מאדך" (ואתחנן ה, ה) – "בחילא יתיר כו'":

והנה כתיב (יחזקאל א, י): "פני אריה אל תימין ..] ופני שור מהשמאל", שבחינת פני השור הוא למטה ממדרגת האריה במרובה, שבחינת "פני אריה" הוא "אל תימין" כו'; ואף על פי כן, למטה בעולם-הזה, הרי השור הוא בהמה טהורה, והארי הוא תיה טמאה.

והענין: כי אדרבה, מה שהוא למעלה במדרגה יותר גבוה, אין לו התלבשות בכלי למטה להיות גילוי בחינתו כמו שהוא למעלה בקדושה.

7. (תמיד בסופה).

8. (איכה א, ט).

9. (עולם הנבדלים, הנפרדים. ראה זהר חלק א בראשית כא, ב).

10. (אבות ה, ב).

11. (לעיל פרישת תולדות דבור המתחיל "ראה ריח בני").

12. (פרשתנו לו, ח"ט). לא: "ושב עשו בהר שעיר, עשו הוא אדום, ואלה תלדות עשו אבי אדום בהר שעיר .. ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך

מלך לבני ישראל").

13. (נשמן לעיל כא, א).

14. ("ותחי נפשי" לשון הפתוח ורוא ימ, כ, מצער – קמנה. רש"י שם).

15. (תנא ריש פרק כג בשם התקונים. ראה תקוני זהר תקון ל עד, סוף עמוד א).

16. (אבות העולם).

17. (מנחות ק, א).

הדבור שלמטה, שחיותו מדברים גשמיים – דבר זה יקר מאד בעיני ה', וכמשל צפור הנ"ל.

וכן כל הקרבנות, כבשים ועזים, הוא מהתלבשות ב"ע כו', ולכן בשעולה למעלה הוא דבר חדש מה שלא נראה כן בעולמות עליונים, ולכן הם המעלים מ"נ.

ולכן נקרא בשם "מנחה" – מנחה ראשיתית: מ"ן – מיוני-נוקבין²⁴; ח' – חכמה, ומזל הח' – "נוצר חסד"²⁵; ומשפיע בה' – "בה' בראם"²⁶, היא בחינת בנסת-ישראל (גם לשון מנחה – מלשון נוחח²⁷).

והנה לעתיד-לבא כתיב (צפניה ג, ט): "אז אהפך אל עמים שפה ברורה כו'". וכן דוד המלך עליו-השלוש אמר (תהלים קה, א): "הודיעו בעמים עלילותיו" וכתוב (תהלים צו, ג): "הכו לה' משפחות עמים כו'"; "ויאמרו בגוים כו'"²⁸. ולהבין, מה לנו להזכיר את עובדי-כוכבים?²⁹

אך הענין: כי הנה כל הברורין הוא מבחינת "עמים", ששם נפלו רפ"ח הנצוצין. והוא על ידי בחינת "לבונה", שהוא המקור שעליהם, שהוא יתברר ויעלה למעלה בקדושה, ויהיה עשו במדרגתו הגבוה "לפני מלך מלך כו'" מעולם התהו – בקדושה.

פי יעקב – י"עקב הוא בחינת פנימיות (תהלים עה, ה): "ויקם עדות בעיניך ותורה שם ביש"אל". ו"אתם קרויים אדם"³⁰: אדם – מ"ה³¹ – עולם התקון, ולעתיד-לבא יתברר גם עשו שמעולם התהו, בחינת המקור, שיהיה בחינת מקור-דקדושה ויכלל הכל בעיקב, שיהיה ליעקב גם בחינת המקור, שהוא בחינה ומדרגה יתור עליונה, שם ס"ג שהוא גדול משם מ"ה, ו"אשת חיל כו'"³².

והנה הקרבנות הם העלאת מ"ן להיות "ריח ניחוח"¹⁸. דהיינו, כמו ריח שהוא משיב את הנפש, כך הקרבנות הם מעלים מ"ן בבחינת ריח שיהיה "ניחוח להו"ה" – גילוי המשכת והשראת שכנתו שיהא שורה ומתגלה בחינת אלקות בנפשו. וזהו "ניחוח" – לשון ירידה¹⁹, דהיינו שיהא ירידה והשתלשלות אלקות מעלה לעלה עד שיפגם ויתגלה בנפש האדם בתוכו ובפנימיותו ממש. והפעם, כי הנה ענין העלאת מ"ן, היינו כמו שמביאין למלך דבר חדש בכדי שיפנה אל בקשה הקמנה והתמוכה לגבי מעלת ומדרגת המלך. שעל ידי דבר חדש הוא ממושיך לב המלך; כמו על ידי צפור המדברת²⁰, הגם שבני אדם מדברים בבניה יתירה, אך מצד החידוש שהצפור תדבר, על ידי זה ימושיך ועורר "לב מלכים אין חקר"²¹ שיפנה לבקשת ההדיוט.

ולכן העלאת מ"ן תלוי באתערותא דלתתא דייקא – נפשות ישראל המלוכשים בגוף כו'. הגם שהמלאכים עומדים ברום עולם²², ותמיד מששת ימי בראשית בלי הפסק אומרים ביראה "קדוש"; גם בדת יותר ידברו²³, שהשגתם גדולה ועצומה, ומתענגים על ה' לאין קץ. מה שאין כן למטה, שיש מחשבות זרות רבות המורדות ומפילות לב האדם, וגם האהבה שמעורר חולפת ועוברת ויש לה הפסק וכו'.

אך בשביל החידוש שבזה, שהרי כח זה באדם למטה להיות מדבר הוא מאכילה ושתיה, ומי שאינו אוכל ג' ימים נעשה חלוש ואין לו כח הדבור בשלימות, וכן כמה מניעות שתלוי בגשמיות, כמו מניעת הקור כו', הרי כח

18. "אשה ריח ניחוח לה". ונקרא א, ט. ועוד.

19. (על פי לשון חז"ל יבמות סג א. וראה ספר הקהיר סימן מו) קט: "ואין ניחוח אלא ירידה, דכתיב (שמו"ג, כב): "ונדר" ונתקדמונן "ניחוח" כו'". וראה גם בחי' על הפסוק ונקרא א, ט.

20. והבא גם לעיל וצא כא, ג. ויש נסמן.

21. (משלי כ, ג).

22. (ברפת יוצר אור: "ואשר משרתיו פולם עומדים ברום עולם... ואומרים ביראה: קדוש").

23. (על פי איוב לר, לה: "לא בדת ידבר").

24. (ומצינו דוגמתו) (תיבה ארמית בראשי תיבות דתיבה בלשון הקדש) יחית בתיבת אנכי [אנא נפשי בתיבת יחית] שבת קה, א. – תורת מנחם תשמ"ח חלק ג עמוד 574 הערה 32).

25. (תשא לר, ז. ראה ותר חלק ג רפמ, ד. עין חיים שער הקללים פרק ה.

"ואולי יש לומר שבכתבו "מזל הח' נוצר חסד" מוסיף רמז בראשי תיבות ד"מנחה" "מזל נוצר חסד" או מזל נוצר שהוא מזל הח', מזל השמיני". תורת

מנחם (שם).

26. (בראשית ב, ד: "אלה תולדות השמים גו' בהבראם". מנחות כט, כ: "בה' בראם").

27. (ראה מדרש שכל טוב (בובר) בראשית פרשתנו על הפסוק (לב יד), "מנחה לעשו אחיו": "עקר מלת מנחה לשון מנוחה, שמניח פעם וחרון אף מעל שולחה". וראה ש"ף על התורה בשם הרקאנטי על הפסוק (ונקרא ב, א) קרבן מנחה – מלשון מנוחה. וראה אכן ענין על הפסוק (נח ה, כא): הניחוח – מלשון מנוחה).

28. ("ה' מלך". דברי חזקים א' טו, לא. "אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה". תהלים קכו, ב).

29. (אמות העולם. בפרים ראשון נוסף (בנראה מפני יראת הנצונות): "שהם האומות הנקדמונים").

30. (יבמות סא, א. ותר חלק א כ, ב. חלק ב כה, ב).

31. (אדם בגימטריא מ"ה).

32. ("עמרת בעלה". (משלי יב, ד).

ב. ו: "וימינו תחבקני", שהמשפיע מחבק את המקבל ומקיפו מכל צד להגביהו למעלה בו, והיינו לפי שעשו שרשו מבחינת מקור, מעולם התהו.

אך הדרך שנייע לזה הוא על ידי פי "והוא עבר לפניהם"³⁷, בחינת "והוא בו"³⁸.

ואחר כך: "וישתחו ארצה שבע פעמים" - בחינת נפילת אפים ללקט נוצצין.

"עד גשתו עד אחיו" - פירושו: עד שגשש ופגע באחיו, דהיינו שלקט את הטוב שבעשו, בחינת "לבונה", שעל ידי זה הוא אחיו של יעקב - שהמקור והפנימי נלקחו ממקום אחר.

ואז (שם, ד): "וידרן עשו לקראתו" - עשו הוא פח המלוכש בעשו הגשמי - רץ ממשה למעלה לקראתו. וכמשל הגרות שבטלים לאבוקה פאשר נקרבו אורם לאור האבוקה בו. ואחר שנברר בחינת הטוב שבו אזי "ויחבקוהו" - מלמעלה למטה, שגכנס המקור עליון גם בן יעקב. ונמצא שגבללו יעקב כל הבחינות בפ"ל.

ועל ידי זה "וישקהו" - בחינת נשיקו, ונקוד עליו - בחינת נקודות הוא בחינת חכמה. והיינו לפי שבשבורה היה הסתלקות חכמה ועתה אחר הפירור הגה נתגלה.

ואחר כך "ויבכו": הגה בכיה היא מפני שמחה או מרירות. שעל ידי פיוץ פמוח דוחה המותרות בליחות הדמעות, ועל ידי שמחה הוא כמו שכתוב בזהר "שיר השירים" גבי רבי עקיבא, שזלגו עיניו בו³⁹.

והיינו, לפי שהשמחה הוא התפשטות החיות - כמו שכתוב (משלי טו, ג): "שמועה טובה תדרשן עצם", וכמעשה דאספסינום בו⁴⁰ - הוא הילוך הדים בעורקים, וכן ברוח החיות שבו, וכן בהמשכות מוחין הרשים. פי יש בחינות: עבור, וניקה, מוחין.

והנה כפי ההמשכה שלמעלה כך צריך להיות המין שמלמטה. וכדי להמשיך בחינת המקור עליון דקדושה צריך להיות העלאת מין בבחינת מקור, דהיינו למעלה מכדי שתוכל נפשו שאת וכנ"ל.

ובפרט כשרואה כנפשו הפחיתות מ"רבות מחשבות" המעיקים וטורדים ומפילים, אזי צריך הוא לצעוק אל ה' בצר לו³³ - למעלה מכדי שתוכל נפשו שאת.

ולכן בשראה יעקב את עשו למטה קם עליו - הקריב מנחה, היא העלאת לעשו אחיו שלמעלה - מעולם התהו, ששם הוא "אחיו".

פי יעקב יש לו ב' בחינות - רצוא ושוב: שוב בבחינת י-עקב, ורצוא בבחינת ביטול לגמרי בו, להמשיך בחינת המקור עליון. ואזי יהיה עשו שלמטה ממילא בטל, ואזי יקוים "אז אהפך אל עמים", פי "מעשה אבות סימן לבנים"³⁴, שהם עשו הכנה לבניהם לעתיד לבא במעשיהם.

והנה העלאת מין של התקין גלוי וידוע לנו על פי התורה (פנחס כח, יא.ט.ב): "פרים בני בקר שנים בו"; בפסח כך ובשבועות כך בו. מה שאין בן העלאת מין לעולם התהו אין אתנו ידע עד מה³⁵, האיד ומה הם הקרפנות ואיזה שיעור; רק יעקב אבינו עליו השלום ידע ענינם, וכך שלח קרפנות: "עוים מאתים בו"³⁶ (פרשתנו לב, טו), שהם קרפנות אחרים אשר לא פתובים פתורה בקרפנות דתקון, ושיעורים אחרים. ולכן הקריב גם גמלים, שהם טמאים, בקרפנות דתקון. אך בקרפנות דתהו פתיב (איב יד, ד): "מי יתן טהור מטמא בו", ששם "במשכה פאורה בו"³⁷ (תהלים קל"ב, י); "קטן וגדול שם הוא בו"³⁸ (איב ג, יט); "השנה ומשנה בו"³⁶.

וזהו ענין "ויחבקוהו"³⁹ (פרשתנו לב, ד) - שעשו חיבק את יעקב. ובכל מקום הזכר מתבק, וכמו שכתוב (שיר השירים

33. (על פי שמואל ב' כב, ו; תהלים יח, ז): "בצר לי אקרא ה'". תהלים קו, ו. כ: "ויצעקו אל ה' בצר להם".
 34. (ראה בראשית רבה פרשה ב, ו. רמב"ן לך קד יב, ו).
 35. (על פי תהלים עד, ט: "ולא אתנו ידע עד מה").
 36. "קטן וגדול". פויט "וכל מאמינים".
 37. (פרשתנו לב, ג: "והוא עבר לפניהם, וישתחו ארצה שבע פעמים, עד גשתו עד אחיו : ודרן עשו לקראתו ויחבקו, ויפל על צוארו וישקהו, ויבכו").
 38. (פירושו: מה שאמר "והוא" ולא "יעקב עבר לפניהם בו", הפונה בחיבת וה"א, זה שהוא כמו שיעקב בשרשו הראשון בבחינת עצמות ופנימיות דאין סוף ברוד הוא קודם ההשתלשלות ותהו ותיקון, שנקרא הוא - לשון נפתר, כמו

"ברוד המקום ברוד הוא בו", וכמו שאמר (תהלים ק, ג) "פי הוא עשנו בו", שהוא הנקרא "סתימא דכל סתימין" ד"לית מחשבה תפיסא ביה כלל" (וכמו שאמר בזהר על פסוק (קרח יח, כג) "ועבד הלוי הוא" - "דא עתיקא ממש בו"), שנהו בשרש יעקב הראשון הנ"ל - "עבר לפניהם" - למעלה מעלה מבחינת התיקון. - תורת חיים שם מה, ב).
 39. (זהר חלק א' ורא צח, ב בפדרש הנעלם: "ואוליף ליה ר"ו מעינים דפסוקי דשיר השירים, והו עניו דרבי עקיבא נתחין נוא". תרגום: ולפד אותו מאתים וששה עשר מעינים של פסוקי שיר השירים, והו עניו רבי עקיבא זולגות דמעות).
 40. (גיטין נו, א: הנה פנים חד מסאני, בעא למסימא לאחרינא - לא עיל. בעא למשלא לאידך - לא נפק. אמר: מאי האי? אמר ליה: לא תצטרע, שמועה טובה אתיא לך. דתביב: "שמועה טובה תדרשן עצם").

שנתקרבו כל פך - מעלה מעלה עם מה שגפלה למטה
מטה פריחוק בשבירת הפלים; עשו ויעקב כמו שני אחין
שלא ראו זה את זה זמן רב מאז היה שבירת הפלים.

וזהו שפתוב לעתיד לבא (ירמיה לא, ח): "בבכי יבאו",
שעל ידי בחינת בכיה דוקא, שהוא על ידי התגלות
מדרגות הגבוהות כו'; "בכתחוננים אוכילם [..] אל נחלי
מים" (שם):

והנה פשיש פלי למטה לקבל השמחה, אז היא
מתפשטת ונותנת מוחין חדשים; וכן על ידי זה מתפשט
רוח החיים לדשן עצם כנ"ל. אבל בשתפלי שלמטה קצון
מהכיל, אזי מתקבץ במוח ודוחה המותרות פליחות
הדמעות.

וענין זה היה גם כן גפי יעקב ועשו, שהיה התגלות
בחינת פתח למעלה מעלה כו', והיה רוב שמחה

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

~ תורת חיים ~

ותלד עדה את יובל - פרשת בראשית

שביו"ד קוץ העליון הוא בחי' כתר שבכתר שלמעלה עדיין
ממקור המושכה שהוא היו"ד דא"כ שהוא נקודה דיו"ד שזהו
כמו החולם שעל היו"ו דיובל הנ"ל וקוץ התחתון ביו"ד שהוא
פונה לגבי הח"א שזהו הגילוי של המשכה מאין דנקודה דחכ'
ליש בהשגה דיבינה ומדות כו' כענין הבן בחכ' וחכם בבינה
וזהו ג"כ יובל במלאפום כו') וגם פ"י יבל לשון בלילה
ותערובות כמו (שפטים יט, כא) ויבל לחמורים כו' והוא מל'
בלול כמו בקריאת שם בבל כי שם בלל כו'. וזהו שם יבל
בקמץ ע"ש העצם כנ"ל ששם כלולים בהעלם וסתומות כל
המדרגו' שעתידי לבא בגילוי למל' בהעלם מחכ' לבינה ומדות
ברכוי אופנים שונים הכל כלול שם בתערובות הכל כאחד
מפני שהוא למעלה מהיות גם מקור להשפיע בגילוי כו' ויובל
במלאפום זהו כאשר כבר נמשך מאין ליש בבינה שמתכללים
המדות דחג"ת ומתערבים יחד באופנים שונים שזה נק' בלילה
ותערובות אבל הוא בגילוי כגילוי כל הגוונים יחד ובהתכללות
ד' רוחות זע"ז בגילוי אבל יובל בחולם הוא מי שעושה
הבלילה ותערובות באופן ההתכללות שהוא מקור המנהיג
בפועל כנ"ל והוא בחי' נקודה דיו"ד דחכ' כנ"ל. וזהו כענין
בלילה ותערובות שנק' התכללו' כסדר דוקא אבל יש בזה ענין
בלבול ותערובות שמתבלבלים שלא כסדר כנ"ל בענין בלבול
הרוחות ע"י רוח סערה כו' זה בא מלמעלה מן כח המקור
המנהיג כסדר דוקא והוא בבחי' עצמות אור הכתר שנק' יבל
בקמץ ע"ש הבלבול שהוא הפוך הסדר לפי שהוא למעלה
ממקור מציאות המדות כו' והכל עולה לענין אחד:

(מב) ואחר כל הנ"ל יובן מ"ש ותלד עדה את יבל הוא היה
אבי יושב אהל ומקנה ושם אחיו יובל כו'. והנה
ע"פ דקדוק לה"ק יש הפרש בין יבל בקמץ תחת היו"ד ובין
יובל בחולם על היו"ד ובין יובל במלאפום וכאן אמר יבל
בקמץ ויובל במלאפום כו' דיובל בחולם הוא בחי' האמצעי
בין יבל בקמץ ובין יובל במלאפום. הענין הוא דפי' יובל בחולם
זהו המנהיג בפועל והכל מתנהג על ידו ופי' יובל במלאפום
זהו מי שמתנהג ויובל ע"פ העליון ממנו שמנהיגו ענין נפעל
כידוע ופי' יבל בקמץ ובלא וי"ו זהו ענין שם העצם כמו שהוא
שעדיין אינו מנהיג בפועל אלא שממנו נמשך מקור ההנהגה
בפועל ע"כ נקוד קמץ תחת היו"ד ובלא וי"ו שהו"ו מורה על
בחי' המשכ' והנהגה בפועל. וידוע שהקמץ בכתר ופתח
בחכמה וגם החולם שהוא בכתר זהו כתר דחכ' שבא לגילוי
מן העלם עכ"פ משא"כ הקמץ שהוא בסתימות והעלם
לגמרי רק שממנו יהיה מקור להמשכת העלם דחכ' לגילוי
וזהו עיקר הפרש בין יבל בקמץ ליובל בחולם וביו"ו ובין יובל
במלאפום שזהו כאשר נמשך כבר מאין דחכ' שהוא היו"ד
ליש כו' וע"כ נקוד במלאפום שהוא ענין נפעל שהוא גילוי
ההנהגה והמשכה שמתנהג מעליון הימנו דהיינו מחכ' לבינה
ומדות וא"כ יובל בחולם הוא בחי' הממוצע בין יבל בקמץ
שהוא הסתימות והעלם לגמרי שבפנימית הכתר ובין יובל
במלאפום שהוא המתגלה ונמשך מן העלם כו' וכאן לא
הזכיר רק יבל בקמץ ויובל במלאפום ולא הזכיר יובל בחולם
אלא יובל במלאפום כו' (וזהו כמ"ש במ"א בענין ג' קוצין

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

~ דרך מצותיך ~

שורש מצות התפילה

רב עד אין קץ אפי' מבחי' וגדר חכמה עד שבחי' חכמה נחשבת אצלו ית' כבחי' עשייה גשמיות עכ"ל. הרי מובן היטב מדברי קדשו כל מש"ל שבחי' הי"ם נק' בריאה יש מאין כיון שכתב שבחי' חכמה נחשבת אצלו ית' כבחי' עשייה גשמיות, והעשייה גשמיות היא ודאי בריאה יש מאין כנ"ל באריכות שהיא דילוג הערך לגמרי אפילו לגבי שכליים נברלים מחומר ומכ"ש לגבי הספירות ומכ"ש לגבי א"ם ב"ה, וא"כ מדרכת שבחי' חכמה נחשבת אצלו ית' כבחי' עשייה גשמיות, מובן שהיא ג"כ בחי' דילוג הערך לגמרי לגבי א"ם ב"ה כדילוג ערך העשי' לגבי א"ם ב"ה, ואע"פ שאצלינו יש דילוג כמה ערכים מעשייה גשמיות לגבי החכמה כנ"ל, מ"מ לגבי א"ם ב"ה שמרומם ומתנשא רוממות אין קץ ממש מהספירות הוא שוה ומשוה ממש בחי' הח"ע עם העשייה גשמיות, עד"מ שלגבי דבר שבלי גבול ממש שוין אחת עם אלפי אלפים וכמ"ש במ"א, והואיל שהחכמה היא דילוג הערך לגמרי ממהות אור א"ם ב"ה הרי זו בחי' בריאה יש מאין ולא בחי' השתלשלות מעילה לעילה ח"ו, ומדרכת שאחר שנתלבש אור א"ם בכלים דחב"ד אז שייך לומר מ"ש הרמב"ם הוא היודע והוא המדע כו', הרי שהוא וחכמתו ודעתו א' ממש והן אלהות וכמבואר שם בפנים, וזה לכאורה תרתי דסתרי, ואמת שכ' שם שיחודו שמתייחד עם מדותיו שהאציל מאתו ית' ג"כ אינו בבחי' השגה להשיג אך מתייחד בהן ולכן נק' הספירות רוא דמהימנותא שהיא האמונה שלמעלה מהשכל, אך אעפ"כ מבואר שם פ"י שע"י משל האור יוכן לנו קצת ענין היחוד כו' יעו"ש. וע' באגה"ק דאיהו וגרמוהי הקשה ג"כ אך הא"ם חד עם גרמוהי כו' ותי' שם שהכוונה לומר שהם אלקות לברוא יש מאין כמו הא"ם ולא בבחי' השתלשלות עילה ועלול כו' וצ"ל לפמ"ש"ל שמן עצמן ג"כ בחי' בריאה יש מאין ואיך יכולים לברוא יש מאין כו'.

כה) והנה להבין מש"ל שגם א"ק נק' בריאה יש מאין וכמבואר בכתבי האריז"ל שא"ק נק' אדם דבריאה דלכאורה תמוה הלא אפילו כלים די"ם דאצילות הם אלקות ממש כמאמר איהו וגרמוהי חד וכמ"ש הרמב"ם שהוא היודע והוא הדיעה כו' הכל אחר, ויודע שאצ"י אינו עורך כלל לגבי א"ק כי א"ק נק' אדם דבריאה ועולם העקורים נקודים נק' אדם דיצ"י, ועולם האצ"י נק' אדם דעשייה וכמבואר בע"ח והובא ג"כ בלק"א שיש כמה צמצומים מא"ק ואילך עד שיתהוו עולם האצ"י, וא"כ כיון שהאצ"י הוא אלקות אך יתכן שיקראו ג"כ בריאה יש מאין ומכ"ש אך יתכן כן על א"ק שלמע' מעלה מאצ"י, הלא בחי' הנברא עם בחי' אלקות הם ב' הפכיים, והנה כדי להבין זה יש להקדים ביאור למ"ש בלק"א ח"א פ"ב בהג"ה עמ"ש הרמב"ם שהוא היודע והוא הדיעה והוא הידוע, וכ' ע"ז וז"ל והודו לו חכמי הקבלה ג"כ בזה כמ"ש בפרדס מהרמ"ק וגם לפי קבלת האריז"ל יציבא מילתא בסוד התלבשות אור א"ם ב"ה ע"י צמצו' רבים בכלים דחב"ד דאצ"י אך לא למעלה מהאצילות וכמ"ש במ"א שא"ם ב"ה מרומם ומתנשא רוממות אין קץ למעלה מעלה ממהות ובחי' חב"ד עד שמהות ובחי' חב"ד נחשבת כעשייה גופנית אצלו ית' וכמ"ש כולם בחכמה עשית עכ"ל ובח"ב פ"ט האריך בזה וכ' שם בהג"ה ודרך וענין ההמשכה ואיך ומה ידוע למשכילים סוד הצמצום באור א"ם ב"ה וצמצום א"ק וסוד הדיקנא שסוד כל הצמצומים לצמצם האור שיתלבש בבחי' כלים די"ם, והנה אחר שנתלבש אור א"ם בבחי' כלים דחב"ד אז שייך לומר מ"ש הרמב"ם הוא היודע והוא המדע והוא הידוע וכידועת עצמו כו' לפי שבחי' כלים דאצ"י נעשים נשמה וחיות לבי"ע ולכל אשר בהם אבל בלי צמצום והלכשה הנ"ל לא שייך כלל לומר הוא היודע והוא המדע וכו' כי אינו בבחי' וגדר דעת ומדע כלל ח"ו אלא למעלה מעלה עילוי

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

~ תורת שמואל ~

ויצב שם מזבח, וישלח תרל"ג

מבלעדיך לא ירים איש, איש הם המלאכים כמו"ש איש לבוש הברים, איש עומד לנגדו (יהושע סי' ה' י"ג), והאיש גבריאל (דניאל סי' ט' כ"א). וזהו עתידו צדיקי' כו' שפי' רש"י שיהי' שמם הוי' שסודו מחכ' ואילך, וכמו"ש ה' בחכמה יסד ארץ, והוא ע"י קיום המצות שהם שלוחיו של הקב"ה, וכמו"כ איתא במאור"א אות מ"ם שאו"א נק' מלאכי אלקי, שענין ופי' מלאך הוא שליח, וכמו שהמלאך בעת השליחות נק' בשם הוי' כן גשתלחו ישראל להמשיך דירתו ית' בתחתוני' ע"י קיום רצון העליון המלוכב בתומ"צ שעו"ז יושלם מה שנתאוה הקב"ה שיהי' לו דירה בתחתוני', ולכן בעת שעושה המצוה או לומד תורה ה"ה או נק' בשם הוי' ממש. רק שמפני שכל העסק בתומ"צ דעכשיו הוא להוסיף אורות באצי' ארו"ל עתידו צדיקי' שיקראו ע"ש של הקב"ה וכנ"ל, והאבות שהטעימן הקב"ה בעוה"ז מעין עוה"ב א"כ האיר בנשמתם מעין הגילוי דלע"ל לכן קראו הקב"ה ליעקב אל גם בהיותו בעוה"ז בנפ"ש כו'. וזהו ויקרא לו אל אלקי ישראל, שאלקי ישראל קראו ליעקב אל כו'.

אך עדיין צ"ל למה קראו אל ולא הוי' כמו שפי' רש"י על מארו"ל דעתידו הנ"ל שפי' שיהי' שמם הוי'. אך הענין וכן ע"פ מ"ש רבינו על מאה"ז דוח"ג קדושי' דפ"ו ע"א ע"פ לפני לא נוצר אל (גדפס בהוספה לכה"ז) דתנינן קב"ה קרא ליעקב אל דכתי' ויקרא לו אל כו', שפי' שם כי אל היינו נהורא דחכמתא, כי קנה חכמה קנה בינה ב"פ קנה בנימו' יש שהוא מחצה מתר"ך אורות דכתר שמתלבשים באו"א, ובחי' אל שנק' נהורא דחכמתא היינו כי אל הוא מעשר מאותיות יש והוא בחי' מל' דאבא שהוא הנמשך ביעקב בחי' מדות דאצי' בחי' ת"ת כו'.

ויובן זה ע"ד מ"ש ברבות פ' מקץ פ"צ ע"פ אני פרעה ובלעדיך כו', מן אני של בוד" אתה למד אני של הקב"ה כו', והיינו שיהי' הצדיקים מקיימי תומ"צ לגבי הקב"ה דוגמת יוסף אצל פרעה שאמר רק הכסא אנדל ממך, פי' בחי' כתר, ומחכמה ואילך נתן ליוסף כו', ולכן ובלעדיך לא ירים כי הנהגת המלוכה הוא ע"י חב"ד ומדות כו'. וכמו"כ לע"ל ש"י עולמות לצדיקי' בחי' קנה חכ' קנה בינה ובתוכם חצי מהכתר בחי' א"א, רק הכסא אנדל ממך בחי' עת"י. ופי'

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

~ המשך תער"ב ~

אנכי ה' אלקיך, ליל ב' דחגה"ש תער"ג

וארא אל אברהם כו' דהגילוי להאבות הי' בש' שדי, ונת' דשם שדי הוא שא' לעולמו די, דהיינו בחי' הגבלת האור כו', ובשרש הראשון הו"ע הצמצום שהי' באוא"ס להעלים ולהגביל את האור כו', ובאצי' הו"ע מיעוט האור שיוכל להתקבל שזוהו ג"כ ע"י הצמצום כו', וענין הכלי' שמקבל' את האור ומגביל' אותו זהו בחי' שם שדי כו'. קלא) והנה במדר' פ' בא פמ"ז אי' בא אברהם התחיל להאיר שנא' מי העיר ממזרח כו', בא יצחק אף הוא האיר שנאמר אור זרוע לצדיק כו', ובוח"א מ"ה ע"ב

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, וצ"ל מהו"ע שמודיעים ענין יצי"מ במ"ת ע"ה יצי"מ הי' הכנה למ"ת מ"מ צ"ל מה שייכות יצי"מ למ"ת שמודיעים זאת בדבור הראשון כו'. גם צ"ל מ"ש אנכי ה' הלא ידוע דאנכי והוי' הם ב' עניני' דאנכי זהו בחי' עצמו' ואוא"ס ב"ה שלמע' מבחי' גילוי כו', ושם הוי' הוא בחי' גילוי אור כו', וא"כ צ"ל איזה גילוי הי' במ"ת אם הי' גילוי העצמו' שו"ע אנכי למה נא' כאן הוי' והול"ל אנכי אלקיך כו', ואם הי' גילוי שם הוי' מהו אומר אנכי הוי' כו'. ולהבין זה צלה"ק משנת"ל בענין

הרוחני יש בו המתיקו, אמנם הוא מתיקו' רוחני מאד וכמו מתיקות שבניגון ומתיקו' שבאור שכל וכה"ג, ואינו מתיקו' גשמי הנרגשת לחך הגשמי כ"א בבחי' הרגשה לחך הרוחני כו', וכמו ענין תפוח רוחני שאכל אדה"ר כשלא הי' לו עדיין גוף גשמי וחומרי כו', והמתיקות הרוחני' שבמזל ה"ה מתעבה ומתגשם ע"י הגרעין הנורע ונעשה מתיקו' גשמי, והוא המתיקו' הגשמי שבתפוח הנרגש לחך הגשמי כו'. והדוגמא מזה יובן למע' דע"ם הגנוזות הן כמו עד"מ המתיקות שבמזל שהוא בבחי' רוחני' עדיין, והיינו שאינם בבחי' אור החכ' עדיין, וכמשנת"ל פי"ד דבחי' ח"ס הוא למע' מהחכ' עדיין לגבי בחי' החכ' דאצי' וכ"ש בחי' חכ' דא"ק כו', ומ"מ נתהווה משם בחי' אור החכ' דאצי' שזהו כמו הזריעה עד"מ שהמתיקו' נתעבה ונתגשם כו'. והנה המתיקות שבהתפוח א"ז עצמיות ומהות כח הרוחני דהמזל אלא רק הארה המתפשטת מעצמו' ומהות הרוחני דכח המזל המכה בו כו', והארה זו נתעבה ונתגשמה כ"כ עד שנעשה מתיקות גשמי כו', ואין התפשטו' זו כמו התפשטו' המים הנמשכים ממקום למקום, דמהות המים הוא שנמשכו ממקום למקום, וע"כ המים הנמשכים לא נשארו במקום הראשון כלל, משא"כ בכח המזל הרוחני הרי לא נחסר כלל בצמיחת והגדלת הפרי מפני שזהו התפשטות הארה בלבד, והארה היא שמתגשם ונעשה מתיקות גשמי כו'. והדוגמא מזה למע' הוא מה שהע"ם נק' אורות להורות שהן הארה לבד משרשם ומקורם, ואינם עושים שום שינוי ח"ו כו', והיינו כמשנת"ל פנ"ז בענין אור ושפע דענין אור הוא שאינו עושה שינוי ח"ו כו', וזהו אור זרוע שהתהוות הע"ם הוא כמשל אור הזרוע להיותם בחי' הארה לבד כמשל המשכת האור מהמאור כו', אך לא כאור השמש שהאור לא נתגשם כלל כ"א כמו אור זרוע שע"י הגרעין הזרוע הארה מתעבה ומתגשם כו', כמו"כ האורות דע"ם הן כמו אור זרוע שבא בהגשמה לגבי מקורו עד שנק' בשם אור החכ' כו'.

ק"צור. ובמד"ר בא אברהם התחיל להאיר, ובוחר שז"ע אור זרוע, והענין דהנה חכים ולא בחכ' ידיעא זהו בחי' חכ' דא"ק ועקודים, דלאו אינון נהורין, וכמו הכוחות הכלולים בנפש והשנפש נושא בעצמו, וחכ' דאצי' היא חכ' ידיעא גילוי ההעלם, ואיך הוא התהוותם, הענין הוא ע"ד התהוות מתיקת התפוח מהמזל שע"י אמצעית הגרעין בא לידי הגשמה, והנה מתיקות התפוח היא רק הארה ממתיקות המזל שלא נחסר דבר, ולא כמו אור השמש כ"א שבא בהגשמה ע"י הגרעין, כמו"כ האורות הן הארה ממקורם שאין מזה שום שינוי רק שבאים בבחי' מציאות אור, והו"ע אור זרוע.

משמע דמ"ש מי העיר הו"ע אור זרוע כו', והיינו שהאבות בכלל המשיכו בחינת אור זרוע כו'. וענין אור זרוע למע', הענין הוא דהנה אי' אנת הוא חכים ולא בחכ' ידיעא מבין ולא כבינה ידיעא, וקאי על בחי' חו"ב שלמע' מאצי', דהנה חו"ב דאצי' הן בבחי' ידיעא וכמו שאו' לפני זה חכ' מוחא איהי מח' מלגאו בינה ליבא ובה הלכ מבין הרי שהבינה היא שבה הלכ מבין בבחי' ידיעא, וכמו"כ בחכ' שאו' דאיהי מח' ה"ז בבחי' ידיעא דבמה שאינה ידיעא או' קודם לית מתב"כ, והיינו בבחי' עילאה על כל עילאין וסתימא עכ"ס שסתום ונעלם אי' דלית מת"ב כו', וכאן שנא' איהי מח' מלגאו ה"ז בבחי' חכ' ידיעא כו'. וידוע דאצי' הוא בבחי' גילוי ההעלם, ולא יש ענין גילוי ההעלם למטה ממדרג' האצי' כו', ובכלל' הרי כל ענין הקו הוא בחי' גילוי ההעלם משרשו ומקורו שהן הע"ם הגנוזות כו' וכמשנת"ל באורך, ובפרטי' הע"ם דאצי' הן בבחי' גילוי ההעלם, וא"כ הרי החכ' היא בבחי' חכ' ידיעא כו'. ומ"ש אנת הוא חכים ולא בחכ' ידיעא היינו בחו"ב שלמע' מאצי', והיינו בבחי' חו"ב דעקודים או חכ' דא"ק דלא בחכ' ידיעא עדיין, וכמ"ש בוחר דלאו אינון נהורין כו', דע"ם דאצי' הן בבחי' מציאו' אורות אבל ע"ם הגנוזות לאו אינון נהורין עדיין כו', שהרי הע"ם דעקודי' עם היותם עשר אורות ה"ה עקודי' כולם בכלי א' ובהכרח לו' שהן לא בבחי' מציאו' דבר כו', וכמו בכחות הנפש הכלולי' בעצם הנפש ה"ה בבחי' העדר המציאו', דאל"כ איך ישכנו כולם יחד כו', וכמו"כ הוא בעקודים כו' וכמ"ש במ"א, וכ"ש בע"ם דא"ק שהן בבחי' פשיטו' עדיין, וכמ"ש במ"א שזהו עד"מ כמו שהנפש נושא הכחות בעצמו כו', ולפ"ז צ"ל איך הוא התהוות ע"ם דאצי' מע"ם הגנוזות. הנה מבואר בתו"א ד"ה פתח אליהו (ושם מבוי' בהתהוות חכ' דכרי' מחכ' דאצי', ובמ"א מבוי' דיל' דהכוונה שם על בחי' הכלים דאצי' כו', וכאן הכוונה על התהוות האורות דאצי' מהע"ם הגנוזי' כו', ועמ"ש בתו"א ד"ה ויאמר הן עם אחד) שזהו עד"מ כמו זריעת גרעין של תפוח בארץ וצומח ממנו תפוח ע"י כח הצומח שבארץ, והנה אנ"ר שאותה המתיקות שבתפוח הנרגש לחך לא הי' כלל בהגרעין שנאמר שממנו נתהווה כו', ורוב זרעוני גינה אינם נאכלים כלל כו', ואם נא' שמכח הצומח נתהווה מתיקו' הזאת הלא אין מציאו' מתיקות כלל בכח הצומח הרוחני כו' (ובמ"א מבוי' שגם בכח הצומח יש בו המתיקות, וזהו שפרשי' ע"פ יושבי הארץ שהיו טועמים את העפר כו' רק שהוא מתיקות רוחני כו', ובאגה"ק סי' כ' כ' שמכח הצומח הוא עצם ישות הפרי, והצמיחה שהו"ע החיות, והמתיקו' הוא מהמזל כו'). אך הענין הוא כמארז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל למע' המכה בו ומגדלו, ובאותו המזל

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

- ספר המאמרים תרפ"ט -

עלה אלקים בתרועה, חגה"ס תרפ"ט

הבלים דא"ק. והנה כמו שהמדות כלולים בהעלם בשכל הנה כמו כן יש התכללות דשכל בלמע' מן השכל והיינו בהכחות רצון ותענוג ועם היות דהכחות רצון ותענוג הם נבדלים בערך מן השכל דשכל הוא או"פ המתיישב בכלי, משא"כ רצון ותענוג הם כחות מקיפים והם נבדלים בערך מן השכל מכל מקום הרי יש שם ההתכללות דשכל וכמו שאנו רואים בעבודה שכלב בנקודת הרצון שלמע' מהמעם דמ"מ יש בזה מעם לרצון ועם היות דמעם זה הוא בהעלם מאד אבל מ"מ ה"ה יוצא לגילוי מהעלמו אח"כ כשאומר מעם לרצון זה, דזה גופא הוא הוראה דבלמע' מן השכל נמצא שכל בהתכללות, וכשם שהשכל הוא כלול בהעלם בלמעלה מן השכל, הנה כמו"כ יש התכללות של הכחות רצון ותענוג במקור הרצון והתענוג והיינו במדרי' יחידה שבנפש דמשם ימצא כל רצון וכל ענג בדבר מה. אמנם דעת לנבון נקל להבין דהגם שכל הכחות מתכללים זב"ז תחתון בעליון, ומ"מ הרי ההתכללות אינו דומה בכל המדרי' והיינו דאינו דומה התכללות המדות בשכל להתכללות השכל בלמע' מן השכל, דהמדות גם בהתכללותן בשכל הן במציאות מדות ממש שהר"ע התפעלות רק שהוא שכלי משא"כ השכל בהתכללותו בלמע' מן השכל אינו במציאות שכל ממש, וכנודע בענין ח"ס שהוא הטעם שבהרצון שהוא למע' מן השכל לגבי שכל שז"ע שתוק כך עלה במח'. וע"ד כח המשכיל שאינו מציאות שכל כלל והוא רק ענין שכלי וכן הרצון בלמע' מן הרצון הוא יותר בהעדר המציאות, ומ"מ ה"ה כלול בהמקור לרצון.

קיצור. יבאר דבהשתל' הע"ס המדרי' התחתונה כלולה בהמדרי' העליונה, דבור במח', מדות בשכל, שכל בלמע' מן השכל, רצון ותענוג ביחידה ויבאר שהם חלוקים באופן התכללותם.

זו) והענין הוא, דהנה בהשתל' הע"ס הרי ידוע דהמדרי' התחתונה נמצאת כלולה תחלה במדרי' העליונה ויוצאת מההעלם אל הגילוי, וכמו עד"מ שכל ומדות באדם שהמדות שכלב נולדים מן השכל, ולידתם הוא בדרך עו"ע שהעלול הוא כלול בעילתו רק שבהיות העלול כלול בעילתו הוא בדקות ורוחניות יותר מכמו שבא בהתנגלות דכן הוא בשכל ומדות שאין כל חדש בעיקר מציאותם של המדות בהתפעלות שכלב כי כבר הי' כלולים בשכל שבמחו רק שהי' מתאחדים שם ונחשבים שם כמפל לגבי עיקר שהעיקר הוא גילוי השכל וממילא המדות אינם כמורגש ומתאחדים עם השכל, וכאשר אנו רואים במחוש בעבודה דקודם שנתפעל באהוי"ר במורגש בלב ה"ה מתפעל באהבה ויראה בשכלו, דלהיותו מכיר ומשיג בורא שנתפעל במוחו בחדות אלקית או ביראה אלקית והן בחי' חו"ג המכוסים בשכל שאינם במורגש וכן הוא בהתכללות אותי' המח' בלב וכאשר מתפעל בלב שנק' הרהורי ליבא הרי אין כל חדש בהרהור אותיות המח' כי כבר היו כלולים בהבל הלב אלא שבהיותם כלולים בהבל הלב לא הי' ניכרים, וכאשר מתפעל בלבו או נעשים ניכרים, וכן הבל הדבור הי' כלול תחלה בהבל הלב כי הרכבה גשמי' באמ"ר שבהבל קול הדבור כמורגש לוולתו הוא אותו ההבל שכלב בהרכבה באמ"ר רוחני' רק שהי' בהעלם ויצא לגילוי, וכידוע שזוה"ע ז' הבלין עילאין וז' הבלין תתאין מהבל הדבור עד רום המעלות דכמו שז' הבלים שבמדות שכלב שנק' ז' הבלים עילאין לגבי ז' הבלים כדבור שנק' ז' הבלים תתאין כך ז' הבלים מדות נק' ז' הבלים תתאין לגבי ז' הבלים דבינה, וכמו"כ גם ז' הבלים דבינה נק' תתאין לגבי חכ', עד שגם ז' הבלים דחכ' נק' ז' הבלים תתאין לגבי ז' הבלים מדות שבכתר וכך עד רום המעלו' וכידוע בענין

- ספר השיחות ה'תש"ה - בלה"ק -

ליל ש"ק תבוא, ט"ז אלול, בסעודה

ב. אצל הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק היצמת צדק' היו ספרים עם שתי כריכות, כלומר שבצד השני של הספר היה מנעול. בספרים אלה, היו רשומים ההנחות של

א. ידוע שהוד כ"ק רבינו הזקן נולד בח"י אלול, והבעל-שם-טוב היתה לו מסירות-נפש להעלים את עצמו מהוד כ"ק רבינו הזקן.

היה הוד כ"ק רבינו הזקן אצל הבעל-שם-טוב, לא היו החסידים חב"ד'ניקים כ"אם חג'ת'ניקים.

ט. שאלה: האם הרבנית רבקה היתה אצל הבעל-שם-טוב?

תשובה: היא היתה פעמיים אצל הבעל-שם-טוב.

י. הרב ר' ברוך וגיסו היו נוסעים שניהם אל הבעל-שם-טוב בסוד. האחד העלים את הדבר מהשני. פעם אחת, בשנת תק"ז, הם נפגשו יחד אצל הבעל-שם-טוב, והגיס התפעל מאד, כי הרב ר' ברוך היה נחשב ל'בעל מדות', וכיצד היה יכול להעלים ממנו כל הזמן שהוא נוסע אל הבעל-שם-טוב.

יא. עד הבעל-שם-טוב היתה אהבת ישראל מצד התורה, כלומר אהבו יהודי בן-תורה.

הבעל-שם-טוב חידש 'אהבת ישראל', לאהוב יהודי מפני שהוא יהודי, 'אהבת ישראל' מצד הנשמה.

הוד כ"ק רבינו הזקן חידש 'אהבת ישראל' – אהבת הצדיקים, דבר ששייך אצל כל יהודי פשוט.

יב. הוד כ"ק רבינו הזקן אמר להוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק 'צמח צדק': אני לוקח על עצמי מסירות-נפש על אהבת ישראל עד ביאת המשיח. ישנה המסירות-נפש על קריאת שמע, שהיא רק בשעת אמירת קריאת שמע, לי יש את זה תמיד.

שאלה: הוד כ"ק רבינו הזקן אמר זאת על עצמו?
תשובה: כן, זו היתה שפה של נשמה, שבזה לא שייך ענין ההגבהה.

יג. הוד כ"ק רבינו הזקן פחד שענין המאסר שלו לא יזיק ליהודים פשוט בגוף. בחדשים הראשונים לצאתו מהמאסר, כתב מכתבים להשקיט את החסידים.

יד. אצל הוד כ"ק רבינו הזקן היה "לילה כיום יאיר". הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק 'צמח צדק' אמר פעם: הלוואי שהיום שלנו יהיה כמו הלילה שלו.

טו. הלב ממורמר, ואי אפשר לשמוח כפי שהיו צריכים לשמוח מגילוי רבינו הזקן בח"י אלול, מה שנפעל והתחדש.

טז. הוד כ"ק רבינו הזקן הראה את דרך החיים, איך שתלכש נשמה בגוף, ולפעול עם הגוף את התכלית הנרצה למעלה.

יז. (אחד נכנס ואמר: גוט שבת, וענה כ"ק אדמו"ר: גוט יום-טוב⁷. בירך ברהמ"ז בעצמו, שלא על הכוס).

המאמרים שהוא – הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק 'צמח צדק' – שמע מהוד כ"ק רבינו הזקן, ששמע מהרב המגיד ממזריטש כסדרם, וכן סיפורים ששמע הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק 'צמח צדק' מהסבתא הרבנית רבקה, אמו של הוד כ"ק רבינו הזקן.

ג. כשהוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק 'צמח צדק' היה בן עשר שנים, אמר לו הוד כ"ק רבינו הזקן: אינך ילד, והורה לו להניח תפילין בצנעה, וכן הורה לו לשמוע סיפורים מהסבתא רבקה במשך 2-3 שעות ביום, וכן את אמו – הרבנית רבקה – ביקש שתספר לו את מה שהיא יודעת.

ד. הוד כ"ק רבינו הזקן סיפר להוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק 'צמח צדק', שבשביל ירידת הנשמה למטה, שהיא תוכל לבצע את שליחותה בקלות, מספיקה הכנה של שנים-עשר חדשים, זהו עיבור הנשמה למעלה לפני העיבור בבטן האם, ואילו נשמה חדשה דמ"ה דאצילות, זקוקה להכנה של 13 חדשים, ולכן התאחרה לידת הוד כ"ק רבינו הזקן בחודש אחד, כי היחוד היה ב"ט כסלו¹, ושנת תק"ה היתה שנה מעוברת.

ה. הסבתא רבקה סיפרה להוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק 'צמח צדק', שבעלה הרב ר' ברוך הגביל את זמן החתונה לח"י אלול², וכיוון שבאותה שנה חל ח"י אלול בשבת, הקדים הרב ר' ברוך את החתונה לערב שבת-קודש י"ז אלול. היתה זו השגחה פרטית, שזה היה לקראת "קומי אורי"³.

ו. הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק 'צמח צדק' אמר, שבאמת היתה נשמתו של הוד כ"ק רבינו הזקן יכולה לרדת בעולם הזה שנה אחת קודם⁴, אלא שהוא היה צריך להיוולד בשנה מעוברת.

ז. כשעברה שנה, והרבנית רבקה לא נפקדה בילד, נסע הרב ר' ברוך אל הבעל-שם-טוב לשאול אם לשנות את מקומו. ענה לו הבעל-שם-טוב, שיותר נכון שישאר לגור בישובו, מפני שלנשמה שצריכה להיוולד אצלו בעולם הזה, טוב יותר שתהיה במקום שיש בו אנשים מעטים, כלומר: חוטאים מעטים.

ח. לבעל-שם-טוב היתה מסירות-נפש להעלים את עצמו מהוד כ"ק רבינו הזקן. הסבתא הרבנית רבקה, רצתה שהבעל-שם-טוב יברך אותו, אך הבעל-שם-טוב העלים את עצמו⁵. הסבתא הרבנית רבקה אמרה, אילו

1) להעיר מהסיפור בגני נסתרות ח"א ס"ק ק"ז.

2) ראה ג"כ ספר השיחות תש"ג ע' 151.

3) הפטרת פ' תבוא (ח"י אלול).

4) חתנת הרב ר' ברוך והרבנית רבקה היתה בשנת תק"ג.

5) ראה לעיל ע' 72 הערה 1.

6) רבי יוסף יצחק, בעל אחרתו דבורה לאה.

7) ראה ספר השיחות תש"ג ע' 140.

~ אגרות קודש - אדמו"ר הרי"צ ~

שעשה זאת על חשבון עצמו בלי שום יסוד חוקי. ואפשר יש דברים בזה, אשר לא אדע.

בי"ה, אי י"ט מ"ח פ"ב
רטי"ד

והפלא עוד יותר על הבעי"ב ועם הקודש שלא ישימו לב לזה. הלא כל עם ה' יודעים כי טהרת בית ישראל נוגע לכל אחד ואחד מישראל, ועם ה' כולם קדושים, מגדולם ועד קטנם לבם מלאה אהבה לה' ולתורתו, ובהתעוררות קלה מתעוררים, ואם עוד לא נתתקן הדבר פלא הוא. והשי"ת יעורר לב אנשי העיר בחדס וברחמים, ויתעוררו לתקן את זה בהקדם האפשרי, והשי"ת יצליחו.

מכבוד אחיו ידידי הרב מליוענהאף שי קבלתי מכו ות"ל שלו לו. יואיל נא כבו לכתוב לי (באם שיש לכבו ענין בזה) ע"ז ששלח לי בעי"פ עיי ר' חיים שי.

והי ברכה ושלו כאו"י והדו"ש, בן מו"ר

י"ש

כבוד ידייע הרה"ג המפורסם נכבד ומרומם ווי"ח אי"א מוה"ר אברהם שי

שלום וברכה,

מכתב כבודו מכו ח"ו, עתה קבלתי, ונהנתי מאד לשמוע מנועם שלומו הטוב.

האיש ר' חיים שי לא הגיד לי דבר, זולת את אשר סיפר לי דבר הסגר בית הטבילה במחנם, דָּבָר שהכאיב את לבי במאד מאד, ולא ידעתי מה עלי לעשות בזה, ולו יכולתי הכל עשיתי, ולא הי' דבר נשגב מאתי לעשותו. והדבר יפלא לי במאד, באיזה אופן, ובאיזה חוק יכולים היו לסגור בית הטבילה, לא אדע. עד כמה שחקרתי פה, אין איש יודע מזה, והוא רק מעשה איש רע ובליעל,

~ אגרות קודש ~

בי"ה, ט' כסלו, תשי"ד
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני בזה קבלת מכתבו מדי' כסלו, וכבקשתו אקרא את הפ"נ שלו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

והנה בטח לדכוותי אך למותר הוא לבאר פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, שענין הברכה הוא ע"ד הגשם שמועיל לאחר החרישה והזריעה, ועד"ז הוא ענין הפ"נ הוא ע"י התקשרות שיש בין המבקש והמתבקש, וכיון שחפצו ורצונו הוא שאקרא הפ"נ שלו על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר, הרי בודאי יקבע שיעור בלימוד תורתו שהו"ל במשך השנים האחרונות וכמה מהקונטרסים והספרים הנ"ל נמצאים בירושתי"ו עיה"ק אצל אנ"ש והישיבה.

וביחוד מסוגל חדש זה הוא חדש הגאולה של רבינו הזקן מייסד תורת חסידות חב"ד ויחד עמו התחלת הפצת תורת דא"ח בהתפשטות ובהסברה המובנת גם בשכל אנושי שבמלא גורר אחריו החיוב ללמוד התורה עד שתובן ותבוא בקליטה בחב"ד שבנפש ולא רק חב"ד של נפש האלקית אלא גם של נפש הבהמית, וידוע מרז"ל שאינו מבקש אלא לפי כחם כו'.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א,

המזכיר:

אגרות קודש - מתורגם לאנגלית

(מתוך הספר "פרופ' גרין - שלום וברכה" בהוצאת בית חב"ד המרכזי באר שבע)

ב"ה ט"ו חשוון תש"מ

ברוקלין, ניו יורק

פרופסור זאב גרין

שלום וברכה!

בגלל סיבה לא ברורה, מכתבך מיום ה'22 יולי כנראה הונח שלא במקומו והגיע לידיעתי רק היום.

אתחיל בברכה בקשר לבשורות הטובות שהיו במכתבך בקשר לבשורה שבתך רחל נעמי נעשתה כלה בשעה טובה לבנין עדי עד מבוסס על יסודות התורה והמצוות שלנו.

יעניק ה' לך ולאשתך נחת יהודי אמיתי ממנה ומכל אחד ואחד מילדיכם.

אינני יודע אם השאלה במכתב עדיין אקטואלית. בכל מקרה אביע את דעתי כפי שביקשת.

שאלתך היא האם לשקול הצעת תפקיד במכללה מסוימת כדיקן הפקולטה (ישיבה יוניברסיטי בניו יורק).

אתה צודק במסקנתך שאותה עמדה שהבעתי בקשר לתפקיד בבארשבע מתאימה גם במקרה הזה, כיוון שאני מאמין שעליך להמשיך בעבודתך הנוכחית ובתחום המדעי בו תמשיך ליהנות מברכת ה' להצלחה. במקביל, תמשיך כמובן בתפקידך החשוב להפצת וחיזוק אידישקייט בהתלהבות במידה גדלה ואף בהצלחה גדולה יותר מאשר עד עכשיו.

בברכת כל טוב ודרישת שלום אישית

בברכה

חתימת יד-קודשו של הרבי

נ.ב. בגלל העיכוב יוצא הדופן אני שולח את המכתב בדואר מהיר.

תפילה (ועל-דרך-זה קרבנות) עניינה הוא תפילת ובקשת האדם, והיא על העניינים שחסרים לו

ממאמר שבת פרשת וישלח, ה'תשכ"ה

אם האדם יעשה מעצמו דבר שלא ציווה הקדוש-ברוך-הוא, ויחשוב לקיים מצוות ה', הרי הוא עובר על "בל תוסיף"

ממאמר שבת פרשת וישלח, ה'תשכ"ה

פרשת וישלח

שני ד ויגלן שם בלילה ההוא ויקח מן-הבא בידו
 מנחה לעשו אחיו: ט ענים מאתים ותישים
 עשרים רחלים מאתים ואילים עשרים:
 טו גמלים מיניקות ובניהם שלשים פרות
 ארבעים ופרים עשרה אתנת עשרים ועזים
 עשרה: יז ויתן ביד-עבדיו עדר עדר לבדו
 ויאמר אל-עבדיו עברו לפני ורוח תשימו בין
 עדר ובין עדר: יח ויצו את-הראשון לאמר פי
 ופגשך עשו אחי ושאלך לאמר למי-אתה
 ואנה תלך ולמי אלה לפניך: יט ואמרת לעבדך
 ליעקב מנחה הוא שלוחה לאדני לעשו והנה
 גם-הוא אחיננו: כ ויצו גם את-השני גם
 את-השלישי גם את-כל-ההלכים אחרי
 העדרים לאמר פדך הוה תדברון אל-עשו
 במצאכם אתו: כא ואמרתם גם הנה עבדך
 יעקב אחיננו כי-אמר אכפרה פניו במנחה
 ההלכת לפני ואחרי-כן אראה פניו ואולי ישא
 פני: כב ותעבר המנחה על-פניו והוא לן
 בלילה-ההוא במחנה: כג ויקם א בלילה הוא
 ויקח את-שתי נשיו ואת-שתי שפחתיו ואת-
 אחד עשר ילדיו ויעבר את מעבר יבק:
 כד ויקחם ויעברם את-הנחל ויעבר את-אשר-
 לו: כה ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד
 עלות השחר: כז וירא פי לא יכל לו ויגע
 בכף-ירכו ותקע כף-ירך יעקב בהאבקו עמו:
 כח ויאמר שלחני פי עלה השחר ויאמר לא
 אשלחך פי אם-ברכתני: כט ויאמר אליו מה-
 שמך ויאמר יעקב: לו ויאמר לא יעקב ויאמר
 עוד שמך פי אם-ישראל כישרית עם-אלהים
 ועם-אנשים ותוכל: לז וישאל יעקב ויאמר

לב וישלח יעקב מלאכים לפניו אל-עשו
 אחיו ארצה שער שדה אדום: ה ויצו אתם
 לאמר כה תאמרון לאדני לעשו כה אמר
 עבדך יעקב עם-לבן גרתי ואחר עד-עתה:
 ויהי-לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה
 ואשלחה להגיד לאדני למצא-חן בעיניך: (לז)
 וישבו המלאכים אל-יעקב לאמר באנו אל-
 אחיך אל-עשו וגם הלך לקראתך וארבע-
 מאות איש עמו: ח וירא יעקב מאד ויצר לו
 ויחץ את-העם אשר-אתו ואת-הצאן ואת-
 הפקר והגמלים לשני מחנות: ט ויאמר אם-
 יבוא עשו אלי-המחנה האחת והכהו והיה
 המחנה הנשאר לפליטה: (ישראל) י ויאמר יעקב
 אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק יהוה
 האמר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה
 עמך: יא קטנתי מפל-החסדים ומפל-האמת
 אשר עשית את-עבדך פי במקלי עברתי
 את-הירדן הוה ועתה הייתי לשני מחנות:
 יב הצילני נא מיד אחי מיד עשו פירא אנכי
 אתו פני-יבוא והפני אם על-בנים: יג ואתה
 אמרת היטב איטיב עמך ושמתי את-זרעך
 כחול תים אשר לא-יספר מרב:

~ נקודות משיחות קודש ~

וישלח יעקב מלאכים (לב, ד)

יעקב עצמו כבר היה מוכן לגאלה, והוא שלח מלאכים
 אל עשו לברר אם גם הוא מוכן. הדבר נרמז בדברי יעקב
 "ויהי לי שור וחמור", ואמרו רז"ל חמור זה מלך המשיח,
 שצאמר עני ורוכב על חמור. אף המלאכים חזרו והשיבו,
 שעשו עדין לא נתברר. "באנו אל אחיך", אמרו לו, והתברר
 לנו שבאנו "אל עשו", אותו עשו הרשע. ואז הבין יעקב
 שהדרך אל הגאלה עוד ארכה – "ואני אתנהלה לאשתי".

(ספר השיחות תשנ"ב א עמ' 155)

דחיה ובטול). זוהי המשמעות הפנימית של השתחוותות אלו: יעקב ירד אל עשו ויהתלבש בלבושי המתברר.
(לקוטי שיחות טו עמ' 298)

רביעי ויתגשש השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין:
ותגשש גם-לאה וילדיה וישתחוו ואחר נגש
יוסף ורחל וישתחוו: ויאמר מי לך כל-
המחנה הנה אשר פגשתי ויאמר למצאחן
בעיני אדני: ויאמר עשו ישלי רב אחי יהי
לך אשר-לך: ויאמר יעקב אל-נא אם-נא
מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי פי
על-כן ראיתי פניך כראת פני אלהים ותרגני:
קח-נא את-ברכתי אשר הבאת לך פירחני
אלהים וכי ישלי-כל ויפצרו-בו ויקח: ויאמר
נסעה ונלכה ואלכה לנגדך: ויאמר אליו אדני
ידע פיהילדים רפים והצאן ותפקר עלות עלי
ודפקום יום אחד ומתו כל-הצאן: ויעבר-נא
אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאפי להגל
המלאכה אשר-לפני ולהגל הילדים עד אשר-
אבא אל-אדני שעירה: ויאמר עשו אציגה
נא עמך מן-העם אשר אתי ויאמר למה זה
אמצא-חן בעיני אדני: וישב ביום ההוא
עשו לדרבו שעירה: ויעקב נסע ספתה ויבן
לו בית ולמקנהו עשה ספת על-פני קרא
שם-המקום סבות: ויבא יעקב שלם עיר
שכם אשר בארץ פנען בבאו מפרן ארם ויחן
את-פני העיר: ויקן את-חלקת השדה אשר
נטה-שם אהלו מיד בני-חמור אבי שכם
במאה קשיטה: ויצב-שם מזבח ויקרא-לו אל
אלהי ישראל: ׀

~ נקודות משיחות קודש ~

הילדים רפים (לג, יג)

יעקב עצמו כבר היה מוכן למשיח, מוכן לקיים היעור
"ועלו מושיעים... לשפט את הר עשו" (רשי פסוק הבא).
אבל "הילדים", עם ישראל, אינם מוכנים עדין. ומעין זה

הגידה-נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי
ויברך אתו שם:

~ נקודות משיחות קודש ~

פי שרית עם אלקים . . . ותוכל (לב, כט)

יהודי שעשה מעשה רע, עלול להצטדק על כך ולטען
שהדבר אינו באשמתו, שהרי המלאך הכריז עליו עוד לפני
שנולד שיהיה טפש . . . התשובה לאמתלא זו נמצאת
בפסוקנו (בדרך הצחות): כל יהודי נקרא בשם "ישראל",
ומוכן שיש בכחו לנצח אפילו מלאכים. ומכאן, שגם אם
המלאך הכריז עליו שיהיה טפש, ביכלתו להיות חכם.

(שיחת ש"פ יתרו תשר"מ)

שלישי לא ויקרא יעקב שם המקום פניאל פיר
ראיתי אלהים פנים אל-פנים ותנצל נפשי:
ויזרח-לו השמש כאשר עבר את-פנואל והוא
צלע על-ירכו: על-כן לא-יאכלו בני-ישראל
את-גיד הנשה אשר על-כף הירך עד היום
הזה פי נגע בכף-ירך יעקב בגיד הנשה:
לג וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו פא
ועמו ארבע מאות איש ויחץ את-הילדים
על-לאה ועל-רחל ועל שתי השפחות: וישם
את-השפחות ואת-ילדיהן ראשנה ואת-לאה
וילדיה אחרנים ואת-רחל ואת-יוסף אחרנים:
והוא עבר לפניהם וישתחוו ארצה שבע
פעמים עד-גשתו עד-אחיו: וירץ עשו
לקראתו ויחבקהו ויפל על-כתיב צוארו קרי צוארו
וישקהו ויבכו: וישא את-עיניו וירא את-
הנשים ואת-הילדים ויאמר מי-אלה לך ויאמר
הילדים אשר-חנן אלהים את-עבדך:

~ נקודות משיחות קודש ~

וישתחו ארצה שבע פעמים (לג, א)

בברור הרע יש שני אופנים. בדרך גלוי אור – המברר
מאיר על המתברר אור גדול. באפן זה יש יתרון למברר, כי
הוא נשאר בדרך-גתו ואינו יורד אל המתברר. בדרך התלבשות
– המברר יורד למקום המתברר. באפן זה יש יתרון
למתברר, כי הוא עצמו, כפי שהוא במצבו ובדרך-גתו, מפסיק
להתנגד לקדשה (ואלו באפן הראשון נפעל הברור בדרך

בכל נשיא ישראל (ראשי תבות: נצוצו של יעקב אבינו), שאף שהוא עצמו מוכן לגאלה, מתעקב הוא בגלות עם צאן מרעיתו, השקועים עדין בגלות. וזהו הטעם שמנוחתם-קבד של נשיאי חב"ד הוא בחוץ לארץ - כדי לעזור לצאן מרעיתם, על ידי שהולכים אל הצייד ומבקשים על כל המצטרף.

(תורת מנחם יא עמ' 29)

כִּמּוֹנוֹ לְהַמּוֹל לָכֶם כְּלִזְכֹּר: ^ט וְנִתְּנוּ אֶת־בְּנֵיתֵינוּ לָכֶם וְאֶת־בְּנֵיתֵיכֶם נִקַּח־לָנוּ וְיִשְׁבּוּ אִתְּכֶם וְהֵייוּ לָעַם אֶחָד: ^י וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֲלֵינוּ לְהַמּוֹל וְלִקְחָנוּ אֶת־בְּתוּלֵינוּ וְהִלְכָנוּ: ^{יא} וְיִיטְבוּ דְבָרֵיהֶם בְּעֵינֵי חֲמוֹר וּבְעֵינֵי שְׂכָם בְּיַחְמוֹר: ^{יב} וְלֹא־אֲחֵר הַנְּעַר לַעֲשׂוֹת הַדְּבָר כִּי חָפֵץ בְּבַת־יַעֲקֹב וְהוּא נִכְפָּר מִכָּל בֵּית אָבִיו: ^{יג} וַיָּבֹא חֲמוֹר וּשְׂכָם בָּנוּ אֶל־שַׁעַר עִירָם וַיְדַבְּרוּ אֶל־אֲנָשֵׁי עִירָם לֵאמֹר: ^{יד} הַאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם אִתָּנוּ וְיִשְׁבוּ בְּאַרְצֵנוּ וְיִסְחָרוּ אִתָּהּ וְהָאָרֶץ הַזֶּה רַחֲבַת־יָדַיִם לַפְּנִיָּה אֶת־בְּנֵיתֶם נִקַּח־לָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת־בְּנֵיתֵינוּ נִתֵּן לָהֶם: ^{טו} אֲדֹ־בָזֹאת יֵאָתוּ לָנוּ הָאֲנָשִׁים לְשִׁבַת אִתָּנוּ לְהִיּוֹת לָעַם אֶחָד בְּהַמּוֹל לָנוּ כְּלִזְכֹּר כַּאֲשֶׁר הֵם נִמְלִיִּים: ^{טז} מִקְּנֵיהֶם וּקְנִינָם וְכָל־בְּהֵמָתָם הַלְּוֹא לָנוּ הֵם אֲדָ נֹאֲוָתָה לָהֶם וְיִשְׁבוּ אִתָּנוּ: ^{יז} וַיִּשְׁמְעוּ אֶל־חֲמוֹר וְאֶל־שְׂכָם בָּנוּ כְּלִי־צִיֵּאֵי שַׁעַר עִירוֹ וַיִּמְלֹו כְּלִזְכֹּר כְּלִי־צִיֵּאֵי שַׁעַר עִירוֹ: ^{יח} וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם כְּאֲבִיִּים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי־בְנֵי־יַעֲקֹב שְׂמֵעוֹן וְלוֹי אֲחֵי דִינָה אִישׁ חֲרָבָו וַיָּבֹאוּ עַל־הָעִיר בַּטַּח וַיַּהֲרֹגוּ כְּלִזְכֹּר: ^{יט} וְאֶת־חֲמוֹר וְאֶת־שְׂכָם בָּנוּ הֲרֹגוּ לְפִי־חָרֵב וַיִּקְחוּ אֶת־דִּינָה מִבֵּית שְׂכָם וַיֵּצְאוּ: ^כ בְּנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ עַל־הַחֲלָלִים וַיָּבִיזוּ הָעִיר אֲשֶׁר טָמְאוּ אַחֲוָתָם: ^{כא} אֶת־צֹאֲנָם וְאֶת־בְּקָרָם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם וְאֶת־אֲשֶׁר־בְּעִיר וְאֶת־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לָקְחוּ: ^{כב} וְאֶת־כָּל־חֵילָם וְאֶת־כָּל־טָפֶל וְאֶת־נְשֵׁיהֶם שָׁבוּ וַיָּבִיזוּ וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר בַּבַּיִת: ^{כג} וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־שְׂמֵעוֹן וְאֶל־לוֹי עֲכַרְתֶּם אֹתִי לְהַבְּאִישְׁנִי בְּיִשְׁבַּת הָאָרֶץ בְּפָנַעְנִי וּבְפָרְזִי וְאֲנִי מִתִּי מִסֶּפֶר וְנֹאסְפוֹ עָלַי וְהַכּוֹנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי: ^{כד} וַיֹּאמְרוּ הַכּוֹזְנֵה יַעֲשֶׂה אֶת־אֲחוֹתָנוּ: ^{כה} לָהּ ^{כז} וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית־אֵל וְשִׁב־שָׁם וַעֲשֶׂה־

חמישי לד ^א וַתֵּצֵא דִינָה בַת־לֵאָה אִשְׁרַת יִלְדָה לְיַעֲקֹב לְרֵאוֹת בְּבָנוֹת הָאָרֶץ: ^ב וַיֵּרָא אֹתָהּ שְׂכָם בְּיַחְמוֹר הַחַוִּי נָשִׂיא הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ וַיַּעֲנֶה: ^ג וַתִּדְבַּק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה בַת־יַעֲקֹב וַיֵּאָהֵב אֶת־כְּתִיב הַנְּעַר קְרִי הַנְּעָרָה וַיְדַבֵּר עִלְיָב כְּתִיב הַנְּעַר קְרִי הַנְּעָרָה: ^ד וַיֹּאמֶר שְׂכָם אֶל־חֲמוֹר אָבִיו לֵאמֹר קַח־לִי אֶת־הַיְלִידָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה: ^ה וַיַּעֲקֹב שָׁמַע כִּי טָמְאָה אֶת־דִּינָה בְּתוֹ וּבָנָיו הָיוּ אֶת־מְקַנְהוּ בַשָּׂדֶה וְהַחֲרַשׁ יַעֲקֹב עַד־בָּאָם: ^ו וַיֵּצֵא חֲמוֹר אֲבִי־שְׂכָם אֶל־יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ: ^ז וּבָנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן־הַשָּׂדֶה כְּשָׁמְעִים וַיַּתְעֲצֹבוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּחַר לָהֶם מְאֹד כִּי גִבְלָה עֵשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל לְשִׁכַּב אֶת־בַּת־יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה: ^ח וַיְדַבֵּר חֲמוֹר אִתָּם לֵאמֹר שְׂכָם בְּנֵי חַשְׁקָה נַפְשׁוֹ בְּבַתְּכֶם תָּנוּ נָא אֹתָהּ לוֹ לְאִשָּׁה: ^ט וְהִתְחַתְּנוּ אִתָּנוּ בְּנֵיתֵיכֶם תִּתְּנוּ־לָנוּ וְאֶת־בְּנֵיתֵינוּ תִּקְחוּ לָכֶם: ^י וְאִתָּנוּ תִשְׁבוּ וְהָאָרֶץ תִּהְיֶה לַפְּנִיָּה שְׂכָוָו וּסְחָרוּהָ וְהִאֲחִיזוּ בָּהּ: ^{יא} וַיֹּאמֶר שְׂכָם אֶל־אֲבִיהָ וְאֶל־אֲחִיהָ אֲמַצְאֲחֵן בְּעֵינֵיכֶם וְאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי אֲתָן: ^{יב} הֲרַבּוּ עָלַי מְאֹד מִחֵר וּמִתָּן וְאִתָּנָה כַּאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי וְתִנּוּ־לִי אֶת־כְּתִיב הַנְּעַר קְרִי הַנְּעָרָה לְאִשָּׁה: ^{יג} וַיַּעֲנוּ בְנֵי־יַעֲקֹב אֶת־שְׂכָם וְאֶת־חֲמוֹר אָבִיו בְּמִרְמָה וַיְדַבְּרוּ אֲשֶׁר טָמְאָה אֶת דִּינָה אַחֲתָם: ^{יד} וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֹא נוּכַל לַעֲשׂוֹת הַדְּבָר הַזֶּה לְתַת אֶת־אֲחֻתָנוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר־לוֹ עָרְלָה כִּי־חָרַפָה הוּא לָנוּ: ^{טו} אֲדֹ־בָזֹאת נֹאֲוָת לָכֶם אִם תִּהְיוּ

לך אתגנה ולזרעך אחרוך אתן אתהארץ:
 י ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו:
 ד ויצב יעקב מצבה במקום אשר דבר אתו
 מצבת אבן ויפד עליה נסך ויצק עליה שמן:
 ט ויקרא יעקב את שם המקום אשר דבר אתו
 שם אלהים בית אל: ט ויסעו מבית אל ויהי
 עוד בכרת הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל
 ותקש בלדתה: י ויהי בהקשתה בלדתה
 ותאמר לה המולדת אלתיראי פנים זה לך
 בן: י ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו
 בן אונן ואביו קרא לו בנימין: ט ותמת רחל
 ותקבר בדרך אפרתה הוא בית לחם: כ ויצב
 יעקב מצבה על קברתה הוא מצבת קברת
 רחל עד היום: ט ויסע ישראל ויש אהלה
 מהלאה למגדל עדר: כ ויהי בשכני ישראל
 בארץ ההוא וילד ראובן וישכב את בלהה
 פילגש אביו וישמע ישראל פ ויהיו בני יעקב
 שנים עשר: כ בני לאה בכור יעקב ראובן
 ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולון: כ בני
 רחל יוסף ובנימין: כ ובני בלהה שפחת רחל
 דן ונפתלי: ט ובני זלפה שפחת לאה גד ואשר
 אלה בני יעקב אשר ילדו בפדן ארם: כ ויבא
 יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע הוא
 חברון אשר גר שם אברהם ויצחק: כ ויהיו
 ימי יצחק מאת שנה ושמונים שנה: כ ויגוע
 יצחק וימת ויאסף אל עמיו זקן ושבע ימים
 ויקברו אתו עשו ויעקב בניו: פ לו א ואלה
 תלדות עשו הוא אדום: כ עשו לקח את הנשיו
 מבנות כנען את עדה בת אילון החתי ואת
 אהליבמה בת ענה בת צבעון החוי: ג ואת
 בשמת בת ישמעאל אחות נביות: ד ותלד
 עדה לעשו את אליפז ובשמת ילדה את
 רעואל: ה ואהליבמה ילדה כתיב את יעיש קרי את

שם מזבח לאל הנראה אליך בכרחך מפני
 עשו אחיך: כ ויאמר יעקב אל ביתו ואל
 כל אשר עמו הסרו את אלהי הנכר אשר
 בתככם והטהרו והחליפו שמלתיכם: ג ונקומה
 ונעלה בית אל ואעשה שם מזבח לאל הענה
 אתי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי:
 ד ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר אשר
 בידם ואת הנזמים אשר באזניהם ויטמן אתם
 יעקב תחת האלה אשר עם שכם: ה ויסעו
 ויהי א חתת אלהים על הערים אשר
 סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב: ו ויבא
 יעקב לווה אשר בארץ כנען הוא בית אל הוא
 וכל העם אשר עמו: ז ויבן שם מזבח ויקרא
 למקום אל בית אל כי שם נגלו אליו האלהים
 בכרחו מפני אחיו: ח ותמת דברה מינקת
 רבקה ותקבר מתחת לבית אל תחת האילון
 ויקרא שמו אלון בכות: ט וירא אלהים
 אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם ויברך אתו:
 י ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך
 עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא
 את שמו ישראל: י ויאמר לו אלהים אני אל
 שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך
 ומלכים מחלצוך יצאו:

~ נקודות משיחות קודש ~

ויקחו . . שמעון ולוי . . איש חרבו (לד, כה)

רש"י בפרושו על הד"ס (נזיר כט, א) לומד מפסוקנו את
 הדין של "בן שלש עשרה למצוות", שכן באותו זמן היו
 בני י"ג שנה, וקראם הכתוב "אישי". גיש לשאל, מדוע נלמד
 דין זה משמעון ולוי, ולא מראובן. גיש לומר, דהנה כשנער
 מגיע לגיל מצוות, אין הוא עומד בדרך הנצלת של ראובן,
 ראיה באלקות, אלא בדרך שמעון, בחינת שמיעה. ומשרת
 העבודה היא המשכת אור אלקי וחיבורו עם העולם, דרצת
 לוי (שנקרא בן על שם "הפעם ילדה אישי אלי").

(אגרות קודש ב עמ' קסח)

ששי יב ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק

גדה, שרומזו על רתיחת הדם באפן בלתי רצוי (ולכן דוקא מראה אדם מטמא). ורתיחה זו באה מ"עשו הוא אדום", שנקרא כן על שם "האדם האדם הזה". (וראה לקוטי לוי יצחק לזח"ג עמ' שנט, שד' מי גדה הם כמו ד' מלכי אדום). (רשימות יב עמ' 19)

שביעי כ אלה בני-שעיר החרי ישבי הארץ לוטן ושוכל וצבעון וענה: כד ודשון ואצר ודישן אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ אדום: כה ויהיו בני-לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע: כו ואלה בני שוכל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם: כז ואלה בני-צבעון ואיה וענה הוא ענה אשר מצא את-הימם במדבר ברעתו את-החמרים לצבעון אביו: כח ואלה בני-ענה דשן ואהליבמה בת-ענה: כט ואלה בני דישן חמדן ואשפן ויתרן וכרו: לו אלה בני-אצר בלה וועון ועקון: לה אלה בני-דישן עויז וארן: לו אלה אלופי החרי אלוף לוטן אלוף שוכל אלוף צבעון אלוף ענה: לז אלוף דשן אלוף אצר אלוף דישן אלה אלופי החרי לאלפיהם בארץ שעיר: לפ ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך-מלך לבני ישראל: לו וימלך באדום בלע בן-בעור ושם עירו דנהבה: לו וימת בלע וימלך תחתיו יוכב בן-זרח מבצרה: לו וימת יוכב וימלך תחתיו חשם מארץ התימני: לו וימת חשם וימלך תחתיו הדר בן-ברד המכה את-מדן בשדה מואב ושם עירו עוית: לו וימת הדר וימלך תחתיו שמלה ממשרקה: לו וימת שמלה וימלך תחתיו שאול מרחבות הנחר: לו וימת שאול וימלך תחתיו בעל חנן בן-עכבור: לו וימת בעל חנן בן-עכבור וימלך תחתיו הדר ושם עירו פעו ושם אשתו מהיטבאל בת-מטרד בת מי זהב: לו ואלה שמות אלופי עשו למשפחתם למקמתם בשמותם אלוף תמנע אלוף עלה

יעוש ואת-יעלם ואת-קרח אלה בני עשו אשר ילדו-לו בארץ כנען: וינקה עשו את-נשיו ואת-בניו ואת-בנותיו ואת-כל-נפשות ביתו ואת-מקנהו ואת-כל-בהמתו ואת כל-קנינו אשר רכש בארץ כנען וילך אל-ארץ מפני יעקב אחיו: ופיהיה רכושם רב משבת יחדו ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אתם מפני מקניהם: ה וישב עשו בהר שעיר עשו הוא אדום: ואלה תלדות עשו אבי אדום בהר שעיר: אלה שמות בני-עשו אליפו בן-עדה אשת עשו רעואל בן-בשמת אשת עשו: י ויהיו בני אליפו תימן אומר צפו ונעתם וקנו: יב ותמנע ו היתה פלגש לאליפו בן-עשו ותלד לאליפו את-עמלק אלה בני עדה אשת עשו: יג ואלה בני רעואל נחת זרח שמה ומוזה אלה היו בני בשמת אשת עשו: יד ואלה היו בני אהליבמה בת-ענה בת-צבעון אשת עשו ותלד לעשו כתיב את-יעיש קרי את-יעוש ואת-יעלם ואת-קרח: ט אלה אלופי בני-עשו בני אליפו בכור עשו אלוף תימן אלוף אומר אלוף צפו אלוף קנו: ט אלוף קרח אלוף בעתם אלוף עמלק אלה אלופי אליפו בארץ אדום אלה בני עדה: ה ואלה בני רעואל בן-עשו אלוף נחת אלוף זרח אלוף שמה אלוף מזה אלה אלופי רעואל בארץ אדום אלה בני בשמת אשת עשו: ז ואלה בני אהליבמה בת-ענה אשת עשו אלוף יעוש אלוף יעלם אלוף קרח אלה אלופי אהליבמה בת-ענה אשת עשו: ח אלה בני עשו ואלה אלופיהם הוא אדום: ט

~ נקודות משיחות קודש ~

עשו הוא אדום (לו, א)

כתיב "ששת ימים מעבד ועשית כל מלאכתך", והיא מצוה, שכן מלאכה זו מבררת ומזככת את העולם. ברם, החיית ו'מקאף' במלאכה זו היא דבר שלילי. והוא ענין דם

מפּטיר מ' וְאֵלֶּה שְׁמוֹת אֱלוֹפֵי עֵשׂוֹ לְמִשְׁפַּחֹתָם
 לְמִקְמוֹתָם בְּשִׁמְתָם אֱלוֹף תַּמְנֵעַ אֱלוֹף עֲלוּהַ
 אֱלוֹף יִתָּת: מ' אֱלוֹף אֶהְלִיבְמָה אֱלוֹף אֵלֶּה
 אֱלוֹף פִּינֹן: מ' אֱלוֹף קִנְזוֹ אֱלוֹף תִּימָן אֱלוֹף
 מִבְּצָר: מ' אֱלוֹף מַגְדִּיאֵל אֱלוֹף עִירָם אֵלֶּה |
 אֱלוֹפֵי אָדוּם לְמִשְׁבַּתָּם בְּאַרְצָן אַחֲזֹתָם הוּא
 עֵשׂוֹ אֲבִי אָדוּם:

~ נקודות משיחות קודש ~

אלוף עירם (לו, מג)

שהוא עתיד לערם תסגוריות (אוצרות) למלך המשיח

(בראשית רבה)

ה'אוצרות' הם ברור נצוצות הקדשה של גלות אָדוּם,
 שהוא מטרת גלות זו. והנה, אף בתג הגאולה י"ט כסלו
 מצינו פעלה והשפעה על אמות העולם: רבנו הזקן כותב
 "הפליא ה' והגדיל לעשות... בעיני כל השרים וכל העמים
 אשר בכל מדינות המלך". ומכאן למדים על-דבר החיוב
 להשתדל להשפיע על אמות העולם לקיים מצוות שנוצטוו
 בני נח, כפסקי דין הרמב"ם (הלכות מלכים ספ"ח).

(ספר השיחות תשכ"ט א עמ' 109)

פפפ קנ"ד פסוקים. קליט"ה סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה
 ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה
 (= חוגר באבנט ועוטה במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו
 לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר-שָׁם מִשֶּׁה לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵינַיִים הֵיא לְמוֹחֲזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיָּה מֵאֲשֶׁר. דְּרִכְיָה דְרִכְיִנְעָם, וְכָל-נְתִיבְתִיָּה שְׁלוֹם. אַרְף יָמִים בִּימִינָה,
 בְּשִׁמְאֵלָה עֵשֶׂר וְכַבּוֹד. יי חפץ למען צדקו, וגדיל תורה ויאדיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוזץ. * האבנט חוגרים
 בתחילת שליש התחנות של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו,
 שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים מוֹכִיִּים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם

אֱלוֹף יִתָּת: מ' אֱלוֹף אֶהְלִיבְמָה אֱלוֹף אֵלֶּה אֱלוֹף
 פִּינֹן: מ' אֱלוֹף קִנְזוֹ אֱלוֹף תִּימָן אֱלוֹף מִבְּצָר:
 מ' אֱלוֹף מַגְדִּיאֵל אֱלוֹף עִירָם אֵלֶּה | אֱלוֹפֵי אָדוּם
 לְמִשְׁבַּתָּם בְּאַרְצָן אַחֲזֹתָם הוּא עֵשׂוֹ אֲבִי אָדוּם:

~ נקודות משיחות קודש ~

איִתָּא בְּקַבְלָה שְׁבַתִּיבַת מֵהִיטְבָּאֵל יֵשׁ אוֹתִיּוֹת מ"ה,
 וְיִטְבָּאֵל בְּגִימְטְרִיא ב"ן. והוא ענין יחוד מ"ה וב"ן, דהיינו
 המברר והמתברר, 'תיקון' ו'תהוה', שנהו על-ידי המשקה
 מבחינה שלמעלה מ'תהוה' ו'תיקון', שעל-ידיה נעשה
 הברור ד'תהוה' שיתאחד עם 'תיקון'.

(ממאמר י"ט כסלו התשכ"ז)

חצי קריש

וְתִגְדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אִמֵּן בְּעֵלְמָא דִּי בְּרָא
 כְּרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וְיַצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וְיִקְרַב
 מְשִׁיחָהּ. אִמֵּן בְּחַיִּיכוֹן וּבְחַיִּיכוֹן וּבְחַיִּי דְּכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
 בְּעֵגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן: אִמֵּן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מִבְּרַךְ
 לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַי. יִתְבָּרַךְ: יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם
 וּלְעָלְמֵי עָלְמַי. יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמַם,
 וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא. אִמֵּן לְעֵלְא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא,
 תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחְמָתָא, דְּאִמְרִין בְּעֵלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: אִמֵּן

הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁה עֲבָדוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הו"ק, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

שי למורא

א) לְאָדוֹם, על אָדוֹם. שְׁמַעְנֵנוּ, אֲנִי וְשָׂאֵר נִבְיָאִים. וְצִיר, שְׁלִיחַ. בְּגוֹיִם שְׁלָח, כְּלוּמַר, כָּל הַגּוֹיִם הַתְּעוּרְרוּ לְבוֹא עַל אָדוֹם לְמַלְחָמָה. ב) קָמֹן נְתִיתִיךָ בְּגוֹיִם, בַּתְּחִלָּתָא מְשַׁלְחֵךָ בְּאַרְצֵי אָדוֹם הֵייתָ קָמֹן בְּגוֹיִם, וּבְמִנְהָ מֵאֵד בְּיַנְיָהֶם. ג) וְדוֹן לְבָךְ הַשִּׁיאֵךְ, אַחֲרֵי שֶׁנִּתְּנָה לְךָ, הַסִּית אֶתְךָ לְבָךְ לְהַתְּנָאוֹת גַּם עַל אַחֲדֵי יַעֲקֹב. שְׂכַנֵּי בְּחַגְוֵי סַלְעַ, חוֹשֵׁב אֶתְהָ שֶׁהָיָה שׂוֹכֵן בְּקַעֲשִׁים שְׂבַסְלַע גְּבוּהַ וְאֵין מִי שְׂיֻכַּל לְהַתְּקַבֵּל אֵלֶיךָ. ה) אֵיךְ נִדְמִיתָה, לְמַה נִּדְרַמְתָּ דִּיקָם, וְלֹא הִרְשַׁתָּ עַד שֶׁנִּגְבּוּ מִמּוֹד הַכָּל. ו) אֵיךְ נִחְפְּשׂוּ עֵשׂוֹ, אֵיךְ נִחְפְּשׂוּ בְּמִי עֵשׂוֹ לְקַחַת הַכָּל. נְבָעוּ מִצְפַּנְיֹו, נִתְּבַקְּשׁוּ וְנִתְּנָלוּ מִקוּמַת הַמַּסְחֹר שְׁלוֹ. ז) עַד הַגְּבוּל שֶׁלְחֹדֶךָ כָּל אַנְשֵׁי בְּרִיתְךָ, כִּשְׂפָאָתָא לְמַלְחָמָה נִגְדַּ אֹיְבֵיךָ, לֹו אֶתְךָ כָּל אַנְשֵׁי בְּרִיתְךָ עַד הַגְּבוּל, וּמִשָּׁם בְּרָחוּ וְלֹא הָיוּ לְעֹרְמֵךָ. ח) הַשִּׁיאֵךְ, אַנְשֵׁי בְּרִיתְךָ הַסִּיתוּ אֶתְךָ לְהִלָּחֵם. יְכַלּוּ לְךָ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְךָ, אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְךָ הַצְּלִיחוּ לְפַתּוֹתְךָ לְהִלָּחֵם. לְחַמְךָ, אוֹכְלֵי לְחַמְךָ יִשְׁמִימוּ מִזּוֹר תַּחְתֵּיךָ, יִשְׁמִימוּ חֲלֵי וּמִנְהָ בְּמִקוֹם שְׁלָךְ. אֵין תְּבוּנָה בּוֹ, אֵין בְּאָדוֹם תְּבוּנָה, וְלֹא תְכוֹן אַנְשֵׁי בְּרִיתוֹ. ח) בְּיוֹם הַהוּא, בְּיוֹם בּוֹא

א חֲזוֹן מִרְאֵה הַנְּבוּאָה שֶׁל עֲבָדֶיךָ כְּהַאֲמַרְ אֲדָנִי יְיָהוָה אֱלֹקִים לְאָדוֹם עַל אָדוֹם שְׂמוּעָה שְׂמַעְנֵנוּ אֲנִי וּרְמִיָה וְיִשְׁעִיָה וְעַמּוֹם מֵאֵת יְיָהוָה עַל חֲרָבֵן אָדוֹם וְצִיר שְׁלִיחַ בְּגוֹיִם שְׁלָח זֶה לָּהּ שִׁיאֲמְרוּ קוּמּוּ אִתָּם וְנִקְוִמָה גַם אֲנִי לְלַבַּת עֲלֵיךָ עַל אֲרָץ אָדוֹם לְמַלְחָמָה: ב הִנֵּה בַתְּחִלָּתָא מְשַׁלְחֵךָ אָדוֹם בְּאַרְצֵי שְׂעִיר, מִי קָמֹן נְתִיתִיךָ בְּגוֹיִם בְּזוּי מְבִינָה אֶתְהָ מֵאֵד וְלְמַה יִּצְטַדֵּךְ אִסִּיפַת כָּל הַגּוֹיִם נִגְדַּ אֶתְהָ מִקְּמָתָה, לְהִלָּחֵם עַל אֶתְהָ בּוֹיָה? מִשְׁבַּח...: ג וְדוֹן לְבָךְ הַשִּׁיאֵךְ הַסִּיתֵךְ לְהַתְּנָאוֹת יוֹתֵר מֵדַאי כְּאֵלוֹ שְׂכַנֵּי אֶתְהָ שׂוֹכֵן בְּחַגְוֵי סַלְעַ בְּקַעֲשִׁי הַסַּלְעַ עַד שֶׁלֹּא יוֹכַל מִי לְקָרֹב אֵלֶיךָ, וּכְאֵלוֹ מְרוֹם וְנִשְׂא שְׂבַתּוֹ לְכֹן אִמְרָ בְּלָבוֹ מִי וְיִרְדֵּנִי אֲרָץ: ד אִפִּילוֹ אִם-תִּגְבִּיָה לְשַׁבַּת בְּמִקוֹם גְּבוּהַ כְּפִשְׁרָ וְאִם-בֵּין כּוֹכְבִים שִׁים קִנְיָ מִרוֹדֶךָ מִשָּׁם אֹרִיךְךָ אֵל עַמְּךָ וְחֹשֶׁפֶט (וְיֹאֵל ד' י"ב) נְאֻם-יְיָהוָה: ה אַחֲרֵי שֶׁהִתְחִיל לְבַא אֶת הַעֲתִיד לְבֹא עַל אָדוֹם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים, שָׁב לְהוֹדִיעַ גַּם כּוֹן מַה שְׂיִקְרָה לָהֶם בְּכּוֹן קוּדֵם (ע' יִשְׁעִיָה ס' כ"א וְרַמְבַּם ס' מ"ב) אִם-גְּנָבִים בְּאֹרֶךְךָ עֲלִיךָ אִם-שׂוֹדְדֵי לִילָה הַמַּפְחָדִים לְטוֹל בְּיוֹם אֵיךְ נִדְמִיתָה, יִשְׁנַת וְלֹא תִקְוִיָה מִשְׁתַּדֵּךְ לְגַרְשׁ אוֹתָם הַלּוֹא יִגְבְּבוּ דֵיקָם דִּי סַפּוֹקִים אִם-בְּצִרִים תּוֹלְשֵׁי עֲנְבֵי תִּנְפֹן בְּאוֹ לְךָ הַלּוֹא יִשְׁאִירוּ עֲלֵלוֹת כִּי יִדְאִים כּוֹן יִבֹּא בְּעַל תְּבוּת לְכֹן לֹא יִקְצְרוּ אֶת הַכָּל, וְאִם-כּוֹן אֲשַׁאל וּמִדּוּעַ לֹא הַשְׁאִירוּ לְךָ מֵאוֹמְתָה: ו אֵיךְ נִחְפְּשׂוּ מִמְּמוֹנֵי עֵשׂוֹ נְבָעוּ וְנִתְּנָלוּ מִצְפַּנְיֹו: ז תְּנַבֵּא מִשִּׁיב שְׂפָל זֶה הָיָה עַל יְדֵי

הפטרה לפרשת וישלח לקריאה בציבור

ולשמו"ת בעובדיה פרק א

א א חֲזוֹן עֲבָדֶיךָ כְּהַאֲמַרְ אֲדָנִי יְיָהוָה
לְאָדוֹם שְׂמוּעָה שְׂמַעְנֵנוּ מֵאֵת יְיָהוָה
וְצִיר בְּגוֹיִם שְׁלָח קוּמּוּ וְנִקְוִמָה עֲלֵיךָ
לְמַלְחָמָה: ב הִנֵּה קָמֹן נְתִיתִיךָ בְּגוֹיִם
בְּזוּי אֶתְהָ מֵאֵד: ג וְדוֹן לְבָךְ הַשִּׁיאֵךְ
שְׂכַנֵּי בְּחַגְוֵי סַלְעַ מְרוֹם שְׂבַתּוֹ אִמְרָ
בְּלָבוֹ מִי וְיִרְדֵּנִי אֲרָץ: ד אִם-תִּגְבִּיָה
כְּפִשְׁרָ וְאִם-בֵּין כּוֹכְבִים שִׁים קִנְיָ מִשָּׁם
אֹרִיךְךָ נְאֻם-יְיָהוָה: ה אִם-גְּנָבִים בְּאוֹ-
לְךָ אִם-שׂוֹדְדֵי לִילָה אֵיךְ נִדְמִיתָה
הַלּוֹא יִגְבְּבוּ דֵיקָם אִם-בְּצִרִים בְּאוֹ לְךָ
הַלּוֹא יִשְׁאִירוּ עֲלֵלוֹת: ו אֵיךְ נִחְפְּשׂוּ
עֵשׂוֹ נְבָעוּ מִצְפַּנְיֹו: ז עַד-הַגְּבוּל שֶׁלְחֹדֶךָ

כָּל אַנְשֵׁי בְּרִיתְךָ הַשִּׁיאֵךְ יְכַלּוּ לְךָ אַנְשֵׁי שְׁלָמְךָ לְחַמְךָ יִשְׁמִימוּ
מִזּוֹר תַּחְתֵּיךָ אֵין תְּבוּנָה בּוֹ: ח הַלּוֹא בְּיוֹם הַהוּא נְאֻם-יְיָהוָה

הַתְּבוּלָה כִּי עַד-הַגְּבוּל שֶׁלְחֹדֶךָ לֹו אֶתְךָ כָּל אַנְשֵׁי בְּרִיתְךָ הַמְּתַבְּבִים לְעוֹר לְךָ אֲכַל לֹא עוֹרוֹ לְךָ בְּמַלְחָמָה הַשִּׁיאֵךְ הַסִּיתוּ אֶתְךָ לְלַבַּת לְמַלְחָמָה וְגַם יְכַלּוּ לְךָ אַנְשֵׁי שְׁלָמְךָ כִּי שְׂמַעְתָּ לָהֶם וְהִלַּכְתָּ, אוֹכְלֵי לְחַמְךָ הֵם יִשְׁמִימוּ מִזּוֹר מִפֶּה תַּחְתֵּיךָ בְּמִקְוֶה הֵכִינוּ לְךָ כְּפִלּוֹן וְאֶבְרָזוּ כִּי יִעֲצוּ עֲלֶיךָ רַעַה וְאֵין תְּבוּנָה בּוֹ בְּאָדוֹם לְמַרְגֵּשׁ בְּדָבָר לְהוֹיֵת נִשְׁמַר מִהֶם: ח הַלּוֹא בְּיוֹם הַהוּא בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נְאֻם-יְיָהוָה וְהַאֲבִדְתִּי תְּקִמּוֹם מֵאָדוֹם לֹא יִתְחַכְּמוּ בַתְּחִבּוּלוֹת

המלחמה להציל נפשם ונתבונה מהר עשו: ט וחתנו ושכרו גבוריך תימן הוא אדם הושב בהר שעיר בדרומה של ארץ ישראל למען יפרת כל איש גבור מהר עשו מקטל מרוב הרג שיבא עליכם: י כל זה יגיע להם מחמם אחיד יעקב בגלל החמם שעשו לעקב והוא תכסוף בושה ונכרת וחתנה שבות זרים חילו, פומן ששבו

הפרענות. מהר עשו, מאותם שמקורם מהר עשו. ט) וחתנו, וישכרו. תימן, היא ארץ אדום שהיא בדרומה של ארץ ישראל. מקטל, מתוך הרג. י) מחמם אחיד יעקב, בגלל החמם שעשית לעקב. יא) ביום עמד מנגד, זהו החמם שעשית לעקב, ביום שנעמדת מרחוק. ביום שבות זרים חילו, פומן ששבו

הזרים את העשר של יעקב. גם אתה פאחד מהם, הואיל ועמדת מנגד ולא עזרת לישראל, מעלה אני עליך פאלו היית גם אתה פאחד מהם. יב) ואל תרא, לא היה לך להביט ולעמד מנגד. ביום אחיד, ביום צרת אחיד. ביום נכרו, ביום שנתנה פנכרו והגלה מארצו. פרוש אחר, ביום הפסרו ביד אויביו. יג) אל תבוא, לא היה לך לבוא. ואל תשלחנה בחילו, לא היה לך לשלח בידך בעשרו, לבו את רכושו. יד) על הפרק, על אם הדרך, והוא המקום שמתפרקים הדרךים לכיונים שונים. ואל תסגור, לא היה לך לסגור. טז) פי פאשר שתיתם על הר קדשו, פאן מדבר הנביא אל ישראל, פי כמו שאתם שתיתם מפום התרעלה טז) ושתו ולעו, וישתו ובלעו. פרוש אחר, "ולעו", והיו מבלבלים. פלוא היו, פאלו לא היו מעולם. יז) והיה קדש, ישראל והיה קדש לה. את מורשיהם, את הגוים שיירשו אותם מקדם

והאבדתי חממים מאדום ותבונה מהר עשו: ט וחתנו גבוריך תימן למען יפרת איש מהר עשו מקטל: י מחמם אחיד יעקב תכסוף בושה ונכרת לעולם: יא ביום עמדך מנגד ביום שבות זרים חילו ונכרים פאו שערו ועל ירושלים ידו גורל גם אתה פאחד מהם: יב ואל תרא ביום אחיד ביום נכרו ואל תשמח לבני יהודה ביום אבדם ואל תגדל פיך ביום צרה: יג אל תבוא בשער עמל ביום אידם אל תרא גם אתה פרעתו ביום אידו ואל תשלחנה בחילו אידו: יד ואל תעמד על הפרק להכרית את פליטיו ואל תסגור שרידיו ביום צרה: טו פיקרוב יום יהיה על כל הגוים פאשר עשית לעושה לך גמלך ישוב בראשך: טז פי פאשר שתיתם על הר קדשי ושתו כל הגוים תמיד ושתו ולעו והיו פלוא היו: ז ובתר ציון תהיה פליטה והיה קדש וירשו בית יעקב את מורשיהם: יח והיה בית יעקב איש ובית יוסף להכה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהיה שריד לבית

ישוב בראשך: טז אל מול יהודה יאמר פי פאשר שתיתם על הר קדשי מפום התרעלה פן ושתו כל הגוים שתועו להם את פום התרעלה תמיד ושתו ולעו והיו מבלבלים מן הפורענות והיו כלים פאלו לא היו מעולם: יז אכל ובתר ציון תהיה פליטה וישארו אנשים והיה קדש פי לא יוסף לבוא פה טמא וירשו בית יעקב את מורשיהם את הפבלים שירשו אותם מאו: יח והיה בית יעקב איש בוער מקרוב ובית יוסף להכה בוער מרחוק ובית עשו לקש הנשור מהר ודלקו בהם ישראל ודלקו את בית הכשדים ואכלום וישפום ולא יהיה שריד לבית עשו פי

עטרת מרים

שי למורא

כ) החל הנה, החל הנה של בני ישראל אשר ישבו מהגלות. אשר כנענים, אשר היו כגלות עם עמים כנענים שברחו מארץ כנען בימי יהושע. עד צרפת, שהתרחקו וישבו במקומות רחוקים והגיעו עד צרפת. ונלת וירושלים אשר בספרד, ובני הגולה של ירושלים אשר ישבו בספרד. כא) ועלו מושעים, הם המלך המשיח ושריו. והיתה לה' המלוכה, ותגלה מלכות ה' על כל יושבי העולם, ותהי מלכות ה' לעולם ועלמיו עולמים.

יהיה דבר ויבדאי בן יהיה: יט וירשו ישראל יושבי הנגב אתהר עשו והשפלה העמק וירשו את-פלשתים וירשו גם את-שרה אפרים ואת שרה שמרון ובנימן את-הגלעד: כ גבואה לעתיד, כי גמי מבני ישראל יהיו הירשים. ואמר: ונלת בני הגולה החל של החל הנה לבני ישראל אשר ישבו שם כנענים שברחו מארצם בימי יהושע אשר מקום מושבם הגיע עד-צרפת פרנצ"א ונלת בני הגולה של ירושלים אשר ישבו בגלות בספרד אספניא, הם ירשו את ערי הנגב את הר עשו ארץ אדם: כא ועלו מושעים מלך המשיח ושריו בחר ציון לשפט אתהר עשו על מה שתרעו לישראל והיתה או ליהיה המלוכה הכל יודו במלכותו וקבלהו במהרה בימינו:

עשו פי יהיה דבר: יט וירשו הנגב אתהר עשו והשפלה את-פלשתים וירשו את-שרה אפרים ואת שרה שמרון ובנימן את-הגלעד: כ ונלת החל-הנה לבני ישראל אשר כנענים עד-צרפת ונלת ירושלים אשר בספרד ירשו את ערי הנגב: כא ועלו מושעים בחר ציון לשפט אתהר עשו והיתה ליהיה המלוכה:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריו, ודבר אחד מדבריו אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי, משמח ציון בכניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהינו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכפה גרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הנה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך, יתברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

קריאת התורה למנחת שבת קודש

השֹׁהַ וְהַנֶּה קָמָה אֶלְמָתִי וְגַם־נִצְבָה וְהַנֶּה
 תְּסַבֵּינָה אֶלְמָתֵיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוֶינָה לְאֶלְמָתִי: (ישראל)
 הַ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֶחָיו הַמֶּלֶךְ הַמְּלֹךְ עָלֵינוּ אִם־
 מִשׁוֹל תִּמְשָׁל בָּנוּ וַיֹּסְפוּ עוֹד שָׁנָא אֲתוּ
 עַל־חֲלָמְתָיו וְעַל־דְּבָרָיו: הַ וַיַּחְלֶם עוֹד חֲלוֹם
 אַחֵר וַיֹּסֶפֶר אֲתוּ לְאֶחָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה חֲלָמְתִי
 חֲלוֹם עוֹד וְהַנֶּה הַשְּׂמֹשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאֶחָד עֶשֶׂר
 כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִי: וַיֹּסֶפֶר אֶל־אֶבְיָו וְאֶל־
 אֶחָיו וַיִּגְעַרְבוּ אֶבְיָו וַיֹּאמֶר לוֹ מָה הַחֲלוֹם
 הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלָמְתָ הַבּוֹא נִבּוֹא אֲנִי וְאֶמְךָ
 וְאֶחָיִךְ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אֶרְצָה: « וַיִּקְנְאוּ־בוֹ
 אֶחָיו וְאֶבְיָו שָׁמַר אֶת־הַדָּבָר:

לו « וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ
 כְּנָעַן: ב־ אֵלֶּה | תְּלֻדֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן־שִׁבְעִי־
 עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רַעֵה אֶת־אֶחָיו בְּצֹאן וְהוּא
 נָעַר אֶת־בְּנֵי בְלָתָה וְאֶת־בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׂי אָבִיו
 וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־דַּבְּתָם רַעֵה אֶל־אֲבִיהֶם:
 וַיִּשְׂרָאֵל אֶהֱבֶה אֶת־יוֹסֵף מִכָּל־בְּנָיו כִּי־בֶן־זִקְנָיִם
 הוּא לוֹ וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתֻנֹת פָּסִים: (לוי) וַיִּרְאוּ
 אֶחָיו כִּי־אֲתוֹ אֶהֱבֶם מִכָּל־אֶחָיו וַיִּשְׂנְאוּ
 אֲתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשָׁלֹם: הַ וַיַּחְלֶם יוֹסֵף
 חֲלוֹם וַיַּגִּד לְאֶחָיו וַיֹּסְפוּ עוֹד שָׁנָא אֲתוּ:
 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמַעוּ־נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר
 חֲלָמְתִי: וְהִנֵּה אֲנִי חֲנוּן מְאֹלָמִים אֶלְמִים בְּתוֹךְ

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב כסלו, תשי"ד
 ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר אברהם יעקב ש"י

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו - בלי הוראת זמן הכתיבה - בו כותב אודות הסדר שלו בלימודו עם
 כתות השונות והשי"ת יצליחו להחדיר בתלמידיו תורת אלקים חיים ורוח של יראת שמים טהורה.

ב) בשאלתו אם ילך להבר מצוה של אחד מתלמידיו, הנה אינו כותב איפוא תהי הבר
 מצוה, כי אם תהי בבית הכנסת שאסור להתפלל שם וכמנהג המדינה יערכו הבר מצוה בעת
 התפלה ביחד עם עליות כו' שיש בזה כו"כ שאלות, אין כדאי להשתתף בזה בכדי שלא יחשב זה
 כהכשר שכיון שבא הוא, הרי האחד עאכ"כ שיוכל לבוא לשם וגם להתפלל כו' וכו'. אבל אם הבר
 מצוה נערכת במקום אחר ולא בשעת התפלה, בטח יש למצוא אופן שיוכל להשתתף ושלא יהי בזה
 ענין של הכשר לדברים אסורים.

בברכת הצלחה בעניינים הכלליים והפרטים המחכה לבשו"ט.

נ"ב. מוסג"פ קבלות על המחאות ששלח. וכן העתק מכתבי כללי בקשר עם חג הגאולה י"ט
 כסלו שבאמת תוכנו כל השנה זמנו הוא, ובטח יפרסם תוכנו לאנשים המתאימים לזה.

לוח זמנים לשבוע פרשת וישלח - בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ה) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת המוכבים		שקיעה		מנחה גדולה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
										אדמו"ר		מג"א				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
17:18	16:18	17:07	17:06	16:38	16:38	12:04	12:01	9:52	9:49	8:59	8:55	8:23	8:19	6:29	6:24	באר שבע (ח)
17:14	16:04	17:03	17:02	16:37	16:37	12:03	12:00	9:52	9:49	9:00	8:56	8:23	8:20	6:31	6:27	חיפה (ח)
17:15	16:01	17:04	17:03	16:41	16:40	12:02	11:59	9:51	9:47	8:58	8:54	8:21	8:18	6:28	6:24	ירושלים (ח)
17:16	16:14	17:05	17:04	16:37	16:36	12:04	12:01	9:53	9:49	9:00	8:56	8:23	8:20	6:31	6:26	תל אביב (ח)
16:54	15:42	16:39	16:40	16:00	16:02	12:17	12:15	10:23	10:19	9:39	9:34	8:50	8:46	7:34	7:28	אוסטריה, וינה (ח)
21:21	20:16	21:08	21:02	20:36	20:30	13:50	13:47	10:46	10:44	9:30	9:29	8:43	8:42	5:51	5:51	אוסטרליה, מלבורן (ק)
17:01	15:52	16:47	16:47	16:10	16:11	12:20	12:17	10:23	10:19	9:38	9:33	8:51	8:47	7:30	7:23	אוקראינה, אודסה (ח)
16:28	15:18	16:14	16:15	15:35	15:37	11:52	11:49	9:57	9:53	9:12	9:08	8:24	8:20	7:07	7:01	אוקראינה, דונייצק (ח)
16:38	15:27	16:24	16:24	15:45	15:46	12:03	12:00	10:08	10:04	9:24	9:20	8:35	8:31	7:20	7:14	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)
16:58	15:44	16:43	16:44	16:02	16:04	12:28	12:25	10:37	10:33	9:54	9:49	9:03	8:58	7:54	7:47	אוקראינה, ז'טומיר (ח)
16:50	15:36	16:35	16:36	15:54	15:56	12:21	12:18	10:29	10:25	9:47	9:42	8:55	8:51	7:47	7:40	אוקראינה, קייב (ח)
18:12	17:15	18:01	18:00	17:35	17:34	12:45	12:43	10:29	10:26	9:33	9:30	8:59	8:56	6:55	6:51	אזרח אמירויות, אבו דאבי (ח)
17:30	16:22	17:16	17:16	16:42	16:43	12:46	12:43	10:48	10:44	10:02	9:58	9:16	9:12	7:52	7:46	איטליה, מילאנו (ח)
18:44	17:52	18:35	18:32	18:11	18:08	12:37	12:35	10:06	10:03	9:03	9:00	8:32	8:29	6:03	6:00	אקוודור, קיטו (ח)
20:43	19:40	20:31	20:25	20:00	19:55	13:23	13:20	10:22	10:21	9:08	9:07	8:25	8:24	5:34	5:34	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
22:01	20:51	21:46	21:40	21:10	21:05	14:16	14:13	11:07	11:06	9:50	9:49	8:58	8:58	6:06	6:06	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
17:27	16:25	17:15	17:15	16:43	16:43	12:29	12:27	10:25	10:21	9:35	9:31	8:55	8:51	7:15	7:10	ארה"ב, בולטימור (ח)
17:14	16:10	17:01	17:01	16:28	16:29	12:19	12:16	10:15	10:12	9:27	9:23	8:45	8:41	7:09	7:03	ארה"ב, ברוקלין (ח)
17:14	16:11	17:02	17:01	16:29	16:29	12:19	12:17	10:16	10:12	9:27	9:23	8:46	8:42	7:09	7:04	ארה"ב, גרסי סיטי (ח)
17:46	16:41	17:33	17:33	17:00	17:00	12:55	12:52	10:53	10:50	10:06	10:02	9:23	9:19	7:50	7:45	ארה"ב, דטרויט (ח)
18:01	17:04	17:50	17:49	17:23	17:22	12:44	12:42	10:32	10:28	9:38	9:35	9:02	8:59	7:06	7:02	ארה"ב, הווסטון (ח)
17:24	16:25	17:13	17:12	16:43	16:43	12:15	12:12	10:05	10:02	9:14	9:10	8:36	8:33	6:46	6:42	ארה"ב, לוס אנג'לס (ח)
18:08	17:12	17:57	17:56	17:31	17:30	12:44	12:41	10:28	10:25	9:33	9:30	8:59	8:56	6:57	6:53	ארה"ב, מיאמי (ח)
17:08	16:04	16:55	16:55	16:22	16:22	12:15	12:12	10:12	10:08	9:24	9:19	8:41	8:38	7:07	7:01	ארה"ב, ניו הייבן (ח)
17:38	16:35	17:26	17:26	16:53	16:53	12:43	12:40	10:39	10:36	9:50	9:46	9:09	9:05	7:32	7:27	ארה"ב, פיטסבורג (ח)
17:06	16:01	16:53	16:53	16:19	16:20	12:13	12:11	10:11	10:08	9:23	9:19	8:41	8:37	7:07	7:02	ארה"ב, שיקגו (ח)
19:34	18:40	19:24	19:20	18:58	18:55	12:58	12:55	10:15	10:12	9:07	9:05	8:33	8:32	5:53	5:51	בליז, לה-פס (ח)
17:32	16:17	17:17	17:18	16:35	16:36	13:05	13:02	11:15	11:11	10:33	10:28	9:41	9:36	8:35	8:28	בלגיה, אנטוורפן (ח)
17:34	16:19	17:18	17:19	16:37	16:38	13:05	13:03	11:15	11:11	10:32	10:28	9:40	9:36	8:34	8:27	בלגיה, בריסל (ח)
19:24	18:28	19:13	19:09	18:51	18:47	12:33	12:31	9:44	9:42	8:34	8:32	7:58	7:56	5:13	5:12	ברזיל, סאן פאולו (ח)
19:10	18:14	19:00	18:55	18:33	18:29	12:21	12:19	9:33	9:30	8:23	8:21	7:47	7:45	5:02	5:01	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
16:49	15:37	16:34	16:35	15:53	15:55	12:23	12:21	10:34	10:29	9:52	9:47	8:59	8:55	7:55	7:48	בריטניה, לונדון (ח)
16:51	15:35	16:35	16:36	15:50	15:52	12:32	12:29	10:46	10:41	10:06	10:00	9:09	9:05	8:14	8:06	בריטניה, מנצ'סטר (ח)
16:52	15:35	16:36	16:38	15:54	15:56	12:29	12:27	10:41	10:37	10:01	9:56	9:06	9:02	8:06	7:59	גרמניה, ברלין (ח)
17:19	16:05	17:04	17:05	16:23	16:24	12:48	12:46	10:56	10:52	10:14	10:09	9:23	9:18	8:13	8:06	גרמניה, פרינקפורט (ח)
19:32	18:34	19:20	19:16	19:00	18:56	12:34	12:32	9:43	9:41	8:32	8:30	7:54	7:53	5:08	5:07	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
18:37	17:43	18:27	18:25	18:01	18:00	13:01	12:59	10:41	10:38	9:44	9:41	9:11	9:08	7:01	6:57	הודו, מומבאי (ח)
18:34	17:40	18:24	18:22	17:59	17:57	12:57	12:55	10:37	10:34	9:40	9:36	9:07	9:04	6:56	6:52	הודו, פונה (ח)
16:45	15:34	16:30	16:31	15:52	15:53	12:06	12:04	10:11	10:07	9:26	9:22	8:38	8:34	7:20	7:14	הונגריה, בודפשט (ח)

לוח זמנים לשבוע פרשת וישלח - בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		ניצת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
טורקיה, איסטנבול (ח)	7:09	7:14	8:46	8:50	9:28	9:32	10:16	10:20	12:20	12:23	16:32	16:32	17:05	17:17
יוון, אתונה (ח)	7:25	7:30	9:08	9:12	9:48	9:52	10:38	10:42	12:45	12:48	17:05	17:06	17:37	17:49
מולדובה, קישינב (ח)	7:33	7:39	8:55	8:59	9:42	9:46	10:27	10:31	12:25	12:27	16:16	16:15	16:53	17:07
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:55	6:59	9:06	9:09	9:39	9:42	10:36	10:39	12:56	12:59	17:57	17:58	18:22	18:33
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)	4:36	4:34	7:25	7:24	8:26	8:26	9:45	9:46	12:58	13:01	20:04	20:10	20:43	21:07
נפאל, קטמנדו (ח)	6:39	6:43	8:40	8:43	9:14	9:18	10:09	10:12	12:24	12:26	17:08	17:09	17:35	17:47
סין, בייג'ין (ח)	7:19	7:25	8:59	9:03	9:40	9:44	10:29	10:33	12:34	12:37	16:49	16:49	17:21	17:34
סנגפור, סינגפור (ח)	6:53	6:56	9:21	9:23	9:52	9:54	10:54	10:57	13:25	13:27	18:56	18:59	19:20	19:32
פולין, ורשא (ח)	7:27	7:34	8:31	8:35	9:24	9:29	10:06	10:10	11:56	11:59	15:25	15:23	16:08	16:23
פרו, לימה (ח)	5:35	5:37	8:12	8:14	8:45	8:47	9:51	9:53	12:30	12:33	18:22	18:26	18:47	19:00
צרפת, ליון (ח)	8:04	8:11	9:30	9:34	10:16	10:20	11:02	11:06	13:01	13:03	16:57	16:56	17:33	17:46
צרפת, פריז (ח)	8:26	8:33	9:43	9:47	10:32	10:36	11:16	11:20	13:11	13:13	16:57	16:56	17:34	17:48
קולומביה, בועמה (ח)	5:51	5:54	8:16	8:18	8:47	8:49	9:48	9:51	12:17	12:19	17:43	17:45	18:06	18:18
קנדה, טורונטו (ח)	7:34	7:40	9:05	9:09	9:49	9:53	10:37	10:40	12:38	12:40	16:44	16:43	17:15	17:28
קנדה, מונטריאול (ח)	7:17	7:23	8:43	8:47	9:29	9:33	10:15	10:19	12:14	12:17	16:13	16:12	16:47	17:00
קפריסין, לינקה (ח)	6:37	6:42	8:27	8:30	9:04	9:08	9:56	9:59	12:06	12:08	16:34	16:34	17:03	17:15
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	9:01	9:09	9:53	9:58	10:51	10:57	11:31	11:35	13:16	13:19	16:32	16:29	17:18	17:34
רוסיה, מוסקבה (ח)	8:39	8:48	9:28	9:32	10:27	10:33	11:06	11:11	12:50	12:52	16:04	16:01	16:48	17:04
רוסיה, רוסובט על-הדון (ח)	7:50	7:57	9:12	9:16	9:59	10:03	10:44	10:48	12:41	12:44	16:32	16:31	17:09	17:23
שווייץ, ציריך (ח)	7:56	8:02	9:16	9:20	10:04	10:08	10:49	10:53	12:46	12:49	16:41	16:40	17:14	17:27
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:27	6:31	8:44	8:47	9:16	9:19	10:15	10:17	12:38	12:41	17:49	17:51	18:14	18:25

(* הזמנים נערכו על-פי תוכנת 'חזון שמים'.

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזולה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

מישיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה. מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפילת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל-אויב ואורב ולסמים וחיזות רעות בדרך ומכל-פורעניות המתרגשות ופאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שיי הלוי בן חנה וזוגתו אולגה שרה בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו מעיין חנה

אור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

לעילוי נשמת הרה"ח ר' טובי' ב"ר יעקב ע"ה

לבקשות ושינויים: Israel@DvarMalchus.org

בארה"ב וקנדה: USA@DvarMalchus.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל: Office@Chazak.co.il

ללימוד שיחות קודש ומאמרים:

Otzar770.com Chasidut.tv Lahak.org

הרשמה כמנייים לדבר מלכות

03-9601001

DvarMalchus.org

פשו 'דבר מלכות' בעמדות נדרים פלוס

2 3 0 4 - 3 3 7 7